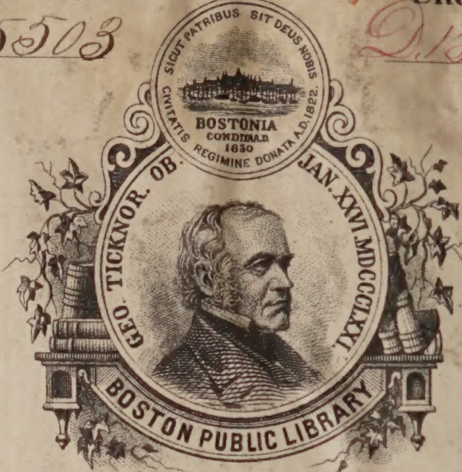
Accessions 115503 ** Shelf No. D.158.H

BEQUEATHED BY

George Ticknor.

Rec'd Apr. 26th 1871.

George Ticknor.

SUUM CUIQUE.

F. 1.

gr Prado

Guidus

Mariners Library
of the [illegible]

VINCENTII MARINERII VALENTINI

OPERA OMNIA,

POETICA ET ORATORIA
in IX. libros diuiſa:

Quorum indicem indicat ſequens pagina.

ABsque labore nihil.

Public Library of the City of Boston

TVRNONI,
Apud LVDOVICVM PILLHET.

M. DC. XXXIII.

D.158
.4

115503

S.5.

Vincentij Marinerij Valentini

SOTERIA

PRO

PHILIPPO QVARTO, Hiſpaniarum & IndiarumRe- ge Catholico, Invictiſſi- mo, Potentiſſimo, Auguſto.

VINCENTII MARINERII VALENTINI PRÆFATIO.

REGIA magnifico ſurgit molimine virtus
Et firmo calcat terrea clauſtra pede.
Securus vitæ lethi premit aſpera tela
Hiſpanus Princeps ætheris actus ope.
Hunc cæli aſpiciunt oculis ſtellantibus omnem
Ceu Regum ſobolem, quem ſine fine colunt.
Huic & diuino ſua dona dedere favore
Divini cui addunt jura beata poli.
Nec poterat tantum niſi vis cæleſtis adire
Principis eventum, quem ſimul aſtra petunt
Quidquid mortale eſt mutarunt pharmaca cœli
Et diræ mortis decidit omne malum.
Effecere virum ſacris Heroa triumphis
Dum mortis vincit Martis & arma trucis
Extulit in cœlos ſua maxima corda Philippus
In cœlos nimium nam ſua corda vehit.
Evolat egregius, geſtis petit æthera magnis
Cui jam divino eſt munere tuta ſalus.
Iam nil mortis habet validi cauſa impia morbi
Quem preſſit vitæ firma vigore manus.
Cantibus exultant Hiſpanica jugera lætis
Lætitiæ quoniam cantibus aura ſonat.
Regis cuncta ferunt ſupremum vocibus omen
Quo magni ſplendent auſpice ſceptra ſoli.

Hujus at eximia eſt in rebus gloria magnis
    Fortunæ eſt illi nam quoque magna via.
Non potuit vinci mortali clade Philippus
    Ad magnum facinus quem ſibi vita vocat
Iam mundi aſpirat nimium felicia in antra
    Ejus nam ſemper robora cuncta timent.
Fertur in eximios Martis virtute triumphos.
    Eſt quidquid præſtat nam ſimul eximium.
Hunc canit aſsiduo proles divina Melanthus
    Phœbæo quoniam poſsidet ore decus.
A Muſis laudatur enim celebrantibus ipſe
    Tantum nam didicit tollere Muſa virum.
Si quem fama tonat, multo & vehit ipſa boatu
    Hic unus famæ guttura ſolus habet.
Inſonuit geſtis, armisq́ue Philippus avitis,
    Sed nunc conſiliis perſonat ipſe ſuis.
Non facilis cuivis ſubſtat fortuna ſupremo
    Huic autem facilis ſemper ubique ſubeſt.
Hunc & ſupremum felicem atque efficit unum
    Quem modo lætitiæ tollit in aſtra tuba.
Non eſt cui potius fortunæ pareat aura
    Quàm Regi Auſtriaco paruit ipſa nimis.
Iuſſit namque illi ſub vitæ legibus altæ
    Et vitæ ſacris legibus ipſe viget.
Nam cùm telluri primus ſæpè imperet omni
    Huic ſoli proprium præbuit obſequium.
Noluit, (at potuit) tandem ſua dona negare
    Huic. qui donari cuncta jubere poteſt.
Quare cùm voluit donorum munere fungi
    Adfuit huic felix proxima tota ſalus
Hinc eſt huic tanto fortuna ſubacta favore
    Ejus nam ſolus dicitur hic ſoboles.

Nil

Nil illi vetuit, pleno dedit omnia cornu
Pleno cui magnas ubere donat opes.
Aſtitit huic præſens, nec tandem deſuit unquam
Cui nihil ex proprio pectore grande negat
Eſt, eſt Auſtriacus geſtis ſupremus opimis
Nam propriis manibus cuncta ſuprema gerit.
Eſt ſine lite potens, vincit ſine lite potentes
Palmarum ad numen lis ſibi nulla ſubeſt.
Palmis reſplendet cœli & victricibus armis
Nam cœli facilis ſtat ſibi lucis honor.
Spondet enim virtute ſua magna edere geſta
Illi nam ſemper jam ſacra jura favent.
Quidquid ſuſcipiet regni redolebit honorem
Nam regnis propria eſt ejus ubique manus.
Eſt nihil in tanto demiſſum Principe tandem
Quæ tanto decoris pervolat alta gradu.
Hinc perſuaſus adeſt mundus geſtare Philippum
Numinis immenſi grandia jura ſinu.
Hæc ſi felici ſplendent nunc dona trophæo
Felicem referunt. qui ſibi tanta parat.
Eſt etenim felix terræ qui temperat arces
Atque regit nervis ſceptra ſuprema ſuis
Si quæ proſperior dabitur fortuna vel unquam
Huic dabitur, quoniam ſtat ſibi proſperitas.
Et ſi quæ virtus vel grandis habebitur orbe
Hujus præcipuè grandia corda reget.
Ecce eſt immenſum quod tanto pectore condit
In tanto quoniam pectore mundus ineſt.
Clauditur hoc ſemper vel felix machina mundi
Nec vacuus tanto eſt angulus ullus adhuc.
Imbibit hic Martis felicibus omnia labris
Robora, quæ ſummo viſcere fuſa coquit

In quo flammante fervet victoria paſtu
Cui dat glorificum candida fama cibum
His eſcis alitur divini fama Philippi
Quas coquit egregij ſanguinis igne calor.
His etiam caſus ſemper ſaturatur in altos
Et proprios lædit nauſea nulla ſinus
Immenſum ut facinus divino pectore claudit
Robuſta exequitur ſemper in orbe manu.
Robur enim jam dira poteſt depellere bella
Maxima namq; ſuum pondera robur habet.
Ingentes meditatur enim dum mente triumphos
Uno illos poterit mensq; manusq; gradu.
Iam variis celebrata viret victoria geſtis
Quam proprio Hiſpanus vult ſibi jure ſequi
Dumq; ſalus firmata manet, manet inclyta virtus
Egregio pariter ſæpe locata loco
Stat virtute ſalus: perſtat virtusq; ſalute
Hæq; uno faciles undique rege vigent.
Pæonia hic vitæ ſenſit medicamina dono
Armaq; terrificæ mortis acerba fugat.
Non at Circæis ſibi potus ebibit herbis
Sed cœli ſumpſit pocula ſacra labris
Exſurgit firmusq; viget, ſubit ardua magnus
Nam nullus cogit jam ſua membra dolor.
Ut regina ſalus cunctorum ut quæ orbe vagantur
Sic ſano regnat nunc quoque Rege ſalus.
Sandonaliades noſtri cape muneris auram
Et Regi ſolitâ dulcius offer ope
Hæc tibi ſacramus, ſacramus & ipſa Philippo
Cui ſimilis felix ipſe Philippus ades.
Stant tibi regnorum ſplendentia culmina avita
Dum coluit geſtis grandibus Aula tuos

In te implendeſcunt clariſſima lumina regni?
Cui ceu ſydus ades, cui jubar omne refers
His in lætitiis, noſcat tua gaudia carmen
Cui variis donis ſolus Apollo pates
Tu nam noſtra moves nimium reſonantia plectra
Nec læra namque tuo pollice noſtra ſonat
Fauſta refer. nam fauſta potes tu ſæpe referre
Perſtat dum Regi nunc quoque fauſta ſalus.
Ejus enim, pariterq; tuo ſub nomine mundus
Quæ non deficient gaudia ſumma ferent.

VINCENTII MARINERII VALENTINI

SOTERIA

Pro PHILIPPO QVARTO Hiſpaniarúm & Indiarum Rege Catholico, Invictiſſimo, Potentiſſimo, Augusto.

TEMPORA *læta quidem ridenti lumine Phœbi*
Sparſa micant, ſecliq; ferunt primordia magni
Mæroris jam ceſſat onus miſerabile duri

Et vita jam grata ſalus medicamine ſubſtat
Tuta ſacro, ſummaq́ʒ viget Chironis ut arte
Atque Machaonio ſummo quoque jure parata
Iam Regum Rex ipſe patet fortisq́ʒ, potensq́ʒ
Lætus ubique nimis, lætantur cuncta per orbem
Gaudia diffuſo diſtendunt ſeſe omnia cœlo
Delitiisq́ʒ ſimul rident vaga compita terræ
Cumq́ʒ Italo, & Gallo lætatur Iberus ubique
Et nil terra vidit quod riſu haud gaudeat omni.
India & effundit jam oblectamenta ſalutis
Pullulat atquo novo tellus quoque germine vitæ
Oceaniq́ʒ ſcatent læto vada ſpumea vultu.
Frangitur ut fluctus vitæ ſonat ictibus actus
Et niveis rident quoque Nereos atria ſpumis.
Claßibus obtectus gaudet Neptunus amœnis
Phocarum & gregibus, liquidis natat ipſe choræis
Turba maris ſtrepitat, conchisq́ʒ ſonantibus aſtat
Et dorſo quoque ſcindit aquas Delphinus amico
Littora concuſſo vivum dant ore Philippum
Numenq́ʒ Auſtriacum undarum dant murmure magnum
Et quaſi verbiſono referunt hunc ſæpè ſuſurro
Gaudiaq́ʒ auſpicibus ſurgunt viventia ſtellis
Nunc age Muſa fave, Parnaßia tecta relinque
Ipſa veni velox, dum præſtat Apollinis alis
Immenſo terras hilares peragrare volatu
Defer Apollineum clara teſtudine plectrum
Et niveo quate, Diva, fides modo pectine dulces
Inſonet ut ſtrepitus dulcedo pollice eburno
Et tua ſplendeſcant noſtro ſub carmine vota
Sentiat orbis item divini encomia cantus
Quo nunc tuta ſalus celebratur Regia ſummo
Nam ſummum Regem ſummum eſt quod in æthera tollit

Aſſueſcant-

Aſſueſcantq́; tuis Vatum modo vocibus ora
Alta referre ſono. Regalia tollere geſta
Inſtruere atque choris laudes ſaltantibus ipſos
In te ſola patet tanti nunc gloria facti
Et tu ſola quidem noſtris es verſibus author.
Quam colimus, votoq́; oramus ubique benigno
Ut vel ſubjicias quæ in Pindi vertice guttas
Pegaſei fontis ſacrum dant rore liquorem
Atque rigant membris ſomni ſpectacula fuſis
Et faciunt frondente coma mentem inde virere
Ut quæ ridentes Sophiæ ſimul ebibit undas
Phœbæosq́; etiam latices ſub pectore ſuxit
Hauſitq́; æternos Sophiæ ſub munere potus.
Iam nunc lætitiæ ſpecies quæ perſonat orbe
Et per ſtelliferum gaudens nimis involat axem
Tanti jura boni divino munere prodit
Dum ſtare inſpicimus, jacuit qui triſtius æger
Et ſibi tranquillam exoptabat adeſſe ſalutem
Atque inter morbi ſævas per pectora lites
Pugnabat, jurisque ſui ſacra jura petebat:
Atque indignanti tabes regalia preſſit
Corda dolo, quæ victa quidem ſine limite liquit
Et fugit tenebroſa orbis gemebunda per antra
Non reditura quidem vel fati greſſibus atri
Auſtriaci haud magnum tecti viſura cacumen.
Regnat Rege quies, perſiſtunt otia vitæ
Auſtriacis membris, Mavortem quæ ære repellunt
Robore & egregio bellorum pondera vincunt
Nomine & Hiſpano ſubigent antra omnia terræ
Iam nunc muneribus regnant perfuſa beatis
Non elementorum metuunt contraria jura
Quæ vel disjunctâ perimunt compagine vitam

Adverſo & rodunt firmatam dente ſalutem
Morbidæ naturæ non eſt vis impia preſſæ
Quæ ſceptri obturbet diris veſtigia cauſis
Quæ premat ejectum vel morbi cuſpide pectus
Vel delaſſatos jam diutius exigat artus
Atque ægrotanti confundat membra labore
Non eſt ſæva quidem, nec dira potentia fati
Iam cauſis ſtat vita ſuis tutiſsima ſemper
Vel ſucco ars celebri præſtet Chironia gramen
Seu foliis contuſa aſtet viridantibus herba
Atque ſalutifera det frondes arbore ſylva
Aut preſsis liquor ipſe adſit radicibus acer
Aut lapis educto telluris robore gratus
Præbeat expulſis vitæ bona commoda morbis
Et ſaxoſa nimis ſanans cadat unda per antra
Pergamei & valeat felix doctrina magiſtri
Et Coi ſoboles naturæ præbeat artem.
Stat nunc felici fortunæ gloria caſu
Nam quo dejecit Regem, quoque ſuſtulit auſu
Ipſaq; fatali ditavit ſceptra triumpho.
Nam poſtquam cecidere artus languore refuſi
Decubuitq; vigor, nec vitæ ſubſtitit ardor
Tunc dum devicto languebat pectore Princeps
Aſtra poli, vireſq; ſoli ſtatuere viciſsim
Viribus ut magnis vel robur creſceret ingens
Atque aptarentur ſtellantia tecta ſaluti
Divino & ferret vitam quoque lumine ſydus
Et ſcintillanti nimium jubar axe faveret
Et fugeret victis lethi vis ardua fatis
AEolus & toto vitæ daret aëre flatus
Tranquillam vitæ ſpiraret & halitus auram
Et flueret vitam permixtus Olympius imber

Hoc

Hoc ipſum fortuna dedit, quæ depulit ipſa
Dum labem ſtruxit putido languore vigere
Et premere excuſſo generoſam pondere molem
Regia quam ſeruat jam vitæ jure poteſtas
Et quam nobilibus geſtat quoque viribus altam
Et modo quam tuto cuſtodit pectore ſummam
Quam nec fata petent, nec tela minantia mortis
Ætatis dum ſacra ſuo vis jure virebit
Donec conquirat vim plena juventa ſenilem
Nec ſenij ſtet canus honos ad limina magna
Quâ moto vaneſcit item ſibi cardine vita
Et jam palmarum ſuperavit copia famam
Et multo viguit victrix Mavorte juventus
Subdidit & mundi precibus victoribus arces.
Avinctas rerum dum conſpicis ordine vires
In ſe robuſtos compellunt pondere motus
Et caſus varios multa compagine nectunt
Hos jungi video charæ cum jure ſalutis
Regis in eximio, virtutum numine, ſenſu
Dum jam firmato perſtat pede candida vita
Et non ambiguo laſſatur turbida greſſu
Iuncta manet virtus ſibi quam natura reſumpſit
Viribus effuſis, firmatiſq; undique membris
Et morbi contemptu extat pallentis amœna
Et per Lethæos graditur ſine remige fluctus
Negligit & Stygios gaudenti jure liquores
Tartareoſq; terit lætanti more refluxus
Nec jam Gorgoneis cedit ſub ſtamine penſis
Vita nec innectit fatali pollice Clotho
Fila necis: quæ corda ligant ſub robore vincli
Mortiferi juris, cui paret ſubditus orbis
Cui nil non duro ſe aſtringit denique nodo

Nam qui ſe natum ſenſit, paritura notabit
Membra ſibi, lethiq; avidi ſimul impia ineſſe
Iura recognoſcet, parcendi nulla poteſtas
Stat quibus, & duro vis eſt fortiſsima fato.
Tandem naturæ nil non convincitur enſe
Quem nunquam vagina tegit, tinctusq; cruore
Sæpè riget. Strictusq; chalybs terræ imminet omni
Horreſcunt acies ferri, ſtat cuſpide lethum
Impendentq; truci ſemper mala maxima conto
Attinguntq; omnes, dum fato ſubditur ætas
Et dum conſueto fugiunt quoque turbine vires:
Deficiuntq; ſuis artus jam partibus omnes
Hæc lex humanis ſubſiſtit tradita rebus
Hoc ſtant jure quidem rerum moderamina cuncto
Atque his decretis naturæ machina paret
Vertit terga quidem nullus, nullusq; viciſsim
Averſo poterit tantum vitare laborem
Vultu, vel ſi altos ſubeat formidine montes
Intret & inquirat luſtris vmbrantibus antra
Aut lateat cæcis per devia ſaxa tenebris
Aut volet, aut toto pariter natet æquore præceps
Nil eſt nempe potens tantum non cernere damnum
Cuncta ſuo ſemper fato labuntur adacta
Et dum naturæ indagantur robora magnæ
Tunc caſus ſine lite patent, fragilesq; ruinæ
Et miſeris devecta rotis cita pervolat Ate
Cunctapetit; linquitq; nihil, ſibi cunctaq; ſubdit
Inq; omnes rapido nimium furit undique curſu
Temporis atque furor vel ſumma cacumina jactat
Et mandit diro vel maxima dente vetuſtas
Marmoreum quam nempe nequit depellere robur
Ferrea nec poſsunt tandem contundere tela

Sub

Subſiſtunt nam fata ſuis jam concita cauſis
Cuique dies ſtat ubique ſuus. quem præterit atrum
Nullus in orbe potens, & nullus in orbe ſupremus
Mortale quoniam ſubduntur & omnia juri
Crudeli. quo torva horret natura ſub arte
Et quo fatales fervent ſine limite cauſæ
Et ſua diſtribuunt, mundi per jugera, damna
Et nihil intactum lethi ſub pondere perſtat
Nam nihil aſſurgit, quod non ſimul incidat illo
Quod cogit vel cuncta ſuo conamine labi
Perſiſteq; nihil, nam nil ſtat in orbe refixum
Eſt metus in rebus lapſus, labiq; perhorrent
Cuncta quidem. nam ſtare optant, dum cedere cernunt
Legibus humanis, quibus eſt nihil undique tutum
Inſita naturæ eſt vis ſtandi. cunctaq; mortem
Effugiunt. multoq; timent perterrita jure
Et nil quod mortis non ſentiat ardua tela
Fert natura ſibi. timor hic cuncta opprimit unus
Circumit, & mundus quidquid ſibi continet ingens
Quæſitos tractusq; maris, terræq; receſſus
Invadit, pariterq; premit, palloreq; tetro
Cogit cuncta quidem nimium marceſcere ſemper
Et retro incedunt dederant veſtigia quæ ante
Nam naſci potuiſſe quidem eſt fera fata ſubire
Quæ horrenti facie vel fortia quæq; tuentur
Cuncta vident ad mortis onus. quo cuncta premuntur
Vel timeant, vel nullo etiam ſtent cuncta timore
Debent prolabi, naturæ & flectere robur
Verticis atque altum nimium curvare cacumen
Et trepidis genibus veſtigia figere cæca
Frigidus & coget fortiſſima pectora ſanguis
Disjectis membris ſolvetur machina fortis.

Iam metus hic liquit nullo diſcrimine Regem
Non defectus adeſt firmatis viribus ullus
Non lapſus, non caſus erit, non mortis imago
Non truculenta quidem naturæ jura fureſcent
Iam non Lethæus fervens graſſabitur hoſtis
Et ſine triſtitiæ tempus formidine curret
Mœſta cadent jam victa ſuo ſub robore fata
Abſcedent Percæ: ſi quæ jam parcere poſſunt
Et juſto ad vitam ſubſiſtunt nomine vivent
Vivet enim, vincetq; diu ſine fine Philippus
Nam non finis erit vincendi cui artibus ipſis
Stat natura potens ſub juris ſtamine amico
Et quem non patitur vel victo corpore labi
Quem mors non vincit, non vincent prælia dura
Non arma offendent, nec duro Marte cohortes
Ejicient lapſum. labi nequit ipſe ſupremus
Qui jam nec poterit devicto corde timere
Quod cuncti ſine lite timent, quod denique cuncti
Vel nequeunt fugere, aut ullo dimittere jure
En puto firmatam per maxima ſæcla ſalutem
Eſſe illi quæ jure ſuo ſibi continet illum
Illum & conſervat robuſti lege vigoris
Quem cuſtodit item, quem fracto poſſidet hoſte
Non dubito æternam, vel quantum ſuſtinet orbis
Hanc Regi perſtare viam: quam deterit altus
Et quam fœlici pariter ſibi præterit ævo
Et quam calcabit calcato Marte viciſſim
Quam ſemel ingreditur, non linquet adire ſalutem
Et quam immortalem geſtorum gloria reddit.
Eſt mors nulla quidem quæ tandem vincere poſſit
Nec poſſit turbare ſimul fortiſſima membra,
Quæ non concuſſit robur miſerabile morbi

Quæ

Quæ non dejecit mortali pondere languor
Quæ non detruſit vel vis contraria lethi
Nec potuit fatum multo torquere lacerto
Et ſi id tentaſſet, rueret ſine limite victum
Virtute expulſum patria, quaſſumq́ vigore
Regio, & extinctum naturæ dotibus altæ.
Conſilio æterno medicamen conſtitit ipſum
Cui tribuit natura manus, fortunaq́ vires
Illa juvat validis permixta liquoribus arvi
Hæc ſortis virtute parat felicia cuncta
Illa & plantarum ſautricem miſerat artem
Hæc ad temperiem conjecit ſydera cœli
Illa & fluminibus currentem contulit undam
Qua vel Niliaco gravior non gurgite ſubſtat
Nec flauis rapidus tandem bibit altus Araxes
Fluctibus inſtrepitans nimium delapſus arenis
Nec per Danubij repit præſtantior oras
Hæc autem aſtrorum conjunxit lumina pulchra
Et radiis felix divinus conſtitit Hermes:
Et Cypriæ fulgor cœleſtem miſit honorem
Endymioneæ nil læſit conjugis horror
Affulſit Phaëthon laxis ignitus habenis
Et gradibus paribus currebat concitus axis
Ignibus haud gravior permanſit ſtantibus æſtus
Motis accepit bona flatibus Æolus ipſa
Et cyathum Nymphis tribuit lætantibus altum
Quæ Regi donum divino munere tradant
Et laſſa in dulcem diſſolvant membra ſoporem
Dejectumq́ levent cœleſti numine pectus
Damna premant, noxamq́ fugent, mala peſſima vincant
Sanguinis haud læſum patiantur creſcere ſuccum
Oſſaq́ nec vitæ viventi parte carere

Ne compago ſuis ſubſtet privata columnis
Regia ut aſſurgat virtus, roburq́, vireſcat
Et ſibi conſtet onus ſublimis corporis omne
Et quaſi divino trutinentur ab ordine membra
Hæc puto conſilium cœlorum præbuit altum
Hæc dedit, hæc fecit, cœli mirabile numen.
Cuncta movens, & cuncta parans, & cuncta gubernans
Quæ poterant Regis charæ inſervire ſaluti
Quæq́, illum æternum forſan potuere per ævum
Ducere compactum divino munere rerum.
Et quaſi non hominis geſtaret denique ſortem
Sed magni Heroïs pariter ſua membra referret
Monſtraret caſu ſacrum genus eſſe deorum
Quod nil terra premit. vel ſi audeat undique terra
Mundano incluſum luco eructare venenum
Vel quod Theſſalico Pluto ſibi viſcere nutrit
Aut Scythico tellus producit littore putris
Non ſine conſilio ſacro tot dona ſuperſunt
Atque ſalutis opus divino numine perſtat
Sic voluere poli, ſic & ſtatuere beati.
Auſpicium ſic nempe ſacrum tot munera adegit
Phœbo quæ in terras venerunt auſpice cunctas
Nam radiis permixta ſuis patuere coruſca
Et nunc ſcintillis ſemper rutilantibus aſtant
Ne non divinum videatur denique donum
Sublimi ſummo quod venit ab axe Philippo
Reddidit atque ipſum ſublimi ſorte ſupernum
Hiſpanumq́, ſolum ſervato Principe felix
Et mundi vel cuncta ſimul felicia clauſtra
Hiſpani qui Regis habet ſplendentia geſta
Nomine vel cujus qui vel felicius audet
Si quæ audere poteſt ſub tanto nomine magna.

Nam

Nam ſunt magna ſibi ſemper quæcunque peroptat
Nomine ſub tanto, quo nullum perſonat orbe
Majus, nec majus cognovit qualibet ætas
Hiſpani nam voce cadit perterritus orbis
Regnorum quoque ſceptra timent ſub nomine tanto
Diſsita & intrepidant ſub tanto nomine regna
Hujus namque armis totus ſimul intremit orbis
Ingemit aura volans dum tela volantia ſumit
Et glans ut vacuos conquaſſat plumbea ventos
Inſtrepit Hiſpano reſonans exploſa furore
Ictibus & crebris toto ſonat aëre Regem
Invictum, & magnum, formátque refertque Philippum
Et quo percurrit nimium per inania curſu
Deducit ſecum tanti quoque nominis auram
Effertq; augurium felicis nobile Regis
Invehit & magni victoris magna trophæa
Oſtentatq; ſono Regalia ſceptra potenti
Et terret terras Martis ſic concita bombo
Quo mundi latæ ſurdeſcunt protinus aures
Et multo laſſæ nimium terrore ſtupeſcunt
Quamque timent, recoluntq; omnes, & honore verentur
Et gaudent audiiſſe ſonum vel nominis alti
Quo ſimul atque horror, ſuprema eſt gaudia currunt
Nam tantum dare nempe poteſt jam nomen utrumque
Hoſtibus horrorem, dat dulcia gaudia amicis
Et qui percupiunt ſedato corde Philippum
Cenſent Mavortis nimium ſibi robora ferri
Et tutamentum contra omnia tela ſubire
Et vires belli, belli in diſcrimina habere
Et ſimul auxilij præſtantia munera ſummi
Quæ nec fata negant, non rerum hæc culmina norant.
Iam nequit inducto turbatus Marte tumultus

Aut turbare ſinus Regis, quem ſæpe potentem
Terra vocat, novítque ſimul ſpumoſius æquor
Non belli fervor, quem morbus concitat ater
(Nam morbus bellum eſt, quo corpora cuncta premuntur)
Incutiet Regis generoſos ictibus artus
Quod probat æterni munus memorabile fati
Quo ſæpè Auſtriaci nimium fulſere triumphi
Immoti in rabiem Martis, quoque mortis in arma
Regia nam victus, qua hæc ſplenduit aurea proles
Adverſum contundit opus, minuitq́; peractum
Nec ſinit ingenti pugnaces currere vires
Impete, dum robur projectat protinus hoſtem
Eſt his Principibus Romanus honorq́; vigorq́;
Nam ſibi Romuleas Aquilas ſumpſere volantes
Quæ curvis ſuperant ferventes unguibus arma
Et ferri abripiunt victricia robora roſtro
Cunctaq́; disjiciunt pennis votilantibus atra
Aſcribuntq́; ſibi quidquid vagus obtinet aër
Et quidquid toto per ventos orbe vagatur
Et quidquid Lunaris habet ſibi circulus infra
Incluſum; aſtrictumq́; globo, quo concavus orbis
Per vacuas cingit mundi membra omnia Zonas
Tantarum pennis acrium ſibi ſubſtitit omen
Nobile conſlatum, quo aſpirat in æthera felix
Auſtriacus Princeps; volitatq́; per æthera fama
Et ſumma quoque laude ſonat per ſydera cœli
Et per ſtellantes percurrit vocibus arces
Et niſi mortalis premeret natura per orbem
Alta ſubiret ovans, ſemper nimis alta teneret
Et ſine mortifero volitaret ubique receſſu
Qui modo mortales vicit ſub robore vires

Qui

Qui modo per vitæ graditur faſtigia certa
Qui modo lætiferæ gaudet virtute ſalutis
Hic ergo ut tantum pervincat fortius hoſtem
Spondet jure ſuo regnis depellere ab ipſis
Depulit egregio quem tandem corpore ab ipſo
Et quam ſemper amat pacis dabit ipſe ſalutem
Et prodet veri felicia muneris arma
Quæ ſibi ſumpta manu toto vibrat æthere fuſa
Incutit adverſum ſi quem ſibi conſpicit hoſtem
Ejicit, effundit, turbat, premit, atterit, urget,
Atque novo ſurgit ſupremus numine victor:
Virtus nam cordis concluſa anfractibus alti
Evomit in palmas felicia jura virentes
Et volat in ſacros nimium commota triumphos.
Et petit inſolitos geſtorum robore caſus
Hæc ſunt cuncta ſuis ſemper ſubjecta trophæis
Hæc ſunt quæ Auſtriaco ſemper ſub ſanguine fulget
Hæc ſunt digna quidem tanto modo Principe jura
Quem natura ſtupet, ſtupuit ſi forſitan unquam
Nam non Cæſareas vidit ſic creſcere moles
Nec Pompeianas novit ſic ſurgere Laurus
Atque Themiſtocleos non ſic conſpexit honores
Nec vidit ſimiles in patria tecta Metelli
Conatus, defenſor erat qui maximus urbis
Et qui Romulidum ſubjectas extulit arces
Atque armis preſſit contraria tela ſupremis
Reſtituitq; decus Mavortis nobile magni
Et tribuit cunctis divini exempla vigoris.
Hæc autem ut natura dedit magna arma virorum
In ſpecimen dederat venturi forte Philippi
Sub quo Romanus ſublato vertice collis
Pervicturus erat mundi geminata minantis

Tela ſemel, quæ deinde trucem ſuperaret in hoſtem
Et quæ concuteret ſævè jaculantis in arcum
Et loricatos cordis penetraret hiatus
Curreret ambages quæ alta compagine creſcunt
Corporis humani, donec privaret habendi
Vires vel ſtudio, cæco aut molimine rerum
Oſtia vel quateret ſimul inde reciproca ſlatus
Et cordis tepidos turbaret frigore ſenſus
Et vitæ flammas tunc ferro extingueret acres
Nec ſatis eſt tantis ſplendere eventibus ipſum
Queis nullus Princeps vel mundo inſplenduit omni
Sed ſplendere ſuæ virtutis lampade ſumma
Qua rutila dat luce diem generoſa per arva
In quibus omne genus perſiſtit nobile ſemper
Et virtutis honor geſtis radiantibus ardet
Et ſtirpis claræ fulgeſcit gloria fervens
His ergo eximiis fortunæ dotibus auctus
Ecce valet: per ſæcla etiam ventura valebit
Et dabit in palmas quidquid conabitur armis
Et quidquid faciet ſtatuet ſuprema trophæa
Attolletq; polo quidquid meditabitur ipſe
Namq; pari ſemper nimium petit alta volatu
Ac Phœbi præceps percurrit in æthere currus
Quem ſequitur divina cohors, cœtuſq; beatus,
Et ſpectat nitido ſemper fulgore micantem
Regibus & dantem cœleſtia jura ſupremis
Auſtriacæ & ſoboli præbentem ſydera clara.
    Iam terræ ingluviem radiis diſcuſſit obortis
Tuta ſalus, fruitur qua ſummo jure Philippus
Multa minabantur terris pendentia damna
Iamq; horreſcebant excuſſa pericula mundo
Exitij & facies avido jam corde patebat

Dum

Dum triſti natura quidem languore refuſa
Artubus effœtis per pectora preſſa jacebat
In tanti Regis generoſis morbida membris
Quæ ſolum natura replet virtutibus altis
Et quæ divinis domi ſibi condidit ipſo
Qualia nec quondam jam tandem præbuit orbi
Et ſi magnanimos produxerat altius acres
Ipſa vires, magnoq; tulit ſub nomine notos
Et qualem Auſtriaco tandem confinxerat auro
Nunquam Cæſaream compegit provida prolem
Nunquam vel Græco tandem conamine ferit
Perſica nec tali conſtruxit jura favore
Et quis erat ſimilis tanta virtute futurus
Tantæ nunc ſoboli, quam condit regia virtus
Quam nutrit ſceptrum, quam robur nobile geſtat
Quamq; ſtupet mundus, ſequitur quam bellica fama
Et quam Mavortis miratur gloria ſemper.
Hoc ergo incolumi fugerunt orbe pericla
Atque abiere neces, radij fulſereq; vitæ
Et juris magni intuere potentia dona
Fortunæ ceciditq; labor, periitq; poteſtas
Invidiæ excuſſus livor quoque vanuit omnis
Iam quaſi rugitu fervens labor ipſe ruebat
Impius, inſurgens per ſceptra ſuprema Philippi
Et preſſo nimium mœrebat Iberia vultu,
Vtraq; languebat diſruptis India clauſtris
Spumoſi & pelagi commoti turbine campi
Immanem ſenſere ſuis ſub fluctibus æſtum
Sed læto aſſulſit tandem vis regia cælo
Nulla timet, jam damna fugit, quæ fugerat olim
Nec cognoſcit onus fati, quo concidit orbis.
Spes eſt tuta orbi æternum regnare Philippum

Æterna & pugnare manu, & pervincere cuncta
Et delere umbras, quas cæca oblivio format.
Et tenebras ſuperare atras, quibus obruta dirè
Vita cadit, famaq́ nitor devolvitur ipſe
Hanc ſpem firmavit multo natura triumpho
Reddidit & vires ſibi quos fortuna negavit
Et tribuit cauſas vitæ, quas perdidit horror
Incuſſus membris, virtus quibus aſtitit omnis
Bellica, nobilibus nimium celebrata trophæis
Atque viris prognata ſacris, ſata ſanguine divo
Hanc ſpem ſemper alit tantarum gloria rerum
Quas ſuperare nequit tempus, delere nec ætas
Unde manet Regis perſiſtere fata potentis
Ad rerum eximios caſus, ad culmina rerum
Ad mundi regimen, cujus modo temperat arcem
Cujus & excelſas moderatur nomine turres
Dirigit atque vias, & corrigit antra viarum
Collibus & cogit ſylvarum umbrantibus arces
Et ſpem quam nutrit divinis undique geſtis
Nobis diffuſam præbet, magnamq́ paravit
Nam ſine ſpe nullus nunquam perſiſtit in orbe.
Semper in eximiis fortunæ caſibus altæ
Alta ſolet perſtare manus, quæ perficit ipſa
Omnia quæ peragit, peragit namque omnia ſemper
Ipſa regit quoniam quidquid ſibi ſuſtinet orbis
Regibus impendit numen, datq́ aſpera vulgo
Iura, dat & cunctis quidquid dare forſitan audet
Nam niſi fortunæ felix audacia fortis
Nulla alia eſt quæ tanta queat committere geſta
Cui vel nulla poteſt jam magna reſiſtere virtus,
Nobilitas ſed ſola poteſt perferre potentem
Fortunæ incurſum, quo ſemper cuncta feruntur

Quâ ferri fortuna jubet, ſurſúmve, deorſúmve
Aut per diſpoſitas naturæ numine cauſas
Quas callet ſapiens, dum rerum juſta pateſcit
Structura, & dum juſtus adeſt ſub caſibus ordo
Et quando Auſtriaco imminuit morbi aſpera cordi
Pugna, vel impendit diri fera motio lethi
Et ſubitò vitæ ſibi conſtitit undique cardo
Et fati quoque rota ſtetit vis ſubdita magni
Et natura ſuis quaſi legibus aſtitit omnis:
Hæc nam cuncta ſtruit Regis medicamina ſummi
Cui parat evicto fato ſacra pharmaca virtus
Et quem divino ſemper juvat ordine fatum
Cujus ſumma ſalus rerum conamine pendet
Gloria quas famæ ſub geſtis educat altis
Quas & nomen habet multo immortale ſub ævo
Quas ſtupet orbis item dum cernere & orbis inaudet:
Tanta quidem, quæ fermè oculus nequit, orbe videre
Et quæ miratur dum vel magis invidet ipſa
Nam nihil invidiæ non jam patet undique fuſum
Si fortè eximium, ſubſtat, nam gaudia rodens
Dira acies gladio premit invictiſſima acuto
Quem vagina tegit vincendi robore nulla
Quem tundit vis nulla quidem, nullusq́; perurget
Hoſtis, in multo virtutis lumine clarus
Quam ſolum ſæpe ipſa fugit, ſæpe ipſa perhorret
Et nequit aſpicere, aut multum torquere ſub ipſam
Sic igitur dum magna micant geſta aurea Regum
Obtuſis oculis ſemper vis invida languet
Et cæca nimium ſemper caligine torpet
Nam Regum vis alta premit contraria quæque
Cuncta domat, poſſunt quæ geſtis obvia obeſſe
Egregiis, quæ etiam vel curſum cogere poſſunt

Famæ immortalis, qua Regum gloria vivit
Et qua nunc potius divina trophæa ſalutis
Extollunt magnum cœli ſuper aſtra Philippum
Atq; probant toto divino corde ſupremum
Confirmantq; ſinus Regali numine plenos
Eſſe ſuos, virtute ſimul clareſcere ſumma
Et ſumma imbutos ſemper conſiſtere ſorte
Semper & æternos ſecum concludere caſus
Et quaſi divino nimium quoq; jure vigere
Quod donum natura quidem dedit obvia paucis
Et paucis conceſſit item, quod tradere Regi
Conſtituit ſummum, quem ſummum prædicat omnem
Cui vix vel ſimilem toto patefecit in orbe
Forſitan & nullus diſtento erit orbe futurus
Nam ſuperare poteſt propria virtute vel omnes
Omnes ut ſuperat, quoties ſuperare peroptat
Inq; omnes ſurgens nullo diſcrimine vincit
Regis virtute, & donis quoque ſemper avitis
Et ſceptri adquiſita arte, & molimine Regni.
Herculeum robur membris Deus indidit ipſis
Incolumis Regis, cedat quibus impiger hoſtis
Et quæ pertimeat vel tota ſuperba caterva
Mundi, quam famæ proprius vel ſuſtulit alis
Mavortis numen, Princepsq; per aſtra beatus
En jacuit miſero preſſum luctamine corpus
Naturæ lapſæ, vires dum perdidit ipſos
Dum lecti ſpondas ſenſit plorare gementes
Et leve perſenſit vacuato pectore pondus
Dejecti Regis, gemitusq; refudit amaros
Et pavit mollis demiſſum culcitra corpus
Et Batavis intexta ſimul tunc lintea pulchra
Tactu quaſſa ſacro, inſolito gemuere dolore

Et tenuem tribuere modum tunc deinde quietis
Ut ſapor aſſurgat mixtus ſudore madenti
Atque poris laxis nimium fluat horrida tabes
Et puro perſiſtat item ſub corpore vita
Purgatoq; cadat contractum viſcere damnum
Et renovet virtus claro præſtantia membra
Munere, quo vigeat certæ ſpes tota ſalutis
Alcidæ jam magna manus durum appetit enſem
Æacidæ & fortis victo ſimul hoſte lacertus
Haſtam divinis jam jam vibrat artubus acrem
Hectoreum ſtat corde decus, vel robore majus
Aſſueto, Neſtorq; ſuo modo pectore pollet
Pectore ut Auſtriaco oſtentet quæ detulit olim
Maxima, & effundat quæ nunc gerit undique mira.
Ut quando ſubitis turbatur flatibus æquor
In cœloſq; tumens nimium conſurgit ab imo
Lambit & extinctis unda cœli aſtra favillis
Lumina & intincto pariter rigat aurea cœlo
Humida & immergit ſplendentis cornua Lunæ
Aereos tractus madido quoq; gurgite cogit
Et liquido curſu Borealia tegmina quaſſat
Littora diffuſo ponto ſimul alta teguntur
Grandia inhorreſcunt inſueto flumine Cete
Ingemit & tellus ſtrepitu quatientibus undis
Edita & evanet pariter ſciſſa arbore rupes
Venturoſq; nequit ſaxis depellere fluctus
Stare loco nec forte poteſt, quia disjicit humor
Fundamenta ſoli raptis radicibus altis
Sic erat hæc morbi facies per compita mundi
Sic preſſos animos concuſſit imagine lethi
Altaq; demiſſo jam pectora corde cadebant
Fletus erat geminus, campos liquor ipſe genarum

Ex oculis ſuſus rivo currente rigabat
Totus erat labor orbe horrens, dolor ipſeq́; totus
Invaſit magnorum ædes, turresq́; potentum
Atque Ducum gravium clypeata refuderat antra
Et gemitu increvit fervens ululatus iniquo
Obrutus orbis erat lachrymis, timor omnia preßit
Nam timor extempto lachrymas toto excutit ore
Ingens turbabat rerum monumenta procella
Concuſſisq́; viris greſſu veſtigia cæco
Errabant nimium, patuit vigor ipſe puſillus
Cunctorum in nervis, dum tantus territat horror:
Sic mentes hominum, cura ut premat omnia ſæva
Sed vetuit natura potens tot ſurgere damna
Quot metuit mundus, fugit nox atra tenebris
Fugit & ira furens Parcarum, maxima fugit
Plutonis rabies, vero devicta triumpho
Forti fuſa manu, valido compreſſa lacerto
Et rediit vitæ radiorum lumine lampas
Claruit atque dies firmata luce ſalutis
Atque hyemis diræ motus deſæviit horror
Et venit veris nitidißima floribus aura
Splenduit & læti facies perterrita fati
Nec jam luctus erit mundi per jugera longa
Suſpicio mortis mundo jam nulla patebit
Regia conſurget virtutis robore vita
Perſiſtitq́; ſalus vitæ quoque regia nexu
Hæc ſunt vota virûm, divorum hæc vota ſuperſunt
Omnibus hic ardor diuturno tempore ſubſtat
Omnibus hoc ſtudium lætos dedit undique ſenſus
Has fortuna vices agitat, dat læta vicißim
Aufert quæ ipſa cupit, cupit ipſa quod acriter aufert
Ejus & arbitrio nimium quoque cuncta moventur

Cui

Cui vult ſæpè favet, vult tardè aſt ipſa favere
Atque facit magnos ſolito quos hæc fovet ore
Nam majus munus tellus ſibi neſcit adeſſe
Quam ſacris vitam geſtare favoribus arctam
Fortunæ ingentis, quæ tollit, & ejicit una
Iure hic cuncta ſuo, quia viris ubique ſupremi eſt
Voluere, & excuſſo turbare vel omnia fato.
Et quæ ſubſiſtunt moto deflectere greſſu.
Ecce velut navis rapidas ſecat æquoris undas
Et tumido complet velocia carbaſa flatu
Et percurrit iter liquidum, motuq; citato
Ponti clauſtra petit, portum, littusq; relinquit
Involat in pelagus toto tenet æquore Tethyn
Et celeri rapitur ſpumoſa per antra volatu
Nec cœli, terræq; minas, vireſq; veretur
Non ſecus Hiſpano lætatur nomine mundus
Dum fert vela ſibi toto gaudentia vento
Lætitiæ certæ, Regis quam vita miniſtrat
Nam non lætitiæ modus eſt ſine Rege Philippo
Eſſe poteſt nec vivus honor ſine Principe tanto
Haud erit egregium decus orbi ſi ipſe deeſſet
Omne ornamentum terræ ſub Rege locatur
Omne decus terræ ſolum tenet ipſe Philippus
Qui ſibi miſſa polo tot ſuſtinet aſtrea dona
Quæ proprio deferre poteſt ſub jure reſumpta
Et quæ ipſe exornat, quantum exornatur ab ipſis
Ridet terra ſuo nimium lætiſſima caſu
Pandit vela boni Regis ſimul incita vento
Explicat & vultus latè ridentia labra
Ludificabilibus ſubſiſtunt gaudia ludis
Feſtivo ſtanti cuncta loco, feſtoq; moventur
Fermè immortali, dum ſic ſors claret amœno

Omnis in effuſis anfractibus orbis ubiq;
Eſt nunc vera ſalus, nam ſunt modo vera trophæa
Aſſumpta in morbum, ſunt nunc vel præmia vitæ
Certa quidem, nam certa patet victoria morbi
Et certus fulget naturæ ſorte triumphus.
Et victurus adeſt invictus numine Princeps
Quem dum terra colit, cœlum quoq; ſæpè veretur.
☞ Non aliter verò quam cum Leo dente minaci
Crinibus aſper ovat, collo ferveтq; jubato
Poſtquam proſpectat confoſſo viſcere Tigrin.
Quem variis vicit naturæ fraudibus actum
Unguibus & ſecuit validos rapientibus artus
Et multo domuit ſupremus robore victor.
Tunc montes, ſaltusq; petit, ſylvasq; recurrit
Erigit & gravido nimium caput undique crine
Labra rubent prædæ fuſo pertincta cruore
Atque jubas denſas tinxit quoque purpura victa
In ſignum & palmæ per pectus ſpargitur oſtrum
Sanguineis patula oſtentantq; foramina nares
Sparſa notis, ſumpſit quas hic conamina morſus
Prædam dum invaſit graſſanti pectore ſævam
Et quam ſerrato nimium ſibi dente ſubegit
Et gravis & turgens, lingua lambitq; cruorem
Se circumſpectat, componit pectine linguæ
Sæpe jubas, & dente trahit, quæ nexibus hærent
Cauda ferit tergum, figit veſtigia torvus.
Victor & in collum palmæ oblectamine ſurgit.
Circum quæque videt, cuncta & circumſpicit audax
Atque alium peteret, fureret ſi forſitan hoſtis
Sic Hiſpanus adeſt toto loco victor in orbe
Dum dejecit ovans populantia membra furentis
Hoſtis mortiferi, qui lethi eruperat armis

Adverſum

Adverſum qui invaſit item ſine limite Regem
Et quem pertimuit, potuit ~~quia~~ vincere nunquam
Et nunquam potuit vel victo pellere Marte
It Rex fortis enim, valido ſtat pectore fortis
Seſe victorem palmarum jactat honore
Cuncta audet, per cuncta furit, videt undique cuncta
Et quaſi jactanti ſtudio percuncta reſurgit
Et vitæ prædæ toto decus ore refundit
Et pedibus terram, terit altum lumine cœlum
Lætus abit, lætusq; notat ſe ſternere lethum
Et vitæ læta ſemper veſtigia figit.
Nolumus in vacuos nova carmina fundere ventos
Nec leve de noſtro cantus dare pectore murmur:
Poſtquam percepit ſacra jam natura Philippi
Geſta quibus ſplendet famæ tuba conſona factis
Quæ ſtrepit egregios ſummo ſub Marte triumphos
Bellorum jure, & ſimili virtute paratos;
Non eſt cur voces cœli tollamus in aſtra
Nec cur jam feriat vel noſtri carminis Echo
Aeternos Zephyri campos, redeatq́; recuſa
Vocis imago ſimul, cantum repetatq́; canorum
Hæc fruſtra fient, ubi tanta encomia ſurgunt
Hiſpani Regis, quæ facta ſonantia cantant
Et minuunt vel facta Ducum, vel geſta nepotum
Magnorum procerum, ſtupuit quos maxima tellus
Et quos Aoniæ ſacrarunt carmine Divæ
Extulit & Phœbi vis enthea tota per aſtra
Nec laudum Pimplea ſitim delevit amœna
Dum per factorum præſtantia jugera ſemper
Ales adhinnit equus, dorſo & præconia ducit
Non niſi ſydereum pondus dimiſit in axem
Et dedit in rutilas laudum molimina ſtellas

In quibus Heroïs ſydus micat ore Philippi
Obſcuratq́ſimul radiorum lumine magno
Sive rotas Phœbi, Phœbes vel cornua claræ
Æneadumq́ jubar propria tunc lampade vincit
Fulgentesq́ ſinus lucis tegit arte Diones
Atque parem neſcit, paribus dum greßibus illum
Secum non nocuit per laudum currere campos
Græciæ ſiue ſuos nobis nunc offerat ipſa
Magna Duces, ut Roma ſuos proponat alumnos
Aßyriusq́ nitor Satrapas virtute micantes
Objiciat, ſeu laude viros det Perſia claros
Sub pedibus natura tuis dedit ipſa Philippe
Imperij culmen, gravium pondusq́ verorum
Et quidquid celebris poterit dare nomine virtus
Et quidquid poterit ſuprema in prælia Mavors
Et quicquid plectro divinus Apollo ſonanti
Decantare poteſt, vel cœlos vigeat ore
Cantibus aut moveat nemoroſum ſemper Olympum
Subdetur vox ipſa chori, ſi denique ſurgit
Eſt ubi fama virens geſtorum ſemper ab eſca
Quæ nutrit laudes, quibus inſonat orbe Philippus
A quibus extinguit laudatos carmine priſco
Non aliter quam Phœbus agit tot lumina noctis
Atque uno majora die dat munera lucis
Sic Regis micat altus honor, ſic ſumma poteſtas
Eminet, & totos compellit vertice cœlos
Erigitur, mittitq́ caput per ſydera pura
Atque locum ſumit, cui cedit lampadis altæ
Circulus egregius, qui terras lucidus ambit
Et majora daret, dare ſi majora paraſſet.
Sanguine qui claret, factis verisq́ refulget
Hic magnus, famæq́ potens celebrabitur ore

Ore po-

Ore poteſt ſi ſama ſuo connectere tanta
Sanguinis & ſplendor rerum virtutibus auctus
Illecebris laudum cæleſtia ſydera cogit
Factorum numerus, præſtantia, & ardua geſta
Alliciunt animos, mulcentq́; per ora vibrantes
Linguas vel Vatum, vel Vatum Principis alti
Quæ nunquam norunt corrupta ſilentia famæ
Nec celebris cernunt taciturna per antra palati
Voces præconum preſſo obmuteſcere vincto
Hæc duo ſunt autem magni duo lumina mundi
Nobilitas queis cernit opes ubicunque nitentes
Nimirum ſanguis præclara ſtirpe nutritus
Geſtorumq́; decus fortunæ numine mixtum
His qui clareſcit ſæclorum oblivia torquet
Nec timet obductas tenebroſas temporis umbras
Cui ſubſtat rerum felix ſine lite corona.
Eſt decoris ſublimis enim quoque firma columna
In quo fixa manet veræ virtutis imago
Et generis lumen clari, illuſtriſſima & aura
Quam perflat tuba famæ ingens, plenoq́; boatu
Spirat ubique ſimul, labriſq́; tumantibus auget
Cernere ut eſt, tantum divino munere munus
Principe in Auſtriaco, divo qui ſanguine gliſcit
A proaviſq́; decus nimium tulit ipſe ſupremum
In ſeros tradetq́; ipſum ſimul ipſe nepotes
Geſtorum numerum nunquam numerabit arena
Vel Libyæ, aut toto quam præfert littore pontus
Et quam Nilus aquis undantibus inſpicit ingens
Quorum ſplendore & tellus & cuncta coruſcant.
Eſt quando tenuis, denſis ſub nubibus aër
Obſitus, obductis horret caligo tenebris
Inde levem curſum, vacuam condenſat & auram

Nec lumen greſſu jam tandem permeat ullo
Nec radius facili curſu pertranſit adactus
Nec Phaëthontis adeſt claro præſentia curru
Sæpè repercuſſis redeunt ſuper æthera flammis
Cæleſtes ignes, terram nec lumine luſtrant
Mæſtitiæ ſtat vultus iners per jugera mundi
Languor adit mentes, triſtantur corda dolore
Et cæca torpent rerum caligine vultus
Hæc cuncta horrificus præſtat ſine fine tumultus
Triſtitiæ quem format opus languentis iniquum
Et quem denſa umbris firmat caligo reductis
Cuncta flent, velutiq; gemunt mœrore coacta
Et natura ſuis privatur riſibus ipſa
Et nihil in virides currit lætamine campos
Umbrarum nam cuncta premit velamen opacum
Atque ubi nil lucet triſtis ſtat mortis imago
Nec mortis laudem rigidus furor ipſe fugatur,
Dum tenebræ haud fugiunt, triſtis dum perſtat & umbra
Nam mors, & tenebræ fraterno pectore ſubſtant
Et ſimili ſemper facie languentq; caduntq;
Atque uno ſtant fixa loco, ſtatuuntur & uno
Sæpè gradu, curruntq; pari properamine greſſus
Sic ergo Hiſpanis languens natura jacebat
Et quaſi mœroris triſti velamine tecta
Horrebat, lætumq; nihil, nihil ipſa ferebat
Egregium, nam quaſſa ſuis utrinq; ruinis
Attolli haud poterat ſummum ut quid conderet ipſa
Languentis Regis miſero turbata dolore
Conſternebatur, tota & dejecta cadebat
Ipſa ſitu, nebulisq; atris horrebat ubique
Nempe ut luctus erat venti per clauſtra gementis
Mœror erat, ſenſuq; animus torpebat inerti

Et pavido

Et pavida mens preſſa ſinu ſublimia cuncta
Vel proprio greſſu tandem neglexit adire
Denſa occulabat, multoq; gravamine nubes
Naturam, miſeroq; ſimul languore tegebat
Regis amor ſic corda movet, ſic turbat alumnos
Ut nil ſecurum pernoſcant Rege jacente
Et cunctos timeant fortunæ munere caſus
Et nil non quærant donec medicamina vitæ
Inveniant Regis, quem Regni deniq; vitam
Eſſe putant, atque eſſe vocant, atque eſſe fatentur
Hoc vivo quoque vivit item vis maxima Regni
Hoc ſtat perpetua, atque hoc vel cadit ipſa viciſſim
Atque unus Regni Rex eſt, quo vivit ubique
Quo ſpirat, quo nempe viget, quo denique regnat
Quare ut convaluit tanto regni ardua virtus
Robore firma ſtetit, robuſtos poſſit ut hoſtes
Impetere & toto nimium pervincere Marte
Iam diſcuſſa quidem morbi eſt denſiſſima nubes
Iam nil Tartareum ſecum dolor inſerit horrens
Nil tenebræ mæroris habent, nil denique languor
Nilq; poteſt Lacheſis vel torto ſtamine ſæva
Nilq; Atropos fervens nullo exorabilis ore
Et nil nentis erit ferveſcens pollicis ira
Et nihil ingratum triſti dabit omine fatum
Ecce Hiſpaniaco fulgeſcit lumine tellus
Et riſu pariter lætatur mundus Ibero
Divorumq; chorus rutilis ſibi gaudia ſtellis
Aſſumit ſemper, totum quæ mittit in orbem
Et nil non ſtatuunt quod non ad juſta Philippi
Inſervire queat felicis dona ſalutis.
Hæc eſt cauſa quidem tanti oblectaminis orbis
Hoc eſt principium quo vitæ gloria ſurgit

Principis in vitam, quem vita inquirit amatum
Et quem conſtituit felicibus undique geſtis
Et quem per magnos eventus denique rerum
Conſervat, referetq́; diu magnumq́; gravemq́;
Invictumq́; dabit, cedentem robore nulli
Omnia ſubdentem, belli quoque damna fugantem
Martigenuumq́; decus proprio ſub honore ferentem
Armaq́; divino jaculantem magna lacerto:
Quem timeat mors ipſa quidem, Marsq́; horreat ipſe
Et quem non ultra tentet dolor ipſe ſubire
Iſta ſalutis erit ſors annis maxima tutæ
Hoc donum vitæ, quo nil præſtantius orbe eſt
Lætitiæ hoc ſtudium, cui incumbit concita terra
Et quod proſpectat mundi quoq́; maxima moles;
Ecce Philippus erit regni munimինus author
Pacis honos, belliq́; horror, vitæq́; miniſter
In quem conſpiciet tutiſsima machina terræ
Nam quem conſpiciat majorem non habet ullum
Nullum neſcit item, cui ſe jam judicet ipſa
Subjectam potiùs quàm ſe putat eſſe Philippo
Cui ſe devovit, ſe & victo corde ſubegit.
Iam lex naturæ divinis gaudia cauſis
Intulit in mundum, jam rerum pondera magna
Stant trutinâ compacta ſuâ, nam lance gravata
Mœroris, ſurgit vitæ levis aura cupitæ
Felix terra quidem auſpicio ditiſsima tanto
Mundi fauſta ſalus tanto jam Principe læta
Naturæ ſub lege datur, quod permanet altum
Quodque patet ſummum ſub Regis honore paratum
Quodque inſplendeſcit felicis legibus artis
Qua ſceptri nunc regna vigent, & jura reſurgunt
Nam nunc Martis honor felicia ſubmovet arma

Nunc

Nunc decus & regni juſtas petit undique ſedes
Nunc Hiſpana manus fortem diſtrinxerit enſem
Fortius,& gravius,quos toto fulminat orbe
Quo terret commota armis ſæpe agmina ſævis
Quo propulſat atrox jam tela minantia belli
Iam non pallet ager morbo , diroq́; timore
Cuncta rubent valido nimium ſub robore firma
Cuncta valent,& cuncta eluent,& cuncta vigeſcunt
Stat lege & naturæ orbis tutiſsimus omnis
Munitúſque armis,rerum & moderamine felix
Ingens in rerum ſerie modo permanet ordo
Quo conſtant,hæret nimium præſtantia vitæ
Quam fixit fortuna ſuis validiſsima clavis
Et quam conſtituit robuſto pondere rerum
Libravitque æquis pariter modo viribus omnem
Ne exceſſu tumeat,defectu deſit & humor
Et labatur opus quod tellus ſuſtinet ipſa
In quo dum perſtat nimium ſita tota videtur
Rege etenim felix ſubſiſtit tota Philippo
Qui fundamentum rebus præſtantibus addit
Et qui munimen telluri ſæpè miniſtrat
In qua nobilitas ſedes habet aurea primas
Auſtriaco quam Regis habet de ſanguine regnum.
Eſt qui deletá vicit Carthagine bellum
Scipio Romanas cæli per ſydera vexit
Geſtorum virtute Aquilas, curvamine roſtri
Quæ rapuere truces Mavortis ab agmine faſces
Et gentem nimium tandem vicere togatam
Et celeri per tecta poli erupêre volatu.
Has Aquilas vero magnus Leo vicit Iberus
Cui victis armis vel ferveus Africa ceſsit
Cujus litoribus Mavortia ſceptra locavit

Et pelagi preſſit minitantes viribus undas
Audax non Maurus curvatos ſuſcipit acer
Arcus, non diro vel tela vibrantia ferro
Ejaculatur adhuc, preſſo timet undique corde
Scipiadaq; manum multa fugit arte minantem
Et nequit in magnos ſua perfida mittere Iberos
Arma ferox, penniſq; citas premit ipſe ſagittas
Sylvoſis Regem adventare ex montibus horret
Atque oculos vertit, quaſi jam ſpectaret euntem
Tergaq; jam profugus per littora curva retorquet
Et pedibus levibus currit, volat alite mente
Nec ſe ſecurum ſentit, dum ſentit adactum
Hiſpanum robur novus hic quod Scipio defert
Inclytus & geſtis magna in certamina profert
Et jam victoris ſumit ſub nomine palmas
Quas Europæis dum claras duxit ab oris
Hiſpano haud dubitans victori hic Africa præbet
Quas rapit emoto ferventibus æquore lembis
Et victrice premit toto trabe denique ponto
Romuleas vires toto ut probat omine habere
Atque Aquilæ roſtrum, magnos unguesq; Leonis.
Ut quondam Aſtyagis proles per ſomnia fudit
Totum Aſiæ imperium: propriis ditionibus arctum
Et regnaturum nova per ſua ſceptra nepotem
Edidicit miſere, & veris ſuccedere falſa
Dum ſopor inſpexit quæ non vigil obtulit illi
Tunc oculus, Medos qui tantum inſpexerat ipſos
Sed per Perſarum ſedes ſua lumina torſit
Per montes Aſiæ dum depulit agmina Cyrus
Auſpiciis felix, ſorte & felicior omni
Qui variis dominus magniſq; phalangibus arſit
Per mare, per terras, per inania jugera venti

Pontus

Pontus ve'a tulit, volitantes Æolus haſtas
Militibus tellus compulſa exhorruit omnis
Atque hoſtis profugus timuit, ceſſitq́; coactus
In potum ſumptus rapidis liquor amnibus omnis
Acuit, & pedibus tribuit veſtigia gurges
Qui vix vel poterat vinci, aſtringiq́; natatu
Nec tellus tandem tantis ſuffecerat eſcis
Quas hominum numerus, numerusq́; vorabat equorum
Tanta fuit Cyri, & tam vaſta potentia Regis
Tamq; ingens ſceptrum, tantum quoq; denique robur:
Sed ſi vel majus fuerit, nunc grandius extat
Et gravius penitus ſemper genus acre Philippi
Augurium qui ejus felici ſydere ſumpſit
Majoremq́; Aſiæ mundi nam pectore partem
Occupat hic quartam, quo mundum claudit & omnem
Hunc Dominum, huncq́; caput compellat America magna
Cujus limitibus nullus datur undique finis
Cujus vel magno includuntur cardine terræ
Non huic Annibalis conferre eſt jura potentis
Principe cum tanto, vel cum Mavorte Saguntum
Abſcidit excelſam, ſupremo & milite claram
Cedat Alexander Macedo, cùm compita terræ
Omnia pervicit, famæq́; reſumpſit honorem
Vatibus in laudes, geſtis quia claruit ingens
Struxitq́; illa potens, famæq́; ſilentia rupit
Nam linguas, & mentis opus ſuperavit abundè
Nec potuit cenſere ſono præconia Muſa
Tanta canens, tacuitq́; etiam ut cantare putavit
Huic victis ſubdatur item Dionyſius armis
Aut Siculas oras Græcorum jungat Athenis
Itala vel tentet nimium ſuperare trophæa
Aut navale decus Neptuni inferrē Tridenti

Galbæ autem Mavors ſi victor conſtitit olim
Romulidum dum magna ſuo tulit agmina jure
Iam nunc Auſtriacis flectit ſua pectora tectis
Iam nunc arma ſinit ſummo ſubjecta Philippo
Imperij atque omen fortunæ numine linquit
Hiſpano Regi, fortuna qui auſpice floret
Et fortuna etiam qui orbem ductrice gubernat
Et petit æthereas geſtis ſuperantibus arces
Sit Decius magnus miles, feriátque ſecundis
Ictibus indomitos, armiſq; potentibus hoſtes
Victoris teneat nomen, patriæq; favorem
Ipſe ferat proprio rerum conamine partum
Expugnet, laceret, ſuperet, vincátque necétque
Non ſimilis verò Auſtriacis erit attamen ipſis
Rigibus eximiis, quibus aſtat clarius omen
Et quorum numen belli colit ordine Mavors
Sternitur atque illis, ſi quod ſtat nobile bellum
Et ſi quod ſummum toto patet orbe trophæum
Repit humi, ſi fortè latus ſubit acre Philippi
Ad quod conſcendit vel Martis nomine nemo
Cui ſe conjunxit nullus, nulluſq; viciſſim
Seſe conjunget tandem per ſæcla futura
Iam nunc Miltiades Graiorum gloria felix
Palmarum numero non tanta in culmina ſurgit
Aut premat infeſtos hoſtes, aut tollat amicos
Aut rerum variis cantetur laudibus ingens
Eſt hic nam major, quem laus nequit ipſa ſubire
Nam non tanta poteſt linguæ clamore profari
Quanta quidem ſtruxit ſplendentia geſta Philippus
Vocibus ut vincit magnis Helicona tonantem
Et Parnaſsiaca major patet undiq; Laurus
Delphica nec tantum capiunt encomia Regem

Quem

Quem dum producit lituis ſibi fama canoris
Et vocum ſtrepitu celeres dimittit in auras.
Si qui forte Duces præbent clamoribus aures
Cantuſq; accipiunt totus quibus inſonat æther
Mirantes animo ut dimiſſis viribus hærent
Invidiæq; acie ſua pectora ſæpe trucidant
Et geſtis victi commordent dentibus ora
Labraq; ſanguineis detorquent morſibus ipſa
Namque pati nequeunt majorem. Major ubique eſt
Ipſe inter magnos celebris, nitiduſq; Philippus
Nam radiis famæ flammantis lampadis æquat
Ingentes ignes, cœli quibus emicat Aula
Quæ Phaëthontæo tenuem volat æthera curru
Atque diem format rutilantibus ignibus ipſum
Et faciem terris tribuit ſub lumine lætam
Et noctis tenebras pellit fugientibus umbris
Solis ad aſpectum nequit ulla exiſtere flamma
Hunc ergo exſuperat, currum ut conatur adire
Laudiſonæ famæ, reſonat quæ in Regis honorem
Digna ſuis ſemper geſtis encomia magnis
Queis majora tulit nunquam latiſſima tellus
Nec latura quidem tanta eſt quoque nomine facta
Auſtriadum quæ ſceptra ferunt noménque decúſque
Quo ſtrepit orbis ovans, cœli & petit aurea tecta
Orbis dum tanto ſe tollit culmine felix
Et tanto revolat cœleſtes Principe campos
Per quos fama vehit claris præconia ſiſtris
Queis micat Auſtriacus, regniſq; potentibus aſtat
Immenſus, dum magna ſuis dat culmina factis
Cæſareum quæ pectus agunt, & nobile fatum
Includunt ſecum ſacro auſpice ſydere ſacrum
Ac ſi divinis ſtaret virtutibus ingens

Quæ redolent patriam generoſo pectore ſtirpem
Quæ ſapiunt quoque juris opes cœleſtis opimas
Quæ ſe cum oſtendunt quidquid genus evehit acre
Cui paret mundus domini ſub munere felix
Auſtriacis floret dum vel dominatibus ipſe
Regnorum qui jura tenent primordio ab orbis
A primis & nomen Avis ſibi nobile ducunt
Et longa ſerie ventura in ſecula tendunt:
In quæ perſiſtent ſceptris dominantibus altè
Et mundi claras torquebunt undique habenas
Donec in Occiduas Hiſpanus Phœbus arenas
Deſcendat victor, ſi vel deſcendere tandem
Ipſe poteſt, qui ſumma tenet faſtigia rerum
Nec labi didicit dum tantum ſurgere novit
Dum pede firmato ſedem ſibi ſtringit ovantem
Et cogit ſibi ſtare locum, quem continet ipſe
Ut gratum, ut charum, ut tanta virtute paratum
Quo ſedet aſtrifero ſeu ſeptus ubiq; nitore.
Quem vultu profert, cepit quem denique vultu
Regali, & manibus ſemper regnantibus arctat
Nam nitor aſſiduus ſupremis Regibus inſtat
In quo ſceptra ſedent, poſſunt ſi ſceptra ſedere:
Eſt niſi ubi Auſtriadum ſceptris locus aptus, & altus
Qui terram cingit cœleſtem qui occupat axem.
Aſtraq; flammiferis radiis Titania complet
Regibus & fundit ſtellantia dona ſupremis
Quorum ſplendore aſcendunt celſam ætheris arcem
Hiſpano & Regi nullo diſcrimine primam
Objiciunt ſedem, merito quam numine defert
Et quam cunctorum ſupra faſtigia tollit,
Namque parem neſcit virtutum mole micanti
Et generis radiis, ipſi, videt ipſe ſecundum

Eſſe

Eſſe illum, qui prima putat loca ſumere terræ
Quem vel Cæſareo ſibi ſubdit robore fuſum
Herculea aut nimium proſternit deniq; dextra
Dejicit aut claro geſtorum fulmine victum.

A D
PHILIPPVM QVARTVM,
Hispaniarum & Indiarum
Regem potentiſſimum.

EPIGRAMMA.

ΣΩ'ΖΕΟ τοῦ κόσμοιο φάος, μέγιστε Φίλιππε
Καὶ κακὰ τοῦ βιότου μήποτε μὴ σὺ πάθῃς
Ἔργμα θεουδείως παντυπέρτατε σῶτερ Ἰβήρων
Ὥς κε μάλ' ἀσκηθὴς τὸν βίον αὐτὸς ἔχῃς
Σοῖο φάος γλυκερὸν λαὸν σέον αὐτοῦ ἐποίει
Οἵην περπολλὴν ἤγαγε σοῖο βίος.
Γηθεῖ μὲν κόσμός σε ἀλεξικάκοισιν ἀρωγαῖς
Ἐν στέθεσιν ζωῇ χάρμα τίθησι θεός.
Πάντες σοῖο χάριν πίστῃ φρενὶ τέρψιν ἑλόντες
Ζητοῦσιν γένος καὶ τέκνον εὐφροσύνης
Ἦμαρ μὲν πολύολβον ἑὸν ἠγάλλετο θυμῷ
Κόσμος, σοῦ, βασιλεῦ, εἵνεκα καλὰ φρονῶν
Σὺ σκέπτρ' ἔχεις, μηδεὶς αὐτοῦ βασιλεύτερος ἄλλος
Σκηπτρούχων κρατέεις τῇ δυνάμει φύσεως.

Interpretatio.

SIS ſalvus, mundi jubar ingens, Magne Philippe
Amplius haud noſcas jam fera tela mali.
Surge quidem felix Hiſpani gloria ſceptri
Illæſus vivas ſecula Neſtorea.

Iam tua tuta ſalus populum ſervátque fovétque.
Atque hanc lætitiam jam tua vita dedit.
Iamq́ tuis mundus lætatur denique donis
Namque bonum vitæ dat Deus omne tuæ
Propter te cuncti gaudenti mente vigeſcunt
Lætitiæ & quærunt vel loca tuta ſacræ.
Optatumq́ diem ut vidit, ſibi, terra, quievit.
Te, Rex, nam ſemper maxima quæque petit.
Tu primus, nullus, ſub Regis nomine major.
Naturæ cunctos vincis ubique manu.

AD PROSPERRIMAM ET EXOPTATAM REGIS incolumitatem variæ Epigrammata.

Epigramma.

PERSISTET *tibi, tuta ſalus, dum vita manebit*
Namque ſalus id erit quod quoq́ vita tibi.
Vita erit immenſo producta hic tempore felix
Atque erit ipſa pari tempore certa ſalus
Hæc, Rex, dona tibi ſubſiſtent pectore in uno
Nam magnis donis omnibus unus ades.

Epigramma.

I*Am te ſtante viget, jacuit quæ terra ſub ipſo*
Namque jacere nequit quæ tibi ſtare valet.

Epigram-

Epigramma.

ADrenit cœli ſacrum medicamen ab oris
Nam curare nequit pectora magna ſolum.
Vis cœleſtis enim firmavit membra Philippi
Qualis vir namque eſt, quæ dat opem manus eſt.

Epigramma.

VNo nam terræ languebat machina morbo
Cum Rege atq; uno nunc quoque jure valet.
Aſſurgit Rex ipſe potens, quoque terra reſurgit
Illius hic vita eſt quo ſibi ſpirat ovans.

Epigramma.

SI morbi vis ſcire dolor cur fugerit atrox
Audi, nam Regum mors fugit una manus:
Regum namque manus dum tollunt pondera mundi
Non mortis, vitæ ſed ſibi robur habent.

Epigramma.

ARs vitæ, artificem regnandi prompta ſubivit
Nam regni, & vitæ ſtat ſibi robur idem.
Regni namque vigor Regis ſub viribus extat
Nam regni, & Regis ſtat quoque vita eadem.
Ars igitur vitæ & regni quoque ſceptra miniſtrat
Nunc Regem ſubiens ſedem habet ipſa ſuam.

Epigramma.

NUbibus ut quando cœlum nigrantibus horret
Exorto & ridet Sole micante polus.
Si torpebat adhuc ſub morbi nubibus orbis
Sed Regis gaudent cuncta ſalute ſui.

Epigramma.

PHarmaca morbificum regis mulcentia corpus
Vitæ depreſſos reſtituere ſinus
In quibus & vitæ ſteterant fundamina rectæ
Regnum etiam vitæ cœpit habere locum.

Aliud Epigramma.

VT quartam Phœbus ſedem ſuper æthera ſumit
Sed primum lucis ſervat ubique gradum.
Sic etiam Auſtriacus patrio ſtat nomine quartus
Regio at eſt cunctis undique jure prior.
Exoritur ſanus, morbi vicitq; procellas
Non terræ obtundit turbidus aſtra vapor.

Aliud.

NUnc regina ſalus verè dicetur ubique
Nam Rex Auſtriacus ſanus ubique patet.

D. O.

D. O. M.

PHILIPPUS IV. REGUM MAXIMUS
FULMINATOR, TRIUMPHATOR, PACATOR,
PRINCIPUM PRIMUS, FAMA IMMORTALI HEROS
ANIMO INVICTUS, POTENTISSIMUS
REGNIS, IMPERIIS, SCEPTRIS,
EUROPÆIS, ASIATICIS, AFRICANIS, AMERICIS
DITISSIMUS, ET PENE TOTIUS MUNDI CAPUT
RELIGIONIS APEX, LEGUM CULMEN
MORUM INCORRUPTVM ASYLUM, JURIS PROBITAS
FATI VIRIBUS
IACUIT, DECUBUIT, LANGUIT,
VITÆ FATO
ERIGITUR, SURGIT, CONSISTIT
VICIT HOSTES, PRESSIT ARMA, MARTEM FREGIT
VICTOR, TRIUMPHATOR, DOMITOR,
TERRET
ÆQUOR CLASSIBUS, PHALANGIBUS TERRAS
NASCENTEM, ET OCCIDUUM SOLEM SINE NOCTE
UNO PROSPECTAT LUMINE, UNO MODERATUR SCEPTRO
UNO POSSIDET DOMICILIO
SOLO REGNAT, VALET SALO, CÆLO VIVIT
CÆSAR AQUILIS, ALEXANDER LEONE
ALIS ASTRA, UNGUIBUS REGNA
SUBIT, SUBIGIT.

AD ILLUSTRISSIMUM ET NOBILISSIMUM PRINcipem D. LUDOVICUM de HARO PHILIPPI IV. Hiſpaniarum & Indiarum Regis potentiſſimi cubicularium, & aureæ clavis ornamento inſignem & D. Iacobi torque cohoneſtatum, &c.

Vincentij Marinerij Valentini MUSOMNEMATA.

HESPERIUM, Ludovice, decus, mundique cacumen
Pectore perſiſtit ſemper ubique tuo.
Dum Martem geſtis, dum Muſas mente perornas
Cæſareo includis nobile corde jubar.
Te inſpiciunt magnum mundi penetralia cuncta
Nam te ceu columen Phœbus, honorq́; tenent
Sydereo Phœbus cingit tua tempora ſerto
Et ſemper Daphnes mens tua fronde viret.
Amplexu te arctant ſemper Libethrides uno
Ut qui ſis magno lux ſacra tota choro.
Nobilitas Muſis nimium tua fulget amœnis
Illis dona tuæ dat quia mentis ager.

Pega-

Pegaſeo hunc felix ſemper rigat unda fluento
Nectareas Phœbi nam bibis unus opes.
Dulcia de ſacro dimanant pectore mella
Gaudet namque tuis Phœbus ubique favis.
Spem mundo egregiam geſtorum fulmine ſpondes
Quæ clarâ nimium nobilitate tonat.
Nubibus & tumidis totum premis aëra Phœbi
Virtus Muſarum nam madet imbre tua.
Excutis æterno divinam nomine famam
Quæ tecum felix æthere ſola volat.
Ut floret virtute nimis tua clara juventa
Caſtoreum condit jam jubar ipſa ſinu.
Ut tua promittunt ingentia geſta triumphum
Te toto ſplendor jam vocat orbe ſuum.
Te generoſus honor, te tollit gloria ſtirpis
Te tua (quod magnum eſt) tollit in aſtra manus.
Geſtis namque tuis ſic totus perſtrepit orbis
Aures ut feriat ſemper in axe Iovis.
Ecce volas ſuprema poli faſtigia ſolus
Nam Ganymedæo fers decus ore tuum.
Te carmen, te tota vocat quoque carminis aura
Te ſolum Phœbi ſpirat ubique nemus.
In te ferveſcunt telis Mavortia corda
In te fax præbet numen Ibera ſuum.
In te Muſarum ſacros tuba perflat honores
Namque tuis ſtridet candida famà libris.
Si quod magna vehit rerum fortuna cacumen
Hoc proprio magnum, vertice ſemper habes.
Altius aſſurgit toto nihil orbe viciſſim.
Nam mens attingit ceu ſimul aſtra genus.
Ecce tuum terras nequit altius eſſe per ipſas
Vertice cum ſpargat ſidera cuncta caput.

Heſperium decus omne tuo ſtat nomine magnum
Nam magnum noſcit, te ſine, terra nihil.
Et cum divinos redolent tua geſta triumphos
Divorum referunt te quoque ſtirpe virum.
Et ſi quid ſummum Phœbus dare vocibus audet
Præter te ſolum nil magis ipſe cavet.
Te Muſæ modò jure petunt dominumq́, patremq́,
Hæcq́ ſimul mentis dant monumenta tibi.
Te majus nil ferre queunt, quia culmine Phœbi
Cœlorum nitidum currere te aſtra vident.
Accipe quæ aſtricto tibi dant ſermone Camœnæ
Nam te Calliopes quærit, aditq́ favor.
Ut te carminibus ſentit, cernitq́ repertum
Nil gravius terris ipſa ſubire poteſt.
Marmoreo hæc tecum vivent ſplendentia jure
Nulla hæc ſub tanto nomine ſæcla terent.

Vincentij Marinerij Valentini

SOTERIA

PRO

SERENISSIMO
INFANTE FERDINANDO,
S. R. E. Cardinali, &c.

PRÆFATIO.

EST ordo rerum cauſis tutiſſimus altis
    Quos nequit eximius mentis adire nitor
Occultus ſtat finis enim ſub origine nota
    Atque patet proprio denique jure nihil.
Sic eſt ſpes hominum, ſeries ſic maxima rerum eſt
    Ut vita hic cauſis pendeat una ſuis.
Fons hujus nulli ſaltim, abſtitit apertus
    In cujus perſtat margine tota ſalus,
Hincq́; cohors febrium ſitibunda peræſtuat ardens
    Pallida ſic ſiccis faucibus ora movet.
Fervet in egregios telis graſſantibus artus.
    Et medicata necis diſcutit arma trucis
Hinc furit & bello rapidus Gradivus iniquo
    Et tabes miſeros quæ premit atra ſinus.
Erumpunt ſtygiis morbi mala ſæva venenis
    Atque petunt ſummum tetra pericla caput.
Sunt fato ſubjecta ſuo quæ continet orbis
    Abſtractum morti procreat ipſe nihil.
Ipſa nocet, ſimul ipſa juvat quæ defluit unda
    Hæcq́; ſitim accendit hæc necat atque ſitim.
Incerto natura ſubeſt ad maxima jure
    Non auri fulvi pondere vita emitur.
Ætas currit enim, proprio pede labitur ipſa.
    Atque ubi ſubſiſtit tunc nequit ipſa gradi.
Lethum nutanti torquet veſtigia greſſu
    Et nulli curſus ipſa peracta via eſt.
In lapidem offendit mortis, rapit omnia lethum.
    Vita ubi ſtat, gradibus claudicat ipſa ſuis.

Stare

Stare nihil jam namque poteſt, nam cuncta labeſcunt
Et ſtabilem vitæ præbet arena modum.
Sceptra cadunt, quæ ſtare queunt tutiſsima nunquam
Nam cadere eſt ſceptri quod neque ſtare poteſt.
Vita nihil, morsq́; ipſa nihil, nihil omnia ſubſunt
Virtus ſola aliquid, nam ſibi ſola manet.
Mortis jura refert potuit quod vivere tandem
Illius hæc proprio eſt viſcere ſæpè ſoror.
Ex quo vita fluit, lethum fluit acriter ipſum
Hoc huic eſt finis hæc ſimul huic ſpatium.
Currunt ambo quidem, curſu & rapiuntur in ipſo
Hæc quia finitur, hoc quia finis adeſt.
Differt vita nihil ſupremo mortis ab ictu.
Vivere nam longè eſt vel citò poſſe mori
Qui vivit moritur, non vivit mortuus autem
Namq́; mori non eſt vivere, vita mori eſt.
Fata viros lacerant, ſcinduntur forcipe fila
Nec tuto ſtamen pollice Parca premit
Non exoratur morbi vis tetra furentis
Æſtuat atque ſuo preſſa rigore febris
Hora ſuis ſtat firma modis; nil tempore majus
Terminus eſt rerum temporis acre & iter.
Pharmaca ſubveniunt, ſed non ſua damna retundunt.
Non plantis, non ſtat tuta liquore ſalus.
Qui vitam nutrit, vitam cibus eripit ipſe
Mors, & vita uno ſemper ab ore fluunt
Nam modus eſſe nequit, fatis ubi cuncta moventur
Menſuram lethi fert quia vita ſui.
Immortale nihil, pereunt cuncta acriter ævo
Finis habet quoniam ſæcula quidquid habent.
Vivere namque mori eſt, moritur quia vita viciſsim
Diutiùs hæc perſtat, deficit hæc citius.

Ipſa ſalus præſtat quod defert robora lethi
Ad mortem accedit quem tenet ipſa ſalus.
Hæc eſt ut flumen quod latius intrat in æquor
Hæc auget vitam mortis ut antra petat.
In mortem finitur enim vita ipſa ferocem
Deſinit inq; illam qua ſtuit ipſa ſimul.
Vita fuit nihil ipſa prius, nil denique & ipſa eſt,
Quod fuit hoc proprio nunc quoque jure ſubit.
Vitæ extrema quidem nihil eſt, nihil edidit illam
Et nihil hanc etiam denique ſemper edit.
In nihilum finitur enim, mors nam nihil extat
Ex morte in mortem tranſitus unus adeſt.
Vixerat ut tandem proprio moreretur ab ortu
Nam ſi oritur tandem nempe neceſſe mori eſt
Nam nil non natum finem ſentire valebit
Ejus nam eſt finis principium quod habet.
Omnia quæ ſubſunt primordia quæq; crearunt
Unus quæ toto condidit orbe Deus.
Finiri tandem quodcunque eſt cogitur ipſum
Eſt, quia nempe fuit, non quia ſemper erit.
Hic ergo eſt ordo rerum quem diximus ante
Seſe res uno quælibet ore vorat.
Sed felix natura quidem virtutis amœnæ
Principio neſcit namque perire ſuo.
Hæc una at vivit, famæq; volatibus aſtat
Hæc ſine fine viret, nam ſine fine patet.
Vivimus at cuncti, ſed fini vivimus ipſi
Nam finem nobis vitaq; morsq; parant.
Quo magis ad finem quis tendit, vivere ceſſat
Mors bona ſed vitæ ſemper origo fuit.
Vivit enim quem fama vehit virtute coruſcum
Nam virtute mori denique nemo poteſt.

Hæc

Hæc alit egregios animos, hæc aſtra miniſtrat
Nam datur in cælis nullibi poſſe mori.
Cœlum eſt virtutis ſedes, vitæq; cacumen
Nam vita, & virtus ſemper in axe ſedent
Non ibi mors viget, non finis ſævius inſtat
Namque ibi principium mors dat ad omne bonum.
Et virtutis opus cunctis protendere vitam
Sed vitam, quæ atram neſcit habere necem.
Nam virtute frui, immortali eſt vivere ſæclò
Mors immortalem non ferit ulla ſinum.
Tuta ſalus virtute manet, nam dona ſalutis
Virtuti redolent robur ubique ſacræ.
Hæc eſt vita quidem quæ nunquam deperit ipſa
Quam nunc virtutis nobilis eſca nutrit.
Vivere nam facile, facile eſt cui hunc mandere paſtum
Æterno hic teritur jam quia dente cibus.
Tantæ proſperius vitæ labra pabula lambunt
Quæ famæ virtus concoquit igne potens.
Hæc eſt æternis vitæ vis tradita metis
Vitam quæ æterna eſt ſi ſibi meta premit.
Hæc eſt vera ſalus virtutis parta medela
Quæ vitæ dulci melle remixta datur.
Hinc oritur vitæ numen, quod candida virtus
Ut parat, æterno ſic quoque jure parit.
Naſcitur hinc verus fructus, paſtusq; ſalutis
Vitam virtutis nam creat altus ager.
Et quia lethifero non ſubſtat gleba liquore
Quælibet in vitam frondet ubique ſeges.
Ergo vitali finitur nunc munere tellus
Nam FERDINANDO *nunc valido fruitur*
Hunc virtus, & vita ſuo ſub jure reducunt
Non potuit tantum tundere mucro virum.

Nam quam fama vehit virtutis in aſtra micantis
Iam lethum fato ſubdere neſcit atrox.
Hic etenim ſævi quatiet fera tela Quirini
Auſpicio magno nam premet arma ſuo.
Neſciet at finem tanti modo vita trophæi
Nam ſceptri minax fert ſua corda jubar.
Vtq; ſalutis habet donis regnantibus auram
Aurea virtutis ſæcula viuet ope.

SOTERIA
PRO SERENISSIMO INFANTE FERDINANDO, &c.

MVSA ſuo feriat diſtentos pectine nervos
Pollice & argutum ſonitũ quoq; formet eburno
Cantibus admotus lætis divinus Apollo
Cumq; choro quatiat Parnaſſi tegmina ſacro
Et labris moveat verba exhilarantia totis
Pectora & efflanti diſtendat gutture ſumma
Muſa canat, pulchri compellat Apollinis ora
Atque ſono Pindi lucus crepet arduus ipſe
Vndaq; multiſono Permeſſidos aëra fluctu
Incutiat, ſpumisq; premat Vatum ora canentum
Muſarum aurifero nimium riget arva fluento
Enecet atque ſitim Phœbo, inſpergatq; liquore

Labra

Labra ſacro, cantuſq; alti potum inferat illi
Candida Muſarum pariter quoque proluat ora
Sicca agitet Vatum madefacto pectora ſulco
Et ſtrepeio ſonet omnis ager per jugera rivo.
Et bibulos Muſæ ſaturent modò carmine campos.
Et terras diffuſa petant quoque gaudia cunctas
Lætitiæ inſpergant ridentia munera magnæ
Atque alto Titan, meat aurea ſidera curru.
Plauſibus in terras, in cœlos vocibus inſtet
Ignibus & rutilis gaudentia miſceat aſtra
Cunctaq; diſploſo oblectet terræ atria riſu.
Feſtivo & certam celebret quoque jure ſalutem
Qua FERDINANDUS *terrarum proſpicit orbem.*
Qua vitæ longam metitur denique metam
Quæ ſceptri reparat fulgentia dona potentis
Hoc ſit Calliopes ſtudium, hic labor omnibus inſit
In carmen fuſis, plauſuſq; ſororibus altos
Quos vitæ modo munus agit, quos provocat auctæ
Incolumis regni metæ clariſſimus ordo
Aeolus ore crepet, tremulos quando aëre flatus
Stridenti vibrat quaſſu, & ſpiramine torquet
Eximio, lætas diffundens protinus auras
Iam nunc terra tonat, compellit hiatibus arces
Læta ſuum moto dum fundit cardine ſenſum.
Et patulis animi dat gaudia maxima valvis
Et quaſi jam foribus plenis, tota exſilit ipſa.
Ipſaq; lætanti, cœli movet aſtra ſub ore
Et tam venturi, diſpergit commoda ſæcli
Etiam grandiſono quatitur ſimul ipſa ſuſurro
Vel quaſi Muſarum reſonet cita fiſtula labris
Lætaq; Phœbæum dimittat carmina guttur
Sicq; ſuis nunc terra tremit quaſi ſedibus icta

Et proprium penitus linquit ſub motibus axem.
Atque novum petit ipſa locum, ſubit æthera & ipſum
Atque oblita ſui neſcit telluris in antra
Aſſuetos deferre pedes, ſylváſque nec urget
Terra ſuas, nam terra polos ſolum inſpicit ipſa
Et ſe tota polum jam jam quoque judicat eſſe
Dum gaudens tanto fruitur ſibi munere vitæ
Qua mundi ſtat magnus honos, qua & tota poteſtas
Conſiſtit rerum, regni & jus ipſa ſupremi
Atque ſuperba manus ſceptri, qua terra movetur
Qua firmus patet ordo quidem, & jus nobile rerum
Nunc etenim jam læta ſeges virtutis inhæret
Nobilitatis agris, quorum gleba aurea fulget
Læ'anti radice ingens, ſulcóque virenti
Frondeſcens nimium, tribuensq́; comantia denſi
Tegmina nunc ſaltus, foliíſque ſonantia multis
Erigitur qui lapſus erat, ſe tollit in altum
Quem morbi preſſit violentis viribus ardor,
Iam non collapſo ſubſiſtit corpore pectus.
Non fracto languet ſubmiſſus robore ſenſus
Integer aſſurgit, terraq́; per antra movetur
Flos juvenum, numenq́; virûm laus candida Regum
Infans nempe ſuis jam ſubſtat viribus ingens
Iam vitæ ſibi dona tenet, truculentaq́; mortis
Abſcidit invicto nimium quoque vincula jure:
Non marcent pallore genæ, non pectora tabo
Debilitata jacent, vires ſtant viribus ortæ.
Et langueſcenti fugit vis morbida greſſu.
Nec laſſis oculis ſe tendit lumen in auras
Nec tardo petitur vivax cibus ore cupitus.
Et jam divino tegitur cutis ipſa colore
Ora rubent, fronsq́; ipſa viget, cervixq́; hilareſcit

Criſp.m-

Criſpanti & crines volvuntur denique cirro
Et tumido aſſurgit, regnatq́ volumine corpus
Atque manus pingui ſub munere candida turget
Et ſecum ſtat totus homo validúſque, poténſque.
Jam tua Muſa mone variis ſub laudibus ora
Non ut laude vehar, quem laus nequit ipſa ſilere
Sed claros ut laude probes virtutis honores
Vocibus ut tollas cunctis ſata inclyta Iberis
Ex quo jam vivo Princeps viget omine magnus
Et virtute refert naturæ pondera ſummæ
Auſpicium & clarum vivacibus undique geſtis
Ut cum Phœbæo nimium quæ marcuit æſtu
Planta ſibi bibulos repens petit arida ſulcos
Et fuſis quærit fontis radicibus hauſtus.
Dum tamen irriguis maduit jam caulis in undis
Sugenti trunco vitæ bibit ipſe liquorem
Paulatimq́ viret, foliisq́ attollitur actis
Parturit & laxis florem, fructumq́ patulis
Et ramis præbet flores gemmantibus ipſos.
Et quæ flexa ſimul jam debilitata cadebat
Virga, novo ſurgit nimium ſuffulta vigore
Quam radice hauſit, demonſtrat frondibus undam.
Et quo jam caruit præſert ſub flore fluentum.
Hæret firma quidem perſtringi, & neſcia flecti
Stat cortex, nodisq́ arctat quoque brachia junctis
Frondéque ſub ſtabili fœcundi temporis offert
Aeſtivos cumulos, hyemisq́ repellit acerbos
Frigoris horrores, & dona virentia condit.
Et vegeto firmata manet vis arboris orſu.
Undique per ſylvam diſtentis maxima ramis
Umbrarum denſat vires, lucumq́ viciſſim
Mirifico ſtirpis nimium quoque germine opacat

Et claudit Titanis iter, luciſq́; furores.
Frondiferis pellit vegetata per atria tectis
Et jungit ſemota ſuis ſub ſinibus antra
Ecce ita pollenti ſurgit virtute ſupremus
Nunc FERDINANDUS *torquetq́; cadentia morbi*
Iura trucis, vitæq; ſubit quoque ſæcula tutæ.
Virida, & æterno validam petit ore ſalutem.
Languet, & toto firmatur corpore ſurgens
Ferventi exarſit, dum morbus ferbuit æſtu
Et dum divinos audax febris incutit artus
Tali ut gaudebat curſus ſub ſede manere
Regia graſſanti & tentabat membra furore
At tandem devicta fugit, ſuperataq; vertit
Arma ferox, totoq́; ruit medicamine preſſa
Et loca dimiſit, quibus atque indigna videtur
Et quæ naturæ ſolùm ſibi jure petivit
Et naturæ etiam penitus quoque jure relinquit
Nam natura negat præſtantia membra dolere
Quæ regnis ſunt nata ſacris, quæ & nata triumphis
Semper ovant, ſemperq́; ſuo ſunt integra ſceptro
Sic FERDINANDI *vis integra denique manſit*
Sic floret jam tuta ſalus, ſic ipſa niteſcit.
Virtus naturæ, quam totam in ſidera fundit
Quam vehit in ſuperos, quam Martis in arma retorquet
Quam regni in munus totis alit undique membris.
Auſpicium infelix ſemper tutatur & illam.
Ut germen decoris ſylva in virtutis amœna
Nunc viget, & valido fulcitur robore vitæ:
Extenditq́; ſimul viridaria in ardua rerum
Ipſum animi robur, mentiſq́; vigentia jura.
Quam ſceptri per magna movet jam clauſtra ſupremi
Et quam telluris per ſedes devehit altas

Attollit-

Attollitq́ꝫ in opes regni, movet alta per aſtra
Sublato in totos inclinat vertice cœlos,
Et magnam terræ penitus polit undique molem.
Et jam ſceptrigero ſub munere dimovet illam.
In nil non ſummum mentis non flectit habenas
Nam mens ſumma quidem ſemper ſibi ſumma requirit
Altaq́ꝫ pervolitat, curſusq́ꝫ ſuprema perurget
Et ſimiles ſibi quærit opes, quas aſtra recondunt
Namque aſtris ſita ſola ſedet, quibus obvia & una eſt
Et quæ perpetuo nimium ſibi quærit honore.
Poſtquam bella truci exarſerunt Marte ſuperba
Et multa ſub ſtrage virum periere cohortes
Fortia & irrupit truculentum pectora ferrum
Telaq́ꝫ flammifero vaſtarunt omnia conto
Et dira pariter ſuderunt cuſpide cuncta.
Et cumulis variis fuſum ſtetit omne cadaver
Atque agmen potuit multo pugnare minutum
Et multis ſpoliatus adeſt exercitus armis
Signaq́ꝫ detracto fundantur milite pulchra
Et prædis jam cuncta ruunt, pereuntq́ꝫ ſubactis
Et nil non tingit diffuſus vulnere ſanguis
Poſtquam mortifero Mavors incanduit ore
Cunctaq́ꝫ turbato ceciderunt preſſa tumultu.
Armaq́ꝫ fervebant bacchantia Marte maligno
Et nulla aut miſeris ſtetit indulgentia victis
Deniq́ꝫ ut affulſit veris victoria palmis
Horruit & nullos timor arma impervia caſus
Ecce hilari miles deſultat pectore tutus
Iuſtaq́ꝫ pro mortis deſumit præmia damno
Inſano ſtat corde ſimul lætuſque, potén ſque
Lætitiisq́ꝫ furit, jam non ſtupet horridus armis
Oblectamentis totum ſtat nobile pectus

Atque animi vires hilari mulcentur ab arte
Gaudia & immenſo turgent ubicunque favore
Iam nil triſte manet, nullum Mars dimovet ictum.
Pectora ſecuro, ſine vulnere, tramite currunt
Et per gaudentes fervent quoque corda cohortes.
Plauſus ubique ſonat, fuſo chorus inſilit hoſte
Et levibus pedibus cita jam deſultat arena
Arma jacent, enſéſque tegit vagina coruſcos
Et chalybis furor omnis abeſt, fervorq́; recedit.
Stat ſolum per cuncta melos fuſumq; paténſque
Et ſonitus dulci diffunditur undique motu.
Mellaq́; deliciis palmæ fluitantia abundant,
Occupat atque omnes ſemper victoria ſedes,
Et tenero caput omne premit ſimul inde triumphus
Pugnantum & gaudet lætus quoque turba coronis
Atque ducum ſibi ſumit ovans ubicunque trophæa
Cunctaq́; lætitiis turbat ſua corda caterva.
Victricéſque parit pariter ſine limite palmas
Sedibus & turget magni quoque ſemper honoris
Hæc ſunt bellacis quæ perſtant pignora pugnæ
Hæc quoque dona manent, hæc ſubſunt munera belli
Vt victor Dux ipſe patet, rerumq; potitur
Et jam certa ſuis ſubſiſtunt præmia pilis
Non aliter verò poſtquam vis ardua morbi
Adverſo petiit regalia pectora curſu.
Et FERDINANDI *preſſit præcordia magni*
Jam quia ceſſerunt morbo mala cuncta fugato
Et ſecura ſalus validis ſtat candida membris
Auget felicem jam nunc victoria vitam
In longum & famæ protendit viribus ævum;
Sæcula & aurato ſpondet felicia jure
Venturi & curſus diffundit temporis omnes

In bona

In bona Lætitiæ nimium ſibi jura micantis
Iam ſtabili ſtat vita modo, ſecuráque perſtat.
Augurio æterni felici in ſæcula ſceptri
Jam regni valet omne decus, jam jura ſalutis
Sceptro perſiſtunt nimium ſine fine voluta
Illo & miſcentur cauſis in gaudia fixis.
Et ſimul æternam peragent in gaudia palmam.
Quam non concutient fortunæ brachia ſævæ.
Nec diſturbabit ferventi robore tempus
Nec furor injiciet ſævis contrarius armis
Perſiſtunt nam ſceptra ſuis tutiſſima cauſis
Et vitæ officiis nimium ſplendentia certæ
Infans dum tanto jam perſtat munere lætus
Dum nullus membris fervet dolor actus eburnis
Sed mollis lætos, ſuſóſque perambulat artus
Lætitiæ dulcedo ſacræ, munúſque ſalutis
Et vitæ ſtudium nullo jam deficit ævo
Sic etenim ſubſtant rerum molimina mundo
Sic ſunt cuncta ſuo ſemper ſimul ordine juncta.
Et facili ſerie fortunæ falcis acerbæ
Deſpiciunt vires, aſpernantúrque furorem.
Et temnunt rapidos violenta per arma tumultus
Nam nunc triſte nihil, proprio ſtant gaudia ſenſu
Cunctaq; lætanti nimium quoque jure pateſcunt
Ducitur & populus ſemper cum Principe cunctus
Nam doluit, doluit Princeps ut robore morbi
Et gaudet, gaudet Princeps ut munere vitæ.
Hæc ſunt namque ſuo nunc jura reciproca fine
Vt Princeps populi, populus quoq; Principis ipſa
Iura ferat, paritérque ſalus ſimul una duobus
Subſiſtat, certo ut dependeat ordine ſceptrum
Et populi ſit vita ſimul quæ eſt Principis una

Et Princeps populo vitam quoque ſæpè miniſtret
Sub propriæ vitæ divinis dotibus omnem.
Hæc nunc communi fulgeſcit ſorte perennis
Omnes nunc vivunt, vivit quia denique Princeps.
In quo naturæ proprius vis perſtitit armis
Nam victore quidem populus ſtat Principe victor
Ægroto ægrotat, vivo, vivétque viciſsim
Atque valet nimium quoque Principe ſæpè valente
Cujus vita decus populo, numenq́; reducit
Et ſic continuis perſiſtunt ambo triumphis.
Amborum namque una ſalus, jubar emicat unum
Quodq́; alius patitur paribus fert viribus alter
Hic hujus dolet ipſe vices, gaudétque trophæis
Hujus item ille ſimul, ſimili ſic jure videntur
Semper uterque ſuo nullo differre modóque
Diſcrimen nulli variat fortuna viciſsim
Hæc eſt apta ſuis virtutis regula regnis
Hæc norma eſt juris, quam jus divina rependit
Namque unâ corpus regni compage movetur.
Qua cadit adverſo eſt regnum ſi Marte refuſum
Et populus, Princépsque ſimul fluitántque cadúntque
Et ſtant, & perſtant ſi uno fundamine ſubſunt
Quoque etiam erigitur fortunæ gloria felix
Ambobus felix perſiſtit ubique poténſque
Nunc ſenſus communis habet communia dona
Gaudia communi ſurgunt ubicunque ſub arte
Læto unus vultus populo perſiſtit ubique
Unus amor nam cuncta ligat, nec diſsita ſecum
Iam regni ſtant membra quidem, quia Principe magno
Magna extat rerum ſecum junctura potentum
Hac vitæ moles fortunam temperat omnem
Elevat hæc rerum vel ſumma cacumina vita

Hæcq́;

Hæcq́ ſalus totum componit numine mundum
Et firmat validis rerum vaga pondera cauſis
Nam tuto ſtant jure quidem quæcunque pateſcunt
Principis in gremio fundamina ſumere vitæ
In quo vera manent rerum moderamina ſemper
Ex quo vera fluunt cunctis quoque pondera rerum
Ex quo perpetuus cunctis patet ipſe triumphus
Et quod miratur cunctis fortuna ſub armis
Quod natura ſuo ſemper vehit alta decore
Et tollit ſuper aſtra quidem, currumq́ micantis
Phœbi, & ſubſtituit per maxima munera ſceptri
Collocat inq́ polo, cujus tenet aſtrea jura
Et pariter ducit validiſſima dona viciſſim:
Nam Princeps aſtris aſcribit fortia ſceptri
Fundamenta ſui, quibus omnia magna locantur
E quibus eveniunt regnorum robora cuncta
Veráque deſiliunt veræ quoque jura ſalutis
Quæ FERDINANDUS *lætum nunc reddidit orbem*
Et longæ ſpatia effundit lætantia vitæ
Regni & protendit divinis fata trophæis
Auſpiciiq́ ſacri mundo modò munia deſert.
Publica lætitiæ cunctos movet undique cauſa
Publica nam cunctos jam latè commoda ditant
Dum vitæ ſplendor perfulſit in artubus ipſis
Eximij Infantis, cujus jubar occupat orbem
Irradiatque polo, pelagiq́ per atria magni
Evibrat tremula lucis face marmora ponti
Æquoreum & campum moto ciet undique fluctu
Hujus enim virtus ſummi virtute Rodulphi
Nata viget, nimiumq́ eluet, ſplendétque potenter
Auſtriacis dum tota gerit monumenta trophæis
Quæ numerare nequit Libycis mens provida arenis

Nec Phœbi radiis, ſtelliſq; micantibus ipſis
Imperij nam jura ſerit tota Auſtria proles
Regnorum & cumulo ſceptri quoque pondera adauget
Bella premit, vincitq; greges hoſtilibus armis
In regna admotos quæ temperat Auſtria virtus
Quæ ſibi Cæſareos animos, viréſque reſumit
Atque apicem mundi devino vertice tangit
Palmarum & jubare excelſum quoque commovet axem
Telluremq; ſuo ſubdit quoque nomine totam.
Et ſeſe in cœli penitus ſimul erigit aſtra
Hæc etenim ſoboles gerit aurea ſecula mundo
Geſtorum dum magna patrat conamina ſemper
Et dum Martigenûm condit quoque jura potentum
Et dum virtutis ſervat victricis honorem,
Et dum divinos cogit ſub corde triumphos.
Caroleum quis namque decus numerabit avitum?
Maximiliani referet quis geſta ſupremi?
Quis FERDINANDI *divina encomia tollet?*
Quis cenſebit item geſtorum grandia jura
Quæ Martem vicere trucem, & preſſere ſupremum
Armigeris hoſtem gregibus Germanica prata
Bello vaſtantem ſævo, ferroq; prementem
Cui primam rapuit ſupremo nomine ſedem
Abſtulit & capiti quam detulit ipſe coronam
Romanumq; decus ſtatuit ſceptro undique ſummo
Auſtriaco, juriſq; ſui ſimul omnia fecit
Hinc etenim toto ſtrepit aura Rodulphica mundo
Qua ſpirat Mavors vincentis munera belli
Qua volat æterno pariter quoque flamine fama
Quam movet & læto Auſtriacis ſimul Æolus ore.
Hinc & terra tonat dum fulminat Auſtria ſecum
Nec patitur vinci dum tantis regibus ardet

Quorum victor adeſt qui vel minus omnia vicit
Hinc FERDINANDUS *tanta de ſtirpe reſurgit*
Eximius, validus, victor, ſummúſque, poténſque
Cujus nec ſimilem novit fortuna, nec illi
Noſſe parem potuit, qui primus numine ſplendet
Et mundi campos virtutum germine complet
Et Sophiæ ſacris decorat quoque dotibus aulam
In qua perſiſtit, per quam ſimul ambulat omnem
Ut qui Mercurij divino munere gaudet
Cujus habet genium, cujus numenq́; veretur
Cujus & excelſos percurrit deniq; colles
Seu Parnaſiacis ſe tollat vallibus altum
Cyllenes tangat vel culmina maxima montis
Aut Tegees ſibi prata colat viridantia ſemper
Quæ variis Sophiæ ſtirpeſcunt frondibus altæ
Ex quibus aſſumpſit ſplendentia ſerta retexta
Tempora queis cinxit, frontemq́; aſtrinxit eburnam.
His etenim ſtudiis nunc FERDINANDUS *habetur.*
Quæ Sophiam redolent, ſpecimen virtutis, & arcem
Quæ ſibi conſtituunt, totus quibus inſonat orbis
Emicat atque illis, dum tanta luce niteſcit
Quantam Phœbæus poterit diffundere currus
Et quantam rutila demittit lampade Mavors
Hic etenim dum jura ſuæ fert maxima ſtirpis
Immenſos halat toto de pectore ſenſus
Divinumq́; efflat divino corde triumphum.
Et nil non ſacrum ſacro de viſcere promit
Eſt etenim virtus ſedes INFANTIS *amœna*
Auſtriaca quam traxit ope ex ſplendentibus arvis
Quæ genus acre colit, quod Mavors undique ſpectat
Quod pavido quoque corde videt, quod mente perhorret
Hic trepida, vinci nam tantis Regibus ipſe

Sæpè timet, timuitq́ ſimul, ſemperq́ timebit
Eſt etenim genus acre quidem Mavortis in arma
Quæ fudit, preßitq́ nimis, nimiumq́ retundit
Nam Mars Auſtriacum dum ſentit in arma lacertum
Terga movet, ſi terga poteſt Mars ipſe movere
Vertit & ipſe gradus, cedit, fugit, excidit, horret.
Et Diomedeum putat hunc impellere ferrum.
Quo ſenſit duro lethalia vulnera quaſſu
Hinc Germanus atrox victis ſimul horruit armis
Italus hunc timuit ſupremo jure furentem
Heſperiæ campi magnæ dum tanta verentur
Tela Ducum nimium multo terrore gemiſcunt.
Vidit Gallus item tantam in ſe ardeſcere flammam
Quam facis Auſtriacæ dimovit parva favilla.
Et cineri impoſitus belli dedit undique fomes:
Quem celare nequit cineris vis frigida belli
Nec patitur ſimul inde tegi tantum ignibus aſtrum
Quo Mavors ſua magna quidem quoq́ lumina adauget
Quo Phœbus quintum metuit ſpectare ſedile
Sed currum flectit, laxas detorquet habenas
Æripedum gradibus, terram & demittit in ipſum
Qui curſu accelerant ſublimia linquere tecta
Et quarto ſic ſæpè loco ſine lite feruntur
Nec ſpectant ictum rapidi per membra flagelli
Sponte ſua currunt, ſedem quintamq́ relinquunt
Et Marti Auſtriaco cœli loca maxima præbent
In quibus & regnent, totum moderentur & orbem
Hæc autem ut præſtent velocius axe vagantur
Oraq́ denſato difflant horrentia fumo
Ilia & obducit Phaëthontis fortia calcar
Cornea & erumpit præceps tunc ungula cœlo
Et greſſu fulmen, tonitru curſuq́ miniſtrat

Sic quinto

Sic quinto Auſtriacus Mavors manet æthere ſolus
Nec Solem ſocium patitur, quem ſubjicit infra
Aſſurgunt etenim geſtorum nomina in altum
Sidereum ſpatium ſtrepitúque, ſonéque perimplent
Ætheris incutiunt rutilantia tegmina ſummi
Et ſubeunt Cronij tunc curſu præpete tectum
Vltima & impellunt Saturni culmina famam
Hæc ſoboles præſtat magni, clariq́ʒ PHILIPPI
Hæc genus Auſtriacum ſacris virtutibus implet
Hæc FERDINANDO *ſpondet modo jura vigenti*
In quo tota latet tantæ fax inclyta ſtirpis
In quo jura ſedent regni, ſceptriq́ʒ poteſtas
In quo naturæ ſplendeſcit fulgida virtus
Quam ſequitur mirè, quam mirè amplectitur omnem
Nam virtus quaſi paſtus adeſt tot dotibus hujus
Ex qua naſcuntur, cujusq́ʒ in ſede quieſcunt
Quamque imitatur honos, qui tanta ſtirpe refluxit
Namq́ʒ honos, & virtus uno ſtant protinus ortu
Atque una pariter naſcuntur origine ſemper,
Et ſine virtute eſt nullum tunc munus honoris
Et ſine honore quidem nihil emicat aurea virtus
Hæc ſoror hujus adeſt uno prognata parente
Nempe animi ſtudium quod ſemper continet æquum
Improbus atque labor dant hanc ſine crimine prolem.
Quæ generis fert dona ſui, meritisq́ʒ niteſcit
Hæc propriis, emitur virtutis munere virtus
Nam virtus pretium ſibi, ſe quia gaudet ubique
Seſe alit, & paſtum niſi ſe non ſuſcipit illa
Atque ſuo ditata cibo nunquam ipſa ſeneſcit
Nam mortem neſcit virtus, atque ipſius eſca
Aeterno quæ jure viget, quaſi nectare ſola
Sæpè immortali, quod ſæcula maxima vincit

His ſociis INFANS *jamq́; immortalia ſumit*
Pabula, queis regnum ſæpè immortale per ævum
Producit ſecum, vitæ & ſine finibus auget
Ampláque dimittit ſæcli quoq́; munera ſceptro.
Nam ſceptri eſt menſura ſui, quia vita ſuperſtes
INFANTI, *& ſceptro metam ſibi neſcit habere*
Quam ſolum finire poteſt volubile tempus
Quod rerum ſemper diffuſum terminat ævum
Cogere ſi inde poteſt rerum ſine limite molem
Quam natura ſuo ſibi condidit undique jure
Quam magnis datq́; ipſa viris, quibus inclyta geſta
Ipſa impartitur, famæ quibus augeat arcem
Illamq́; attollat qua majus promicat aſtrum
Atque illi lucem mittat, terrisq́; viciſſim
Quas ſibi ſubmittit, dum ſceptri robora torquet
Dum fati ſpemq́; ipſe movet, quo ſpondet in orbem
Immortale decus, vitæq́; cacumina claræ
Juraq́; Mavortis totis victricia bellis
Et generis decus omne ſacri, cui eſt aurea proles
Quod proprio decorat per totum ſanguine mundum
Quod vehit immenſo virtutum numine mixtum
Et quod divinis quoque dotibus exhibet altum
Hanc nunc lætitiam tellus ſibi noſcit amœnam
Dum vitæ ſic jura micant præſtantia longæ
Auſtriaci & firmant membra inclyta Principis ipſa
Et mundi amplificant tutis moderamina ſceptris
Et claro decoris fœcundant germine terras
Iam ſpes certa fluit ſupremis excita donis
Venturi ſæcli ad geſta implendentia, & alta
Quæ tanto in terris ſub Principe tanta micabunt
Ut ſuperent quæ Marte truci ſibi Roma peregit
Et quæ Graiugenum magnam viguere per arcem

Et quæ

Et quæ Hiſpanus adhuc vidit clariſſima campus
Hæc etenim accreſcent tantis admota trophæis
Et geſtis pariter tandem conjuncta ſuperbis
Quæ certo aſſurgent ſemper felicia fato
Quæ venient digno cunctis optata favore
Quæ cumulata dabunt gravium quoque munera rerum
In quibus eſt palmæ totus nitor undique ſacræ
In quibus efflorèt vivæ virtutis imago
Nam virtus ſibi ſumma petit, quia repere neſcit
Nam quamvis lacero ſe vellere contegat una
Unà volat, tollitq́ pedes per ſidera cœli
Et levius ſine veſte ſubit cœleſtia tecta
Pondere namque caret quo labi concita poſſit
Nam pennis induta ſuis ſeſe objicit aſtris
Et volitat præceps, gradibusq́ per aſtra vagatur
Mirificis, & mira ſuis dat motibus ipſa.
Dum ſeſe in cœlos infert, & culmina calcat
Quæ ſolum calcare poteſt, quia ſola per alta.
Hæc graditur, multo dum præterit aſtra volatu
Si qui ſumma volat pedibus dicetur abire
Aut ſi greſſus erit, qui eſt ipſe volatus in aſtra.
Et ſic percurret veluti ſi ſumma volaret
Ut virtus quæ ſola poteſt componere utrumque
Namque volat, graditurq́ ſimul, ſed percita perennis
Non pedibus, nam ſcindit iter ſtrepitantibus alis
Atque viam toto greſſu quoque præterit ipſo
Namque ipſo greſſu ſola hæc prima undique currit
Prima volat, nam prima micat, quoq; prima triumphat
Et primos ſolum ſemper ſibi ducit honores
Quos habet ipſa ſibi, namque hos parit ipſa viciſſim.
Prodigium terris vita eſt nunc Principis alti
Nam quidquid dabit ille viris, mirum omne patebit

Et quaſi monſtrifico perſiſtet jure ſupremum:
Nam valet hic INFANS *valeant ut cuncta per orbem*
Quem domat imperio, validis quem ſubdit & armis
Quem ſacro auſpicio in longos fouet ipſa favores
Cui ſua tranquillis ſimul objicit undique fata
Sedibus & lætis, rerum quoque caſibus omnem
Fortunæ addit opem, tollitq; pericula Martis
Nam Princeps regnat felix ubi gloria regnat
Imperij, famæq; decus, decorisq; renidet
Splendor, & æternis ubi ſtat quoque dotibus aura
Namque ut prodigium protendit maxima terris
Et ſæcli ſpondet terrentia jura futuri
Sic etiam tutæ nunc munera curaſalutis
Prodigium naturæ adſunt, quæ munera vitæ
Contulit ut rerum maneat proſperrimus ordo
Ut mundi cardo firmato limine ſubſit
Ut ſpes magnarum floreſcat candida rerum
Ut Martis creſcat truculenta potentia duri
Bellaq; ut adverſo noſcant ſua robora telo
Atque ut naturæ vis tota reſurgat opimæ
In qua virtutis toto ſedet actio jure
Et famæ numen flatu ſibi perſonat alto
Et jubar æternis Mavortis conditur armis
Prodigioſus honos ſpatium telluris obumbrat
Nam nunc prodigiis natura miniſtrat amœna
Principe quæ objectat magno, cui priſtina ſudit
Amiſſæ, & fuſæ jam tandem dona ſalutis
In quo ut ſubſiſtit naturæ nobile robur
Stat regni munimen adhuc firmumq; labénſque
In tanto quaſi ſceptra viro ſua jura reponant
Quæ complere poteſt, quæ & toto ducere mundo
Et firmare manu, auſpicio & tutarier alto

Cujus

Cujus adeſt Dominus ſacris dominatur ut armis
Hic etenim Princeps tanta ut de ſtirpe reſurgit
Omnia ſub ſimili condit ſibi ſorte ſuprema
Nam qui magnus adeſt rerum ſub dotibus altis
Magna patrat, magniſq; oritur, magnuſq; vocatur
Omnia magna ſuo ſemper quoque pectore claudit
In quo includuntur quæ vix tenet integer orbis
Machina nam mundi minor eſt, ſi comparo, cordis
Immenſi ſpatium quo ſidera cuncta tenentur
Illa petit quoniam ſemper ſe attollit in illa
Illaq; ſub gremio complectitur undique multo
Unde & corda viri ſpatium cœliq; ſolique
Suſcipiunt ſecum : nam ſecum cuncta reponunt
Cunctáque divino retinent firmiſſima vinclo
In cunctis nam cuncta fluunt, & cuncta requirunt
Ut ſunt ſumma quidem ſic ſumma petúntque tenentq;
Ad quæ perpetuo ſe tendunt denique voto
Ad quæ curventi rapiuntur & undique greſſu
Nam divina ſubit vis quæ eſt divina ſupremè
Atque pari ſeſe ſervant tuta omnia motu.
Dum paris eſt formæ qui quærit, & aurea virtus
Quæ quæſita fuit, greſſu ſi quæritur ipſa.
Et ſi forte poteſt caſu ſimul eſſe reperta
Quæ difficulter dum tranſit cernitur ipſa
Namq; oculos cæcat, vireſque perurget euntis
Hic niſi felici tandem molimine currit
Nam virtus quia tota ſuo eſt ſub numine velox
Veloci rapitur curſu, nam currere velox
Sola poteſt, nam tarda ſuis ſunt omnia pennis
Et pigro languent, dum certant currere ſecum
Motu, nam motu vaga præterit aſtra potenti.
Panditur hinc rerum præclara & maxima porta

Quæ datur ad ſtimulos fidei, virtutis & altæ
Quam ſtruit hic Princeps naturæ dotibus ipſis
Et quam vitali ſuſtentat robore tutam.
Nam dum vita illi tuto fuit addita ſenſu
Vbertas tunc ipſa quidem permanſit aperta
Tunc rerum cumulus multo ſtetit undique jure
Atque opulenta ſimul terris fluxere tributa
Quæ pendit virtus, & quæ victoria pendit
Et quæ divino rerum ſtatus injicit ortu.
Hac etenim ingreditur portâ, mundi ipſa voluptas
Qua nunc lætatur, qua vitæ ſuſcipit omen
Qua ſurgit felix fortunæ tota poteſtas
Ingreditur quoque ſummus honos, ſplendórque, decorq́;
Qui ſceptra illuſtrat, terrarum & condit honores
Nobilium & ſuprema gerit monumenta potentum
Stemmata & effundit Mavortis jure coruſca.
Hic quoniam divina refert modo munera ſtirpis
Divinum præbet cunctis numénque decusq́;
Principis & reperit generoſis pectora donis
Et rerum perfracta juvat quoque robora ſemper
Evehit in ſummum quidquid patet alta ſubire
Et quidquid magnis donat felicia rebus
Principia, & juſto rerum premit ardua jure
Et per felices currit ſine limite caſus
Hinc oritur verò ſacri tutamen honoris
Quo jam terra micat tanto dum Principe vivit
Et ſperat rutili comprehendere ſidera cœli
Æthereumq́; apicem digito vel tangere ſummo
Nam tanti virtute potens nunc Principis ipſa
Audet ſupremis ſeſe conjungere flammis
Et bellum ſuperare ferox, & vincere cuncta
Nam facile eſt illi quidquid volet illa ſubire

Aſſequi,

Aſſequi, & immenſo ſemper retinere favore
Namque manu ſic fulta viri ſummiq; ſacrique
Nil non ſuſcipiet quod non ſine lite ſequatur
Omnia felici ſecum quoque jure tenebit
Vivida & exſurget ſæclum vincétque futurum
Atque poteſtatis cumulabit ubique decorem
Robuſtum & reddet quidquid ſibi grande reſervat
Egregiis tolletur item felicius alis
Jam præceps quibus alta petet, ſe & tollet in alta
Neſcit humi namque ipſa viro ſic repere ſummo
Quo vehitur, totóque etiam ſimul eminet axe
Nam Princeps qui jura refert cœleſtia terris
In cœli flammas terrarum dirigit aulam
Miráque per cœlos felix vehit ipſe volatu.
Et nil non magnum tanto facit omine ſemper
Nam ſacro auſpicio ſuſcepit dona ſalutis
Quo gliſcat rerum ſemper ſtatus undique ſummus
Quo vel proſperior terris Reſpublica ſubſit
Et ſceptri divinus honor micet ipſe perennis
Gaudeat æterno felix quoque munere mundus
Hæc ſunt quæ tantá veniunt proſperrima portâ
Hæc nobis aperit vitæ conceſſa facultas
Quæ incluſit fatum, ſibi quæ natura retexit
Et quæ immortali ſperabant ſæcula ſenſu.
Vt vivant jam tota ſuis modo tempora fatis
Et teneant veras ſecum ſine limite dotes
Quas referant, quas jure prebent ubicunque ſupremæ
Et quos injiciant ubi ſubſtant præmia vitæ
Hæc, hæc fortunæ cunctis modo permanet aura
Hæc viret alta quidem, & ſumma potentia rerum
Hæc felix, hæc magna patet fortuna per orbem
Vt Princeps vivat, cui rerum gloria cedit

Cui natura dedit quidquid fert nobile tellus
Quiq; poteſt ſine fine ſuis dare maxima donis
Et regni ditare jubar, populúmque movere
Per loca divinis ſemper præſtantia donis
Quæ tribuit longo, & felici munere fati
Quæ ſecum æterno deducit denique jure
Nam quæ perpetuo ſubſunt illa addita dono
Immortale ferunt toto decus orbe viciſſim
Illúmque extollunt, celebrant quoque laudibus illum.
Continuis, quia tota manet jus nobilis illi
Qua floret, qua ſumma tenet monumenta ſalutis
Quáque triumphantes geſtat per maxima ciues
Ipſe ſuos, namque ipſe ſuos toto elevat axe
Et locat in ſummo magnarum vertice rerum
Nec labi ſtatuit, quos vel firmavit ubique
Nam ſtabile eſt munus quod ſub virtute niteſcit
Et quod robur agit divinum, & regia ſedes
Quam FERDINANDUS *multo tutatur honore*
Quámque ſibi, cunctiſque etiam parat undiq; magnam
Nam magnam vim ſæpè refert, quæ tanta capeſſit
Et quæ tanta poteſt felici tradere ſorte
Nam ſic virtutis ſuprema extenditur aura
Vt poſſit, quæcunque ſibi ſunt ſubdita ſemper
Divino ſemper pariter quaſi jure fovere
Et ſervare ſibi, totóque tenere ſub ævo
Et vario ditare ſimul quoque munere rerum
Et juſto afficere hic decore, atque ornare potenter.
Nam facile eſt magno ſemper quoque tradere magna
Vt ſoli lumen, veluti quoque nubibus undam
Et pelago fluctus, ſegetem ut florentibus arvis
Sic etiam INFANTI *ſceptri ſacra robora ſummi*
Et cunctis facile eſt rerum dare jura ſuprema

Nam

Nam quin divino ſecum ſic numine abundat
Et quia jam cunctis dare jure beatius extat
Illi eſt ſic facile eximios quoq; tradere honores.
Et dare quidquid habet, quod ceu de fonte perenni
Exoritur, nunquamq; deeſt, fluit undique ſemper
Perpetuo & ſubſtat fluxu, curſúque reſurgit
Subſtat & aſſiduo, multóque enaſcitur ortu.
Namq; oritur ſemper, quod ſemper præbuit ingens
Exhauriri autem neſcit quia vena perennis
Quæ per perpetuos rerum fluit ipſa meatus
Et quæ naturæ defert quoque libera dona.
Quæ nec finiri, nec poſſunt deeſſe viciſſim
Quæ ſemper perſtant, quæ omni ſunt inclyta ſæclo
Et quæ venturis vivunt felicius annis.
Hæc gremio conditque ſuo, ſervátque, geritq;
Cuncta ſinu ſacro, quæ ſacro indulget honore
Et nulli quæ ſumma negat velut æthere Phœbus
Lucem & demittit, totum perluſtrat & orbem
Cuncta videt, cunctiſq; ſui dat luminis auram
Sic etiam Princeps magni quia Phœbus Iberi
In mundi ſemper fundit ſua lumina fines
Omnia pervadit radiis virtutis avitæ
Omnia luciferis auget, ditátque favillis
Et tenebras pellit, quæ inducunt noctis opacæ
Obſcurum tegmen, rerum turbántque nitorem.
Nam premit adverſum radiorum munere fatum
Felici dat jure quidem ſplendentia cuncta
Ut terræ Phœbus, rerúmque ut maxima virtus.
Inſtrumenta necis Mavors quibus agmina fundit
Eſt enſis, ferrumq; atrox, telúmque ſuperbum
Quo thorax non tutus adeſt, non denique ſcutum
Perforat hoc variis indutos pellibus artus

Quos ferrata tegit multo lorica furore
Et ſepit clypeus chalybis quoque veſtis inumbrat
Et tunicata etiam velant tegumenta viciſſim
Perdomat & cuſpis ferrato prædita conto
Pectora ſquamoſo ferri velamine tecta
Hæc manus eſt Martis, vis hæc ſuprema poténſque
Qua premiturq́; cohors, funduntur q; inde phalanges
Armis immenſæ, invictæ quoque viribus omnes
Nam belli fervor vires invenit acerbas
Hoſtes queis pellat, manibusq; fatiget iniquis
Longius & fundat, propius quos ſæpius horret
Sic nullus timor arma fugat, quæ dimovet atrox
Mavortis nervus, jaculantur & ardua membra
Obſiſtit quibus orbe nihil, nihil impedit atrum
Nam vis ſumma quidem ſummo domat omnia jure
Nec vinci poterit Gradivi ut munere fervet
Nec cadet, & tetros ictus victoris habebit
Stat quoniam victrix vis inclyta ſemper in armis
Semper ovat, ſemperq́; viget, ſemperq; fureſcit
Sic enſis dum forte ſuo jam fulminat igne
Sæpè vias aperit per diri compita belli
Sæpè ruit, graſſatur atrox, victórque reſultat
Suſcipit & variis ſemper ſua præmia palmis
Et nomen tribuit quod felix elevat omen
Quod ſtupet ingenti Mavortis pondere tellus
Et miratur item quiſquis bella horrida quærit
Sic ſimili ſub ſorte quidem modo vividus Infans
Hiſpanis nunc enſis erit, quo maxima vincant
Pondera terrarum, bellantum & pectora tundant
Et certum capiant certi jus ſæpè triumphi
Et nomen ſuper aſtra vehant, ſe & denique tollant
Quo nec Cæſareus pervenit maximus ardor

Nec

Nec forſan Mars ipſe etiam ſua ponere ſigna
Ferveſcens potuit, vel ſi terrenter adegit
Cuncta ſuo impellens, & turbans agmina ferro
Nunc at Iberus erit tanto jam maximus enſe
Quem vagina quidem ſolum teget alta cruore
Poſtquam ſanguineos detraxerit ipſe per hoſtes
Sæpè globos varios, & ſuderit acer acervos
Devictæ gentis, quæ verterit ardua tergo
Hiſpanum ad nomen, numénque ad Principis alti
In quo certa ſalus toto valet aurea mundo
Lætaq́ diffundit per cunctas gaudia terras
Et rerum varios jam cunctis ſpondet honores
Cunctaq́ ſuſcipiet validis feliciter armis
Aeterno & vivet cunctis jam tempore felix
Et non tantum etiam tractabit prœlia Martis
Dum victor terræ percurret jugera magnæ
Sed Phœbi amplexu coget ſibi denique Muſas
Gymnaſiisq́ aderit Princepsq́ magiſter, & author
Magnarum rerum quas mentis numine condet
Muſarum dum jura dabit multo acta lacerto
Et mentis vires mentis quoque viribus addet
Præmia diſtendens, cunctos mercedibus augens
Diffundenſque opibus quidquid ſublime miniſtrat
Et quidquid proprio geſtat quoque nobile fato
Quo terras movet ipſe ſibi, cuncta allicit ipſi
Cuncta trahit ſuprema quidem, namq́ una repellit
Et ſolum vehitur ſublimibus undique motus
Greſſibus, atque rotis ſibi quos parat aureus axis
Ignito Phœbo radiis flammantibus aptas
Hæc ſpes cuncta fovet, tantum manet omnibus omen
Tantus honor, tantumq́ jubar telluris in antris
Perfundetur, erit terris modo gloria tanta

Quanto nec eſſe poteſt, poterit nec forſitan eſſe
Nam vivente ſolo jam tanto Principe cuncto
Quæ fax, quod lumen jam non ardentius uret
Corda virûm, lætóque dabit quoque lumine vitam,
Quæ victrix non palma patet, quod deinde trophæum
Non micat immenſum, magniſq; paratur Iberis.
Quos proprio Princeps ſceptro moderatur ubique
Robore & Auſtriaco in ſupremas temperat arces
Nunc erit & felix tellus, populúſque ſupremus
Nunc vitæ fortuna favet, nunc culmina rerum
Exiſtent graviora ſuis, & maxima donis
Altius & ſurgent, cunctis erit alta poteſtas
Qui tanto imperio parent, qui Principis auram
Atque amplectuntur, totoq; ſequuntur honore
Nunc jam vita viget, nunc eſt ſimul integer ordo
Quo vehitur ſplendor, majeſtáſque ipſa potentum
Nam felix ſtat terra ſuis ſtabilita columnis
Principe ſub tanto, qui ſemper ſuſtinet illas
Atque humeris validis totum, ſibi devehit orbem
Atque Atlantheis rutilum quoque deferet axem
Viribus, & cæli ſtellantia tecta movebit
Cuncta potens audebit item ſublimia ſemper
Et loca ſumma ſibi meritis ſub honoribus inſert;
Et parat æternos rerum in faſtigia caſus
Qui pereant nunquam, ſemper jam námque valebunt
Dum vel ſic valido florebit pectore Princeps
Dum ſic vita illi ſummo quoque numine ſtabit
In qua conſiſtit rerum jam tota poteſtas
In qua ſtat tellus, rerum ſtatus ipſe quieſcit
Nam tanta ſub ſede manet vita inclyta mundi
Dum FERDINANDI *ſubſiſtit candida vita*
Ex qua dependet certo cenſente triumphus

Et fluit

Et fluit æternis, cunctis ſpes maxima cauſis
Tanquam ſit rerum totum munimen in illa
Vt ſanè eſt ſemper, ſemper quia cuncta tuetur
Cuncta fovet, nam cuncta tenet ſibi ſubdita ſemper
Quæ ſuprema illi, quæ ſunt regalia & illi
Et quaſi quæ propriis ſpectant quoque viribus illum
Nam qui corde poteſt ſummo, eſt vis maxima terræ
Et Regum fert omne decus, populíque cacumen
Quo modo ſe tollit terrarum machina cuncta
Námque illo tam cuncta poteſt ſe tollere in aſtra
Et nihil aut virum, vel ſecum ducere parvum
Dum ſic ingentem ſecum fert denique ſenſum
Sentiat ut quidquid ſentiri nobile poſſit
Nobilitate etenim nunc jam decoratur ubique
Terra omnis, námque illa effert ſibi ſplendida cuncta
Nam ſplendore viri tanto vita emicat igne
Vt nil ſplendidius nunquam ſibi ſenſerit ipſa
Nil majus, graviusq; nihil ſibi viderit unquam
Vt nunquam majore fuit ditata triumpho
Nam dum vita fuit ſic tantis tradita membris
Ipſa ſuo ſub jure dedit quod contulit ipſa
Nunquam, nam nunquam tanto ſtetit omine felix
Vt nunc Auſtriaco fulget nitidiſſima fato
Sæcula & extendit felicibus aurea ſeclis
Quæ nullo ſibi vincet edax ſub robore tempus
Sed nimis exiſtent mundo immortalia cuncto
Et tanto æternas ſtatuent quoque Principe vires.
Vltima natura nobis vis traditur altæ
Nílque tenet, quod forte queat dare & amplius ipſa
Ex quo tuta ſalus ſummo data Principi inhæſit
Qui vitam, numenq; orbis ſimul obtinet omne
Hic datus eſt mundo ceu ultima meta virorum

Ceu caput æternum rerum, velut alta poteſtas
Tam ſceptri, quam mundi etiam, quem numine fulcit
Non eſt quod poſſit jam tradere & omnibus ultra
Quantum vis ejus potuit, tantam obtulit ipſa.
Vel cœli compulſa face, aut moderamine terræ
Nam Princeps extat ſimul obvius undique utrique
Hæc eſt ſumma manus quam tandem imponere rebus
Ipſa poteſt magnis, ſi eſt rebus pervia magnis
Et quid enim poterat ſublimius ipſa tueri
Quid jam ſplendidius, quid cœlo aut clarius ipſo.
Quam quod cœleſti virtutis munere ferit
Dum vitæ jam membra dedit clariſſima tutæ
Quæ morbus vexarat atrox, lethumq; furenter
Delere aggreſſum, torvis mala præſtitit armis
Atque minax ſacros audaſter preſſerat artus
Æſtuq; ignito morboſos ſparſerat ignes
Et ſiccam ſub corde ſitim conſlaverit acerbam,
Et teneros tutudit compreſſa per oſſa lacertos
At nunc vita viget, fælix quàm detulit aura
Et regni, & mundi, fælix quibus aſtitit ipſa
INFANTIS *fortuna quidem ſibi cuncta reſignat*
Cunctaq; divino ſemper quaſi comparat auſo
Atque audet quod ferre poteſt; fertq; omnia ſecum
Omnia nam ſecum felici nomine ducit
Quæ jam nullus adhuc Princeps duxitq; tulitq;
Nam nullus tanto terræ tenet ardua fato
Compita, nec terris tantum dedit inclytus omen
Auſpicio quod nempe gravi geſta aurea ſpondet
Et melius quam quod tellus videt, inferet ipſum
Et ſimul immenſo profert nimis omnia ſenſu
Quid cupere hic jam namque poteſt terra undiq; majus
Quid ſimul egregium, quid vel ſublimius unquam

Quam

Quàm tanto jam poſſe frui ſic Principe ſecum
Quam Ducis immenſi ſemper gaudere favore.
Cernere & Auſtriacum culmen, rerumq́ſacratum
Pondus, ubique tenet quod magni machina mundi.
Hic etenim Princeps quidquid ſibi natio Græca
Et quid Romulea effecit, ſibi præſtitit unus.
Cunctorum ſibi geſta premit, nam cuncta perenni
Devehit augurio, fato quoque conſovet alto
Non at Alexandri cunabula magna potentis
His ſimilem tenuêre modum virtutis amœnæ
Principiis, quibus alta ſubeſt jam condita fama
Et quæ fœlici deducunt numina honore:
Dum majora quidem nobis natura putavit
Tradere, tunc ſtatuit jam condere Principis ortus
Et nobis ſtuduit tantum decus indere in illo
Quantum nec melius quicquam fortuna notavit
Nec vidit tellus, nec cœlum contulit orbi
Hæc nunc proſperitas cunctis eſt obvia paßim
Namq́ſalute patet, fruitur qua maximus INFANS
Et qua terra ſimul ſe vivere credidit ipſa
Et qua vel reſonis famæ tuba flatibus extat
Altáque percurrit, terræ & ciet átria cunctæ
In cunctis namq́una poteſt jam tanta movere
Munera nunc laudum, ſuperent quæ geſta virorum
Quæ nomen, quæ numen item dant nobile mundo
Quod ſi eſt Auſtriacum, jam non erit amplius illo
Nam majus datur orbe nihil, velut æthere Phœbus
Lux major, terris eſt FERDINANDUS *in ipſis*
Sic major Princeps, cui ſceptri gloria cedit
Cuiq́hiat omnis honor, quemq́aperit ipſa corona
Quem mundi jubar omne cupit, tenet ipſe capitum
Et quem perpetuo ſceptrum ſub jure recondit

Nam quia nil majus, ſic nil optatius ipſo
Cujus in auſpiciis vitæ ſtat candor ubique
Qui meta rerum protendit & ultima jura
Eſt etenim virtutis opus dare cuncta ſuprema.
Ergo ut virtutis manibus tot munera dantur
Supremus ſine lite ſubeſt, quem candida virtus
Præbet, & aſſumit, donisq; potentibus offert
Vt ſobolem generis ſummi regniq; ut alumnum
Immenſi, quo terra quidem nil majus habebit
Neque hunc forſan habet ſemper putet ipſa tenere
Quem toto eximium deducunt ſæcula mundo.

D. O. M.

D. O. M.

FERDINANDUS AUSTRIACUS INDOLE EGREGIUS,
INGENIO MIRIFICUS, AUSPICIIS CÆSAREUS,
REGUM SOBOLES, IMPERATORVM GERMEN, PRINCIPUM FULMEN,
UNICA SPES ORBIS:
PURPURATORUM VERTEX, ET OMNE FORTUNÆ PONDUS,
LÆTAS SALUTIS MUNDO PANDIT VALVAS,
IPSASQUE VITÆ RESERAT FORES.
VIVIT, VIVIT. VIVIT.
MUSIS MENTE, GRATIIS DOTIBUS, DONIS PHOEBO,
AUGURIO POPULUM MOVET, FATO MUNDUM.
NON LAPSURUS ATTOLLITUR, QUI CUNCTA ERIGIT MANU.
UT FLOS ÆTATIS VERE ROREM COELITUS SUGIT,
FRONDE SPECIEM DAT, ODORE NUMEN, VIRTUTE FRUCTUM,
FORTUNATISSIMUM EXITUM MAGNO SPONDET PRIMORDIO:
VITAM
INGENIO, GENIO, OMINE
ALIT AD SOPHIAM, DUCIT AD FAMAM, TENET AD IMPERIUM.

Vincentij Marinerij Valentini
GENETHLIACON
IN
FAVSTISSIMVM,
& panolbium Hiſpaniarum Principis natale auſpicium.

VINCEN-

Vincentij Marinerij Valentini

IN NATALITIVM Principis Hiſpaniarum.

ἘΠΙΓΡΑΜΜΑ.

ἌΜΜΙΝ ἀοσσητὴρ, καὶ ἐπίρροθος ἀρχὸς ἀνέστη.
Κόσμῳ πέμψε φάος, καὶ ὄλβια πᾶσιν ἔδω.
Ἦλθε γὰρ ὡς πάντων μετ' ἀεικέα λοιγὸν ἀλάλκειν
Δῶρα βίοιο φέρων, δῶρα νόμοιο νέμων.
Ἐξανόρουσε βροτοῖς πατρὸς μεγάλοιο γένεθλον.
Σκηπτοῦχος βασιλεὺς, ὡς φάος ἠελίου.
Οὗτος δ' ὡς βλάστημα διοτρεφὲς ἄντι τέθηλεν
Ἄρεος ἀνδροφόνου καὶ ἔστι κλάδος σθεναρός.
Ἤδη τοῦ κόσμου τὸ μόρσιμον ἔλλαβε κῦδος
Ἔμμορε καὶ τιμῆς ἔξοχα θεσπεσίης.
Αὐτοῖς μέντε μελέπρεπει ὃς περὶ πολλὸν Ἰβηροῖς
Οὐ μὴν ὅμοιον ἔχει εἴκελος ἔνθα θεοῖς·
Ἦλθεν καὶ κρατέων μετ' ἀρειμανέων γένος ἀνδρῶν
Καὶ λαῶν πάντων ὄρχαμος ὃς γέγονεν.
Εἰρήνης βαθυπέπλου ἀπείριτον ὄλβον ἔπασσεν
Καὶ νίκησε μέγας τοῦ πολέμοιο σθένος.
Οὗτις τὸ προπάροιθε μακάρτατος ἡμέρα δ' αὕτη
Ἀρχὴ δ' ἀγλαΐης, κύδεος ἐστὶ τέλος.

EPIGRAMMATIS Græci interpretatio.

NASCITVR hic nobis fautor, protector & ingens
Mundo fertq́; faces, proſpera dat populo.
Venit ut ab cunctis nimium mala dira repellat
Vitæ jura refert, legis & aura ſubeſt.
Iam magno patre natus adeſt mortalibus ipſis
Ut Rex ſceptra gerit Solis ut hic ſoboles.
Hic viret ut germen quod Iuppiter ipſe nutrivit
Eſt validi Martis ramus ubique potens
Iam mundi aſcriptos nimium ſibi ſumpſit honores
Divini & decoris con[illegible]et ipſe jubar.
Eximiè inſplendet feliçes inter Iberos
Huic non eſt ſimilis, eſt quia diis ſimilis
Hic venit ſuperare potens genus acre virorum,
Ut populi Princeps naſcitur ille ſui.
Pacis fundit opes, immenſaq́; dona micantis
Et belli validas diſcutit iſte manus.
Proſperior nullus fuit ante diéſque ſed iſte
Principium jubaris, finis honoris erit.

Vincentij

Vincentij Marinerij Valentini
PRÆFATIO.

EXORITVR de fonte ſcatens ſub gurgite flumen
Atque novo ebullit ſæpè liquore latex.
Exſurgit ridens ſpumoſis fluctibus unda
Et toto ſparſus perſonat amne liquor:
Accreſcitq; parùm longo ut ſe diſſipat arvo
Et ſumit vires quo magis unda fluit.
Præterit hinc ripas, illinc quoque jugera inundat
Et ſylvam arboreis fœtibus auget aqua.
Jamq; ratis pondus valido ſibi ſuſtinet amne
Ferrato & ſcopulos anchora dente premit.
Iam tumet immenſo diffuſum rore fluentum
Æolios flatus jam ſibi & unda vocat.
Oceanum complet vaſtis jam fluctibus omnem
Atque illo inſurgit fortius ipſe tridens.
Principium ſic fontis habet liquor amne coactus
Et ſolum ut finem noſcit habere mare.
Volvitur utq; ſalo, fluctu ſpumante tumeſcit
Et pelagi, haud fluvij tunc ſibi nomen habet.
Grandia tunc nutrit ſquamoſo corpore cete
Atque illo Delphin fuſius urget iter.
Huic Boreæ flatus turgenti flamine fervent
Et rapido curſu per vada ſumma rigent.
Erumpit Zephyrus gravius quâ perſonat unda
Impetit & toto fervidus ore Notus.
Iam non Nilus adeſt, nec magnus fluctuat Iſter,
Sed ſolum pelagi ſtant ſibi prata trucis

Et qui fonte habuit primordia ſumma fluente
In caput aſſumptis viribus ipſe redit.
Serpenti dum currit humi quoque gurgite ſtridet
Per ſcopulos ſpumans rumpitur ipſe ſuos.
Multo etenim repit per terræ jugera flexu
Et ſinuoſa ſuo membra liquore movet.
Hinc roſeis veſtit ripas ſibi caulibus altas
Hinc florum variis frondibus arva tegit.
Et populo potum: multam quoque præbet & eſcam
Atque Alvis pariter dat loca magna ſuis.
Frondenti ſepto Phaëthontis depulit ignes
Non æſtum per aquas tunc ſinit ire leves.
Cymbaq; percurrit nitidi ſacra terga liquoris
Et mutis dulcis piſcibus unda ſtrepit:
Rore cadente fluit compulſus flumine gurges
Aucto nam creſcit tunc nivis imbre latex.
Haud ſecus ut fluvius de fonte refunditur alto
Auſtriaco Princeps maximus amne ſuo.
Deſilit erumpens per Martia jugera torvus
Et ripas fluido neſcit habere ſinu.
Regia ſaxa madent naſcentis Principis amne
Regia nam Regum gurgite ſaxa rigat.
Telluris petit antra ſuo madefacta liquore
Et nil non tanti perbibit omnis aquas.
Hoc fortuna ſuum labrum quoque proluit omne
Hoc & naturæ deperit ipſa ſitis.
Auſtriacus fons ipſe fluit, ſed præterit unctus
Cæſareo Tybris quæ ſibi rore rigat.
Et quod Danubius vaſto premit amne per orbem
Iam nunc Hiſpano fonte fluente ſilet.
Fons Hiſpanus enim fluvium modo fundit amœnum
Quo pelagus totum verius eſſe poteſt.

Siſtant

Siſtant jam curſum Libyæ diffuſa fluenta
Hiſpanus poterit fons dare prata mari.
Italiæ Eridanus non mittat in æquora fluctus
Auctior Hiſpano fonte erit Oceanus.
Phœnix ore ſuum nimium quoque ſiccet Orontem
Nam non ad pelagus jam ſatis ille patet.
Hunc fluvium quoniam dum profert campus Iberus
Illo nunc felix æquora tota replet.
Vis dicam melius, non flumen, pontus at ipſe
Hoc nunc fonte fluit quo ſibi terra madet.
Cuncta rigat ſceptro terrarum jugera magno
Hæc tellus pariter tota fluenta bibit
Fortunæ ratibus multum dat pondus aquarum
Per quas nunc præceps jam rota currit ovans.
Hoc generis laticem divino gurgite ducit
Quo nil jam totus dulcius orbis habet.
Regnorum ſtrepitat generoſis fluctibus auctus
Queis penitus terras obruit ipſe ſuas
Qua patet exoriens, quá Titan labitur ardens
Hæc propriis ſemper flumina potat equis.
Hoc Diana ſinus nimium madeſecit eburnos
Hoc ſua præcipuè candida membra lavat.
Hic Nympharum antrum ſaxoſis continet arvis
Hujus rore ſitim ſemper Apollo necat.
His natat effuſus Phœbus demerſus in undis
His & Parnaſſus vel ſua poma creat
Hoc fluvio currente quidem modo terra rigatur
Extinguitq; æſtum quo nimis acta calet.
Hoc ſibi regna tenent quidquid dare nubila poſſunt
Ut fœcunda ſolum latius unda juvet.
Auſtriaco namq; imbre madet felicius orbis
Nam nati capiunt fluminis arva cibum.

Mars etenim tanto lætatur amœnius imbre
Atque illo terris dat ſua tela ſimul.
Permiſcetq́ ignem belli jam pacis in amne
Stat flammis, & aquis ferrea meßis atrox.
Eſt etenim Martis flammas diffundere in arma
Principis eſt tenui rore fovere ſolum
Et veluti ferrum exhorret ſtridente favilla
Sic vires fuſo fortius imbre capit:
Nam chalybis robur duris fornacibus ardet
Mollibus & pondus malleus urget aquis.
Hoc nunc flumen opus naſcentis Principis aptat
Nam veluti flumen Martia ad arma venit
Vt quatit æra furor, gravius ciet æra fluentum
Extincta fervent durius æra ſiti.
Iam Mavortis erit gravior manus ipſa furentis
Ignem quo ipſe calet, quam bibit urget aquam
Mergit ut Auſtriacis arma inſtringentia in undis
Conflantur tantâ durius acta manu.
Nil potuit natura quidem producere majus
Quam quod ſtirpe fluit fortius Auſtriaca.
Fons tanti fluvij patet ipſe Philippus Iberus
Littora qui Gallo nunc ſua rore premit.
Exoritur Princeps veluti de fonte fluentum
Qui toto ſemper affluit orbe vagus
Turpe decus ſine ſtirpe patet, ſine jure tribunal
Vt ſine Marte genus, & ſine rore ſolum.
Nunc ergo Auſtriacis roratur terra fluentis
Nam tantum Auſtriaco flumen ab amne ſalit
Jam roſa virtutum nimium madefacta rubebit
Atque rigata bibent lilia pura decus.
Non arenti autem tellus ſqualore jacebit
Nam Princeps propriis proſpera fundit aquis

Vt Nilus

Ut Nilus ſeptem ad pelagus tenet oſtia magnus
Hic ſtatuit totum jam modo mille mare.
Auſtriacus fluvius currit, liquor undat Iberus
Nil majus terræ maxima labra bibent.

Vincentij Marinerij Valentini GENETHLIACON.

PROSPERA *ſtellanti Aurora ut jã concita curru*
Rorantes rutilo ſibi lumine ſparſerat orbes
Et matutino fulgebat ſidere Titan.
Dum chorus aſtrorum lætantia jugera cœli
Jam radiis variata novis percurrerat ardens
Auſpiciis terras ditans cœleſtibus omnes
Nunc quando æterno tellus ſtetit omine felix
Et magno ſperabat opes ſub Principe Iberus
Æternas, numénque ſoli ſibi jure petebat.
Tunc ecce Auſtriaco ſurgit de viſcere Princeps
Inſpicit & lætas divini luminis auras
Et latum propriis proſpectat viribus orbem
Incipit & felix totum ſibi ducere Martem.
In viridem palmam victricia commovet arma
Et chalybis varios ferventis conflat honores.
Et gentes telis ſubdit vibrantibus ipſas,
In galeam, & ſcutum Vulcania robora pellit
Accenſiſq; quatit ferrum fornacibus atrox
Fulmineiſq; premit flammantes cenſibus ignes
Pilaq; ſublimi Mavortia forcipe verſat
Eximioſq; uno clypeos ſibi comprimit ictu.

Victriciq; parat ſibi tela horrentia palma
Et furit in ſævos tanti vis Principis hoſtes
Cujus & immenſum jam terras commovet omen
Cujus & æterno jam fulget ſidere cœlum.
Oceaniq; ſtupent nimium vaga compita ſummi
Nereos & vitreum jam jam ſibi ſubditur antrum
Et tanto horreſcunt quoque ſpumea Principe prata
In nebulas belli exoritur tantum æthere fulmen.
Hiſpano terret quod cunctas nomine gentes
Grandibus & Martis riget imbribus omnia ſævi
Obruit & multo trepidantia pectora fluctu
Extinguitque faces gladij quæ viribus ardent
Nec patitur valido bellum dare labra latratu
Adverſum,ut torquet ſua maxima Cerberus ora.
Bellonæq; manus proprio tenet undique vinclo
Romuleasq; Aquilas ſacro premit omine magnas
Dat ſibi Cæſareo totum quoque pectore mundum
Undique victoris jam ſurgit nomine felix
Nil ſibi terra videt quod non huic territa ſubdat
Et dum lætatur naſcentis honore triumphi
Vincentis ſperat divina trophæa viciſſim.
Et pariter tanto tellus Duce percita gaudet
Et quibus horrebat dimittit ubique tumultus.
Nec pavido tandem conſiſtit concita campo
Sed ſegetes facili componit ab ubere Martis
Qui jam fertilibus ſe miſcet ubique trophæis
Signaq; ſupremo protendit in aëra jure
Cuncta premit,cunctóſque fugat Mavorte ſuperbos
Terrarum ſtrepitus, tuto ſilet undique ferro
Et tanti jam cuncta movet ſub Principis aura
Et ſeſe toto jam ſperat tollere cœlo
Aurea & invicto ſibi cernere ſæcula motu.

Et nihil adverſum fortunæ noſcere caſu.
Naſcitur ecce puer, naturæ at viribus ingens
Terrarum numen, majeſtasq; ipſa potentum.
Aura virûm, Mavórtiq; Ducum, Cæſarúq; furentum.
Fama armis, morúmque jubar, decus omnéque ſæclo
Virtutis munimen ovans, legi ordo ſupremus
Relligionis honos, Chriſti Dux inclytus alti
Et magnus terræ Princeps, ſtupor ipſe Tridentis
Lux Sophiæ, quoque juris apex, & gloria rerum.
Calliope jam ſurge quidem, cave, perſona & aude
Ore tubam famæ ſlanti perſtringere dulcem.
Concute & æthereos verbis reſonantibus orbes
Atque ipſam Iovis aulam intra cantúque ſonoq;
Et nati defer per ſidera clara decorem.
Auſtriacumq; jubar Titani impone micanti
Quo creſcat, quo auctusq; ſuum ferat æthere currum.
Atque novo radios Hiſpano fulmine geſtet.
Lumine majores, jubaris ſplendore coruſcos
Et generis ſacri flammantibus ignibus auctos
Quos in humum fundatq; graves, totumq; per axem
Devehat aſtriferum, forment qui protinus aſtra
Flammiferis facibus toto ſplendentia cœlo
Hæc nunc Muſa refer, ſi hæc jam potes ipſa referre
Vox tibi ſi ipſa ſatis, tua ſi tibi guttura ſubſtant
Et tot ſufficiunt cantu reſonare potenti
Quot Princeps modo natus habet cæleſtia dona
Et quot naturæ dotes deſumpſit ab ortu.
Quot dabit ipſe orbi divino numine lucra
Quot ſacro ducerque ſinu ſibi ſidera clauſa.
Quæ in fidei fundat lumen, quæ in pondus & æqui
Oſtentet, claroq; illud quoque complicet igne
Iuſtitiæ in rutilum compellat denique vultum.

Hæc cantu dicenda tibi, ſi dulcia cantu
Cuncta tibi hæc poterunt pariter deducere dulci
Audebis fortaſſe ſacris hæc ferre tabellis
Rumpere & æterno jam muta ſilentia bombo
Et facili reſonare tuba, flatúque ſonanti
Et removere polos, terraq; agitare receſſus
Parnaſſi & ſylvas cantanti impellere voce
Et fontem alatus quem terris protulit unguis
Pendenti incutere hic ſtrepitu, molliq; ſuſurro
Per bibulas ſemper nimium deducere arenas
Flectere mellitum per cantus jura liquorem
Et labris ſuavem torquere ſonantibus undam
Audax Muſa canes, ſi tot canis ipſa ſuprema
Quæ vix tota capit telluris machina ſummæ.
Principis in tanti quæ condita pectore ſubſtant
Quæ Auſtriacam ſtirpem referunt naſcentis in aura
Quæ cœli augurio natum dant orbe ſupremum
Sanguinis & præbent cœleſtia jura ſuperbi
Qui tot ſceptra regit, totam qui pondere terram
Equis, & ſacris ſemper moderatur habenis
Qui ſummi petit antra poli, genus atque deorum
Incutit & ſeſe nimium permiſcet in illis
Qui tanta quoque prole micent, quot ſidera cœlum
Continet, & frondes quot tellus arbore condit.
Præcipue atque iſto, qui Princeps *naſcitur ingens*
Ut frons divinæ ſplendeſcens arboris altus
Ex qua fructifero ſtant pendula ſceptra lacerto.
Quæ & feſſis umbram, quæ & cunctis commoda præbet
Cœlica, quæ vario telluris honore reſurgit.
Hæc ſoboles magni ſurgit modo nata Philippi
Quam nimium miratur humus, quamq; aſtra ſtupeſcunt
Quam colit & preſſus devictis viribus hoſtis

Quam

Quam vereatur honor, ſibi quam fortuna reſumat
Et quam nobilitas in ſtirpis honore reponat.
Hic puer æternas ſecum vehit undique flammas
Inſplendet quibus unus adhuc oculosq; reſtringit
Agminis hoſtilis, cæca & caligine turbat
Livorem invidiæ, jubet & palleſcere ſemper.
Nec patitur lucis divinum cernere munus
Quod per cuncta Aſiæ diffundit jugera magnæ
Quod Libyæ in tractus flammanti diſcutit igne
Europæ quo tecta movet, montéſque perurit
Et quod diſtentis aſſumit America campis
Et quod felici Phaëthon quoque lampade ducit
Et quod ſidereum exoptat retinere cacumen,
Et quod perquirit toto vis Martia mundo
Quo niteat, quo bella domet, quo comprimat arma
Et quo pugnaces protendat in omnia vires.
Sæcula prolapſis ſibi terra dolebat in annis
Non tribuiſſe Ducem, qui illis extolleret orbem
Nec veniſſe virum membris vir qui omnibus eſſet
Prælia qui juſto conflaret maxima Marte
Pelleret & merito confuſos jure rebelles
Et pacis fundaret opes, opus ipſeq; legum.
Conderet eximium, quo vel tranquilla maneret
Juſtitiæ facies, cunctis formoſior una
Extitit at Cæſar Romana per arva ſupremus
Qui terræ varios tractus, partéſque ſubegit
Enſibus & preßit ponti vada ſpumea ſævis
Subdidit atque armis diros flammantibus hoſtes
Romuleum nomen per cæli ſidera fixit.
Cæſareumq; jubar telluris in arcibus addit
Mavortisq; manus per tela horrentia fudit
Magna ſciditq; animo, ſupremaq; condidit armis

Altáque ſuſcepit faſtigia ſcandere rerum
Quæ Martis ſubiit nimium volitantibus alis
Queis tenues venti ſlatus concuſſerat ipſos.
Atque agitavit atrox furibundo cuncta volatu
Atria quæ toto ſibi continet Æolus orbe
Aſcendit robuſtius item per culmina terræ
Tarpeiaq́; apicem pede conculcavit acerbo
Et domuit lucos umbroſis fortius antris
Impete conſurgens per ſaxa virentia ſylvæ
Extitit & Macedo Princeps qui terruit orbem
Ejus qui in facie ſiluit, totusq́; ſubactus
Paruit, atque uno ſub juſſu conſtitit illi
Hic proles pariter magni eſt enata PHILIPPI
Græcis qui in cælos ſe montibus extulit altos
Terrarum & petiit multo vaga compita Marte
Oceaniq́; patris diro terit æquora ferro
Spumiferis indit victricia fluctibus arma
Et clauſit valido ſurgentia robora telo
Extitit immenſis Pompeius magnus in armis
Eximius bello, multis clarusq́; triumphis
Aſſulſit terris armatus Scipio fulmen.
Terruit & Libyæ tractus Marte Appius ingens
Marcellus belli tonitru ſtrepituq́; dedítque
Æacides, Mavortis agit ferientia pila
Claruit & famæ divino munere Gracchus
Sed doluit terris nondum veniſſe per illam
Qui premeret belli duriſſima vincula ſævi
Qui pacis deferret opes, qui legis honorem
Spargeret, & ſacris cunctos pervinceret armis
Carolea de ſtirpe fluit qui maxima præſtet
Munera juſtitiæ, qui geſta patrétque ſuprema
Pacato cui terra ferat ſua pondera mundo

Quem

Quem virtus noſcatq́ pium, vereatur & altum
Et cui cedat apex rerum, quem nomine ſummum
Et ferat, & ſervet, nimioq́ reducat honore
Hic eſt nempe puer ſacro quem pectore ſudit
Auſtriacus campus, qui tot gerit undique glebas
Divinis tumidas Ducibus, ſceptrisq́ potentes
Quæ terræ complent frondentia Regibus arva
Quæ juris moderamen habent, quæ ſacra miniſtrant
Munera virtutum, cunctorum quæ arma coërcent
Viribus & quorum totus compeſcitur orbis
Nunc naſcente quidem tanto ſub Principe gaudet
Non dolet ut doluit Martis caruiſſe lacertis
Nam tenet, optavit quidquid ſibi denique ſummum
Quidq́ optare poteſt, & quidquid ducere poßit
Eximium, eximium ſi quid poſſederat ipſa
Poßidet ipſa modò, modò nam ſibi continet omne
Quod magnum, quodq́ acre ſubeſt, quod perſtat & ingens
Et quod ſupremis ſuperat ſumma omnia donis
Et quod nobilibus perſundit faſcibus orbem.
Et quidquid natura poteſt dare grandius orbi
Hoc puero naſcente tenet, retinetq́ vicißim.
Atque immortali ſecum ſervabit honore
Hic puer eſt etenim rerum certißima ſumma
Principium, & finis rerum, ſpesq́ altera terræ
Gentibus & cunctis ad maxima queq́ columna
Nunc qui Atlantiacis perfulciet ardua membris
Pondera terrarum, ſummo & caput inſeret axi
Et totum elato ſuſtollet vertice Olympum.

Regna orbis ſub jure ſuo modò temperat ipſa
Omnia corde petit, proprio & tenet omnia corde
Et quaſi ſub domini ſibi legibus omnia torquet
Omniaq́ immenſo deflectit maxima ſceptro

Et ſi regna ſuo ſemper ſunt fulta ſub axe
Sub quo volvuntur, ſub quo fundamina ſumunt
Et quidquid poſſunt, poſſúntque movéntque ſub illo
Hic puer axis erit mundi ſine fine rotantis
Imperio tanti ſceptri, & ſub robore tanto
Quod membris ſummum nimium gerit ipſe puſillis
Artubus & totis latis dominantibus efflat
Et quod vel pelagi rapidas protendit in undas
Sidera Phœbei detorquet in aurea clauſtri
In cunctosq́; movet, terras quoque concutit illo
Si regnis caput eſſe ſolet magnúmque poténſque
Quo ſpirant, animæq́; tenent vivacia jura
Quo & majeſtatis ſuſtentant pondera magna
Hic puer ipſe caput cunctis erit undique regnis
In quæ jure caput flectit, quæ & lege capeßit
Poßidet & ſceptro, auſpiciis quoque continet altis
Quæ regit & multo Mavortis nomine ſubdit
Naſcitur ecce potens ut latè cuncta gubernet
Cunctáque divino nimium moderetur honore:
Nec terræ linquet ſibi quæ ſunt regna profuſæ
Quæ non perpetuo ſceptri regat ordine ſemper
Et quæ non multo juris ſibi numine tangat.
Hic populos ducet pace inſplendente beatos
Tranquilliq́; dabit felicia munera ſæcli;
Non muris, non Marte premet, ſed pace benigna
Omnia convolvet, verſabitq́; omnia felix
Omnia pacifico ſolidabit maxima ſaxo
Quod non adverſis dirumpat flatibus ævum
Quod non hoſtili fortuna intorqueat haſta
Quod non Herculeus diffundat in orbe lacertus.
Naſcitur in magnos puer hic mundi undique caſus
Ad quæq́; egregia, & quæq́; immortalia jura

In quæ

In quæ fertur ovans, præcépſque movetur in illa
Proclivi quæ ſæpe ſubit ſibi pectore cuncta
Viribus & nunquam violentis illa capeſſit
Namq; ut regnorum firmo ſtatus extat in axe
Sic hoc regna quidem ſtabunt quoque Principe firma
Et ſtabili aſſurgent per cuncta potentia ſceptro.
Atque ut magnetis vis ferrum provocat atrox
In ſeſeq; trahit, divino & robore cogit.
Sic etiam Auſtriacus ſibi regna reflectit ubique
Hic puer, & proprio tanquam ſpiramine ducit
Ad ſeſéque movet, ſibi ſubdit, adítque, tenétque,
Et regnis parat omne jubar, quod nobile cunctis
Ipſe parit, ſummúmque fovet, magnúmque reponit
Aſſiduo & geſtat, jubaris velut ignea lampas
Quæ ſceptri commota rotis volat æthera totum.
Et lati inſpectat curvamina maxima mundi
Et cunctis flammas, dátque aurea ſidera regnis
Luce ſua ut vigeant, utq; ignibus ipſa perurant
Arma trucis Martis, cogantque vibrantia pila
Legibus & regni legum dominatibus addant
Iuréque devincant, & toto robore conſtent
Et pariter ſemper ſubſint diuturna per orbem:
Et ſic perpetuo referant ſua jura favore
Et firmata nimis ſceptro, & ſtabilita potenti
Et ſacro munita viro, quo terra tremiſcit
Quo jus ſplendeſcit, quo claret & ipſa corona
Laurea & aſſumit, nimiúmque virentia jura.
Monſtrat iter facilem ad rerum faſtigia greſſum
Et via quæ ſubſtat certá patet omnibus arte
Sic itur per ſumma quidem, & ſalebroſa per antra
Et via ſaxoſos cumulos oſtentat & atros.
Quos fugiat, linquátque ſimul celer ipſe viator

Et faciles intret calles, greſſusq́; refigat.
Tutos, illæſo currat pede cuncta viciſsim
Semper inoffenſo tendens in maxima paſſu
Semita tota poteſt quæſitam oſtendere metam
Ducere & ad finem, ad quem qui ſe denique flectit
Per pelagiq́; vias ſpumas vitare ſonantes
Et fluctu ſcopulos, & ſaxa latentia diro
Luce micante fugit, lucisq́; nitore relinquit
Navita præcipiti dum ſe rate torquet in illa
Hæc via nunc mundo natant ad culmina rerum
Ad quæ apicem virtutis item, adq́; extrema triumphi
Per quam itur, facilemq́; gradum quis collocat ipſum
Audaciq́; petit, quidquid petit undique motu.
Abſque metu graditur vel ſi cæcutiat ipſe
Nam Duce ſub tanto nihil eſt quod lædere poſsit
Nil quod forte pedes gradientis comprimat atrox,
Nilq́; nocens quod læſa premat veſtigia cuivis
Princeps monſtrat iter quo quis ſe flectat ad alta
Ad quæ natus adeſt, ad quæ ſe miſit in orbem.
Ad quæ nempe venit cunctis ut præbeat ipſa
Hæc via magnarum eſt cunctis tutiſsima rerum
Hic lex eſt culmen qua quis ſe flectat ad omne
Hic erit & regni norma, & præſtantia ſceptri
Hic & iter certi præbebit ubique triumphi
Et facilem ducet per ſumma cacumina greſſum
Nam quo majus habet regni ſub jure cacumen
Tanto etiam melius cunctis ſe præſtat habendum.
Ad decoris nomen, quo maxima quæq́; refulgent
Omnibus & facilem præbebit greſsibus arcem
Ad quam fortè volat, nam Principe fortè volabit
Qui pennas Mavortis habet, quibus aëra torquet
Et quibus æternos ſtatuit ſub jure triumphos

Viq́;

Utq́; via eſt cunctis ad præſtantiſſima quæq́;.
Sic illo ſuprema tenet ſibi quiſque viator
Sic ſurgit, ſic calcat ovans graditúrque potenter
Nobilitatis iter cunctis ſine fine paratur;
Cunctis ſemper adeſt tuto via certa trophæo.
Non ſcopulos petet ipſe truces vel ſi æquora tranat
Non ſalebras, non ſaxa teret, ſi montibus inſtat
Non caveis cedet, lacubus non merſus obibit
Non lapidis pertinget onus, non ſpinea ſenſu
Atrio ſublæſo percurret, noxia linquet.
Undique & effugiet lædentia ſaxa viarum
Si ſequitur tanti fulgentes Principis ignes
Qui freta commonſtrant fluctu feruentia cæco
Quiq́; viam præbent facilem, nulliſq́; ſub umbris
Delegit atque anguis ſuprema venena latentis
Et digito extenſo certi dat ſigna favoris
Et quaſi voce vocat facili ad ſublimia quemque
Auſtriaco movet ipſe loco quemcunque vocabit
Ad virtutis iter cunctos revocabit amænum
Corda feret per tuta viæ veſtigia ſemper
Et regni oſtendet lætiſſima ſceptra potentis
Quæ mundus nimio ſemper miretur honore
Quæ gens quæque colat, quæ vel fortuna ſtupeſcat.
Quæ proprio Phoëthon luſtrat ſublimia curru.
Et quæ naturæ vis maxima tota perornet
Namq́; ornare poteſt ſolum natura ſuprema
Et quæ Principibus ſubſunt ſublimia magnis
Principis & nati quæ poſſunt tollere numen.
Omen & æterno per cœlos ducere fato
Augurio & ſacro rutilantibus addere flammis
Iam quibus Auſtriacum latè jubar ipſe refundit.
Ut nub egreditur fulmen, tonitruq́; remugit

Et cœli ſtrepitat penitus per concava magni
Curvatóque ignis tunc ſplendet in æthere flexu
Et ſubito ardeſcit per nubem fulgure denſam
Igniſerum & format per nubila maxima cornu
Tegmina diſſolvens tunc toto umbrantia mundo
Ecce furit disjecta polo flamma excita ſacro
Incutit atque metum in pavitentia pectora plebis
Atque minis tunc dira ſtrepit ferventibus alti
Et quaſi per terras igneſcere fervida cunctas
Ejecto ſpondet motu, quaſſúque tonanti
Atque ignes miſcet fumantes imbribus ipſis
Atque ubi labenti pars roſcida liquitur unda
Stillanti tonat unda ictu, flammáque refulget
Vallibus, & ſylvis vires tunc montis inundat
Collibus obtectus ſummæ caput irrigat arcis
Obruit & collo tunc culmen verticis arcto
Et multo tunc terra madet ſaturata liquore
Et fluvio currente riget, nimiúmque rigatur
Totaq; nubifero diſpergitur undique fonte
Sic ſalit ex utero Auſtriaca de ſtirpe reſultans
Ut fulmen Princeps toto tonat orbe profuſus,
Fulgurat & radiis generis, Martíſque favillis
Fulminis atque inſtar terram tremefecit ubique
Et quâ nocte horret belli face promicat acta
Omnia luciſero quatiens ſub fulmine tecta.
Atque imbres belli ſpargens pugnacibus armis
Sylvarum obtundit tractus, montéſque virentes
Effuſis radiis Mavortis concutit acris
Et jam ſparſuro tela horrida Marte fureſcit
Cunctáque fulmineo nunc incipit urere telo
Et rapido exſurgit vincentis pondere belli
Nam tonitru ut rupit Mavortia viſcera magno

Terra

Terra hæſit, Titánque ſterit, Márſque ipſe latrævit
Et populus tanto concuſſus fulmine ceſſit,
Ducit Iberiacos membris horrentibus ignes
Gallica permiſcens effuſis fulmina flammis
Et generis vires gemina vehit imbre fluente
Quo rigat obrector telluris protinus orbes
Quo madeſecit item Europæ latè atria magna
Auxit & ingentis ſpumantia flumina ponti
Littoráque undivago tranſire coëgit ab imbre
Cunctáque vaſtanti quaſi territat undique quaſſa
Et jam Mavortis dat præſcia ſigna futuri
Iure ſubacturus læti vaga jugera mundi
Et per conatus ſparſurus tela potentum.
Fulminis hoc munus miſſo terrore peregit
Hoſtes dum cæca vaſtat formidine diros
Injicit inq; illos tonitru Mavorte fureſcens
Quod ſtrepitat quaſſu per terras ſemper iniquo
Flatu & dirumpit belli arma horrentia forti
Et jam pacis opes armis fert ipſe fugatis
Et ſedem ſirmi præbet taramnis altam
Qua ſedet & terris jura aurea & ignea confert
Fracturus fraudis vehementia retia diræ
Belláque rupturus divinis imbribus æqui
Perfundit jam cuncta ſuo loca maximus imbre
Et quaſi ſub pluviis nimbo currentibus alto
Cuncta rigat, cunctíſque offert vitalia dona
Fulminis ut profert ignita tonitrua ſævi
Quo nituit, quo jura dedit terrentis, & atra
Flamma, venturas compeſcens fulgure nubes
Et nullo cogens illas ſtriſceſcere fumo
Halantes pariter nec ſumere poſſe vapores
Velo nec denſo tandem turbare fluentum

Agmine ſublati terrarum ex valle madoris
Atque vaporifero circundare inania velo.
Et miſcere truci tenues denſàmine campos
Et velat umbranti protendi tegmine cœlum
Et quoque nubifero fundi velamine ſidus.
Dum tellus radiis bellantis Martis iniquis
Horrebat nimium, requies nec quaque dabatur
Ceſſantis nec jura boni bonus ipſe videbat
Fervida ſed duro horreſcebant tela furore
Atque Dionæus terras vaſtabat adulter
Tunc finem imponat feßis ut rebus amatum
Exſiluit Princeps veluti globus igne refuſus
Exploſo qui ex ære tonat, validóque ſub ictu.
Incutit aëreos flammanti ſulfure campos
Pulveris atque atri tonitru quatit æthera totum
Ferventi & ſtridet per venti tegmina plumbo
Evolat & nimium rapido ſecat obvia quaſſu.
Et greſſu ſtridente furit, ſcindítque volantes
Æolios flatus, accendítque aëre flammam.
Fervidus erumpit latè, quaſſúque ſtrepente
Irruit & cæco graſſatur denique motu.
Et calido liquit tunc ære trementia membra
Ignito nimium fumantia pulvere cuncta:
Non aliter Princeps ad prælia dira renatus
Dum Mavors variis pugnax incurſibus horret
Dum ferrum peracuta acie, contóque cruento
Sanguineos petit omne ſinus, furit indeq́; fervens
Immanes conflans vindictæ ubicunque tumultus
Tunc, tunc ad requiem, pacíſque ad jura micantis
Egreditur, terraq́; videt ſpatia inclyta magnæ
Vt globus ignifero compulſus ab impete ſævus
Vaſtet ut obductos belli Martíſque furores

Diruat

Diruat átque dolos quos nectunt pondera ferri
Evertatque truces Bellona deinde lacertos
Nec ſinat urgentes rerum ſubrepere caſus
Et quatiat mundi molem, gladióque ſecundo
Cuncta premat, ſi cuncta premi jam Principe poſſunt
Ecce ſatis ſtridente ſinu, movet aëra fervens
Exploſo ære tonat naturæ, quo exſilit ardens
Sulfureo generis dimotus pulvere magni
Vt globus erumpit, terraſq́; invadit ubique
Nemine jam terrens, jam vaſtans numine cunctos
Et tonitru famæ ſummi quatit atria Olympi
Flammantíque ictu terrarum comprimit arces
Ecce furit, quaſſúque domat, curſúque fatigat
Obvia quœq; premens, intacta & nulla relinquit
Hiſpanóque tonat telluris in antra boatu.
Quáque vel Æthiopum tractus non audit Iberum
Arrepto cogit cunctos Mavorte timere
Principis atque animo victos parere potenti
Cervicémque jugo pariter nodare ſuperbam.
Obſequio & cæcum penitus deflectere collum
Hinc jam ſumma quies tanto ſub Principe perſtat
Hicque dies lætus vivacia ſæcula noſcit.
Iam, jam bella tacent, jam diſcunt vincere Iberi
Atque globo tanto tormentum explodere Martis
Et bellis pariter lethalia pellere tela
Et pacis decorare domum, firmare quietis
Antra, nec obduci permittant ſqualida cæco
Æra ſitu, fervétque acies, acuítque furentes
Marte manus, ferróque movet pugnantia membra
Iam nunc fauſta micant quæcunq; micantia ſubſtant
Cuncta favore novo ſurgúntque, paténtque, furéntque
Principis & nati deſumunt omina læta

Et ſic ad magna parant ad tempora magna feruntur
Feliciíque gradu felicia cuncta pateſcunt
Nam dum Phœbus agit ſplendentia dona diei
Nox fugit, & lucis radiantia munera regnant
Et nullis ſtat cæca minis umbra invia terris
Caligóque petit Plutonis dira cavernis
Et ſtygios adit illa lacus, linquitq; nitentes
Terrarum ſedes, quas Princeps lumine luſtrat
Evehit & proprio per cœlos omine claros.
Lumina tranabant cœli Titania partem
Qua rutilus fulget complexus Scorpius aſtris
Vis cœli divina quidem rorante cadebat
Imbre poli, ſpargénſque ſolum fundebat honores
Aſtræa poſt terga dabat ſua lumina Phœbus
Semiferi præceps ſpectabat & ipſe pharetram.
Aureus aſtriferis bellis quàm balteus arctat
Ignita & complet velox ſub cuſpide ſagus
Alatoq; ornat nimium quoque caule volanti
Tunc Phaëthon currebat ovans ſua ſidera luſtrans
Et laxis flectebat equos per culmina habenis
Siderei montis per quæ jam pectore anhelo
Sub matutino ſurgebant rore jugali
Auratis Phœbus cincinnis cœperat ortum
Et jam purpureos fundebat in æthera cirros
Aurum quos cingit divino plexile nodo
Muricis & ſucco cœleſtis tinxerat oſtrum
Tunc roſeo vultum oſtentabat in aëre curru
Quem tellus ſpectare nequit quia lumina magna
Non humana poteſt vis ullo cernere pacto
Surgebat gaudens ſoboles tunc Memnonis alti
Indutus radiis, quos tunc color imbuit ingens
Puniceus pallente croco, ſimul inde rubente

Oſtro,

Oſtro, purpureis madefacto ex ſidere guttis
Et niveo inſperſas tunc Sol candore refudit
Aëre ſudanti tellus madefacta fluebat
Obliquo accipiens Phaëthontis munera vultu
Et gremio injiciens rorantia dona ſacrato,
Et rutilo complens nimium ſua pectora Phœbo
Mercurij aſpectum Solis dabat aurea lampas
Atque donum Cypriæ ingreſſu tentabat adire
Sub pedibus charitum Chelaſque reliquit acerbas
Atque gradu celeri Martis vim compulit acrem
In quadrum aſpiciens firmabat in axe choream
Aſtriferam, objiciens telluris ſidera campis
Hermetis lux alma micans dedit aurea ſæcli
Principia æterni in ſceptri fundamina magni
Tunc etenim Tegees nimium regnabat alumnus
Divino eloquium inſpiramine fudit opimum
Mella & apum labris cœleſti nectare ponit
Quæ florum foliis ſumpſere madentibus aſtris
Atque hæc ſugebant ut ſacris illa labellis
Inſererent, quæ ſolo darent tunc dulcia mundo
Nec liquit ſuprema ſuo dare jure Dione
Lampadis & radiis Phœbeum miſcuit oſtrum
Atque ut diffudit Cyprij tunc roris amœni
Plena venuſtatum pulcherrima munera abunde
Tunc galeatus enim Mavors horrebat in axe
Vibranti ſtabat per cœli jugera telo
Ore vomens ignes, oculis flammasq; premebat
Bella minis atque arma manu ferrúmque lacertis
Oſtentabat atrox lateri naſcentis adactus
Principis & teneros firmabat viribus artus
Occultis robur nimium dabat ille medullis
Et Nemeæa potens nectebat in artubus oſſa.

Herculeum pondus ſacris infudit in armis
Æacidæq; haſtam fecit conſtringere pugno
Vibranti & ſtatuit terras contundere nervo
Et forti Pallas puerum ſtetit ægide circum
Et clypeata ſuo promiſit pectora jure
Et dextram oſtendit, vires ſpiravit Olympi
Naſcenti & propius totam Iovis intulit arcem
Et divina ſimul permiſit tradere tela
Hoc cœlum aſpectu naſcentem cepit in orbe
Immortali illi palmæ primordia fato
Contulit & ſacri cœleſtia ſtemmata doni
Ridebat viridi tectus ſub fornice campus
Dum maduit cœli labentibus imbribus alti
Suſcepítque anni felicis ſemina magni
Amne latex ſtrepitabat ovans ripasq; ſoluto
Flumine præteriens meßis dabat inclyta glebis
Munera, venturi ſpondentia commoda ſæcli
Et variis fluit unda ſtrepens, ſtridénſque lapillis
Quos nitido condit ſibi Mauzanarius amne
Et Nymphis, quas ipſe colit tunc tradidit ipſe
Humida Hamadryadum ſtagnantia clauſtra ſonantum
Arboreo cinctus ſinuoſa per atria cultu.
Et roſeis fragrans per totam frondibus auram
Mantua divino quam felix ebibit ore
Et qua reſpirat, ſæpè & felicius halat:
Inſonuit cœlum dum matutina micabant
Munera rorantis Phœbæo lumine currus
Principis eduxit præſtantia pectora nati
Felici oſtendens ſplendentia membra nitore
Quæ ſibi compoſuit formis ISABELLA ſupremis
Gloria Gallorum, Hiſpanorum & gloria felix
Una virum, dedit una Ducem, qui Marte ſecundo

Prælia

Prælia perſtringet, terras premet ipſe ſubactas
Imperio & ſubdet quidquid tenet orbis, Ibero
Et ſceptro adjunget magno quæ robora condit
India ut aurifero flavet ditiſſima campo
Et fulvo dum tecta rubet quoque magna metallo
Quod creat Hiſpano magno qui jam imperat orbi
In mundum & ſpargit dum condidit illud Iberus
Et Domini ſibi jura tenet, titulúmque viciſſim
Ut natus fuit orbe puer, terra ipſa tremiſcit
Pondere preſſa ſuo, ſenſitq; potentia membra
Et ceſſit ſubito, nec ſe ſatis eſſe fatetur
Principis auſpiciis, cœli quibus appetit aulam.
Sidereum & tectum pede quod ſibi conteret alto
Naſcitur eximius ſumma de ſtirpe refulgens
Tanta puerperio deſultant gaudia tanto
Et nati totus miratur Principis orbis
Robora, quæ regno ſurgunt felicia magno
Et vincunt pariter terræ ut Mavortia molem
Hic erit immenſis qui ſubſit major ubique
Hic primus, primaſque feret ſine limite partes
Regis & æternos ſemper deſumet honores
Regibus exortus magnis ſibi Regia condit
Sceptra quidem quæ Marte queant ſuperare feroci
Et quidquid ſibi terra tegit depromere felix
Regis & arbitrio in proprium diſponere ſceptrum
Hæc erit ars tanti jam ſemper Principis una
Pace frui, paciſq; decus dare nobile terris
Præteritos ſuperare Duces, ſuperare futuros
Et ſimili præſens Mavortis jure carere
Qui Auſtriacum jubar ore vehit, quod vincere neſcit
Terra potens, ſi terra potens huic dicitur ipſa
Huic niſi perſiſtat tandem commiſſa poteſtas

Atque illo teneat quidquid tenet illa ſupremum
Nam ſuprema dabit qui eſt ſic ſupremus, & ingens
Quo tumet omne decus, gemino & duplicatur honore
Quo creſcit virtutis honos, quo augetur opimus
Sæpe locus rerum, ſumitq; ſedilia ſumma
Magnifici juris tanto ſi Principe gaudet
Quo ventura micant jam nobis ſæcula cunctis
Et naſcentis habent exordia Principis alta
Ut felix ſtat Sole dies ſine nube refulgens
Et nullus tenuem denſat vapor aëra motus
Nec patet obducto cœlum velamine opacum
Sed rutilo ſpatia orbis habent Phaëthonte decorem
Et claro incedit greſſu lux alma diei.
Proles ecce oritur robuſti magna Leonis
Qui Hiſpano horreſcit per terras natus in orbe
Nec timet Æacidæ violentia membra potentis,
Nec rhopali ærati ſibi pertimet arma cruenta
Nec validos horrore gravi pavet ipſa lacertos
Per ſylvas maculoſam horret neque Tigrida denſas
Urſi non ungues tandem ferus horret aduncos
Impiger inſurgit prædæ fugientis in eſcam
Intrepido quoque corde furit, nimis ingruit audax
Cuncta rapit, per cuncta horret, domat undique cuncta
Invicto invictus perſiſtit pectore ſemper
Et ſævis totum turbat rugitibus orbem
Oréque victores longè depellit hianti
Faucibus & flammas efflat ſub dente voraci
Hic Leo produxit catulum ſimilémque gravémq;
Qui tenero nunc ungue capit jam pondera terræ
Incipit & luco prædam ſibi quærere denſo
Horrida terribili vultu petit antra ferarum,
Et craſſis ſua colla jubis ferventia veſtit

Stirpe

Stirpe ſatis magna generoſo & corde reſultat
Atque refert gravium naturæ jura parentum.
Sanguinis & rabiem vel ſolo nomine ducit
Quo jam ſupremo in cunctos Mavorte ſuperbit
Quo ſubit alta furens terræ faſtigia latæ.
Quo temnit fera tela Ducum, quæ disjicit ore
Mortifero & pariter penitus terit omnia morſu
Audaci & graditur ſylvoſa per atria corde
Nec retro ſua fixa pedum veſtigia vertit.
Nec vultum in tergum novit convertere magnum
Nec potuit ſævo terreri, angive tumultu
Cuncta Leonis habet, pectúſque, ſinúſque, manusq́;
Atque Leonino terras petit ipſe furore
Alcæa feriente latus rabiem induit atram
Hoſtem nec patitur validis inſurgere membris
Et quâ ſylva rubis potius frondentibus horret
Dumoſos ſaltus molitur adire furentes.
Indagatq́; feram, ſævis trahit unguibus illam.
Seu cornu petat illa hoſtem, ſeu dente minaci
Ungue vel ardenti contraria robora calcat.
Sic Leo nempe ſalit patrium linquitq́; cubile
Egrediturq́; furens, cunctosq́; rapacibus urget
Dentibus, & ſylvæ ſceptrum ſibi ſuſcipit omne
Horrenti rugit totam ſtridore per aulam.
Non fletus, non ora fames turbatq́; premitq́;
Nam quâ corde ſolet tacito petit ore volantem
Aſsiduis prædam pedibus, caveisq́; latentem.
Impetit & lucos, ramoſaq́; retia frangit.
Et laqueos ſpernit, nimium fera præterit arma
Graſſatúrque animo, totum ſibi circuit orbem,
Quam ſceptro aſcribit magno, quem viribus addit
Ipſe ſuis, totumq́; ſuis terit undique palmis

Effervet Mavors ſed non deferbet in hoſtem
Arma ruunt, manus ipſa ſecat, domat impetus ardens
Attollit ſeſe in cunctos, cunctóſque reſtringit
Atque ubi ferventi circundatur ipſe cohorte
Non ſegnis, non arma piger vocat ipſe cruenta
Et pede conſiſtens valido ſtat fortior ipſe
Perſiſtitque potens, expectatque agmina ſævus
Et ruit intrepidus, gradibus properantibus inſtat;
Hinc jam, jámque illinc robuſtis volvitur armis
Invictóque ſinu non verò ſuſcipit actus
Sed ſperat ſi forte queant ſibi vulnera ineſſe
Quæ nequeunt tanto perſiſtere pectore nulla.
Et tantum poſſunt nunquam pertingere pectus
Victor ovat, victórque manet, victórque vagatur
Quá ſylvis illum comitatur turba Leonum
Et ſociis ferventer adit vaga montis Iberi
Antra alti, ſaltusq; terit, lucosq; perurget
Et jam divinæ ſecum capit omina partis
Quæ patris geſtat merito ſub ſanguine vires
Quæ ſtirpis ſuprema vehit ſibi ſtemmata avitæ
Quæ generis numen divino nomine profert.
Naturæ vaſtam componunt germina molem
Iam viridi ramo, jam caulis honore fragrantis
Iam foliis ſpargunt pulchris faciem indeq; terræ
Hic roſa, & hic violæ, hic puro ſtat caltha vapore
Hic amaranthus adeſt, niveis ſtant lilia membris
Et quaſi divino ſic fragrat aromate campus
Hanc vim naturæ ſequitur nunc Regia proles
Hanc ſtirpis ſacræ divino imitatur odore
Dum poſtquam varios produxit in aëra flores
Qui illuſtrant mundum, cœli qui tecta perornant
Nunc ecce ut de caule ſalit roſa mira ſacrato

Quæ nuper vultum foliis lætantibus offert
Purpureo & vinxit ſua membra recentia velo
Atque aperit pulchrum gemmanti germine vultum
Et quaſi frondenti nimium patet ore papilla
Excluſoq; patet ſibi tegmine bacca repicta
Et terras nimium perfundit odore fragranti
Mavortisq; ornat pomaria ſacra potentis
Quam quærunt divina Ducum viridaria ſemper
Et virtutis agris ſibi ſuſcipit inclytus hortus
Ut roſa pulchra ſalit ſtirpis puer inſitus arte
Spinisq; armatur Martis quibus impetit hoſtes
Nec tangi patitur fuſo niſi ſæpe cruore
Fronde viret, ramóque viget, fulgétque colore
Et jam Mavortis ferventia purpurat arva
Et jam nobilium foliis tegit arma venuſtis
Et jam mirifico in terris quoque fragrat odore
Ut flos hic Princeps mundo producitur ipſi
Ex quo divinum ſperat deſumere fructum
Tam Martis, quam pacis ope, & florentis honoris
Quo ſe mundus alat, quo vitæ pabula ſumat
Et quo perpetua famæ quoque voce fruatur
Hic flos naturæ ditat viridantia prata
Indorum peregrina quidem quoque germina vincit
Et quidquid fœcundus Arabs dat gramine opimo
Et quidquid Libyæ ſacris frondeſcit in arvis
Quæq; per Hyblæos floreſcunt germina lucos
Et quæ Pæſtanis fulgent florealia campis
Et quidquid dat Tybris aquis currentibus altum
Et quidquid magnum propriis dat fluctibus Iſter
Omnia frondenti flos hic nunc pectore vivit
Germina naturæ, quæ ſummis dotibus olim
Florida mirificis ſuderunt munera ramis.

Vt flos parvus adeſt Princeps, qui frondibus hæret
Caulis adhuc monſtratq́ parum ſua membra per orbem
Quæ quando accreſcunt foliis ſub grandibus ampla
Obducent terras cunctas, cunctaq́ vigentis
Fronde exornabunt, quam Mavors paſcitur ipſe
Et quam detondet ſacris apis inclyta labris
Vt ſua mella probet, quæ floris rore creavit
Hic flos ingentes Martis jam conteget hortos
Quem rigat ut Mavors, ſic Mavors ducitur illo
Exoritur Mavortis enim de germine magno
Deſilit armorum ſacrâ nutritus ab eſca
Et Regum de ſtirpe ſalit, qui jugera Martis
Semine fœcundant magno, glebasq́ viciſſim:
Perfringunt forti geſtorum juris aratro
Hi tanti floris genitores denique ſubſtant
Naſcitur his ramis tanto flos aureus arvo
Qui non marceſcet, quem nullus deteret æſtus,
Et quem immortali ſervabit Flora decore
Et quem Nympharum nutriet quoque cura ſacrarum
Cujus & extollet fragrantia pectora tellus.
Iam majora canam, mihi tu modo concine Muſa
Quæ poſſim dare voce tua, cunctaq́ referre
Dum te noſtra vident toto modo carmina ſenſu
Vt quæ percipias quæ Princeps grandia ſpondet
Quæ quoque conſtituet ſuprema, potentia, ſumma
Quæ nulli tandem ſemper dabit ipſe ſecunda
Quæ poterunt ſuperare quidem majora virorum
Geſta, Ducumq́ manus manibus conſtringere magnis
Hic etenim nunc natus adeſt ut maxima condat
Quæ ſtupeat Mavors, penitus quæ cuncta ſupremo
Sæpe peracta gradu nullo diſcrimine vincant
Calliope tu namq́ potes dare tanta viciſſim.

Princi-

Principis ut tanti regalia pectora cernis
Vtq; ejus naturæ infers nitidiſsima dona
Stet quibus egregius, mundi ſubeatq; cacumen
Erigat & criſtas ſumma in faſtigia cœli
Tu ſolum namq; ejus habes ſacra omina mente
Augurio namq; ipſe tuo clamantia famæ
Guttura ſæpe movet, lauro dare & incipit artem
Quæ æternum vigeat ſectis ſplendentibus altè
Hic Princeps quoniam dum Martis robora torquet
Famæ etiam ſub Marte tubam feret aëre totam.
Illamq; afflatu immortali ſæpe replebit:
Mirifico & ſonitu cœloq; ſoloq; tonabit,
Concutiet terras, aſtrorúmque impetet aulam.
Atque ſua de ſede quidem ſub pectore magno
Mavortem ejiciet, pedibusq; refundet adactum.
Ipſe ſuis, namq; ipſe ſuis tot viribus audet:
Iam, jam demonſtrat venturi robora ſceptri
Quo nova ſuſcipiet terrarum lucida regna
Adjungetque ſuis ſi quid tenet orbis opimum,
Quod nondum teneat, quod nondum viderit ore
Auſtriacum ignoret quod forſan nobile pondus
Si ignorare poteſt quidquam quod Sole pateſcit
Quæ radiisq; colent ejus curvamine mundi
Quem circundat enim ſceptri ſub numine totum
Quemq; ambit ſub jure ſuo, ſub viribus auget
Namq; augere poteſt quæ continet inclyta tellus
Principis alta manu, quæ ſeſe ad cuncta refundat
Et fermè hic toto conſtringit maxima pugno
Atria telluris, proprio quæ robore cogit
Iamque ſuo tremefecit enim ſub nomine mundum
Atque daturus adeſt victricia plebibus arma
Cuncta quibus ſuperent, ſi quid non ſubditur illi

Hic nempe exiſtit ſublimia ut inſerat armis
Munera victrici quæ perſtent undique voce
Quæ terrere queant vel corda domantia terræ
Quæq; premant ſuprema Ducum tela alta potentum
Et quæ conſtituant ſublimia jura per orbem.
Hic ſolus poterit, quæ vix potuére viciſſim
Cuncti orbis Reges, nam Rex erit iſte ſupremus
Qui cunctos ſubigat, qui vel profliget & omnes
Ejus ut auſpicium eſt jam regna hic cuncta domabit
Comprimet, evertet, ſuperabit, adibit, habebit.
Atque unus cunctis ſemper fortiſſimus ipſe
Sufficiet quoque jure ſuo retinebit & acri
Utq; ejus ſunt magna quidem primordia cuncta
Inſurget validas vires cum conferet ætas
Atque Gigantæo ſe tollet in æthera collo
Atque humeris totum jam ſuſtentabit Olympum
Tellurisq; antris ſeſe validiſſimus indet.
Ejicietque hoſtes trepidos vel more ferarum
Inq; fugam vertet, famam dabit altus Ibero
Cujus habet ſceptrum, cujus moderatur & arma
Cui natus, cuiq; aptus adeſt, cui denique ſubſtat,
Ejus ut attollat per ſidera cuncta decorem:
Et terris cunctis decoris det jura mirantis
Quæ nitido de corde effert, cunctisq; miniſtrat
Ut dare cuncta poteſt quæ ſunt ſublimia cunctis.
Naturæ rapuit quæ lucida furta Prometheus
Ignem ut diſtribuit clarum mortalibus ipſis
Quo ſpirant, vivúntque ſimul, quoque aptius halant
Et quo immortalem condunt ſub pectore vivo
Cuncti animam, qua vita ſubeſt dum permanet ipſa
Excutitur ſilicis venis ferri acriter ictu
Et quaſſu apparet, nitidus fulgétque per auras

Ignis fulgenti toto datus orbe favilla
Ferriq; occultam facit ictu ſurgere flammam,
Et validos ad vitæ uſum dat habere vigores.
Quo motus faciles ſibi membra rigentia ſumunt.
Haud ſecus hic Princeps totum ſalit actus in orbem
Scintilla ut flammæ Auſtriacæ quæ Martis ab ictu
Exſilit ex ſilicis divino robore Galli
Et quaſi jam terras urit, penitúſque calenti
Spiritu hic ipſe fovet, vivo & movet undique ſenſu.
Nec mirum flammæ rutilantia ſumere dona
Qui lucis ſimul omen habet ſub nomine Lucæ
Quo claret, quo clara refert quoque munera lucis
Atque inſplendenti ſemper fovet omnia Phœbo
Sic etenim excutitur Martis de viſcere Princeps
Sic ſalit, atque ortu ſurgit feliciter orbi
Sic & terrarum totas ſibi continet arces
Cujus adumbrantur ſublimia culmina fumo
Flammæ ſurgentis qui dat ſuper antra vaporem
Telluris validi qui condit nubila Martis
Et denſo cœlum bellorum tegmine velut
Ignis habet nam jura quidem ſuprema potentis
Fulmineis qui bella quatit nimis enſibus ipſa
Qui ferit ignivomo terras mucrone rebelles
Qui flammanti agitat tenentia robora motu.
Qui premit ardenti fugientia terga lacerto
Qui & ſcintillanti tellurem lumine ſtringit
Atque oculos Martis cæcat ferventius igne
Et rapit egelidos telis terrentibus hoſtes
Frigora dira metus Mavortis diſcutit igne
Inq; metum rigidum flammantes commovet auras
Ignis & officio faſces comburit iniquos
Quos ſegetum cumulo telorum bella ligarunt

Quos peperit quoque terra furens bellacibus arvis
Pabula & hic ſemper Mavortis concoquit ignis
Vt crudos ſuperat bellorum robore caſus
Effunditq́ potens validas ad maxima vires
Auſtriaco & terras turbat ſplendore rigentes
Quo ſeſe ſubdant, quo ſubmittantur & illi
Quo ruat acre nemus telis glaciantibus horrens
Hoſtilis montis Mavortis jure tumentis
Efferus inſplendet, radiiſque perurit obortis
Quidquid frigoribus toto riget acribus orbe
Zodiaci hic ignis Martis vaga jugera luſtrat
Et totam proprio circundat lumina zonam
Ex qua dimittit calidos per cuncta furores
Qui certaminibus terras agitantibus ardent
Ardenti qui Marte furunt, quíque acribus urgent
Iam nimium flammis queis mundi accenditur aura
Ignis enim ſibi munus habet qui confovet orbem,
Qui & ſceptro geſtat magno, qui & nomine munit.
Auſtriaco, & ſacro tenet undique jure PHILIPPI
Hic etenim Princeps Martis ceu filius ignis
Obſcurum patitur terras nihil eſſe per ipſas
Quas ipſe illuſtrat, quas luſtrat lampade Martis
Quas ſubdit ferro flammanti, atque ære furenti
Et quas ſceptrigero nimium ſibi jure reponit
Sumit enim tellus tanta ſpiramina flammæ
Hic vivit, vivétque diu, ſpirabit in ævum.
Vel dum ſpirabunt Mavortia corda ſub illo
Vel dum Phœbus aget radiantes lumine currus
Et dum naturæ procedent ſemine cuncta
Non etenim tempus jam tantos finiet ignes
Fomite quos famæ nutrit tuba perſona mundo
Et quos telorum ſuſtentant denique faſces

Et qui-

Et quibus injicitur vivacis Palladis unda
Quæ perſiſtenti gliſcit ſub robore flamma
Sumit & æternos motus, vitamq́ perennem
Atque animæ recipit vivacia jura potentis
Quæ nullo extingui jam prorſus neſciat ævo.
Perfidus hoſtis adhuc diro quaſi Marte furebat
Perfidiamq́ animi bello torquebat iniquo
Ut qui non eſſet qui ſub certamine certo
Arma daret, bellique trucis fera tela moveret
Non expectabat victricem Principis auram
Surgere, nec potuit tantum ſperare laceſtum.
Quo caderet, quo colla jugo ſua traderet acri
Neſcivit fati jam jura potentia ſummi
Quo natus Princeps ſibi perfida corda trucidat
Quo ſuperare paras vel tela furentia ſemper
Atque triumphanti gentes ſibi ſubdere ferro
At quia victori Princeps modo Marte reſurgit
Atque novos orbis circunſpicit undique tractus
Jam tremit, & fractis nimium ſimul oſſibus hæret
Et nequit elatos attollere in alta furores
Ardua namq́ illum circunſtant prælia latè
Nec ſpirare ſinunt fugientia pectora cæca
Sed tardare gradum multo depreſſa timore
Perfidiæ jam namq́ locus datur undique nullus
Armis cuncta ruunt, cunctis ſunt obvia tela
Atque ubi ſanguineus ferveſcit ſpiritus armis
Solo perſiſtunt tunc ardua quæq́ cruore
Vulneraque exhorrent, duris ſcatet ictibus arva
Enſe furit Mavors, turbantur & omnia ferro
Terra tepet fuſo per membra recuſſa liquore
Purpureo atque amnes contingunt littora fluctu
Inſueto & ſalſis tellus quoque fluctuat undis.

Et nil maturo perſiſtit in arbore pomo.
Devoluit fortuna potens diro omnia bello
Ex quo divinis oritur pax aurea donis
Et ſibi tranquillo deſumit jure quietem.
Principe quam tanto certis complectitur ulnis
Et jam venturo certam quoque proſpicit ævo
Nam vinci poterunt hoſtilis perfida gentis
Pectora, & eximio Mavortis robore ſubdi
Qui tanto ſub Rege calet, fervétque viciſſim
Et circunſcriptus naſcentis in artubus extat
Nam Princeps cum Marte viget, cum Marte vigebit
Cujus ut ex ſilice eſt natus furor ignis ab ictu.
Hic patre Marte patet, patre nam ſalit ipſe Leone
Unguibus incurvis qui terras ipſe domabit
A nullo qui forte ſinet ſe robore vinci
Qui quamq; invadet ſecuro pectore prædam.
Et propriis ſylvam tutabitur ipſe lacertis
Ut genitus genitor, ſimile eſt quoque robur utriſque
Alter & alterius viva ſub imagine ſplendet.
Unum eſt virtutis ſpecimen ſimul acre duobus
Et generis ſimilis robuſta potentia ſubſtat.
Nomen idem quoq; numen idem ſimul omen & ipſum.
Magnus hic, ille potens, eſt atque invictus uterque
Atque utroque micat felix Hiſpania ſemper
Non hic namq; poteſt illo quid majus habere.
Una manus, munusq; unum, vis una ſuperſtat
Martigena hic ſubſtat, Martis de ſemine & ille eſt
Marte ſatus genitor, quoque Martia corda reducit
Hic genitus, fert namq; ſuæ pomum arboris auram
Atque ignis ſic nempe calor, ſic flamma niteſcit
Et ſic luce dies, qualis ſtat Phœbus in axe.
Non aliud gurges quam flumen perſtat in undis

Æquale

Æquale & ſegetis ſubſtat cum ſemine robur.
Qualis equus ſic curſus adeſt, velóxque volatus,
Et nil diſsimile eſt naturæ viribus ejus
Sæpe patris natus propriis fert pondera membris
Sic ſtirpis manet acre decus ſub frugibus ipſis
Et campi vires fruges ſuxêre virentes,
Et ſurgunt ſimili quo perſtant ubere glebæ,
Nec vas majori unquam completur ab unda
Utq; eſt dextra volat ſic miſsile in æthera tortum
Atque ut virtutis fulgor ſic illa refulget,
Nil ſuperatur enim propriis à viribus ipſis.
Iam vires animi ſi vis perpendere Muſa
Mente vola celeri, Parnaſsia culmina ſcande
Interno ſtat nempe genus ſic nobile cordi
Ipſa ut nobilitas ſemper ſubſiſtat in illo
Et tanto de fonte fluat ſe ut ſpargit ubique
Illic & ſedeat, propria & quaſi ſede locetur
Ipſe animus ſurgit virtutis mole ſuperbus
Atque oculis rutilis intrinſeca robora fundit
Dat faciæ ſpecimen, proprio & genus omne ſub ore
Evomit in cunctos, quo Princeps ipſe pateſcit
Quo ſeſe oſtendit dum parvo & corpore vagit.
Exultant animi virtutis numine vires
Atque ita perſiſtunt dotes virtutis avitæ,
Ut genus oſtentent cœli de culmine lapſum
Nam cœli ſapit omne jubar quo ſplendet in omnes
Et cœli capit omne decus, quo illuſtre vigeſcit
Non animo ab tanto Mavors removetur acerbus
Cujus habet ſedem, cujusq; receſsibus hæret:
In quo perpetuum belli dedit ille triumphum
Et cui conceſsit terrarum ducere ſceptrum
Et tanquam natum quinto cœli orbe reducit

Nomine qui quintus toto ſtat in orbe PHILIPPUS
Et quinti deducit opes ſine limite ſenſus
Qui viſum capiti prima dat ſede repertum
Altior ut pateat, totoq; excelſior ore.
Ipſe regat quæ nempe pedes veſtigia formant
Et totum proprio moderatur lumine corpus
Ipſeq; Phœbæum ſecum vehit undique munus
Et quaſi divina gemina ſe lampade tollit
Et frontis campum radiis illuſtrat obortis
Atque animi certo cunctis notat indice dotes
Et pleno effervet nimium quoq; lucis honore
Sic Princeps quinto ſplendet Mavortis in orbe
Et quintus pariter domuit quoque CAROLUS *orbem*
Sic orbem quintus ſibi ſubdet ubique PHILIPPUS
Omine ſub quinti fortunam ſumit opimam.
Sic ſupra Phœbi currum ſe ſuſtulit altum
Sic ſurgit, ſic alta tenet loca maxima avorum
In quibus hic animi deponit aperta talenta
Quæ ſuperare queant pretium mundi undiq; latè
Si pretium mundo ſubſtat quod non premat ille.
Namq; animi robur toto quia ſe extulit axe
Mundi temnit onus, nec ſe mundo objicit ipſi
Virtus namq; ſedet cœlo, cœloq; reſultat
Quam defert animo ingenti, quam ſuſtinet illo
Ut proprium pondus, ſed quod leve viribus extat
Regia ſtant animo ſemper ſplendentia jura
Innumeris quæ ſumpta vehit rutilantia ſæclis
Auſtriacum ut viguit nomen, nituitq; poteſtas
Auſtriaci ſceptri terræ per compita nota.
Nunc animus cœpit jam Principis alta tenere
Atque alto ſe ferre loco, & per ſæcla futura
Alta ſibi pariter conatu quærere toto

Nec ſu-

Nec ſupra Martem conſurgere nititur atrem
Altius ut ſubſit cum ſolum perſtet in illo
Nec quintum retinere gradum ſibi denique ſpernit
Altior hic cunctis cùm ſit, Phaëthonq; ſub illo
Semper permaneat quartus, ſempérque niteſcat
Nam quæ quinta ſubit loca, clara reſulgens.
Magna patet, quoq; magna volat, neq; decidit unquam
Imparibus fulcitur enim ſuper aſtra columnis
Quo numero Deus ipſe nimis gaudere videtur.
Nam ſeſe imparibus noluit concludere membris
Et tellus pariter fulta eſt ſimul impare dote
Qua virtus claret, nam claret ſemper ab ipſa
Dote etenim virtus diuina ſub impare perſtat
Tanquam ſupremo ſemper tutiſſima fulcro
Et veluti quæ ſola poteſt ſibi ſtare ſuprema
Et conſtans, & firma nimis, ſplendénſque micanſq;
Et totum ſtabilis ſemper fundata per axem
Cui tanquam proprium nimis undique munus adhæret
In quo ſola ſedet, nam ſola ſedere videtur.
Hic puer aſſumpto juvenilis robore cordis
Ætate & creſcet ſolida, ſæcloq; tumeſcet
Iam forti, & robuſta ſuis dabit arma lacertis
Tunc diſcet Martis miſcere furoribus artus
Et pede ſylvoſos ſcopulos tranare potenti
Atque haſtas vibrare manu, & torquere ſagittas
Et galeam nitidam fulgenti opponere Soli
Et validum clypeum dare fortibus hoſtibus ipſum
Ictibus incuſſum ſed nullo vulnere ſciſſum
Sanguine pertinctum hoſtili, madidumq; cruore
Agminis effuſi, bello cedentis & omni
Fulmineúmque enſem, rapidúmque per alta rotabit
Aëris antra levis, flammam quaſſu exprimet ipſo

Æoli & accendet valido vaga jugera ferro
In rigidum campum ferventes inferet ignes
Atque acie chalybis ventos perſcindet acuta
Quando non ſubſint qui pectore vulnera ſumant
Et quos flammifero victos mucrone ſequatur
Et quos intrepido nimium Mavorte trucidet:
Tunc pelagi ſpumante ſalo vada curret acerba
In fluctus rapidos latè ſua brachia tendet
Et quaſi diſcindet laticem velut aëra pennis
Vt revolat gradibus velox ſublimibus ales
Impetet inſueto bellaces impete cives
Qui belli turbata movent incendia ſævi
Ingruet inq́; illos, ſicut lupus urget ovile
Vtq́; Leo petit ipſe greges ſub dente minaci
Faucibus & ſiccis variis hiat undique prædis
Jamq́; ungue admoto ferat ardua membra ferarum
Et lata lambit tunc membra trementia lingua
Purpureo & tinxit furibundum ſanguine labrum
Arida & inſperſit ſaturato guttura ventre.
Et vorat aßiduis prædarum morſibus artus
Huic ſimilis Princeps ſibi Martia geſta parabit
Et rapiet bellacis opes ferventius hoſtis
Indomito & ſurget, quâ fervent prælia, corde.
Artibus his Martis diſcet renovare triumphos
Maxima & æterno retinere favore trophæa
Arma atque invictâ ſemper diſſolvere dextra
Non glacie tremet actus iners, non decidet æſtu
Nec ſua membra gelu tandem vitabit ab acri
Cernere nec Solis calidos ſibi reſpuet ignes
Telaq́; nec fugiet diro venientia motu.
Nec ſolidum objiciet jam tela per ardua tergum
Dat quibus invicto ſemper ſua pectora jure

Ferrato

Ferrato & vires nimium thorace retundet
Hoſtis atrocis, aget ciliis flammantibus aſtra
Quæ ſuperent victos, cæca & caligine ſubdant
Inſpiciet ferventis onus Mavortis in arma
Non ut jam metuat, ſed Martem vincat ut ipſum
Nam quæ jam Princeps per belli conſpicit artes
Non verò ſegni tandem videt illa timore
Sed premat ut gravius, graviusq́ perurgeat atrox
Et ſi forte ferox jam quidquam occurrerit illi
Obvius ipſe ferox funditque, rapítque, terítque
Invictóque quatit dextræ ferientis ab ictu
Incutit & ſævè, innuentibus ictibus angit
Vulnere lethali fini ſimul objicit illud
Et victor ſurgit, ſtat nam victoria fato
Hæc decus aſſumit, ſumptum retinétque viciſſim
Et tribuit pariter nimium quoque dona retenti
Hæc ſchola Mavortis modo Principis inſtruet arma
Et varias artes Martis, mortisq́ docebit
Nam virtus eſt ſcire mori bella ipſa per alta
Stat mortis ſupremus honos cùm dignius enſis
Infligit vulnus digno quoque ſanguine tinctus
Temnere nam vitam Ducis eſt ad magna creati
Munera virtutis, ſtant morte perennia ſæcla
Quam ſequitur tunc fama tonans ſtatuq́ refundens
Defuncti meritos per maxima prælia honores.
Quos ſibi palma tenet viridi, quæ nomine floret,
Et quæ ſupremo percurrit in aëre greſſu
Et quam felici deportat dextra boatu
Et cui bellorum præbet fortuna triumphos.
Eſt Regis munus regimen, ſceptriq́ potentis
Ducere jura ſibi, populi atque inflectere habenas
Et legum torquere manus, dare præmia juſto

Parcere ſupplicibus ſcelera acria tradere pœnæ
Et vitam plebi curare, & pellere mortem
Hæc ſunt quæ proprio ſtatuunt conamine Regem
Hæc Regem ſtatuunt, qui Rex modo naſcitur orbe
Hæc de fonte fluunt quæ jam deſumpſit avorum
Regibus innumeris ſua ſemina tradita ſubſunt
Principióque caret tantorum gloria Regum.
Principio poſſunt ſi Regum ſceptra carere
Ab proavis nam regna vigent, quæ ſæcula multa
Præteriere quidem, vincent venientia & ipſa
Neſciet & finem tanti ſtirps Principis alta
Irriguo nam jure madet, quod marcida nunquam
Unda vehit, quæ jura vehat peritura per ævum
Curret honos ætate pari cum tempore ſæcli
Utq; uno vivent motuq; ſimúque viciſſim
Hoc eſt Regis onus, nullo ſub pondere flecti
Et nulla ſub lege premi, ſed tollier illa
Illa & ſupremos ſemper componere caſus
Tanta etenim præſtat validiſſima machina ſceptri
Pauci Regis habent digno ſub nomine nomen
Quos fortuna facit Reges hos devehit illa
Quos natura creat, merito probat ardua virtus
Lege regit, qui Regis habet tutamina certa
Eſt regnare, probis ſe ſubdere legibus ipſum.
Iura ſequi, virtute fidem componere ſacra
Non ſua, ſed populi mentis, bona ferre, ſub arte
Dirigere & rectum, ſi quæ tamen avia ſubſtant
Hæc non obliquo ſed tramite tradere recto
Semita quæ ducat per quam cœli itur ad áſtra
Et quam felicis regni ſibi continet ordo,
Et quam divino calcat pede ſæpius æquum
In qua juſtitiæ trutinantur munera ſacra

Eſt

Iſſ quoniam Regis trutinam moderamine recti
Semper in æqualem tandem deflectere metam.
Regem hæc conſtituunt referunt quæ munera Regis
Nec belli, nec pacis opes ſine Rege patescunt
Nam regimen torpet ſibi vel floreſcit utroque
Utq; eſt juſtitiæ trames, via ſic quoque regni eſt
Calcat iter regnum quod jam ſibi ſubjicit æquum
In foveam nam ſceptra cadunt, quæ pondere tandem
Ducuntur cæco, caligantéſque ſequuntur
Iure pedes, laqueóſque adeunt erroris iniquos
Rex eſt virtutis ſpecimen, bonitatis & aura.
Exemplar juris, legúmque columna ſacrarum
Hæc ſtatuunt nam jura orbis, ſi jura per orbem
Felici poſſunt quidquam componere lege
Namq; ut crimen agit diſcrimina maxima cæcum
Nulla ſuo ſtant tuta loco, vitióque labeſcunt
Fœtido & aſſumunt damna improbitatis iniqua
Rex populum cogit, legi prius ipſéque paret
Si Regis ſibi nomen habet quod lege paratur.
Nam leges Regem ſtatuunt, deléntque viciſſim
Et ſine jure nihil nec ſtat, nec ſtare videtur
Nec ſibi ſtare poteſt certo quod jure fatiſcit
Virtus ſola quidem ſtatuit ſacra pectora Regis
Nam virtus ſub lege micat, ſub lege vigeſcit
Et quod forte jubet lex eſt, legíſque poteſtas
His pedibus ſemper graditur Rex ipſe ſupremus
Cui ſi fortè alter deſit, tunc claudicat ipſe
Regnaque non ſtabili pariter quoque jure moventur
Nam virtus ſine lege jacet, lex ipſáque quærit
Virtutis vires, vires ut ſumat amœnas
Stet quibus invicta, immota & perſiſtat ubique
Qualis adeſt tanto modo Principe fulta ſupremè

Qualis erit ſemper dum vivet Principis ævum
Quod non deficiet dum tempus nempe manebit
Semper erit, nam tempus erit, dum Principis aura
Incutiet famæ flatus, ſæclumq́ reducet
Immortale ſibi, quod cœli ſidera forment
Et cum ſideribus ſimili videt æthera greſſu.
Sic eſt fortunæ cunctis manus ardua magnis
Vt magnos faciat quos vel volet ipſa per auras
Tollere ſidereas, & ſede locare ſuperba
Tanta poteſt hæc nempe manus concedere mundo
Quanta ſimul nimis ipſa poteſt quoque ſæva negare
Elevat hæc Reges, hæc Reges deprimit una
Hæc aufert, hæc cuncta ſimul donátque refértque
Omnia namq́ rapit digitis ſtringentibus ipſa
Nulla manu labuntur enim quam claudit, & arctat
Regia majeſtas fortunæ perſtat in arce
Et quidquid fortuna parat, ſubſtátque venitq́
Atque proculdubio donare bonúmque malúmque
Ipſa poteſt, namq́ ipſa poteſt proba, & improba ferre
Articulis digiti fatum violentius urget
Quos ut deflectit tanto ſub robore jungit
Vt nequeat vinci digitus, nequeatq́ moveri
Quem fato aſtrinxit, nodo ſtabiliq́ ligavit
Et quem direxit venturi ad vincta periclí
Hanc ergo fortunæ acrem, furiisq́ potentem
Marte manum Princeps dextra premit ipſe furenti
Hanc movet, & quâ optat flectit, quâ vultq́ retorquet
Aſtringitq́ ſua, ducitq́ aperítque, fugátque
Et Regis virtute quatit violentius ipſam
Nam nil fortunæ ſibi non optavit opimum
Et primam tenuit fortunæ numine ſedem
Qua labi neſcit, nam ſtat vis Regia firma

Principis & robur nunquam torpeſcere novit
Nam viget æterno fortunæ viribus ævo
Et ſceptri radiis nunquam obſcurabitur ullis
Et geſtorum etiam toto ducetur ab ævo
Vincit enim quæcunque audent in Martia ferri
Tela, trucémque ſuis nimium premit artubus hoſtem
Et vix jura hoſti concedit fortia iniquo.
Seminis expromunt vires data germina magni
Et referunt ſtirpis ſuccum, robúrque remixtum
Talia & ex ramo pendent viridantia poma
Qualis ſeminibus vis deſilit ipſa paratis
Et qualis ſulco frondens excluditur arbor
Et qualis quoque fontis erat quam perbibit unda
Atque ut ſidereo fati ſtetit axe poteſtas
Sub qua frugis adeſt ſuccus naſcentis amœnus
Aut plenæ, aut minimæ favit lux alma Dianæ
Quæ plantæ vires, virides fœcundat & hortos,
Et foliis fructus, nimium vegetantibus auget
Sic etenim Herculeum viguit genus acre virorum
Et ſic Æacidæ ſtirpis quoque gloria fulſit
Et ſic Cæſareus tetigit ſummum æthera ſanguis
Nam ſapiunt naturæ artem, quæ nata ſub illa
Mundo ſubſiſtunt, rerúmque per atria currunt
Et nihil extra ejus ſubſiſtit originis ortum
Sive modo tandem diverſum, ſive vigendi
Curſibus aut ſimile, aut aliqua compagine adæquans
Hoc Regum ſibi ſervat honos, hoc ſtirpis & aura
Regia qua ſpirant vivacia pectora ſemper
Et ſceptri aſſurgunt ſpiracula viva per axem:
Suſcipiúntque alti victura cacumina ſæcli
Hoc nunc Auſtriacæ ſervatur in ordine ſtirpis
Ex qua profluxit divinus numine Princeps

Atque ſuæ divina refert primordia vitæ,
Ex quibus exploſo fervent duo fulmina quaſſu
Gallica nempe manus, valida quoque brachia Iberi
Quæ ex humero Herculeo retinent Iovis alta parentis
Membra, & Martigenûm ſecum quoq; pectora conſtant
Cordáque robuſto nutriunt fortiſsima Marte
Quæ nequeunt fera tela ictu contingere ſævo
Adverſum & pariter nunquam compellere fatum
Ecce etenim Galli dum ſervat jura potentis
Candida producit validus Leo lilia Martis
Lilia & immenſum producunt Marte Leonem
Dum Gallo Hiſpanus, dum ſtat quoque Gallus Ibero
Atque uno in ſeſe miſcetur ſanguine Mavors
Hiſpanusq; adfert ſacra robora Gallica ſecum
Et Gallis infert Mavortia Iberica tela
Quorum eſt unus honos, una & ſpes, numen & unum
Plurima ſed ſecum ſuſcepit nomina Princeps
Eſt uno quia multus, habet quoque multa ſub uno
Et dum divini oſtentat ſacra jura PHILIPPI
Hoc ſatis eſſe poteſt, naturæ ut monſtret honorem
Quo Regum Rex ipſe refert ſceptrúmque decúſque
Nomen & augurium quo ſplendet regia proles
Et genitoris habet quæ regia ſemina ducunt
Et quæ cœleſti tribuunt quoque fata favore
Amplo quæ adveniunt in Principis omine membra
Quæ æterno texunt viventia ſtamine ſemper
Regali & condunt palmis victricia filo,
Et ſceptri nectunt felici pectine ſacra.
Nec poterant alia jam nunc albedine adeſſe
Lilia ſceptrigero candore nitentia mirè.
Quàm quem diffundit jam vis Hiſpana colore
Quo ſua & invictus Mavors nunc imbuit arma

Quo

Quo terret jam dira ferox hoſtilia corda
Principe victa truci, ſuperataque Principe forti
Quem juncto Hiſpanus, Gallusq; in ſanguine conflant
Compinguntq; ſacris duo jura potentia nervis
Et miro condunt mundi duo brachia nexu
Hunc metuit jam terra ſibi, pelagusq; perhorret
Et penè horreſcunt rutili tecta aſtrea cœli
Et toto dejecta ſtupet quoque machina mundi
Terrarum pariter nimium curvamine ſumma
Atque ſuis ſiſtit totum compagibus orbem.
Hic etenim dum magna refert ſua jura parentis
Indolis Auſtriacæ ſpecimen dat nobile terris
Quo majus fert terra nihil, nec clarius ipſa
Conſpicere aut potuit, poterit nec cernere tandem.
Res mira eſt verò dum ſic Leo lilia profert
Quæ candore polos, vincunt quoque ſidera odore
Et dum flos niveus ſecum fert membra Leonis
Qui fulvis ſua colla jubis dat in æthera magnum
Provocat & Martem ferventibus unguibus atrox.
Hic etenim dum flore albet, virtutis honores
Objicit immenſæ, cujus ſtat candor in illo
Dumq; Leonis agit rugitibus arma potentis
Purpureo velat palmæ jubar acrius oſtro
Tegmine & inſurgit tinctus, tectusq; cruento
Nec nivei candoris item obliviſcitur ipſe
Quem felix natura dedit, fovitque viciſſim
Et quem miſcet ovans atris Mavortis in armis
Namq; albo, nigroq; furit ſub pectore Princeps
Albo, dum pacis præbet conamina ſacræ
Parcit ſubjectis, tranquilláque munera donat:
Nigro, dum belli ferventibus inſtrepit armis
Et ferri diras fundit per prælia vires

Pectore & irato vindictam poſcit in hoſtem
In quem graſſatur non exoratus, iniquè
In quem nigra vomit ſtygiis ſub viribus arma
Et furiis compulſa atris tela horrida tendit
Et lethi permixta jacit quoque pila cruore
Invehit in ſævos atro Mavorte rebelles
Nec patitur niveo floreſcere lilia vultu
Fervida dum cordis juſtè ſimul ira nigreſcit
Et rapitur cæco per turbida prælia corde
Et verè Hiſpano dum turget pectore victor
Nam tunc ſupremo terras quia concutit ictu
Vt majus Mavorte nihil, nil Principe majus.
In grege ſunt populi tuto cuſtodia ſepto
Ora canum, diróque fugant qui ſæva latratu.
Agmina prædonum ferventi dente luporum
Nec vulpem teneros patiuntur adire juvencos
Paſtorum ſed voce cient ſopita viciſſim
Membra, perurgenti graſſantes ore repellunt
Et miro fidei tutantur ovilia jure
Non aliter tantus divini Principis ortus
Hiſpani gregis arctat opes cuſtodibus armis
Et veluti multo ſupremus dente Moloſſus
Efferus inſurgit rapido petit ardua corde
Pectora graſſantum, pèllítque rapítque potenter
Securo populum jam Martis jure relinquit
In tuto, tutúmque ipſum à diroq; periclo
Semotum, vitæq; vias patefecit apertas
Atque ſalutis agit ſtridenti cardine valvas
Sleutereo clamore fugat turbam impete fuſam
Et longo vinctam ferri fervore catervam
Inſilit ut catulus latrans, ſceptriq; per arcem
Cuncta indagat atrox, vigili quatit omnia dextra

Adverſæ

Adverſa hic ſtudio, in ſedem Mavortis Iberos
Immittit validos, certo & locat ordine cunctos
Inde ſua reparatq́ue manu, ciet ipſe latratu.
Virtutis miræ, quo belli concitat arma
Segnitiémque omnem membris depellit ab ipſis
Acremq́ue inſpirat per pectora dura furorem:
Quo mundus terretur adhuc, ſtupet ardua ponti
Fluctivagis commota quidem modo curſibus aula
Neptuniq́ue arcem poſito premit ipſe Tridente
Et totus terræ ſævè tremit ambitus illo
Ecce latrat præceps, Mavortíſque impulit haſtem
Et dum vagit iners per blanda cubilia fuſus
Iam tenero turbat cunctos quaſi murmure cives
Ad fera bella vocat, duram compellit ad iram,
Ad ferrúmque trahit, ſimili movet omnia Marte
Provocat & rapidos ad fervida tela leones
Et caulam ſimul ipſe jubet jam linquere pigram
Excitat ardenti cunctos Mavorte ruentes.
Ore canis cuſtodit atrox, premit ore Leonis
Ungue Urſi, quoque dente Lupi, quoque Tigridis arte
Velocem aſſequitur belli per maxima palmam
Tela nimis, teliſq́ue furit volitantibus audax,
Invadit quoque more canum graſſantia corda
Impete ferventum, rabidóque furore latrantum
Qui vaga ſpumanti conturbant prælia morſu
Et rabie incandent ſæva, motúque feruntur
Invicto, capiúntque labris prædam acribus ipſam
Hæc natura canis, ſuperat qui corde fideli
Omnia quæ terris ſerpunt animalia cunctis
Nam dominum ſequitur, viq́ue ipſum indagat odora
Et ſentit certo ſemper veſtigia ſenſu
Nec removetur adhuc, vel ſi moveatur acerbè

Sers rerum, immoto dominis ſub pectore inhæret
Atque fidem ſervat tutam ſub viſcere amico
Hic canis altus honos, hæc ſpes quoque Principis alta eſt
Qui fidei candore gerit tutiſsima ſemper
Agmina virtutum Chriſti per ovilia currens
Excitat ad belli palmam, cunctóſque viciſsim
Suſcipit in gremio charo, fovet acriter ipſo
Infidos pellit cives, ſequitúrque fideles
Et tacito ſubit ipſe ſinu inſidiantia pila.
Perfringítque ferus duris haſtilia membris
Quæ multo in ſeptum tentant inſurgere conto,
Et valida erumpunt in tutos cuſpide ſedes.
Hæc inſectatur nimium, nimiúmque repellit
Et toto pariter fervens Mavorte refringit.
Relligionis enim tuta eſt modo palma micantis:
Nam tanto cuſtode tenet validiſsima tela
Quæ incutiant hoſtes, pellant quæ horrentia durè
Arma trucis civis diro invadentia motu.
Hic etenim ut tanto jam noſcitur ore fureſcens
Tradere ſpondet opem, vitámque reponere cunctis
Promittitque ſuo mundum ſervare lacerto
Atque locum dat habere ſuo munimine tutum
Et ſi ferventi inſurgant hoſtilia Marte
Agmina, & ignivomo horreſcant ſub corde phalanges
Et ſi totus agat furiis bellantibus orbis
Arma ſibi, totusq; furat, totusq; feratur
Totum Marte premet, belli & premet omine totum:
Nam toti ſatis ipſe ſubeſt, quia ſufficit ipſi
Vtq; unus mundus, ſic unus denique Princeps
Semper erit, dominum noſcet quoque ſæpius illum.
Nunc quoniam ſceptris ſurgit dominantibus altè
Terrarum & cingit curvantia tecta furenter

In regna & ſemota furit, modo ſubdat ut illa
In gentes ſurgit validas , validéque repellit,
Bella ciet, belloq́; manet quatiente ſupremus
In bellum rapitur manibus ferventibus atrox
Et Martis ſibi numen habet,quia Martis honorem
Devehit, atque armis complet vincentibus orbem
Hoſtilem turbam rabie petit ipſe canina
Et niſi devicto non ceſſat protinus hoſte
Impetus immenſo ſemper furit undique Marte
Nec noſcit ſimilem quando per fervida tela
Arma potens agitat,nam felix auſpice Marte
Cuncta ſubit,rapidóque quatit quoque prælia ferro
Hiſpanóſque acies ſecum victricibus infert
Invicti admixtus nimium, tutusq́; trophæis
Et per divinos ſe rerum collocat orbes
Arcibus admotus ſemper ſublimibus unus
Quos unus ſublimis habet , ſervátque ſupremus.
Ut quando in pugnam furibundo corde trahuntur
Et canis, atque Leo,rabie duo fulmina ſæva
Hic animo accenſus valido,corde ardet & ille
Invicto,atque iræ flammeſcunt ignibus ambo
Quiſque ſibi palmam generoſo robore ſpondet
Et certamen init, ſpe proſilit atque triumphi
Exacuítque iras,oculiſque minacibus ardent
Et torvo in ſeſe aſpiciunt ſine limite vultu
Atque prius quam atro ſeſe certamine tangant
Et cauda, pedibusq́; ſolum quatiúntque premúntque
Atque agitant fulvam dimoto pulvere arenam
Impavido furit ore canis,Leo pectore ſævo
Erigit igne jubas,& colla furentia torquet
Et quæ diffuſo rapidum ſparguntur in armum
Crine nimis, rigido ſuſtollit in alta furore,

Atque inſtar teli toto ſtat vellere cuſpis
Rugitu fremit ipſe truci, quo provocat hoſtem.
Horrendo clamore tonat, ſtat faucibus ira
Et multo premit alta fames diſcrimine guttur
Exertisq; ſubit latrantem dentibus hoſtem
Fumus at ore halat denſus, flammisq; remixtus
Iræ, ardore volat fumanti hinc halitus igne
Et multis ſqualent ſimul ora horrentia ſpumis
Quos moto tingit tunc purpura ſanguine ſparſa
Hic rugitu ardet ſævo, furit ille latratu.
Dente ambo ſua bella movent, hæc arma duobus
Ungue Leo, ſimul ungue canis ſe in prælia fundunt
Atque gradu celeri ferveſcit fortius ira
Et quanto vis ipſa poteſt, tanto ira fureſcit.
Tantus & in palmam ſimul impetus angit utrumque
Et fermè æquali ſurgunt Mavorte feroces
Non aliter verò, (nam fas eſt dicere verum)
Principis ante ortum mundi canis arma movebat
Pectore torquebat nimium ſua tela latranti
Atque in ſceptra ſuos agitabat denique dentes
Et rabiem in regnum, ſpumoſa venenáque in arcem
Effundebat atrox, in qua ſceptra alta locantur
Et decus æternas ſibi ſuſtinet undique ſedes.
Sic etenim ferventer adhuc fortuna calebat
Igne truci Martis, quo totum accenderat orbem
Quo promittebat proprios victoris honores.
Ferre ſibi, veram nullique relinquere palmam,
At Princeps oritur, mundi Leo magnus Iberi
Sceptri ingénſque jubis, regni ſimul unguibus acer
Dente poteſtatis nulli par, ſtirpe ſuperbus
Auſtriaci generis, mundi quod clauſtra gubernat
Atque poteſtatis freno, cohibétque lacertis

Indomitis quæcunque ſolum ſublimia cernit
Et quidquid parere negat quoque viribus hujus
Si quid forte negat dare quod cogetur ubique
Ut mundi exortus vidit lata atria magni
Atque oculis luſtravit item cœli aſtra ſupremis
Tunc fremuit canis orbis atrox, rabiémque remiſit
Et vertit ſua terga tremens, ceſſitque fatiſcens.
Nec ſævis rabido ora movet latratibus audax
Et jam victoris veneratur Principis arma
Non bellum, non arma petit furibunda Leonis
Sed linquit certamen. abit fugiénſque treménſque
Impare ſe ſentit tantum Mavorte Leonem
Pellere poſſe quidem, quem Mars neque deniq; pellet
Nec vis ulla premet; nec ferrum deteret ullum,
Nec teli cuſpis, nec vis duri ignea plumbi
Nec ſæva incutiet fortunæ numinis haſta
Et niſi cedenti ſe ſemovet ipſe ſub arte
Vel ſponte aſſumptos tunc ipſe reliquerit ignes
Non martis fulmen ſic horrida robora vincet
Non belli fervor, non arma ſatellite diro
Tanti corda Ducis vel quovis impete flectent
Nunc, nunc objecto ſe inſpectant ore viciſſim
Marte canis, quoque Marte Leo fervénſque poténſque
Et jam nota ſuis ſubſiſtunt robora geſtis
Rugit hic, ille latrat, fera corda furore moventur
Rugitus ſed corda gravi quatit ipſa timore
Eſt animal Princeps cunctis Leo, ſubditur illi
Quodlibet, & victo pariter quoque robore cedit
Et ſine bello etiam certa eſt victoria ſemper
Tantæ juſta feræ peperit quam candida Phœbe,
Cui nivea objecit valido ſua cornua corde
Aſtrifero déque orbe dedit ſua pectora terris

Viribus immenſa, invictóque horrentia jure
Cui cœli vis alta ſubeſt, quæ venit ab illo
Nam qui prima tenet rerum loca magnus, & altus
Non terræ, ſed dona poli vehit inclyta ſecum
Nam victor cœleſtis habet vim juris, & auram.
Cui favor aſtrorum palmæ dedit aurea dona
Cui terræ ſtat ſorte nihil, nam ſumma poteſtas
Non eſt telluris magni tota ipſa ſed axis
Hanc Princeps modo corde refert & jure Leonis
Hiſpani generis, qui montibus acribus horret
Et genus omne ſibi in prædam movet ipſe ferarum
Hiſpanáque ex arce ſimul ſalit acer in orbem
Quem totum ſceptro ſubigit, nova & arma per illum
Commouet, atque novo format nova nomina Marte
Et geſtis, manibusq́; altis mundi incitat arva
Quæ auſpicio illuſtrat ſacro, ſceptróque potenti
Dirigit, & claro componit ubique triumpho
Et vero certam præbet quoque jure coronam.
Hoc nunc exortu tanti Phaëthontis in orbe
Nullus erit (ſic Muſa canit, ſic percepit ipſa.)
Occaſus, nam nullus erit jam lapſus in illo.
Semper enim ſurget, nulla & caligine ſplendet
Nec noctis tenebras hic magnus noverit ortus
Nam nulla ſub nocte quidem fax occidet iſta
Magna orbis, qua totus habet ſua lumina vitæ
Et quæ ſplendoris per quælibet arva refundit
Egregios radios, queis tellus aurea cernit
Sceptra quidem fulvo ſplendentia ſemper in auro
Quæ movet Auſtriacus divina lampade currus
Quam nunc jam felix ſibi continet axis Iberus
Quam ſtupet orbis adhuc, & adhuc ſibi comprimit orbem
Luce micans nimia, qua Mavors uritur ipſe

Qua accenſum decus omne ardet per ſydera Phœbi
Et quam regna vident quavis ſub parte micantem,
Siue per Antipodas ſemper ſua lumina luſtrent
Sive per Æthiopum nigrantia clauſtra niteſcant
Sive orbem inſpiciant quem Cynoſura perenni
Lumine convoluit, ſeptémque trionibus ornat
Et qua ſplendet item divina luce Bootes,
Omnes telluris jubar hoc tenet undique partes
Hic Leo nam terras cogit rugitibus omnes
Solis & hic ortus ſub nullis occidet umbris
Hujusq; aura roſæ telluris in omnibus halat
Partibus, hic Martis tonitru globus omnia terret
Hícque ignis belli ſilicis cuncta arma perurit
Hic Princeps tandem natus nam ut fulmen in orbe eſt
Igne premet, Martíſque ipſo mundum imbre rigabit
Quem ſibi perpetuo ſceptri ſub robore ſubdit
Auſtriaco & Mavorte domat, quatit impete Ibero
Atque immortali ſemper tenet ipſe triumpho.
Ergo dies hæc clara ſuis ſtat denique fatis
Qua natus Princeps lumen proſpexit Olympi
Atque erit iſte dies menſura immobilis ævi
Æterni intervalla dabit ſacra temporis ipſe
Sceptri atque immenſi ſpatium producet in aſtra
Attollet variis & nomina Iberica regnis
Evehet in ſummos fortunæ ubicunque potentis
Ipſe gradus populum, faciet quoque luce Senatum
Iam tanta Hiſpanum toto clareſcere mundo.
Iſte dies metæ dabit ultima munera longæ
Producti ſæcli, quod tempora nulla coërcent
Quod nullo rerum tandem variabitur anſo
Quod claris ſemper procedet ubique trophæis
Quod ſine fine jubar tanto de Sole reducet,

In quo telluris verus ſovet omnia ſomes
Atria, & excelſo dat lucis pabula in igne
Immortale dies hic terris protulit ipſis
Numen, & Hiſpano ſemper mirabile mundo
Et Scythico pariter jam formidabile campo
Indiacisq; arvis multo venerabile cultu.
Phocarúmque antris ſævi eſt quoque cauſa timoris
Quo totum cogant commoto Nerea fluctu.
Atq; tridentiferis compeſcant æquora conchis
Atque globum mundi conturbent undique curvum
Namq; ut proſiluit lux hoc Titane diei
Nox abiit tenebroſa ſuis compulſa tenebris
In lucos denſos rigidas diffudit & umbras
Per ſaxa, & ſcopulos, quos vertex ultimus arctat
Seſe protendit, ſedes quæritq; nigrantes
Cimmeriis dimiſſa quidem modò tractibus horrens.
In quibus aſſumpſit toto loca diruta mundo
Obſita & umbriferis nimium ſqualoribus ipſa
Et quæ vix poſſit lucis ſcintilla videre
Nam pacis nunc lampas ovat, nunc ſumma quietis
Lux ſplendet, nam nota die jam ſubſiſtitit iſto
In quo naſcentis fulgur modo Principis ardet
In quo terra quidem lucis tenet omnia jura
In quo fortunæ nullis rota motibus horret
In quo perpetuis perſiſtit ſpiritus armis
Atque halabit honor, buccis & hiantibus ipſe
Evomet æterni jubaris quoque ſæcula longa
Igniferisq; dabit toto decus ore ſub armis
Sic vivet nunc clara facis vis maxima Iberi
Vt vel perſtringat radiantibus undique telis
Conſpicuos oculos mundi, radiiſque occulat altis
Nam claudi cogentur adhuc, cæcóque refundi

Squamoſi

Squamoſi vitio nimium ſqualoris, & atri
Et conniventi confundere lumina motu.
Et turpi cilium torpedine volvere clauſum.
Humenti & ſeſe ſub lippitudine cogi
Triſtitiiſque atrum lachrymantibus obdere lumen.
Hæc lux ſumma facis, quæ extremo eſt aucta ſupremo
Qua dedit iſte dies pacis, lucíſque futuræ
Principium egregium, qua fulgent jugera mundi
Qua belli cava tota ruent vehementius antra
Et cernent lucem quam non videre coruſcam:
Magnorum ſub jure Ducum quos Græcia novit
Et quos Roma ſacris aluit quoque collibus altos
Et quos Aſſyrius magno dedit omine campus
Et quos Perſarum vis inclyta contulit orbi
Nam ſolum hi radij, qui Hiſpano Principe clarent
Non alio potuere quidem clarere viciſsim
Huic nam felicis ſubſtant data tempora fati
Semper inardeſcit naturæ & prona facultas,
Vt nunc iſte dies lætus mundo obtulit illos
Quos Mavors cernit, quibus & ſua frigora vincit.
Et timidos pellit ſub lucis munere caſus,
Et nova conſtituit belli munimina ſummi
Et per luciferos ſe voluit ubique receſſus
Ecce dies hic tanta dedit, vel quanta dederunt
Sæcula cuncta orbi quæ præteriere potenter
Vt nunc ſubſiſtat nati fax inclyta Martis
Qua ſeſe accendit cunctis victoria terris
Hiſpanum & nomen cœli dimittit in axem
Auſtriacúmque jubar telluris in antra reponit
In quibus aſsiduo ſemper premit arma furore.
Vincere & inſtituet quos pavit munere ferri
Quod tanta ſub luce urit, quoque conflat in enſes

Invictos ſævo, qui fervent fulmine belli
Quos ſanguis tingit multis hoſtilis in armis
Quos fugiet turba ipſa trucis Mavortis iniqui
Quos lateri adjunget jam ſemper victor Iberus:
His etenim radiis lux ſplenduit iſta diei
Vel potius furiis totus quibus excidet orbis
Excidere hic ſi jam ipſe poteſt, meritúmque triumphum
Tollere victori qui jam debetur Ibero
Et ſi forte diem magno Duce terra notavit
Eximium, nunc iſte dies ſic vicerit illum
Ut ſolum hic poſſit nomen ſibi ferre diei
Quo nox adverſo periit Mavorte coacta
Quo micuit ſax alma quidem, & divina ſalutis
Quo natus potuit terras ſibi ſubdere Princeps
Et jam natorum propriis delere trophæis
Geſta Ducum, & ſummis fulgentia dotibus arma;
Nam quem tota queat majorem cernere tellus
Non erit, atque fuit nunquam velut iſte refulgens
Quo ſibi fama tonat, quo jam ſibi terra tremiſcit
Et quo ſe cingit ſacris Hiſpania ſertis
Queis cœli igniferis totum caput inſerit aſtris
Et mundi pariter ſibi ſubjicit atria cuncti:

IN NA-

IN NATALITIVM Principis Hiſpaniarum Epigrammata.

Herculeo Heſperiæ Princeps de ſanguine natus
Antra petit Nemees quæ Leo dente ferit.
Se ſenſit pariter natum de ſtirpe Leonis
Et ſæva exoptat ſe quoque pelle tegi.
At quia ferventi Mavors furit ungue ſuperbus
In Martem exacuit nunc ferus ora trucem.
Quas vires genitor magnus ſuperare reliquit
Robore ſubjectas has petit ipſe novo.
Naſcitur & magni cum conſpicit arma parentis
Sola illi ſubſtat laurea palma Leo.

Epigramma.

Exoritur generis magnus ſplendore PHILIPPI
Atque ipſis currit ipſe PHILIPPUS *equis.*
Hos vehit ardeſcens ſimilis per ſidera currus
Horum nam neſcit ducere terra pedes.

Aliud.

Sole dies ut clarus adeſt, ſic Principe mundus
Nam mundi Princeps & ſine nocte dies.

Aliud.

Viſcere de Gallo, Hiſpano de ſemine Princeps
Ad belli fulmen naſcitur ut tonitru.

Epigramma.

AVſtriaca Hiſpanus floreſcit in arbore fructus
Quem nec ferventi Mars ſibi dente premet.

Aliud Epigramma.

OCcultus Princeps multo ferit ante ſub ævo,
Majorem haud poterant noſcere vota virum:
Ecce patet, votiſqueparem gerit acribus auram
Nil potuit majus quærere magnus amor.

Aliud.

CVi daret imperium decrevit Iuppiter orbis
Et naſci voluit, cui ſua ſceptra daret.
Ad regnum ſalit arte potens, quia regna ſub iſto
Hoc referent terris quod Jovis aula polo.

Aliud.

TErra virum jam tota tenet, quia natus in orbe eſt
Qui ſolum magni fert ſua jura viri.

Aliud.

VT ponto exſiliunt fluvij ſpumantibus undis
Vt fons eſt ingens ſic quoque flumen adeſt
Debuit ergo ingens hoc flumen Principis eſſe
Quem ut fons Auſtriacus nunc parit Oceanus.

Aliud.

SI ut Sol exoritur Princeps Hiſpana per arva
Auſtriacis radiis fert ſibi terra jubar.
Lucidior ſtat namq; illis, quia lumine oborto
Auſtriaco, terris nunc atra eſt facies.

D. O. M.

D. O. M.

MAVORTIS DE LIMINE PROSILIT
AURORÆ UT MOTO CARDINE TITAN
TERRÆ SIDUS, PONTO NEREUS AUSTRIACUS
GENEROSO PRODIT GENITORE SALUS
ADHUC INERMIS IN ANTRO CUBAT
NEC EGREDI CAVEA SUA POTEST
RUGITU VAGIT, DEFLET M NANS
TENERIS STANT CHALYBIS IURA MEMBRIS
UTRAQUE MANU GYROS DISJICIT ANGUIUM.
IMPLUMIS IAM SE AD VOLATUM PARAT
VULCANI, NEPTUNIQUE DOMAT VIRES
ISABELLÆ VISCERE ORTUS
THETIDIS PROLIS INDUIT ARTUS
EDENTULUS
DEVOLVITUR, REPIT, EIULAT.
NAM
VINCERE, PREMERE, SUBDERE
PUER POTEST, IMBELLIS SUSCIPIT, NUDUS ABSOLVIT
ASTRA
AD ORTUM, AD MERIDIEM, AD OCCASUM
VOCAT FESTIVA, POSSIDET FAUSTA, MOVET AUGUSTA
ECCE PARENTUM NASCITUR IURE POTENS
PARENTI ÆQUALIS DUM TERRAM QUATIT
FACILE COELI EXCUTIET SIDERA.

Vincentij Marinerij Valentini

PANEGYRIS,

AD

SERENISSIMVM Ferdinandum ab Auſtria Hiſpaniarum Infantem S. R. E. Cardinalem, Archiepiſcopatus Toletani Adminiſtratorem & Supremum Caſtellæ Cancellarium.

Πρὸς τὰς τύχας γὰρ τὰς φρένας κεκτήμεθα.

AD IL-

AD ILLVSTRISSIMVM ET REVERENDISSIMVM

D. D. Melchiorem Moſcoſum de Sandoval, Epiſcopum electum Segoviæ, & Sereniſſimi Infantis Ferdinandi à cubiculis, &c.

Vincentij Marinerij Valentini PRÆFATIO.

MIRIFICO, Præſul, dum ſplendes numine magnus
Laudum divinos ſuſcipis orbe choros,
Eſt laudum ſuprema quidem & tutiſſima ſedes
Vis meriti, virtus pectora magna ciet.
Quæ virtute ſonant, per ſumma encomia laudes
Hæ feriunt aures vel ſuper aſtra Iovis
Aſcendunt voces, rutilumq; per æthera ſcandunt
Quas virtutis agit nobilis ala levis.
His etenim fulcitur honor ſibi viribus ingens
Æterna his etiam ſtat ſibi fama ſonis
Hoc exundat item virtutis gloria fonte
Quo meritum laudes per ſua prata rigat.
Hoc etiam accreſcunt, divino & culmine ſurgunt
Indolis egregiæ germina ſæpe ſacra:
Namq; virtutum laus frondibus induit auram
Per cœli culmen vocibus acta ſtrepit.

Cyllenij tua Muſa polos talaribus intrat:
Nam ſemper Maiæ vel tibi natus adeſt,
Hinc & Stentoreo ſimilis ſtat gutture ſlatus,
Nulla viros ſimili jam tuba voce tulit.
Non quos marmoreo defixit robore fama,
Vivunt ut virtus quos ſibi ſumma vehit.
Hæc tecum exoritur fulva ut Pactolus arena
Quo cœli cunctis flumine ducis opes.
Vita quidem virtute ſubeſt æterna micante.
Virtus nam neſcit candida ſola necem.
Sanguinis hæc dubitat, caſusque vicéſque modosq́;
Sola polum triſti vel ſine morte terit.
Laude agitur, laudéſque potens, agit ipſa viciſſim.
Atque ubi ſtat virtus, laus ibi clara viget,
Quando ut Apollineo jubar incutit æthera curru
Effulget toto lucidus orbe dies.
Hæc duo ſic tecum divino munere vivunt
Abduci ut nequeant pectore mota tuo.
In te virtutum tanto ſtat fulmine ſplendor
Æternam ut cogat per ſacra jura facem.
Romanæ ſedis tecum modo ſplendet imago,
Ad quam felici proficis ipſe pede.
Te te jam ſummis ſpectant Capitolia geſtis
In quæ fulgeſcens erigis ipſe caput.
Tu Moſcoſiadum generoſa cacumina tollis,
Rogiadum ſacro ſtemmata honore vehis.
Tu Sophiæ, tu lumen agis virtutis avitæ,
Atque Sacerdotum tu loca prima tenes.
Ambroſij ſequeris celeri veſtigia greſſu.
Tempora ut inſplendens infula ſacra premit.
Hæc laus ſumma viri eſt, ſemper floreſcere laude
Hoc jus divino ſtat tibi corde virens.

Nil ergo majus poterit tibi ducere virtus,
Quàm, quam contemnis vel tibi laude frui.
Stridonis tu facta ſenis virtutibus auges
Muſarum, & ſacro tu vomis ore chorum.
Quæ ratio vitæ, quæ mens, quæ Palladis haſta
Fulta tua ſemper ſubſtat ubique manu.
Quàm ſummo tandem fulgeſcis munere rerum,
Vix oculus cernet, vix quoque lingua dabit
Dumq; juventa viret fragranti concita flore
Neſtoreo profers ſæcula mira ſinu
Incipis excelſos te rerum attollere in orbes
In ſummum & ſolus deſinis ipſe locum.
Nec te deſinere eſt apicis tibi ſumere culmen.
Nam quæ primus habes vltimus inde moves
Ut qui per fluctus ſpumas ſecat æquoris alti
Sic rerum fœlix deteris ipſe vias.
Oceanum haud aliter torquet Neptunia dextra
Quàm tu terrarum vel tibi jura quatis.
Alta ſubis, divina tenes, ſupremaq; ducis
Et qua te effundis vertice major ades.
Exſurgis, nimiumq; volas, petis aſtraq; greſſu
Muſarum pennis nam tibi ſumma capis.
Et ſi quis ſimili ſimilis quoque numine fertur,
Diſtat hic à meritis terra ut ab axe tuis.

AD

EXCELLENTISSIMUM & Illuſtriſsimum Principem D. Gaſparem de Guzman, Comitem de Olivares, & Hiſpaniarum & Indiarum Regum Hippiarchum, eorundem à Cubiculis, Indiarum Cancellarium &c. Epigramma in quo prima cuiuſque dictionis littera nomen eius mira contexit arte.

Vincentij Marinerij Valentini EPIGRAMMA.

DAs Orbi Numen, Geris Aſtra Suprema Polorum
Aurea Regali Ducens Encomia Gyro
Unus Zodiaci Manifeſtas Alta Nitentis
Compoſito Orbe Nites, Divina Et Dulciter Effers,
Ora, Levas Ingens Verè Ardua Re Effera Solvis.

AD EX-

AD

EXCELLENTISSIMVM & Illuſtriſſimum Principem D. Franciſcum Gomez de Sandoval, Ducem de Vzeda, Ducem de Cea, Protarchonta Caſtellæ, Comitem de Santagadea, & de Buendia, Dominum de Dueñas, Calatravę Clavigerum, & Hiſpaniarum & Indiarum Regum à Cubiculis, aureæ clavis ſplendore ornatum, &c. Epigramma in quo ſub cujuſque dictionis initio nomen ejus attextum comprehenditur.

EPIGRAMMA.

DElius Ornavit Naturæ Facta Refulgens,
Altis Nominibus Conſervas Inclyta Solus,
Culta Offers, Divina Effers, Sublimia Adornas
Nobile Ducis Opus Vehementer Apolline Lætus
Digna Vehis, Quoniam Vires Et Dignius Effers
Vernanti Zephyro Eductas Divinitus Alte,
Dotes Virtutis Quæſitas Viribus Effers
Dulciter Egregius Cunctas Effuſius Augens.
Augens Divitijs Etiam Lucentibus Alta
Nobilibus Titulis Altiſsima Devehis Orbis

Magnifica Attollens Iucundius Omnia Rectus
Divina Evibrans Conſtantius Arma Supremus
Terrorem Incutiens Luceſcens Legibus Acrem.

AD SERENISSIMUM
FERDINANDUM
AB AVSTRIA HISPANIARVM

Infantem S.R.E. Cardinalem Archiepiſcopatus Toletani Adminiſtratorem & ſupremum Caſtellæ Cancellarium Epigramma, in quo prima cujuſque dictionis littera nomen ejus mirifice complectitur.

Vincentij Marinerij Valentini
EPIGRAMMA.

FELICES *Effert Radios Divinitus Infans,*
Numen Adeſt Nobis Diffundit Vbique Suprema
Aufert Barbariem Attollit Validiſsima Sceptra,
Tradit Regni Ingens Artes, Habet Inclyta Solus
Phœbo-Ardens Nimium Ipſe Aſtris Reſpergitur Vnus
Muſæ Infert Numen Fama Altus, Nomine Summus.

AD SE-

Ad Sereniſsimum

FERDINANDVM AB AVSTRIA, *HISPANIARVM INFANTEM S.R.E.Cardinalem Archiepiſcopatus Toletani Adminiſtratorem, & ſupremum Caſtellæ Cancellarium*

Vincentij Marinerij Valentini

PANEGYRIS.

AVSTRIADVM *cane Muſa genus, jubar obiice Olympo*
Voce fidem, ſermone decus, Phœbo excute Regna
Aſtriferis fulgent quæ clarius æmula cælis,
Sceptriſque auratis Saturnia ſæcula ducunt,
In quibus æternum perſiſtit in æthera numen,
Sydereiſque domus micat Auſtria fulta columnis,
Utq; poli exemplar divinis legibus ardet,
Cœlica Cæſareos protendit & area campos,

Quorum jure patet dominusq́; paterq́; P HILIPPUS
Divinæ ut prolis Majeſtas purior aſtris,
Qua tellus, pelagusq́; ſimul Mavorsq́; reſurgunt
Majorem, & magnis conantur viribus auram,
Summa petunt, divina volant, Iovis antraq́; ſcandant,
Ad latus & ſtatuunt divini pondera ſceptri,
Atque Aquilæ curvo diffundunt fulmina roſtro,
Terræ & Principibus rutilantia ſydera tradunt,
Tinnulo, & aſtrifero currunt ſuper axe rotatu.
F ERDINANDI *alto ſydus modò carmine profert,*
Quo totum illuſtrat, ceu puris aëra flammis
Dejicit, & denſo volitantia nubila vultu,
Umbrisq́; in terras cunctas horrentia nigris,
Et cæcam puro depellit lumine noctem.
Hic primis divina Dei loca ſublevat annis,
Artubus, & pueri prodit ſacra membra Gigantis,
Atlantiſq́; inſtar ſtellantia tegmina fulcit,
Et neque depreſſo caput indit in æthera collo.
Erigit hic primas virtutum nomine ſedes:
Et primus ſacro ſepit munimine cunctas
Herculeiſque potens nimium fert viribus illas
Auſpicijs divina ſuis terræ inſerit aſtra,
Et quaſi vagitu felicia ſæcula profert
Aurea pacis ope, & virtutum numine ſacra
Felici obtendens regni pia munera dextra:
Quæ quamvis parva eſt, totum complectitur orbem,
Et ſolo totum depellit pollice cœlum,
Excutit atque Iovis ferventia fulmina, totâ.
Iura tenet, ſceptrúmque quatit, regna impulit illa
Viribus atque optat diram minitantibus haſtam,
Hiſpana & miro jam jam vibrat impete tela,
Non humeri vires, cubiti nec ſuſcipit artem,

Dum ſolo dextræ ſe in cœlos robore fundit.
Signa dedit cœlum fœlicia parte ſub alta
Ad dextri lateris cornu, quà ſurgit Apollo,
Et radios purâ ſcintillat lampade miros,
Cùm FERDINANDUS materno viſcere clauſus
Prodijt in terras,mundúmque inſpexit obortus,
Atque oculos,tenues cœli dimiſit in auras;
Margaris & divæ caſtiſsima clauſtra reliquit
Auſtriacíſque ſolum mirè luſtravit ocellis.
Tunc Aquila excelſo penetrabat ſydera motu
Directo, & Phœbum inſpectabat lumine ſacrum,
Atque levi ſine motu ullo ſecat aëra penna
Tunc ortum ,occaſumq́ſimul ſe vertit ad ipſum,
Quáque Aquilo perflat , quà ſpirat & humidus Auſter.
Quinque & perluſtrat cingentia climata mundum,
Atque vago purum , cœlum natat omne volatu,
Et nullo in terras caſu ſe miſit ab alto,
Alta tenet,ſolùm alta petit,cuncta alta requirit,
Peliacúmque apicem objecto ſupereminet Oſſa:
Et prorſus terræ ſæpè obliviſcitur omnis
Portentum hoc ingens, cœli eſt monſtrúmque ſupremum,
Quo puerum Auſtriacum naſci ad ſublimia ſignat
In cœlóſque caput poſita tellure daturum,
Et terræ ſceptrum miſſurum in ſydera cœli.
Tanta eſt jam pueri virtus,tantum undique numen,
Quem proprio cœlum monſtraverat indice magnum,
Et ceu flammifero protenderat inde Canopo,
Ut magnæ prolis germen divinitus ingens
Principis ut fulmen ſummum ut quoque viribus orſum,
Quo exoritur numen ſceptri,terræq́ poteſtas,
Et toto robur generis diſtenditur orbe.
Hic igitur ceu gemma nitens candore coruſco

Phœbæos radios, quæ haurit ſub viſcere conchæ
Combibit & rutilos divinæ lampadis ignes.
In medio pelagi cœleſtem ſuſcipit imbrem,
Atque globum pura veſtit nive prorſus eburnum,
Neptuníque antrum decorat formoſa fluentis,
Abluit hanc toto fluxus merſam æquore ponti,
Et flavum bibulis littus ſibi ſumit arenis,
Et curvo pictóque tegit ſibi tegmine fœtus
Concha parens, ſtrictaque coit compagine ſecum
Invida, & includit conceptam viſcere prolem,
Quam ſtudio Nabathæa petit gens concita multo
Fœmina, qua pectus, qua albentia colla perornat,
Qua Æthiopum creſcit, ceu vena divite gaza
Theſauri & Regum tanta quoque prole tumeſcunt.
Non aliter ſacro puer hic ſub pectore clauſus
Ejus, quæ gremio ſuſcepit munera cœli;
Ejus, quæ cœlos miris virtutibus ornat;
Ejus, quæ & totum virtutum ſparſit in orbem
Ejus, quæ hunc genuit, ceu puris Margaris undis,
Et veluti Martis complexu protulit acrem,
Dum magnis teneros formavit dotibus artus,
Libertas charo & ſibi carcere conſtitit alta
Regia, dum cuneis perfregit mœnia carnis,
Membráque regali conſtrinxit limite pura,
Erupit, cœlíque ſubit terræ antráque magna,
Quod priùs & cœlum dederat ſuper æthera ſignum
Diſſolvit, proprióque ſimul quoque disjicit ortu,
Atque diem ſub ſole novo lætum omnibus infert,
Imperij, & ſacras diſtendit pectore metas,
Et quaſi jam totum alto cernit vertice mundum
Divino, & cunctas decorat quoque ſanguine gentes
Virtutis, regníque hoſtes fugat ille furentes,

Et ſum-

Et ſummis cunctas illuſtrat honoribus urbes,
Atque probos cœli ſummas ſuſtollit in arces,
Armáque depellit ferventi Marte cruenta,
Nec ſinit hinc Furias diros afflare labores,
Aſpera ſed penitus jam disjicit omina belli,
Quo præſente nequit terras conſpergere ſanguis:
Nec diro ferrum in populos horrere furore,
Mavortiſque atrum dextrâ terit undique pectus,
Et pede conculcat, ſecat haſta, & robore tundit
Palladis, & viridi ducit ſigna aurea fronde,
Concordíque ligat, quæ ſubſunt diſſita nexu,
Fœliciq; ortu ſpondet vitæ omina naſci.
Ut jam per terras incepit ſerpere parvus
Ejus jam gemuit tellus tunc pondere preſſa,
Et tergum inflexit, ceu tantâ concita mole,
Perſenſitq; ſibi validum genuiſſe Gigantem
Alcidæ & robur toto ſubiiſſe ſub orbe
Conſtitit, & preſſis ſenſit veſtigia formis,
Cognovitq; typos pedis, & jura ardua plantæ,
Et cœli admixtum ſecum putat ire cacumen:
Ille viam, celeratq; gradum, greſſuſq; refigit,
Atque puellari profert pede grandia jura,
Et tacito regale refert ſub pectore numen;
Et magno in cunctos jam jam ſub murmure vagit,
Ut quando in ſylvis catulus fugit antra Leonis,
Et primo è cauea præceps tunc deſilit auſu,
Denſa videt virgulta ſibi ſpiſſo obſita ramo
Sentibus, & ſentit campos horrentibus omnes,
Ora fames lacerat, rapidos ad guttura dentes
Siſtere vix novit, charam & dimittere prædam,
Atque brevi tunc ungue manus, ſed fervet acuto,
Præcipiti fertur lapſu, ſaxa ardua tranat:

Hunc Cervus, timet húncque Lupus, Tigris effugit audax,
In grege langûet Ovis, vita & molimina neſcit
Atque fugæ ignorat mollis conamina certæ;
Ille rapit, multóque furit ferus undique dente,
Stipatoq; pecus caulas petit agmine notas,
Et paſtor, metuitque canis, cuſtóſq; ſagaxq;
Grex grege miſcetur, terrentur cuncta tumultu,
Conferto & pendent, ſtridéntque mapalia cœtu.
Nunc FERDINANDUS *magni de ſtirpe Leonis*
Exoritur, qui ſceptra ſolo dat grandia cuncto,
Fervidus, & toto jam tandem rugijt orbe
Imperij & latè crinito vertice ſurgit,
Non quem ferrata Alcides clava incutit ingens
Perniciem campis Nemeæis qui intulit atram,
Claros æternum ſubijtq; per æthera cœlos,
Aſsidet, & quinto Phœbæus ordine ſtellis,
Et ſacro erupit Lunæ de ſemine claræ.
Hoc genitus fortes ſceptris illuſtrat Iberos,
Atque Arabas terret, fugat Iſtrum, frangit & Indos.
Et jam jam primis, terram ſimul atterit auſis,
Quam pleno ut cœpit tandem ſibi ſubdere jure
Cœleſtes primum, & ſacros ſuſcepit honores,
Chriſtiferique humeris ducit geſtamina templi,
Agni ejus portat ſua pallia tincta cruore
Purpureo, ut perfuſa rubent ſua lilia peplo,
Et roſa fragranti perfulget murice mira
Flammea diſtinctas ut tingit purpura frondes,
Et ſanie inſpergunt conchylia rubra liquata,
His gradibus nunc terra ſuis jacet undique preſſa,
Cui cœlum aſtrorum ſic infert veſte colorem,
Flammantes oras chlamydis ſinuamine nectens,
Aſſutoq; ſuos conjungens ſanguine nexus,

Auſpicium

Auſpicium color iſte refert divinitus actum,
Quo terras cœli eſt Princeps miſſurus in aſtra,
Atque hoſtes atro tincturus ſanguine belli,
Et completurus multo terræ antra rubore.
Fimbria quem veſtis, Martis trahit aucta trophæis,
Qui abjecto inſultat per greſſus pondera limbo,
Et pedibus teneris rubri dat ſigna metalli,
Ardent dum totis ſemper veſtigia filis,
Et cruor emiſſo ſubſternitur undique jactu,
Magnum ſanguineis obtendens greßibus omen.
Sic, ſic jam tenero terras pede concutit ipſas
Herculeúſq; illum cunctis color objicit altum,
Inq; omnes ſpargit terrorem nomen avitum
Sauromatas, Bactrasq; terit, Cycladáſque perurget
Omnia, vel terræ ſubvertens mœnia ſumma,
Et ratibus quatiens Neptuni cærula ſævi,
Nereos atque antrum diſturbans claßibus altis
Vtraq; & emißis conculcans littora telis,
Immortale decus, numénque nepotibus addens,
Et ſibi deſumens ſpolium, prædámque relictam
Omnibus, & patriam protendens undique dextram.
Civiles attollit opes pia Principis aura,
Qua ſpirant urbes, populorum & gloria gliſcit,
Et certo vivunt equitum, ceu fomite jura,
Quámque trahit patulo lex tradita gentibus ore,
Quáque ſuam plebis vitam quoque ſpiritus effert
Hanc Princeps plenis qui præbet flatibus orbi,
Et velut Æolijs emittit in ardua buccis,
Hic regni, juriſque jubar ſceptro excitat ipſo,
Hic pacis, bellique aperit ſub numine portas;
Per quas ingreditur, pedibúſq; volantibus exit,
Et cædes, atque una quies, damnúmque ſalúſque

Hac totis ſubſtat rerum ſacer urbibus ordo,
Inq; atrum nebulæ volvuntur ubique vaporem,
Atque ſerenato vultu quoque redditur æther
Juſtitiæ & flammæ hæc ſubeunt Iovis undique fulmen,
Quo feriunt terræ firma & pericula cunctæ
Majora & quæ terit ſubſtratis culmina ſylvis,
Nec ſpirare ſinat horrentia ſordibus antra,
Ætnæosq; globos hæc pellit acerbior ipſis
Obliquo ut perflat per terras tramite quaſſas,
Utq; levi Zephyro miſcetur, ſubvehit æqua,
Attractoq; ſimul vitam per pectora confert,
Quæ Princeps proprio ſuſtentat corde recepta,
Et membris conjuncta ſuis vita erigit omni
Civibus hanc auram cœli de culmine lapſam
FERDINANDUS *habet, ceu ſacris follibus arctam,*
Quam laxat, cogitque ſuo ſimul undique juſſu,
Quam dat in æternum virtutis pondere donum,
Quæ, cúmque ipſe jubet toto coit orbe refuſa,
Hancque Auſtri proprio ſumptam de nomine mittit,
Tunc hilari vultu cuncta evocat unus in unum,
Tunc & diſpergit, cùm res vult undique ſpargi.
Indolis & miræ parvo dat corpore ſigna
Divini & juris mortali pectore leges;
Cœleſtis jubaris tenero fomite flammas,
Iudiciumq; ſenis puerili ætate retextum,
Ut dicas animum totos fluxiſſe per artus,
Et cœlos tetigiſſe pios, cœli aſtra tuliſſe,
Et grandi in parvam cecidiſſe hinc ſemine molem,
Qua vehit Auſtriaco perfuſos ſanguine rivos,
Qua ſeſe attollit ſublimia in aſtra polorum,
Et toti præbet fundamina maxima mundo,
Sydereoq; ipſum præcingit ſtemmate ſemper.

Hiſpa-

Hiſpanas acies Aquilis volitantibus effert
Augurio, & ſacro tanto ſub Principe ſurgunt,
Non quia fraterno non tangant ſydera ſceptro,
Quo ſibi cuncta domant, cunctis juga duráque nectunt;
Atque Hiſpaniacum ducunt ſuper æthera nomen.
Sed quia divino in regnum cita jure feruntur
Arma viri totos quæ terrent viribus hoſtes,
Quæ ſtrepitu concuſſa ſolo dant tegmina Martis,
Ingentíque omnes quatiunt formidine terras
In ſpem militiæ ſacræ vexilla reducit
Terrea per Chriſti pacis conamine templa,
Cujus dextra equidem nimium ſinuata vibrantur
In varias diſcuſſa plicas toto æthere ſtrident,
Inq; globum conjuncta unum, ſolvuntur in auram;
Atque Aquilæ pennas geminato vertice paſſas
In Crucis effundunt donis cœleſtibus arcem,
Huc illuc deflexa ſonant, ſtrepitantq; voluta,
Atque alto incutiunt Mavortis verbere bella,
Tum terras, tum jure premunt vada maxima ponti;
Atque illis totus deducitur Æolus ingens,
Quaq; illa exſiliunt, ſequitur flatu excitus aër,
Et quà torquentur flexa obliquamine cedit,
Regalíſque ferunt molimina viribus aulæ,
Cujus divinos tollunt in ſydera poſtes,
Et Jovis in magnas hanc formant ſedibus ædes,
Quam Maurus metuit concuſſo perfidus ære,
Quam veneratur Arabs extremo & climate Japon;
Quam colit invitus cæca formidine Turca,
Cui mundi magni tandem nova ſceptra parantur;
Quam cupit & vitreo circundare gurgite Nilus;
Cernere Norvegiæ & nive frigora denſa remotæ,
Et pedibus calcare ſuis Neptunus ab undis;

Cui fluctus voluit, ſceptro æquora plurima verſat
Claßibus Hiſpanis terga ardua ut apparet ipſe,
Atque ſalo incuſſo pertingant littora portus,
Victriceſq; rates cogant ſua carbaſa malo,
Et levia inflectant dimißis ſuppara ſtagnis,
Flaváque curvatam contrectet arena carinam,
Et cava ſuſcipiat ſubductæ viſcera navis,
Terra parens, noſcátque ſuam fuſam æquore prolem,
Frugibus atq; ſinus diſcincto remige cingat,
Principis Hiſpani magnos quoque ſentiat actus,
Quo FERDINANDI *perſultet nomen in aſtra,*
Et ferat invictas invicto Marte phalangas,
Horreat & cuneis, validiſque cohortibus orbem,
Terra ſuis quatiat, proprium & petat Auſtria cœlum.
Deſuper hic Princeps tantis vocat æthera factis,
Tanto & factorum ſtrepitu caput extulit altum,
Atque omnis varias ferit orbis ubique ruinas,
Ut proprio terras in cœlos nomine mutet,
Atque novis totum componat legibus orbem,
Rupibus Hiſpanis Scythicos ferat undique colles
Arcadiæ, & campos fluvijs conjungat Iberis,
Viribus & ſummis Parthos Nemæaq; rura
Iam ſubdat, teliſq; premat cœleſtibus ipſe,
Et vaſti pelagi vada, Tænariumq; cacumen
Helleſpontiacos deflectat jure receſſus
Divino augurio Auſtriacæ molimina ſtirpis,
In totum effundens ſub Martis robore mundum,
Nec linquat ſpatium terræ, quod non premat armis,
Nec venti, cui fræna ferox non ingerat arcta
Omnia, qui ſanctis nimium domat ipſe lacertis,
Et varios virtute offert ſuper aſtra triumphos,
Caſibus & rutilat ſemper fœlicibus unus,

Purpu-

Purpureum niveis nectens candoribus oſtrum,
Chriſtiferíque jugi ſuſtollens pondera ſacra,
Hic totum divinus opus ſubit undique Chriſti,
Qui jam rore arctat ſecum ſua membra rubenti:
Et velut inſperſis folijs roſa ſanguine ſplendet,
Atque aperit primo ſua pectora pura corymbo,
Quo ſpinæ inſertis propendent frondibus altæ,
Et parvo jam caule viret ſibi turio natus,
Dumq; Aurora calet radijs cita lucida totis,
Rorantíque madet per cœli jugera fronte,
Inſtillans folijs naſcentia munera vitæ,
Diſcutiénſq; ſinus noctis caligine clauſos,
At pulchris formoſa typis pulchra omnia format
Plantarum, campíque decus luce undiq; monſtrans,
Tunc roſa diſtincto fundit ſua viſcera labro,
Fronde fragrat, vultúque rubet, placet acta colore,
Et niveum tingit ſecum ſibi purpura rorem,
Quem dum candor agit, ſpectabis ſanguine tingi.
Si fortè in ſolio ſedem rubro accipit ipſe,
Cui roſa dat ſpeculum, proprium ſpeculiq; colorem,
Quo rores, campiq; vident ſine crimine vultus,
Vicinusq; viror, plantaq; rubeſcere ſueſcunt.
Sumere ſanguineis pariter ſua munera guttis,
Mutari aſpectu, veréque vireſcere ſemper,
Dum primo Titan calcat curru aëra ſurgens,
Sic FERDINANDUS, *quem tellus tota veretur,*
Quem colit & cœlum, quem jam timet æquore pontus,
Puniceis ſuperat Pæſtana roſaria textis,
Nunc roſeis corpus præcinctus veſtibus album,
Cui candor virtutis ineſt, cui & candida Muſa
Donat habere ſinus, gremio & fauet undique ſacro.
Ut roſa purpureis decorat ſub frondibus hortum,

Hiſpana & tollit fluviorum littora donis:
Fontibus & ſacras reddit quoque margine ripas,
Ordinis omnis habet ſecum noménque, modúmque,
Virtute & populum, face turbam, vi elevat urbes,
Principibus veros ſemper committit honores,
Atque equitum genus acre vehit proprio omine ſecum,
Omnéſque in proprios commutat ſæpè colores,
Allicit in meritum, ſummam trahit undique in arcem,
Vertice quæ cœlos, firmat fundamine terras,
Regaliq́ʒ ſibi cingit ſacra mœnia muro
Diſtento & ſecum præcingit ſydera fine,
Ut roſa perſtat adhuc parvis cita frondibus ipſa,
Incipit enatum per terras ſpargere caulem,
Cui velut Aurora Auſtriacum genus addit ab alto,
Virtutis radios labenti numinis imbre,
Et ſpirat ſacrum cœleſti flamine vultum,
Ore refert patrios ſemper fulgente Philippos,
Caroleúmque caput ſublato vertice in aſtra,
Aurea divinis Aragonia lumina flammis
Queis ſpectat terras, queis cœlos conſpicit ipſos,
Atque inſtar Lyncis longè abdita ritè capeſſit,
In quibus ingentis ſpecimen micat indolis ingens,
In quibus eſt animæ robur, mentiſque poteſtas,
Et quibus effundit divinos ætheris ignes,
Elatæq́ʒ decus præbet Burgundia frontis,
In qua ſubſcripſit cœleſtis munera cordis,
Incluſi, & cerebri ſinuamina flexibus aptat,
Aſpectumq́ʒ viri certo notat omine magni,
Fulva coma eſt auro, cui ſtat ſub Sole metallum
Proxima ſyderibus, radijs, vultúque, modóque,
Atque colore pari, ſimilíque rubore niteſcit,
Non coma, ſed varijs tectum caput emicat aſtris;

Quod

Quod cœlum eſt illis, quæ alta capit apſide ſecum:
Quod cœlos penetrat ſummo medicamine ſacros,
Quod tangit cœlíque jubar, cœliq́ cacumen,
Si & pedibus ſe tollit adhuc ſuper æthera tranſit,
Atque Iovis divina ſubit faſtigia puri:
Divorum & ſedes, ſtellataq́ inambulat arva,
Nobile at os tribuit ſupremis Auſtria donis,
Cæſareum quo numen habet, quo regna miniſtrat,
Imperij & varias ſibi continet undique ſedes,
Bœtica utrumque polum tanto depingit in ore
Divite, & effudit fulgentia præmia gaza,
Et natum, lapſumq́ refert Phaëthonta viciſsim,
Atque Aquilam gemino dimittit vertice magnam,
Quæ retro, quæq́ ante videt, quod ſuſcipit orbis,
Quodq́ infra, quod ſupra effert ſibi natus Olympus,
Occultumq́ aliquid nullus tenet angulus orbis.
Auſtriadúm lateat, quod ſemper ſplendida ſceptra,
Quod non ſcrutentur divini robore Regni,
Hiſpano & ſubdant vehementer milite cuncta
Robore, at invicto hoc corpus Germania cingit,
Threicioq́ ornat ſub magnis viribus ære
Ferrato & pectus ſemper thorace ſuburget.
Quo Scythicos campos, glacialia ruraq́ calcat,
Ingentem & varijs quoque combibit hauſtibus Iſtrum,
Aſpera ſylvarum contundit, & undique ſaxa,
Abruptosq́ ſecat telorum cuſpide colles,
Et gelidos Aquilonis adit tractúſque, ſinusq́
Incutit atque metum in cunctos, terretq́ potentes:
Sed taceo quæ magna refert fera Mexicon illi
Diverſo & dives, quæ maxima præbuit orbe,
Romanus qua vicit opes, & Græca talenta
Sunt, quibus huic altè ſubcincto crura cothurno,

Queis graditur, regnúmq; maris ſibi ſubdit opimum,
Ingenti Oceanum contundens claſſe ſtrepentem,
Spumantiq; illum, ſævóque Tridente coërcens,
Atque auri venas rivo vehit ardua fulvo
Argenti & lateres utero coquit illa potenti.
India diſtentis hunc finibus extulit alta,
Et toto fermè orbe ſonat vox alta PHILIPPI.
Nullibi & æripedes occaſu torquet Apollo,
Quin ſummi videat vel maxima regna PHILIPPI
Quæ tenebras ſpectare queant ſibi noctis opacas,
Et non exorto niteant Titanis ab igne,
Chinicadum regio umbratur caligine denſa:
Tunc radios Orientis habet ſacer Heſperus orbis,
Cúmque Aſiæ inſpectat viridantia jugera Phœbus,
Europæ erectas illuſtrat lumine rupes,
Aphrica & effuſis ejus ſimul ignibus ardet,
In quibus effulgent, rutilántque PHILIPPEA *regna,*
Auſtriacúmque jubar radijs ſcintillat obortis.
Hæc igitur puero facies, hic deniq; vultus,
His roſa ſtat folijs, hoc tandem fragrat odore,
Hac FERDINANDUS *cœlos ſibi ſtirpe reducit.*
In ſolito auſpicio terris inſplenduit æther,
Atque novo ſummos concuſſit fulmine montes,
Cum tantus Princeps cœpit vagitibus orbem
Perterrere ſuum, pedibúſque retundere terram
Oſtendit veros naturæ viribus artus.
Etſi ſint tenera ſecum compagine nexi,
Herculeos animos ſemper deducere ſecum,
Atque Gigantæo robur grave ferre lacerto,
Quod nunquam natura dedit puerilibus annis,
Quod nunquam natura tulit genialibus horis,
Sic præter morem membris vim contulit æquam

Principis excelſum, qui eſt nunc decus omne daturus,
Atque modos ſolitos proprium flexurus in uſum,
Atque alio ſortis curſurus tramite certæ,
Cui fortuna ſuis paret vaga curſibus ipſis,
Et promptis concuſſa rotis parat ætheris auram,
Et celeri ſemper præceps volat excita motu,
Quod nec conceßit, nec ſe concedere ſuffert,
Nec patitur retuliſſe vices cuicunque negatas,
Huic niſi fœlici naturæ munere ſacræ,
Cui ſubſtat, cui tota hæret, cuiq; imminet una
Ampla bonis, fœcunda bonis, plena arte bonorum,
Quæ ſolito dare prona modo cuicunque pepercit,
Nec digitis dextram diſtendit provida paßis
Omnibus aſſuetas rerum quibus intulit artes,
Et quibus elatos permiſit nectere caſus,
Et cœptis miris ſacros abſolvere fines:
Nam quorum natura manus firmavit in alta,
His fortuna negat conceſſos robore ſenſus,
Atque atrox lacerat, vexátque volubilis illos,
Nec fortuna ſimul felix naturáque currunt
Hac, ſed dejicitur, dum tollitur illa per auras,
Atque ambæ ſubſtant trutinato pondere lancis,
Semper inæquali flectentes omnia ſorte,
Nec libramentis rerum ſtant jura coactis,
Vno nec ſurgunt eventus undique greſſu,
Sic ſolitum id mundo eſt, ſic eſt miſerabilis orbis,
Dum fato ſubjectus adeſt duróque, trucíque,
Caſibus & varijs caſus volvuntur ubique,
Et ſecum calcata inſtant ſæpè undique lege:
Mutuus & rerum redit, & cadit ordo pererrans,
Quod FERDINANDO *non lævo contigit orſu*
Supremo, cui jura manent nata ordine cuncta.

Eſt urbs antiqua celebris Regum arce Toletum,
Turrito, quæ ſumma ſinu ſua mœnia cingit
Imperij, atque amplis munimen ſedibus ambit,
Alta ſedet magno viridis ſita culmine montis,
Quo nondum terris natum videt æthere Phœbum,
Illo nec lapſo fuſas citò ſuſcipit umbras,
Sic orbem erecto ſuperat ſacra vertice totum
Murali, & cunctas illuſtrat ſtemmate terras,
Atque Aquilis nidum præbet regalibus altum,
Quo celeres in pura Iovis dent aſtra volatus,
Præcipiti & mundi percurrant culmina penna,
Hanc medio in gremio ſibi condit Iberia fulgens
Vbera, cui plenis offert natura papillis,
Et pingui totas effundit pectore vires,
Fertilis æterna campus viret arbore ſemper,
Cui curvam divina Ceres ſacrat undique falcem
Meßibus, & gazam donat flaventibus omnem,
Dulcis Thyrſigeri nimium, & ſcatet unda Lyæi,
Frondibus, & ſacræ pingueſcunt Palladis arva,
Pandoræq; tument varijs prægnantia pomis
Floret ager, rigidiq; viget quoque vomeris ictu
Florilegas, & mitis apes flatu evehit Eurus,
Dat ferrugineus ſacros Hyacinthus odores,
Et vernat per prata domis Amaranthus obortis,
Halat ut excußis nardus Phœnicia ſpicis,
Mella rubens nectitq; crocus, thymus enutrit ipſe
Multo atque alituum ventis turba agmine pendet,
Innumera umbroſis nimium fera ſaltibus horret,
Fontibus emiſſus varijs liquor undique ridet,
Et vitreo quoque prata rigat viridantia curſu,
Atque Tagus rapido circundat gurgite campos,
Flavétque auriferis tellus ibi fluctibus aucta,

Et Ze-

Et Zephyrus, quatiúntque ſacro Notus arva fragore,
Labitur & toto Phœbus Iovis æthere in urbem,
Harmonico atque avium perſultat gutture cantus,
Præcipua hic fulget ſacrarum gloria legum,
Senſusq; humani afflatu extolluntur Olympi,
Et vitæ divinus honor quoque civibus aſtat.
Hæc igitur ſedes, hæc tanti eſt Principis Aula,
Hæc Primatis habet noménque, locúmque, facémque,
Auguſtámque arcem tecto ſibi continet alto
Vertice, & imbriferas nubes ſuperare minatur,
Tangere & auratis radiantia ſydera tectis,
Et FERDINANDO *Phœbi ſibi ſubdere currum,*
Hic ſacra flammantes ejus tegit infula crines,
Et petaſus rubro fronti dat tegmina cocco,
Chriſtiadûm hic vertit cœli quoque cardine portam;
Cujus divino pulſat pede limina ſummus,
Ejusq; attactæ ſtrident compagine valvæ,
Atque manum tangentis amant, & limen apertum
In ſacrum thalamum linquunt, & in atria Divûm,
Quæ ſubit, & magnus jamiam divinitus intrat.
Hinc atque Eugenij (cujus ſuccedit honori,
Cujus ſede ſedet, greſſus ſequiturq; per alta,)
Se virtute parem geſtis ſplendentibus offert,
Cujus divinos imitatur pectore ſenſus,
Et cujus radijs per prata Toletica fuſis
Adductus, recto veſtigia tramite figit,
Quem fidei, legiq; vehit pia ſemita ſacræ.
Hic Ildephonſi cœleſtes conſpicit artes,
Chriſto toros, cui virgo dedit textam æthere veſtem:
Sic pro defenſa tunc pro virginitate ſupremum
Munus, nam officijs haud præmia numina debent
Divina, ſed ſæpè ſuis ſtipe donare pendunt,

Utq; ſolo, ſic magna quidem dant munera cœlo.
Hic avido Eulogij proſpectat lumine pectus,
Cui virtus ſe tota dedit nitidiſſima latè
Martyrij, & rubrum ſacri thoraca retexit,
Qui non Sidonio, ſed ſanguinis emicat oſtro,
Quem fidei multo divinum coxerat igne
Longo, & pœnarum quoque ſtamine texerat amplum.
Helladij ſunt geſta ſacris præſtantia donis,
Quæ paſtoralis perfecit robore virgæ,
Qua Stygios vicitq; canes, repulitque latratus
Cerbereum, & toto perfodit numine guttur
Lethæa, & pepulit ſævos per flumina Manes.
Hic Iulianus opes inopum dedit ipſe catervæ,
Cœli & Theſauros manibus quoque condit egenûm
Prodigijs, & cuncta pijs auxítque, dedítque,
Et quanto imminuit Cerealia munera largus,
Tanto per cumulos creverunt horrea fructu,
Scriniaq; ardenti nimium illuxere metallo.
His ſtudijs Princeps animo ſe fundit adacto,
Et tantos ſpectare Duces, excedere & ipſos
Proponit, virtutis opem palmæ inclytus addit,
Hanc ſpem ſemper alit, totumq; hac ſublevat orbem,
Divitijs cumulare omnes ingentibus optat,
Pellere & hic ſteriles manibus ditantibus annos
Fertilitate Tagum, & liquidis quoque vincere nubes
Imbribus, & terræ fructu ſuperare receſſus
Magna pijs, divina probis, cunctíſque ſuprema
Largo promittit ſemper diffundere corde.
Præſertim hic magno Ximenius aſtat honore,
Qui Muſas, quiq; arma ſimul jure extulit alto
Heſperio & ſceptro Orani lata intulit arva,
Gradivo palmas, Muſis ſpolia ampla refudit,

Parnaſſi

Parnaſſi dum collis iter direxit Iberis,
Et quem Pegaſei fontem dedit ungula ſacrum
Magna pedis, tribuit mirè fluitantibus undis,
Et plenis mundi cuncta obruit arva fluentis,
Hunc Princeps imitari altis conatibus orſus,
Cum Muſis cœpit, Phœbi & ſacra pabula lambit,
Mobilibus cujus digitis quatit undique plectrum,
Et ſacræ variat numeroſa foramina buxi,
Doctorúmque gregem regalem mittit in aulam,
Iam Stoico hanc vertunt pendentia pallia vultu,
Pythagoræ hāc turba, hāc ſervat ſchola magna Platonis,
Hanc populus Thomæ, recoluntq́; Euclidis alumni,
Atque novem hanc calcant proles celebrata ſororum,
Et quos æterno Sophiæ tulit ore Lycæum.
Sunt alii, quos firma polo celeri evehit ala,
Quorum virtutes, magnarum & pondera rerum
Sedulus & ſequitur Princeps, vincitq́; ſupremus:
Nam cui magnanimi in ſe ſubdit gloria cordis,
Magnorum robur nullo diſcrimine cedit,
Hic ſed præcipuè tanto qui numine fulget,
Quanto vix Princeps terris infplenduit unquam,
Quem vel laudabit verborum ſyrmate nemo,
Sive ampullanti tumeat ſibi gutture magnus,
Seu grandi increſcat laudum ſpiramine cantus,
Summaq́; Theſpiadum toto tuba perſonet orbe:
Hic decus omne ſibi facili ſæpè allicit arte,
Præripit huic famam, virtutis pondera & illi,
Geſta his, ſedem illis, cunctis pietatis honorem,
Cunctorumq́; una ſecum locat omnia lege,
Qua Phœbi æriſonos urgent ſacra plauſtra jugales,
Hic fidei lituos factis ſpirantibus inflat,
Sopitamq́; ciet Themidem, ſurdum incutit orbem.

Hæc laudum ſeges alta ſacris modo pullulat arvis:
Uberior ſurgit, vel quovis germine terræ,
Seu Paphijs naſcatur agris, ſeu culmine Hymetti,
Hanc nunc ſæpè ſuis fulgens terit area Muſæ,
Flaventíque Ceres nimium ſibi ſumit ariſta,
Qua in niveam nectit ſerta inſplendentia frontem,
Principis & tanti miro ligat ordine famam,
Quam ſtupeat tellus, quamq́; omnia ſæcula ſpectent,
Thuriferíſque ſacrent per tegmina regia fumis,
Panchaicusq́; exhalet odor, ferat aura Sabæa,
Atque Arabum referant Cedri ſub aroma tepentes,
Quaſſa vaporifera & diffundant cinnama myrrhæ,
Qua volet Elyſium nimium revoluta per axem,
Stellatoq́; ſimul totum caput exerat orbe,
Indigetum & cœtum ſubeat, numeretur in illis
Æternum, & ſummis comitetur vocibus ævum.
Cynthia ut albenti totum curru æthera tranſit,
Et media nitidam facie dat cernere frontem,
Qua fratris ſumit rutilantibus oſcula labris,
Intentoq́; videt labentia lumina vultu,
Donec perfectum cœlo integra compleat orbem,
Haud aliter Princeps medio modo perſtat in axe
Sub minimo ætatis compreſſus tempore parvæ,
Et tenero inflectens terris veſtigia curſu.
Namq́; dies numero parvo ſibi contigit ipſe,
Nec pubertatis tetigit vim tardior annus,
Hebe cui fulvo vetuit ſua vellera crine,
Sed primo, teneroq́; gradu pes proterit orbem,
Sed nec adhuc validis conculcat jugera plantis:
Reſpicit objectam fraterni luminis arcem,
Atque oculos nitidos, & frontem torquet in illam,
Sic patria & complet radijs fulgentibus ora,

Quo vultu, noctis ſtipatam diſcutit umbram,
Et paucas patitur ſua lumina fundere ſtellas,
Excuſſo & nebulas venti ſecat ipſe vapore:
Præbet iter, facilémque viam currentibus ornat,
Et ſocium cunctis lumen ſub nocte miniſtrat,
Apparat & varios rerum conamine motus:
Humida flammiferis infundit munera bellis,
Extinguitque aeres Mavortis ab igne favillas,
Pectore nam miti, miti ceu Cynthia vultu,
Noctis agit duros per terræ compita calles,
Fluxibus utq́ illa hic jam cuncta humentibus auget,
Crementum & campi præbet viridantibus herbis,
Fructibus & dulces maturat rore ſapores,
Et pelagi incuſſis ciet horrida cærula ſpumis,
Ardentes fratris mundo ſimul effugat æſtus,
Atque hilari terræ faciem quoque temperat ore,
Et vario dum plena ſinu celſo axe vagatur,
Princeps non varios efformat pectore curſus
Conſtanti, ſed corde tenax bona ſubjicit alta,
Diſcordéſque terit virtutis numine caſus,
Auget opes, & jura vehit, ſacra munera complet,
Erigit abjectos, omnem fugat ipſe ruinam,
Et ſtabili in cunctos conſiſtit pectore præſens,
Auſtriacam effundens divino pectore mercem,
Atq́ Ducum, Regumq́ effert largam omine dextram,
Qua preſſos animo, cœlos attollit in altos,
Deprimit elato vehementer corde ſuperbos:
Tela vibrat, jam bella ciet, jam fulmina jactat,
Relligionis opus potiùs nimis extruit illa.
Quæ ſceleri populus committit turpia fœdo,
Eſt quoniam populus ſceleri ſine limite pronus,
Qui legem ignorat, temnit Iovis aurea jura,

Qui legem ignorat, temnit Iovis aurea jura,
Aſtrææ & phanum conculcat calcibus atris.
Hic Princeps alta ſubito ſecat ipſe ſecuri,
Ancipiti & nimium contundit cuſpide fervens;
Nam tolerare nequit, quæ ſunt contraria Chriſto,
Oppoſitiſque furunt in cœli ſydera telis,
Non ſcelus in terris ſolito diſcrimine vivet,
Nec nigro effundet ſua peſſima jura veneno,
Tabifico atque hominum afficiet membra impia potu,
Sed premet incuſſum per plebis pectora virus;
Et ruet ingenti detritum robore ſemper,
Legi ſubdetur ſacræ, tradetur & igni
Amittet vires, mortis quoque pondera perdet,
Diſſolvet naturæ artes, laqueóſque reſtringet,
Quos ſtultæ menti obcæcatis obijcit umbris,
Atque illis nimium depreſſos alligat artus,
Cæcisq; aſtringit mundi pia nexibus arva,
Et vitæ obturat manantia munera puræ,
Principe jam tanto amittet Plutonia tela,
Et vacuus Acheron fervens petet æquora cymbis,
Atria & obſcuri penitus contemnet Averni:
Ætnæumq; ferox intrabit greſſibus antrum,
Ore globos, flammaſque atro quoque gutture mandet;
Invidus & terras fugiet toto impete ſacras,
Quas FERDINANDUS *divinis legibus ornat,*
Quas virtute vehit, quas ſacro pectore condit,
Queis ſerit & ſophiæ ſplendentia ſemina magnæ,
Queis demit turpi ſpinoſos germine caules,
Quasq; urit ſummo totas ut temperet igne,
Et ſacra queis falce ſecat virgulta malorum,
Quas ſimul & vitreis cœli pius irrigat undis,
Pullulet ut vernans virtutis in arbore ramus,

Mirifi-

Mirificisq; ferat fructus ſub floribus altos,
Non atro terrebit atrox ſcelus omnia vultu,
Non jam labentur morbo cita membra caduco,
Nec dulci ſontem plebs ſumet crimine amarum,
Mella ſcelus quo mixta vehit, quibus attrahit omnes,
Omnes jucunda ſemper ſibi provocat eſca,
Sed mortis tunc tela latent, & pharmaca dira,
Quæ duris ſemper rebus componit amaror,
Tangere quem neſcit guttur, dubitátque palatum,
Nec ſentit guſtus niſi jam ut perducitur intus,
Et varijs urit tabentia pectora flammis:
Quas penitus delet divino numine Princeps,
Quem ſuſcepit ovans donis Eccleſia ſacris,
Ut capitis donum Chriſtiq; ut numinis omen,
Quem titulo, quem ſtirpe colit, quem pectore defert.
Iupiter ut nebulis totum tegit æthera denſis,
Fulmina ut in terras, rapidos jaculatus & imbres,
Atque alto incuſſum cœlum tonat impete totum,
Et colles, tumulóſque ſoli multa irrigat unda,
Obruit & fuſis terrarum jugera rivis,
Præcipuè totum cum fulmine concutit orbem,
Turba timet, turréſq; tremunt, rupéſque labeſcunt,
Et toto ripæ fluvio currente tumeſcunt,
Qui ſuetas neſcit pro lapſo gurgite metas;
Sic erat orbis adhuc tranquilla pace quieſcens,
Nulláque perſenſit bellorum nubila tellus;
Non hoſtis vaſto erumpebat Marte ſuperbus,
At nato in terras jam tanto Principe mundi,
Cui cœtum, cui terra ſuas committit habenas,
Donaque diſtenti fœlicia præbuit ævi,
Et latum rerum ſceptrum quoque contulit illi,
Qui veluti tonitru ſacrum tremefecit Olympum:

Purpureo & veſtis concußit fulmine terras,
Agmina quo terret caſtris inimica refuſis,
Et toto pariter fervens ſimul inſonat orbe,
Iam pelagus fluctuq; tumet, jam claſſe redundat;
Et penè aſcripta amittit ſua littora turgens,
Nec tuto piſcis velox ponto innatat ipſo
Grandia nec Cete fluctúſque, vadumq; ſequuntur;
Intonuit Princeps tanto ſub ſydere natus,
Quem Iovis æterno terris dedit undique jure;
Omnia ut aßiduis Chriſti caſtra evehat armis,
Et Chriſti nomen ſuſtollat in aëra ſummum,
Quo vitam pacémque pluat virtute remixtam,
Imbribus atque altis Martis dura obligat arva,
Quem veluti tonitru ſtupeat Turca undiq; graſſans;
Et Perſa ejectis comitetur in arma trophæis,
Aphricus atque horror perfuſo horrere tremiſcat.
Hic quoniam dum terra ſuis ruit excita rebus,
Ut tonitru emiſſum ſumma Iovis æthere dextra
Erupit, tonuitq; ferox, fulmenq́; refudit,
Auſtriacum quo terra jubar, numénque recepit
Verſicolor ſolum, quod preſſum nuntiat Iris
Hiſpaniſque pium, durum notat hoſtibus ipſum;
Hi lumen capiuntq́; illi de fulmine cædem,
Quo ſterilis concuſſa manet, tellusq́; ſubacta,
Nec fructus viridi tandem dabit arbore ſuetos:
Non arbor frondeſcet humi, ramóſq; creabit
Arida, ſed tota ſubito tellure manebit.
Sic tellus concuſſa pio nunc Principe cuncta
Disjiciet proprijs evictis hoſtibus arma,
Et ruet à tanto veluti ſub fulmine tacta,
Miratura trucem ſic mitis Principis ortum:
Laudatura ſacrum ſic magni Principis auſum,

Qua

Quæ FERDINANDUS *pueri nunc corpore tractat,*
Audaci & tentat majus producere in ævum,
Nam quæ corde gerit, quæ mente & concipit alta,
Pectore quæ ſervat, manibus queq́; efficit ipſis,
Magna rebunt, divina probant, cœlóſque reſumant;
Et nulli non mira patent, non ſumma feruntur,
Quæ quiſquis dum nota videt, ſtupet undique preſſus,
Cœleſtiq́; putat cordis non facta caduci
Immortale tenent, quæ tanto Principe robur
Divinum, quæ ſæpè ferunt ſub robore numen,
Armáque permiſcent, junguntq́; PHILIPPEA *cœlo.*
Caſtalidum mihi fortè chorus tot ſubjicit ampla,
Tot tribuit rerum labro miracula pleno,
Quæ niſi Muſarum ſermo componeret altus,
Et verbis pariter ſæpè exornaret opimis;
Nulli hominum fas tanta loqui, nec cernere tanta,
Præſertim quæ alto Princeps ſibi pectore condit,
Et proprio ſibi jure tenet, ſervátque repoſta,
Cum ſuperent hominum mentes, viréſque virorum,
Et taciti flectant, moveántque ſilentia cunctis:
Hæc jam Pierius toto calor orbe refundit,
Hæc ſuſcepit item diſtentus Veſper, & Ortus,
Atque utroque polo dat ſupra ſydera victo:
Auguſta hæc moles cœli ſibi continet axem,
Magniq́; ſplendentis fulcit quoque pondera Olympi.
Nam FERDINANDI *quæ ſubſunt nomine ſacri*
Alta movent: non ima petunt, non repere ſueſcunt.
Erecto ſeſe attollant ſed vertice in aſtra,
Quæ feriunt cœlos, quóque æquant tegmina cœli
Et rutiles tentant ſecum deducere divos,
His Titan verbis luminantes præſtitit auras.
Nam ſobolem Solis ſermo qui laudat, & auget:

Debet & æternum ſobolis revocare parentem
Inſerere & natum ſummi genitoris in arcem.
Clamantis per clauſtra orbis tuba perſona famæ,
Æternis terræ compellit flatibus antra,
Et FERDINANDUM *pleno ſæpe intonat ore.*
Complet & illo alti ſemper vada maxima ponti,
Et penetrat quà hærent flammata corallia trunco
Et fundum quo alto lapidaſcunt germine cogit.
Atque ubi candidulis perſtat concha ardua gemmis:
Quæ niveis granis pelago dat Punica mala
Stemmate ſtant nullo, ſed Regia ſtemmata cingunt
Nereides perturbat ibi: Phocaſque feroces,
Æquoreum & cœlum diſtantis vocibus arcet.
Hunc veniſſe inquit, terrarum in numen amœnum
Principis eſſe auram, Regumq; notabile ſydus
Quo virtus fulgere cupit, tellúſque micare.
Et totum ſemper flammis ardeſcere cœlum.
Hunc eſſe Auſtriacæ ſtirpis jubar undique clamat,
Hunc & in immenſas natúmque datúmque procellas
Hoſtibus & Martis fulmen, fideíque futurum.
Hæc ſenſit mundus, ſinibus quoque ſumit apertis
Hunc natum gaudet: tantum & miratur ubique
Et majeſtatem quam vultu projicit ipſo
Voce probat, dextráque colit, tutatur & enſe,
Et totis ſemper defendit viribus ardens.
In quo tanta videt, quanta haud ſe cernere cenſet
Quæ vix eſſe queant: nec jam conſiſtere in uno
Unus habet Princeps, Princeps & ſuſcipit unus.
Datq; ùnus, multusq; auget, ſibi plurimus ornat
Præcipuos generis ſecum nam ducit honores.
Quæq; omnes uno ſecum duxere favore
Omnia conjunxit, ſibi cuncta coëgit in unum.

Atque

Atque humeris etiam cunctorum pondera ducit
Pondera ſi ſubſunt quæ defert munera virtus.
His unus, multúſque ſubeſt ſub robore Princeps
Sufficit & tantam Regum deducere molem.
Namq́; corde gerit ſplendentia munera magno,
Non niſi corde ſuo poſſunt ſubſiſtere forti.
Non niſi fulta ſuis poſſunt quoque viribus eſſe
Principis & ſolum, ut ſedem cognoſcere pectus
In quo perſiſtant, in quo ſine limite degant.
In quo cunctorum referent quoque pectora cuncta,
Non alium ſibi noſſe locum fateantur ubique.
Hæc, fama, ut divina tonat, nequit addere plura,
Nec ſunt plura quidem, quæ vel fama addere poßit
Et ſi addit, quæ forte poteſt nihil amplius uſquam eſt
Abſolvit quoniam tanto ſub Principe cuncta.
Quæ dare, quæ & multo potuit ſubducere cantu.
Dum tuba ſupremis ſonuit cita vocibus ingens
Detulit & veros, quos concipit Auſtria caſus.
Quoſque ſua dat prole ſacros, quos tollit in axem,
Quos cunctis profert, quos ſumma potentia fecit.
Quos lingua dulci dulces ſonuere Camœnæ:
Qui & varijs toto patuerunt Vatibus orbe.
Quos fœdavit atrox nulla caligine tempus,
Nec potuit delere ſolum, nec perdere cœlum
Hos, quid enim laniare poteſt, quid tondere tandem:
Quos manus Auſtriaca, æternis dedit æmula Divis
Et ſemper felix ſacris ornatibus auxit
Et quos fama ſuo lituo ſacra detulit unco.
Multiplici in cunctos devexit voce tonanti
In quibus impreſſa eſt vera virtutis imago.
In quibus aura nitet, qua vivit ſpiritus orbis
In quibus & virtus ſplendeſcit proſpera mirè.

Et terit aſſiduo molimine colla ſuperba,
Et ſummis celebrat fulgentia ſceptra trophæis.
Et Regni lati vibrantia frena capeſſit.
Torquet & ora feræ, & duros quoque comprimit artus.
Vocibus hæc dixit gratantibus aurea fama
Hæc reſono intonuit nitidiſſima gutture geſta.
Quæ clarius DEUS *ore poteſt exponere dulci*
Hæc ſi ferre queam, propria & deducere lingua,
Principis hic gravius nunc tanta encomia ſurgent.
Nécque dicta patent, forſan dixiſſe putabo
Ore novo dicenda quidem modo dicere nitar:
Nam novus hic campus ſeſe offert laudibus amplum
Cui ſulcos formare potens ſolum audet Apollo.
Muſarum & terere ingentes ibi vomere glebas
Figere & ingenij divinum robore aratrum:
Eloquij & ſtirpes radicitus inde ſubire
Hæc mihi iure novo cupientia pectora cogunt.
Hæc ſtudio exornare ſacro ſermonéque culto,
Muſarum auxilio facile eſt nova prodere verba
Quarum jus ſplendens vero movet omnia curſu
Membráque compellunt agitántque calentia Phœbo.
Harum jura viris, quibus eſt nihil orbe negatum.
Cœlipotens queis ſceptra dedit rutilantia mentis
Atque inter ſuperos, præſtantes ſuſtulit illas
Conſpicuaſq; ſimul divinis artibus auget
Atque eas præſideant illis quoque numine, fecit.
Principibus quæ facta canant, quæ Vatibus ora.
Impellunt, verbíſque novis reſonantibus ornent
Si FERDINANDI *ſtudeant ſacra dicere geſta,*
Quæ vel ſola illæ poterant, vel prodere Olympus
Quæ nequit humano tellus cognoſcere ſenſu.
Læta dies nunc orbe micat ſub Principe tanto

Quo

Quo Romanæ acies, cœli ſibi culmina ſpondent
Et leges Latiæ vivunt, fulgéntque Curules
Aurea Romuleos celebrat quoque purpura faſces
Quam chlamyde aſſumit Princeps, quamq́; intulit altis
Fuſam humeris, qua vertit humum, qua & ſydera flectit
Quam Sophiæ filis attexuit alta Minerva,
Et manibus niveis mirè dea complicat ipſam,
In peplum aſſinxit, qui purum imbibit oſtrum.
Ardenti & nectit pendentia ſtamine fila.
Finxit acus divina poli faſtigia peplo.
Nam veſtis ſecum ſtellanti tegmine fulget,
In quo etſi ſtellæ vario ſub lumine perſtant
Unum eſſe inſpicies peplum ſolum undique ſydus,
Unum aſtrum filis ſecum radiantibus ingens:
Aut dices Solem, vel Solis imagine ſtellam;
Quam FERDINANDUS *præfert ſub veſte rubente.*
Atque oculis nitidis, ceu Sol ſacis orbe, figurat
Quámque uno ille oculo, Princeps facit ipſe duobus
Ne toto ſimilis fieret ſub lumine Phœbo,
Qui Phœbi eſt proles major Phaethonte cadente.
Utq́; Aquila immotis ciliis ſibi conſpicit ipſum,
Hoc ſeptem geminus collis Roma emicat aſtro
Et Petri divina micant Capitolia ſummi
Quod triplici aſſurgit jam jam ſub ſtemmate magni.
Regaléſque ſinus ſacra teget inde tiara
Cæſareum & numen, CHRISTI *dabit undiq́; templo*
Hoc ſibi Roma caput votis efflagitat ardens.
Hoc aſtrum, hunc Solem proprio cupit æthere ferre,
Quo Hiſpanum cœlum ceu ſacro ſydere fulget,
Atque aliis fundit ſplendentia lumina Regnis,
Oppoſitámque totam Lunæ ſibi temnit in umbram,
Deficere hic quoniam nullo valet orbe reducto

Qui radijs mundum ſplendentibus undique luſtrat,
Qui lætos dat luce dies, face ſæcula læta.
Tempora & aßiduis ſibi ſublevat omnia flammis
Et ſceptri miro ducit lætamine ſemper:
Nam fundit radijs ingentia gaudia puris
Quæ vultu præfert, clara & dat lampade vultus:
Hoc præſente quidem nequeunt horrere tenebræ,
Nec nebulis aër, nec tellus conditur umbra.
Conſilio Neſtor victores vexit Achivos,
Atque Agamemnonium diſtendit in æthera ſceptrum
Hectoreos vicit gladios, preßitq; furores,
Et Paridis falſo fregit connubia Divo
Quæ Argolica inſonuit ſacro chelys excita plectro
Auſoniusq; ſimul dempto ſonus extulit ore.
Nunc quo conſilio Princeps affulgeat ingens
Quam ſpem conſtituat, quam palmam ſpondeat altus
Non ſi Neſtoreis ſtudeat facundia labris
Dicere, tot dicet: quot tanto Principe ſplendent.
Eſt puer, hoc fateor, ſed tanto eſt pectore magnus
Ut ſit mente Gigas; divinis viribus Atlas:
Conſilij & radijs Regnum ſuſtollere cœpit,
Pectore jam tacito caſus ſibi prævidet omnes
Attentiſque oculis rerum conamina currit.
Ingenio & ſceptri vires firmátque tenétque
Ac ſi illum vario docuiſſent nomine Athenæ
Delphica & extulerit ſacro Cortina favore
Geſſerit & gremio puro quoque caſia Pallas,
Alto & Mercurius decoraſſet numine ſummus,
Pegaſeasq; hauſiſſet aquas, Pindumq; bibiſſet:
Incipit ingenti terram moderamine mentis
Tollere & adverſum legum conglutinat orſum
Fulmine & effundit durum Salmonea diro

Cogentem nubes, tonitrúque micantis Olympi
Elide fingentem, & ſceleris jura atra probantem
Sanguinei fervens etiam premit arma Quirini,
Pacifico & ſceptrum ſemper velamine cingit,
Et Capitolinas celebrat virtutibus arces.
Aßiduis ſecum vivit prudentia donis,
Quam verbis factiſq; refert quam ſtirpe miniſtrat.
Et proavi, & deducit avi molimine ſacram,
Quos imitans recto terras pede currere cogit
Iuſtitiam, & nullo deleri pulvere moto.
Quæ ſemper progreſſa gradu ſtetit unica fœlix
Principis & pectus donis veſtivit amœnis
Cum qua progreditur, ſedem deſumit & unam.
Non alio currunt diverſi tramite uterque,
Alter ab alterius ſemper moderamine pendet.
Quamq; habet illa viam ſimilem quoque conficit ipſe
Sceptriferiſq; ambo percurrunt greßibus altis.
Non eſt nomen idem, ſed idem patet undique numen.
Conſilio quod ſemper agit ſine limite Princeps.
Principis quod habet parvis, ſed pectore magno.
Quod veluti pontem, quo quis vada tranſeat alta,
Obÿcit & fidei componit littora ſanctæ.
Pons etenim jungit diviſas flumine ripas,
Quas quiſquis ſicco tangit pede ſumit & alto,
Flumina nec pulſis unquam natat humida membris
Sic pectus cunctis divini Principis aſtat.
Ut pons, qui infracto cunctos vehit undique motu
Cujus conſilio conſiſtunt littora vitæ
Et facile eſt tranare quidem cæca æquora mundi.
Qui quoniam ut pons ſtructus adeſt tutamine ſacro
Magnam Pontificis jamiam ſibi vendicat arcem
Et ſedem noménque ſimul meritúmque reſumit,

Temperie Sophiæ, quod voto & dirigat omni.
Vaſritiæ & mentis prudentem vincat Ulyſſem,
Cyclopíſque terat vaſtam cum robore frontem
Incolumes ſocióſque vehat claſſémque reponat,
Legibus & ſacris totum quoque conſtruat orbem.
Qui niſi conſilijs numquam ſibi maximo ſpondet,
Nam nervos, quibus ille viget prudentia præbet.
Hanc & conſilium propria ceu ſede reducit,
Cujus ceu proles illam vocat una parentem
Cujus divino ſe noſcit ſemine natam
Divini & lactis fragrantia mella bibiſſe.
Nam ſine prudenti rerum moderamine nullus
Conſilium vel habet, vel habet jura aurea mentis
Qua FERDINANDUS *jam cœli ſydera tangit*
Jam ſceptri mundíque vehit ſacra pondera cuncti
Chriſtiferúmque caput divino ſtemmate cingit
Qua fratris ſine lite greges componit & arces
Et claſſis ſibi robur agit, ſubigitque profundum
Cærula ſpumoſo contundit & agmine Nerei
Æolióſque ſimul toto fugat æquore flatus,
Atque arcto includit luctantes carcere ventos.
Et pelagi frænum gemebundo concutit ictu,
Omnia & æterno mentis capit indice puræ
Et trahit aſſiduis mentis quoque viribus orbem
Qui cœli terræq; vias pede præterit uno.
Et Petri leges & Regni jura miniſtrat.
Purpureo has decorat ſemper celebratq; colore,
Has patrio ſecum deducit ſanguine nexas
Atq; in utrumq; polum eſt, qui æquè quoq; cogit utrumq;
Et leni ingenio durum ſibi ſubjicit orbem.
Magnus ALEXANDER *mundũ qui contudit armis*
Atque alios ſupereſſe ſibi, quos vinceret idem

Deflevit

Deſlevit mundos animum & diſtendit in omnes,
Ut puer inſpexit Græcis ſtructa agmina turmis,
Quæ pater eduxit per fervida bella PHILIPPUS.
Cùm victor rediit palma auctus, ovánſque triumphis
Ægro animo, ægra & mente tulit ſibi ſceptra relinqui.
Quæ vincat nulla, & cæco quoque Marte retundat,
Cum quæ bella pater Mavortis robore preſſit
Non illum preſſiſſe ferat, non enſe ſcidiſſe.
Tantus ALEXANDRO *inſedit furor undique ſummo.*
Tantus amor Martis, tantus victoriæ & ardor.
Quo juvenis flagrabat adhuc, quo cuncta petebat
Maxima, & immenſis totum ſeſe obtulit armis.
Sic FERDINANDUS *parvum ſibi cenſuit orbem.*
Et cœlum petiit quod viribus occupat ipſe.
Sic pater illi aſtat magnus, validusq́; PHILIPPUS.
Augurio & mundi Magni ſibi nomina ſumit.
Quique animo, qui mente ſubeſt magnúſque poténſque
Et qui conſilio majorem neſcit in orbe.
Si mundi varij vero quoque jure fuiſſent
In cunctos uno ſe funderet impete Princeps,
Atque pari cunctos ſummus virtute ſubiret.
Quos animo regeret, quos legibus inderet altis.
Quos ſceptro, titulóque ſuo ſubſcriberet omnes.
Sic animus vaſto ſubſiſtit pectore ſemper.
Nec ſaturo perſtat, per tot ſacra munera, corde,
Sed tanquam vacuis finibus petit aſtra polorum.
Quæ complere queant quod cordibus advehit amplis.
Principis eſt magni ſibi nil ſatis eſſe putare.
Et quæ mente videt toto ſibi ſumere Marte.
Seu cœlum, ſubeátque ſimul Iovis inclyta tecta,
Empyreóſque polos vario conamine ſcandat,
Terreſtres temnat colles, montéſque ſupremos,

Et pede quæ calcat non ſe digna æſtimet eſſe,
Non unum ſubeat mundum, ſi pluribus inſtat,
Et Solem propria tandem quoque ſede repellat
Aſtra petat, ſummúſque volet, terat æthera Divus
Imperij & fines cum cœli limite cingat
Aſtra ſuis etiam ſceptris admiſceat alta
Ut FERDINANDUS *qui major protinus orbe*
Nititur egregiis cœleſtia condere factis,
In cœlos & ſceptra pios deducere magna,
Complere & ſummis ſua candida pectora cœlis,
Et nihil in terris cenſet ſibi vivere poſſe
Cui vita eſt cœlo, cui cœlum denique terra.
Iam geminis natura ſubeſt huic laudibus alta
Cui pia conceßit duplicatis munera factis.
Felicique dedit nimium dona aurea dextra
Quæ numeret nunquam Libyco ſub pulvere littus
Nec Phrygio in bellis concuſſum milite vulnus
Fama duplex reſono conclamat gutture geſta.
Hic fidei cuſtos, hic eſt cuſtodia Martis
Relligionis agit, Regni quoque maxima jura.
Maximus & ſpirat duplicata ſpiritus aura,
Scipiadúm fert corde truces agitante furores,
Cæſareos animos ſub toto pectore voluit.
Audaces Marij ſenſus, dextramq́; Metelli
Et Pompeiano deſultat numine magnus
Caroleus ſtat mente calor, ſtat Romulus intus
Diſtrictóque furit ſplendeſcens enſe Rodulphus.
Et FERDINANDUS, *cui audax Germania ceßit*
Maximus & rapidis ſe ſtravit fluctibus Iſter.
Huic Gracchi ſtudium, ſummusq́; Themiſtoclis enſis.
Annibalisq́; ardet prudentia magna Catonis.
Martíſque eſt fulmen, pietas purißima Chriſti

Summus

Summus honos, virtusq́ micans, animusq́ ſupremus
Omnia divino ſplendentia Principe fulgent,
Quem duplici ſatum naturæ roborat igne,
Ut qui corde duos nimium ſplendente refundat
Sæpe animos, geminétque animi quoque robora ſacri,
Herculeasq́ ferat mortali pectore vires,
Et Tyrio referat cœleſtia jura colore:
Quo ſydus, quo ſlamma poli micat aurea ſemper,
Auratíſque ardet ſcintillis concita multis,
Et quaſi divinis radijs ſplendentior exit,
Iam terris, jam cœlo aſtat, jam geſtat utrumque
Montibus & ſceptrum divinum conjicit altis,
Et ſaltu cœlos ſceptri de collibus intrat.
Aureus & veſte, atque animo aureus emicat ipſe
Candida; quem virtus cingit, pietasq́ benigna,
Et Charitum fulgor duplicato lumine veſtit,
Sic Princeps virtute viret, ſceptroq́ potenti,
Sic hunc religio meritis quoq́ grandibus ornat,
Atque nitor generis, Soli jubar arripit omne.
Auſtriacúmque manu robur, defertq́ cacumen,
Cui nec ſorte quidem triſti fera fata repugnant,
Nec pietatis honos umquam ſibi conſtitit hoſtis:
Nec vitæ candor non hunc ſine limite novit,
Quem certis natura dedit ſub legibus altum,
Nemo quo terris tandem queat altior eſſe.
Eſt ſylvæ ſpecimen virtus cœli inclyta geſtis,
Quæ denſis ut ſylva micat, ſæpe undique ramis.
Eminet atque alto ſuper aſtra cacumine toto.
Monte tumet, frondente viret tota arbore circum.
Præcipue & dulci ridet per jugera fonte:
Qui varijs ſtrepit actus aquis, pictúſque lapillis,
Atque levi ſpumoſus agit ſua flumina fluctu

Herbidus atque fluit ſinuoſis undique ripis,
Nympharum & tenui delectat murmure pectus,
Quo ſonat injuſtas unda excurrente querelas,
Aſſiduóſque vocat cunctorum in guttura potus,
Et rivo fluitante ſitim delétque, premítque,
Dulcia & effundit lætantis gaudia vitæ,
Arva rigat, viridéſque nutrit ſub collibus herbas,
Atque omnem ſylvæ plantis alit ipſe decorem.
Hic currit, deſultat ibi, jacet inde viciſſim,
Squamoſum & toto concludit gurgite piſcem:
Paſtoris quem rete trahit, roſtro evehit ales,
Et toto levis amne fugit tela ardua mortis,
Atque brevi linquit rivi loca ſpumea ſaltu.
Obliquum & fons torquet iter, curritq́ue ſuſurrans.
Ingentes ſolis depellens fluctibus æſtus,
Et gregibus, ducítque feris ſua commoda paſtus:
Et quanto primo nimium ſe fundit ab ortu,
Tanto per campos exuberat amplius amne,
Haud ſecus hic Princeps ſylva in virtutis amœna,
Quam cœlum cœlíque jubar circundat utrinque,
Et felix altæ naturæ germen opacat,
Et ramo accumulat per pratum divite totum.
Hanc ſylvam ut liquidis fons ſemper concitus undis
Ornat, alit, veſtit, decorat, ditatque, colitque:
Et quid non Princeps ſylva in virtutis habebit?
Quid non tantus honos virtutis in æthera ducet?
Quid non Auſtriacum numen dabit utile ſylvæ?
Ecce ut fons oriens cœleſti monte refuſus,
Et fidei percurrit aquis, cuncta irrigat illis,
Fluctibus & generis toto tumet amne coactis.
Spumoſisq́ue alti nimium quoque murmurat undis,
Inſonat, & toto ſtrepitantibus amne lapillis

Excitat

Excitat orbis opus curſu, & compellit aquarum,
Ad potum civeſque vocat, populúmque reducit,
Et ſylvam decorat ramis viridantibus omnem,
Nec vivit, qui ejus dulces non ebibit undas,
Quas generis ditat ſacræ & dulcedinis humor,
Quas virtus ornat divini rore liquoris,
Et quas conſpicuo illuſtrat quoque gurgite ſceptrum
Quas cogit ſacra labens pietate pruina,
Inq; gelu denſat, cryſtallum & conficit altam
Virtutis miræ ſuprema & clara poteſtas,
In ſpeculum & cunctis præbet quo quiſque viciſſim.
Proſpectet vultus, vitium quoque corrigat oris:
Noſcat & effuſæ tandem diſcrimina gentis.
Et nitidum miretur opus, ſtupeátque ſupremum.
Principis in ſacro conflatum pectore ſummi.
Ex quo ceu dulci manant ſacra flumina fonte.
Et liquidis orbem fœcundant fuſa fluentis,
Et modo virtutis, mentis modo flumina mittit.
Jam generis ſacros derivat gurgite fluctus,
Jam pietatis opes, jam ſacri jurgia Martis
Naiadas & ſecum fuſis alit undique rivis:
Quæ pede deſultant læto, ludúntque per undas
Auſtriacámque bibunt labris rorantibus amnem
Atque chorum formantq; ſacrum, ducuntq; micantem
Principe & æternum educunt agitante decorem,
Atque eius virtutis agunt dona aurea in omnes
Cujus divino ſemper flectuntur amore:
Cujus ſupremis ſemper complexibus hærent.
Victor ut effudit telorum viribus hoſtes
Atque acies Mavorte ſcidit populúmque fugavit.
Armorumq; truci cunctos molimine preſſit.
Lætitia effertur ſumma, capitúrque ſuperbo

Elatus ſtudio, palmámque jubárque repoſcens
Ipſe caput toto ſuſtollit vertice in altum,
Et quaſi divini cœli facit excitus aſtra
Atque nequit proprio ſe pectore ſiſtere totum.
Effluit atque oculis & fundit gaudia vultu,
Et ſecum læto gliſcit victoria greſſu
Incedúntque una palmis florentibus ambo.
Ambo volant, ridéntque uno feliciter ore.
Hoc fortuna facit, cum felix obvenit ipſa,
Ejus nam vultus cui ridet dulciter actus,
Et palmæ concedit opes, & gaudia vitæ,
Iuráque felici victricia nomine confert.
Hoc vultu, hac facie inſpexit modo Principis auram
Et FERDINANDUM *victorem perſonat orbe:*
Non quod crudeli jam milite vicerit arma,
Sed quia forte nequit vel ſummo robore vinci,
Et quia jam ſacro præcingit ſtemmate frontem,
Quam timet hoſtis atrox, quam diligit orbis & ipſe.
In qua tota patet rerum victoria felix:
In qua & naturæ ſubſiſtunt commoda ſacræ
Victor ovat, pia victor habet quoque munera cœli
Atque vt victoris ſecum lætum evehit agmen,
Et palmam ſecum viridanti fronde reſumit,
Et ſpolijs omnes detractis undique ditat
Atq; ſuum populum haud patitur prædam eſſe ſubactam
Atque premi telis, fundi nec viribus ullis,
Huic nam ſophroſyne divino robore ſubſtat
Qua ſibi cuncta regit, ſibi cuncta atque allicit unus
Et vincit ſummos hoſtes, & dejicit arma,
Illi quæ ærato ſubſiſtunt ſplendida conto
Ancipiti atque acie, & ſupremis viribus horrent.
Qua dum forte vibrat dextra, & jaculatur ubique

Aura

Aura ſtrepit Mavórſq; timet, fugit horridus hoſtis,
Et quaſi ſcintillis venti vaga verberat antra.
Ejicit eximios, cunctos domat, excutit alta,
Et ſibi jam natos ſpondet turbare tumultus.
Nam FERDINANDUS *non ſtricto deterit enſe*
Conſilio ſed cuncta agitat, mente omnia vincit,
Hæc illi eſt enſis, qua lethi exſuſcitat ictus,
Quáque hoſtes populúmque ſuum flectítque, beátque.
Nam Princeps aliud non debet fundere telum,
Vel manibus valeat trucibus, validiſq; lacertis,
Quam mentis ſtructam in cunctos apponere molem
Hæc agitat, juſſúque movet, viq; incutit acri
Mens quoniam major ſubſtatq; potentior enſe.
Quod mens nempe nequit, nequaquam conſtruit haſta,
Qua regitur, ſævóſque ictus dimittit in hoſtes,
Nec palma eſt ferri, infligit quod vulnera dira,
Sed mentis, quæ illud per vulnera duxit amara.
Ære hoſtes diros magnus concuſſit Achilles,
Et Laërtiades mentis telo ejicit hoſtes,
Viribus ille poteſt, Martis moderamine & alti
Artubus, & vicit rapidis, preſſitq; toroſis:
Et validis agitata ſcidit quoque prælia nervis.
Ingenio, ſed monſtra premit divinus Ulyſſes.
Circæo & ſuperat fera pocula plena veneno,
Et ſude combuſta Polyphemi concutit orbem.
Extrahit & ſocios, lethali atque evehit antro,
Æquore & eduxit læto, portúque reponit.
Littoris & fulvas cogit pede tangere arenas,
Et mortis ſævum vitare, & temnere caſum:
Nam quæ mens vero componit jure coruſca
Et ſubſtant vitæ, mortis deléntque ruinam,
Et teli cujuſque premant fera robora diri,

Atq; hoſtem effundunt, magnum turbantq; Gigantem,
Atque terunt ſævæ lethalia pharmaca mortis,
Præſtitit hoc Princeps, quo nata eſt tota voluptas,
Et quo vita ſubeſt, ingens bellumq; fugatur,
Et quo virtutis ſuccreſcunt robora puræ,
Quo mentis radios in caſus fundat obortos
Vix dicet quivis, nec verbis efferet Hermes.
Semper habet ſociam ſecum comitémque Minervam,
Et tanta Princeps lætatur virgine ſemper,
Cujus & ora videt, cujus quoque pectore vivit,
Atque ejus gremio gaudet ſumpſiſſe ſoporem.
Ipſiusq; ſimul ſacrum tetigiſſe cubile,
Et niveis aptaſſe ſemel ſua ſtragula membris
Conjugis & munus ſummo ſervaſſe pudore,
Laſcivæ & mentis luxus preſſiſſe ſuperbos,
Sed dulces tunc mentis opes ſumpſiſſe ſacratæ,
Inq; illam fixiſſe ſimul ſacra oſcula ſemper,
Dulcibus atque ejus pendentem heſiſſe labellis,
Mellitumq; illis jam tandem hauſiſſe liquorem,
Quem vomit ore ſuo, ſtudiiſque eructat adactis,
Et ſacram toto eructat quoque corde phreneſim
Qua mundi ſibi ſumit ovans celebrata trophæa,
Et qua religio nimium ſibi ſydera ſpondet,
Quæ Princeps effuſa ſuo dat lucida cœlo;
Et veluti magno dimittit fulmine in orbem,
Quod mentis fornace coquit, dextraque retorquet:
Ingentis multoq; ciet conamine nervi.
Hanc Princeps Sophiæ ſacro munimine ſepit,
Prima elementa ſubit, quæ ſunt fundamina mentis
Cadmæámque colit nigra lolligine prolem,
Atque artis ſolvit præſtanti pectore nexus,
Aſſequitur Romana ſuis idiomata pennis.

In cœlos

In cœlos queis ipſe ſtruit fabricátque columnas,
In quibus excelſus Muſarum ſplendeat æther,
Et toto Phœbus ſplendeſcat lumine purus,
Et Latio quæ lingua ſono ſtrepit incita ſacro
Hæc ſedet ore ſuo, hanc tentat quoque nectere labris,
Quam noſcat, moveatq; illis, multusq; profundat.
Romulei quatiat qua ſplendida tecta theatri,
Cæſareóſque vibret ſenſus lingua auctus eadem,
Imperij & ſumat voces, quibus inſonat orbis,
Quoſque Aquilæ ſummo celeres vexere volatu:
Inq; Iovis miſere latus, ſedémque ſupremam
Et ſacro poſuere loco, ſceptroq; potenti
Maxima quæ mentis ſtruxere volumina magnæ.
Iam vario hunc ſtudio jactatum laudis avitæ
Et volucres animare auſum ſermonibus auras
Aſſumit Phœbus, cœpitq; educere in altum,
Mercurij atque alis attollit in æthera purum
Eloquium, qui forte dedit ſermonis & arcem
Atque illi Veneres fudit, mélque omne loquendi
Florentis Sophiæ & virides dedit ipſe lepores.
Labra ſales, dant corda Deas, verba ipſaq; Phœbum.
Muſarum eſt Princeps, quoniam multa hortulus arte,
In quo Muſa canens ſedet alta Principis umbra.
Et læto currit fontis liquor undique rivo.
Oris quem fluxu compellit Tullius ingens
Inde ut olor cantat divinos gutture verſus
Muſarum & pangit numen ceu dulcis aedon
Et numero aſtringit, quem ſolvit pectore cantum
Et quaſi Threicio deflectit pectine cunctos.
Pectore nam condit ſuprema oracula Vatum,
Et parvo divina ſinu ſibi ſuſcipit aſtra
Ingenij obtendens alta in miracula vires,

Quæ ſtupet & mundus, quæ etiam miratur Apollo.
Nam niſi ſupremum nihil eſt quoque Principe dignum
Mirifico qui ſæpe ſonat modulamine Phœbi.
Ipſe novem condit ſacrato pectore Muſas,
In quo ſicut apes nectunt flaventia mella,
Ejus dum libant roranti germine flores,
Atque favos Sophiæ claro ſub Apolline cingunt,
Quæq; ſuum diſtendit opus munusq; miniſtrat.
Intrare & tanti dignantur Principis hortum,
Hyblæo qui ſæpe viret ſub germine ſacro,
Et Cyprias ſuperat florentes arbore ſylvas
Alcinoi & campos divinis præterit undis,
Et prata Heſperidum vincit ſplendentia pomis:
In quo naturæ ſumma manus emicat arte,
Et ſemper florent gemmantibus omnia ramis,
Queis pendet virtus; pietas quibus una vireſcit,
Et modus & juſtis ſemper prudentia cauſis,
Candidaq; effuſis ſtat gratia floribus ipſis,
Muſarumq; chorus læto pede ſaltat ubique,
Atque pari viret herba gradu riguisq; fluentis
Flava Ceres ſegetem, nutrit quoque Pallas olivam,
Et myrthi puros alit ipſe Cupido corymbos,
Laſcivasq; jacit per maxima jugera baccas,
Quas Venus in lætos ſibi ſuſcipit aurea fructus,
Et tacitos illis nimium quoque ſuſcitat ignes,
Quos ejus vitreus, dum fervent irrigat humor.
Juſtitiæ faciem niveo candore micantem
Auratisq; comis, divino in vertice tectam
Occluſo & cunctos ſpectantem lumine ſemper,
Virtus ſecum offert, comitem ſequiturq; cupitam,
Et caſu libratæ æquo trutinantur ubique,
Quæ Regni extollant rutilo tecta inclyta ſceptro,

Atque animos populumq́ꝫ ſacris quoqꝫ legibus augent
Magna & firmato deducunt præmia jure,
Regia queis fulget ceu puris aurea flammis,
Imperij & ſoboles flammantem ſcandit Olympum:
Illa ſuum divino ornat ſibi jure tribunal,
Et clauſis oculis patulas accommodat aures,
Dumq́ꝫ caret manibus ſemper cuncta accipit una,
Atque rubra ſe veſte tegit, nam purpura Regum eſt,
Et gladio effuſum circumfert ipſa cruorem.
Aſtreæ quo nomen habet ſplendentius aſtris,
Et Themidis frontem niveo dedit ore ſerenam
Qua tranquilla Dice caſus circumſpicit æquos,
Nec ſceleris patitur mundum nigredine tingi,
Nec dextra vindicta truci ſibi perſtat inulta,
Nec ſine morte lues, virtus ſine merce nec ulla eſt,
Quæ ſemper toto floreſcit candida mundo,
Nulla timet, nihil ipſa fugit, ſecura ſuperſtat;
Virtuti quoniam quæ vis, quod robur & obſtat?
Et quid fortè poteſt illi crudeliter hoſtis
Eſſe vel adverſo bello conſurgere in illam?
Eſurit, hoc certum eſt, ſed non ſibi deperit unquam,
Et membris quoque nuda riget, ſed Sole caleſcit.
Omnia contemnit, nullo at contemnitur ipſa,
Nam ſi dura fames totis premit artubus illam,
Illa ſuo contenta penu, ſibi Regia ſubſtat,
Merceſq́ꝫ ipſa ſibi, Regum eſt quoqꝫ munus, & aura
Non hoſtis gladios horret, non tela Tyranni,
Principis hæc dextra eſt, pectus quoque Principis ipſa.
Hac opus, illo effert, quidquid ſacra Regna miniſtrat,
Quidquid habet ſceptri mundum crementa per omnem,
Quidquid in aſtra vehit ſummi conamina Regni,
Atque inculpatum quidquid dat Principis auſum,

Nam FERDINANDUM poterit quæ offendere culpa?
Quod crimen? quæ cauſa doli? quæ denique ſordes,
Aut maculis mentem, aut poterit fæce ungere pectus
Iuſtitiæ qui jura colit, qui in ſydera vexit
Virtutis, qui flamma ardet, ſe & purpurat omnem,
Indolis & ſacræ qui mirus munere fulget?
Iam puer excultam Themidis gerit undique dextram,
Qua ſibi jura vibrat, qua & juris fulmina torquet,
Atque æquum ſceptro nimium quoque temperat æquo,
Et libramentis ſemper regit omnia legum,
Et quas crudeli durus Draco ſanguine ſcripſit,
Miſcuit & vario pœnarum jure Lycurgus,
Miti condit ope, & ſacra quoque ſublevat aura.
Non tam Regna metus, quàm ſemper præmia ſervant
Principis atque animos toto favor explicat orbe,
Qui virtutis opes theſauro condit opimas:
Nam nihil ipſa nimis noſcit, nilq; amplius æquo
Æquali quæ ſe circundat limite ſemper,
Obtegit, & nullis fulgentia pectora gyris,
Nec flexus obliqua urget ſine jure reductos,
Nec veri vires præter ſua jura refringit.
Hæc ſunt Auſtriaci rutilantia munera ſceptri,
Hæc FERDINANDI referunt dona aurea ſummi,
Hunc hæc ſæpè colunt, hæc hic comitatur ubique
His hic ſubſiſtit, vivunt hæc omnia & illo
Et ſeſe inſpiciunt ceu Phœbum candida Phœbe
Et terra empyreos ſemper circumſpicit orbes.
Sumit ab hoc virtus, ſub Principe vivere claro,
Ex illa & Princeps, virtute niteſcere mira,
Atque uno cuncti ſic ornant pectora vultu:
Sic uno currúntque gradu, greſſuq; ſub uno,
Diverſo & tandem gradiuntur tramite numquam,

Queis una eſt ſemper diſtinctis ſemita ſignis
Quam Romana olim calcavit Regia proles:
Auguſtus juſto preſsit pede concitus æquus.
Claudius inſtituit, liquit Nero, Cæſar abegit.
Civili & populus concuſſit lite coactus,
Et tritam armato vaſtavit milite Sylla,
Qualibet acta cadit preſſo Reſpublica jure.
Claudicat & cæco figit veſtigia greſſu,
Dum legum deſpectus honos juríſque poteſtas
Nullo inſtauratur tutiſsima Principe magno,
Vivunt regna quidem ſummis animata trophæis
Principis & ſummi, vehementi prædita corde
Regnorum, quoniam Princeps eſt ſpiritus ipſe,
Quorum ipſe eſt motus, quorum patet halitus omnis;
Atque auram Princeps, quam toto pectore ducit,
Regna trahunt, vivúntque ſuis quoque flatibus ipſa,
Atque eadem admittunt, ſi ſunt contagia cordis,
Et ſceptrum morbo fuſum quoque torpet eodem,
Quem ſimili in pectus ſemper ſibi gutture ſorbet,
Et quem Rex ſervat, Regnum hunc quoq; ſervat honorem,
Fœlix ſi virtus illuſtrat viribus illum,
Juſtitiæ & vultus ſi illum quoque conſpicit altus.
Riparum fluvius dum limina præterit ima,
Atque tumens undis mergit ſibi littora nota,
Non Bacchi ſoboles tuta eſt per jugera campi,
Non Cereris meſsis, flavis concreſsit ariſtis
Pandore, aut dulces floreſcunt arbore fructus,
Vaſtato ſed agri ſulco percúntque, ruúntque,
Nec pinguis ſecum fœcundat ſemina gleba,
Obruta deficiunt naturæ pondera prata,
Stipato pariter fœdantur & omnia limo,
Et ſuffocatis pereunt quoque ſtirpibus arca,

Non aliter ſi culpa viget, ſi crimina turgent,
Et ſi virtutis linquuntur littora ſacræ:
Non Regnum, non ſceptra ſuo vel jure fruentur,
Non Princeps poterit lætam diffundere pacem.
Iuſtitiæ & veros ſecum exercere favores,
Tunc Regni mors certa ſubeſt, cum jura labaſcunt:
Sicut Romanis jam contigit Arcibus olim,
Quæ ſua per terras fuderunt mœnia cunctas,
Nec circumſcribi potuerunt jure Senatus,
Patricióſque ſimul miſerunt crimine faſces,
Dulcia nec legum, norunt juga denique plebes,
Nec facinus didicit greſſu manſueſcere juſto,
Non hilaris læti perflavit temporis aura;
Frigora nec pulſis tandem ceſſere pruinis,
Crimina dum laxo ſecum erupere flagello:
Inq́; urbes cædes vitijs venere vocatis,
Tot mala, tótque neces fert Principis horror iniqui.
His plagis concuſſa gemit ſecum obruta tellus,
Et raro novit divinum Principis ortum,
Illam qui egregijs evexit legibus actam,
Illam qui miris virtutibus objicit aſtris:
Quam vel jure ſacro divinam reddidit omnem.
Pauci ſunt, donis coluit quos Iupiter iſtis,
Et ſi qui ſubſtant, cunctis eſt clarior unus,
Nunc FERDINANDUS *qui alto Iovis æthere fulget,*
Qui virtute nitet propria, & ſplendeſcit avita
Commoda qui in terræ natus ſceptra aurea geſtat
Legibus & mundum, ſummum & moderatur Olympũ.
Sarranoq́; rubet ceu ſtella hic nobilis oſtro,
Ut fulmen numenq́; Iovis, fulgórque polorum,
Quem natura ſuis decoravit dotibus altum,
Quem vel jura vocant dominumq́; patremq́; jubarq́;

Relligio

Religio quem ſumma ſacris ornatibus auget,
Et quem juſtitiæ miro libramine pondus
Divinis æquum ſemper conatibus effert,
Et tot dona refert Princeps modo tantulus ore,
Quæ numerare queat, numerei ſi ſydera nullus
Explicet & nullus nulluſq; recenſeat illa.
Ergo fas Muſæ eſt preſſo nunc ore ſilere,
Æqua aderunt Vati tranquilla ſilentia feſſo,
Rimoſam in portu jam tandem ſiſtere navem,
Præſertim qui nauta canit, tanto obſitus æſtu,
Vel debet prorſus ſubito tanto æquore mergi,
Quod nullis poterit ve triremibus inde ſubiri
Tranſirive, ratem moveat niſi Iupiter ingens
Mæonio non ore dabunt encomia Vates,
Non lyra Phœbæo laudes cita pollice fundet,
Vocali nec fronde virens celeberrima Quercus
Quæ frondente DEUM *trunco ſæpe inſonat altum,*
Nam FERDINANDUS *Vates ſuperátq; premitq;*
Obſtruit ora virûm, laudum & molimina frænat
Principibus qui mirus adeſt, mundoq; polóque,
Cui laus eſt virtus, quem virtus laudibus ornat,
Quem genus & virtus tollunt, tolluntur & illo,
Auſtriacum & numen, ceu cœlo, Principe gaudet,
Hoc & terra micat, cœlum nova ſydera formet,
Iuſtitia & veram ſpondet Regno indere ſedem.
Hoc Jtalus florere cupit, Germanus & atrox,
Hoc Muſæ, hoc Phœbus per culmina ſumma feruntur.
Æneadûm genitrix dulces huic apparat arcus,
Quos hic ſæpe ſui in cunctos jaculetur amores,
Dulcibus & cunctos quoque torqueat ignibus idem,
Non urat, ſed luce ſacra ſplendeſcat ubique.
Quæ dum forte micat jam tanto Principe nata

Et multo ſecum fœlix Tagus inſtrepit auro
Atque has inſonuit formoſus Turia laudes.

AD AVGVSTISSIMVM, & Invictiſſimum Philippum IV. Hiſpaniarum, & Indiarum Regem,

Vincentij Marinerij Valentini

ΕʼΠΙʼΓΡΑΜΜΑ.

ΗΓΕΜΟʼΝΩΝ νικᾷ ὑψίδρομος ὅπλα Φίλιππος
Ἄρεος ἄσβεστον χερσὶ σθένος φορέων.
Παντελέως σκήπτροιο λαχὼν χρυσείου ἀνάσσα.
Πάντων γὰρ κρατέει καὶ μέγα εὖχος ἔχει.
Τὰ χέσπιν ἑσπερίης μεγάλους ἀπεκαίνυτο Ἰνδοὺς
Καὶ κόσμοιο φάος τοῖς ὑπέθηκε ποσίν.
Νίκει ἐπ' ἀδίξῳ ἔβη οὐρανὸν ἀστερόεντα
Οξέος αὐξήσας ἠελίοιο μῦθος.
Νικάων φανερᾷ πέλεται πολυπάμφανος αἴγλῃ
Ὅττι κράτος πολέμων νικῶ γλυκύδωρον ἕλε.
Τοῦτον δῶκε Θεὸς πάντων σημάντορα λαῶν,
Ἐχθρὸν δυσνομίης, θαῦμα δὲ τῆς ἀρετῆς.
Στέμματα πολλὰ φέρει πάσης ἐελγηθέα νίκης,
Εἰ πολλοὶ δὴ ἦσαν κόσμοι ἅπαντας ἔχοι.

EPIGRAMMATIS
Græci interpretatio.

ARma Ducum ſuperat volitans ſuper aſtra PHILIPPUS,
Maxima ſub manibus robora Martis agens.
Aurea ſceptra ferens ſæpe omnibus imperat unus,
Cunctos nam vincit, fert ſibi & omne decus.
Armis Heſperiæ robuſtos ſubdidit Indos,
Mundi & ſub pedibus vel jubar omne locat.
Illuſtri palma rutilantem ſcandit Olympum,
Et Solis nitidi lumen adauget idem.
Palmarum fulgore micat nitidiſſimus omnis
Bellorum quoniam dulcia jura vehit.
Hunc dedit ipſe DEUS *populis ut præeſſet ubique,*
Virtutem ut decoret, torqueat utq́ue ſcelus.
Supremis etiam fert multa trophæa coronis
Mundi alij ſi eſſent vinceret ipſe ſibi.

AD AVGVSTISSIMAM
ET INCLYTAM ISABELLAM Hiſpaniarum & Indiarum Reginam
EPIGRAMMA.

DIVINIS *thalamos ornat toto orbe Tonantis,*
Semideos utero fert quoque corde Deos.

Hæc ſacra perfecit terræ & connubia cœli,
Et Iovis ingenerat fulmina magna ſui.
Ille Aquila in cœlos, oculato hæc Alite ſurgit
Æthereis pennis ſydera & ambo volant.
Cyprius hanc cæcus, telo flammante, ſubegit
Aſtriferum preſſit quo ſacra Iuno Jovem.
Qui ni eſſet cæcus tanto illam arſiſſet amore
Ut radijs poſſet cernere cuncta ſuis.

AD SERENISSIMVM Infantem Carolum EPIGRAMMA.

VT Martem virtute altum ſibi ſumeret orbis,
Stirpe ſatum Auſtriaca Juppiter ipſe dedit.
Amphitryoniades illo viget undique ſummus
Biſſenis palmis cui decus omne ſubeſt.
Et nomen, numénque probat, genus eſſe Deorum,
Parvo immortales fert ſibi corde faces.
Carolus eſt Charitum proles, Marsq; ipſe ſupremus,
Nomine at hæ ſplendent, viribus ille micat.

AD SE-

AD SERENISSIMVM Infantem FERDINANDUM Epigramma.

IN ſupremum olim Ganymedes raptus Olympum,
Unco Aquilæ ſcandit maximus ungue polos,
Ut Iovis ad menſam ſacra pocula ſiſteret alti,
Divino allexit dulciter ore Deos.
At FERDINANDUS Tyrio circundatus oſtro,
Ipſe Iovem in menſam ducit ab axe ſuam.
Oris nam facibus ſic Phœbi lampada vincit,
Ut jubaris cœlum vel dare jura putet.

Ad Sereniſſimam Infantem Mariam EPIGRAMMA.

IAm teneros arcus, ducitq; Cupidinis ignes,
Hos cilijs, illos undique fert oculis.
Ore Venus non corde quidem: ſed mente Minerva
Hoc mundum, hoc cœlos vincit, agitq; ſacros.
Hæc dum jam Triviæ in cœtum ſe denique transfert,
Atque feras ſuperat, torquet & una viros.
Hæc Reges paritura ſacros ſibi condit amores,
Cæſaris ut proles, Cæſaris utq; ſoror.

AD EXCELLENTISSIMVM & Illuſtriſſimum Principem D. Ferdinandum de Ribera, Alcalæ Ducem, Marchionem Tariſæ, Comitem de los Molares, &c.

EPIGRAMMA.

OMNIA cum tecum referant maris omne profundum,
Littoris hinc decuit nomen adeſſe tibi.
Nobilitatis enim circumfluis undique ponto
Ingenij & vaſto fluctuat unda ſinu.
Divitijs pelagus terras velut alluis omnes
Et multis Muſas allicis ipſe libris.
Virtutum fulvis generis bibis ardua arenis,
Geſtorum tangit quas nimis alta rates,
Inq; his firmatur Phœbo cum robore portus,
Quem Muſis multo littore ſolus habes,
Quæ quia vel tecum ſubſtant decet inclyte Princeps,
Ut littus currat non niſi nauta tuum.

Aliud Epigramma.

ET Phœbus, Phœbéque regunt vaga lumina cœli
Hæc noctu lumen, dat jubar illa die:
Et quem dat noctu ſumit de fratre nitorem,
Nam neſcit fratris linquere jura ſoror.

Sic

Sic FERDINANDUS *tecum jubar objicit orbi,*
Abſque illo haud poteras nam dare lucis opus.
Ut Phœbus nitet ille quidem tu ut candida Phœbe,
Namq; ejus curris tu ſuper aſtra rotis.
Ille diem Hiſpanis rutilantem conflat in agris
Tecum nulla ſolo, ſed tamen umbra ſubeſt.
In te & dum radijs mittit ſua lumina Phœbus
In te terra videt, quod quoque Phœbus habet.

AD ILLVSTRISSIMVM ET RELIGIOSISSIMUM P. F. D. Martinum de Padilla Adelantadi majoris Caſtellæ filium, & Auguſtiniani Ordinis ornamentum, &c.

EPIGRAMMA.

EXSVRGIT *natura tuo dimota volatu*
Cœli dum ſummo ſydera corde petis.
Nobilitate volas divinis concitus alis
Relligione polos ſummus in axe ſubis.
Hæc duo te invicto ducunt per ſumma nitore,
His quoniam ſummus ſæpe duobus ades.
Et tanto in rutilas revolas citus aëris arces,
Æolus ut timeat, ne tibi ſede cadat
Eſq; oculis cunctis nulla viſibilis arte,
Dum celeri volitas relligionis ope.

Nam dum per cœlos tua ſe vehit incita virtus
Phœbæa ſemper ſtat face ſplendidior.
Eſt nihil excelſum, quod ſic petat æthere culmen,
Namq́; inter ſummos culmina ſolus habes.
Ergo volas nimium ut ſacris talaribus Hermes
Dedalus ut pennis, fulmen & ut radijs.

AD

EXCELLENTISSIMVM

& Illuſtriſſimum Principem D. Franciſcum de Caſtro, Comitem de Lemos, & de Andrade, Marchionem de Sarria, Ducem de Tauriſano, Comitem de Caſtro & de Villalva, &c.

EPIGRAMMA.

H*EROVM dum geſta tonat vox ærea famæ,*
In laudes ſolum reſpicit una tuas,
Cæſareos vehit illa ſinus, decus inſonat orbis
Maxima dum tecum ſe celebrare putat:
Aſtra petit pennis, cœlum quoque concutit ære
Hæc quoniam tecum vel nequit ire minus.
Sic etenim tanto jactat ſua nomine facta
Ut ſolus vocis ſis ſonus ipſe ſuæ.
Ergo ubi fama tonat, ſine te nequit illa tonare,
Ejus nam meritis grandibus ora reples.

Ambo

Ambo etenim certatis item pro vocis honore
Nomen ut illa ſonet, nomen ut ipſe feras.
Te FRANCISCE *tenet flatu, quia flatibus ejus*
Illam dum ſpiras, tu ſuper aſtra vehis.
Illa igitur reſonat, quantum ſe & cantibus auget
Tantum quæ celebret, ſunt tua facta ſibi.

AD NOBILISSIMVM VIRUM D. IOSEPHUM FRANQUESAM Comitis Villalongæ filium, Epigramma, in quo prima littera cujuſque dictionis nomen ejus refert.

EPIGRAMMA.

D*Electis Ornas Naturæ Inſigibus Orbem,*
Supremas Effers Parnaßi Heliconidas Unus
Sydere Divino Effulgens, Fers Roboris Alti
Nomina Quæ Virtus Effert Sublimibus Armis.

AD NOBILISSIMVM Virum D. Alphonſum de Revenga perpetuum Arandæ Vexillarium & claro Alcantaræ ſtemmate cohoneſtatum

EPIGRAMMA.

E*Xcuſſam Muſis dum defers pectore mentem,*
Amplius in terris fert chorus ipſe nihil.

Ut generis jungis Muſarum ſtemmata juri
Ceu tua Crux lateri, ſic tibi fama viret.

AD NEMESIM
Epigramma.

VIcta tuo te dente necas velut omnia mordes,
Nam quo quis vivit tu miſerè ore peris.
Morde equidem rabieq́ ferox dirum evome virus,
Quo magis & mordes, ſtat tibi vita minus.

AD PRINCIPUM GLORIAM
Epigramma.

TEmpora marmor edunt inciſa & nomina in illo
Famæ ſola poteſt gloria flare tubam.
Hæc virtute ſonat, cita vocibus incutit orbem
Dumq́ jacet virtus, tunc quoq́ fama tacet.

Ad Muſas Epigramma.

VIrginei ſacro vobis ſtant pectore vultus
Et vos virgineo Phœbus amore colit.
Cunctis vos cæco modo munere proditis ipſas,
Nam ſibi Parnaſſus vilia ſcorta tenet.

PROLOQUITUR APOLLO.
Epigramma.

EST laus vera viris genuit quam candida virtus,
Virtus laude alitur, quærit utramq́ decus.
Muſa nihil, virtusq́ parum, tenet omnia merces,
Laus abit ad Corvos, ſpe bona magna cadunt.

Vincentij

Vincentij Marinerij Valentini

PANEGYRIS,

AD

SERENISSIMVM

CAROLVM STVBARDVM

Walliæ Principem, Magnæ Britanniæ Hæredem.

Ἀλλ' ἤτοι μὲν πάντα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται.

Vincentij Marinerij Valentini
PRÆFATIO.

CONSPICVOS generis radios ſub pectore defers,
Nobilibus ſacrum queis facis ipſe diem.
Dumq; inſplendeſcis rutilanti lumine fœlix,
Te veluti Phœbum territa terra ſtupet.
Hiſpano exoreris mirus ſacra æthere luce,
Atque orbem lucis nobilitate reples.
Antiquos quos ducis avos miratur Iberus,
Romanusq; colit, Africus ipſe fugit.
Geſtorum tecum tanto ſtat gloria jure,
Vt pateant decoris jura parata tibi.
Iamq; manu, jam corde acri, jam robore teli
Hic genus effecit maxima geſta tuum.
Atque animo ingenti fugitarunt acriùs hoſtes,
Per terrarum orbem, per vada ſalſa maris.
Nomine & horruerat jam tellus tota tuorum,
Quorum ſubmiſit viribus arma ſimul.
Et veluti Alcides clavâ ſcidit arma ferarum,
Nomine ſic ſanguis terruit arma tuus.
Quondam namq; fuit dum gens tua maxima telis,
Non tutus ferro conſtitit hoſtis atrox.
Herculeum perſtabat enim ſub corpore pectus,
Hiſpanum tenuit quo ſine lite ſolum,
Et velut ille axem ſtellanti pondere fulſit,
Sic tua gens orbem ſuſtinet Heſperium.
Iamq; opibus ſummos conſtruxerat undique ſumptus,
Atque Indi effudit fulva metalla ſoli.

Inq;

Inq́; decus Regum gemmarum effudit acervos,
Terra quibus toto canduit orbe ſtupens.
Viſcere quos lapides generant conchylia pulchros,
Te decoris lumen perſtitit illa ſacrum.
Terrarum varios ſuſcepit jure triumphos,
Et palmæ preßit munere cuncta ſuæ.
Extendit tituliq́ue jubar, noménque trophæi,
Quà nitidus nimiùm fulget uterque polus.
Nunc ſtat & æternis Hiſpania fulta columnis,
Gentis nam perſtat viribus acta tuæ.
Hic ager, hi colles, hæc terræ jugera magna
Sæpe tuæ ſervant nobile ſtirpis opus.
Et tibi de tantis tantùm patet undique nomen,
Ut totum poßis ipſe replere ſolum.
Qui in te oculos vertunt, numen mirantur avitum,
Non audent tantùm cernere poſſe jubar.
A longè inſpiciunt poſitâ ſub lumina dextrâ,
Subdita ne tantâ ſub face corde ruant.
Hunc animum ingentem, quo totum concipis orbem,
Cæſareas flammas undique ferre vident.
Hocq́; altum virtutis opus, quo agis æthera totum,
Regales condit ſemper ubique faces.
Hic mentis ſplendor, quo Muſam amplecteris ipſam,
Divini fulgens eſt nitor ipſe chori.
Hic generis fulgor, quo ſceptri ſubvehis arcem,
Cæleſti ſolem ditat in axe ſacrum.
Ergo quidquid habes tanto ſtat numine tecum,
Ut rerum ſummâ ſtet tibi mente nitor.
In te etiam juvenis naturæ inſplenduit ætas,
Ut te vel gremio ſacra Minerva gerat.
Lacte ſuo nutritus enim dat pondera membris,
Quæ nequeat quovis vincere terra modo.

Prudenti ſurgit tecum pede candor ubique,
Et greſſus format maxima quæq; tuus.
Et ſic nobilibus virtus tua ſumma pateſcit,
Ex te ut de ſacro fonte ſuprema ſerat.
Iam viridis nimiùm cingit tua tempora Daphnes:
Nam generis fronti ſtant ſacra ſerta tuæ.
Victores quondam vicit tua ſumma poteſtas,
Non patitur quoniam vis ſibi ſumma parem.
Oſtendit nigro ſtillantes ſanguine vultus,
Mavors dum telis ſubdidit arma tuis.
In te naturæ vis maxima promicat altæ,
Te quoniam nullus altior eſſe poteſt.
Attingis manibus rutilantis ſydera cœli,
Quæ tuus inculcat ſemper in axe Leo.
Alta volas, altusq; nites, ſtasq; omnibus altus,
Poſtremo tanquam ſtes vel in orbe poli.
Clarius at te ipſo nil novit maxima tellus,
Aut genus, aut cernat geſta ſuprema tua.
Nam vigor hic ardens, quo maxima ſuſcipis unus
Eſt ſæpè ingentis indolis indicium.
Corda calent, animusq; ardet, tibi pectus & urit,
Et ſummo decoris flammet in igne ſinus.
Nam dum magna ſubis, non proles magna PHILIPPI,
Sic magno magnum nomine geſſit opus,
Et tua nobilitas ſic magnis artibus alta eſt,
Ut vel vix oculis ſubſtet ubique patens.
Iuliadum tibi ſanguis adeſt de ſanguine Regum,
Æneas valido quos dedit enſe ferox.
Queis Italos muros divino ſtemmate junxit,
Marti & conſtituit aurea jura tuo.
Troianos animos condit tibi pectore Mavors,
Quo quatias terras, ſi quatere ipſe velis.

Sylvius ille ingens ingenti eſt numine tecum,
Et tecum leges, juráque ſumma creat.
Námq; tui vultus candor, ſplendórque, nitórque,
Regales præfert ſemper in orbe manus,
Et ſceptri tibi fræna patent, quæ jure gubernas,
Dum Phœbi currus dat tibi fortè locum.
Grandior in ſummo ſplendeſcit pectore virtus,
Ejus nam nimiùm gloria creſcit ibi.
Principibus charum ſtatuit fortuna ſupremis,
Principibus quoniam vita ſtat æqua tua.
Si ſpes magna fovet magnos ſub robore Iberos,
Spes tua & in cœlos jam Roderice vehit.
Tu Princeps, tu orbisq; decus, gentíſque cacumen:
Præter te, nullis ſtat jubar orbe viris.
Et quod mente geris, tanto ſub numine volvis,
Ut te ſtirpe Deûm quiſque putet fluere.
Eſt tibi naturæ robur quoque robore natum,
Quo vel ſupremos allicis ore tibi.
Proſpera dat pleno puppis tua lintea vento,
Nobilitas ſacris eſt tua tuta vadis.
Hæc maris antra terit, calcat telluris & antra,
Atque illi ſubſtat hinc Thetis, inde Ceres.
Copia virtutum plena te meſſe perornat,
Et pulchro pariter ſtat tibi Muſa ſinu.
Phœbæas flammas divina mente recondis,
Quarum divino carmine jura vomis.
Militiam ſequeris Muſarum limine mentis,
Dux quibus aſſiſtis, te & duce ſemper ovant.
Iungis nobilibus titulis quoque lumina Phœbi,
Nam ſua jam tecum ſydera Phœbus agit.
Poſſidet ille tuo divinum pectore nomen,
Et te majorem neſcit habere ſibi.

Sub noſtro axe micas, ceu ſummo Phœbus in axe,
Ille facis, tu alti plauſtra decoris adis.
Princeps, Dux, miles titulis, conamine, ſtirpe:
Fers, condis, celebras nomina, geſta, genus.

AD EXCELLENTISSIMVM

Principem D. Franciſcum Gomez de Sandoval, Ducem de Cea, Protarchonta Caſtellæ, Comitem de Santagadea, & de Buendia, Dominum de Dueñas, Præfecturæ Calatravæ Commendatarium, & Hiſpaniarum & Indiarum Regum à Cubiculis, aureæ clavis ſplendore ornatum, &c.

EPIGRAMMA.

SANDOVALIACVM toto jubar orbe refulget,
Atque ſono fama concutit aſtra poli.
Aſtra poli tua ſcuta tenent, tanquam æthera ſummum:
Nec poterant ſcuto non niſi adeſſe tuo.
Quinque micant radijs fulgentia ſydera tecum:
Nam quintum Martis fers tibi jure jubar,

Atque

Atque orbem illuſtras ſic tanto lumine cunctum,
Quamvis Aſtra vehis, nox tibi nulla ſubeſt.
Tu Solem Regum ſtellis comitaris ubique,
Atque tua Regum ſtat face ſæpè dies.
Atque ut non Solis privatur lumine ſceptrum,
Sic etiam ſtellis non caret inde tuis.
Ante facem Solis cœli non ſydera fulgent,
Sed tua ſplendeſcunt Solis & ante facem.
Tu FRANCISCE *geris, ſi quæ ſunt numina terræ:*
Nam qui adfert ſecum ſydera, numen habet.
Ex his quinque micat tecum Cynoſura virorum,
Immoto quoniam ſtat jubar orbe tibi.
Non obſcurantur, nec norunt illa tenebras:
Nam radijs ſuperant nubila denſa ſuis.
Nobilitatis enim tecum ſtat ſplendor, & ardor,
Quo terræ aßiduus promicat ipſe nitor.
Sed non plura loquar, tua jam FRANCISCE *tacebo,*
Nam tua cùm taceo tunc puto plura loqui.
Stellarum at radij illuſtras quibus omnia ſolus
Sunt linguæ nequeunt quæ alta tacere tua.
Nec mirum linguas, rutilas tibi tradere ſtellas:
Cùm tua nec cœlos geſta latere queant.
Quæ ſicut linguæ reſonant, ut ſydera lucent:
Námque pates linguis ut quoque ſyderibus.

Vincentij Marinerij Valentini
PANEGYRIS.

ANNVE Divino Princeps mihi Carole ſtatu:
Tu quoniam ſacra Muſa mihi, tu magnus Apollo:
Tu mentis formaſq; lyram, cantumq; reponis,
Æthera quâ ſummis quatiat tibi vocibus altum,
Immittatq; tuum ſtellanti nomen Olympo,
In quo fulgenti perſiſtat ſydere mixtum,
Et radijs Solem, terras fluxu augeat omnes.
Tu noſtri numen ſummum modò carminis aſtas:
In te oculos mea vertit inops concuſſa Thalia,
Atque tuo quatitur, ſemper nimis excita, amore:
Audax téque ſubit, ſupplex te reſpicit unum,
Victa colit, fœlíxque videt, laudátque coacta:
Arma tuba, tua facta ſono, vehit omine ſceptra,
Et te immortali magnum ſtupet undique Marte,
Clarum animo, virtute acrem, geſtiſq; ſupremum:
Quem nec linquit honor, nec neſcit fama boatu,
Dum toto factis perſiſtis maximus orbe,
Et ſuperas ſub ſtirpe Duces, ſub Marte potentes,
In te & deflectis vel jura potentia mundi.
Hiſpanas Cereris florentes ubere terras
Pratis diſtinctas ſulco viridantibus amplo
Compoſuit natura tuis modò greßibus omnes:
Quas calces, quas calce teras, quas lumine luſtres,
Atque pedum tactu ſemper floreſcere cogas,
Et tua divino præſentia jure perornet,

Quam

Quam cernens Hiſpana ſeges miretur in ævum,
Et flavis decus omne tuum committat ariſtis,
Quas ſua perpetuo fœlix terat area honore,
In qua jacta modò floret tua maxima meſſis,
Quam mundus lucratur amans, recolitq; requirens,
Inq; cibum decoris complet ſacra horrea magni,
Et nihil in tanto non cernit Principe ſummum.
Nunc Hiſpanus ager fortunæ robore ſurgit,
Nunc videt erectos inter tecta aſtrea campos,
Angliacis ſeſe jactans Heroibus auctus
Stirpe Deûm, decoratus enim nimis inde ſuperbit,
Et claros pariter tangit quoque collibus orbes:
Non hoſtes, non horret item Mavortia tela:
Non animo curat Polyphemica robora magno,
Hoſtes ſeu ſtudeant invadere corpore vaſto,
Totáque deſultet flammis Vulcania rupes,
Fulmineúmque ardens Martem ſive evomat Ætna,
Armáque inhorreſcant Romanis fuſa lacertis:
Ut navis, quam ventus agit vada in ardua ponti,
Qui ſpirat nimium ſtridenti flamine fuſus,
Carbaſa & ejectis albentia flatibus implet,
Nereos & puppim lenis vehit unda natantem,
Et partim verrens ſpumas ſecat æquora remis,
Et lino tenuem diſperſo concutit auram,
Delphinúmque vias celeri natat excita curſu:
Sic Hiſpana manus telis viget aucta duobus:
Hoc à retro urget, ſtátque illud durius antè,
Omnia & evincit, ſtatuit ſi vincere cuncta,
Nec propè permittit caſus accedere ſævos,
Anglica ſi tentat perſtringere robora cuſpis,
Si vaſtare omnes vis ſumma Hiſpanica tentat:
Herculis ut corpus protectum pelle Leonis,

Ferratáque manus monſtra ejicit omnia clavâ,
Nec diris inſurget aper jam dentibus horrens:
Sed neque multiplici invadet Draco vertice ſævus.
Nunc quia multifluì cedent vel flumina Nili,
Seu tumeat cana pulſus nive littora tranans,
Undis ſeu currat cunctos pluvialibus agros,
Et Libyes hic ſtabit onus, nil pondere tentans,
Cuncta ſibi commota timens mirabitur arma,
Vnguibus æripedum ſiccas dum ſubdet arenas,
Atque alis peditum ut ſubmittet culmina montis,
Et rabiem Hiſpano metuet dum pectore natam,
Cui ſic robur ineſt, ut ineſt virtutibus aura,
Atque jubar famæ, fortunæ & palma ſecundæ,
Quam miles ſequitur, proprijs & temperat armis,
Ingenij quam jura probant, virtúſque requirit:
Nam non fama vehit, quem non victoria tollit:
Non honor agnoſcit, quem vis ſibi proſpera neſcit:
Nam dubio ſtant fata modo. Tenet omnia virtus,
Fluctuat & varijs ſemper ſibi caſibus orbis:
Sunt hominum nam corda ſimul proclivia noxæ,
Et quos Mars cæcat ferro premit obvia clades.
Sola Themis divina fovet, dum jura, decúſque
Æternos indit motus virtutis ubique.

Eſt virtutis honor ſplendeſcens principis haſta,
Qua fultus clypeóſque terit, thoracas & urget,
Cuncta poteſt: nam cuncta ſubit ſibi candida virtus.
Hæc duo præſtat enim, fulcit quem ſuſtinet ipſa,
Vt quando laſſus telo ſibi conſtitit Hector,
Dum vires totis ſumpſiſſent corpora membris.
In Troas defeſſus atrox haſtæ hæſit Achilles,
Atque Ægyptiacis haſtæ Pompeius in oris
Subſtitit, atque nova vires virtute refecit.

Eſt etiam

Eſt etiam munimen ovans pugnantibus illa,
Perforat, infringit, lacerat, ferit, incutit, urget:
Cuncta domat, ſubjecta ſecat, commota repellit.
Eſtq; ſalus domino, clades immitis & hoſti,
Haſta obijt mirè confoſſo pectore Gracchus,
Subdidit & vitam dirus Iulianus ab illa,
Et telo varios Menelaus contudit acri:
Hiſpaniq́ue Duces telo vicere cohortes:
Hoc igitur dum torquet honor, vibrat aurea virtus
In tutamentum, & noxam ſimul, irruit ipſum.
Iugera nunc iſtud jam munit Iberica magna,
Iam certa expungit ſuperatum cuſpide pectus,
Atque acie gemina ſecat hic, ſecat inde viciſſim,
Adjunctus dum ſceptra regit ſibi Principe Princeps,
Et Tamiſim ſacro nimium Tagus ebibit ore,
Matritúmque videt ſibi prata Britannica jungi,
Et calida admiſcere ſibi niue ſtagna rigenti,
Et flavis cirris uſtos ſe nectere crines,
Atque lupam tentare ſua ſub pelle leonem,
Arctoïs dum nata jugis bibit inclyta Bœtis
Flumina, quæ dulci nutriunt ſua membra liquore,
Et cogunt longos Pelagi tranare receſſus,
Spumantéſque ſali nimium percurrere colles,
Et calcare avido multùm pede littora longa,
Dum Princeps tuto figit veſtigia greſſu
Telluris per dorſa ſacræ, ſylvaſq; venuſtæ,
In quibus æterna Nymphæ ſtant arbore lætæ,
Panáque deducunt, quà ridens ſubſtrepit umbra.
Ingenio dum Muſa tuo ſe vivere vidit,
Et quaſi firma loco ſtabilem ſibi ſumere ſedem,
In quam multijugas Parnaſſi verteret undas,
Arſit amore tui, dimiſit Apollinis arcem,

In te & Caſtalios firmavit robore colles,
In te & conſtituit ſtrepitantis culmina Pindi,
Palladis & virides in te plantavit olivas,
In quarum ramis figit prudentia nidum,
Et multâ ſibi prole ferax terræ atria complet,
Allicit ut domitos, ceu ſacro numine cunctos:
Et dum terreſtres rimatur pectore caſus,
Tunc arcana poli tentat loca cuncta ſubire,
Et lucis virtute globum circundat amœna:
Præterit & ſeptem membris rutilantibus orbes,
Scandit ovans, curritq; ardens, volitátque refulgens,
Scrutatúrque ipſum tunc antra per intima cœlum:
Atque indagato vel ſummis viribus axe,
In propria tibi mente ſedet, tecúmque movetur
Tecum agit, & miro tecum conamine degit,
Dum ſceptri torques magno molimine pondus,
Et nova diffundis per terras pondera Martis,
Atque gubernaclo flectis Neptunia ſtagna,
Fuſcina quem toto magnum facit æquore patrem,
Phocarúmque greges cui victo pectore parent,
Et pater Oceanus ſpumantia tegmina ſubdit.
In te divino (Princeps) ſtat jure Minerva,
Quam vultu, quam mente refers, factiſque reducis,
Et Iove nata tuum miratur in ore nitorem,
Inq; illo ſtatuit ceu ſumma ſede ſedere,
Dum ſibi fronte tua ſpondet vel magna, ſerena:
Ex qua tranquillos diffundit in omnia ſoles,
Atque ſerenatis quoque temperat omnia ventis,
Vt roſeis digitis Aurora aſſurgit in orbem,
Et tenebras ſacro ore fugat, noctémque repellit,
Et proprios rebus reddit formoſa colores,
Dum ſalit in pictos radijs rorantibus agros,

Titoni

Titoni & linquit conſperſum ſydere lectum,
Quem varijs coluit nimiùm complexibus ante,
Cœleſti & preſſit perlucida tecta ſopore.
Non aliter, dum mirus ades per maxima præſens
Antra ſoli, mundíque vides tibi compita cuncti:
Omnia delectas gaudenti concita vultu,
In cunctos miræ naturæ gaudia vertis,
Mirifico & ſaturas generis quoque lumine terras.
Vix ſimilem, vix nempe parem noſcíſque, videſque,
Seu proavos jam quiſque notet, vel numen avitum,
Quod ſerie tibi pectus agit nunc nobile longa,
Regali & condit nimium ſplendore ſacratum,
Ut vel vix oculus ſic ſplendida lumina cernat,
Quin victus ſine lite cadat, ruat ipſéque preſſus,
Et cilijs ſine luce ſuis cæcutiat actis,
Et quærat comitem, tantos dum cernere vultus
Auſus: inextinctos tecum & fuit inſpicere ignes,
Terra calet quibus acta nimis, Phœbúſque iteſcit.
Et quoque cæcus amor, qui vel nihil inſpicit unquam
Lyncæus his perſtat, penetrat quoque diſſita multum,
Atque tibi Paphiæ ſubdit fulgentia colla,
In quibus appendens vel cœlica culmina tangis,
Quæ Soles tibi pura duos jam ſemper in ortu
Deducunt nunquam Occaſus tenebroſa per antra,
Qui dilabuntur, dubitant namq; undique labi,
Stat quibus Hiſpanum Imperium, mundíque poteſtas
Vel manibus fundata tuis, paritérque refixa,
Tanquam in ſupremo terrarum condita colle,
Qui ſuperat longo vel cunctas vertice terras,
Suſtinet & magni quoque ſumma cacumina Olympi:
Et veluti Oſſæis tangit purum æthera ſaxis,
Antráque terrarum promiſſis occupat umbris,

Æmathio veluti duplicaret vertice collem:
Et lucidat nempe locum currentibus aſtris,
Aſtra unum nam ſola vident, ſolúmque verentur,
Et varijs luſtrant illum fulgentia gyris,
Tecum Palladio ſemper quæ fomite vivunt,
Et tecum divina Deæ quoque lumina ſpargunt,
Ut dicant ambos uno ſplendeſcere Phœbo,
Qui tanta inſpiciunt tecum molimina Divæ,
Et tecum mirantur item prudentia facta:
Queis ſuperas nimium vel maxima geſta parentum:
Magna ſubis, ſuprema tenes, ſequeriſque vel alta
Cunctáque conſpicuis vitæ quoque caſibus ornas.
Sic tete attollis, ſic tete per ardua jactas
Robora Mavortis, ſic maxima ſuſcipis unus:
Sic etenim ſupremus ades, ſic denique Princeps
Magnanimos condens generoſo pectore caſus,
Cæ arcos animo generanſque potente triumphos,
Et ſertis cingens tua tempora maxima ſacris,
Quæ ſacro ſemper tibi pollice nexuit una
Muſa potens, Mavórſque ferox, virtúſque niteſcens,
Quorum deducis ſplendentia ſtemmata tecum.
At quæ Trajanus fecit ſpectacula Romæ
Magna nimis, multoque ſimul ſplendentia cultu,
Ut mundi totius honor, robúrque ſtuperet,
Et miraretur tantos ſub Principe caſus,
Te potuere ſuo vel tandem poſcere jure,
Te dominum ſpectare ſuum, ſummúmque parentem,
Et tibi de victis palmam præbere trophæis,
Nomen & hinc ſummos mundi deferre per agros,
Concurrere & patrios ſummo conamine ſenſus,
Indere & in gentes rerum miracula ſumma.
Hæc faciunt tua geſta quidem ſine fine minora,

Nam

Nam majora tuis ſplendeſcent undique geſtis,
Quæ obſcurent quæ magna putat vidiſſe Senatus:
Martius & Campus ſecum ſtatuiſſe ſub armis
Cernere Tarpeiæ nimium faſtigia magnæ,
Quæ quoque Romuleus ſtupuit ſine pectore miles,
Orbis dum magno conſluxerat agmine cœtus,
Et vacuis adiere Vrbem tunc urbibus omnes,
Et quaſi commoto nimium via pulvere quævis,
Gentis denſa fuit, populo concuſſa terente,
Et mundi partes deduxit in Itala tecta,
Dum tritis caruit nimium ſibi germine plantis
Campus,& everſis quoque meſſibus aruit omnis.
Semita ſtricta fuit populo ſic obvia tanto,
Se niſi ſuſcepto produceret undique campo,
Creſceret & fracto paſſim via limite cuncta.
Sic modò currit Iber, præceps ſua mœnia linquit,
Vt te conſpiciat, laudum tibi munera fundat,
Téque animo, te corde ſimul ſtupeátque,colátque,
Atque uno cuncti celebrent vehementiùs ore.
Et quam non dubitas ſurgant encomia linguâ,
Et factis innata tuis toto urbe pateſcant.
Hinc niteant, illincque volent,perq́; omnia currant,
Occupet atque tuum vel quævis compita nomen
Carolus,& toto tibi perſtrepat orbe viciſſim,
Et ſciſſo ſervet nomen quoque cortice truncus,
Et placido ſcribat tua nomina littore flumen:
Quod vel Naiades,dum ſaltant dulciùs undis
Sæpe legant,& ſæpe canant,& ſæpe refundant,
Atque choros illo ducant, lætentur & illo
In te, atque ex illo deflectant undique amorem,
Atque ſinu vitreo miris amplexibus arctent,
Et nihil omittant laudis, dum nomina cantant,

Magna ſono, ſuprema typo, divina nitore.
At nunc magna quidem Muſæ eſt audacia noſtræ,
Magna petit, vetitasq; arti ſubit undique partes:
Quas qui ſuſtineat vix eſt, ſive Hercule natus,
Aut terra aſſurgat membris genitrice ſupremis,
Cùm laudum ſtudeat cumulum oſtentare tuarum,
Atque pares tantis conatibus offerat artes,
Quas natura nequit vel juſta prodere mole:
Namq; oculos perſtringis adhuc vel mentis amœnæ,
Cùm prurit tacito ſemper tua dicere ſenſu,
Suſcipit & ſumma quæ condis voce referre.
Auſonij qui corde tulit ſacra ſceptra Quirini
Extulit & multo divinum jure tribunal,
Non meritis, non laude quidem ſimilíque, paríque:
Sicut tu ducis, duxit præconia gentis,
Quæ ſemper ſic prona tibi, tibi læta ſuperſtat,
Átque tuis ſtat vana ſimul valde excita factis,
Ac ſi conſpiceret mundi miracula magni,
Vt verè tu mirus ades cernentibus ipſum.
Nam ſtupor es cunctis, cunctis numénque, jubárque
Pectore quod ſummo condis, fundíſque viciſsim,
Atque inter Proceres ceu Phœbus in aſtra refulges,
Vt minimas ſuperat nocte Artemis æthere ſtellas:
Nam nunquam parco ſubſunt tibi ſydera fato,
Nec vili Eumenides ſtatuerunt ſtamina fuſo,
Nec triſti aſſulſit tandem tibi luce Planetes.
Vt qui auxit rapidas Thraſimeni cædibus undas,
Et Martem ſuper aſtra tulit, noménque, decúſque,
Terrorem incutiens mundo, Muſisq; decorem,
Spem cunctis, viréſque animis, famámque miniſtrat:
Sic tibi pacato ſtabit Marte aureus orbis,
Debebit quoque magna tibi quæ acceperit arma,

Et tibi

Et tibi ſubſcribet titulos, tibi ſtemmata honorũ,
Glorifico & tollet ſemper te nomine fama;
Dum canet egregios, quos condis pectore caſus,
Quos videt attonito populus citus undique vultu,
Atque horret laudare ſono, verbiſque notare.
Sed quaſi nunc diſpar tantis conatibus ipſe,
Et nequeat quæ corde optat, vel dicere voce,
Vel calamo firmare pari, vel carmine Muſæ:
Nam vis parva nequit fundo deducere montem,
Atque ratis molem digito ductare per undas:
Nam tot nemo poteſt, niſi ſit fortiſſimus idem,
Alcidæ & vigeat robuſtis artubus alti,
Ut vel nemo valet tua dicere maxima geſta,
Quem non Phœbus amet, ducántque in carmina Muſæ.
Et ſi Phœbus amat, Muſæq́ in carmina ducunt,
Tunc etiam vel victus erit, victúſque tacebit,
Et premet attonito ſub corde ſilentia ſenſu,
Nec vires ſolitis audebit tollere nervis.
Pinget poſteritas æternis acta figuris
Geſta tua, atque animos nimium ſuperabit imago,
Quæ memores facit tranſacto tempore cunctos,
Te in campos veniſſe Tagi, pulchræq́ Matriti,
Atque oculis luſtraſſe tuis Hiſpanica tecta,
Purpureas aluiſſes roſas tua pectora mira;
Et frondes, floréſque alto ditaſſe colore.
Hæc, hæc læta Tyros formabit murice picto,
Hæc Babylon radio texet ſplendente viciſſim:
Attalicis variata aderunt hæc ſemper in orbe
Auleis, te & pinget acus per ſerica fila,
Et tua jam fulvo ſpecies radiabit in auro,
Et ſimilem Phœbo præſtanti lumine reddet.
Materia ſemper vultus pretioſior omni

Magnus erit: de forma etiam certabit ubique,
Vel ſi etiam Paridem fulgeſcens Cypria laudet,
Vel Thetidis natum miretur Græcia ſemper,
Anglicus ore nitor patrijs micat undique flammis,
Et generis magni Stubardica gloria floret:
Qua ſic ſæpe nites, ut vincas quoſque potentes,
Ad te quoſque trahas, cogaſque viróſque, puellaſque
In tua proclives ſuperato pectora corde.
Ut te quæq; optet, tecum cæco ardeat igne,
Et doleat vidiſſe, frui ſi forte negatur,
Se & quocunque ferat, quà tu veſtigia figis:
Stare loco vix ulla ſciat, niſi te ipſa ſequatur.
Sic ſpeciem Magnes, ſic finxit corda Cupido.
Sic fortuna tuis fuit ingens dotibus ipſa.
Voce viæ tua geſta ſonant, nox ipſa tenebris
Inſinuat laudem ſtrepitus ubi perſonat aër,
Aëre dum volitant nocturnis carmina verbis,
Et mutis reſonant ſemper ſermonibus auræ,
Cùm referunt quæ plebis amor tibi præbet ubique,
Quæ vix vel capiet quod ſecum continet orbis:
Nam vacuus vel mundus erit, niſi compleat illum,
Viſque tua, & tuus inde decor, tua magna poteſtas.
Ut ſaliunt, ſidente noto pavidæ inde columbæ
Accipiter, quas ungue fugat, roſtroq; minatur
Exitium, penitúſque albe labefactat euntes.
Illæ veloci tranant curſu aëra magnum,
Ætheris & quærunt vacua omnia inania pennis.
Sic hoſtis, quem Bœtis habet, modò territus horret,
Hiſpanis dum tela videt nunc Anglica telis
Mixta nimis, ſimiliq́ue etiam ferveſcere Marte
Oceanus quæ ſolus amat, tellúſque veretur,
Et penitus toto cœlum quoque provocat orbe,
In quibus & rerum perſiſtit denique ſumma.

Et

Et regni vis magna ſacri, ſceptrîq; cacumen,
Quod nec Romulei forſan tenuere nepotes,
Nec tanto Aſſyrius geſſit quoque jure ſuperbus,
Nec gazâ Perſa accepit nimis inclytus amplâ,
Fœdere dum vincto firmatur Regia virtus,
Stat ſtabilis naturæ ordo, & concordia plebis.
Unio nam ſemper virtutem viribus auget.
Quæ ſunt ſparſa quidem nullo ſunt fulta vigore,
Et membris dum membra hærent, tutiſſima vita eſt:
Et ſimul hæreſcens firmant fundamina tectum:
Nam bene contortus vix funis ſolvitur ullus;
Inſula ſemoto pelagus ſibi continet orbe,
Albion à nivibus nomen quæ ſuſcipit altis,
Quæ rupes tegit alta nimis, campóſq; refundit
Romanis infeſta nimis, nulliſq; ſubacta
Viribus, aſſulſit Gradivi munere ſævo,
Cui magnus quoq; magna dedit ſua nomina Brutus,
Verſo elemento uno prolata Britannia fertur,
Quæ quondam ſuprema fuit, fuit alter & orbis,
Sic proprio appellata ſono: nam maxima manſit,
Atque opibus, rebúſq; altis, Martíſq; triumphis.
Vincere quam nunquam valuit vel maximus orbis,
Gallia dum ſtupuit flaventes cernere vultus,
Et preſſos audire ſonos de gutture gentis,
Atque Caledonias timuit ſpectare ſecures,
Æraq; fulgenti ſemper flammantia Marte,
Dum ſtrepitu præceps, atq; impete ſævijt Anglus,
Et rerum rapturus opes, rupturus & antra
Omnia, quæ terris ſaxo conduntur adacto,
Obſtaret niſi cordi ipſi clementia ſolùm,
Humani & vis cordis item paci adderet æra,
Armáque vel proprias tandem vertiſſet in undas.

Hæc tibi præclaram nimium tenet inſula ſedem,
Quà caput attollis, totúſq; aſſurgis in altum.
Vt Polyphemus erat mendaces inter Achivos,
Vtq; humiles ſuperat plantas vel vertice pinus,
Vt catulos excedit equus, velut altus Olympus
Depreſſas alto ſemper ſine culmine ſylvas.
Hinc tu claſſe quidem ſpumoſa per æquora ferves,
Et Pelagi vires, & terræ jugera torques,
Neptunúſque tuis ſubdit ſua dorſa carinis,
Atque illas placido ſedatus pectore lambit,
Fluxilis, & facilis pontum ſæpe indit & illis,
Et gaudet retuliſſe tuis ſua puppibus antra,
Nereides quæ ſæpe colunt, tibi & inde reſultant,
Et per ſpumantes flectunt tua carbaſa fluctus,
Quæ candore polit ſummi maris impigra ſpuma,
Et vultus imitatur item, quos Anglia nutrit
Albentes ceu ſpuma illos lavet, oráque tingat
Et proprium tribuat cunctis quoque ſæpe colorem:
Atque hac parte tuus populus ceu ſpuma niteſcit,
Fluctuat, atque tumet ferventi robore cordis,
Et maris inde refert motúmque, modúmque, vicémque:
Nam te robuſtum vocat ingens Nerea pontus:
Cui parent vada ſalſa maris, pelagíque poteſtas,
Et vires, tribuúntq; manus quoq; grandia Cete,
Grandia queis terræ nimium tibi culmina flectis,
Et proceres, ceu jure tuo bibis orbe ſub omni,
Pontigradis dum ſumma maris vada navibus urges,
Horreat ut tandem latus tua pondera pontus,
Cujus terga quatis numeroſo milite claſſis,
Motáque percurris diſtentis æquora tonſis;
Et quas de ſylvis pinus radicitus aufers,
Cogis per pelagi ſpumantia terga natare,

Atque

Atque audes animare illas ſub milite clauſe,
Et vario motu per Nereos antra vagari,
Quas tellus ſine ſenſu egit vel monte ſub alto,
Immotóq; tulit ramoſas corpore fagos,
Atque abies pictâ totas trabe dat tibi terras,
Dum compacta cavo tibi viſcere concoquit orbem,
Inq; epulas Regni nimium tibi regna miniſtrat,
Et facit immenſo ſupremum nomine ſolum,
Quo pelagi ferias, terræ & loca cuncta virentis,
Audiat extremis vel te quoque Mexicon oris,
Et cupiat, quærátque tuo lætarier ore.
Solis ut adverſo tellus fulgentis ab ictu
Suſcipit immenſi pulchros ſibi luminis ortus,
Diſcolor & varias format concuſſa figuras,
Dum fluidæ ſibi cernit aquæ ſplendeſcere motus:
Non aliter Princeps nunc fulget Iberia tecum,
Aſpectu nam læta tuo mirè undique gaudet,
Et ſentit ſecum ſceptri nova vivere jura:
Luce tua perfuſa nimis ſine nocte refulget,
Et fovet ipſa ſinu viridantia munera frugum,
Irriguo ridétque ſolo, viret ubere læta,
Et quaſi mutato creſcit conamine fati,
Dum plantæ capit illa tuæ veſtigia cara,
Et tibi quod calces præbet mitiſſima dorſum,
Fruge tumet, laſcivit equis, foliíſque vireſcit,
Naturæ & varios ſecum manifeſtat honores,
Quos radijs creat aucta tuis, doniſq; venuſtat:
Nam cùm diteſcit naturæ munere tanto,
Solvere ſe patitur tot debita jura potenti,
Divitiáſque ſinu, quas vel fortiſſima condit
Fronde refert, ramóque offert, fructúque reducit,
Et quæ ſugit iners ſuccis manantibus arbor,

Et ſi in diffuſas totam ſeſe explicat umbras,
Non radijs decorata tuis, caret igne micante,
Præbeat etſi arvis umbrantia tegmina cunctis,
Dum tutam ſibi paſtor opem capit æſtibus ardens,
Atque leves pariter frondes petit ipſe viator,
Quas & Aedonius contexit in arbore nidus,
Secum divinas ſervans modulaminis artes,
Quas patulo ſine lingua equidem dat gutture ſemper
Dulcis avis: res mira quidem, nil gratius orbe eſt,
Quæ tunc diffundit, quas concipit ore loquelas,
Manè accreſcentes cùm Phœbus concutit herbas,
Et radijs telluris opes cumulátque, beátque:
Sic tu ceu Phœbus vatum modulamina formas,
Ipſáque fama canit, dum tot tua lumina fundis,
Et geſtis decorare probas geſta aurea mundi,
Si quæ forte videt quæ vel tua viribus æquent.
Præſertim tanto quæ ſpondes pectore tecum,
Ætas majori veniet cùm percita ſenſu,
Et tempus proprio robur tibi robore tradet,
Cúmque humeris firmata tuis ſint ſplendida ſceptra,
Inſpiciéntque tuos vel fraxina tela lacertos,
Et curſu, motúque pedis totum aëra vincas:
Quod facile eſt tantis qui pollet viribus ipſis,
Et jam tela manu torquet per inane refuſa.
Te præſente quidem tellus Hiſpanica cuncta,
Ceu proprijs agitata locis toto exſilit orbe,
Gaudia quæ pleno concepit viſcere multa:
Sub partu florum tenuem diffundit in auram,
Explicat in planos nimium ſua munera campos,
Objicit & varijs rerum molimina cauſis,
Lætus eques pictis generis dat nobilis armis
Stemmata, jure quidem nimium generoſa ſuperbo:

Atque

Atque movet ludos, referunt ſimulamine verum
Qui Martem, fictóque truces conamine caſus:
Terra pedes, mediúmque ignes, tela accipit aura,
Omniaq; ingenti ludi quatiuntur ab arte,
Machinaq; egregios formas conamine motus,
Cornipedum ſtrepitu campum ferit ungula multo,
Calcat equus, quatit haſta viros, amor ipſe puellas,
Suſcipit & vicus quæ nunquam acceperat ullus
Gaudia divinis ſemper permixta trophæis,
Et paries retinet quæ fecit ſtamina Bombyx,
Quæ tenui depicta micant ſub tegmine cuncta,
Et pulchra rerum variatur imagine tellus,
Et claris diſtincta notis ſua munera neſcit,
Dum turbata ſuis miſcet ſibi gaudia cauſis,
Elevat inq; novos ſemper ſua robora ſenſus.
Iam Princeps noſtris tua verſibus inclyta facta
Nota patent, multóque manent manifeſta colore,
Qualem muſarum facies dat fronte ſerena,
Imbuit atque tuis meritis quoque magnus Apollo,
Et qualem ſanguiſque tuus, numenq; tuorum,
Conficit immenſis mixtum virtutibus ipſis:
Namq; oculis ſic clara nimis tua geſta videntur,
Ut vel quiſque putet Phœbo deſcendere ab ipſo,
Et de ſtirpe ſimul rutili procedere Phœbi,
Purpureo ut flammas oſtendunt ſanguine ſolis,
Et vario in terras ſcintillant robore cunctas:
Utq; comis ſtat ſtella micans radiantibus alta,
Et ſemper varios offert ſpectantibus ignes,
Ut tenui ſemper cunctis videatur in aura,
Æthere ſplendeſcens divina luce moveri.
Sic tua nobilitas præſtanti pectore ſubſtat,
Sic fulget, ſicq; orbe micat, ſic tendit in aſtra,

Ut ſydus, cujus terras nitor occupat omnes,
Et cujus ventos diffundit lumen abactos,
Atque oculos cujus nimium quoque diſgregat ardor,
Hoc tecum tanto ſic fulget CAROLE *jure,*
Ut ſis Principibus Phaëthon, luxq́ue aurea cunctis,
Sic terræ ſydus, quod fixo lumine cernat,
Síſque virûm, paritérque Ducum *jubar omne potentum,*
Angliaco dum ſole micas, vel in æthere Iberi,
Lumina & objicias ſacro STUBARDICA *vultu.*
Quem Nymphæ recolunt habitant quæ culmina Pindi,
Quemq́ue orbis, ceu ſydus habet, ceu ſydus adorat,
Quem vel naturæ decoravit copia magnæ.
Dumq́ue oculis ardes, dum tingit purpura malas,
Dumq́ue rubor miris nimium micat ipſe labellis,
Flammanti dum crine caput vel pectora cæcat,
Boſtrichus, & toto nectit quoque corda capillo,
Et frontis divinus honor criſta emicat altâ,
Attollitq́ue jubar nitido vel in æthera collo.
Stat pubes tenera fulgens lanugine ſecum,
Mirifico & veſtitur ovans ſic vellere vultus,
Ut vel cæcus amor cupiat te cernere ſolum,
Et te lætari, tecúmque per alta nitere,
Mittere & ipſe tuis tela arcubus aurea magnis,
In quibus ignis adeſt, quem vel Venus ipſa peroptat,
Quóque calet tellus, micat æther, terraq́ue flammet,
Et quo ſuccendit preſſus ſua corda Cupido,
Atque Hiſpanus honor nimium quoq́ue promicat omnis,
In quo eſt, quæ ardenti tua pectore fulmina ſemper
Victa optat, concuſſa ardet, ſuperata perurget,
Atque tuis vigeat moriens devicta ſagittis,
Impatiénſque animo nequeat tolerare furorem,
Dum ſpes corda tenet tardanti maxima greſſu:

Nam

Nam ſpes cerda premit, lacerat ſperantia ſævo
Pectora tormento, quo nil eſt durius orbe,
Nil gravius, nil ſicq́; vorax, nil ſicq́; repellens,
Qua vel ſæpe alimur, disjectis artubus omnes,
Et qua pendemus ceu forti fune cadentes:
Namq́; cadit quem dira fovet ſpes, dira noverca,
Atque alio vultu promittit præmia fallax,
Datq́; alio, ſi forte dedit, negat omnia ſemper,
Dextrâ dum præbet, tollit promiſſa ſiniſtrâ,
Quæ eſt morbus, cui ſola manet mors una medela,
Fortunæ manibus nam pendent omnia magnæ,
Quam neſcit, qui magna ſuo ſub pectore dona
Debet ferre potens, mentis ſtudióque micanti.
Sic orbem natura dedit, ſic cuncta moventur,
Et ſic magna quidem turbantur funditus ipſa,
Et nihil eſt ſtabili fulgeſcens ordine terris:
Dum ſpes & fortuna regunt ſævo omnia ſceptro,
Vel facili fato, triſti aut caſura ruina.
Horruit ut bellum Romana in tegmina durum,
Et ferrum horrenti rumpebat robora terræ,
Et dubio Mavors fervebat fine furenter,
Scipiades magnâ ſcindebant omnia dextra,
Africa jamq́; armis, doluit quoque pondere Pœnus,
Græcia terribili gemuit quoque Marte refuſa:
Magnus Arabs, Maurusq́; ater, pugnator Iberus
Et Ducibus nituere ſuis, palmamq́; tulere
Nomine ſupremam, multâ & virtute virentem,
Quam mundus coluit, deduxit in æthera & ipſum.
CAROLE *nunc tecum floreſcunt prælia Martis,*
Et nunc Scipiadum tecum manus horrida fervet,
Aurato tecum capulo cuncta ejicit, enſis
Fulminat ingenti concuſſus fervidus ictu,

Dumq́; rapit ventos, rapidas & verberat auras,
Æolus ipſe timet, propriam ſedémque relinquit,
Et præceps Plutonis adit fumantia tecta,
Et nequit in tantos tutus conſiſtere motus.
Corde fugit, metuítque animo, pede labitur omni,
Nec ſperare audet geminos vel in aëre quaſſus,
Et tacito ſimulare fugam vel pectore pendens,
Dum tua dextra quatit, nulla eſt tibi dextra vel ingens,
Quæ ſeſe opponat quæ expectet roboris artem,
Et quæ obluctanti procedere inaudeat ictu.
Hoc ſcit & Oceanus, norunt telluris & antra,
Dum vel aquis Cete, ſævos dum monte Leones
Concutis, & multo ſuperáſque, domáſque lacerto:
Illic Thetis amat, blando & te conſpicit ore:
Iſtinc te auratis ſequitur Diana ſagittis,
Hæc animo colit, illa ſimul perterrita amore;
Et nulli non mirus ades, non magnus & acer.
Sic tua mirantur devicta robora cunctæ,
Sicq; tibi ſubſtant: hæc telis, retibus illa;
His illam ſuperas, hanc vel devincis & illis,
Fervet pectus agens tecum, calor ipſéq; Martis,
Sanguine deſultat, flammétque, ardetque ſuperbo:
Et nil vel pateris titulo non ducere magni,
Et nil non ducis magni ſub nomine ſummo;
Ut vel Alexander, proles divina PHILIPPI
Subderet arma tibi, tibi ſubderet ipſaque corda,
In te & mutaret tenuit quod in orbe trophæum,
Atque Aſiam victo donaret limite lato,
Et longa Europæ pariter tibi jugera magna,
Et Libycum ſub Marte ſinum præberet ubique.
Quid ni præberet? nonne tu viribus illum
Et raperes, ſceptríſque tuis, regníſque dediſſes,

Tranſi-

Tranſiréſque etiam, quà Sol, quæ denique ſubſunt
Solus habet? nam ſæpe videt quæ incognita ſordent,
Expectantq́ tuum, ſubdantur ut omnia, robur,
Ut tanto niteant ſplendentia nomine ſemper,
Te & dominum noſcantque pium, videantq́ parentem,
Et Regem tutentur ibi, nulli orbe ſecundum.
Eſt hæc naturæ in rerum molimina virtus,
Hoc robur, víſque alta nimis, fulgénſque poteſtas,
Ut faciat tacito floreſcere magna favore,
Iure ſuo mutétque vices, ditétque reductas,
Arbitrio & proprio quæcunque refundat in orbe.
Hæc igitur ſic prona tibi ſe oſtendit ubique,
Ut pateat ſecum ſummo floreſcere jure:
Cui vel ſumma dedit, dextram cui porrigit omnem,
Seu vires donare velit, ſeu lumina mentis,
Tradere ſeu rerum diffuſa cacumina in orbe,
Es quibus unus adhuc, ſummúſque, poténſque, feraxq́;
Omnia dum magno ſemper trahis omine tecum,
Et Regale jubar factis Regalibus ornas,
Dotibus egregijs clarus, Mavorte ſupremus,
Atque in magna etiam rerum conamina natus.
Aggrediar ſi forte tuæ nunc ſtemmata ſtirpis,
Et titulos generis, ſupremum & nomen avorum,
Campus ſeſe offert, quem nullo limite finis
Claudit: nec certus perſiſtit terminus illi.
Quiſnam à principio geſtorum flumina ducet,
Quæ mundi diſtenta rigant divinitùs arva,
Et quibus aut penitus totus manet obrutus orbis?
Sic Martis tibi dona ſcatent, ſic ſemper inundant,
Geſta tuis effecta parentibus undique ſumma,
Æterno ut nomen perſiſtat marmore fixum,
Famaq́ diffundat per terras ore ſonanti,

Vox auram, penetrátque polos, Iovis antraq́ ſcandit,
Et per cuncta ſonat majeſtas patria fulgens,
Et non auditus non ſplendes maximus omni
A populo, quoque gente ſimul, quam machina terræ
Continet in curvo comprenſam pondere ſecum,
Et quà fortè minus ſonuit tua magna poteſtas
Terruerit multis cunctorum vocibus aures,
Inq́ tui ſemper vel traxerit undique amorem,
Et devicto etiam cunctos tibi corde ligarit,
Sunt tua queis ſemper dulcis retinacula vitæ
Liber amor, mirúmque genus, vultusq́ venuſtas,
Quo cogis, quo corda trahis, quo triſtia pellis
Gaudia, & effundis multo conſtantia jure.
Scribere non calamus quæ magno pectore geſtas
Ipſe poteſt, nec lingua dabit, nec guttura proment,
Verba & deficient, vel vox ſi ferrea ſubſit,
Et vis Stentorea exſurgat, vel Tullius adſit:
Nam nemo pelagi tandem numerabit arenas,
Non atomos qui Sole patent, non fluminis undas,
Nec numeroſa tuæ ſplendentia ſtemmata ſtirpis,
Quæ ſuperant numero guttas, quas concipit imber,
Iuppiter ut multo in terras pluit aëre magnus,
Seu Zephyrus, cogátque Notus tunc æthere nubes:
Nam dare voce quidem poterit facundia Marci,
Geſta brevi quæ Galba ſenex ſub tempore magnus
Patravit, ſed major ades brevioribus annis,
Sub quibus æternum ſequeris tibi protinus ævum
Nomine conſpicuum, famâ inſuperabile ſemper:
Nam ſat erat puerum forſan feciſſe ſuprema,
Indolis & magnæ ſignum tribuiſſe pateſcens,
Magni animi, magnæq́ ſimul queque mentis, & acris.
Et quidquid natura poteſt concedere magnum

Judicio,

Iudicio, mentíſque tuæ, cordíſque potentis,
Iam manifeſta dabas fœlici pondera ab ortu,
Quæ brevis haud tulerant parvum tibi luminis uſum
Nec minimum ſunt nempe jubar tibi fortè datura.
Si regimen ſpectare licet virtutis avitæ,
Et qua floreſcens præſtat Reſpublica, mentem
Anglia dicet ovans, totusq; fatebitur orbis,
Extremóque polo dirus Scytha prædicat ipſe,
Atque Indus ſub laude vehit, Garamantes & acres,
Perſicus & campus, quem multo denique curris,
Agmine equûm, ratibusq; quatis vada Nereos alta,
Iura Themis tribuitque tibi, tribuítque tribunal
Egregium, ſub pace ingens, ſub lege coruſcum.
Abſciſſis Aſtræa tibi quoque legibus aſtat,
Moribus indulges dum ſemper dulcibus annis,
Et factis ſupremus hias ingentibus ipſe,
Quæ & præſens peragis monſtrant fore magna futura.
Quæ & juvenis ſtatuis tanto ſub robore mentis
Signant quæ & facies, cùm corda virilia ſumes,
Et quæ maturis compones dulcius annis,
Nulla diem nam forte tuum teget aſpera nubes,
Et nullum fato ſpatium tibi ſtabit iniquo.
Nam ſemper fœlix, ſemper matura juventa,
Factis magna fuit, rebus magníſque ſecunda,
Strenuus ut bello conflas tibi in ardua ferrum,
Nec clypeus tutus ſtat diris ictibus haſtæ,
Quam violenta nimis nimium tua dextra retorquet,
Quam fundet tua magna manus, Mavórſque ſupremus
Per te qui cuneos hoſtiles ſæpe cruentat,
Vulnere & infringit mananti ſanguine diro.
Non fas eſt pectus tantis oſtendere mutum
Geſtis, quæ pelagus, nec tandem terra tacebit:

Námque animo ſimili ſemper quatis undiq; utrumque.
Dicam etiam, ſi lingua poteſt, poterítque, ſed illa
CAROLE, *ſi aſpicias, tu pars es maxima Muſæ,*
Et ſine te nec corda calent, nec carmina ſurgunt:
Carmina nam ſurgunt ſæpe auſpice numine magna,
Nec facile eſt volitare polos ſine numine verſum,
E quibus egregiâ concuſſus labitur aura,
Partem fertq; DEI, DEUS *hic ſi Vatibus aſtat.*
Quæ referam quæ fortè queant tua dicere geſta,
Et tua vel digno tandem ſermone recludant?
Laſſus equus, quoniam pellit juga ab artubus ipſis,
Vix ales concuſſa poteſt volitare per imbres,
Æſtâtis ſub Sole quidem vix herba vireſcit,
Fónſque aret clauſà dum ſubſtat origine tandem,
Et vix viſus adit quæ ſordens occulit umbra,
Artibus ingenium tandem ſibi deficit omnis,
Cùm tentat pleno ſe fundere pectore totum,
Et cùm geſta illud magna incutiúntque, premúntque.
Fœlix dum ſtatuo ſævis conamen in armis,
Nunc narrare tuum, Pelidæ *dicere telum*
Jam videor, clypeumq; ſimul Diomedis *acerbum,*
Quos timuit Mavortis opus, quóſque horruit orbis,
Troianis campis, in quos furor arſerat acer,
Inq; Helenæ *raptum Martis rapuere lacertos,*
Atque homines, paritérque Deæ ſimul alta tulere
Vulnera concuſſis per ſtrenua viribus arma,
Dum palmam vel quiſq; ſuam quæritque, petítque,
Et non deſit honos, dum vel modo vitaq; deſit.
Quiſque inquit, paritérque probat diſcrimine certo,
Dum bellum ſævis anfractibus undique turget,
Vóxque virûm tunc ſumma volat concuſſa per aſtra,
Terra pedum tumefacta ſono ſibi territa ſubſtat,
Concuſ-

Concuſſóque tegit nimium quoque pulvere terga,
Et fuſo tingit ſaxoſos ſanguine vicos,
Ebibit atque tremens Mavorte invita cruorem:
Et quos humor agit currenti flumine rivos,
Diſruptis hominum venis ſibi ſtagna recomplet,
Et Mavorte gemit per jugera preſſa coacto,
Et vix oblatum pondus ſibi ſuſtinet armis:
Nam ferrum vomuit, quod primùm viſcere magno
In dorſum geſtare horret, paritérque nec illud,
Ut quod erat proles fieret ſibi durius hoſtis,
Atque intrare iterum fervens ſua viſcera tentet,
Cuſpide dilacerans, detorquens omnia conto,
Enſe premens, teléque domans, pungénſque ſagitta,
Atque inſtrumentis bellorum concutit atris.
Dumq; hoſtis vel nullus adeſt, petit inde parentem
Ferrum atrox, fera cauſa mali: nam cædis iniquæ,
Dum pacis divinus honor fugit undique preſſus,
Vindictámque ſtruit ſemper diſcordia triſtem,
Greſſibus & ſubitis nimium quoque prælia currunt:
Materiam nam dira veris dant turpiter arma,
Fortia quæ fieri debebant commoda vitæ,
Et Regum, gentíſque decus, tutamen & orbis.
Omnia perverſo ſic ſubſunt robore ſemper,
Legitimus nec adeſt naturæ viribus ordo,
Dum petulans ſtat Regis opus, populíque nefandum,
Et vix cauſa brevis noxæ certamina conflat,
Quæ cumulos hominum mittunt Proſerpinæ in ædes,
In tenebras jaciúntque altas & in antra laborum,
Et duris preſſos confundunt caſibus omnes.
Hæc mala nunc peperit fortunæ ſtulta voluntas:
Hæc genuit nocumenta homini ſævum undique bellum
Ortum perverſâ de Regum mente potentum,

Quam populus certa ſequitur nece victus, ubique
Stragibus arma hærent, ubi meſſibus aſtitit arvum,
Qua ſylva & viguit folijs viridantibus ingens,
Radices non humor agit, ſed ſanguis obortus
Irrigat & plantis dat pabula mollibus ipſe,
Purpurat omne ſolum, quoniam cruor abluit omne,
Oſſibus albet idem, ſeritur quoniam oſſibus albis,
Ante diem periere viri, periere puellæ.
Hoc Cannæ narrare dolent, dolet Itala tellus,
Germanúſque ferox, qui Martis prælia ſenſit.
Maurorum Hiſpanus concuſſus turbine luxit,
Africa præcipuis bellorum fluctibus altis
Acta ruit, perijtq́ dolis ſæpe obvia ſævis.
Anglus honore citus totum peragraverat orbem,
Ferro acer, teliſque ferox, magnusq́ furore,
Partem Marte ſoli preſſit, partémque reliquit
Omnia qui poterat, ſi vel fortuna dediſſet,
Concutere & diris tandem ſubvertere bellis,
Quæ pietas vetuit STUBARDICA *ſurgere in arma,*
Et tecum Princeps pacis dedit omina ſacra,
Principium & vitæ florentis, & acris, & altæ.
Lætatur cùm campus aquis, cùm floribus arvum,
Et cùm Sole dies, cùm Luna lumine noctes,
Quiſque ſuo pariter cùm jam lætatur amore,
Tunc pleno natura ſinu ſua gaudia fundit,
Atque ulnis ludit quæ fundit præmia plenis.
Gaudebat quondam ſplendenti Roma Sagunto,
Et Latium Græco delectabatur honore,
Perſicus Aſſyrio miles, Scytha denique Pœno,
Hiſpanus verò ſua gaudia dividit Anglo,
Et modò fælici populi duo munere gaudent,
Alterna ſecum cùm tandem pace fruuntur,

Atque

Atque tacent preſſo ferventia claſſica bombo,
Sulfureus nec agit plumbo tela ardua pulvis,
Nec cæca turbantur agri ſibi fraude ſubacti,
Hoſtis quæ ingenio ſemper meditatur iniquo,
Nam proprius ſemper duro furor aſtitit hoſti,
Nec ſedato animo pacis ſimulamina celat,
Semper amicus amor cunctis bona tractat amica,
Lætitiam qui ſemper habet ſine fine ſodalem,
Amplexúque fovet fugientia gaudia vitæ,
Et veros ſub lege refert virtutis honores.
Nam quod neſcit amor, quæcunque potentia neſcit.
Ingenio nam primus adeſt, & perficit unus
Mentis opus, ſi mentis opus fortuna probavit:
Hoc nexu duo regna modò ſibi magna ligantur,
Vt vitis repit per frondea culmina fagi,
Surgit & alterius ſurgentibus altera ramis,
Et viridi geminæ frondeſcunt palmite plantæ,
Dulcis & effuſis pendens nigret uva racemis,
Et latis lætum veneratur frondibus Evan,
Qui gemina de matre tulit lætantia dona,
Et facit aſſiduo lætari pectora riſu,
Triſtitiæ pondúſque fugans, curáſque repellens.
Fagus at umbroſo tollit ſe vertice pinguis,
Et ſocio ſic vana ſuo, cui debet honorem,
Quo fruitur cùm plena viret, cúmque ardua ſurgit,
Lemaíque arctat frondentia brachia dulcis,
Et tanto bacchatur ovans duce, in alta virorum
Corda renaſcentes nutriens dulcedine thyrſos,
Qui læto nimiùm vitam dant vulnere plebi,
Atque ictu, quo fortè necant, iſti inde reſurgunt.
Tanta eſt noxa meri: nam tanta potentia Bacchi,
Quæ Mars corda quatit, duro ferus enecat ictu:

Sævus nempe Deus, qui nil niſi novit iniqua.
Littore diviſus, ſed multo junctus amore
Magnus Abydenus dum nat freta pervia ponti,
Seſtanæ ardebat vehementiùs igne puellæ,
Quâ pectus, quâ animusq; ſimul vivítque, perítque,
Nec requiem ſine amore tenet, ſine amore nec ardet,
Helleſpontiacos tentat percurrere fluctus,
Et miſerum præbent flagrantia pectora Lembum,
Qui, quia movit amor cæco freta ſpumea greſſu
Percurrunt, regiménque ſalo fervente relinquunt:
Namq; gubernaclum neſcit puer ipſe Cupido,
Stulta mente ſapit, vivo eſt quoque lumine cæcus,
Et quia in igne alitur, quævis vada ſpernit aquarum,
Aggreditur ſibi magna nimis, ſed deficit ipſe:
Nam vires pereunt, nimiùm quo flamma reſurgit,
Et tunc major adeſt flammanti fulmine ſecum,
Invalido quo corde magis ſua robora neſcit,
Atque ibi ſæpe cadit motu labente viciſſim,
Sunt ubi concuſſo majores pectore vires.
Tranat aquas juvenis, quoniam ſitis urget amorem,
Et potum ſibi cenſet aquas, quibus ora puellæ
Cernat, & ignitos extinguat corpore montes,
Et diros Ætnæ, quos deſert, mitiget æſtus.
Suppara nulla ratis moto tenet æquore parva
Remige non fertur, namq; ulmus commoda remis,
Quo magis ardet amor, tarda eſt tunc motibus ejus:
Nam facilis flammis, & amoris aduritur igne,
Gurgite nec vaſtas velociùs inſecat undas,
Brachia ſtagna ſecant ſpumoſo concita fluctu,
Et pelagus ſuperant veluti certamine victum,
Et quaſi lucta foret cum tanto perfida monſtro,
Jam pugno inſurgit, jam tenſo deinde lacerto
Nititur,

Nititur, & cubito, torquétque ancone procellas,
Et qua perfracto ponti liquor inſonat antro,
Nunc hinc, nunc illinc graviùs fera brachia tendit,
Atque alternanti nimium ſecat æquora niſu.
Sicut flaventem dirus gladiator arenam
Concutit effuſo membris ceromate inunctis,
Et tentat ſuperare altâ virtute palæſtram,
Et nimiùm ductis detrudere viribus hoſtem,
Iam ferro, jam reti etiam ſua robora jactans.
Non aliter Leander aquas tundítque, quatítque,
Non quaſi prodigium mundi mare traderet ulnis:
Sed quaſi Thraca ferum ſub parvi tecta theatri
Dejiceret, facilíque manu depelleret acrem,
Sic ſe inter Cete demittit grandia præceps,
Sic animum, ſic corda movet fera, maxima, dira,
Pugnaces veluti ſi urgeret robore turmas,
Non Neptuni antrum, Phocarum aut agmina ſæva,
Tranſit enim, niſuq; acri poſt terga relinquit
Littora, quæ pedibus calcavit amantibus alta,
Illáque demittit, veluti ſua littora quondam,
Herûs dum prono ſequitur ſacra littora corde,
Pergit ovans, & fortè truci ſi mergitur unda,
Elevat erecto ſua pectora vertice ſurgens,
Et pede conculcat lati tunc gurgitis arvum:
Ipſe etenim Pelagi multo volat antra natatu,
Nec ſpumæ ſtrepitus, ponti nec machina terret.
Littora penè manu aſſequitur, videt aurea tecta,
Queis ſuus aſtat amor, nam ſolùm vivit in auro.
Stant oculi in ſuprema domus faſtigia fuſi,
Et magis expectant venientia culmina turris,
Præteritum quàm curat adhuc conamine littus.
Lumen erat patulo, in ſummóque foramine turris,

Sed major tunc flamma fuit ſub pectore tecta,
Et tanta ardebat ſecum fornace, coacta,
Vt non Neptuni pontus reſtrinxerit æſtus,
Lumen adit viſu, tanquam ſi cerneret aſtrum;
Námque illi cœlum fuerat domus alta puellæ,
In qua ſe ſolum ſtatuit fore ſæpè beatum,
Cui Dea magna fuit, coluit quam ob lumina vultus,
Seſe illi & tribuit, veluti ſtat victima Divis,
Inſpicit ætherias attento lumine ſtellas,
Obſcuro ut nox atra ſinu velamina cogit:
Iam nubes, jámque humor agit ſpatia omnia cœli.
Æolus & pellit jam turbida nubila ponto,
Ledæóſque notat flammis coëuntibus ignes
Præcipiti toto currentes impete cœlo,
Dum ſe fraternis cogunt amplexibus ambo.
Horam inſtare videt, noctem & percurrere ſentit,
Oceanus tenebras duplicat, motúſque retardat.
Cymba levis, pectus, pedibus tunc remigat actis,
Et pede tunc monſtrum objecto certamine calcat:
Nititur in littus, ſtudio feſtinat in oras,
Ipſe ſuæ tunc rector adeſt, vitæq́, ratíſque:
Et quod corde gerit, ratis eſt Magnetica norma,
Dirigit hinc rurſus, pelagus ſi fortè coëgit.
Et quia luctanti ſurgunt conamine fluctus,
Rectam corde viam Seſtanæ ſumit ab igne:
Velox torquet enim liquidos per cærula campos.
Vnda urget, pontúſque tumet, premit impius humor,
Atque tener vaſto juvenis laſſeſcit in amne,
Non animo, non corde acri, non remige amore,
Sed membris, totum quibus eſt mare, corpore, ſudor.
Anxietas dulcis quem tandem extorſit amoris,
Dum tardat, dum littus item penè effugit ipſum.

At Boreas rapidis turbat totum æthera ventis,
Stridulus & currit ferveſcens impete pontum,
Et varijs agitat ſpumantes æſtibus undas.
At puer obfirmat tenſis caput omne capillis,
Quos ebur extructo diſtinxit pectine quondam,
Atque auri ſulco crinitum tegmen oravit,
Et tenero in cirros formavit dente reductos
Alba manus cùm parva regit juga dulcia aratri,
Ingenij & campum blando lenimine adæquat,
In quo Muſarum ſeges aurea conſtitit ingens,
Dum cantu, verſúque ſcidit fera corda puellæ,
Dum lecto hiſtoriæ didicit ſibi codice dulcis
Cæci geſta Dei, naturæ arcanaq; ſacræ,
Et novit tantum dum ſciret vivere ſolum
Ignarus, quoniam moritur dum vivere cenſet:
Libera corda facit, ſolùm liber undique ſemper,
Et ſapiens ſervire nequit, nequit aſpera noſſe;
Nam cœli vitam præbet ſapientia terris,
Atque homini ſapiens Deus eſt homo ſemper in orbe.
Et mentem ſæpe auget amor, cui nempe ſorores
Sunt Muſæ, etſi aliâ vitæ genitrice refulgent:
Cunctis una Venus ſubſtat tamen unica mater:
Nam ſine amore ſciet nullus, nec vivere diſcet,
Si quæ Muſa colit, tandem perdiſcit amare.
Ibat Abydenus Neptunia ſtagna revolvens
Flagranti & littus nimium ſibi corde petebat,
Cum cunctis pugnare feris ponti ipſe paratus,
Dummodò ad optatos accederet ipſe favores,
Dummodò divini daret oſcula dulciter oris
Purpureis labris, Charitum quibus aſſidet aura,
Dummodò & egregij amplexus frueretur honore,
In gremium, quo natus amor, ſibi vitáque nata eſt.

Inq́ ſinum, cui pulchra Venus ſæpe invidet ipſa,
Necteret, atque arcto ſua pectora dulcia vinclo,
In quibus aſſiſtunt firmi corda ardua amantis,
Atque ignis, quo corda calent, ibi ſævius urit,
Atque ibi pugnaci ſedet inclyta gloria lite:
Nam ſine lite decus vel nunquam adquiritur ingens,
Gloria nec patuit, fuerit niſi paſſio primùm.
Hic ordo eſt vitæ, fortunæ hic terminus extat,
Hic modus aſſueto magnos tenet undique more,
Fœlix qui patitur, vitæ ſi adipiſcitur arcem:
Proſperitas nam nulla ſubeſt ſine jure pericli.
Ut propè jam littus ſteterat, vada perfida vincens,
Tunc pontus refluo disjecit corpora fluctu
Iam laſſi juvenis, porrò & dimittit in undas,
Et pelagus graviùs demùm diffundit in imum,
Et quaſi disjectis rueret tunc artubus Heros,
Et rurſus ſibi bella eſſent cum fluctibus artis,
Excutit inde etiam vires, ſua pectora tendit,
Et lapſo percurrit iter tunc corpore aquoſum.
Non animus ceſſit, nam ſubſtat littore palmæ,
Et labor egregius tunc ſtat, cùm ſtat ſibi finis,
Cùm palmam ſequiturq́ boni, finémque pericli.
Heu! quoties clamabat, amor, quo me ejicis acer?
Igne premar, non fundar aqua, meus eſt Deus ignis,
Ignibus & vivo, vivos meus appetit ignes
Sæpe labor, flammíſque volo mihi nempe perire:
Ut quid me tanto ſævè nunc gurgite torques?
Non ſitis eſt animo, mortis ſatis ebibi amaræ,
Si morior pelago; fœlix ſi labor in ignem.
Ignis amor, quo victus agor, quo vincor ubique,
Atque ignis mea corda coquit nive preſſa puellæ:
Iam fer opem Neptune mihi, liquor abſit & unda,

Et ve-

Et verum auxilium facili mihi ſubjice dextrâ.
Hæc juvenis, ſed multa labor proferre vetabat,
Nec ſic tutus erat, biberet quin gutture pontum,
Et ſalſos potaret ibi tunc pectore fluctus,
Præſertim diro turgeret ut unda rigore,
Et velox rueret, premerétque reciproca triſtem,
Pontus ut in noxam flueret Leandrius atram,
Et nomen de morte viri ſibi ſumeret inde.
Icarus ut diris ſua nomina contulit undis
Eridani, ut Phaëthon ſacravit lapſibus amnem,
Exſurgit tandem per ſumma undantia ſtagna,
Atque ſuperficiem rigidi natat æquoris audax,
Atque ulnis, pedibúſque ſimul mare vincit iniquum,
Littora conſtringit dextrâ, dextrâ arctat arenam:
Labitur hæc dextrâ, fluitat, fugit, excidit, urget,
Et vix urgentem ſublapſa relinqueret ultrò,
Tunc niſi firma manus premeret, caperétque viciſſim,
Quæ digitis firmata ſuis liquida antra reliquit,
Deſilit in littus juvenis, dat & oſcula terræ,
Et ſubitò ad turrim velox veſtigia tendit,
Ut ferret tunc ſacra Deæ, ſub numine cujus
Vicit aquas, vicitq́; necem, vicitq́; laborem,
Et tenuit certam ſecuro pectore vitam:
Nudus abit, nam nudus amor placet omnibus unus,
Nec ſe veſte tegi exoptat, nec poſſidet ullam,
Adventum tunc voce notat, quâ conſpicit ignem,
Audit, & exultat tunc percita corde puella,
Et ſi qua arte poteſt, aperit clauſa oſtia cuncta,
Cuſtodem fallit, ſtridentis & ardua ferri
Robora lenit iners, amor omnia denique cogit,
Aſſequitur, fruitúrque ſuo, quo ardebat amore,
Noctíſque inde moras in ſæcula multa precatur,

Et brumam cupit eſſe ſibi, dum conſtitit æſtas,
Aut Sol qua oppoſito tandem ſub cardine in Urſam
Serò lucis agit ſplendentia munera ſacræ:
Sed quo fortè poteſt ſubſiſtit tempore fœlix.
Urgebat cuſtos ſollers, & abire neceſſe eſt:
In mare rurſus abit, rurſus ſecat æquora pectus,
Et facili, qua liquit adhuc quoque littora, curſu
Aſſequitur, tangitq; ſimul pede dulcia arenæ
Munera, quæ tanti ſolùm eſt ſibi conſcia amoris,
Et tacitos quoque ſola videt ſub amore receſſus,
Materiam & præbet tantis quoque caſibus una:
Et quia non poterat juvenis ſubſiſtere vita,
Abſque anima, quam ſola tenet formoſa puella,
Atque iterum, atq; iterum pelagi vada currere tentat,
Et vitæ explorare novos ſibi denique portus,
Tunc non ſtagna piger ſpumantia nempe petivit
Corde celer, ſtudióque atrox, animóque ſuperbus
Undarum cumulos laxis complectitur ulnis.
Felici eſt greſſu tunc per vada tranſitus alter,
Et nova bella ſubit Neptuniáque arma laceſſit,
Sed non ſorte pari, diſpar namq; exitus arſit,
Currit inæquali paſſu medio æquore tandem.
Hunc vel Nereides, vel mors hunc accipit atrox,
Iraſcens Zephyrus vomuit de pectore flatus
Turbato incuſſos nimiùm necis impete diros,
Accipiunt juvenem, mergúntque, trahúntq; vorantq;.
Dejiciunt Pelago, fugit atro ſpiritus ore,
Æquore volvuntur moto nunc frigida membra,
Iam ſurſum, deorſumq; cadit, jam ſurgit ab imo,
Corpus & ejectum totis devolvitur undis,
Et ſigno jubaris vitam notat ipſa puella,
Ne retrò, citróque fluat pontus actus ab alto,

Expectat

Expectat dulces dulcis venientis amores,
Exploratque animo pelagus, putat undique adeſſe,
Seu mergum inſpiciat rapidi maris antra natantem,
Suberis aut videat fluitantia fruſtula ponto,
Eſſe putat juvenem, juveniſque nitentia membra:
Sed non fallit amor, nec præſcia ſæpe futuri
Mens concuſſa animo decepit corda puellæ:
Hinc, illincque videt, venientis venit & hora,
Nec venit ille tamen, timet acrius, actáque pallet,
E turri tunc ora effert, luménque miniſtrat,
Et ne flatus agat commoto turbine lucem:
Nam ſenſit turbata maris vada denique ſævi,
Ipſa manu lumen, qua nix vel canuit ipſa
Oppoſita, vento tandem defendit ab atro,
Atque dolens ſpeculatur ibi, explorátque potenter,
Iamq; albeſcebat radijs Aurora venuſtis,
Et cuſtos avido dimiſit corde ſoporem,
Triſtitiam præfert vultu, & ſub pectore mortem.
Exoptat juvenem, juvenem petit ore, manúque:
Illa Veni, clamátque veni, mihi dulcis amator,
Cur tardas? Quas corde moras tibi ſuſcipis acri?
Cur metuis pelagus, qui audes certamen amoris
Suſcipere immenſum, fueráſque in præmia victor?
Ne ponti jam ſtagna time, meus ignis in illo eſt,
Siccabítque meus fluctus, campóſque liquentes
Ingredere hoc monſtrum vel adhuc ſi in littore perſtas
Si pontum percurris adhuc, perge impiger iſtuc:
Hic ſpero, hic ſunt dona tibi, chara oſcula multa,
Et dulcis Veneris ſi optas tibi pectus habebis,
Cœpiſti doníſque frui, Venerémque potiri,
Perge iterum, ne alios tandem tibi quære favores.
Conſtans eſto mihi, dulci conſtantia gaudet

Iure nimis, pectus nam mobile cuncta relinquit,
Nil tenet aſſuetum, nec gaudia dulcia novit.
Víſne inter Phocas, ſi noſti Prothea magnum
Degere, ſeu Thetidis lætari amplexibus altis?
Cur metuis? qui atrox? quæ te non ipſa relinquo:
Undoſum en lachrymis effuſis augeo pontum,
Illarum ut tactu per pontum me undique noſcas,
Sic & aquas tranare meas ſuper æquora dicas.
Dixit, & extemplò pelagus vomit ardua membra,
Exanime & corpus fluitat, quod triſtius inde
Exſilit in littus, patitur mare mortua nunquam
Corpora, ſed fundit, comedit ſeu piſcis obeſus.
Illa oculos in littus agit, ſpectátque jacentem
Tunc juvenem, juvenem jam non, ſed triſte cadaver,
Terræ & pondus iners, triſtíſque gravamen amoris.
Immotum videt illa ſolo, cui languida membra
Fœda jacent, ſalſóque tument, putréntque liquore
Preſſa labra obſcuríque oculi, caput omne ſupinum,
Atque incompoſito ſordet decor undique crine,
Et laxo pelagus quæ urgebant brachia lapſu,
Victa ruunt, motúſque nihil, robúrque reſervant,
Illa gemit nimium, nimiumq́; rubentia labra
Triſtis gutta rigat, toto madet ore puella,
Quid faciat neſcit: cuſtos clauſa oſtia ſervat,
Attento inſpectat tandem tunc omnia niſu,
Tutaturq́; oculis, quæ oculis quoque ſurripit audax
Semper amor, quoniam nimium furatur & ignem.
Ungue genas, pectúſque manu, caput omne lacertis
Contudit, & nimiùm lachrymantia verberat ora:
In cœlum, in teſtemq́; DEUM *clamátque, gemítque,*
Crudeles vocat ipſa Deos, vocat impia cœli
Sydera, & audaci damnat Iovis æthera voce.

Inſpicit

Inſpicit & corpus bis, térque, quaterq́; tuetur,
Illudq́; eſſe probat, firmat ſua lumina in ipſum,
Num fuerit peregrinus adhuc de nave refuſus:
Cui mare, cui tellus, cui non fortuna pepercit,
Fluctibus ut fuerit deductus, & actus utriſque.
Non quis ſit dubitat, ſequitur nota ardua cordis,
Rebus in adverſis certa eſt ſententia mentis.
Fata movent animum, certum venit ictibus omen,
Pectoris inſpexit quod ſata prementia dirè:
Námque animo exitium fato ſæpè aſtat acerbo.
Utq́; magis rubuit Solis venientis imago,
Et liquidis lumen nitidum radiavit in undis,
Atque repercuſſo nituit tunc lumine Pontus,
Veriùs agnovit tunc membra putrentia amantis,
Dum pallor malas preſſit, quas purpura ſinxit,
Et ſqualor pelagi rapuit quoque crinibus aurum,
Atque cutis candor ponti quoque torpuit alga,
Ille eſt noſter, ait, noſtri Leander amoris,
Ille iterum repetit, repetitq́; dolentiùs ille:
Heu! quid ago? quid nempe moror? quid turris in alta
Permaneo ſede? & tanti ſpectacula damni
Impia vel patior, tenno aut crudelis, & acris?
Heu! non ille meos primus libavit amores?
Si perijt, cur vivo at ego? nam ſpiritus unus
Sæpè ambos aluit, falſum eſt me vivere, falſum eſt:
Non poſſum quia nempe mori, ſi vivit & ille;
Et ſi non vivit, cur non moritura repellor?
Sentio ſub membris vitam, quoq; ſentio mortem:
Sed mortem ſentire decet, quia mortuus ille eſt.
Mortuus ille quidem eſt, jacet ille, ego vivo ſed ipſa:
At jam non vivam, moriar, moriárque viciſſim.
Suſcipe me juvenis, feror hinc, feror hincque, cadóque,

Inq́ tuum jacto tandem mea corpora corpus.
Tunc cecidit, fregítque artus, vitámque reliquit,
Perfractisq́ ſuis ſiluit morte incita membris,
Utq́ ovum periere ambo ſub cortice toto:
Hic ſub aquis merſus, detritis artubus illa.
Non hæc Calliope cecinit modò candida fruſtrà,
Inclyte nunc Princeps, ſupremo & CAROLE ſceptro.
Ut te exurit amor, mare currere fortè coëgit,
Et patriæ littus ſtudio dimittere multo.
Tu Leander eris, tibi ſunt Leandrica membra,
Ipſa ætas, fortuna eadem, ſimiléſque decores:
At non nomen idem, ſed vires nominis adſers:
Námque virum ſignat, qui fert ſibi membra Leonis,
Seu vires, ſeu fata quidem, Leander at ipſe
Hoc ſonat, hoc etymo veluti notat aptiùs ipſum,
Qui videt inde virum aut qui fortè videtur ab illo
A viſu quoniam nomen Leo ſuſcipit atrox,
Aut quia multa videt cilijs privatus, & extat,
Et patulis oculis ſemper quia dormiat ipſe,
Et quoniam vigili ſemper ſtat corpore fervens:
Hæc tibi conveniunt, ſi quidquam convenit ulli,
CAROLE, corde tuo auſpicium nunc ſume Leonis,
Atque Leoninas nunc tandem accedis ad ædes
Hiſpanus ſerus ungue Leo tibi ſubſtitit hoſpes:
Hic tibi & hoſpitium præbet, viréſque miniſtrat,
Tu Leo, & ille Leo, tu Rex, Rex ille viciſſim,
Atque colunt illum vel cuncta animalia Regem.
Imperio cunctis præſtat, validisq́ lacertis,
Incutit atque metum, dum colla jubata refundit:
Egregio ſtat corde ferus, generoſus & ore,
Eſt clemens animo, membris validusq́ ſupremis,
Quem Lunâ in terras dicunt cecidiſſe micanti,

Lunige-

Lunigenámque feram proprio ſub nomine dicunt,
Ut Luna genitum præbet qui maxima Soli
Aſſiduis annis nimium loca fervida claro,
Et quintam rutilo magnam tenet æthere ſedem,
Hujus at augurio fœlix maris antra relinquis,
Angliacos celer ipſe lacus conamine tranſis,
Ingenti Hiſpanas petis alto & pectore rupes,
Vt Nympham ducas, ſuperat quæ lumine Phœbum,
Et forma Hermionem, Helenémque flagrantis amoris
Ignibus, & pacis fœlici quæ omine claret,
Et coma cui fulvo ſacrum caput occulit auro,
Et blandis ſoles fulgeſcunt undique ocellis,
Quam nive & illuſtrant divinis lilia membris,
Labra roſis, murexq́; genis : nix candida collo
Atque Venus toto perſiſtit corpore pulchra.
Hanc ſequeris, ſpectas, optas, colis, appetis, ardes,
Ore ſimul pulcher, ſplendens animoq; potenti,
Sceptro altus, teloq; ferox, opibusq́; ſupremus,
Et velut ille ſuam genuit quam Thracia Seſtos:
Sicque tuam ſacris, quam ſervat Iberia pratis,
Etſi non uno, ſimili tamen undiq; amore,
Sub propria retinere manu poſciſque, vovéſque:
Quæ ſacrâ faciat te magnum prole per orbem,
Auratis decoret terræ jura omnia ſceptris,
Divinóq; ſimul quatiat ſub nomine cœlum,
Imperium, & virtus Regni nitet una duobus,
Et duo ſuſcipiunt nunc magna volumina Regni,
Atque unitur amor, ſed non diſtinguitur aura,
Quâ ſpiras multas ſacro de pectore vires,
Et qua illa exhalat Regnum virtute ſupremum,
Hac tellus reflabit ovans bona maxima ſemper,
Pérque hanc aſſiduo volitabit robore Phœnix,

Atque Aquila in ſolem nullo videt excita nutu,
Expanſisq́ſimul cogat totum æthera pennis,
Et gemino inde polum vultu ſpectabit utrumque,
In queis jura feras, ſacros quibus indis honores:
Nam tanto ſociatus eris ſub numine ſummus,
Si vel fata velint ut ſit tibi mundus uterque,
Et facilis, pronúſque ſuis jam montibus omnis,
Qui in cumulum impoſitus, vel cœli culmina tangant,
Æmathio Oſſa ſacrum ut duplicat ſub vertice Olympũ,
Ut te vel viſu in terris jam nemo ſequatur:
Solus conſpicuis ſummus ſuper aëra flammis,
Cæſaribus notus, procerum quoque cœtibus altus.
Anni dum velox devolvitur orbita magni,
Nil majus poterit terris vel cernere nemo,
Quàm tot, quæ fortuna dedit modo munera tecum.
Si numerare queam tecum quæ maxima ſubſunt,
Et non tam tecum, pro te quàm quæ alta videntur,
Et propter te etiam fœlix nunc conſpicit annus,
Cæſareum noſtris nunc jam perſiſtit in oris
Antiquum nomen, quo Martia bella vigebant,
Omnia & in Romam ſtabant oracula ſummam,
Et Parthus celeres ponebat Marte ſagittas,
Attonitus ſua dira quidem quoque ſpicula Dacus,
Dardanij quoque pondus equi, fera tela Scytharum,
Et Medus toto ſiluit ſua prælia mundo,
Horrificæ & ceſſit ſplendens Carthaginis aula,
Egregio ut voluit fera milite mittere bella,
Funditus & ſtuduit deducere limite Romam,
Et varijs finire etiam decus artibus urbis,
Auſpicio aut populi, certo aut conamine fati:
Oppoſito quoque Marte ſimul Tyros arſit, iniqua
Compulit ut cuneis, varijsq́ cohortibus arma,

Imperium & mundi bello tentavit adire,
Iam ſtudio, jam fraude truci, jam viribus altùs
Ferrea diſſundens per campos robora ſummos
Tunc Latios, Latijq; caput telo acrius angens,
In caput orbis enim quiſquis caput omne furenti
Tollebat rabie, fuerat quoque quilibet hoſtis,
Nec permittebat tantum floreſcere Romam,
Romuleóſq; orbem vel vi tentare nepotes,
Et tunc jura Numæ, Themidis ſacra ducere templa,
Invidiæ telis nationum copia duris,
Dirè aſſurgebat, duríſq; furebat in annis:
Arma animo, ducebat item quoq; viribus arma,
Cogit nam virtus rerum & præſentia ſumma
Corda virûm, qui tanta ſibi deſumere jura
Vix poſſunt, victóq; jacent ſine nomine corde.
Spiritus hos agitat diffuſis invidus armis,
Hos movet, hos ſtimulat recto nimis æmula Parca,
Perſicus hoc tulerat probrum (ſi eſt deniq; probrum
Sub propria virtute pati) ſæpè hoſtibus orbis
Ab ſævis, qui ſæva nimis ſua tela ferebant
Impete ferventi, multo & concuſſa furore.
Quid non Aſſyrius noxæ quoq; pertulit altus,
Dum varios haſtæ incurſus, timuítq; tumultus
Mavortis diro confectos robore magni?
Nunc Hiſpana manus certo eſt munimine tuta,
Quam premere audebant Aſiæ ſæva agmina multa,
Africa & horrenti quondam vaſtaverat ictu,
Et tulit hæc hoſtes inter ſua viſcera magnos,
Qui vel Marte ſui cupiebant ſanguinis hauſtus,
Quo nutriebantur buccis potare ſuperbis.
Hinc inde invictam vexabant robore gentem,
Marte viros, & morte quidem depellere dira,

Tentarunt, nimióque ſimul detrudere ferro,
Quod verſo contrà tandem fato evenit illis,
Carpius ut rapido invaſit tunc pectore cunctos,
Atque viam intrepidi quam cuncti viribus auſi
Intrarunt ſecuit, ſecuit quoque limitis ortus:
Illis nec manſit, quam optabant ſemita vitæ:
Nam preſſi cuncti, preſſi & fugêre ſubacti,
Et ſupra numerum multi periere refuſi,
Quorum fuſa quidem tellus modò negligit oſſa:
Nec patitur ſacro ſic illa includere clauſtro:
Nam Vultur, dirúſq; Lupus, Vulpéſq; vorarunt,
Ne ſævis tellus eſſet domus hoſtibus ipſis,
Sed cunctis meritum ſtrueret natura ſepulchrum.
Cidus enim multis preſſit quoque ſtragibus hoſtes,
Vaſtavit Mauros, nativa & fudit in arva,
Deterſit maculas, quibus acris Iberia quondam
Torpuit, & fœdos contraxit corpore nævos.
Heſperiam hanc pulchram nitidam puramq; reliquit,
Hoſtibus ex illâ fuſis, penitusq; fugatis.
Eximio invaluit robuſtus pectore ſemper,
Immenſis nituit naturæ dotibus acer,
Munere fortunæ ſummos tulit orbe triumphos,
Innumeros fudit, multos nece preſſit acerba,
Et multos etiam robuſta in vincula jecit:
Iam pelagus ratibus, jam telis aëra cogens,
Iámque manu, jam armis, jam certo munere fati
Devicit, preſſit, torſit, ſuperavit, abegit,
Dux tanto potuit vel numine vincere cuncta,
Sic fortuna illi tantos dedit inclyta caſus,
Sícque illum voluit palma portare Quirini,
Et famæ, titulíque atri quoque jure vigere,
Hanc Garcilaſſus fortunæ viribus auxit,

Brachia

Brachia dum telis moverunt prælia magnis,
Fulmineo atque hoſtes etiam ſcidit acrius enſe,
Quà Bœtis rapido velox fluit amne venuſtus,
Et roſeis ripis totus circundatur amplis,
CAROLUS *Auſtriacus vicinos depulit armis*
Lethiferis hoſtes, auxit quoque limite pleno
Limina robuſtis Hiſpanis debita lata:
Hinc Gallos, preſſitq; truces quoque robore Belgas,
Impoſuitq; atris nimium juga peſſima Turcis,
Terruit atque orbem cunctum, cuncta æquora ventos,
Et plures ſi orbes, ut proles alta PHILIPPI
Optavit, fuerint; plures quoque vinceret orbes,
Dum geminas Aquilas fecit percurrere utrumque
Ipſe polum, Antipodaſq; ſimul ſibi ſubjicit acres:
Filius hujus enim; ſed quid de Principe dicam
Sic tanto? Primus Regno, titulóque ſecundus,
Hiſpanas acies totum diffundit in orbem,
Hiſpanum nomen ſacrum dimiſit in axem,
Hiſpanámque fidem nitidam diſperſit in auram,
Hiſpanis Hiſpana dedit fulgentia dona,
Et tulit Hiſpanos in ſumma cacumina honoris.
Hujus nempe nepos, de quo tuba maxima famæ
Flatibus extollet rutilantia geſta per orbem,
Te Princeps charis jam nunc complectitur ulnis,
Et duo cùm ſecum coëunt vaga flumina magna,
Gurgite & inſtrepitant, aucto fluctu omnia currunt,
Arva rigant, ripaſq; arcent, coguntq; fluenta:
Sic tecum Hiſpanus pariter modò confluit Anglo,
Divitias ſceptri Angliacis nunc viribus offert,
Ingentéſque undas Regni dat in æquora Regni
Angliaci, numénque chori pulchram ore ſororem,
Auſtriacum quæ corde refert jubar undique magno,

Et fidei quæ ſervat opes ſine fine ſupremas,
Et CHRISTI *Leges divino pectore condit.*
Hic nova conſtituit mundi deducere Regna,
Iungere & excelſo excelſum ſceptri omine ſceptrum:
Nam tecum videt omne jubar, quod ſæcula norunt,
Atque tuo cenſet pervincere Marte potenti,
Injuſtas acies populi, populumq́; rebellem,
Firmato & juris producere fœdere jura,
Et quaſi robuſto terras fundamine cunctas
Confirmare potens in dona micantia Regni,
Gerionémque modo ſic ternis viribus altis
Sæpe tuo amplexu mundi ſibi nectere pondus
Et Regis titulis unitis nova regna ſubire.
Hic modus ingenii ſemper patet undique fati.
Hic ordo, hæc ſeries rerum modo conſtruit orbem,
Ut tecum ſit legis honor componere leges,
Et varios rerum turbatos ponere caſus,
Ne vel fortè ruat qui tecum ſtabit Iberus,
Et miſero forſan lapſu quoque decidat Anglus:
Nam virtus unita quidem robuſtior extat,
Imperiumq́; uno ſemper ſtat Principe majus,
Aut tandem uno animo, cùm vel duo jura miniſtrant
Quod leges ſtatuunt, mundi & natura recenſet,
Quo pacto manſere orbis firma agmina magni,
Et nunquam periere quidem, niſi jure perempto:
Conſule nam gemino fœlix viget ipſe Senatus,
Illis dum fœlix ſemper ſtat Romulus unus,
Unuſque in toto regit omnes corpore ſenſus.
Sed quæ Regalis ſubſtat fortuna virorum,
Dum vel corda tument animo compulſa potenti,
Hæc agitat vires, ad maxima tendere cogit,
Anguſto haud patitur concludi limite quemquam:

Regius eſt animus tantùm qui ſuſcipit auſum,
Vel pereat dum tanta ſubit, tentaſſe ſuperbum eſt,
Atque eſt fortunæ finem tenuiſſe cupitum,
Et laxas duxiſſe ſibi per maxima, habenas
Audenti eſt proclivis honor, timido obſtitit ipſe
Egregium invaſiſſe decus, decus omnibus aſtat,
Seu artis ſpecies fines, ſophi æque micantis,
Seu Martis rapidos per peſſima prælia curſus.
Segnities eſt cauſa mali, nil ſegnibus altum eſt,
Nec patitur formoſus amor bona ſumere ſegnem,
Nec niſi pugnaci ſubſtat victoria fœlix,
Dum juvenis viridi robuſtus flore juventus
Ardua magnanimo ſibi pectore ſuſcipit arma
Ingenuus, generoſus item, magnúſque refulget,
Indolis & ſacræ vel ſigna nitentia præbet,
Dúmque moras rupit, caſus neglexit & atros,
Inq; altum ſtatuit ſemper ſua ponere geſta.
Hos mores ſacra cœpiſti CAROLE *mente,*
Difficiles vincens caſus, temnénſque coactos.
Nam cogi haud poteras, niſi ſummo accenſus honore,
Et laudum jactatus item ſplendore micanti,
Qui magnos magno nimium movet ordine rerum,
Neſſi aut lethiferas dextrâ torquere ſagittas,
Herculeas vires ſi fas eſt vincere ſummas,
Suſcipere aut palmam, certæ aut decumbere morti,
In te ſpes alitur magnas te inducere formas
Fortunæ & varios Regni producere fines,
Fronte geris lata divinæ oracula mentis,
Atque oculis præfers magnum flammantibus omen:
Cujus honor virtutis agit ſigna ardua belli,
Atque modis valere magnos tibi ſignat honores,
Quos Phœbus nitidus tunc cœlo duceret ortus,

Conjicio Lunæ motum ſub Marte dediſſe,
Mercurium fudiſſe ſacro ſub ſydere lumen,
Dum Cypriam aſpiceret facili tibi numine pronam,
Atque gradum, quo fortè Leo quoque curreret axem,
Aſpectus varius varios formátque, notátque
Eventus rerum. Virtus dominatur in aſtris,
Nativis, quæ hominum ſemper concurſibus aſtant,
Seu fortuna regat, ſeu det ſua robora cœlum:
*Unus namq; D*EUS *proprio regit omnia nutu,*
Cui cedunt fortuna quidem, & natura viciſſim.
Signa ſed egregia egregio ſub corpore fulgent,
Quæ ſydus format divino lumine fœlix
Non cogit, quod fortè nefas: nam denique cogi
Nemo poteſt hominum, eſt cui libera tota voluntas,
Arbitrium proprium, ſua mens, ratióque vel omnis,
Qua regit, & regitur, pariter facit omnia liber,
Et meritum vitæ libertas comprobat illi,
Quod ſanè haud poterat facili deducere corde,
Invitus ſi mente foret, facerétque coactus
Quod faceret, meritis donum DEUS *adjicit ingens,*
Et fidei cùm ſpectat opus tunc præmia penſat.
Si vires animi inſpicimus, quibus ipſe niteſcis,
Corporis & vires, mundi quibus ardua vincis,
Prodigium te orbis toto cenſemus in orbe,
Monſtrifico qui corde micas ad maxima quæque,
Atque animo ingenti, quo Regni fræna reducis
Hoc petis alta tibi, aſſequeris tibi quælibet illo,
Atque ambo ſunt æqua tibi conamina vitæ.
Ingenuas artes animo complecteris acri,
Seu Latium eloquium, ſeu nobilis Helladis ora
Cenſueris docto tecum ſub corde tenere.
Grammaticæ amfractus nimiùm mente accipis altâ,

Flores

Flores Rhetoricos viridi quoque pectore fundú,
Et cithara numeros mirâ dulcedine profers,
Legibus aſtringis Muſæ fluitantia verba,
Et Phœbo præbes dulci modulamina plectro.
Sic ſophiæ plenos percurris & undique campos,
Ut nectas cæcis ſapientia vincla logiſmis,
Et nimium puro, claróque phronemate jungas,
Alta puer noſti, juvenisq; altiſſima ſervas,
Et Regum tu more quidem nimis aurea geſtas,
Suſcipis & tabulas ſcitas Megarenſis alumni,
Atq; ejus qui habitavit Athon ſacra grammata calles.
Aſtra moves animo, quæ animo quoq; conſpicis omni.
Cœli ſtructuram, fluxúmque, modúmque, gradúmque.
Prolis Ariſtonis tibi contulit inclyta charta,
Xantippæ & conſors quoque jura micantia morum,
Hiſtoriam tribuit, quem preſſit Lygdamus atrox,
Tulliacum fluxum multò nimis ebibis ore,
Seria ſi tractas, pariter ſi ludicra præſtas
Mirus ades, Regúmque micat nitor aureus ore,
Et Charitum tibi dona trium fulgéntque, ſcaténtque,
Muſarumq; novem novies tibi gloria ſubſtat,
Tanquam infinito tibi ſit præſtantia ſenſu,
Et magno inſpicias naturæ robora niſu,
Qui facili aſſequeris, quæ ſuſcipis undique mente,
Et facili ſervas naturæ munere cuncta:
Qui calido ardeſcis cerebro, flammíſque caleſcis,
Ad ſophiæ culmen nimium præſtantibus ipſe
Sæpè lepor ſublime parat ſub corde cacumen,
Namq; ignis ſcandit, labuntur frigora pigra,
Fulmine tu ſuperos tranſis velocior orbes,
Atque inceſſanti revolas ſuper æthera curſu,
Et plenis naturæ auram tu cordibus hauris.

Corporis egregios vellem percurrere motus,
Atque eius ſemper mundo mirabile pectus
Amphitryoniadæ ſupremum robore ſummo,
Quod ceu Dardanios tunc Neſtoris arma per agros
Invictos vicere viros, fudere potentes,
Hectoreaſque manus clypeo ſplendente fugarunt,
Atque Ducum trivit cumulos, ſuperavit acervos,
Non tutus ſub monte Lupus, Leo nec ferus ipſe,
Nec variâ velox nimium Tygris effera pelle,
Si montis ſaltus pedibus velocibus urges,
Luſtraq; ſi indagas ferveſcens enſe ferarum:
Nam Taurus vertit perfracto corpora cornu,
Nec ſua membra tuis metuens occurſibus indit,
Et plenis ſylvas nimiùm mugitibus implet,
Et biſido tutamen adit pede montis in antris,
Et ſi forſan Aper niveis ſtat dentibus ingens
Obvius & tentat crudeli inſurgere collo,
Erigat aut rabie ſetas, acuatque furenter
Oris ebur, flammaſque iræ ſeu concitet atræ,
Non tua dimittunt illum tunc brachia tutum,
Non ſuprema manus, quæ illum ſic verberat haſta,
Viſcera ut effuſo vacuat ſua ſanguine cuncta,
Atque locus, quo vita fuit, tunc morte perhorret,
Nec vires ſolito jam jam ſtant corpore magnæ,
Moverunt quoniam ſuperantis acumina teli,
Principis ut magni ſenſerunt robora ſecum.
Horrida concuſſis vehementius ictibus altis
Non leporis pavidos inquiris frangere vultus,
Nec tenues ſic montis amas tibi fervidus eſcas,
Sed ſi toto horret roſtro ferus aëre Vultur,
Vulturis inſequeris volitanti pectore pennas.
Sit Draco per terras hoſtis, vomat ore venena,

Et varijs

Et varijs volvat ſquamoſis corpora gyris,
Sibila & effundat vel diro horrentia fato,
Tunc celeri curſu, flammanti atque incutis enſe,
Ponere & ardentes cogis tunc maximus iras,
Viribus atque manus torques, ferróque trucidas:
Nec folijs hoſtem viridans tibi tradere ſylva
Ulla poteſt, vincíque videt ſi monſtra vel addat.
Haſta tua & ventos torquet vibrata fugaces,
Excitat & flammas enſis multo inde rotatu,
Obſcurum & clypeus pervincit lumine lucum,
Atque feras ſub monte fugat lorica feroces.
Sed magis horrorem multis tua pectora ſumma
Incutiunt animis ferventia viribus ipſis.
Hæc, hæc torquerent nullo diſcrimine Achillem,
Et ſi fortè tuis jam tunc Priameius Heros
Viribus inſtaret, non ſic cecidiſſet iniquè
Ilion, & flammis rueret nec Troia ſupremis.
Et ſocius fueris ſi magni Cæſaris ipſe,
Intrarit cùm magna ſuo Capitolia fato,
Non Bruto egregium fodiſſet robore mucro
Pectus, cui parvus fuerat vel maximus orbis,
Atque Aquilæ in cœlos tulerant Romana volantes
Atria, magnanimo ſemper quibus adſuit ore.
Sed tunc te noſcunt victorem Martia tela,
Téque timet Germanus atrox, ferus incola magni
Iſtri, fluctivago qui terras amne coërcet.
Cædibus immitem jam te timet Indica tellus,
Hiſpano jungis ſi jam tua robora Marti,
Sanguinis attingis ſi dulcia jura PHILIPPI,
Et populi frueris cœtu ferventis Iberi.
CAROLE *perge potens, fati tibi nuntio magni*
Munera, vel geſtis nimium ſociata ſecundis.

Tu caput orbis eris, ſi qua fortuna beatis
Caſibus immittit, fœlicibus objicit auſis.
Aſtra tuum radijs ditarunt dulcibus omen.
Nil mediocre tuo ſubſiſtit nomine magno,
Magna geris titulis, geſtis quoque magna reponis.
Eſt, eſt, o Princeps, nimium tua gloria magna
In bello, atque in pace ſimul, quibus ipſe refulges:
Nam bello tua ſumma ſubeſt ſervata poteſtas,
Et paci tua magna patet prudentia dulci.
Aggrederis quæcunque animo ſunt magna ſuperbo:
Cuncta potes, nam nulla ſinis, quin fortè ſequaris
Viribus, atque armis, ſtudio, face, nomine, jure,
Principibus qui magnus ades, Ducibúſque vel ingens,
Regibus eximius, ſplendeſcens omnibus unus,
Et vero ſemper geſtorum Martius are.
Si decus eſt patriæ magnum genuiſſe parentem,
Et populi, & ſophiæ, & Martis, virtutis & altæ,
Quantum ſit fœlix fulgeſcens Anglia tecum,
Cuiq́; patet vel ſole alta manifeſtius ipſo
Regina ut ſacrum terræ dedit Angela nomen,
Atque tono mutilo ſic dicitur Anglia vocis.
Si mutare licet fortunæ oracula priſcæ,
Et nomen melieri etiam nunc nomine ferre,
CAROLEA *eſt dicenda quidem nunc Anglia fœlix,*
CAROLEUM *ſumma ſibi quæ decus accipit Aula,*
Atque tuis geſtis perſiat celeberrima mundo,
Ut quondam terræ Ducibus præſtantibus altum
Contulerant nomen, quod ſummis viribus illas
Et geſtis caperent, premerentq́; potentibus armis:
E contra tua terra tuo floreſcere debet
Nomine quo gaudet, terraſq́; vel incutit omnes:
Inq́; illo ſua fata virent ſplendentia mirè.

Eſt etenim

Eſt etenim fatum ſemper mirabile terris,
Aut hoc, aut illo ſplendeſcere nomine magno,
Atque tuo majus nullum ſibi continet orbis:
Cujus magna capit quæ digerat omina vitæ,
A quo & ſupremam fortunæ ſuſcipis arcem,
Atque etymo Charitum tu CAROLE *diceris illo,*
Tanta tuis geſtis rerum nunc gratia fulget,
Tantus honor, tantúſque nitor, tantique lepores.
Vota viri in ſuprema poli dant tecta Deorum,
Atque onerant ſacris ſplendentes ignibus aras,
Quiſq; petit quæ magna DEUS *valet indere cuique.*
Magna DEUS *nam ſolus habet quæ donet ubique,*
Ob quæ vel ſupplex populus libamina fundit,
Et pateras dulci complent, decorántq; Phalerno,
Sic & odorifero demittunt cinnama fumo,
Et flagrans nimium per ventos halat amomum.
His votis vel terra nimis modò ſumma precatur
Aſtra poli, incolumem te ſervet ut undique cœlum:
Te reddatq; tuis, te & cuncto denique mundo
In multa educat fœlicem ſæcula ſemper,
Utq; tuis magnum te exhorreat Anglia geſtis,
Atriáque aurato ſervent Trinobantica tecto.
Sic etiam videat te magnum Hiſpania factis,
Cæſareúmque notet per tempora ducere ſertum,
Egregios rerum eventus componere Marte,
Mentéque diſtentas ſophiæ producere leges,
In qua te primum ſapiens quoque judicet ipſe,
Urbes quâ condas, regimen quâ aut urbibus indas,
Attollasq; caput, quò te magnum adferat æther,
Auxilium & terris magnum ſic omnibus adſis,
Votorumq; feras, ſi quæ tua numina poſcunt
Finem omnem, totumq; modum, ſitq; exitus idem,

Quem vel vota nimis poſcúntque, petúntque, volúntq;
Et facili ſint magna tibi quoque protinus aurâ,
Quâ facias nos flare altos vitæ undique honores.
Eſt telluris opus ſuſcepto è nubibus imbre
Viſcere prægnanti, & propria ſeu prole gravato,
Plantarum nutrire genus, variáſque potentis
Tradere naturæ ſpecies, alimentaque vitæ:
Et dorſo deferre ſuo tot pondera rerum,
Quas vehit & ſacro ut proprias alit ubere proles,
Tótque animantum ortus, viventum tótque figuras,
Eſt quod cornu horret curvo, gyriſque feroci,
Quo dat onus fronti, & mortem quoque ſubjicit hoſti,
Et veluti in ventos triſtis necis arma minatur,
Eſt leni velata pecus ſub vellere mitis,
Utilitas homini, ſeu veſtem, aut proſpicis eſcam,
Eſtq́; aliud quoque dente ferox, atque unguibus atrox
Colla jubis, validis validos tegit oſſibus artus,
Víque poteſt, animóq; ardet, cuncta impetit irâ,
Magnus equus celeri campos notat undique curſu,
Et ſolidis terras nimiùm terit unguibus omnes,
Bello aptus, pacíſque ſimul fert commoda ſacræ
Greſſibus eſt mirus, vultu acer, corde ſuperbus
Obſequitur facili flexus, ducitúrque lupato
Ob Domini palmam mortem contemnit & ipſam,
Spernitque arma truci nimiùm ferventia motu.
Et vix terga ſuis vertit feris hoſtibus ampla,
Et primam illuſtris ſtirpis tenet undique ſedem,
Atque eſt nare ſagax, magno & canis altus amore,
Quo ſe tuantur pariter dominúſque, domúſque,
Sunt quæ terra nutrit nimiùm viridantibus herbis,
Quæq́; alit in ſævam objectis animalibus eſcam,
Et cunctis natura ſubeſt genitríxque, paréńſq;.

Imbribus

Imbribus & ſumit vitæ ſtillantibus ortum
Vitæ principium terræ ſunt nubila cœli:
Námque humore creat quidquid ſub viſcere condit,
Et ſi aret, ſiccatur opus telluris iniquè:
Sunt Reges hominum nubes, quibus effluit omnis
Vita, quies, bellum, clades, pax, gloria, cædes,
Iſta miniſtrat enim Regum ſuprema poteſtas,
Utq; animus ſubſtat, pariter ſic omnia ſubſunt,
Rege pio ſed enim certa eſt clementia vulgo:
Sed miſeris terris oritur Nero perfidus, audax
Eſt Otho luxuriæ natus, Sylla impius armis,
Claudius & noxæ, miſeraq; Vitellius eſcæ.
Hæc ſibi monſtra tenet tellus, hæc aſpera condit
Prodigia in duros hominum ſine limite caſus:
Auguſtos etiam generat, pia numina vitæ,
Et Conſtantinos columen juríſque, crucíſque.
At ſi vel ſtudeam rerum conferre tuarum
CAROLE, nunc ſtudium, mentíſque nitentia dicta,
Cum quo jam poteris fieri collatio tanto?
Quem tu non ſuperes, quem non poſt terga relinquas,
Arte vel immenſus, miro vel jure niteſcens.
A te etenim ceu nube fluit decus omnibus ingens,
Et terris ſplendor, Mavorti & pacis imago,
Prudenti nam corde foves tibi conſita jura
Naturæ eximiæ, quæ alto vomis ore viciſſim
In cunctos, cunctóſque rigas ceu maxima nubes
Imbribus egregiis quos dat DEUS æthere magno,
Et quem pertranſis teneris ſic greſſibus, orbis
Expectat graduum ſua quos per jugera formas
Deguſtare pedes, propriys & lambere labris:
Nam ſpargis ſemper Regalia præmia cunctis,
Et quaſcumque ſubis terræ conamine partes

Ditas eximiè, ceu quando præterit altè,
Seu flatu Boreæ, Zephyri vel viribus acta
Nubes humorum ſtillanti aſpergine fundens,
Iam lætos cunctis oſtendens pectore vultus,
Iam riſu molles, jam vivo numine claros.
Divitias manibus jam plurima dantibus indens,
Et nunc ore loquens dulci, flaventia mella
Neſtoris effundens, vel verba notantia Vlyſſis,
Iam ficto quoque cuncta modo: ſi denique ludis
Illectas vero veluti lætamine preſſos,
Læta movens homini, nunquamque gementia corda,
Et tribuens amplis mixta aurea munera geſtis.
Sic facilis nimiùm, ſic ſæpe es primus in omnes.
Gallia te ſtupuit, quando currente per illam
Magnus equo præceps, qui te deduxerat ardet.
Ibas vel referens Regalia lumina vultu.
Quæ nunquam poteras ſtudio velare vel ullo.
Inſita ſic tecum Majeſtas fulſerat alta,
Sic omnes traxit, patuit ſicq; omnibus ingens
Cùm te vidit Iber tanto clareſcere ſole,
Obſtupuit, ceſſitq; animo, vultúque receſſit,
Et cœlo lapſum te tunc vidiſſe putavit,
Ornatum, cultumq; ſacris ſub corpore donis:
Et magis ut ſocium vidit tibi ineſſe PHILIPPUM
Nomine qui Quartus, ſed vero lumine Regni
Vt Phœbus nitido tandem ſedet æthere quartus,
Sic Quartus radijs mundi ſplendente ſub axe:
Non quia ſit Quartus, ſed ſit quia Phœbus in illo.
Hoc ſociatus enim quarta quoque ſede ſedebas,
Et nitido curru rutilantia lumina ſceptri
Illo effundebas ad dextram jure locatus
Hoſpitij, quia jura jubent, generiſque cacumen:

Ille

Ille ſed ad quintam jam jam recto omine tendit
Mavortis ſedem, quemvis ſuperabit & ille,
Torquebit mundum, vaſtabit monſtra potentum,
Regnáque disjiciet, conjunget regnáque regnis,
Et Martis proprium referet quoque pectore lumen,
Hiſpanúmque jubar totum ſuper æthera mittit.
Non hunc Calliope propria ſine laude relinquet,
Non tantum quia laudis habet digniſſima dona,
Quantum nobilibus tecum quia fervet in armis,
Atque tuum conatur opus tibi claudere laude,
Ejus namq; alia fundet præconia voce,
Et tuba fœlices tandem dabit altera cantus,
Si ſatis eſſe poteſt quævis tuba maxima Regi
Nunc te, nunc Princeps valuit qua voce vel iſta
Extulit, ingentem mirum eſt deducere laude,
Muſam irritavit ſplendor, quem nobilis adfers:
Nam gaudet ſplendore quidem Muſa undique ſummo,
Et niſi quæ ſplendent non ſunt ſacra pondera Muſis.
Fœlicem Angliaci colles te ſæpe tenebunt,
Et tua de tanto diffundent culmine dona,
Pleni ovium gregibus, quos vellera candida jungunt,
Et pecudum multo qui albeſcunt agmine ſemper,
Nam Lupus & Vulpes non ſunt his collibus hoſtes:
Dente Leo nec adeſt, paſtorum qui urgeat ædes:
Non Urſus pariter malè ſtructa mapalia vexat,
Qui quanto aſſurgunt majori vertice cuncti,
Tanto aderunt tua dona ſolo præſentia cuncto,
Et facili poterunt à quovis luce videri.
Hæc niſi celaſſes, oculos ne & fortè laceſſant
Abſcondas, raperes ne in cæcos, quoſque videntes:
Nobilitas nam magna quidem, ceu lumina Solis
Evertunt oculos, oculos quoque vertit & ipſa,

Præcipuè Regalis honos ſi concipit illam,
Et celſa de ſede nitet, vel nubila tranſit,
Regale & fundit toto jubar aëre ſparſum.
Antiquum patriæ ſervas decus omine ſummo,
Auratóque vehis ſplendeſcens ſtemmate tecum,
Mirificum tecum magni genus aſtat Aroldi,
Et ſplendor, quem ingens radijs Eduardus adauxit,
Et numen quo ardens HENRICUS *ſplenduit orbe,*
Qui terror, robúrque fuit mirabile mundi,
Saxones & patriæ dederant quod ſanguine robur
Corde refers, nullíſque adfers ſub viribus ingens,
In te & divinis horreſcunt Britones armis.
Nomina qui terræ, ſi fas eſt credere, donant,
Viq; caput te ſæpè potens Vvallia ſervat,
Et titulo amplifico decorat, recolitque micanti,
Cujus ſtemma vehis ſupremo vertice cinctum,
Ut vertex populi, patriæ culménque ſupremum;
Quo erigitur, ſummumq; tenet quoque culmen in armis
Participátque tuum divino jure cacumen:
Atque illos, quos ſumma tulit tibi Lhægria ſplendens
Luminibus generis, geſtíſque micantibus æquas,
Sanguinis atque horum ardeſcit quoque purpura tecum
Cambria magna tulit, pelagus qui robore frænant,
Et nomen miſère polo virtutibus auctum,
Regia geſtantes factorum pondere ſceptra,
Hos Princeps ſpatio linquis ſine limite multo:
Sed non omittis lumen deducere ſtirpis,
Et Mavortis opus telis oſtendere magnis,
Quod Troum robuſta cohors tibi detulit ingens
Laomedonteis enatum Solibus altis,
Dardanio oſtendens Priameia robora fato,
Pelidæ ut fugit populus vel territus haſtam

Duratei

Durætei & vitarit equi velocius ignes,
Conſilium metuens fallacis Ulyſſis iniquum,
Et Paridis luxum in tua tranſtulit acrius arva,
In quibus horrentes Martem movere Gigantes,
De quorum tibi ſtirpe fluit tam nobile robur,
Invictum & ſceptrum, & nunquam ſuperabile pectus,
In quo corda vigent armis Ænea magnis
Hectoreum telum, ſanguis quoque Troius ater,
Qui tecum ardeſcit, motúſque alit igneus altos,
Troianóque gerit divinas nomine vires,
Oceano quæ fræna parent, terriſque timorem:
Nam qui de magno naſcuntur flumine rivi,
Magno etenim turgent currentes gurgite fuſi,
Oceanumq; implent, fluctus agitántq; ſonantes.
Scotia non tenebris, ſed te vehit ignibus acrem,
Vertice quam ſcindit ſylvoſus Grampius alto,
Lomundúſque lacus rapidis quoque dividit undis,
Ex his nata tibi robuſta potentia fulget,
Téque timet nimiùm quoque duro Hybernia cultù,
Viribus atque tuis paret, noménque veretur.
Sed tamen Oceanus toto te gurgite quærit,
Téque ſtupet ſeptem quà perfluit ipſe Triones
Amnibus, & nimiùm tandem glacialibus horret,
Quà longo tua magna manus diſtenditur orbe.
Plurima naturæ d[illegible]rs iuga montibus altis,
Quæ numerum ſuperans, numero ſi cogitur unquam,
Quod Regno pariterque tuo, ſceptroque potenti,
Quod tu prætendis Neptunia iugera torquens,
Et tumido cùm forte tumens vada ſpumea fluctu,
Tunc puto te magnum tandem exhorreſcere pontum,
Inſtabili & motu pavidos oſtendere greſſus,
Cùm fluit, & metuit ſtrepitu tua claſſica multo,

Et redit, atque iterat curſum, dum te acrius horret;
Quæ ſunt ſigna metus, metuit ſi durius æquor.
Eſt ut navis iners ad lati littoris oram,
Expoſita & ventis, ſed ventis indiget ipſa,
Illam qui rapidi ducant per pondera ponti:
Velis námque caret, ſordet ſine remige pigra,
Quam vel tempus edit, dum nullum ſubſtat in uſum,
Atque putret noctiſque gelu, radijsq́; diei,
Atque omni docto languet privata magiſtro.
Sic urbs, ſic Regnum ſpoliatum Rege potenti,
Cúmque ſilent leges, cùm non eſt legibus ordo,
Confuſo & turbata ruit pars turbine vulgi:
Namq; anima eſt populi Rector, Regíſque poteſtas.
Ut leges etiam ſanguis ſunt urbis, & orbis,
Quo vita in longum cunctis ſubſiſtit in ævum:
Quódque gubernator præſtat ſuper æquoris undas
Puppibus, in portum ut ducit ſpiramine tuto:
Hoc eſt vita Ducis populo commiſſa feroci:
Eſt populus fluido nimiùm ratis aſpera ponto,
Quam fortuna regit cæco nimis undique jure.
Et vix vera videt, veris cùm ſubjacet ipſa.
Falſa colit, quæritque ſuo diſcrimine noxam,
Obvia ſtat diris fuſo Rectore periclis,
Et disjecta ſuis ſemper cadit ipſa lacertis,
Nil melius Rectore patet ſub nave perito,
Aut Helice invertat curſum, ſeu nubila obumbrent
Fluctibus, & magni fervens hiet æquoris æſtus.
Hoc & apum per mella docet Reſpublica fœlix,
Ordine diſtincto turgent cùm nectare cellæ,
Et ſervante domus ſubſiſtit milite tuta.
Plebs abit, & florum dulcem legit ardua paſtum,
Cùm matutinos fuderunt ſydera rores,

Iamq́;

Iamq́ thimum tundent, jam ſundunt florea morſu
Prata truci, tenuémque ſecant quoque cuſpide caulem,
Frondoſam vario ſylvam compléntque ſuſurro;
Et multa infeſtant luci juga magna cohorte,
Atque operi inſudant vario ſub murmure ſemper.
Rex medium tenet ipſe ſibi, loca & ampla patenter;
Qui ſi jura ſecat, rupto perit undique corde,
Supplicium & nulli, dum ſubſint crimina, parcit:
De tanto & ſubſiſtit opus ſic dulce labore,
Sícque aptum vitæ, jucundum ipſiq́ ſaluti.
E contrà quot ſæpè fluunt mala juris ab arce
Abrupti, cùm ſacra Themis toto exulat orbe?
Hanc Princeps ducisq́ manu, ducíſque ſub ore,
Iura ſonas, legéſque refers, proba quæq́ reſumis;
Moribus & totum cogis tibi juris honorem:
Et quæ bis ſenæ tabulæ ſacra jura dederunt,
Et bis ſeno etiam cultu, ſtudióque remittis.
Sic numerum omninò facti conamine jungens,
Vt quis miretur parvi ſub principis annos
Iuſtitiæ ſic tanta ſacræ inſtrumenta nitere,
Sic tecto inſtituis morum geſtamina greſſu,
Sic ſpem non ſterilem juris florentis, & acris
Immittis, cum geſta tuis perfecta lacertis,
Ingenium cujuſque movent, animumq́ reducunt;
Vt credat te corde tuo perſolvere magna,
Vt vel magna patras, cùm quidquid ſuſcipis ipſe:
Nam parvum te ferre nihil natura probavit.
Sic ſummo fortuna tuum vehit omine pectus,
In quo conſtituit quæ lucent Cæſare digna,
Quæ ſolus Princeps robuſto duceret ævo,
Et quæ ſunt mundi magnis Archontibus apta;
In te quæ inſtituit jam quondam Græcia fœlix:

Legibus, & multis ſacrorum ritibus altis.
Quiſque videt, cùm corde feras facis aurea ſemper
Lumina, quæ erumpunt de morum fontibus amplis,
Queis ſtatus & crevit mirè Reſpublica florens:
Nam morum candor Themidis ſubſiſtit ab ortu,
Quem ſtudium florens ſub Muſis educat ipſis,
Et vehit in ſummas ſedes culta indolis aura.
Gymnaſio Phœbi verum proficiſcitur omen,
Et ſine Muſarum cultu nihil inſpicit orbis
Egregium, nil dulce quidem, nihil undique magnum:
Confuſo nam vita modo quæ degitur uſquam
Prona malo, ſtátque apta neci, cladíque propinqua,
Quam vitare Duces toto conamine debent:
Qua cecidit mundiq; caput, Regnique cacumen,
Et qua ſtare nequit mundi in curvamine rectum.
Eſt probitas nam cauſa boni; vita improba cladis
Ut fumum, vel flamma parit, nix frigora denſa,
Arida nec laticem fuderunt ſaxa cupitum,
Nec Regum ſine jure quidem ſibi conſtitit orbis.
Machina ſic ſtabili verſatur pondere mundi,
Aſſiduo compacta viget ſimul ordine ſemper,
Nec curſus variis falluntur curſibus axis,
Inverſà nec magna poli rotat apſide ſumma,
Sæpè domus quæ claudit opus mirabile juris,
Nec puncto labuntur enim ſemel inde repoſta,
Immotum & ſervant, tulerant quem robore curſum,
Et quo progreditur pariter pede claudicat ordo,
Si lapſu linquit, quæ certâ continet arte:
Nam labi nil juris habet, ſcelerîſque ſed atri
Deducit ſordes. Virtus docet aurea ſtare,
Juſtitiæ & pondus firmas locat aëre ſedes,
Vertitur utq; levi tandem Reſpublica curſu.

Tunc

Tunc tunc & vires juris mutare neceſſe eſt:
Conſtans eſt rectum, Regíſque potentia conſtans.
Hanc vim ferre tuum cenſemus CAROLE *pectus,*
Sed quid lingua poteſt, ſeu Tullius arſerit ore,
Si laudes, quas corde geris, nequit ipſa referre?
Quis dicet, referétque tui geſta ardua cordis?
Vis Plato tot narret? narret Plato tanta peritus,
Nónne ſtylus labetur iners, non ora ſilebunt?
Socraticus ſeu voce ſonus jam verberet auram,
Tantáque ſuſcipiant Demoſthenis ora notare,
Dat tibi ſerta micans ſemper Ladonia laurus;
Tempora quæ æterna ſub fronde micantia cingunt,
Quæ meriti dant ſigna ſacri ſub numine mentis,
Quam condunt ſalvi miro ſub tegmine crinis,
Eſt ubi Regnorum telluris ſplendida lampas:
Atque animæ prædulce jubar, rationis & antrum,
Quod niveis cerebri gyris devolvitur intus,
Nec filo dat fortè viam, vel magna ferenti
Pectora, & amfractus tibi quos ſapientia claudit,
Et varios nectit vel cæcis greſſibus orbes,
Et per robuſtos ſerpit tibi ſtrenua calles.
Tali Rege decus vivit, viriusq́; niteſcit:
Et tanto quoque patre ſolum ſubit ardua quæq;
Arma jubar, paxque ipſa decus, populúſque ſalutem
Tecum conſequitur, fama & quem prædicet ingens
Te invenit, inventúmque ſuum ſuper aſtra reducit,
Regibus & tecum Regis paradigmata præbet,
Quæ videant, normamque ferant ſibi quilibet altam,
Ad quam componat ſi quæ eſt geſſurus opima,
Et ſi quæ geſſit, tibi tunc victoria cedat,
Quæ te per ſpatium mundi ſic deferat omnis,
Vt nullus dubitet te Regem hic angulus altum,

Qui tangis cœlos erecto vertice ſummos,
Qui Regni ſpondes cunctis miracula terris,
Sub quibus in tantos volitet tua fama triumphos,
Vt cùm vel Regum ſceptris occurrerit altis
Altius aſſurgat, Pompei negligat arces,
Atque Aſiæ colles, Europæ & tranſeat arva,
Tertia ſitq́; illi mundi pars Africa ſpreta,
Et quartam ſtatuat, tibi & addat America ſedem;
Et Phœnix cunctis vivas vel Neſtoris ævum.

AD POTENTISSIMVM Hiſpaniarum & Indiarum Regem PHILIPPUM Quartum

EPIGRAMMA.

HEſperiam dum luce tuam circundat Apollo,
Hic ſæpe ipſe ſuos nectare paſcit equos.
Montibus inq́; alijs oritur, tamen occidit iſtis,
Hiſpano inque ſolo pulchra ſepulchra tenet.
Hic cadit. Occaſus ſibi novit Iberia Solis,
Inq́; tuo ſacrum collocat orbe jubar.
Hoc facit at Phœbus tandem divine PHILIPPE,
Vel quia ubi ille jacet, tu ſimul orbe nites.
Sed verum dicam, Hiſpanis Sol occidit oris,
In mundum ex oris ut fluat ipſe tuis.

AD IN-

AD INVICTISSIMVM IACOBUM STUBARDUM Angliæ, Scotiæ, Hiberniæ Regem

EPIGRAMMA.

ACcepit nunc fama tubam STUBARDE *ſonantem,*
Et toto inſonuit vocibus orbe ſuis.
Hæc tua deduxit facundo pectore geſta,
Expoſuit quæ alto tu quoque corde geris.
Arma, decus, ſceptrum, prolem, noménque, genusq́;
Et plura effudit quæ tua nemo capit.
Te majus ſonat illa nihil, quia magnus ubique,
Cujus ſupremum concutis ipſe ſonum.
Et quam ſis magnus, digiti ut probat umbra Gigantem
Hic tuus his terris CAROLUS *unus habet.*

In fœliciſſimam Hiſpaniam

EPIGRAMMA.

RAra pates, ſic nomen habes, Hiſpania fœlix,
Rara manu, & toto pectore rara tuo.
Orbi nota nimis, toti & notiſſima ponto,
Armis tellurem, vincis & ære mare.
Tres orbis partes, quas terra amplectitur arctas,
Ære, ſinu, fama, nomine, jure, manu.
Aggrederis pelagus, pelagi quoque littora tranſis,
Vtraque ſubſiſtit India tota tibi.

Sic vaſto in pelagus ferveſcens viſcere ſurgis,
Vt Cete victrix Anglica ventre coquas.

IN PRÆCLARISSIMAM INSULAM ANGLIÆ
Epigramma.

VT ratis in ponto, rapidis circundaris undis:
Non quateris, ſed adhuc eſt tibi vita ſalum.
Non poteris putrere ſolo, ſale namque reſurgis
Condita: egregio tota ſapore viges.
De gremio effundis præſtanti munere Reges,
Vt quos ad ſceptrum condijt altus honor.
Qui tua dum referunt, ſapiunt ſalis inclyta dona,
Non epulæ ſubſunt dulcius abſque ſale.
Ergo tu fœlix mundi fers alta ſalinum,
Quo ſine nec Regum permanet eſca ſolo.

AD SERENISSIMVM CAROLUM STUBARDUM Vvalliæ Principem, &c.

EPIGRAMMA.

ΠΡΩ͂ΤΑ δ' ἔχεις μεγάλων κόσμοιο παροίτατος αὐτοῦ
Ἀμφιτρυωνιάδου στήθεα καλὰ φέρων.
Καὶ σὺ δὲ παμβασιλεῦ πάντων γεραρώτατε λαῶν
Κύδεα τῶν σκήπτρων χερσὶ λάβες μεγάλης,

Καὶ σὺ

Καὶ σὺ βίον μετρεῖς πυκινόφρονος ἀνδρὸς ἄριστον
  Καὶ πολυΐδρεις ἄγαν καλὰ μὲν ἔργα τίθης.
Ληίδος ἐστέρεσας πάντας σοῦ χείρεσιν ἐχθροὺς,
  Καὶ φρεσὶ μὲν στιβαρὸς πάντα δίκαια νοεῖς.
Αρχόντων μεγάλων τὰ μὲν ἄλλα σὺ φέρτερος εἴης
  Ηττῶνται πάντες τῇ σοφίᾳ σέοθεν.
Αἰὲν ἄναξ σθεναρόστε θεμιστοπόλοστε περίφρων,
  Καὶ σθένει κρατερὸς καὶ μάλ' ἀλεξίκακος,
Καὶ διεκοσμήσαντο θεοὶ δὲ σὺ θυμῷ ἀρίστῳ,
  Ἤρκέ σε μὲν πάντως ἁρμονίης σοφίη.
Εἰρήνη τε πάλιν λαοῖς φυσίζοος ἥξει,
  Καὶ πολέμοιο τέλος δ' ἔσεται ἐνδομύχου.
Λάμπεις τῆς νίκης φαεσίμβροτον ἀγέεσσιν
  Ἀνθρώποισιν ἄγων κοινὸν ἅπασι σέλας.
Ἀμφότερον βασιλεύς τε μέγας κρατερός τ' αἰχμητὴς
  Ἡγεμόνων μεγάλων καὶ σὺ γένοιο φόως.
Σὴ δὲ σέβας τ' ἀρετὴ, καὶ ἐπ' ἐλπίδα κῦδος ἐγείρει.
  Καίσαρος ἧς θυμὸς κλεινὸν ἄγοστ' ἄρεος.
Εὐρώπης κλυτὰ φῦλα, βαρὺν καὶ ἀμήχανον ἐχθρὸν
  Νικᾷς σοῦ μεγάλης χείρεσιν ἀμφοτέρης.
Μίξας δὲ κρατερὸν σοῦ μὲν φιλότητι Φίλιππον,
  Αγγλιακὸν φέγγος τοῦ μὲν Ιβηρος ἄγεις.
Εἵνεκα σοῦ φεύγει πολέμους πολύμορφος ἀνάγκη
  Ανδρομέοις μέτεισι σοῖο τρέχουσα ὅπλοις.
Σοῦ δὲ δικαιοσύνη μεγαλοφροσύνην περίβλεπτος,
  Πρήξεσι δ' ἐν πλείστης πάντοσε πᾶσι μέγας.

Interpretatio Epigrammatis Græci.

PRIMVS es in magnis, toto quoque magnus in orbe
Amphitryoniadæ fortia corda geris.

Et tu Rex ingens populi illuſtriſſime cuncti
Sceptrorum manibus ſuſcipis omne decus.
Túque viri vitam peragis prudentis; & acris,
Et ſapiens nimiùm nobile condis opus.
Atque hoſtes ſpolijs privas quoque viribus altis,
Summa & mente potens omnia magna ſapis.
Principibus magnis unus præſtantior extas,
Et ſophiæ radijs quemque tuæ ſuperas.
Semper Rex fortis, Princeps prudénſque, poténſque
Robore ſupremi pulſor ubique mali.
Téque animo ingenti decorarunt denique divi,
Te Sophia omninò munere mentis agit.
Pax vitam nutriens populis te fortibus auget,
Et belli finis ſtat quoque ſæpe trucis.
Splendes ob palmam: miſeris mortalibus altum,
Et commune refers omnibus ipſe jubar.
Vtrumque es magnus Rex, miles, & undique fortis,
Principibus magnis tu quoque lumen ades.
In ſpem nunc ſplendor Princeps tuus indit honorem,
Cæſaris éſque animus, Martis & honor atrox.
Europæ gentes, fortes quoque vincis & hoſtes,
Iam manibus magnis ſemper utriſque tuis.
Atque tuo miſces ſtudio magnum ipſe PHILIPPUM,
Ducis in Heſperios nunc jubar Angliacum.
Te propter ſors magna quidem bella atra fugavit,
Armis robuſtis undique mota tuis.
Cum magnis geſtis tecum Themis inclyta ſplendet:
Nam magnis factis magnus ubique pates.

AD SE-

AD

SERENISSIMVM

CAROLVM STVBARDVM

Vvalliæ Principem, Magnæ Britanniæ Hæredem, Epigramma, in quo prima cujuſque dictionis litera nomen ejus mirificè attexit.

Vincentij Marinerij Valentini EPIGRAMMA.

Concipis Antiquo Radiantes Ordine Leges
Vndique Supremus, Studij Tutamine Vaſtus.
Barbaricas Acies Rumpis, Das Vndique Summa.
Voce Volas Alta, Luſtras Luce Inclytus Ævum.
Profligas Rapidos Ingenti Nomine Cunctos,
Et Populum Superas, Populo Iura Vndique Sacrans.

Vincentij Marinerij Valentini

ORATIO,

IN FUNERE *ILLVSTRISSIMÆ,* *ET EXCELLENTISSIMAE* *Heroinæ D. Mariæ de Guzman, Ducis Medinæ Turritæ, Marchionis de Heliche, &c.*

AD ILLUSTRISSIMUM ET Excellentiſſimum Principem D. Ramirum, PHILIPPUM de GUZMAN, Ducem Medinæ Turritę, Dominum & caput familiæ Guzmanorum, Marchionem de Heliche, Marchionem de Toral, Marchionem Monaſterij, Dominum trium Comitatuum Pormæ, Collæ & Valdoræ; Deſpotam Villæ, & montium de Bonnar & Vallis Cureni, & Caſtelli, & Abiadi, & Cilleri D. Roderici, PHILIPP. IV. Hiſpaniarum & Indiarum Regis cubicularium, ejuſque cubiculariorum Decurionem, Centumviralis nobiliũ cohortis continuæ Regis cuſtodiæ Præfectum, & excubiarum Caſtellæ Principem & Commendatarium de Valdepeñas, &c.

EPITA-

EPITAPHIVM.

ἜΝθα γυνὴ κεῖται. τὴν πότμος ἔπαυσεν ἀναιδὴς
Οὐρανὸν ἡ ψυχὴ ἠΰτ᾽ ὄνειρος ἔβη.
Πολλὰ δ᾽ ἔθηκε βροτοῖσι, θεοῖς ϗ καλὰ μάλιστα
Τὴν χθόνια μὲν λείπει, οὐρανοῦ ἄστρα πατεῖ.

In invictam mortis potentiam ELEGIA.

NVlla manus jam tanta poteſt velut aſpera mortis
Quæ ſummo quodvis robore frangit opus.
Ipſa quidem ſuprema petit, terit altáque dira
Et nil non armis ſuſcipit ipſa ſuis.
Quidquid natura egregium dedit orbe ſuprema
Mors invadit atrox, ſæváque cuncta rapit.
Quod vitæ eſt dulcis ferventi detrahit ira,
Nam quidquid terris nititur, ira facit.
Marmoreis nil nempe ſubeſt ſub viribus altum,
Nam certâ pereunt undique cuncta nece.
Nil quod Muſa ſtruit mortis trucis opprimit arma,
Nam Muſis etiam mors patet una ferox.
Non Sophiæ eſt robur quod non premat impia falce
Qua ſecat eximij vel monumenta viri.
Nil perſiſtit enim naturæ dotibus actum;
Nam mors nil patitur vivere jure ſuo.
Vita deeſt rebus, nam non eſt vivere rerum
Quæ obſequio mortis vel ſine lite patent.

Sceptra etiam ſubmiſſa cadunt quoque robore mortis
Quorum vel virtus vivida ſola manet.
Nobilitas aliquando necem quoque maxima vincit,
Sed tandem durâ ſubdita morte perit.
Sunt mortis vires tempusq; oblivio & atrox,
Abſumítque dies quælibet alta potens.
Lethæusq; latex cunctorum eſt cauſa ruinæ;
Nam Stygio ſemper flumine terra madet.
Virtutis jubar omne manet quæ ſcandit Olympum,
Hanc ſolum verò mors fera nulla domat.
Hanc dum dejecit mors importuna puellam
Sic poſſe immanis vincere cuncta docet.
Sed tamen hanc quamvis crudeli vulneret haſta,
Huic virtutis opes ipſa ferire nequit.
Omnia morte cadunt, ſed non cadit aurea virtus,
Et quæ nobilitas aurea jure facit.
Quamvis cuncta poteſt his mors pervincitur una
Imo hæc hic potius invida morte manent.

AD IL-

AD

ILLVSTRISSIMVM & EXCELLENTISSIMVM Principem D. Ramirum Philippum de Guzmân, Ducem Medinę, Turritæ, Marchionem de Heliche, & de Toral, &c.

Vincentij Marinerij Valentini PRÆFATIO.

NUlla eſt, Princeps Excellentiſſime, humanæ vitæ conſtantia, nulla in terreſtribus rebus ſecura duratio, nullúmque diuturnum terra novit ſtatum, niſi illũ quem virtus quædam heroica quaſi æterno quodam famæ ſtabilimento firmat, & quem candidæ nobilitatis ſplendor in Solis uſque radios evectum illuſtrat, & in ſydeream æternæ Aulæ majeſtatem egregiorum facinorum gloria attollit, & in rutilos ipſius Solis currus immortalis cujuſdam nominis alæ, quaſi ſtrepenti quodam volatu deducunt, demittunt, deponunt. Tota enim terræ

mortalitas virtutis firmatur ævo, cujus eſt divi-
num rebus indere numen, & quod mortale eſt
in æternum convertere donum, & quidquid
terrenum ſapit torporem, quaſi cœleſti quodam
nobilitatis condimento diluere, delere, diffun-
dere. Nobilitas quidem vera ſocia ſemper vir-
tutis eſt inſita. Hæret virtuti generoſus ſemper
honoris ſpiritus. Et tũc virtus verè ſpirat, quan-
do nobilibus afflat potentis animi ſpiraculis, &
quaſi quodam vivo famæ halitu reciprocum in
æthera immortalitatis emittit vigorem. Hic pro-
pria eſt Principum vita, proprius honorifici pe-
ctoris anhelitus, quo accreſcunt in diuturnum
gloriæ ſenſum omnes illuſtris mentis conatus,
quæ ſibi ea æterni nominis vindicat ſtemmata,
quæ fata premere non poſſunt, quæ vetuſtas
nunquam deteret, quæ nullo oblivionis ævo
conſumentur. Nullum virtus famæ prætermit-
tit officium in illum, quem vera nobilitas deco-
rat, & cujus geſta divinus encomiorum color
imbuit, quæ mentis illuſtrata vocibus per totum
temporum curriculum ſonanti famæ perſtrepũt
ſemper boatu, omniúmque aures multo conci-
tant concentu, & in invidiam penè vel cuncto-
rum immittunt ſtudium. His te naturæ dotibus
eſſe inſtructum, Princeps Excellentiſſime, ne-
mo planè non fatetur. Cuncti in te divinam ſa-
cræ ſtirpis lampada mirificis virtutis micantem
radijs ſemper conſpiciunt. Ne hanc ullæ terra-
rum umbræ denſo poſſunt obducere tegumen-
to, nec opacis velare umbris, nec fuſco obrun-
dere velamine. Non patitur vera virtus ſibi ob-

jectam

jectam opponi oblivionis nubem. Vivunt in te nobilium conatuum lumina, quę nullam noctis ſentire poſſunt viciſſitudinem. Et quia ſemper fati telum, ea, quæ illuſtriſſima ſunt feroci fortunæ cuſpide impetit, te non ſine vulnere reliquit, & aliquot lachrymarum rivulis hæc te lumina abſcondere coëgit, & pullatis obtegere doloris nebulis, & atro mœſtitiæ conturbare tumultu. Senſimus quidem omnes hunc tui animi præclariſſimi Solem illuſtriſſimæ Mariæ Guzmaniæ eclipſim ſubijſſe, & aliquo temporis intervallo afflictionis, & luctus obſcuratum nubibus Occiduas petijſſe ſolitudinis umbras, & mœroris triſtes adijſſe angulos, & lætitię proprium dimiſiſſe Zodiacum. Quæ verò non movit pectora hæc calamitas? quos nō agitavit ſenſus hic acerrimus fortunæ ictus? quæ non infligit in omnium animos vulnera hic miſerabiliſſimus infauſtæ ſortis caſus? Adhuc ingemunt orbis compita, ſemper terrarum lachrymis madeſcunt loca, ſingultibus totus horret terræ globus. Nec immeritò tantæ nobilitatis diſceſſus, tantis virtutum obvolutus augmentis tantum in omnes detrimentum intorſit, tantam doloris immiſit labem, tantúmque pœnæ objecit fundamētum. Quemadmodum enim cum aureum illud Phœbi ſydus in medio ſe cœli demum ſtatuit gyro denſa nubes caligine ſubito interpoſita obtentu divinum illum flammantibus radijs vultum orbi adimit, & tantæ proſpectum lucis oculis omnium aufert, & currentibus æthere imbribus totam camporum ſuperficiem inun-

dat, & quaſi quodam præcipiti diluvio obruit; ita quidem inexorabilis fati manus Mariẹ Guzmaniæ objecta luci totum ejus nobis eripuit lumen: nobis dixi, non tibi, quia nobis hoc contigit infortunium, nóſque hæc invaſit clades, nobíſque tantum imminuit nocumentum. Adhuc hæc ferociſſima manus oppoſita crudeliſſimæ mortis exiſtit viribus. Nam tantam vim ſolùm tanta manus poterat pervincere, deturbare, diffundere. Nobis hic dolor ſemper ineſt ob illam, cujus eſt in nobis amiſſio triſtior, diſceſſus calamitoſior, abſentia infortunatior. Verumenimverò tuam nimium commovit animam, ſenſúſque omnes concuſſit tuos, & te totum penitùs dilaceravit. Sed quia in te vera Principis gliſcit ſemper potentia, illâ vi, qua cuncta ſuperat adverſa, nobilíque quodam pectoris robore ipſum fati contundis ictum, & ubi ſolaminis aperis aditum, non ſolum tibi mœroris demis anxietatem, ſed nobis omnem reſpirandi objicis facilitatem. Te enim dum tanquam orbis eſſe conſpicimus tutamentum, tantum illi videmus ineſſe divinitatis, quantum ibi ad Imperij gubernacula regulam cœlitus moderatur, & quantum tibi reliquit non mortalis ſed immortalis pectoris decus. Uxor enim & vir ſic ſe habent, ut arbor & fructus. Arbor dum irriguum terræ imbibit laticem fructum procreat, fructus verò tunc decidit, cùm arboris maturuit naturâ, ſed arboris relinquit ramum ad alios proventus frondentem, qui frõdibus ſtipatus umbram viatoribus ſuppeditat, & venti locum ſublato

germine

germine occupat, & penè cœlum petit erectus, utque æſtatis tepido veſtitur amore, ſic nec hyemis rigidum non timet adventum, nam regreſſu veris jucundi indumentum iterum ſuſcipit quod prius amiſerat. Hæc, Princeps, tibi convenire non dubito. Nam tu ſicuti arbor procera & ſublimis es, qui omnis Guzmanorum nobilitatis es truncus, ex quo tot nobiliſſima derivantur germina, tótque rami generoſæ ſtirpis tanquam quædam veri honoris brachia per totum aëra diſperſa extolluntur, diſperguntur, diſſipantur. In te, tanquam, in veris radicibus Guzmaniaca propago fundatur. Tibi tanquam rami trunco, hæret præſtantiſſima hæc nobilitas, & ut illi trunci ſugunt vigorem, ſic hæc tibi ut tuam referat indolem, manifeſtet virtutem, naturámque deſumat. Arboris ergo ſimilitudinem non immerito quidem habes, cujus totum planè adimples officium. Nam in hoc Hiſpani Imperij plantatus campo, non ſolùm Regio hortui es decori & pulchritudini, ſed tota illius es potentia, tota amplitudo, tota ſpecies. Ecce ut arbor expanſis nobilitatis ramis totum modo jam penè orbem in umbras, & furentes adverſæ fortunæ æſtus miſeris, & afflictis populis egregiorum operum efficacia ſemper adimis, & benevolo naturæ motu ſemper depellis, & certo tuæ nobilitatis beneficio omnino extinguis. Exurgunt hi tuæ nobilitatis rami uſque ad ſydera, petunt cœli verticem, & viridanti ſemper virtutum folio cœleſtia ferè prata jucundiſſimè conveſtiunt. At fructus erat hujus verè Regiæ

arboris illuſtriſſima puella Maria Guzmania, hærebat ramo tuo Guzmaniaco ex Guzmaniaco etiam orta germine. Tuo frondẽte pendebat trunco, & quia pendentis eſt proprium labi, lapſus fuit hic diviniſſimus fructus; non quia vis defuit arbori quæ illum ſuſtineret, foveret, teneret, ſed quia in mundi ruinam & dolorem fati crudelitate maturuit, & temporis languit immanitate, ſed ut veriùs dicam, potentiſſimo mortis pollice detractus fuit. Fame enim cibi nobiliſſimi mors laborabat atroci, pabulum per totum quærebat terrarum orbem, quod ſuo palato ſatisfacere poſſet, quod ſibi eſcam præberet jucundiſſimam & aridam jam nutriret appetitu naturam. Avido ſe tentabat ſtudio ſaginare, terram circumivit, & penè cœleſtes ſubivit tractus, cunctáque multa quæſivit indagine, & flagranti quodam indagavit conatu. Hîc autem ſtitit gradum, nec ultra progredi conſtituit; rem hîc invenit, quam optavit, arborem vidit, manum porrigit, fructum rapit, Mariam Illuſtriſſimam ſibi tulit. Hæc eſt hæc eſt hujus doloris cauſa, hic tantæ calamitatis ſcopus, hæc penè totius orbis injuria, hoc omnium commune infortunium. Neceſſe enim fuerat, ut tãtus fructus nobilitatis ex tanta decideret nobilitatis arbore, ut manus potentiſſima valido cõmota lacerto & quaſi violento rabida motu & invicta famelica aviditate, in tantum facinus irrueret, tantum auderet ſcelus, tantis inhiaret flagitijs. Hæc hæc rapuit, disjecit, avulſit hunc nobiliſſimum fructum. Sed ramos ad alium reliquit

liquit proventum idoneos. Quis hoc enim dubitare poterit? Mors rapuit quod voluit, reliquit quod debuit. Te nunc vita ad clariſſima ſuſtinet, & ſuſtinebit in ævum, geſta, tu manes infractus, tu nobis inuictus perſiſtis. Tibi vita æternum parabit monumentum, quia te vivere ęternitatis famæ adminiſtrabit materiam. Te enim reliquit mortis telum, quia te nõ potuit premere, quia tantæ nobilitatis fundamentum mors dejicit nulla. Expandis nunc hîc tua viridantia, in omnem mundum, germina, quæ ut quædam diſperſa ſummæ potentiæ brachia ferè mũdum amplectuntur omnem, totámque terrarum ambiunt vaſtitatem, & univerſam hanc naturę machinam cingunt, aſtringunt, cogunt. Non enim prolapſo fructu arbor deperit, imò pondus amiſit, ſine quo tunc ramus altior attollitur, & in futuram ætatem floridos promittit caules, & frondentem ſpondet opacitatem. Sunt verò quædam arbores, quibus viriditatem nulla detrahit hyems, nullum perimit frigus, nullíque tumultuantis venti flatus contundunt. Sub hac duratione ſemper viget tuæ nobilitatis truncus, qui nullo temporis verme roditur, cujus fructus etſi ſemel dilabitur, rurſus enaſcitur alius, & alius in annos producitur. Hæc non vetita arbori Guzmaniacæ fœcundia eſt, nam etſi non uxoris pullulat præſentia (quod fieri jam nullo modo poteſt) uxoria tamen renaſcitur nobilitas, & reviviſcit virtus quæ altis defixa radicibus trunco ſuo hæret, & nunquam ab illo poteſt divelli, nunquam ſeparari, nunquam dimoveri. Ergo jam

hæc illuſtriſſima puella tanquam gratiſſimus DEO fructus in aureo virtutis calatho locatus, cœlo objicitur, quoniam cœli ſemper habuit ſaporem, & quod ſoli retinet, in ſolo manſit. Hujus mœſtiſſimum tibi funus proferimus, non ut tandem lachrymas excutias tuas, ſed ut noſtras tuo nobiliſſimo ſolamine detergas. Illa ut pars tui cœlos adijt, tu ut pars illius terras foves, nam vires utriuſque in utroque axe maximoperè invaleſcunt. Illa manet nobilitate tecum, tu cum illa virtutum greſſibus abis. Ejus imago ſemper in tuo pectore conſpicitur depicta, quoniam cum illa cœli ſedem (uti fas eſt credere) habeat modo, nihil quod illi ſedi ſit magis ſimile poteſt habere, quàm tuum pectus; in quo tam cœleſtibus penè tua nobilitas ſemper viget radicibus. Abijt illa ut tua nobilitate patrocinetur mortalibus, tu manes ut illius virtutibus ſubſidium omnibus adminiſtres, quæ dum in terris erat, omnium columen ſemper extitit. Te enim ſemper noſtra quærunt ſtudia, & cogitationes, non ſolum quia manes tanquam firmiſſimum omnium tutamentum, ſed quoniam illius abeuntis alis noſtros in cœlos penè evehis ſenſus, & favorum cumulis totius Hiſpaniæ auges potentiam. Quæ ut te manentem veretur, ſic illam abeuntem luget, deplorat, lamentatur.

DIXI.

AD
ILLVSTRISSIMVM & EXCELLENTISSIMVM Principem D. Gaſparem de Guzman Comitem de Olivares, &c.

Vincentij Marinerij Valentini PRÆFATIO.

ÆTERNI Potentia Numinis, quæ terrarum, cœlorúmque moderatur machinam, eos, quibus cœleſtia munera impertiri ſtudet, quia hæc ſempiterna, & potiora ſunt, terreſtribus privat ornamentis, & quæ hîc ſunt chariora, illis aufert, & his, quæ caduca ſunt, & fluxilia, ferè ſemper bonis deſtituit. Neutiquam enim ſub eodem eſſe poſſunt loco humanarum divitiarum vilitas, & cœleſtis theſauri amplitudo. Nam ut ſeparantur & diſtinguuntur naturâ, ſic etiam ſede & loco omnino diſcrepant, ita ut ſimul coire, & in unam

coaleſcere partem nullo modo poſſint. Fieri enim non poſſet, ut illa cœli Solis luminis majeſtas, quæ ſolum cœleſtem decet globum, per mortalem hunc terrarum tractum fractis & diſjectis rotis deveheretur, & per lutulentos reperet campos, quæ pura illa ætheris ſpatia rutilanti curru perambulat, percurrit, pervolat. Non enim hæc ſedes eſt rei divinæ conſentanea, quæ humanis ſubjacet rebus. Nam hæ inter ſe, ſe mutuò depellunt, & à ſe longè ſe diſpergunt, & omni ſe intervallo ſejungunt. Mortalitas námque, & immortalitas uno materiæ in ſubjecto eſſe nequaquam poſſunt, ut ratio & inſania, una in mente, & ſaturitas & eſuries uno in pectore, & divitiæ & paupertas una in domo, eadem ratione, & eodem modo poſſunt conſtitui. Fugit enim una aliam, & ſunt veluti dies & nox, in quibus viciſſitudo ſucceſſionis locum præbet, nam ſimul eſſe non poſſunt. Etenim illa flammifera Phœbi lampas cum horrifico noctis tegumento, & cæco caliginis velamine in unum convenire non poteſt: non poteſt umbra luci hærere, ſed ab luce deduci, & ab luce ſeparari. Humana verò fœlicitas ſuis gradibus conſtituitur, & ea, quibus abundat, ſi præſtantiora ſunt, quibus caret, etiamſi in unum appetit conjungere, non tamen poteſt in unum deducere. Triſtis eſt humanæ vitæ conditio, imperfectus hujus ſæculi ſtatus, moleſta rerum caducarum ſucceſſió. Omnia ſuo volvuntur oppoſito, illo vincuntur, illi cedunt. Non eſt tranquillitatis ſecuritas, non eſt, non eſt quietis fœlicitas, nam in

rebus

rebus humanis omnia ſub deſiderio moventur, & ubi eſt majoris rei appetitus, nulla eſt pręſentis rei ceſſatio, nulla tuta poſſeſſio; aſſidua eſt námque ad illam ſitis, æternus ad illam motus. Sic ſunt in humanis rebus cuncta conſtituta, ſic natura cuncta diſpoſuit, ſic fati vis in omnia dominium impendit ſuum. Sunt Principes, quibus adſunt divitiæ, ſed abeſt ſalus, ſunt quos ſequitur honor, ſed quos perſequitur onus. Alijs ampli prolis greges ſub fœlici inhærent ſubſtantia, alios perpetua premit ſterilitas, nullus comitatur ſobolis famulatus, nulla natorum umbra ſequitur, ſucceſſio legitimi generis relinquit. Nihil denique eſt in humanis rebus, quod vel parvum mentis compleat ambitum, & cordis vacuos ſaturet receſſus, quin multi inanitate ſordeant in anima anguli. Hæc, Princeps Excellentiſſime, eſt naturæ lex, Deíque Opt. Max. conſtitutio, hoc numinis ejus inſtitutum, hæc ejus potentiæ divinitas, quæ alicui, ubi aliquid detrahit charum, aliud præbet non ingratum. Natura enim aufert cæco lumen, ſed mentis addit acumen, ingenij ſolertiam, & cognitionis oculos, quos vultui eripuit. Dedit Lynceo acutiſſimam aciei perſpicaciam, ſed languidam omnino membrorum debilitatem, infirmam corporis molem, & miſeram timiditatis abjectionem. Non enim æqua lance humanarum rerum trutinantur examina, pondus vergit alterius in imum, alterius levitas ventos ſubit. Quis credere tantum tibi ereptum fuiſſe bonum, ut filiam tibi chariſſimam, & unicum generis ſolatium,

mors in ipſo ætatis limine opprimeret, quin te ipſa vitæ fœlicitas alijs egregijs bonis cumulaverit, titulis evexerit, magnitudinem ditaverit, honoribus extulerit, & Regio latere decoraverit? Hæc eſt æqua viciſſitudo, ſed iniqua conditio: eſt æqua viciſſitudo, quia æqua Dei manus æterno ſui ordinis jure illam adminiſtrat: eſt iniqua conditio, quia æquitati eſt oppoſita, non quia non ſit æqua diſpoſitio, ſed quia mortis iniquitate compenſatur. Nec aliter hæc duo oppoſita ſimul eſſe ſecum poterant; nam quæ opponuntur, longiùs ab ſe diſtant, unam habere ſedem nequeunt, ſub uno conſiſtere loco nequaquam poſſunt. Sed te parem, & æquum humanis viciſſitudinibus divina majeſtas conſtituit, dum quæ tibi eripuit, in multos fœlicitatis mutavit cumulos, & te in magnanimitatis probationem objecit, ut Deo, ſpontè dari permitteret, quod ipſe jure ſumere voluit. Nam Maria Guzmania Illuſtriſſima non tua erat, ſed Dei, & Deus quod ſuum eſt, aſſumpſit, & tibi illud eripuit, quia aliter id aſſumere non poterat. Si Rex pallium ſuum ſervo ſuis manibus traderet, tergum illius ipſo tegeret, & illo omne corpus indueret, & cùm illi libuerit, pallium voluiſſet repetere: nónne quod ſuum priùs fuerat accepiſſet, & illo ſervi tergum nudaſſet, nec injuriam id planè facere videretur? Nam poſſeſſio pallij in ſervo non plenam dominij aſſumpſit voluntatem, ſed præſens tantùm Rex conceſſerat tegumentum. Nec Regis liberalitas condemnanda eſt: nam jus ſuum abſoluto ſtat dominio.

Nec

Necin ſervo ſcelus aliquod arguitur, dum domini ſola voluntas, & potentia in donatione, & ablatione manifeſtatur. Nónne illud perfectiſſimum eſt, quod ſacræ literæ referunt: Dominus dedit, Dominus abſtulit: Sicut Domino placuerit, ita factum ſit? Et illud: Omnia Dominus ſicut voluit fecit in cœlo, & in terra. Facit enim ſemper quod vult, & vult quod æquum eſt, & eſt æquum quod eſt ſuum, & eſt ſuum quidquid liberè donat, & liberè aufert. Sed re vera hoc non dicitur auferre, nec itidem aſſumere. Nam quod aufertur invitã arguit actionem, & quod aſſumitur, illum qui aſſumit, illud non habere manifeſtat. Quæ omnia Deo, cujus ſunt omnia, non poſſunt convenire. Nam Deus nihil aufert, nam injuriam nulli infert, qui eſt æquiſſimus. Nihil aſſumit, quia omnia habet. Ergo filios cùm mors Deo mittit, non tunc aſſumit Deus, quaſi non habuiſſet, quoniam ipſe omnium pater eſt, & ipſe nos genuit verbo virtutis ſuæ. Sed mutatio fit loci in re poſſeſſa: poſſidet enim filios hominum in hominum poteſtate, ſed illos aſſumit in ſuo jure, & hæc res, quæ aſſumitur, mutat locum ab poteſtate ad jus, ab homine ad Deum, à terris in cœlos. Hæc ſunt, quæ in ereptione Mariæ Guzmaniæ Illuſtriſſimæ tibi contigerunt, erat filia Dei, ſed in tua poteſtate: nam ipſe ſua virtute illam procreaverat, ſine qua tu illam non habuiſſes, & ut illam ad ſuum jus deduceret, neceſſe fuit, ut illius poſſeſſionem tibi adimeret, & mors id præſtaret: quoniam Deus vita eſt, & id facere non po-

terat. Moritur puella, dum adijt Genitorem cœleſtem, te reliquit terrenum genitorem: reliquit humanæ poſſeſſionis poteſtatem, & ad divinum divini Genitoris jus aſcendit. Quod eripitur tibi, mutavit in aſſumptione locum, nam in tua poſſeſſione erat, quod DEI erat, non quia tuum fuiſſet quod aſſumpſit, ſed quia tua erat poſſeſſio rei aſſumptæ. Vides jam nihil tibi ademiſſe? nam quod dominus ſervo eripit domini eſt, & ſi ſervi poſſeſſio fuit, non jus. Jam quot alia tibi bona DEUS dedit, quot munera, quot titulos liberaliſſima munificẽtia tibi eſt elargitus? Quis numerabit? Silentio hæc ipſa veritas obvolvit: nam numerum ipſe ſermo nequit adire. Nunc quæ nominis & numinis tui fama inſonat, Imperij Hiſpani regimine patet, cujus clavum potentiſſima temperas manu, cui cuncta obtemperant, & prudentiſſimo moderaris corde, quo cuncta calles, & fortunatiſſimâ corrigis naturâ, cui cunctà cedunt. Cuncta, quæ tecum ſubſunt, admirabilia ſunt. Minervam olivæ inventricem dicunt fabulæ, & illi ſcientiarum, & potiſſimum prudentiæ attribuunt numen. Hinc exiſtimo quidem Minervam te ut prolem habere ſuam, quamvis ſemper virgo eſt. Quæ quia capite Jovis eſt nata, tantam eſt adepta ſcientiarum divinitatem, quarum ſedes caput eſt. Et quia tu ab Olivis primarium tituli decus ſemper præfers, hoc tibi ab Minerva profluxiſſe fatebor, cujus & prudentiam obtines, & ſcientias amas, & literatos beneficijs proſequeris. Jam in hujus arboris umbra totum eſt conſtitutum imperium, cui

pacis

pacis immortales concilias fructus, cujus arbor hæc typus eſt. Non hæc conſentanea eſt funeri, quod triſtis ambit cupreſſus: hæc vigiliæ, hæc ſtudio, hæc immortalitati aſcribitur. Nec aliud arbor referre poterat, quæ ſub tuo nomine vireſcit. Hujus in te fulgent virtutes, quas tu mirifico exequeris ornamento, nec tibi deeſſe poſſunt. Olivæ officia, qui cuncta animi lenitate, & beneficentia foves. Sub hac te funeſtos modò fas eſt abjicere mœrores, & omnem triſtitiæ depellere nubem, & lachrymantes detergere oculos, qui aſſiduis nobiſcum ſemper rivis madeſcunt, & in te intueri non ſine aliqua funeris caligine non poſſunt. Hoc liquore, qui tuus propriè eſt, ſi cunctorum inungis animos, & certa erit cunctis vitæ incolumitas, & tibi potentis Principis fœlicitas. Dare potes quod tuum eſt, dum quod tibi ereptum eſt, deflemus. Quod quia in jus ſui domini eſt mutatum, tibi reliquit quod dones, quod & te dominum facit, & nos libera ſervitute ad bona, quæ dabis, aſſumenda tibi ſubdit. Semper enim in magnis Principum funeribus apud omnes nationes mos fuit, non parvam opum vim deſertis diſtribuere populis, ut & funeris celebraretur magnitudo, & Principis liberalitate eluceſceret. In hoc hujus illuſtriſſimæ puellæ funere hoc mihi videtur contingere ſummum, ut quia in illius obitu, illius tu deſinis eſſe pater, tunc noſtrum eſſe patrem incipias, non quòd antea non fueris, ſed quia nunc beneficiorum cumulis hanc paterni amoris benevolentiam quaſi in adoptivam prolem

novo quodam animi affectu, ac ſi in illius locum ſuffecti ſimus, manifeſtas.

DIXI.

Vincentij Marinerij Valentini

ORATIO.

ETsi facile eſt, Princeps Excellentiſſime, in aliqua quantumvis magna ærumna, & calamitate cõſolationis modum invenire; in hac tamen, quæ tuæ illuſtriſſimæ uxoris exitu contigit, tanto ſe natura obruit luctu, tantíſque ejulatibus, & lamentis exhorret, ut nullum ad ſolamen ſe poſſe reperire prætextum fateatur. Madeſcunt enim adhuc in cunctis lachrymarum rivulis genæ, fluitat intra oculorum ignes lachrymarum ille humor, quem immenſus excutit dolor, quem effundit triſtitia, quem totis animi ſenſibus arctiſſima quædam anxietas exprimit. Singultit populus vehementi placatus mœrore, luget equitum ordo incredibili mœſtitiæ pœna, concutiuntur inter ſeſe elementa quaſi inexorabili doloris compreſſa magnitudine, Sol cæcam, depulſis radijs, contrahit caliginem, & non diem, ſed noctis tenebras

tenebras per totum terrarum orbem, doloris nubibus obſitus, diſpergit. Æterna quidem manent in omnium cordibus hujus luctus, & doloris veſtigia, quæ nulla delebit temporum ſanies, nulla oblivionis conſumet humanitas, nullóque veteraſcent ævi curriculo. Amiſit Hiſpania, Hiſpania inquam? Totus verè orbis amiſit Heroinam verè Deorum genere ortam, nobilitate immenſa, nempe Guzmaniaca natam, pulchritudine Cypria admirandam, Palladio pectore prudentem, Phœbæis oculis micantem, Chriſtiano animo egregiam, & tuo demum ſanguine ſingularem incomparabilem, fortunatam. Hæc planè in noſtris temporibus illa erat, quam tota antiquitas penè Vatum oraculis expectabat, in quam vota omnium ardentibus quibuſdam, & blandientibus precibus ferebantur, cujus ſpecie jam totus terrarum cœtus ſuſpenſus hiabat. Uxoris autem tuæ Excellentia, etſi tuis inſignibus coruſcabat luminibus, tamen virtutum fulgoribus tantum exarſit, ut cœlum ipſum commoverit, ut quaſi invidum illam terræ non permitteret, ſed inter ſua ſydera adſcriptam inter æternos Æthereæ Aulæ cives ſublevaret. Sublata equidem fuit volitantibus ingenitæ virtutis alis, rapta terris, tanquam quæ non terris, ſed cœlis erat habitatura, ab hominum ſeparata fuit conſociatione, ut quæ Deorum debebat toto perfungi contubernio. Penè in pueritia vitam ipſa reliquit (an potius dicam, vita illam reliquit?) cujus motum puritas tantum ad cœlos pertinebat, & vitæ candor ad Di-

vos. Abluit quidem fœlix, quæ fœlix etiam hîc fuerat, aſcendit pulchra, quæ hîc etiam pulchritudinis imago fuit, & proba perijt, quæ vixit proba. Virtutum enim probitas ſic illam comitabatur in vita, ut nec in morte non ſolùm non deſeruerit, ſed arctiori ſocietate, non tantùm ſequatur, ſed perpetuum cum illa ſodalitium habeat. Erat equidem illi innata, & congenita probitatis nobiliſſimæ ſocietas; quæ quia nec nobilitatem amittere poterat, ita nec ipſam nobilitatis deperdere probitatem. Quæ duo ſecum cum illa uno nodo colligabantur, & ſub uno ordine incedebant, & ſimili etiam greſſu progrediebantur. Sic ſe mutuò reſpiciebant hæ tres ſubſtantiæ, nempe nobilitas, probitas, & illuſtriſſima Maria Guzmania, ut una ab altera oculos ſemovere non poſſet, nec alia ſine alia ſubſiſtendi haberet materiam, nec vivere poſſet ſejuncta. Nobilitas Mariam tanquam ſuum proprium elementum nominat, probitas nobilitatem Mariæ perpetuam ſibi ſociam, & famulam tanquam ab eodem ortam principio nuncupat. Maria verò probitatem, & nobilitatem, duos ſui pulcherrimi oris oculos aſſiduò eſſe duxit. Itaque nihil unquam aut vidit ſine nobilitate, aut ſine probitate conſpexit, nam duorum oculorum faces, quibus ut Sol promicabat, ubicumque illa conſpiceret, non niſi nobilitatis & probitatis lumina effundebant. Horum jam nunc oculorum ſplendor noſtros oculos lachrymis obtenebravit, & quaſi mortis obſcuravit umbra, & perpetui mœroris caligine obtexit.

Quare

Quare nec mihi lachrymæ deeſſe poſſunt, dum jam exitum ploro, nec ulli puto defuturas, dum me deplorantem audiverit. Tu verò, Princeps Excellentiſſime, uti qui ſponſus ejus es, & prudentior cunctis, noſtros in conſolationem exſicca lachrymarum rivos, tuos tuæ ſponſæ laudibus oculos deterge, quæ tanto ejus virtutum ardore, & ſtrepitu inſonant, ut quemque poſſint fluvium madeſcentium & cadentium lachrymarum prorſus minuere. Rapuit equidem ſummo percita atrocitatis furore mors Mariam Guzmaniam mundo, eripuit ipſum virtutis ſimulachrum terris, vulneravit ipſam pulchritudinis præſtantiam, & quidquid in fœmineo ſexu excellentiſſimum erat dejecit, detrivit, peremit. Ablata fuit è conſpectu hominum non aliter quàm ſplendidiſſima ſtella, quæ ardentiſſimis clara radijs in medio cœli, dum nox obſcuro horret velamine, obtentu denſæ nubis triſtiſſimo, quem præceps Boreas rigidiſſimis & rapidiſſimis flatibus deduxit, abſcondita deliteſcit, & ampliùs jam per totum noctis ſpatium non apparet, ſed cum rapido cœli motu in occaſum prolabitur. Fulgebat hæc puella morum integritate mirifica, coruſcabat virtutibus fœmineæ naturæ Heroicis, omni puellari ſimplicitate ſplendeſcebat, & pectore totum Guzmaniacum genus referente collucebat. Omnes in ejus formoſam ſpeciem avida mente proprios intendebant oculos, nec erat qui non miraretur tacitum pectoris decus, & latentis animi indolem, & divinas generis flammas. At dum majori om-

nium admiratione in omnium conſpectum patebat, dum omnes veriùs rapiebat in ſtuporem, & frigidiſſimos quoſque animos flammeis quibuſdam blandimentis naturæ alliciebat, tunc atra mortis nubes hæc flammantia obvelavit lumina, hoc Guzmaniacum ſydus obtexit, hunc mundi Solem perpetuo exitus occaſu abſcondit. Occidit quidem Maria Guzmania, nec penè dum ſuum curſum per integrũ vitæ globum peregerat, ferè idem fuit in illa oriri & occidere. Nam fermè eodem greſſu & Orientem & Occaſum ſubivit. Ætate tenerrima puella erat, candidiſſima caſtæ conſuetudinis nitore, formoſiſſima oris luce, & tota corporis compagine mirabilis. Adhuc enim in ipſo pueritiæ Oriente procedebat, & volubili rotatu & præcipiti motus gyro tota ejus vitæ machina quaſi oculi nictu præceps cecidit, & miſero lapſu cunctos in miſeram lachrymarum, & doloris ærumnam reliquit, ut quando aliqua decidua ſtella, ex his, quæ humido exhalationis fomite in ſummo æthere flammam contrahunt, dum vel præcipitibus Æoli curſibus, ejus accenſi ignes abſumpta materia deficiunt, illa currenti quodam impetu ſedem, quam priùs habebat, combuſtis igne humoribus, conſpicuas in veſtigio protendens favillas, ad illum locum pervenit, qui non cœli, ſed ejus occaſus eſt, ejus interitus, ejus lapſus. Evaneſcit enim tunc omninò, quoniam humorem, quo alebatur, ignis aſſumpſit, ardere deſijt, quia extincta friguit, jam lucem emittere non potuit aliquam, quoniam illam, qua clareſcebat, etiam ipſa

ipſa perdidit. Tandem de toto deletur aëre, & nulli aſpectui offertur, quia in ea lucis ſplendor eſt nullus. Illam hujus exhalationis volubilitatem, & celeritatem ad mortem hæc illuſtriſſima puella imitata eſt. Aut, vis ut dicam, quod ſentio, ſolum ut Tonantis ſummi fulmen hæc illuſtriſſima Maria Guzmania affulſit, quæ ut fulmen ex ſummi Jovis manibus dimiſſum magno luminis curvamine, & obliquo fulgoris tractu nubes accendit, noctem clarificat, terras illuminat, & poſt ſe vehemens, & immenſum tonitru edit, quo nubes penè perfringit, noctem ipſam horrore complet, & terras dira formidine deturbat. Sic hujus puellæ mors tantum eſt admirationis & laudum tonitru ſequuta, ut adhuc ejus ſtrepitus per omnium aures inſonet, & in æternum tonabit, cunctóſque attonitos reddet, & multo perterrefactos ſtupore conculcabit. Non tantùm quia ut fulmen evanuit, ſed quia grandibus lachrymarum imbribus totam terram madefecit, rigavit, abluit. In hac equidem rerum calamitate nunc totus orbis ſic verſatur, ut tanti exitus perhorreſcat tonitru, & miſeram ab illo ortam ærumnam pertimeſcat. Nec quidem non ſine rei proportione, & ſimilitudine huic Illuſtriſſimæ fulmen fuiſſe attribuitur, & ut fulmen ortam, & ut fulmen evanuiſſe peremptam. Fulminis enim naturam ex concuſſione ventorum dicunt Philoſophi conflari in nubibus, & inde ignito corpore enaſci, ſimúlque illo quaſſu tonare cœlum, & majorem aquarum emittere inundationem. Etiam & in dextra Jo-

vis Optimi Maximi illud collocant, & ab illo vibrari arbitrantur, & quaſi ejaculantis more intorqueri. Sic autem hæc Maria Guzmania illuſtriſſima ſuam præclaram originem, ſuum inclytumq́ principium & ortum, excellentiſſimis nobilitatis flatibus adſcribit tum ex paterno genere, tum ex materno. Ex quibus quaſi quibuſdam naturæ flatibus in Guzmanica nube efformata fuit, totámque Guzmanorum ſtirpem ſuo fulgore illuſtravit, & tanquam quoddam divinitùs enatum fulmen totam orbis caliginem generis radijs depulit: quod quia in manibus ſummi Jovis vibratum inclaruit, in eaſdem repercuſſum redijt, eaſdem petivit immiſſum, & in illis modò conquieſcit. Nam hæc ejus vitæ celeritas hoc innuit, hoc ſignificat manifeſtiſſimè, nempe hoc habuiſſe, cum fulmine ſimile, ut celeriùs inſplendeſceret enata, & velociùs in cœlos evaneſceret extincta. Tota enim ejus bonitas cœleſte quidpiam ſecum oſtentabat, & quaſi fulminantem quandam referebat naturam, & ſtelliferum patefaciebat nitorem. Et quia, ut credi fas eſt, eſt inter Divos relata, fulminis inſtar, propria erat cœlo, quæ in terris brevi vitæ mora quaſi invita degebat, quæ cùm ipſum Imperij Hiſpani Tonantem, patrem ſuum agnoſceret, non hujus orbis acquievit ſedibus, ſed cœleſtis Principis Aulam ſubire ſtuduit, in qua jam nihil adhuc terrenorum imbrium perſentiret, & nullam horum denſitatem pertimeſceret. Mortua quidem jam eſt, & exſanguis hæc illuſtriſſima Maria, fato conceſſit,

finem

ſinem eſt conſequuta ſuum, quem ipſi natura præfinivit elementorum legibus compactum, ſed ejus viuendi brevitas mortis ejus immaturè modum vividiorem reddit. Nam cùm prolem eſſet datura, quæ terrarum moderaretur gubernaculum, tunc mors illam compreſſit, ut non terris, ſed cœlo fœcundior evaderet, & quos nobili utero erat editura filios, in aſtra ſecum ſuo exitu converteret, & ineditos mundo, inter ſydera annumeraret. Tanquam enim chariorem DEO, DEUS illam ad ſe attraxit, ſyderibus adjunxit, & in illo æterno choro Dearum collocavit. Hæc enim talis fuit, qualis illa apud Propertium, de qua inquit:

Non eſt illa vagis ſimilis collata puellis.

Nunquam equidem vaganti animo mentis ſuæ ſenſus effudit, nunquam protendit ſuam cogitationem ad illicita, non ſe effuſo, & ſoluto pectore reddidit liberiorem, nunquam immemor Chriſtianæ fuit pietatis. Hoc enim paucæ puellæ ſunt quæ imitentur, paucæ, quæ cognoſcant, quæ profiteantur ferè nullæ. Eſt equidem fœmineo cordi inſitũ quidquid mobile eſt, quidquid ad delitiarum crimen proclive decumbit, & omnia quæ inſolenti quodam naturæ ordine ſemper iniquam ſecum ducunt pronitatem. Et hæc in fœminis naturalis conditio ita in omnibus reperitur, ut vix è millibus una, illa carere videatur. Eſt enim hic ſexus omni varietatis intemperie profuſus, mali pondere demiſſus, & flagitiorũ acerbitati avidus. Natura verò quidquid imperfectum conſtituere poteſt, in fœmi-

nis poſuit. Eſt verò harum omnem fermè rectitudinis invertere ſeriem, omnem ſceleris machinari turpitudinem, omnémque delitiarum ſtructuram connectere. Audi Propertium:

Non ſic incerto mutantur flamine Syrtes,
Nec folia hyberno tam tremefacta Noto,
Quàm citò fœminea non conſtat fœdus in ira,
Sive ea cauſa gravis, ſive ea cauſa levis.

Vide etiam quid dicat Julius Titus Calphurnius:

Mobilior ventis eſt fœmina.

His & alijs innumeris ſententijs fœminarum natura à magnis viris deſcribitur. Hæc autem ideò dixi, ut ſolùm hujus illuſtriſſimæ puellæ hac fœminarum carentem naturam labe poſſimus perſpicere, faciléque cuncti invidere & mirari nimium facilè. Nulla enim in animo ejus mobilitas fœminea conſtitit, ſed maſculus quidam mentis ſenſus, quo Guzmaniacæ ſtirpis magnanimitatem oſtentabat, & conſtans quidam naturæ modus, cujus manifeſtatione ſe ſupra humanas vires extuliſſe apertè indicabat. Illa enim non puellaris, ſed Regia gravitas, quam in actionibus omnibus præferebat, jam Regiam generis notam ejus diſperſam ſanguine oſtendebat. Non puellam quivis diceret, ſi benè noſſet, non fœminam, ſi benè animadverteret, ſed animo ſtrenuum virum, & conſtanti Principem cogitatione, & actionibus Heroa ſupremum, ſed ſolo vultu & Regij corporis teneritate mulierem, pulchritudine Nympham, nitore Deam. Nullo quidem aliarum fœminarum macu-

maculata fuit commercio, nullum contraxit nec cogitationis inquinamentum, quo nobilitatem fœdaret. Omnem vitæ integritatem ſervavit, morum innocentiam nutrivit, animi puritatem mirificam detulit. Solùm enim illam ſexus fœminam fecit: nam natura virilem illi indidit perfectionem, tum in animi conceptibus, tum in perfectis cordis conatibus. Verus quidem in illa erat magnanimitatis candor, vera Guzmaniaci ſanguinis claritas, verúmque demùm Regiæ virtutis ſimulachrum. Quæ omnia etſi aliquantulum adumbrato quodam naturæ, in illa, velamine latebant, hoc conſultò natura ipſa præſtitit, ne non fœminam feciſſe inficiari poſſet, ſed miraculum. Sed nec mentis eſt levis id non credere: quoniam quæ aliqua intelligendi facilitate ejus potuit occultos aſſequi, & proſpicere ſenſus, parum in illa humanæ conditionis ineſſe videbat, niſi qua parte mortalem illam intellexerit, qualem natura non potuit non effingere. Nam mortem rei creatæ eripere nulli poteſt. Quoniam quidquid ejus opificio eſt cõditum, non conditoris habet vires, ſed materiæ. Mortalis quidem compacta fuit, mortalem omnes conſpiciebant, & morituram ipſa natura ſe oſtendebat feciſſe. Sed illud cœleſte, quod intrinſecùs latebat, quod paucorum oculis patuit, quod nullis ferè ſenſibus percipi potuit, etiam cum mors vitæ inſidias ſtruebat, vix potuit aliquo pacto attingere. Disjicitur omnis corporis moles adverſo mortis vulnere, totúſque compaginis ordo perturbatur, & ipſa ele-

mentorum compoſitio confunditur; ſic illa integritas, & perfectio vitæ, quam ſolida virtus cõſtituit, nulla vulneris mortis adverſitate ruere poteſt, nullo robore vinci. Immortalia enim ſunt animæ monimenta, vitæque juſtæ ſtatuta nullis ſubjacẽt mortis jaculis. Quod emoritur, communi quodam omnium caſu ſimpliciter deperit: nam cadere ejus quidem rei eſt, cujus eſt mori. Sat ſolùm quod immortalitatem ſentit, & ſtabilitatis jure omnino omnia mortis robora depellit. Virtus verò candida hanc ſolum neſcit ſtabilitatem, quæ mortis injuriam prorſus ignorat; quoniam ſola neſcia mori eſt. Et illa vita in qua hæc ſuo candore perſtitit, etiamſi, quia vita eſt, vita eſſe deſinit, tamen quia virtutis eſt, non ſentit mortem. Mordet enim mortifero dente naturæ contrarietas, quam mortem vocant Philoſophi, quoniam quidquid corruptioni eſt obnoxium, præter naturam eſt, quæ ſemper in ſui conſervationem incumbit. Hæc verò contrarietas, quia in deſtructa quadam elementorum connexione conſiſtit, ſolùm illud invadit, quod elementis eſt textum, quod tres illæ Parcæ ſorores ſuo quæque officio corrumpunt. Aſſequitur enim una vitæ filum, quod ſuo arbitrio à penſo pendens nenti pollice torquet, altera, nullis exorabilis precibus illud perfringit, tertia omnia disjicit. Et his quidem immanitatibus tota vitæ miſeria aſſiduò petitur, circundatur, premitur. Quæ quia nullo modo parcunt, vis nulla eſt, quæ illas poſſit mulcêre, & aliquo delinimento ſubjicere. Immò immaniores ſe

præbent

præbent illi, cui majorem erant præſtitutæ benignitatem; & ubi major ratio vitæ erat, illuc atrocius mortis immittunt ſpiculum, mucronem ferociorem, & invincibiliorem cuſpidem. Quod facile eſt videre in hac illuſtriſſima puella, quæ cum longiori in terris intervallo hujus lucis mora debebat frui illam ita in anguſtum contraxerunt vitæ angulum, ut penè in pueritiæ ſtudijs illam ſubverterint; annis teneram, ætate mollem, natura fragilem, corpore puellam, ſed longiori, & productiori dignam ævo, & immortali temporis ſpatio decorandam. Illa equidem ejus in verum Chriſtianæ Religionis amorem proclivitas, ſynceram generis nobilitatem, & magnificum ſanguinis aviti ſplendorem patefaciebat, quo ita in Chriſti ſtudium ardebat, ut nihil aliud mente cogitaret, nihil aliud ore proferret, nihílque aliud abſconderet corde. Totus ejus mentis conatus Chriſti amor erat, & religionis veræ zelus, & pietatis officia, quæ vehementi quodam animi affectu exequebatur & incredibili quadam operatione exercebat. Hoc autem putabat eſſe proprium nobilitatis, quod in unum Chriſti honorem, & amorem tenderet, quod ſacrum ejus religionis cultum amplificaret, quódque verum Fidei ſecum haberet munimentum. Quæ quidem quamvis non ob alia nobilitatis immenſæ munia, quæ quamplurima obibat, ſaltem ob hanc virtutis indolem, digniſſima certè fuit ut longiori vitæ curriculo, in quo Chriſti ſtudia exerceret, & diuturniori, & maturiori vivendi ævo, in quo non ſolùm

cœlo pietatem, verumetiam terris exemplum præberet. Sic hæc puella in Chriſti ſtudium exarſit, ſic flammantibus flagrabat pietatis ignibus, ut nullæ ſæculi occupationes ab hoc ſacro itinere illam retardarent; & nullus tandem honoris mundi conatus, in hunc ejus animi ardorem, vel aliquem mentis teporem, aut rerum caducarum frigus immitteret. Vivos enim religionis ignis, vivas ex oculis favillas in omnes effundebat, quibus & inflămabat ad exemplum, & provocabat ad opus, & ad admirationem invitabat: Chriſtum enim referebant pulchræ illæ, & teneriſſimæ oculorum pupillæ, & tota illa illuſtriſſimi oris ſpecies veram religionis imaginem ſacro pudicitiæ velamine obvolvebat; verba nihil humanum ſonabant, & etiam (ut in ſtuporem hoc dicam) ipſa corporis umbra neſcio quæ delineamenta latentis pietatis repræſentabat, ut non umbratili obſcuritate, ſed quaſi viva, & propria imaginis luce totam cordis ſynceritatem depingeret. In hoc equidem veræ nobilitatis ſtudium conſtitutum eſt, ut quidquid veræ eſt religionis, etiam in quadam adumbratione, & delineatione vitæ effulgeat. At ubi ſic candida nobilitas perſiſtit, & ubi ſic veræ nobilitatis perfectio & integritas lucet, quemadmodum in Maria Guzmania? quid aliud extrinſecus poterat apparere, quàm quod internam animæ ſedem perfectè occupat, & quod intrinſeco quodam & occulto cordis impetu, vivis in cœli ſtatum greſſibus ſemper procedit, ſemper augeſcit, ſemper properat? Hæc verò oſtentatio virtu-

virtutum, quæ in mentis anfractibus occultabantur nobilitatis detecta radijs in ſyderεam ſemper tendebat Aulam, & in illam cunctorum animos rapiebat tum famulorum, cum quibus aſſidua, & communis erat exercitatio; tum etiam & omnium, qui vel à longè tantùm tantam poterant intueri majeſtatem, tantúmque contemplari honorem, & tantam proſpicere integritatis ſpeciem. Semper enim latentis virtutis judicium quodam quaſi naturæ ſtimulo aſſurgit, & erumpit, ita ut penitùs abſcondi nequeat, imò veluti quadam edita voce quemque admonet, quemque excitat, & ubicumque vivo ſpirat motu. Natura provida ita animi molẽ & organum conſtruxit, ut ejus affectiones quaſi per quaſdam operationum, & effectionum feneſtras exilirent, & indicibus quibuſdam prodirent ſignis; quas & animadverteret perſpicax, & admiraretur prudens, & probus ſuum in commodum induceret. Latere nequit virtus, quæ vivo veræ pietatis clamore ſemper inſonat, & proprijs quaſi radijs in ambientem aërem ſcintillat. Exeunt quædam animæ ſigna etiam quæ in intimis ejus penetralibus inſident, & occultantur, ſi occultari dici poſſunt, quæ actionibus prodire nõ detrectãt. Et mirum hujus puellæ decus in hoc præcipuum eſt, non quòd voluerit illa, egregia opera, quæ meditabatur, divina oſtendere: ſed quòd ipſa nolente, & occultante inconſultò ſic illa proſilirent, ut illam noluiſſe referrent, quæ non poterant, niſi negare voluiſſe. Nobilis enim voluntas non liberè ea exhibet, quæ naturali

quadam ſede ſecum continet. Sed ut illa ſpontaneo quodam motu excutiuntur, ſic coactam ſe aſſignat, ut vi prodiiſſe & caſu, non ſponte facile videatur. Et hic eſt veræ nobilitatis typus, & egregia animi Heroici indoles, hæcque mentis præclaræ nobilitas, non oſtentatrice jactantia, ſed occultanti quodam ſtudio gloriam appetere, & levem hujus gloriæ auram ſequi, quaſi fugeret, non quaſi feſtinanti præcipitatione illam inſectaretur. Quam tanto honoris gradu vera virtus ſecum continet, quanto veræ virtutis ſpecimen ſigno poteſt exponi. Hanc ergo occulti animi expoſitionem hæc illuſtriſſima puella quodam ſummæ nobilitatis condimento renũtiabat, ita ut nec occultare poſſet, quod, ipſâ quaſi invitâ, ex animo proſiliebat: nec poterat non effundere quod diu abſcondi, & occultari nequibat. Patebant enim nobilitatis Chriſtianæ lumina tanto ardentia igne in ejus ore, ut verè Guzmaniacam ſtirpem indicaret, & veram Chriſtianæ Religionis imaginem, non adumbratam modò, ſed perfectè depictam & effigiatam palàm faceret. Et in hac pietate quidem tam conſtanti ſemper animo fuit, ut nunquam de ejus ſtatu divelli potuerit, numquámq; non Religioni adhærere demonſtravit. Quæ conſtantia fœmineum animum vix ſuum eſſe indicabat, cùm mobilitate, uti dixi, hæc muliebris natura ſemper ducatur, ſed animum eſſe ſuum verè in Religionis amorem, virilem, immobilem, divinum. Eſt enim fœminea natura, in ea, quæ mordicus tenet, tam tenaci & invicto ſpiritu,

ritu, ut hominum, & cæterorum animalium ſuperet vires. In hoc enim nimium commendatur hiſtoriarum monumentis Leæna quædam Athenienſis, quæ vſque ad mortem cruciata à Tyrannis, conſilia prodere nequaquam auſa fuit Harmodij, & Ariſtogitonis de Tyrannicidio. Quamobrem Athenienſes cùm eam vellent honorum proſequi gloria, ne tamen ſcortum celebraſſe viderentur, animal ejus nominis facere conſtituerunt, atque ut cauſa honoris planè intelligeretur, in opere linguam addi ab Iphicrate artifice vetuerunt. Sic refert Plinius, ſic meminit Pauſanias in libro, in quo res Atticas tractat, & Athenæus, & Polyænus in Stratagematis. Et de hac haud dubiè intelligit Tertullianus in Apologetico, & ſimiliter in libello ad Martyres; de qua etiam & Lactantius loquitur. Et Divus Ambroſius libro de Virginibus inquit, eadem animi conſtantiâ fuiſſe fœminam quandam Pythagoræam. Nam cùm à Tyranno rogaretur ſecretum prodere, ne quid in ſe ad extorquendam confeſſionem vel tormentis liceret, morſu linguam abſcidiſſe fertur, atque in Tyranni faciem deſpuiſſe, ut qui interrogandi finem nõ faciebat, non haberet quam interrogaret. Rurſus Epicharis illa libertina in conjuratione adverſus Neronem nominata, nullis cruciatibus, nulliſque tormentis aliquo modo pervinci potuit, ut conjuratos proderet, tantáque fuit fœminæ conſtantia, ut illam non verbera, non ignes, non ira, eò acriùs torquentium ne à fœmina ſpernerentur, pervicerit, quin objecta denegaret om-

nino, priúſque ſpiritum expreſſit, quàm ad detegendam conjurationem, vocem. Et quod mirandum quidem eſt, quotquot viri ejus conjurationis conſcij fuerunt, tormentis adjudicati confeſtim, vel non expectatis tormentis, detexerunt conjurationem, multóſque & conſanguineos & amicos prodiderunt, inter quos & Lucanus Poëta clariſſimus hoc ipſum præſtitit, ut author eſt Cornelius Tacitus. Etiã & Quintilia fœmina ob pulchritudinem amabilis, amicáque multarum, juſſu Caij Caligulæ torta, cruciatáque, ut terrifica tormentorum vi coacta confiteretur conſcios ejus conjurationis, quæ dicebatur in ipſum Caligulam parata fuiſſe, cùm ad tormenta duceretur unius ex conſcijs pedem calce premens ſignificavit eos confidere debere, & nihil de tormentis ejus penitus timere, & quod ſignificaverat, eventu comprobaverat, ut quæ tormentis tam deformata fuit, ut etiam ab amatoribus ſine voluptate conſpiceretur, nihil omninò manifeſtavit. Ideóque eam Caius liberatam abſolutámque dimiſit, pecuniarúmque dono muneravit, ut teſtatur Ioſephus in Antiquitatum libris. Et D. Hieronymus ad Innocentium de muliere ſepties icta refert, juvenem quendam imparem tormentis mentitum fuiſſe adulterium ſe commiſiſſe, & ita morte mulctatum, mulierem verò conſtanter tormenta graviſſima pertuliſſe, & ea quoque ita omnino viciſſe, ut nihil unquam confeſſa fuerit. Præterea etiam fœminas ſacra religionis corona donatas ob conſtantis animi præſtantiam in ipſum Chriſti amo-

ſti amorem, nempe Agnetem, Cæciliam, Theclam, Catherinam, Agatham, Luciam, & alias etiam innumerabiles; quarum conſtantiam & perſeverans animi ſtudium in pietatem ipſam hæc illuſtriſſima puella mirum in modum fuit imitata. Hæc, me-Hercle, eſt tanto celebranda nomine, ut ipſa immortalitas illam ſolùm poſſit ſua immenſa infinitate circunſcribere. Hæc quidem condignè, & congruè cuncta mentis cogitata, cuncta cordis ſtudia, omnéſque animi impetus in conſtantem Religionis conatum aſſiduò collocavit. Hunc hæc ſemper manifeſtavit operibus, detexit ſpiritu, ore prodidit, fide comprobavit. His equidem exercitamentis divinis, his ſacris lucubrationibus omnes mentis vigilias impendebat, totámque ſe vehementi quodam robore profudit. Animus enim fœmineus in illa ſtrenuæ cujuſdam virilitatis robur, qua ſe ad ſacra demitteret, habebat; quod & nobilitatis mirifico exornavit cremento, & jam antiquiſſimæ ſtirpis germine amplificavit. Vitæ quidem ſpatium breve fuit; quod nobis in detrimentum ceſſit, illi in gloriam immortalem. Si enim viveret, ſpes erat omnes ſe ſuperaturam animi claritate, omnibus profuturam munerum largitione, & favorum cumulo in omnes proſpecturam. Nam quid non impenderet commodi, quæ nihil niſi commodum & utile referre poterat, quæ manus ſolùm ad miſerorum levamẽtum proniſſimas ſemper habuit, quæque ad afflictorum conſolatium toto cordis gerebat ſtudium? Illa plane evolavit, nos revera depreſſi ja-

cemus; illa cœlos,nos terram calcamus; illa immortalitatis vivit fruitione,& gaudiis nos pene varijs vitæ ærumnis,& incommodis ſemper morimur,ſemper labimur,ſemper deficimus. Matronam quidem amiſimus,cui parem nunquam terra cognovit; qua clariorem cognoſcet nullam. Et hæc plena eſt tota noſtra calamitas, hîc noſter dolor,ſic tam citò caruiſſe illa,in qua poſita erat omnium certiſſima ſpes, & ſalus, in cujus prole mundi habenarum regimen verum erat habiturum portum, in cujus tandem præſentia lætificum oblectamentum cunctis patebat,ipſáque vita lætabatur,exulabat mœror,anxietas nulla aderat. Nec exceſſus à vero alicui videatur hoc dici, cùm hæc omnia nunc planè adſint,non ob aliam cauſam,quàm quia illa abeſt. Nónne præſente Sole dies eſt, illóque abſente nox horret? ſic etiam pariter nunc atra calamitatum nox miſeros opprimit, quia fœlicitatis Phœbus ſuum nunc cum illa occaſum ſubivit. Hæc enim,quia ſponſa erat tua, qui ſummus Princeps es, cujus nutu Imperium Hiſpanum gubernatur, & mundi puppis dirigitur, facili modo pollicebatur ingentes ex tanto Principe favores, quibus aleretur terra, quibus ſplenderet populus, quibus viveret ipſa nobilium natio, omnéſque ſuum conſequerentur delitiarum oblectamentum. Nam quid aliud ipſa erat in hac vita, ſi ampliùs illa frueretur, omnibus datura, quàm certiſſimum ad maxima quæque præſidium, & admirabilem ad fœlicitatis cumulum facultatem? Hæc quidem ad hæc omnia benevo-

benevolentiæ officijs aptiſſima erat,& benignitatis indole proniſſima, & beneficio quodam naturæ modo facillima. Sic verò hæc certa ſunt, ut ipſa certitudo eſſe poteſt. Nam illa, in qua virtutis præſtãtia tantis bonitatis dotibus ſplendebat, hoc erat omnibus præſtitura, quod ejus natura ſpondebat. Fuit Hiſpania quidem ejus morte infœliciſſima, caſibus obnoxia miſerrimis, triſtiſſimis obvoluta ærumnis quibus omnibus infœlicitatis notis ſolùm ob tantæ puellæ mortem,nunc miſerè ſcatet. Nunc quidem cum illa mutuum eſt cunctorum patrocinium, Hiſpaniæque hilaritas, totiúſque orbis ſplendor. Tot hæc vulnera mors infligit, tot ictus immiſit in omnes, tot damna conſtituit,tótque mala diſpulit. Nam quantò ejus vita mirabilis fuit ad benignitatem, tantò ejus mors atrocioris multis cauſa fuit miſeriæ. Vix enim thalamum nuptialem ingreſſa fuerat tecum Illuſtriſſimo Principe conjuge,cum jam tumulus eam vocavit, quaſi ad nuptias cum Deo,cujus conſortio, ut credibile eſt, jam tandem fruitur, ad quem tanquam ad æternum ſponſum effugit, cujus amore hîc flagrabat, cujus ardebat ſtudio, & in cujus cœleſtes amplexus toto animi motu accendebatur. Hæc planè ejus mors nihil aliud fuit, quàm commutatio conjugij ex terreſtri in cœleſte, ex mortali in immortale,ex homine in Deum. Nam quæ tantis virtutum dotibus abũdabat,illum erat deſideratura ſponſum,qui non auri vi ducitur aliqua,qui non opum ampla poſſeſſione movetur, qui non opulentiſſimis terræ

metallis, & albentibus gemmarum globulis cõcitatur, ſed ſolo virtutis candore, & candidæ vitæ integritate agitatur. Hæc equidem ſunt hujus illuſtriſſimæ puellæ divitiæ, quibus Deo placuit, Deum adivit, Deo ſe conjũxit. Ut enim aurum fulvebat in flammanti ejus vertice diſcriminatis ebore cirris, ſic aureus integritatis fulgor in mentis puræ cogitationibus ipſum Deum quaſi alligavit, ut ipſam in ſponſam aſſumeret. Duo illa oculorum aſtra, ipſa cœli aſtra commoverunt, ut inter ſe, ipſa annumerarent, ille latæ & ſerenæ frontis candor niveam illam cœli lineam quaſi inuido quodam compulit conatu, ut ſe illi permiſcere vellet; roſeus verò ille genarum rubor ipſius Auroræ croceam rotam quaſi præcipiti incitavit curſu, ut illo matutinos componeret ortus, & totum orbem illo oblectaret. Quid denique de cæteris partibus dicam, quæ omnes quadam naturæ dote ornatæ cœlum ipſum, ad ſuum conſortium provocarunt? Equidem corporis illa pulchritudo animę erat ſimulachrum quoddam formoſiſſimum & indicium latentis pulchritudinis, & quaſi quoddam naturæ ad cœleſtem pulchritudinem ſymbolum. His ergo hæc puella prædita muneribus ſolo erat cœli digna conjugio, quod tantarum virtutum matrimonio conſummavit. Cœlum ſolùm delectatur his, quæ pulcherrima ſunt, hæc proſpectat, hæc amat, hæc ambit. Quare ergo exiſtimo hanc illi mortem ſic in brevi vitæ curriculo contigiſſe, ut tanta pulchritudo, tantæque virtutum ſpecies in cœlo non in terra exiſterent,

exiſterent, cœlum illam ſpectaret, non terra illam conſpiceret. Nec puto hac me falli cogitatione, cùm eventus hoc planè comprobare poſſit. Nam etſi naturæ potentia cuncta ad ſuum finem ducit, & elementorum objicit mortalitati, tamen animæ excellentia, & virtutum nobilitas, has naturæ leges omnino præterit, omnino ſuperat, omninò pervincit. Corpus enim ideò moritur, quia cœlum animam habere aliter non poterat. Terra quod ſuum eſt, ſibi condit, & quaſi in utero claudit, cœlum etiam ſimiliter quod ſuum eſt, ad ſe trahit, ſibi adſcribit, in ſe collocat, & quanto præſtantior eſt ſpiritus virtus, tanto ſtudioſiùs cœlum in ejus amorem inflammatur, illúmque ad ſe vocat, ſuíſque perfunditur amoribus. Et hæc moriendi præcipitatio ipſam animæ reſpicit, & vitæ integritatem: quoniam amor nullam ſibi patitur moram, impatiénſque eſt cunctationis, & tarda molimina omnino neſcit. Unde infertur planè, ob cœli amorem hanc puellam fuiſſe exceptam, & truci mortis jaculo; quia aliter non poterat, terris ſejunctam, cœlíſque appoſitam, Deóque conjunctam. Jam equidem plenam hujus virtutum abundantiam ipſe rei ſucceſſus fœliciſſimo quodam prædicat præconio, quæ tanta in tenerrimo corpore conſiſtebat, ut & inundaret tanquam quodam perenni fluvio ipſos terrarum tractus & ſplendidiſſima & varia veræ nobilitatis paradigmata effundebat, quæ cunctis tanquam vivum & cryſtallinum objecta ſpeculum non tantùm conſpicerent, verùm etiam repercuſſo &

vibranti lumine perfectam Mariæ Guzmaniacæ ſpeciem intuerentur. Ita ſiquidem jam luceſcit hujus vitæ claritas, ita verberantibus aëra radijs hujus virtutum clariſſimum exemplar rutilat, ut facilè in ſtuporem quemque vel præſtātiſſimum deducat, & quaſi admirationis vinculo cujuſque mentem comprehendat. Semper enim admiratio ea petit quæ præſtantiſſima & illuſtriſſima ſunt; nec ita facile noſtrum eſt poſſe illam admirari, quemadmodum illius eſt noſtram excitare in admirationem animam noſtrúmque intellectum abripere, & cogitationem penitùs abſorbere. Nos autem poſſumus vel ſtoliditate naturæ, vel mentis hebetudine & tarditate quaſi obtuſis, & concluſis ſenſibus multam magnæ rei alicujus contrahere admirationem, & nullo mentis motu ferri in ea, quæ ob miram excellētiam veluti Magnes ferrum, ita quamcumque vel ſtupidam mentem commovere, & ad ſui ſpeculationem deducere. Sed tamen hoc habet admiratio, ut mentem acuat, ut illud planè poſſit meditari, propter quod omnia admirationis vela ſunt protēſa. Nam ab admiratione, rerum cognitio verius exoritur, verúſque philoſophatur mens, cùm quodam quaſi rei ſtupore hæret, & illam aſſequi nullo modo poteſt. Conſequēs equidem eſt, cunctis eſſe conſentaneum occultam hujus interitus cauſam non tantàm in virtutis magnitudinem admirari, quātum in quoddam divinum cœlorum ſtudium, quo hujus ampliſſimæ puellæ amorem proſequebantur. Sic enim cognita penitus manet tāta in tenero cor-

pore

pore nobilitas, tanta virtutis in animæ ſedibus amplitudo, tantúſque Heroicæ conſtantiæ in Religionem Chriſti conatus. Quæ omnia proprio naturæ indicio ſemper omnium oculis objecta collucebant, ut ſupervacaneum eſſet aliquam adhibere ſpeculationem ubi plana manifeſtatio magnitudinis apparebat, nec noſtra indigebat admirationis motione, ubi admiratio ipſam aſpiciebat præſtantiam, ipſamq́ue virtutum molem ſtupentibus ſenſibus proſpectabat, & obmuteſcentibus labijs extollebat. Quæ enim omnibus in cœlis erat profutura, rapienda ſanè erat ab omnibus, ut omnes & ſentirent ablatam, & ſperarẽt profuturam, & quam ut Principem poſſederunt, ut dominam precarentur. Omnes verò fortunæ jacturam, caſúmque miſerabiliſſimum quamvis non toleranti & æquo ſuſtineant animo, tamen quia tantæ Principis veſtigium in ejus virtutum gloria quaſi immortaliter impreſſum manet, non tam mortuam fuiſſe penè dolent, quàm viuam ſemper ejus habere imaginem delectantur. Mors quidem crudeliſſima parcere noluit defunctæ, ſed non populo eripuit facultatem ut defunctæ mortem italan entaretur, ut illam in paterno pectore vivam habere arbitretur, cujus favoribus gaudeat, cujus benignitate fruatur, cujus beneficijs cumuletur. Pater enim hoc habet reſpectu filij, ut filium eſſe neceſſe ſit, ſi eſt neceſſe ut ſit pater, de cujus ſanguine prodijt, & de cujus ſtirpe eſt germen. Sed hoc omnibus majus eſt ſolatium, non tantum illuſtriſſimæ Mariæ eſſe te natura ſpon-

ſum quàm totius populi officio, beneficio, do-no, & vitæ. In hoc enim quòd ipſe communis omnium parens es, liquidò conſtat, etiam omnes cum tua ſponſa fuiſſe mortuos, illa ex parte, qua mortem illa perſenſit crudeliſſimam, non illa ex parte qua nos te habemus ac parentem potentiſſimum. Communis enim calamitas, reſpectu ejuſdem conditionis exhorret, nam nos ſemper invaſit mortis gladius, quo tanta puella eſt perempta, quemadmodum ſub ejuſdem parentis tutela ſemper ſumus. Etenim, Excellentiſſime Princeps, nobis mori contigit cum ſponſa tua excellentiſſima, niſi tua nos vivificet potentia. Illa inſanabili mortis vulnere prorſus terræ mandata eſt, ſed noſtro vulneri hæc medela ſubeſt, ut tu qui terrarum moderator es, tamdiu illam nobis eſſe fœlicem patiaris, quàm diu te eſſe nobis parentem volueris. Summa potentia ſemper abjectiſſimos ſublevat; & hæc modò tua eſt, ut tuum etiam eſt nos levare manibus, benevolentia ſuſtentare, & virtutum amplitudine fovere. Semper populus Principem veretur non metu, ſed amore; & Princeps ſemper populum amat amore, non metu. Nam ſervilem metus conditionem ignorare debet Princeps, quemadmodum populus liberum amoris ſtudium ſemper exequi. Amor divinum ſecum gerit fomentum, ut rem illam, ad quam fertur, non quovis modo tutetur, ſed quaſi ſe ipſum amplectatur. Nam leges veri amoris id conſtituunt, ut amator ſe in rem quam amat, commutet. Hæc conditio cunctorum animos modò tenet, ut

net; ut dummodo tibi integrum ſolamen perſiſteret, proculdubio vellent, non ut tuæ illuſtriſſimæ corpus ſponſæ, ſed locum aſſumere, ut mors non illam, ſed illos percuſſiſſet, illos non illam necaſſet. Et hic quidem populi amor beneficum & magnificum Principis animum aſſignat. Tunc populus odio horret, quando Tyrannico ſtudio Princeps inſolentem induit animum, & jactanti & arroganti quodam ſpiritu cunctos deſpicit. Et è contra benevolentiæ ſuſcipit populus normam quando Princeps divino quodam nobilitatis jure paternum populo objicit animum, & ſtudioſo mentis affectu illum proſequitur. Nam quaſi ſub quadam naturæ relatione hæc mutuò ſeſe reſpiciũt, quoniam ut odium nobis nunquam ex amoris cauſa proficiſcitur, ita etiam & amor omnem reſpuit odij radicem. Princeps populo eſt oculus, & quod habet oculus ad Solem, bonus & perfectus Princeps hoc idem ad populum deflectit. Videt enim oculus Sole, & ſine Solis luce nulla proſpiceret oculus. Ita perfectus Princeps populi eſt Princeps benignitate, & niſi benignitatem exerceret in populum, nulla Principis æquâ perfungeretur compellatione. Sed hoc mittamus modò, quoniam dum latiſſimus tuorum encomiorum campus ſeſe nobis patefacit, tantò magis nos ipſa copia deterret, & contrahit ingenij vela: quare dimiſſis jam dicendi habenis curſum ipſum mens jam penitus deſerit. Et ideo laſceſcunt vires, quia triſti adhuc lachrymantur mœrore oculi, nec plenis pupillis intueri poſſunt

quæ in tuarum laudum ſcopum debeant effundere. Dolor equidem mentem hebetat, quæ dum mœſtitia comprimitur, nullo ſenſu ad altiora poteſt aſſurgere, quoniam nulla hilaritate ad ea poteſt moveri. Nam verè nunc quæ hilaritas dabitur in tanto mœrorum profluvio, inter tot gemitus & queſtus, quando & ſaxa ipſa triſti quodam murmure infremunt, & omnia quotquot natura continet, communi quodam doloris tormento & cruciatu acerbiſſimo conflictantur, deteruntur, lamentantur. Summa enim rerum honeſtas & dignitas, egregium nobilitatis decus exceſſivo quodam impatientię tormento ſi quid habent decoris miſerrimè deturpant, infœliciter obliterant, & triſtiſſimè concutiunt. Mœror quidem omnium unus eſt, pœna una cunctorum, cruciatus itidem penè uno omnium ſenſu ob hujus puellæ vitæ lapſum intentum omnem Hiſpani populi cœtum atrociter occupat. Magna enim ærumna ingentes attollit ſemper dolorum fluctus, & profundiſſimum triſtitiæ pelagus rorantibus omnium lachrymis auget, nec quieti locum præbet aliquem, in quo vel deliteſcat doloris ceſſatio & calamitatis eventus, vel pauliſper remittatur. Sic enim hæret animis hominum tanta ruina, ſic & animorum paſſio tanto accreſcit tormenti adventu, ut vel ubi major lætitiæ occaſio aliqua naturæ opportunitate dari poteſt, ibi omnia cõvertantur in luctum, & pullato quodam velamine, & dolorifico veſtitu contriſtentur. Finis enim non erit ullus tantis lachrymis, nec tempus ſua

pus ſua diuturnitate hujus cladis oblivionem aliquando inducet. Vita verò quæ ſuis moribus candida perfectum retulit in orbe nitorem, innocentiæ & benignitatis radios proprijs ſemper operibus excuſſit, hæc inquam virtus, hæc vita, quia hujus illuſtriſſimæ puellæ ſpiritum continuit, memoriam ſui pariet immortalem, & duraturo æternitatis ævo, etiam cõtra mortis morſus vires protendit. Vivere enim eſt virtutũ laude florere, & laudes, quibus mirificè delectabatur Themiſtocles, nihil aliud præſtant majus, quàm neſcio quam vitæ recordationem ſingularem. Laudantur quidem multi, ſed qui verè laudantur, hi perpetuo virtutum ſpiramine vivunt, hi omnino mori neſciunt, quoniam neſcit non ſemper ſpirare virtus, cujus eſt vitam indere vel caducis, & delebilibus quibuſdam operibus, ſi vel aliquo pacto illa ſub illis clareſcere poteſt, & ipſius nomen per eorum diſpergere actiones. Moriuntur quidem omnes, ſed non omnium virtus deperit, imò nullorum virtutis præſtantiæ laus interius poteſt labem contrahere, quæ nullo inquinamento oblivionis poteſt vetuſtatis involucris obſcurari. Firma eſt & conſtans meritorum merces: nam manus virtutis illam largitur, illam impendit, illam tribuit profuſiſſima largitate. Nec unquam tantæ ſolutio ſtipis prorſus amittitur, vel etiam ſi ipſa vita amittatur. Verumenimverò tunc temporis ipſis frigidæ mortis cineribus quędam tepentes ejus vivunt favillæ quæ æternas gloriæ flammas ſemper accendunt, ignéſque fulgentiſſimos encomiorũ con-

citant, & quaſi ſtellantes quoſdam virtutum globos Ætnæis emiſſos fornacibus in ipſa cœli ſydera effundunt. Et vitæ perfectæ anteactæ indicium eſt, non tam præſens hominum ad laudem conſenſus, quàm operum perfectorum futura duratio, & memorabili quadam commemorationis voce duratura. Seges enim & materia laudum nunquam temporis æſtu areſcit, ſi fœcunditatis agrum uberrimus integritatis imber irrigat. Nunc enim tanquam præſenti ſubſiſtunt ingreſſu multorum Ducum teſtimonia, & divina multarũ Matronarum monumenta, quas ſola virtutis commendavit nobilitas: nam hæc ſola tantum efficere quidem poteſt. Sed tamen ſi ſocias ſecum habet aliarum virtutum actiones, tunc & id quod ſola præſtat, & quod tanto comitatu poſſidet, mirum in modum exequitur. Quod jam vel Phœbea eſt luce clarius in hac Guzmania puella, in hoc nobilitatis ſimulachro, in hoc clariſſimo & ampliſſimo theatro virtutum. Quam tantùm propria virtus extollit, ut non alicujus egeat linguæ clamoribus, ut ſuæ vitæ nobiliſſimæ propriæ laudes inſonantibus inſtrepeſcant præconijs. Lumen enim lucernæ alteri lumen indere poteſt, dum illi extincta applicatur: at dum ipſa ardet, ſi propius ad aliam ardentem accedit, non ſolum aliquam luminis vim non aſſumit, ſed illam quam ſibi apponit penitus fugat, repellítque viciſſim. Et vaſculum liquore plenum, nec adjecti liquoris guttam poteſt capere, ſed ille qui adjicitur, effunditur, & per vaſis labra labanti ſtillicidio

vertitur.

vertitur. Mare etiam nullo fluviorum introitu exſilit, protuberatu turget, ſed ſuis præfinitis ſemper littoribus æqualem aquarum cumulum ſecum continet. Ad quid verò alia adferam? Ecce hæc lucerna fuit veræ nobilitatis, clariſſimæ pietatis, religioníſque perfectiſſimæ. Vas etiam fuit integritatis & innocentiæ plenum, & ut uno verbo abſolvam, Oceanus fuit inexhauſtus, profundus, immenſus honeſtatis, pudoris, amplitudinis, & morum innocentiſſimorum candoris. Velle ergo illi laudum aliquam lucem addere, tanquam lucernæ ardenti, eſt præſtare nihil: nam illis illa abundat, nec penè in illa pars eſt, quam non laus ipſa mirificè exornet. Rurſus integritatis plenitudinem ſi quis velit aliquo amplificare cremento, tanto illa ſupereffluet augmento, ut vel nullum additamentum poſſit accipere. Denique tanto Oceano nobilitatis, vitæ honeſtiſſimæ, morum candidiſſimorum & immortalium demum virtutum, quis laudum latex injicietur, quo tumēter flatus quos habet, vel aliquo pacto majores & decumanos habere videatur? Vixit, curſúmque illum peregit, quem fortuna illi dedit. Illa operibus laudatur, non vocibus, virtutum nobilitate extollitur, non clamorum vociferatione. Vitæ enim ſpiraculum in illa, & ſi mortis ceſſavit adventu, virtutum laudibus immortalitatem conſequitur. Spirat nomen Guzmaniacæ hujus Heroinæ, & veluti quodam nobilitatis tinnitu omnium per aures inſtrepit, & cum illo verus inſonat perfectæ vitæ ſuſurrus; qui quia virtutum apibus per

dulces morum favos volitantibus educitur, nullo quidem temporis ævo conticeſcet.

DIXI.

IN OBITUM *ILLUSTRISSIMÆ ET EXCELLENTISSIMAE D. Mariæ de Guzman, &c.*

Vincentij Marinerij Valentini EPITAPHIA.

SVnt hic magna ſuo rerum ſita funere jura
Quæ magno potuit fœmina ferre ſinu.
Hæc potuit nam ferre ſinu quod candida virtus
Et ſacra nobilitas condere jure poteſt.
Condita at ecce jacet, fama ac ſalit ipſa ſepulchro,
Quam mors non potuit falce ferire ſua.
Vivit fama ingens ſecum Guzmanica ſemper;
Ejus nam ſemper flátque reflátque tubam.
Nec quia defuncta eſt, ceſſat ſonus ire per orbem
Defuncta hæc potius plus ſuper aſtra ſonat.

Epitaphium.

HOc ſitus eſt tumulo decor ipſe venuſtus & altus
Quem Guzmaniaco hæc fœmina in ore tulit.

Hæc

Hæc tulit ore quidẽ quidquid decor altus habebat,
Quo quia non fuerant hîc ſibi plura, obijt.

Epitaphium.

COrda viri, pectúsq; Ducis ſacra forma puellæ
Hîc jacet, hîc terræ gloria cuncta jacet.
Parva annis, & mente ingens, celeberrima ſtirpe,
Hæc cecidit toto magna puella ſolo.

Aliud.

NIl magis invenies doceat quod pondera terræ,
Quam quod morte putrẽs hîc ſibi terra tegit.
Hic quod nam tegitur tanto ſtat pondere ſecum,
Vt nequeat vires ducere terra ſuas.
Quare hæc celſa volat cœli ſuper aſtra micantis
Et terram, & cœlos pondere ſæpe premit.

Aliud.

DEſine marmoreã lachrymis hanc cernere molem
Hoc quia quod cernis jus tibi majus habet.
Fœmineum cernis concluſum marmore pectus,
Quod candore ſuo nobile marmor erat.

Aliud.

MOrte oppreſſa jacet Guzmani gloria ſtirpis,
Quæ moriens morti gloria tota ſubeſt.

Aliud.

FOEmina divino, tumulo hoc ſita nomine, ſubſtat,
Nam Guzmaniaco nomine viva viget.
Hoc nomen magnum numen jam tradidit illi,
Illi hac ſed numen fœmina ſola fuit.

Aliud.

QVot voluit vixiſſe ſolo hæc ſibi liquerat annos,
Hæcq; puella perit, lumine mentis anus.

Aliud.

ECce viret virtus defunctæ in corde puellæ;
Neſcit nam verum dira ſepulchra decus.
Hîc ſepelitur enim, ſed jam quia vivit honore,
Æterno ſemper nomine viva viret.

Aliud.

DIces hoc tumulo decus omne jacêre, viator,
In tumulo tandem ſi jacet omne decus.
Fœmina nempe jacet, quæ tanto nomine ſurgit
Defunctam ut ſolam vivere ſæpè putes.

AD DVCEM MEDINÆ Turritæ hujus puellæ ſponſum, &c.

EPIGRAMMA.

AVrora ut cedit cùm Sol micat æthere obortus,
Sic Guzmaniacis ſtat quoque lux Ducibus.
Sponſa abijt, quæ Aurora fuit clariſſima ſponſo:
Nam ſponſus Phœbi nunc movet orbe rotas.

Ad eun-

Ad eundem Epigramma.

IN ſpeculo apparet ſemper ſpectantis imago,
Atque ut imago fugit, non fugit at ſpeculum,
Conjugis eſt conjux ſpeculum, cernuntur utrinque,
Hic manet, illa at abit, nam illa abeunte manet.

IVLIANI CÆSARIS IN REGEM SOLEM AD SALUSTIUM PANEGYRICUS.

Vincentio Marinerio Valentino Interprete,

AD

Dñ. FRANCISCVM DE QUEVEDO VILLEGAS Equitem Aureo torque D. Iacobi inſignitum, dominum villæ, quæ vulgò vocatur de Iuan Abad.

AD DON

AD

DON FRANCISCVM DE QVEVEDO AVREO D. IACOBI TORQUE cohoneſtatum,

Vincentij Marinerij Valentini PRÆFATIO.

POSTQUAM, Quevede, in varias Muſarum Grecarum elucubrationes animum intenderam meum, totámque mentis verteram ſententiam, & meorũ conatuum non tenues impenderam labores, præcipuo præſertim ſtudio in illud opus exarſi, quod Julianus Cæſar, vir quidem, meo judicio, ingenioſiſſimus & eloquentiſſimus, in laudes Solis compoſuit, quas tanto artis apparatu conſtituit, & tanta Græcæ facundiæ concinnitate illuſtrat, ut penè omnes arcanos antiquæ Philoſophiæ exhauriat gurgites, & torrenti quodam flumine elegantiæ per varios doctrinæ campos, & viridantia Philoſophorum, & Rhetorum prata illos derivet, illos immittat, illos effundat. Quodam enim majore ſtrepitu ſeſe ferè in ipſum Solem extollit, & Platonicam majeſtatem tanto ſibi aſſe-

quitur impetu, ut penè divini eloquij venuſtatem, & ſuavitatem illi præripere proculdubio videatur Ea eſt enim hujus argumenti fœlicitas, ut vix præter ipſum alius tanto potuerit ingenij acumine, tantis mentis luminibus, tantis ſtudij conatibus illud denique pertractare. Aſſurgunt equidem dulcia verborum lenocinia, argumentorum vires elucеſcunt, præclaræ artis monumenta ipſam ſemper proſpectant immortalitatem, omnem ſibi ſubdunt oblivionem, & omnem in ſe temporis ſemper retundunt potẽtiam. In his enim hujus Principis litteris præcipuus Philoſophiæ character exprimitur, & abſconditus ſapientiæ typus palàm prodit. Nec erat equidem imbecillium, & minimarum virium tãtum ſibi aggredi onus, & in tantam ſeſe immittere provinciam, ne veluti Icarus cereis pennis elatus ſuperbam in Solem uſque attollens curſus velocitatem, ipſius Solis radijs liqueſcentibus alis in ſpumiferas pelagi decidat undas, & inter Neptunios fluctus, volantes antea lacertos in monſtrorum Nereos amnis luctam experiatur. Evolat enim hujus viri mens, & Ariſtotelicis evecta flatibus divinos ætheris pertranſit receſſus, altámque Solis ſedem percurrit, ita ut flammantibus currum Solis rotis, ſuis propè manibus pertingat, Solémque ipſum abſque oculorum palpitatione intueatur, radios contrectet, lumina calcet, flammáſque ipſas vivo mentis igne depellat, deleat, extinguat. Hoc igitur argumentum, chariſſime Quevede, tibi offero, Principem laudatorem Solis in magna tuæ præ-

claræ

claræ bibliothecæ ſcrinia emitto, has laudes in ſublimem tuarum laudum ſphæram libentiſſimè defero. Tuo equidem conſilio hoc opus egregium aggreſſus fui, tuo auſpicio abſolvi, tuo nomine perfeci, & tuo demum omine in ultimam mearum cogitationum metam penitus tradidi. Audax equidem hoc munus tibi ſacrare ſtudui, non autem impudens, non improbus, non temerarius mentis meæ tenuitatem, tibi, tanto viro manifeſtarem, nam cùm planè exiſtimem id quod in totâ mundi machinâ præcipuum eſt, nempe Solem, & ab totius Imperij Principe laudatum, ad te, qui in Hiſpano orbe & ingenij, & litterarum præſtantiâ, & famæ magnitudine, & ſanguinis nobilitate primas tenes partes, emittere, nihil planè me arbitror efficere abſurdum, nihil non nimirum rationi conſentaneum, cùm tantum, & tam eximium opus in te ſimilem ſibi habeat locum, æqualem nanciſcatur ſedem, & debitum, parémque ſuſcipiat terminum. Poſſum equidem controverſiam aliquam conſtituere inter me, qui offero hoc opus, inter te, cui hoc opus offertur, inter Cæſarem, qui ipſum compoſuit, & denique inter Solem, qui huic operi materiam præbuit. Si hanc etenim, ſicuti dixi, controverſiam conſtituo, quamvis varijs diſceptetur rationibus, & multo ferveat certamine quæſtio, certa tamé omnium manet ſolutio, ſine ambiguitate veritas, ſine dubitatione, & cavillatione concluſio. Vis igitur id facilè perſpicere? perſpice. Primùm, Sol eſt cui hoc opus debetur, Solem & Græci, & Latini

Apollinem vocant, Apollo equidem Muſarum pater eſt, Muſas, quis dubitat eſſe Poëtarum ſorores? quis ergo non fatebitur te Solis eſſe alumnum, cùm ſis Apollinis filius? nam frater Muſarum prorſus es, quas & carmine refers, & ingenio imitaris, & litteris ſequeris, & lepore manifeſtas. Rurſus Juliani Cæſaris opus eſt iſtud, qui primùm in Imperio Romano, & in totius orbis ſceptro tenuit caput, ſimili etiam ratione inter Poëtarum Principes, in hoc Muſarum & litterarum Imperio, in hoc equidem divinarum cogitationum æthere tu ſolus es Sol, tu ſolus Princeps, caput, Imperator, numen. Demum ſi in meum hunc conatum oculos vertis, omnia quàm ſimillima conſpicies & Solis, & Cæſaris, & tuæ magnitudini. Non autem me ita nunc extollam, ut putem digito Solé attingere, vel exiſtimem cum Cæſare me conferre, vel tandem audeam me tibi parem, aliiſque ſimiliter aliquo pacto conſtituere. Sed audi magni illius Alexandri Macedonum Regis, & totius mundi Monarchæ reſponſum, quando interrogatus, quid potius ſibi eligere vellet, ſi tandem natura electionis modum, & munus ſaltem præbuerit, an ut fuerit Achilles, quem tuba Homeri per totum perſonuit mundum, aut Homerus, qui ingenij claritate, tanquam egregio divinæ Famæ tubæ præcone per totum terrarum orbem æternitatis quibuſdam alis mirificus ſemper vagatur. Dixit ſe facilè principem eſſe eligere, ſi tantam eſſet conſequuturus Famæ tubam, quãtam Achilles fœliciſſimus & potentiſſimus in Homero

mero eloquentiſſimo & ſapientiſſimo invenit. Nam in his alius alio æternitatem conſequitur, alius aliũ in immortalem nominis magnitudinem injecit. Vides jam tantum Principem, ſcriptorem laudum Achillis ſummis in delitijs habuiſſe, illíque tantum invidiſſe ingenij ſplendorem, ut quaſi ſe dignum, illum accipere tãquam præconem non erubeſceret: & ſi hoc conſequi nõ poſſet, Vatis illius ſaltem induiſſe perſonam. Jam nunc reſtat concluſio, quâ tota hæc controverſia ſolvitur, ſi in controverſiam hæc vocari poterãt, dum tibi ita omnia ſunt paria, ut Achilli Homerus, ut Soli Julianus, uti Alexandro Fama. Si autem controverſia hîc dari poteſt aliqua, in me ſolum iſta incidit, qui diſpari quidem robore totam Solis machinam & fragilibus quidem humeris volui ſuſtinêre. Non enim ita arroganti ſum animo, ut parem Soli, vel Cæſari, vel tibi me laudatorem adhibeam, nec ita tanto animi ſuperbio furore, ut locum mihi aſciſcere ſtudeam, quem pauci ſanè, vel nullus nunc implêre probè, & occupare poſſit: hoc ſolum autem facile profiteor, nec primum hoc opus Latinitate donaſſe, quod vel omnia adhuc deterruit ingenia, uti id planè Carolus Cantoclarus concedit, & doctiſs. Dionyſius Petavius non infitiatur. Eſt enim librariorum vitio corruptiſſimum, typorum mendis fœdum, & in aliquibus locis tanta in conſequutione mutilum, ut ipſo Sole hîc opus ſit, qui lucem his præbeat obſcuritatibus, ſuámque his addat mendis facem, & omnes prorſus vetuſtatis tenebras depellat. Sed

hæc omnia tuo nomine, æternam nominis claritatem facilè ſument. Quare nihil quidem dubium eſt, & abſque controverſia aliqua manifeſtum tibi meritò deberi opus, quod ille, qui eſt Cæſar compoſuit, cui Sol, qui eſt aſtrorum princeps, eſt tota propoſiti argumenti facultas, & quod ego tanquam tantæ majeſtatis præco inſtrepenti vocum clamore, & clamanti literarum laude, & conſona Muſarum prædicatione in te dimitto, tibi voveo, tibi ſacro. DIXI.

IVSTVS LIPSIVS
D. FRANCISCO QVEVEDO nobiliſſima ſtirpe, & animo viro,
S. M. D.

O *Litteras tuas & amicas, & ſenſibus argutas! Vtroque nomine me ceperunt: & verum vis? Subijt memoria veteris Hiſpaniæ talium ingeniorum altricis præclaram ſtirpem; jactet ſe, ſi intelligat: ſi non Marti ſolùm, ſed Muſæ & Minervæ operatur. Atque utinam fœlicius Marti! Sed eſt quod dicis, hunc quoque enervant quæ ſileo, & unum, quod non pro vulgo efferam, opes:*

India capta ferum victorem cepit.

Et illas nos minuimus, fateor, & viros quoque veſtros quid

quid negem? Commune ſepulchrum Europæ ſumus. O ſi Agamemnoni veſtro Minerva cum ſuo Vlyſſe adſiſtat! Veſtrum, & noſtrum ſit bonum. Nunc:

Excuſſæ procerum mentes, turbatáque muſſant
Conſilia.

Et quod ſequitur:

——O quanta Cithæron
Funera ſanguineíſque vadis Iſmene notabis!

Hæc fient, οὐ γὰρ ἀπείρητος μαντεύομαι ἀλλ' εὖ εἰδώς, fiant: &

Non inexpertus vaticinabor, ſed bene id prævidens.

Currite ducentes ſub tegmina currite fuſi.

Ad te redeo, Bernardini Mendocij verſionem Politicorum, de quâ ſcribis, hîc habeo, & doleo in morte primatis, etiam ab animi dotibus, viri. Edere eſt animus, ſi typographi noſtri non detrectant, Mercurio ſemper, ut ſcis, amici. Ille mihi hoc nomine major eſt, quod te hortatur Homerum tueri, & ὑπεραςπίζειν: ô fac, non potes dignius, & ſapientibus gratius, argumentum tractare. Quid de viro, an Genio illo ſentiam, noſti: & nuper etiam publicavi in Manuductione *Stoicâ, quos libellos cum* Phyſiologia *viſos tibi velim: & à me donum habeas, ſi propiùs abſis. Nam amo te, & hic animo interiori indui, ὦ μέγα κῦδος Ἰβήρων. Vale, Lovanij* 8. *Cal. Feb.* 1605.

Defendere.

O magnum decus Hiſpanorum.

De Lucani verſu conſideravi, & ſagaciter inquiris. Nec *de Mercurio reijciam: quid ſi &* Charontem *accipias, qui etſi* portitor *propriè, tamen &* Ianitor *dici poteſt, quia transferendo admittit, & in Orci faucibus ſervat.*

Ad eundem Clariſsimum Virum,

Vincentij Marinerij Valentini EPIGRAMMA.

MUSARUM *tu dives opum, tibi gaza redundat.*
Subditur & meritò quiſque Poëta tibi,
Et Famæ te flatus agit, Muſâſque per aſtra
Attollis, medio tu ſine lite ſedes.
Hiſpanam linguam Muſarum fontibus auges
Et certamen inis cum quibus alta petis.
Lux mentis diffuſa tuæ ferit ignibus orbem,
Atque inter cunctos primus es, altus ades.
Aureus ore lepos, fundit tibi copia carmen,
Eſt doctum dulce quidquid ab ore fluit,
Æquè & nomen habes Muſarum, & geſta Maronis,
Proximus atque illi ſtant tibi ſerta ſua.

D. FRAN-

D. FRANCISCUS DE QVEVEDO VILLEGAS

Vincentio Marinerio Valentino

S. P. D.

CUM in me politioris litteraturæ affectus exiſtat, & in te labore infatigabili, & ſtudio fœlici effectus reperiatur; qui ſolus Græcorum non rivulos eloquentiæ, ſed immenſum Oceanum exhauris, & ebibis, ideò planè tu Hiſpaniæ ſuperbia, in quo uno doctiſſimorum virorum hujus ſæculi, qui nunquam ſatis pro dignitate laudati ſunt, ſine felle, ſine fuco, catholicam & elegantem facundiam, & linguarum peritiam non æquatam, ſed ſuperatam, non ſine invidia, & ideò non ſine gloria conſpicimus. Scripta tua numerare in me labor honeſtus, in te verò æternum tui nominis præconium erit. Plus tibi ſe debere fatetur Romani nominis honor, quàm plurimis præteriti ſæculi præſtantiſſimis viris, graviſſimiſque Poëtis & Philoſophis. Hi enim aliquo carmine, imitatione, vel fabula, divitias Latinæ linguæ incremento quodam exornaverunt. Tu, mi Marineri, totos Græcæ linguæ theſauros antiquitate venerabi-

les, mole, & magnitudine inacceſſibiles, difficultatum tenebris involutos, tam cæca noctis caligine ſubmerſos, & jã penè oblivionis inertia, & malignitate ſepultos diſerto calamo eruis, &

--- Ipſe facis volitare per ora virûm,
Hoc opus, hic labor eſt pauci quos æquus amavit
Iuppiter, aut ardens evexit ad æthera virtus.

Sed inſidioſa hujus temporis quies, & pigræ vitæ oblivio meritas tibi laudes invidiæ voragine, quaſi tetro carcere occluſerunt. Sed nihil miror cùm tam inſolens ſit humanarum rerum faſtidium, ut hi qui plebeiam animam ſervant, ſepulchris, non virtutibus laudes tribuant. Viduo pede ambulant melioris notæ viri, & eruditorum omnis vita illaudata jacet. Ego non pheretri poſthumum encomium differam, pigro animo, infirmáque mente nec thuris damnati Panegyricam commendationem, ſed præviam laudem ingenuè fatebor, ut cum noſtro Martiale dicere poſſimus:

---- Cineri gloria ſera venit.
Poſt te victuræ, per te quoque vivere chartæ
Incipiant.

Et alibi:

Quódque cinis paucis hoc tibi vita dedit.

Sum autem ex his qui mirer antiquos, non tamen ut quidam temporum noſtrorum ingenia deſpicio, ſume ſuperbiam quæſitam meritis, qui vir Hſpanus es, & litterarum myſtes religioſiſſimus, & qui in uno Duce excellentiſſimo Lermæ extremam & ſacram, ut aiunt, anchoram tuæ felicitatis fixiſti. Quantus vir ſit ille juvenis,

& qualis

& qualis Princeps, quis exprimet? Audi calamitatum, curarum, & procellæ vocem, quanta facundia de illo loquuntur infandæ ſortis clades. Spero equidem, ut qui ſuam vicit fortunam, & tuam vincet, & tunc Vincenti dabitur corona. Novit ille tuus Princeps Doctorum ſcripta venerari, & doctos amplecti, & fovere. Pauſam facio, ſcribe, ſcribe, nec me conſilij, nec te obſequij pœnitebit. Detractorum dentes contere, & ungues, & privatus homo exiguo foco contentus Flavio Claudio Juliano Imperatori majeſtatem tribue, & ſuum de Rege Sole libellum illuſtra. Sol omnibus lucet, tu ſolus Soli, & omnibus, tanto major, quanto præſtantior. De Sole Maro divinus ſic loquitur, & divino furore afflatus totis eloquentiæ ſuæ viribus in hæc verba prorupit:

Sol, qui terrarum flammis opera omnia luſtras.

Tu, mi Marineri, operum tuorum volumine parvo, & omnium minimo opera omnia Solis luſtras & detegis. Et ad hoc ut innoteſcant labores tui ingenij, placet hîc aſcribere ſtudiorum tuorum partus, in quo non quæ audivi refero, ſed quæ vidi profero. Sunt igitur hujuſmodi:

Ilias Homeri carmine hexametro verſa, & ejus Scholiaſtes Euſtathius.

Odyſſea Homeri, & Batrachomyomachia, & omnes Hymni carmine hexametro verſi, & ſimiliter Odyſſeæ Scholiaſtes Euſtathius.

Apollonij Rhodij Argonautica carmine hexametro verſa, & ejus etiam Scholiaſtes, quod opus nunc excuditur Antuerpiæ.

Scholiaſtes Pindari.

Scholiaſtes Sophoclis.

Scholiaſtes Euripidis.

Heſiodi opera omnia carmine hexametro verſa, cum ſuis Scholiaſtis.

Lycophronis Alexandra carmine hexametro verſa, & Scholiaſtes ejus.

Theocriti, Moſchi, Bionis Eidyllia carmine hexametro verſa Bucolico, & eorũ Scholiaſtæ.

Epiſtolæ Theophylacti Archiepiſc. Bulgariæ verſæ, quæ excuſæ ſunt Coloniæ, tomo 15. Bibliothecæ Sanctorum Patrum.

Epiſtolæ Philoſtrati.

Coſmographia Joannis Thomæ Gazæi carmine hexametro verſa.

Panegyricus Græcus Georgij Prechthi carmine hexametro verſus.

Scholia Didymi in Iliada Homeri.

Scholia Didymi in Odyſſeam Homeri.

Epiſtolæ D. Iſidori Peluſiotæ.

Opera Auſiæ Marchi carmine elegiaco verſa è vernaculo Valentino eloquio.

Porphyrij quæſtiones Homericæ.

Porphyrij libellus de antro Nympharum.

Johannis Curopalatæ hiſtoria Romanorum.

Omnia opera Græca Danielis Heinſij.

Juliani Cæſaris opus de Regno.

Varia Epigrammata Anthologiæ Græcæ, inter quæ opus illud eſt Pauli Silentiarij de Balneis calidis.

Euſebij Cæſarienſis opus de Martyribus.

Epigrammata Græca & Latina ſupra ſex mille, quæ

le, quæ facetiſſima quidem ſunt, & lepidiſſima.

Elegiæ quamplurimæ.

Hymni multi.

Diſſertationes Philoſophicæ novem.

Panegyrici octo carmine hexametro elaborati, quorum tres ſunt excuſi tum ſoluta oratione quatuor.

Orationes Latinæ variæ.

Bumachopęgniō, quod eſt Tauriludium carmine hexametro compoſitum.

Fabula Phaëthontis carmine hexametro congeſta.

Nōnulli dialogi carmine elegiaco intertexti.

Juliani Cæſaris Panegyricus in encomium Solis.

Et alia quorum modò non memini. Si labor igitur improbus omnia vincit, labor probus & improbus probi & eruditi viri Vincenti quid non vincet? Inſuperabilis conatus erit columinum tuorum molem oculorum acie percurrere, mente perpendere, & calamo exarare, quod tibi uni conceſſum eſt qui ſermonem habes non publici ſaporis, & quod rariſſimum eſt amas bonam mentem. Vale noſtri memor. Idibus Aprilis Madriti anno 1625.

OMNIBVS ET SINGVLIS D. FRANCISCUS QUEVEDO Villegas.

Pſalm. 73. verſ. 16. *Tuus eſt dies, & tua eſt nox, tu fabricatus es Auroram & Solem.*

FUit Julianus Imperator multiformi eruditionis ſupellectile inſtructus, & cultioris litteraturæ conſultiſſimus, & in Muſarum ſacris jugiter operabatur. Imperatoriam majeſtatem non ſolum armis munitam, ſed & legibus decoratam eſſe decet: proh dolor! Imperator noſter lege divina aliquando fuit decoratus, ſed poſtea ſeductus legum multitudine, & uſus animam, & Imperium amiſit. Tam dives eſt ſummi Dei unitas & veritas, ut in hac re pluralitas ſit inopia, at Julianus totum Deorum vulgus, & Larium plebem reſtituere decrevit, & ut viam aperiret perditioni de Rege Sole tam elegans encomium ſcripſit, ſplendore ſuo obſcurare conabatur patris luminum diem. Sed non erat ille lux, ipſe Filius erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, Sole, & ſplendore idololatriæ tenebras reſtituere nitebatur, ſed fruſtrà hominum malitia auſu profano æternæ mentis numen violare nititur, ultra vitium noſtrarum ictus divina Majeſtas *ſedet, æternúmque ſedebit*, immobilis & incomprehenſibilis & immenſurabilis. Scripſit igitur Iulianus libellum de Rege Sole, ad hoc ut mirabili hujus creaturæ pulchritudine deceptæ populorum mentes, & oculorum perſuaſione ſeductæ, truncos & ſaxa, & nomina vana timerent materiam vatum falſique pericula mundi. Eò quoque audaciæ prorupit, ut adverſus ſacroſanctum noſtræ redemptionis vexillum præceps ferretur. Dedítque operam ut in publicis imaginibus juxta ipſum Juppiter depingeretur, velut è

lut è cœlo apparens coronam & purpuram, quæ ſunt Imperij inſignia ipſi præbens. At licet ejuſmodi ſignis cuſa Juliani numiſmata minimè reperiri licuerit, his ſimillima reperiuntur, nimirum Juliani vultum cum inſcriptione Serapidis, cui à ſiniſtris inhæret effigies Iſidis, quibus imaginibus apud Ægyptios Sol, atque Luna repræſentari ſolebat. Hucuſque Sozomenus. Medullitus, ut ait Plautus, amabat Solis numen, lumen, ac nomen, & de ipſo majori reverentia loquitur, quàm de reliquis Dijs. In epiſtola ad Maximum Philoſophum, quam ſcripſit in Gallia, hæc verba ſcripſit:

Ἴςω Ζεὺς, ἴςω μέγας ἥλιος, ἴςω Ἀθηνᾶ,

Iuppiter & teſtis, teſtis magnus Sol, teſtis Minerva.

Magnum vocat non Jovem, non Minervam, ſed Solem. Et ut omnes gentes in ſuum errorem præcipites traheret, noverat quantum poteſt apud imperitum vulgus Principis exemplum. In eadem epiſtola his verbis de ſe loquitur: Deos publicè, & palàm colimus, & totus meus exercitus pietatem amat. Nos apertè boves immolamus, Dijs gratias egimus multis Hecatombis, Regum dignitatem Soli tribuere non licet, nec herbis, nec lapidibus, majorem authorem agnoſcunt, & irrationalia quæque, *vanitas vanitatum*, ait Eccleſiaſtes, *& omnia vanitas*: numerat poſtea Solis labores, oritur Sol, & occidit, & ad locum ſuum revertitur: verba ſunt Concionatoris. At divino Chriſti ore, Sol non Rex, ſed ſer-

vus coruſcans, & flammeus miniſter ſpecioſus appellatur, qui oriri facit Solem ſuum ſuper bonos & malos: & ideò Regius Vates cecinit: *A Solis ortu uſque ad occaſum laudabile nomen Domini:* non Solis ſed Domini ipſius Solis à Rege Propheta ſervus Domini appellatur Sol, ab Imperatore autem Apoſtata Rex. Ideò

Permanete in Fide fundati & ſtabiles, & immobiles à ſpe Evangelij quod audiſtis. Paulus Coloſ. 1. cap.

IVLIANI CÆSARIS IN REGEM SOLEM AD SALUSTIUM

PANEGYRICUS.

Vincentio Marinerio Valentino Interprete.

PERTINERE exiſtimo ſermonem hunc potiſſimum ad omnia:

Odyſſ. 18. Ὅσα τε γαῖαν ἔπιπνεῖ τε, ϗ ἕρπει.

Quæcunque in terra ſpirant, repúntque viciſſim.

Et quæ ſubſiſtentię & rationalis animæ ſunt participia; & non minus quàm ad alia omnia, ad me i-

me ipſum. Etenim ſum Regis comes Solis. Hujus quidem habeo in meæ indolis viribus apud memetipſum fidem, probationémque exactiorem, & abſolutiorem. Quod ſanè mihi fas ſit dicere, & irreprehenſibile. Impreſſum enim, & innatum mihi fuit ab ipſo meæ naturæ exordio, ingens ſplendorum Dei deſiderium. Et in lumen ita quidem ætherium, etiam ab infantiâ, valdè cogitationem conſtitui, ut non in ipſum ſolùm intenſis & defixis oculis optarem conſpicere, ſed ſi aliquando noctu, ſereno & puro cœlo exiſtente, proficiſcerer, omnia confertim dimittens & negligens, in cœleſtes pulchritudines attentum emittebam animum. Et neque intelligebam quidem ſi aliquis quidpiam ad me diceret, neque in me ipſum attentus eram, vel ſi quid in me laudem pararet, efficerétque. Videbar equidem curioſiùs in hæc ipſa me habêre, & nimium ſtudioſum, & ſedulum omnino eſſe. Et me verò aliquis jam aſtrorum peritiâ Vatem eſſe ſuſpicabatur recèns pubertatis lanugine obtectum. Et quidem, per Deos, nondum hujuſmodi doctrinæ liber in meas venerat manus, neque ſciebam quidem ſi alicubi hujuſmodi peritia exiſteret. Sed ad quid hæc ego inquã, cùm majora poſſim dicere, ſi exponerem quo modo ſentiebam, & excogitabam tunc temporis de diis? At oblivio ſit illarum tenebrarum. Hoc autem quod me cœleſte prorſus circumfulguravit lumen, excitavit quidem, & compulit ad ipſum conſpectum, & ejus intuitum. Ut autem Lunæ contrariam in Univerſum, ipſe, ab

me ipſo motionem conſpexi, in nullâ quidem re, quodam pacto alicui concurri horum, qui hæc hujuſmodi philoſophantur. Sed mihi ſint hæc prædicta ſigna. Æmulor enim ego & ſequor felicem proſperámque fortunam, vel ſi cui præbuit DEus corpus ex ſacro & Prophetico compactum ſemine, qui ſcientiæ theſauros aperire ſuſceperit. Non autem parvipendi hanc hujuſmodi, cujus ego parte dignus ab hoc deo fui in dominanti & regnanti in terrâ genere, ad mea uſque ipſius tempora conſtitutus. Sed exiſtimo non novum quidem eſſe, ſi oportet obſequi ſapientibus, omnium hominum eſſe hunc communem parentem. Dicitur enim rectè: Homo hominem generat, & Sol. Animas verò non à ſeipſo ſolùm, ſed ab aliis quidem dijs ſeminat, mittítque in terram. In quam quidem rem oſtendunt ipſæ in vitâ quos præelegerint. Pulcherrimum igitur eſt, ſi huic contigit ex multis progenitoribus & avis, & procreatoribus eſſe, deinceps DEO ſervire. Et reprehendēdum quidem nihil eſt, ſi aliquis cognoſcens ſeipſum DEI famulum ab ipsâ naturâ ſolùm ex omnibus, aut cum paucis ipſum ſe tradit famulatui, & miniſterio domini. Age igitur jam & utcumque potuerimus celebremus ipſum feſtum, quod Regina Urbs annuis ſacrificijs ornat. Eſt igitur, ut benè novi, difficile vel intelligere aliquem de ipſo ſolùm quantus eſt, ut apparet, ex eo quòd apparet ratiocinantem. Dici enim fortaſſe non poteſt, etſi minus quàm ejus dignitas eſt, & meritum dicere quis voluerit. Pervenire autem ad ejus uſque

Ariſt. c. 2. lib. 2. de naturâ.

Calend. Ianuarij.

ſuique dignitatem, & amplitudinem benè ſcio neminem omnino ſanè poſſe. Non aberrare autem ab mediocritate in rebus difficilibus caput eſt, & ſumma humanæ potentiæ, & facultatis, ubi poteſtas & facultas aliqua fandi eſt. Sed mihi ad hunc ſeſe offert opitulatorem & eloquens Mercurius cum Muſis, & Muſarum Dux Apollo. Quoniam ad ipſum quidem eloquij pertinent rationes, & dabunt etiam quæ dicam quæcunque dijs grata, & amica ſunt, ut & dicantur, & credantur de ipſis. Quis igitur erit modus laudum? An ſcilicet de ſubſtantiâ ipſius quidpiam, & unde progreditur, & potentias, & efficacias percurrentes, & commemorantes, quotquot manifeſtæ ſunt, & quot occultæ, & de bonorum elargitione, quam in omnes impertitur mundos? Non omnino igitur abſona huic Deo conſtruamus encomia. Dicendum eſt ergo inde divinum hunc, & pulcherrimum mundum ab extremâ apſide cœli uſque ad poſtremam terram ſub indiſſolubili comprehenſum providentia ex æternitate fuiſſe ſine generatione, & futurum in reliquum tempus; æternum, non ab alio quidem ſervatum, quàm continuò ab quintâ naturâ, cujus ſumma eſt radius Solis, & gradu autem quodam quaſi ſecundum quid horum, quæ in mundo ſunt. Antiquior enim cauſa eſt hîc omnium Rex, in quem omnia ſunt. Sic igitur ſive ſuperiorem quandam mentem appellare ipſum fas eſt, ſive ideam omnium, quæ ſunt, quod quidem inquam omne quod intelligibile eſt; ſive Unum, quoniam omnibus ipſum Unum

videtur eſſe antiquius. Sive quemadmodum Plato conſuevit nominare, Bonum. Hæc igitur uniformis omnium cauſa eſt, omnibus quæ ſũt, & pulchritudinis, & perfectionis præſes, & unitatis, & potentiæ inſuperabilis permanens juxta ſubſtantiam, quæ in ipſa primùm conſtituta fuit Medium ex medijs intellectualibus, & artificialibus cauſis Solem DEUM maximum manifeſtavit ex ipſo prorſus ſimilem ſibi ipſi, quemadmodum divinus exiſtimat Plato. Hunc igitur ego cenſeo dicere nuncupatam illam Boni ſobolem, quam Bonum generavit, analogam ſibi ipſi, nimirum quidem ſeipſum in intelligibili loco ad mentem, & ad intelligibilia, hanc autem in viſibili ad conſpectum, & ad viſibilia. Habet equidem lumen ipſius hanc, uti exiſtimo, analogiam ad viſibile, quam ad intelligibile, veritas. Ipſum enim Univerſum tanquam quædam à primo, & maximo quodam ideæ bono nata proles, ſubſiſtens ibi in permanentem quandam ſubſtantiam ex æternitate, ipſum in intelligibilibus dijs ſuſcipit principatum. Quorum verò, Bonum, eſt intelligibilibus cauſa; hæc, ipſe, intellectualibus diſtribuit. Eſt enim cauſa, uti exiſtimo, Bonum, intelligibilibus pulchritudinis, ſubſtantiæ, perfectionis, unitatis. Comprehendit autem hæc, & illuſtrat beneficâ quâdam potentiâ. Hæc autem & intelligibilibus Sol dat, ut regnent, & imperent ipſis, ſub ipſo bono conſtitutus. Etſi autem proceſſit cum ipſo, & contigit, ſicuti exiſtimo, intellectualibus dijs

dijs hęc benefica cauſa, tanquam Dux bonorum omnibus omnia ſecundùm mentem dirigit & miniſtrat. At cùm tertiò apparet hic Solaris orbis manifeſtè, cauſa eſt ſenſibilibus, ſalutis. Et quantum diximus intellectualibus dijs maximum eſſe Solem, tantus eſt & hic, qui apparet, ipſis viſibilibus. Hujus enim conſpicua, & manifeſta eſt fides, illi, qui ex his, quæ apparent, inviſibilia ſpeculatur, & cōjicit. Age jam primùm ipſum lumen non ſpecies eſt incorporea, & divina, ejus, quod efficaciâ quâdam, & operatione perlucidum eſt. * ipſum enim, quoniam eſt ipſa perſpicuitas, ipſéque ſplendor omnibus, ut ita dicam, propoſitus, & ſubjacens elementis, quorum ipſum eſt continua ſpecies, nō quidem corporea, neque permixta, non proprias corpori emittens qualitates, nec igitur peculiarem ipſius calorem dices, neque oppoſitam ipſi frigiditatem. Non quidem aſperitatem, non mollitiam explicabis, neque aliam quandam differentiam ex his, quæ ſenſu percipiuntur; non igitur neque guſtum, neque odoratum, ſed ſolùm incidit ſub viſum ad efficaciam, & actionem hæc hujuſmodi natura adducta. Lumen autem ſpecies eſt quædam hujus quaſi materiæ ſubſtractæ & productæ in corporibus. Ipſius igitur luminis, cùm incorporeum ſit, extremitas quædam ſanè erit, & veluti quidam flos radij flammiferi, ipſi. Igitur Phœnicum ſapientum opinio, qui & divina quæque mirificè callent, impollutam eſſe hujus efficaciam puræ mentis, & ubicunque mittentis ſplendorem, dixit. Non

autẽ diſcrepat hic ipſe ſermo & ratio, ſiquidem ipſum lumen incorporeum eſt, & ſic quoddam ipſius, neque fontem & originem ſuſceperit corpus, mentis ſed efficaciam impollutam, in propriam ſedem illuſtratam, quæ totius cœli medium ſortita eſt. Unde quidem inſplendeſcens omni validâ intentione circulos adimplet cœleſtes, & omnia equidem illuſtrat divino quodam & puriſſimo lumine. Opera autẽ Deorum, quę ab ipſo mediocriter nobis parum quid emittunt, jam primùm à nobis expoſita ſunt, & paulò poſt exponentur. Quæcunque enim conſpicimus ipſo primùm aſpectu, nomine ſolùm eſt opus honorificum, & celebratum quoddam nonniſi aſſumpſerit ipſum luminis regium auxilium. Nam viſibile quidem non omnino ſanè eſſet aliquid, niſi lumine primum, quaſi materia opifice productum, ut ſpeciem, veluti exiſtimo, aliquam ſuſciperet. Etenim ſic ſe habet ut aurum, non verò ſimulacrum, neque imago eſt, priuſquã artifex ipſi apponat, & indat formam. Non igitur quæcunque natura ipſa nata ſunt apta ut videantur, ſi non cum lumine, conſpicientibus allata fuerint, eo privabuntur, quod efficiat, ut ſint omnino conſpicua & viſibilia. Si igitur conſpicientibus videndi facultatem præbet, his quæ videntur, hoc quod eſt poſſe vidêri, duę naturæ ſub quadam efficaciâ perficiunt & conſpectum, & ut ita dicam, viſibilitatem. Hæ autem perfectiones, ſpecies quædam ſunt, & ſubſtantiæ. Sed hoc quidem fortaſſe ſubtiliùs, quod verò ſequimur omnes, & imperiti & idiotæ, & philo-

philoſophi & eloquentes, ipſam totius immenſi ſolutionem habet ſuſtinens, dum ſubmerſus & latens DEUS noctem, & diem operatur, & manifeſtè quidem dimovet & vertit omnia, & quidem cum hoc alijs aſtris quodam pacto imperat cœli. Et ex his verò jam etiam de divinioribus fidem habemus. Sic igitur ipſa inviſibilia, & divina intellectualium Deorum genera, quæ ſuper cœlos ſunt, beneficâ ab ipſo adimplentur potẽtiâ. Cui omnis quidem cedit chorus aſtrorum, & hunc ſequitur etiam generatio ab hujus directa, & gubernata providentia. Etenim Planetes, quoniam ipſum, tanquam Regem celebrantes, dum in quibuſdam præſcriptis ab ipſo intervallis aptiſſimè, & ſub quadam concinnitate feruntur, & in circulũm ſtabiles quoſdam motus & antè, & retrò profectionem quandam peragunt (quemadmodum Sphæricæ ſpeculationis periti nominant ea, quæ circum ipſos apparent) & quemadmodum Lunæ accreſcit, & imminuitur lumen ab ipſo Solis abſceſſu patiens, omnibus planè aliquo modo patet. Quomodo igitur nõ meritò ipſam antiquiorem corporibus in intellectualibus Dijs exornationem, & cultum ſuſcipimus, cum hac hujuſmodi conſtructione analogiam quandam habêre? Suſcipiamus igitur ex omnibus ipſam quidem perfectionem ex Univerſo efficere ut viſibilia videãtur. Perficit enim ipſa ſub lumine, & opificium quidem, & ubertatem, ab mutatione, quæ in Univerſum eſt, & quod in uno omnium eſt comprehenſum ab ipſâ ſymphoniâ & concinnitate,

quæ in motus ad unũ & ipſum peragitur. Quod autem, medium eſt ex ſeipſo medio. Et illud etiam quod eſt ex intellectualibus ipſum conſtitui Regem ex mediâ illâ conſtitutione, quæ in errantibus eſt. Si igitur hæc in aliquo aliorum manifeſtorum Deorum conſpicimus, aut hujuſmodi etiam alia, nequaquam huic ipſum principatum Deorum diſtribuamus. Si autem non ſunt hæc communia cum alijs, ipſi, extra ipſam beneficentiam, quam & communicat omnibus, teſtamur in hoc, Cyprios Sacerdotes, qui communes aras Soli & Iovi conſtituunt. Et ante hos etiam Apollinem conſtituunt cum Deo, quem & vocant teſtem. Ait enim hic deus:

Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἀΐδης, εἷς Ἥλιος, ἐστὶ Σάραπις.

Iuppiter eſt unus, Pluto, & Sol ipſe Sarapis.

Communem igitur potiſſimum, unúmque Solis & Jovis in intellectualibus eſſe principatum ſuſcipiamus. Unde mihi videtur Platonem prudentem, & conſultum Deum Platonem eſſe exiſtimare. Vocamus autem hunc ipſum & Sarapin, ipſum ſcilicet τὸν ἀιδῆ. inviſibilem & intellectualem, ad quem, inquit ſuprà, proficiſci animas horum, qui optimè & juſtè vixerunt. Non enim aliquis ſuſcipiat hunc, quem fabulæ perſuadent horreſcere, ſed manſuetum & tranquillum, qui omnino generatione ſolvit animas, & nequaquam ſolutas ipſas corporibus alijs, quaſi clavis affigit puniens, & ſupplicium in illas inducens, ſed & proficiſcens ſurſum, etiam attollit animas in mũdum intellectualem. Etenim non novam eſſe omnino hanc opinionem jam priùs anti-

antiquiſſimi Poëtarum ſic ſuſceperunt Homerus & Heſiodus. Sive quidem intelligentes ita, ſive divinâ quâdam cogitatione, quemadmodum Vates, ad ipſam veritatem afflati, inde illis id notum fuit. Hic autem genealogiam ipſius ab Hyperione, & Thiâ eſſe inquit, propemodum per hos innuens ipſum, legitimum filium fuiſſe ejus, qui ſupra omnia progreditur. Hic enim ὑπερίων eſt, id eſt ſuperior proficiſcens uſque adeò. Et Thia ipſa alio modo ita etiam eſt. Hic verò diviniſſimus omnium, quæ ſunt, dicitur. Neque enim copulationem, neque nuptias ſuſcipiamus, qui luſus ſunt Poëticæ Muſæ, & præter opinionem, & præter fidem. Parentem autem ipſius & genitorum exiſtimemus diviniſſimum & ſupremum. Hujuſmodi enim eſt, qui eſt ſupra omnes, & in quem omnia ſunt, & cujus causâ ſunt omnia. Homerus verò ipſum ab patre, Hyperiona appellat & oſtendit ipſius liberam & ſummam potentiam, & omni quavis majorem. Etenim Iuppiter, uti ille inquit, omnium cum ſit dominus, alios quidem cogit ſub fabulâ hujus Dei, quæ inquit, propter impietatem Ulyſſis ſociorum ſe relicturum Olympum, nec inquit:

Αὐτῇ κεν γαίῃ ἐρύσαιμ', αὐτῇ τε θαλάσσῃ.

Servarem in terrâ pariter pelaguſq; per ipſum.

Neque minatur quidem vincula, neque violentiam. Sed pœnam inquit imponere peccatoribus & ſceleratis, & ipſum inter Deos oſtendere dignum cenſet. Igitur an non per hæc ſub ipſius liberâ potentiâ & facultate etiam perfectorem,

& puræ conditorem perfectionis inquit eſſe Solem? Ad quid enim ipſo Dij indigent, niſi ipſe ad ſubſtantiam illis, & ad eſſentiam, inviſibiliter, & occultè illuminans, bonorum, quæ diximus, ſit completivus? Illud enim:

Ἠέλιον τ᾽ ἀκάμαντα βοῶπις πότνια Ἥρη
Πέμψεν ἐπ᾽ Ὠκεανοῖο ῥοὰς ἄκοντα νέεσθαι.
Solem indefeſſum miſit pulcherrima Iuno
Oceani ad fluctus, & ſumma fluenta coactum.

Ante tempus, inquit, delatam fuiſſe noctem ſub difficili quadam, & denſâ caligine. Hæc enim Dea eſt, de quâ quodam pacto jam alicubi Poëſis ipſa inquit;

—Ἠέρα δ᾽ Ἥρη
Πότνια πρόςε βαθεῖαν.—
—*Et Iuno tenebras*
Divina in denſas.—

Verumenimverò hæc Poëtarum figmenta valêre omnino ſinamus. Habet enim quidpiam cum Deo, multum etiam & humanum. Quæ enim nos videtur ipſe Deus docêre, & ſuper ſeipſum & alia, ultrà jam percurrimus. Locus enim, qui in terrâ eſt, in generationibus eſſentiæ ſubſtantiam habet. Quis igitur eſt, qui æternitatem dedit ipſi? Numnon qui ævi, hæc, menſurâ quâdam præſcribens continet? Immenſam enim eſſe naturam corporis, nequaquam fieri poteſt, quoniam neque ingenita eſt, neque per ſe ſubſiſtens. Ex ſubſtantiâ enim ſi prorſus effecta fuit, & continuò quidem reſoluta fuit in ipſam, nihil ſanè reliquit horum, quæ affecta ſunt ipſa ſubſtantia. Hanc enim hujuſmodi naturam Deus, qui &

qui & ſub menſurâ quâdam movetur, accedens quidem corrigit, & excitat: rurſus verò abſcedens imminuit & corrumpit. Præcipuè enim ipſe vivificat movens & influens ipſi vitam. Ipſa autem defectio & abſceſſio ipſius, & ipſa tranſpoſitio in alia, cauſa quidem eſt interitus, his, quæ corrumpuntur. Semper igitur bonorum elargitio ipſius æqualiter in terram deſcendit, aliter enim alia, hæc hujuſmodi loca ſuſcipit in hoc, quod eſt neque generationem dimittere, neque Deum nimis quam conſuetum eſt, aut amplius hunc paſſibilem mundum beneficijs efficere. Ipſa enim, ut ita dicam, identitas veluti ſubſtantiæ, ita etiam & efficaciæ inter Deos, & ante alia apud Regem omnium Solem eſt, qui motum ſimpliciſſimum ſupra omnes agitat, qui cōtrariam Univerſo partem ferunt. Quod etiam ipſum inclytus ille Ariſtoteles, ſignum eſſe conſtituit eminentiæ, & ſublimitatis, quam in alios habet. Sed ab alijs quidem intellectualibus dijs non obſcuræ deſcendunt in hunc mundum potentiæ. Præterea quid hoc eſt? non enim exuimus alios, confitentes huic ipſum principatum tribuere. Multò autem ampliùs ex his, quæ apparent, in ea quæ non videntur, fidem liberare exiſtimamus. Nam quemadmodum potentias, quæ omnibus inde datæ ſunt, in terram hic oſtendit perficiens, & coaptans in ſeipſum, & in univerſum, ita quidem eſt exiſtimandum, & in inviſibilibus ipſorum congreſſus habêre in ſe mutuos, Ducémque enim eſſe illam, concordes verò in illam alias ſimul, quia etiam & medium

diximus in medijs conſtitui, & erigi Deum hunc intellectualibus Dijs. Qualis verò hæc medietas ſit, & quomodo rurſus oporteat medium ipſum ſuſcipere & intelligere ipſe Rex Sol dicendi facultatem dabit. Etenim medietatem quidē dicimus, non verò oppoſitis conſpectam & conſtitutam, & æqualiter ab alijs diſcrepantem, quemadmodum in coloribus flavus eſt, aut fuſcus, & in calidum & frigidum, quod tepidum eſt, & alia hujuſmodi. Sed unitivam, & collectivam horum, quæ diſcrepantia ſunt & diſſita. Qualem vocat Empedocles ipſam harmoniam exterminans, & depellens ab ipsâ omnino * * *. Quæ igitur ſunt quæ congregat, & juxta quæ eſt medius? Inquam igitur manifeſtorum, & mundanorum Deorum, & immaterialium & intelligibilium, qui in Bonū ſunt, quaſi intelligibilis, & divina ſubſtantia impaſſibiliter, & abſque additamento aliquo multiplicetur. Eſt igitur quaſi medietas non ab extremis conſtituta, perfecta verò, & immixta ab omnibus Dijs viſibilibus & intelligibilibus & ſenſibilibus & intelligibilibus ipſa Regis Solis intellectualis, & formoſiſſima ſubſtantia. Qualem igitur oporteat hanc medietatem eſſe exiſtimare, dictum eſt. Sic autem decet ſingula percurrere, ut vel ipſius conſpicias ſubſtantiæ medietatem, quo pacto ſe habet ad prima, & ad ultima, mente jam proſpectemus, etſi non omnia percurrere, & pertractare facile ſit. Sed illa igitur, quæ explicare poterimus, experiamur. Unum omnino, quod intelligibile eſt, ſemper præexiſtit, hæc

quidem

quidē omnia ſimul comprehendit in uno. Quid igitur, non univerſus mundus unum eſt animal, totum verò tota anima eſt, & mente plenum, & perfectum ex partibus perfectis? Hujus igitur duplicis uniformis perfectionis, inquam ejus, quæ in intelligibili omnia in uno comprehendit & complectitur, & unitatis ejus, quæ in mũdum & in unam, & ipſam naturam perfectam collecta & conjuncta eſt, ipſa Regis Solis perfectio media uniformis eſt in intellectualibus conſtituta Dijs. Sed enim poſt hoc, continuatio quædam eſt in intelligibili Deorum mundo, omnia in unum conjungens & alligans. Quamobrem nequaquam in cœlum apparet in circulum proficiſcens quintæ naturæ ſubſtantia, quæ omnes comprehendit partes, & aſtringit in ipſas conjungens quod natura apparatum & conſtructum eſt ipſorum, quodque ab invicem effluit, duas has ſubſtantias continuationis cauſas, hanc quidem in intellectualibus, & hanc in ſenſibilibus exiſtentem Rex Sol in eadem conjungit. Et illius verò imitans comprehenſivam potentiam in intellectualibus, veluti ex ipsâ proficiſcens, & ab ultimâ incipit, quæ in manifeſtum conſpicitur mundum. Non igitur quod primum per ſe ſubſiſtens in intellectualibus exiſtit, & ultimum verò in his, quæ in cœlo apparent, mediam habet Regis Solis ſubſtantiam per ſe ſubſiſtētem, à quâ deſcendit ſubſtantiâ primùm effectâ in hunc manifeſtum mundum ipſe ſplendor, qui omnia illuſtrat. Porrò verò juxta aliud quid ſpeculans & intuens, unus quidem eſt omnium

opifex, multi autem, qui in cœlo circumverſantur & circumeunt fabriles Dij. Mediam igitur horum ab Sole deſcendentem in mundum hujus opificis potentiam, & functionem licet conſtituere. Sed ubertas & fœcunditas quidem vitæ multa eſt, & ſuperabundans in ſpecie intelligibili. Apparet autem vitâ fœcundâ mundus plenus. Manifeſtum eſt ergo fœcunditatem Regis Solis vitæ medium eſſe utriuſque, quoniam & hoc, ipſa, quæ apparent, teſtantur. Nam quaſdam quidem ſpecies perficit, quaſdam verò operatur, & quaſdam exornat, & quaſdam demum excitat & movet. Et nihil quidem eſt, quod ſine Solis opifice potentiâ in lucem & generationem proficiſcatur. Etiam ad hæc ſi puram & impollutam, & immaterialem ſubſtantiam in intelligibilibus cognoſcimus; cùm nihil extra ipſam progrediatur, neque exiſtat alienum, plenam quidẽ propriâ impollutâ puritate ipſam in mundo in circulum, & ambitum apparens corpus conjungérem ad omnia immixta elementa valdè diſcretam & puram naturam puriſſimi, & divini corporis inveniemus, & ipſam Regis Solis ſplendidam & incorruptam ſubſtantiam, utriſque mediam, nempe immaterialis puritatis in intelligibilibus & immixtis, & puræ in ſenſibilibus ad generationem & corruptionem. Et puræ quidem ſynceritatis maximum hoc indicium, quoniam neque lumen, quod potiſſimum inde in terram fertur, admiſcetur cum aliquo, neque ſordes, & coinquinamentum aliquod ſuſcipit, ſed manet omnino in omnibus, quæ ſunt, purum &

rum & impollutum, & nullâ aliâ paſſione affe-ctum. Etiam adhuc attentione quadam ſunt a-nimadvertendæ immateriales ſpecies & ſenſi-biles, quæcunque in materiam ſunt, aut in obje-ctum aliquod. Apparebit rurſus hîc medium in-tellectuale ſpecierum, quæ in magnum Solem aſſurgunt, ſub quibus ſpecies materiales juvan-tur, cùm neutiquam poſſint neque eſſe, neque ſervari, neque ſi ab illo in ſubſtantiam produ-ctæ ſint. Quid enim, non hic eſt ſecretionis ſpe-cierum, & concretionis materiæ cauſa? Et qui non ſolùm facultatem, ut ipſum intelligamus, præbet, verumetiam ut oculis videamus? Ete-nim diſtributio radiorum in omnem mundum, & ipſa luminis adunatio ipſam opificem effe-ctionis manifeſtat ſecretionem. Cùm igitur bo-na plurima appareant in ſubſtantiam Dei, quæ quidem medium in intelligibilium & munda-norum Deorum cõſtituunt, jam ultimam ipſius manifeſtam ceſſationem percurramus. Prima i-gitur eſt ipſius in ſupremum mundum, quæ So-larium nuntiorũ veluti ſub paradigmate, ideam & hypoſtaſin habet. Poſt hanc verò ſenſibilium generativa eſt, cujus quod honorificentius eſt & præſtantius, cœli, & aſtrorum habet cauſam. Quod autem inferius & abjectius eſt, invertit generationem, & ab æternitate comprehendit & accingit ipſius in ſeipſo ingenitam ſubſtan-tiam. Omnia igitur, quæ ad hujus Dei ſubſtan-tiam pertinent, percurrere, neque ſi cui daret fa-cultatem intelligendi hic ipſe Deus poſſibile ſa-nè eſſet, quoniam & omnia comprehendere, &

complecti mente mihi impoſſibile apparet. Et quia multa quidem percurrimus, imponere decet quaſi ſigillum, & terminum huic ſermoni, nos, qui in alia ipſum ſumus aſſumpturi, quæ minori quidem indigent ſpeculatione. Eſt igitur hoc ſigillum, & veluti ſub quadam ſummâ omnia comprehendens, ipſa, de ſubſtantiâ Dei cognitio, quam ipſe nobis injicit, qui breviter comprehendere volumus cauſam ipſam à quâ proceſſit, & ipſe quis ſit, & quibus adimpleat manifeſtum mundum. Dicendum eſt igitur ex uno proceſſiſſe Deo unum ab uno intelligibili per mundum Regem Solem intellectualium Deorum, ut medium in medijs conſtitutum, juxta univerſam quandam medietatem cōcordem & amicam, & ea congregantem & conjungentem, quæ diſcrepantia ſunt, & in adunationem ultima cum primis inducentem, & perfectionis, & continuationis, & fœcundæ vitæ, & uniformis ſubſtantiæ media habentem: qui & huic ſenſibili mundo variorum Bonorum Dux, & author eſt. Et non ſolum ob ſplendorem, quo ipſe mundum circumit, & illuſtrat, annuntiat & oſtendit ſuas ipſius ſubſtantias, verumetiam ingenitam cauſam horum, quæ fiunt, comprehendit; etiam & ante hanc ſempiternorum corporum nullo ſenio corruptibilem, & permanētem vitæ cauſam. Et hæc quidem dicere noſtræ facultatis fuit, de hujus Dei ſubſtantiâ, etſi plurima relicta ſint, tamē dicta ſunt non pauca. Quoniam verò potentiarum ejus multitudo, & ejus operationum pulchritudo hujuſmodi eſt, ut ſit

exceſſus

exceſſus quidam, & hyperbole eorum, quæ in ejus ſubſtantiam conſpiciuntur, & quia divinâ providentià in lucem nata ſunt, ut per ſuperſtitem naturæ modum, & vitæ ubertatem accreſcant & multiplicentur, obſerva quid faciamus, qui in immane pelagus accingimur, vix libenter à multo priori ceſſantes ſermone. Audêre tamẽ oportet illum, qui Deo fretus eſt, & rurſus ſermonem aggredi tentare. Communiter autem quæ prius dicta ſunt de ipſius ſubſtantiâ, ad potentias pertinêre ſuſcipiendum eſt. Non enim aliud eſt ſubſtantia Dei, & potentia verò aliud, & mehercule tertium quid eſt præter hæc, efficacia & actio, omnia enim quæ vult hæc ſunt, & poteſt & efficit. Neque quod non eſt, vult, neque quod vult, facere non poteſt, neque quod non poteſt, efficere vult. Hæc igitur in hominem nequaquam hoc modo habet. Duplex enim eſt pugnans natura in unum dependens ex animà & corpore, illà quidem divinâ, hoc autem obſcuro & tenebroſo. Videtur autem pugna eſſe quædam, & factio, quoniam & Ariſtoteles inquit: Propter hoc hujuſmodi neque voluptates confiteri, neque triſtitias in ſe mutuò in nobis eſſe. Harum enim altera, inquit, eſt noſtræ naturæ, hæc autem ad illam oppoſita, dolor eſt. Etenim in Dijs nihil eſt hujuſmodi; quoniã ſubſtantia in ipſis eſt Bonum, & continuò; non autem aliquando eſt & aliquãdo non. Primùm igitur quæcunque diximus, ſubſtantiam ipſius conſtituere volentes, etiam hæc nos dixiſſe de potentijs & actionibus eſt exiſtimandum. Quo-

Lib. 7. ad Nicom. cap. 14.

niam autem in his hujuſmodi ſermo videtur invertere quæcunque de potentijs ipſius, & actionibus ſunt, deinceps ſpeculentur hæc non opera ſolùm, ſed & ſubſtantiam eſſe cenſeri. Sunt enim Dij affines Soli & congeniti, ſub purâ ſubſtantiâ Dei ſublevati & multiplicati. Quidam verò in mundo circum ipſum, quidam uniformiter exiſtentes. Audite igitur primùm quęcunque, inquit, qui cœlum, non quemadmodum equi, & boves conſpiciunt, aut aliquid aliud ex irrationalibus & imperitis animalibus, ſed ex ipſo quod apparet inviſibilem naturam ſtudioſo animi ſpeculãtes conatu. Etiam autem ad hæc, ſi tibi eſt gratum, de potentijs ipſius, & actionibus, quæ ſupra mundum ſunt, & ex infinitâ hujus multitudine pauca cõſpicies. Prima quidem potentiarum ipſius eſt, illa, ſub quâ totâ, per totam intellectualem ſubſtantiam extremitates ipſius in unum, & idem colligens, ſe unam eſſe manifeſtat. Quemadmodum enim de ſenſibili mundo evidenter datur ſpeculari, & cognoſcenti perpendere ſtudio, igne in terrâ convolvente aërem, & aquam in medio extremorum, horum vinculum nequaquam aliquem meritò in priorum corporum ſubſtantiam ſeparatam, & in generationem habentem principium vel adhuc effici, vel conſtitui exiſtimare. Ita ut in illis extremas cauſas ſeparatas penitùs à corporibus, ab quorundam medietate, in hæc ab Rege Sole deductas, & collectas in ipſum intelligere & perpendere ſit neceſſe. Concurrit enim cum ipſo, ipſa Jovis opifex potentia, quam diximus

& pri-

& primùm conſtitui, & ſacrari ipſis in Cypro, & manifeſtari communiter ejus delubra. Et Apollinem quidem ipſum atteſtamur ſermone, quẽ videtur ſanè ſupra ſuam ipſius naturam melius eſſe cognoſcere. Ineſt enim Soli & hic, & communicat ſimplicitatem cogitationum, & permanentem ſubſtantiæ naturam, & ad hæc, ſub hac exiſtit efficaciâ & vi. Sed Bacchi peculiare opificiũ nullo modo ſeparat hic Deus à Sole. Hunc enim ſubſtituens ſemper, & manifeſtans in eodem throno ſedentem, nobis pulcherrimarum illarũ cogitationum, quæ à Deo ſunt, dux eſt, & conciliator. In quantum autẽ in ipſo cõprehendit Deus hic Sol principia pulcherrimæ intellectualis permixtionis, Apollo eſt Muſarum Dux & Princeps. Et quia totam nobis bonæ conſtitutionis vitam adimplet, generat quidem in mundo ipſum Æſculapium, habétque autem ipſum etiam ante mundum apud ſemetipſum. Sed ſi plurimas etiam alias aliquis in hunc Deum ſpecularetur potentias, nequaquam quidem omnes aſſequetur. Et ſufficere quidem ſeparatis & primis corporibus in ipſas exiſtimo cauſas, quæ ſemotæ ab naturâ manifeſtâ, præbent opificij æqualem Soli & Jovi potentatum, & unum faciunt meditari, & conſpicere, eos, qui ſimplicitatem verò cogitationum cum æterno, & in hoc conſtanti, ſimul cum Apolline ſpeculantur, & ſeparabilitatem quidem opificij cum Baccho, qui ſeparabilem ſubſtantiam adminiſtrat, & tutatur; & eos etiam qui quod pulcherrimæ ſymmetriæ eſt, & intellectualis mixtionis in ipſam

Muſarum Ducis potentiam contemplantur, & hoc quod eſt adimplêre bonam totius vitæ conſtitutionem cum Æſculapio, intelligunt. Hujuſmodi autem ſunt ſupra mundanas ipſius potentias. Opera verò ejuſdem ordinis cum his, ſuper manifeſtum mundum, ipſum eſt Bonorum complementum. Quoniam enim legitima eſt Boni proles, ab ipſo perfectam Boni partem ſuſcipiens, ipſe omnibus intellectualibus diſtribuit Dijs beneficam, & perfectam ipſis tradens ſubſtantiam. Unum equidem eſt hoc. Secũdum verò opus eſt Dei ipſa intellectualis pulchritudinis, in intellectualibus, & incorporeis ſpeciebus perfectiſſima diſtributio. Cùm enim in naturâ appareat ſubſtantia fœcunda, quæ generare exoptat in pulchritudine, & exponere fœtum, adhuc etiam neceſſe eſt, ut præcedat hæc quæ in intelligibili pulchritudine hoc ipſum æternè, & ſemper operatur. Sed non quæ nunc quidem eſt, & rurſus verò non, & aliquando quidem generat, & porrò verò eſt ſterilis: quæcunque enim hîc aliquando ſunt bona, hæc in intelligibilibus exiſtente causâ fœcundâ exponunt in intellectuali, & æternâ pulchritudine fœtum ingenitum, quem Deus hic vel in ipſum ſubſtituens, illi ſanè perfectè mentem diſtribuit, quaſi oculis per lumen conſpectũ præbens. Ita etiam & in his ſub intellectuali quodam paradigmate, quod protendit multò manifeſtius ipſo ætherio ſplendore, omnibus, hoc, quod eſt intelligere, & intelligi præbet. Alia verò in has efficacia eſt admirabilis. Apparet igitur in Regem omnium

Solem

Solem ipſa melioris naturæ generatio, & conceſſa pars melior Angelis, Dæmonibus, Heroibus,& animabus ſeparatis, quæcunque manent in exemplari, & ſub quadam ideæ ratione; nequaquam ſeipſas corpori tradentes. Igitur mundanam ſubſtantiã Dei,potentias etiam ipſius & opera,Regémque omnium celebrantes Solem, in quantum nobis facultas fuit honeſtam in illum aſſequi celebrationem feſtinantes percurrimus. Et quoniam verò,ut dicunt, oculi auribus fideliores ſunt, etiamſi ipsâ intellectione infideliores ſint, & invalidiores, age jam de illius manifeſto opificio, vel ab ipſo aſſignantes quidpiam jam mediocriter lòqui tẽtemus.Subijt autem ipſum hic viſibilis mundus ex ſæculo. Sedem enim habet hoc mundanum lumen ab ipſo ævo, non autem nunc quidem, & tunc verò non, neque aliquando aliter,ſemper demum eodem modo. Sed ſi aliquis hanc æternam naturam vel uſque ad cogitationem temporaliter voluerit perpendere & excogitare, & omnium quidem Regem Solem confertim ſplendẽtem, facilè autem cognoſcet quot Bonorum, ab ipsâ æternitate ſit cauſa mundo. Novi equidem & Platonem magnum illum, & poſt hunc virum tempore quidem, nõ autem naturâ inferiorem, Chalcidenſem inquam Jamblichum, qui nos tum alia ad Philoſophiam, tum & hæc eleganti quodam ſermone docuit,uſque ad hypotheſim quandam ipſum fuiſſe generatum proferentes, & quaſi tempoream quandam ejus compoſitionem ſupponentes, ut magnitudo operum ipſius

excogitaretur. Niſi quod mihi quidem illorum relinquenti omnino vires nullo modo eſt temerè periclitandum, ſiquidem periculo caret, neque hoc vel uſque ad nudam hypotheſim temporalem quandam de mundo ſupponere fabricationem, veluti inclytus Heros Jamblichus exiſtimavit. Niſi quòd quia Deus ex æternâ proceſſit causâ, potiſſimum verò produxit omnia ab æterno, ab inviſibilibus viſibilia divinâ quadam voluntate & celeritate indefinitâ, & potentiâ quadam inſuperabili omnia confertim in tempore, quod nunc eſt, generans, & ſortitus eſt quidem tãquam nimium propriam ſedem, mediũ cœli, ut undequaq; æqualia diſtribueret bona his Dijs, qui ſub ipſo ſũt, & cũ ipſo proficiſcũtur. Adminiſtrat enim quæ ultra ſunt, & octavã cœli cyclophoriã, & nonũ, ut exiſtimo, opificiũ, quod in generatione & corruptione eſt, cõtinétque ſempiternè revolutã in ſe generationẽ. Planetes verò, patet, circũ ipſum tripudiantes & verſantes modum habere, & menſurã motus, etiam in Deum hunc, talémque in rerum formas ſymphoniam & concordiam. Etenim totum cœlum ipſum in omnes ipſius partes compactum, & cõcinnè conſtitutum Dijs eſt, ex Sole, plenum. Eſt enim hic Deus quinque circulorum in cœlo, & tres horum inſequitur, in tribúſq; generat Charitas. Reliqui verò magnæ ſunt neceſſitatis flagella. Fortaſſe quidem quidpiam ſtultum, & inſipiens dico Græcis, quaſi fas tantum ſit, quæ conſueta ſunt, & nota dicere. Non equidem vel hoc eſt, ac ſi quis omnino ſuſciperet eſſe peregrinum.

grinum. Sunt enim nobis quidam Dioſcuri, (ô ſapientiſſimi,& qui ſine exploratione,& examine plurima ſuſcipitis) non dicuntur verò alternis diebus durantes, quoniam non fas eſt nos ipſum diem conſpicere, ut auditis manifeſtum, nempe heri & hodie. Præterea quid vult hoc ab ipſis Dioſcuris? Aptemus hoc naturæ cuidam,& rei commune, ut nihil neque ſtultum dicamus. Sed neque ſi invenerimus id exactè perpendentes & examinantes. Non enim quemadmodum quidam Theologorum ſuſceperunt dicere circa hemiſphæria totius Univerſi, hæc duo ſecum rationem habent. Nam quo modo eſt alternanti die exiſtens horum unumquodque,nihil facile eſt cognoſcere, cùm dies juxta illuminationem ipſorum inſenſibili quodam augmẽto fiat: ſpeculemur igitur nunc ſuper ea, quæ ipſi moliri fortaſſe videmur inde. At ejuſdem diei illi participes rectè dicentur quibuſcunque æquale eſt tempus profectionis Solis ſuper terram in uno, & eodem menſe viſibili, quod nunc niſi alterno tempore durans circulis congruit tum alijs, tum & ut à tropicis ſuſcipitur non æquale eſt. Hi enim ſemper apparent ubique utriſque, qui oppoſitam habitant terram. Horum autem, qui aliud conſpiciunt, nullo modo conſpiciunt aliud. Sed ne plura de ipſis loquens abſumam, ipſas converſiones componẽs, quemadmodum ſcimus, pater temporum eſt, non relinquens vel ullo modo polos, Oceanus ſanè duplicis eſt Dux & principium ſubſtantiæ. An verò obſcurum & hoc,& incognitum dicimus? quoniam &

Iliad.14. ante nos hoc Homerus dixit:

Ὠκεανοῦ ὥσπερ γένεσις; πάντεσσι τέτυκται
Θνητῶν τε θεῶν τε——
Oceani ut cunctis generatio tota Deorum eſt,
Atque hominum.——

Ac ſi ipſe diceret beatorum. Et revera: quoniam omnium nihil eſt, quod non Oceani ſit ſubſtantiæ fœtus. Sed ad quid hoc ad plures vis ut tibi dicam. Equidem & tacere melius fuerit: nihilominus tamen dicetur. Inquam igitur, etſi non omnes paratè & promptè ſuſcipient, Solis orbis in aſtris carentem plagam fertur, multum erranti cœlo ſublimior. Et ita quidem errantium non habebit trium medium orbium juxta poſtremas & abſolutas hypotheſes, ſi decet hæc hujuſmodi vocare hypotheſes, ſed non hęc quidem dogmata, quæ Sphæricorum orbium ſunt hypotheſes. Quidam enim Deorum, aut Dæmonum magnorum quidem quorundam percipientes eſſe dicunt. Quidam autem ſupponũt, quod probabile eſt ex ſymphoniâ & conſenſu, qui ad ea, quæ apparẽt, eſt, laudare verò dignum eſt hos quidem, credere autem illis ita melius eſſe videtur, quos & ego vel ludens, & ſeriò agens quidem veneror & admiror. Et hæc quidem hactenus dicunt. Multa enim, uti dixi, multitudo eſt cœleſtium Deorum, quos cognoverunt, qui cœlum non obiter, neque quaſi pecora conſpiciunt. Tres enim quadrupliciter ſcindens in communicationem Zoophori circuli ad unumquemq; ipſorum, & hunc rurſus Zoophorum in duodecim Deorum potentias dividit. At-

dit. Atque equidem horum unumquemque in tres, ita ut faciant ſex in triginta, & inde, exiſtimo, deſcendit ex cœlo ad nos, triplex Gratiarum donatio & elargitio, ex circulis, quos Deus, qui quadrupliciter ſcindens quadruplicem ſcindit temporum pulchritudinem. Hæ verò converſiones habent temporum & circuli. Et Gratiæ verò in terrâ per ſimulacra quaſi in imitationem quandam exprimuntur. Eſt enim Bacchus χαριδότης, nempe lætitiæ dator, qui in unum, & idem dicitur cum Sole regnare. Ad quid igitur tibi ipſum Orum dicam, & alia etiam Deorum nomina, quæ omnia Soli conveniunt? Cognoverunt enim homines Deum ex his, quæ Deus hic operatur, qui totum cœlum intellectualibus Bonis perficiens, etiam ipſi intelligibilem pulchritudinem impertitur. Inde quidem inchoant totum ipſum & partes, ſub ipsâ bonorum plurimorum donatione. Omnem enim adminiſtrāt motionem uſque ad extremam mundi ceſſationem, & naturam & animam; & omne quidē eſt, quod omnia ubique perficit. Hunc verò hujuſmodi exercitū Deorum in unam imperatoriam adunationem & conjunctionem conſtituens, Minerva prudentiam præbuit. Quam fabula verò inquit ex Jovis capite eſſe genitam. Nos autem totam ex toto Rege Sole objici comprehenſam in ipſo dicimus. Et hâc à fabulâ quidem ſeparantes, quoniam non ex extremâ parte totam ex toto, nam & in aliâ etiam nihil differre ab Sole Jovem exiſtimantes, eſſe confitemur ſub antiquâ quidem opinione & famâ. Et in

hoc quidem ipſum providentiam Minervam vocantes nihil innovamus, ſiquidem rectè audimus:

Ἴκετ' ἐπὶ χθόνα οὐρανόθεν γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Ex cœlo in terras venit Dea cæſia Pallas.

Ita igitur & antiquis apparuit Minerva providentia in eodem throno cum Apolline, qui nihil ab Sole differre exiſtimatur. Non igitur & divino quodam fato hoc Homerus (fuit enim, ſicuti videtur, divino afflatus numine) divinavit, in multis ſuæ Poëſeos locis;

Τιοίμην δ' ὡς τίετ' Ἀθηναίη καὶ Ἀπόλλων.

Et colerer, colitur ceu Pallas, & altus Apollo.

Ab Jove quidem, quemadmodum eſt hic ipſe Sol, veluti & Rex Apollo, communicat ſe cum Sole ſub ſimplicitate quadam cogitationum, ita etiam & Minervam cenſendum eſt ab ipſo ſuſceptam, quæ ſubſtantia eſt ipſius, & perfecta cognitio, conjungere quidem ipſos in Deum Solem cum ipſo Rege omnium Sole, abſque confuſione aliquâ in adunationem quandam, & ipſam puram, & impollutam vitam ab extremâ apſide cœli per ſeptem illos circulos uſque ad Lunam plenam, & exuberantem influere, quam ipſa Dea, quòd circularium ſit corporum extrema, adimplevit prudentiâ, à quâ Luna, quæ intelligibilia ſunt ſuper cœlum, ſpeculatur, & videt, & ea, quæ ſub ipſam ſunt, varijs exornans materiam ſpeciebus. Interficit etiam, & ſubvertit ferinam ipſius naturam, & tumultuantia & confuſa jura. Hominibus autem bona diſtribuit Minerva, nempe ſapientiam intelligere, &

opifices

opifices etiam artes. Habitat autem urbium Arces, ipſas quidem conſtituens, & politicam, per ſapientiam communicationem. Parum autem & cum Venere hæc conjunguntur. Opificia autem quædam huic Deæ Phœnices Rhetores cóſitentur, & ego ſanè credo. Eſt igitur hæc commixtio cœleſtium Deorum, & harmoniæ ipſorum etiam amicitia & adunatio. Nam cùm prope Solem ſit, & circum illum currat, illíque appropinquet, adimplet verò bono temperamento cœlum, & fertilitatem terræ impertitur, cùm primùm excuſſa ipſa fuerit, quàm perpetua generatio animalium, cujus Rex quidem Sol primam effectricem cauſam habet. Venus autem cum ipſo ſimul cauſa eſt, quæ demulcet animas noſtras ſub communi quadam lætitiâ. Demittit quidem in terram ex æthere ſplendores quoſdam jucundos, & immortales ipſo auro illuſtriores. Etiam modeſtè me gerere volo in Phœnicum Theologiam, ſiquidem non fruſtrà hic ſermo progrediens id oſtendet. Qui Edeſſam quidem habitant, qui ſacer ab æterno Solis lucus eſt, Monimon ipſi, & Azizon adjungunt & conſtituunt, quod innui, inquit Jamblichus, à quo & alia omnia ex pluribus pauca ſuſcipimus, Monimon quidem eſſe Mercurium, & Azizon verò Martem Solis aſſeſſores & aſſeclas, multa, & bona in terram influere. Igitur opera, quæ in cœlum hic Deus exequitur, hujuſmodi ſunt, & quæ ſub his perficiuntur, ut uſque ad terræ perveniant terminos, quæcunque enim ſub Lunam operatur, longum ſanè erit omnia

enumerare, niſi quod ſub quadam ſummâ, & capite hæc ſunt dicēda. Novi igitur ego, & primùm memoraſſe, quando exiſtimavi ex his quæ apparent, inviſibilem hujus Dei ſpeculari ſubſtantiam. Hic verò ſermo poſtulat nunc ſub quodam ordine, ut de ipſis oſtendam & doceam, quemadmoddm enim in intellectualibus habêre dicimus principatum, Solem qui magnam in indiviſam ſubſtantiam ſui ipſius multitudinem uniformiter habet Deorum, ſiquidem in ſenſibilibus, quæ æternam in circulum, & nimium fœlicem peragunt perfectionem, oſtendimus ipſum Principem, & Dominum elargientem quidem, & adimplentem totum cœlum, veluti apparente quodam ſplendore, ita etiam infinitis bonis alijs inviſibilibus. Perficiuntur autem ab ipſo bona, quæ ab alijs viſibilibus ſuppeditantur, & ab his ipſa illa ſub ineffabili, & divinâ quadam perfecta efficaciâ. Ita etiam in locum ſapientiæ conſtitutum, Deos quoſdam incidere eſt exiſtimandum ab ipſo Rege comprehenſos. Qui quadruplicem elementorum gubernantes naturam, in quæ ſtabiliuntur & firmantur, has animas cum tribus melioribus habitant generibus. Et ipſis quidem ſeparabilibus animabus quorumcunque bonorum eſt cauſa, mixtionem quandam impertitur, & ſupplicium objicit, illáſque ſplendore quodam illuſtrat, puráſque reddit. Et aliam quidem non ita tribuens naturam è ſurſum ipſi fertilitatem movet & excitat. Verumetiam diviſibilibus, & ſeparabilibus naturis hic profectionis uſque in finem eſt revera cauſa.

cauſa. Hominem enim ab homine generari inquit Ariſtoteles & ab Sole. Et idem etiam in alia omnia quæcunque ſeparabilium naturarũ ſunt opera ab Rege Sole convenit excogitari. Quid enim nobis imbres & ventos, & quæ in ſublimibus locis generãtur, duplici evaporationis quaſi materià utens Deus iſte non operatur & efficit? Nam calefaciens terram vaporem, & fumum extrahit. Ex hujuſmodi enim fiunt non ſolum ſublimes, & ætheriæ paſſiones, ſed quæ ſub terram aut parvæ, aut magnæ commoventur. Quid igitur in hæc percurram longius, cùm jam lateat finem huic operi prorſus imponere, mihi præcipuè primùm quæcunque hominibus Sol Bona dederit celebranti? Ab illo enim geniti ſumus, ab ipſo quidem nutrimur. Quæ enim diviniora ſunt, & quæcunque animabus donat, illas corporibus ſolvens, deinde deducit in affines Dei ſubſtantias, & tenuiſſimum, & intenſiſſimum divini ſplendoris quaſi vehiculum, ipſúmque in generationem ſecurè, & tutò datum deſcenſum animabus, celebrent alij dignè, & à nobis credantur, potius quàm oſtendantur; quæ enim nota ſunt omnibus, non eſt erubeſcendum percurrere. Cœlum verò, inquit Plato, nobis eſſe ſapientiæ magiſtrum. Nam inde numeri excogitamus, & intelligimus naturam, cujus differentiam & præſtantiam non aliter quàm ab Solis periodo, & rotatione excogitamus, inquit ipſe Plato, & diem & noctem primùm, prætereà ex lumine Lunæ, quod datum eſt ipſi diviniſſimæ ab Sole. Deinde progredimur in ampliorem hu-

jus ſapientiæ cognitionem undequaque ſymphoniam & concentum, qui in hunc Deum eſt conjicientes, quod & ipſe alicubi teſtatur. Scilicet quia noſtrum genus laborioſum, & miſerum ab ipsâ naturâ eſt, Deos illud miſerantes dediſſe nobis & Bacchum, & Muſas nobiſcum ſimul tripudiantes & concurrentes. Apparuit autem nobis Sol horum communis Dux & Princeps, Bacchi verò pater celebratus, Muſarum verò Præfectus. At Apollo, qui cum ipſo regnat, non ubique remiſit terræ commoda. Sed ſapientiam dedit hominibus divinam. Ornavit autem ſacris, & politicis Urbes legibus. Hic autem plurimas terræ habitabilis partes Græcorum colonijs mãſuefecit. Effecit verò ut facilè obſequerentur Romanis, qui ipſi habent nõ genus ſolùm Græcum, verumetiam leges ſacras, & veram in Deos fidem ex principio in finem Græcanicam conſtituentes & cuſtodientes. Ad hæc autem & Urbem, nulla quidem harum urbium, quæ optimè in mundo adminiſtrantur, inferiorem conſtituunt Græcanicam & genus, & Reipublicæ adminiſtrationem & ſtatum. Ad quid etiam tibi dicam, quomodo ſalutem, & incolumitatem omnium præmeditatus fuerit, & excogitaverit, ſervatorem omnium generans Æſculapium, & quomodo etiam dederit Venerem ſimul Minervam emittens ad nos propemodum illam ſubſtituens curatricem legis, ut ad nihil aliud uteretur mixtione quàm ad generationem ſimilis. Et propter hoc, & propter ipſius circumvolutiones, & periodos ad omnia, quæ generantur,

& uni-

& univerſorum animalium cuſtodiam conſtituit ad ipſam ſimilis generationem: quid autem oportet ipſius radios, & lumen gravi quodam laudum ſonitu extollere. Nos igitur illunis, & nullis pervia aſtris quomodo eſt formidabilis,& horrida tandem excogitet aliquis,ut inde quantum habemus Bonum ex Sole lumen aſſignetur. Hoc verò ipſum continuum præbens, & non interceptum nocte in locis, in quibus oportet ab Lunâ ſuperiori nullam ceſſationem nobis laborum ſub ipsâ nocte concedit. Nullus igitur fieret ſermonis finis, ſi omnia aliquis hæc hujuſmodi voluerit percurrere. Etenim nullum eſt Bonum in vitâ quod non ab hoc Deo ſuſcipere poſſimus, aut ab ipſo ſolo perfectum, aut alijs Dijs,ab ipſa tamē ſub perfectione quadam conſtitutum & abſolutum. Nobis autem Dux eſt Urbis. Habet enim ipſius non Acropolin ſolùm cum Minervâ & Venere Juppiter, qui ut omniũ pater eſt laudatus, verumetiã & Apollo in Pallantio vertice, & Sol etiam ipſe hoc commune nomen omnibus & celebre: quomodo autem ad ipſum omnino & omnia conveniant, & Romulidæ quidem,& Æneadæ,cùm multa poſſim dicere, dicam tamen pauca quædam ejus ornamenta. Natus fuit,ut dicunt,ex Venere Æneas, quæ quidem eſt miniſtra quædam Solis & affinis, & ipſum conditorem noſtræ Urbis, Martis fama tradidit eſſe filium inopinatam ſermonum fidem liberans per ea ſigna, quæ poſtremò contigerunt. Præbuit enim ipſi, inquit,mammam Lupa.Ego enim Martem Azizon dictum ab his,

qui Edeſſam Syrorum habitant, ante Solem proficiſci cùm jam prædixerim, & perſpexerim, dimittere exiſtimo. Cujus rei cauſa Lupus Marti potiſſimum, nõ autem Soli congruit? Etenim λυκάβαντα vocant ab hoc Deo totum anni tẽpus. Nominat autem ipſum non Homerus ſolum, neque celebres Græcorum hoc nomen, quod & ipſe Deus perficit. Inquit enim:

Ὀρχηστμῶν λυκαβάντα δυωδεκάμηνα κέλευθα.

Atque implet totum ſub bis ſex menſibus annum.

Vis igitur adhuc ut tibi majus quoddam ſignum exponam? nempe noſtræ Urbis conditorem non à Marte ſolùm fuiſſe demiſſum, ſed fortaſſe ipſi, corporis quidem conſtitutionis effectum fuiſſe quendam Deum Martium, & generoſum qui dicitur acceſſiſſe ad Sylviam huic Deæ lavacra ferentem. Omnino autem à Sole deſcendit anima Dei Cyrini. Danda igitur eſt fides, ut exiſtimo, famæ, congreſſum nempe exactum eſſe horum, qui manifeſtum Solis & Lunæ regnum diſtribuunt. Nam quemadmodum in terram deſcendit, ita etiam & extulit quem à terrâ ſuſcepit, mortale delens igne fulmineo corpus. Ita quidem manifeſtè ipſa terreſtrium opifex in ipſum extremè ſublata Solem ſuſcepit in terram emittens per Minervam providentiã Cyrinum. Et aſcendentem rurſus à terrâ Regem nimium extulit ſtatim Solem. Et quia tu quidem vis, de ipſis, judicium quoddam enarrabo. Numæ autem Regis opus eſt, ut inextinguibilem ex Sole ſervent flammam Virgines apud nos ſacræ per diverſa quædam tempora, quæ enatum ſub Lunâ in

nâ in terrâ ab Deo ignem ſervant. Etiam quodpiam majus his poſſum hujus Dei ſignum exponere, quod ipſius diviniſſimum Regis opus eſt. Menſes quidem ab omnibus alijs, ita ut dicam, ab Lunâ numerantur. Nos autem ſoli Ægyptij ad Solis motus uniuſcujuſque metimur anni dies. Si verò poſteà diceret aliquis nos Mithram honorare, & peragere Soli ſub quatuor annorum ſpatio, certamina, dicet quid recẽtius, ſed melius quidem fortaſſe unum quid antiquorum dicet proponere. Nam anniverſarij circuli principium alius aliunde cõſtituit, quidam vernale æquinoctium, quidam ipſum æſtatis vigorem, & plurimi verò jam ſeneſcentem Autumnum, ut Solis manifeſtiſſima celebrant dona, qui operationem quidem, & efficaciam impendit, quando terra vireſcit & exultat enatis jam fructibus omnibus, tunc verò fiunt apta ad navigandum maria, & hyemis injucundus horror, & hilariorem temperiem mutatur, quidam verò ipſam æſtatis coluerunt, & honorarunt tempus, ut qui tunc temporis tutò in fructuum generationem poſſunt confidentes audêre, cùm jam ſemina collecta ſint, & jam penè maturus vigeat Autumnus, & cocti & matureſcentes in arboribus fructus exiſtant. Et alij quidem his elegantiores finem anni ſuſceperunt eſſe ipſam fructuum omnium perfectionem, vigorem & corruptionem. Hæc equidem & abſoluto jam Autumno agunt & ipſa in annum novilunia. Etenim noſtri primogenitores ab ipſo diviniſſimo Rege Numâ magis etiam adhuc hunc Deum

venerantes, quæ ad ipſam utilitatem pertinebãt reliquerunt, tanquam qui, uti exiſtimo, ipsâ naturâ divini, & egregij cogitatione, & mẽte ipſum quidem cognoſcentes horum cauſam celebrare conſtituerunt concorditer ſub præſenti temporum novilunio, quando Rex Sol iterum in nos ſe extollit ipſa meridionalia extrema dimittens, & tanquam metam Capricornum deflectentes ab Noto in Boream proficiſcitur nobis anniverſaria bona impertiens. Etenim hoc exactè illos excogitantes ita conſtituiſſe anniverſarium novilunium inde ſanè quidam excogitavit. Non enim, ut exiſtimo, juxta diem, quo hic Deus vertitur, ſed juxta illum, in quo omnibus manifeſtus apparet, recedens ab Meridie in Arctos, cõſtituerunt ita quidem feſtum (ita enim fuit ipſis canonum, & regularum ſubtilitas celebris & nota, quas invenerunt quidem Chaldæi & Ægyptij, & Hipparchus & Ptolemæus perfecerũt, & ſenſu quidem indicantes, ea, quæ apparent ſequebantur. Ita verò hæc ab poſterioribus, ſicuti dixi, ſe habentia, excogitata fuerunt, & ad novilunium ſtatim poſt ultimum Saturni menſem peragimus, & celebramus in Solis honoré illuſtriſſimum, & præclarum certamẽ invictúmque, & conſtantem Solis celebrantes & extollentes viam. Neque fas quidem eſt, quæ ultimus menſis habet triſtia quidem, neceſſaria verò tamen perfici ſpectacula. Sed Saturnalibus quidem ſtatim admovet, & adjungit in circulum ipſa Helia, quæ quidem ſæpiſſimè celebrare & perficere mihi Dij conceſſerunt, & ante alios quidem

quidem ipſe Rex omnium Sol, qui in fœcūdam Boni ſubſtantiam ex æternitate progrediēs medius in medijs intellectualibus Dijs, & continuus ipſos adimplens tum infinitâ pulchritudine, tum fertili quadam facultate, & perfectâ mēte, & omnibus confertim Bonis ſine tempore. Et in præſenti verò tēpore ſplēdeſcens in manifeſtā mediā totius cœli circumvolutā ſedem propriā ex æternitate, etiam impertitur Univerſo ipſius pulchritudinē, omne cœlum his hujuſmodi Dijs adimplēs, quoſcunq; ipſe in ſeipſo intellectualiter habet circūipſum inſeparabiliter adimpletis & cōfertis, & uniformiter cum ipſo cōjunctis & unitis. Verumetiā & ipſum ſub Lunâ locum propter perpetuam rerum generationem cōprehendens & bona illa curat & impēdit, quę ex circulari corpore eduntur, & effluunt, communique ex hominum genere, & privatim quidem ex noſtrâ Urbe. Sic igitur noſtram ex æternitate animam ſubſtituit comitem manifeſtans ipſius. Hæc igitur quæcunque fermè prius optaveram, dabit & communi quidem Urbi conſentaneam ſibi, & admiſſam æternitatem, & cum benevolentiâ ſuppeditans ſervabit. Nobis autem in tantum benè exequi, & operari humana & divina daret, in quantum vivere concederet. Et vivere quidem & adminiſtrari vita dabit, in quantum ipſi & illi gratum fuerit, nobis autem melius, & communibus conducibile Romanorum operibus. Hæc equidem tibi, ô chare Saluſti, juxta triplex Dei opificium in tribus potiſſimum noctibus, ut facile mihi fuit memoriâ per-

currenti, & ſcribere ad te auſus fui. Quoniam quidem tibi, quod primùm in Saturnalia à nobis ſcriptum fuit, non omnino abjiciendum apparuit. Perfectius quidem ſi vis de his ijſdem quidpiam cognoſcere & arcanis, & myſticis ſermonibus, ſi occurreris his, quæ ab divino Jamblicho ſunt conſcripta de his ijſdem volumina, ipſum robur inde humanæ ſapientiæ invenies. Dabit enim magnus Sol nihil inferius, & abjectum de ipſo cognoſcere, & docêre communiter etiam omnes, privatim verò eos, qui ediſcere digni fuerint. Donec autē mihi hoc dederit Deus, communiter ſanè colemus Deo amicum Jamblichum. Unde & nunc pauca ex multis, quæ in mentem venerunt, decerpſimus & percurrimus. Bene enim novi neminem illo perfectius loquuturum, neque ſi multa prorſus vel patiens demolitus & conatus fuerit. Egredietur enim, ſicuti fas eſt, ex veriſſimâ Dei cogitatione. Eſſet equidem fortaſſe prorſus irritum, ſi doctrinæ gratiâ ſermones ipſius poſt illum conſcribere exoptamus, quoniam autem cùm vellem hymnum percurrere Deo gratificum & placitum, in hoc omnino ſuſcepi quod ad ipſius ſubſtantiam pertinet exponere, quemadmodum meæ vires poſtulabant, non fruſtrà quidem exiſtimo hos jam abſolviſſe ſermones. Et illud:

Καδδυνάμιν δ᾽ ἔρδειν ἱερ᾽ ἀθανάτοισι θεοῖσι.

Ut potui ſacra Dijs feci immortalibus ipſis.

Non ſolùm in ſacrificia, ſed in celebritates & laudes, quæ in Deos ſunt, hæc facilè ſuſcepi Cupio igitur pro alacritate & promptitudine mihi

hac

hac benevolum fieri Regem omnium Solem, & bonam mihi concedere vitam, & perfectiorem prudentiam, & divinam mentem, & mutationem & exitum, ſecundum fatum ex hac vitâ: mitiſſimum, cùm tempus opportunum, & tempeſtivum fuerit, & aſcenſum in ipſum poſteà, & manſionem apud ipſum ſimiliter, præcipuè quidem æternam. Si verò hoc majus fuerit horum, quæ à me in vitâ effecta ſunt, multa prorſus, & multorum annorum curricula & ſæcula.

IN

IVLIANI CÆSARIS PANEGYRICVM IN LAUDEM SOLIS,

Vincentij Marinerij Valentini Adnotationes.

STUDIO quidem nõ vulgari doctiſſimus Theodorus Marcilius hunc Panegyricum Juliani Cæſaris in priſtinam reſtituit integritatem, loca mutila expleverat, typorum errata emendaverat, ſenſuum perturbatam ſeriem correxerat, & denique, quidquid habet lucis illi ex ſuâ fulgentiſſimâ lampade diſtribuerat. Verumenimvero, ut hoc opuſculum accu-

ratâ quadam animi recenſui attentione, nõnullæ animadverti quæ in meliorem ſenſum reddi poterant, & quæ veriorẽ expectabãt cenſuram, & conjecturam poſtulabant certiorem. Vetuſtas enim ſub ipsâ librariorum inſcitiâ pervoluta, multa corrumpere aſſuevit, vaſtavit & peſſimo fœdavit vulnere doctiſſimorum virorum elucubrationes, nóſque eo affecit onere, ut quàm pauci ſint, qui æquis & paribus humeris tantam poſſint ducere ſarcinam, quin labantur, quin & quaſi quibuſdam retibus illaqueati capiantur, & quàm maximopere cæcutiant. In quâ temporum injuriâ, & pernicie non ſolùm Latinorum opera, verumetiam, quod difficilius eſt, Græcorum egregiæ quædam vigiliæ nimium ſqualorem contraxerunt. Hoc facilè quidem perſpiciet, qui varia Græcorum volumina evolverit, ſi veram Græcæ linguæ calluerit peritiam. Unde non parum mereri laudis illum exiſtimo, qui injectâ face omnes depulerit prorſus tenebras, verúmque immiſerit ſenſum, & genuinum authoris inſperſerit intellectum. Auſus etenim ego fui poſt tantum virum relictas indagare, in tam fertilis agri planicie, gravidas ſpicas, & illas in meam aream deducere, & proprio meo ventis objectas Muſarum, purgare flabello. Nec verò aliquibus petulans ero, & improbus, qui vel mediocriter ipſam candidam amant veritatem, & veros cognoſcunt Græcæ linguæ anfractus, & hominum facilè non ignorant lapſus. Hujus enim Principis elegantia in hoc me compulit ſtudium; mihi hunc conatum ſum exequutus, &

meo

meo hunc laborem ſacro Apollini. Paginas autem & lineas quas refero, editionis ſunt Pariſiēſis anni 1583. quam Petrus Martinius vulgavit. Pagina 3. linea 4. ἀλλ' ἡγοῦμαι καινότερον, dicēdum eſſe exiſtimo, ἀλλ' ἡγοῦμαι οὐ καινότερον.

Pagina 5. linea 1. ὁ δ' ἕτερον, lege ὁ δ' ἕτερος.

Linea 4. οὕτος, lege οὕτως.

Linea 11. πρωτεργὸς, lege πρωτουργὸς.

Linea 15. τοῦτον εἶναι λέγων ὃν δ' ἐγὼ φαίνομαι λέγειν τὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἔκγονον, lege, τοῦτον εἶναι λεγόμενον ἐγὼ φαίνομαι λέγει, τὸν τοῦ ἀγαθοῦ ἔκγονον. Macrobius lib. 1 in Som. Scipi. teſtatur Philoſophos Græcos ſummum, & principem omnium Deum τἀγαθὸν appellaſſe, qui & πρῶτον αἴτιον nuncupatur. De quo planè nihil vel aſſignare conātur, cùm non ſermonem tantummodo, ſed cogitationem humanam ſuperet, ſed ad ejus ſimilitudinem & exempla confingunt. Sic etiam Plato cum περὶ τἀγαθοῦ loqui eſſet animatus, dicere quid ſit non eſt auſus, hoc ſolùm de eo ſciens, quod ſciri quale ſit ab homine non poſſit. Solùm verò ei ſimillimum de viſibilibus Solem reperit, & per ejus ſimilitudinem viam ſermoni ſuo attollendi ſe ad non comprehenſibilia patefecit.

Pagina 6. linea 12. τοῦ ἀγαθῶν, lege τῶν ἀγαθῶν.

Linea 15. καὶ νοῦν ἀθωώη, lege καὶ νοῦν ἐθεώδει, quidam Philoſophi ſummum Deum Νοῦν, proprio nomine appellabant, exiſtimantes nullâ aliâ cōpellatione poſſe illum inſignire, quâ plenius totum Deum exprimerent, ſic teſtatur Plutarchus, Macrobius, Ariſtoteles, & ipſe Julianus in hoc Panegyrico. De Dijs autem Protagoras nihil ſe

poſſe percipere, neque intelligere fatebatur, quemadmodum Sextus Empiricus, & Diogenes Laërtius referunt. Dicebat enim, Περὶ μὲν θεῶν οὐκ ἔχω εἰδέναι εἴθ' ὡς εἰσὶ, εἴθ' ὡς οὐκ εἰσὶν, πολλὰ γὰρ τὰ κωλύοντα εἰδέναι, ἥτε ἀδηλότης βραχὺς ὢν βίος τοῦ ἀνδρός. Quam hiſtoriam ſcribit item Timon Phliaſius in ſecundo libro Sillorum, uti ipſe etiam Sextus recenſet.

Linea 11. συνεπέστησαν, lege συνεπέστη.

Linea 17. εἴ τις αὐτοῦ, lege εἴ τι αὐτοῦ.

Linea 22. ὑπάρχων, lege ὑπάρχον.

Pagina 10. linea 11. Ἀπόλλωνα συνιδρύονται, lege Ἀπόλλωνα συνιδρύουσι. Ita etiam utitur hoc verbo in ſimili fermè contextu, pag. 16. linea 6. & in alijs etiam locis. Hujus Dei varia cognomina apud antiquos percurrit Macrobius lib. 1. Sat. Etenim Cicero 3. lib. de Naturâ Deorum quatuor Apollines ponit, & Dianas tres.

Linea 14. Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἀΐδης, εἷς Ἥλιος ἐστὶ Σάραπις. In hunc locum mirificam expoſitionem habet Macrobius lib. 1. Sat. ubi non Sarapin, quemadmodum Julianus, ſed Serapin habet, quapropter planè exiſtimo mendoſam eſſe ſcripturam, utpote quæ ita affatim varijs ſcatet erroribus. Præterea illud carmen in hunc modum refert Macrobius:

Εἷς Ζεὺς, εἷς Ἅδης, εἷς Ἥλιος, εἷς Διόνυσος.

Quod Angelus Caninius Orphei eſſe teſtatur (quem diſcipulum Moſis facit Aug. Eugubinus, lib. 5. de perenni Philoſophiâ) & ita illum Latinum fecit,

Bacchus, Sol, Orcus, & Iuppiter unus, & idem.

Ego

Ego autem ne vel una claudicet ſyllaba, his pedibus illud necto,

Sunt unus Pluto, Bacchus, Sol, Iuppiter ingens.

Cujus verſus authoritas ex Apollinis Clarij oraculo ſtabilitur, in quo aliud quoque nomen Soli adjicitur, qui in eiſdem ſacris verſibus inter cætera vocatur ἰάω. Ex quo ipſe Caninius tanquam ex tetragrammato Jehovah, Jovem fuiſſe dictum exiſtimat. Demum locus Macrobij ita ſe habet: Accipe nunc, inquit, quod de Sole, vel Serapi pronuntietur oraculo. Nam Serapis, quem Ægyptij Deum maximum prodiderunt, oratus à Nicocreonte Cypriorum Rege, quis Deorum haberetur, his verſibus ſolicitam religionem Regis inſtruxit:

> Εἰμὶ θεὸς, τοιὸς δὲ μαθεῖν, οἷον κἀγὼ εἴπω,
> Οὐράνιος κόσμος κεφαλὴ, γαςὴρ δὲ θάλασσα.
> Γαῖα δέ μοι πόδες εἰσὶ, τὰ δ' οὔατ' ἐν αἰθέρι κεῖται,
> Ὄμματε τηλαυγὲς λαμπρὸν φάος ἠελίοιο.

Quos ita quidem Latinitate donavi:

> *Sum talis Deus, ipſe tamen velut explico, diſce,*
> *Cœleſtis mundus caput eſt, mare denique venter.*
> *Sunt mihi terra pedes, auréſque per æthera ſubſtant,*
> *Sunt oculi nitidi, nitidiſſima lumina Solis.*

Ex his apparet equidem Serapidis & Solis unam eſſe, & individuam naturam. Ejus templum in Canopo eſt, teſte Strabone, lib. 17. Hic poſt mortem Oſiris eſt appellatus, Plutarch. in Iſide & Oſiride, Epiphan. in Anchorato, Lactant. lib. 1. c. 21. Sarapis enim ſive Sarapta urbs eſt Phœniciæ, ex quâ Cretenſes Europam pro Jove rapue-

ſunt, ut author eſt Scholiaſtes Lycophronis.

Pagina 13. linea 20. φαινόμενον σῶμα, lege φαινόμενον σῶμα συνάπλωσεν, aut aliud ſimile verbum adjunge.

Linea 21. ἀμιςῆ lege ἀμιγῆ. Philoſophi antiqui in illo primo, & rudi Chao omnia mixtim ſecum confluere ſentiebant, vt Heſiodus, Ovidius, Empedocles. Sed poſteà divinis & immenſis Dei viribus, ſummáque virtute unamquamque rerum naturam potenter fuiſſe ſeparatam, ita ut natura, & eſſentia unius alteri ſeſe admiſcêre, & adjungere nequaquam poſſit.

Pagina 15. linea 1. ἀλλὰ τὴν ἑνωτικὴν; adeò diverſam vim Solis depingit Petronius in illo aureo carmine, cùm inquit:

Eſt locus Herculeis aris ſacer, hunc nive durâ
Claudit hyems, canóque ad ſydera vertice tollit,
Cœlum illinc cecidiſſe putes, non Solis adulti
Manſueſcit radijs, non verni temporis aurâ,
Sed glacie concreta rigens, hyemíſque pruinis,
Totum ferre poteſt humeris minitantibus orbem.

Pagina 18. linea 6. εἰλικρινίας, lege εἰλικρινείας. De hac luminis Solis ſynceritate, & puritate lege veterum ſententias Philoſophorum, quas coacervavit Stobæus lib. 1. Eclog. Phyſ. cap. 24. & de Lunâ cap. 25. & de reliquis aſtris, c. 26.

Pagina 19. linea 6. αὐτοῦ τοῦ θεοῦ, lege ἀπὸ θεοῦ, & ilud τοῦ delendum eſt. De rerum ideis, quas Iulianus in hoc loco innuit, lege Diogenem Laërtium in vitâ Plat. lib. 3.

Pagina 20. linea 13. ἑαυτῷ συναποστήσας, lege ἑαυτῷ συναποστάσεις. Hæc omnia latè percurrit Diogenes

genes Laërtius lib.7. ex ſententiâ Poſſidonij, Chryſippi, Zenonis, Antiparris, & Boëthi.

Pagina 21. linea 3. μόγις ἐ ἀγαπηλῶς, lege μόγις ἀγαπητῶς. Hìc audentiùs ſeſe accingit Julianus, ut varias in Solem laudes decanter, & ut varias de Deo ſententias proferat quas philoſophico quidem ſpiritu, & multo ingenij acumine recéſer, quemadmodum Pythagoras atque Empedocles, & Parmenides, & Heraclitus de Dijs multa fabulati ſunt, nec ſecùs etiam Timæus, qui ea, quæ tradita de Deo ab majoribus fuerāt, multo exequitur ſermonis velamine. Etenim ſolem θορæῖον Lycophron appellat in Alexandrâ, quod interpretatur ejus Scholiaſtes genitalem, vel generativum. Nam Sol omnia quidem generat & nutrit, & auget, veluti & Sophocles inquit:

Τὴν πάντων γὰρ βόσκουσαν ἡλίου φλόγα.

Solis nutricem ſplendidi flammam omnium.

De hoc Ariſt. agit in lib. de cœlo.

Lin. 20. τὸ γὰρ θάτερον, lege τὴν γὰρ θατέρα.

Lin. 20. φησὶν τῶν ἐν ἡμῖν φύσεων, lege φησὶν τῆς ἐν ἡμῖν φύσεως. De Naturâ ſic inquit Seneca: Quid enim aliud eſt Natura quàm Deus, & divina ratio toti mundo, & partibus ejus inſerta? Quoties voles tibi licet aliter hunc authorem rerum appellare noſtrarum, & Jovem illum Opt. Max. ritè dices, & Tonantem & Statorem, qui non ut Hiſtorici tradiderunt ex eo quòd poſt votum ſuſceptum acies Romanorum fugientium ſtetit, ſed quòd ſtant beneficio ejus omnia, Stator Stabilitórque eſt. Hunc eundem & Fatum ſi

dixeris non mentieris.

Lin.21. *αὕτη πρὸς ταύτην ἀντικειμένην*, lege *αὕτη πρὸς ταύτην ἀντικειμένη*: Panætius voluptatem in doloris privatione conſiſtere ait, & rurſus dolorem in omni voluptatis amotione, quam tuetur ſententiam Epicurus. Julianus autem hîc quadam naturæ oppoſitione, & contrarietate dolorem horreſcere, & effluere arbitratur.

Pag.22. lin.12. *ἀκούεται*, lege *ἀκούετε*.

Linea 18. *καὶ ἐκ μυρίων τὸ πλῆθος*, corrige *καὶ ἐκ μυρίων τούτου πληθῶν*. Homerus quidem dixit Solem cuncta vidêre & cuncta audire. Et Virgil.4. Æneidos:

Sol qui terrarum flammis opera omnia luſtras.

Heſiodus, Jovis oculum illum vocat, & Piſidas Philoſophus, *τὸ κοινὸν ὄμμα*, & *τὴν πανοπτείαν κόρην*, nempe commune lumen, & pervidentem omnium pupillam: Philoſtratus verò refert Gymnoſophiſtas Solem pro ſummo Deo coluiſſe. Et Mercurius Triſmegiſtus Pimandri cap.5. Cicero in ſomnio Scipionis, & Plinius lib 2. natur. Hiſtoriæ, cap.6 magnifica Solis encomia proferunt.

Linea 19. *δι᾽ ἧς ὅλην δι᾽ ὅλης*, lege *δι᾽ ἧς ὅλης δι᾽ ὅλην*.

Pagina 23. linea 4. *ἢ τῆς γεννήσεως, ἔχουσα τὴν ἀρχὴν*, lege *ἢ τῆς γενέσεως ἐχούσης τὴν ἀρχήν*. Ferè in omnibus hujus operis locis quoties Solem nominat Julianus, Regem illum appellat, & aliquando Deum, quaſi illi, uti exiſtimo, principatum attribuens, principiúmque & efficaciam omnium rerum, veluti & ipſe non uno in loco teſtatur.

Vide

Vide Maximi Tyrij diſſertationem primam, Lactantij lib. de irâ Dei, Minutij Felicis Octavium Apulei Apolog. 1.

Lin. 5. οὐκ ἔσι γίνεσις, corrige οὐκ ἔτι γίνεσθαι.

Pagina 24. linea 8. τὸ μετὰ χωριστῆς, lege τῶν μετὰ χωριστῶν. Cauſas omnium corporum, quæ generantur æqualiter Jovi, ac Soli attribuit, quaſi in hoc nihil differat Sol à Deo: quam ſententiam etiam multi Philoſophi ſunt ſequuti. Sed Zeno Eleates naturam omnium rerum, quæ producuntur tanquam ex primis & legitimis cauſis ex calido & frigido, ex arido & humido fuiſſe profectam arbitratur, quæ omnia inter ſe ad invicem commutentur.

Lin. 10. προϋπάρχουσι δημιουργίας, lege παρέχουσι δημιουργίας. Quemadmodum pag. 25. lin. ultima loquitur.

Linea 11. ὑπάχουσα, lege παρέχουσα.

Linea 15. τουτὶ, corrige τοῦτο.

Pagina 25. linea 15. αἰτίας γονίμου προκαθηγεῖσθαι, lege αἰτίας γονίμου προεκλίθεσθαι. Hoc eſt, quod Macrobius inquit libro primo in ſomnium Scipionis, Philoſophos non in omnem diſputationem admittere fabuloſa, ſed his ſolêre uti, cùm vel de animâ, vel de aëris poteſtate, & ætheris, & de cæteris loquuntur: tum, cùm ſeſe audent attollere vel ad mentem, quam Græci νοῦν appellant, originales rerum ſpecies, quæ εἴδη dictæ ſunt, continentem ex ſummo natam, & profectam Deo.

Pag. 28. lin. 1. ἐπιτροπάδην, lege ἐπιτροπάδει. Ut duo hemiſphæria ſignificet, Dioſcuros hîc adducit,

quod nomen Jovis pueros, ſive filios ſignificat. Qui planè duo hemiſpheria alternanti quodam vitæ modo, & viciſſitudine ſecum repræſentant, uti patet ex Homero, quemadmodum interpretatur Euſtathius. Et illis quidem pileos imponunt, & ſuper illos ſtellas conſtituunt ad ſignificandam hemiſphæriorum conſtitutionem, ſicuti ſcribit Sextus Empiricus lib. 8. contra Mathematicos.

Pagina 29. linea 12. τὶς νιῶ, lege τὶ νιῶ.

Linea 14. τὶς ἐκ lege τοῦτο.

Linea 20. παῖηρ ὀρῶν lege πατὴρ ὡρῶν.

Athenagoras in legatione Herculem in hunc modum planè ænigmaticè ex Orpheo depingebat, nempe veluti Draconem ſpiris involutum & tricipitem, cui caput unum erat Leonis, aliud Draconis, medium verò Hominis, & id equidem præſtitit, quia ſub illis Hercules tempus ſignificabat, & tria capita tres temporis viciſſitudines indicant. Humanum nimirùm tempus præſens caput Anguinum, præteritum; & Leonis caput futurum. Quæ ad hanc triplicem circuli diviſionem, quam Julianus adfert, mirificè pertinent. Plura verò lege apud Pet. Suffridum in Commentarijs in Athenagoram.

Pag. 32. Doctiſſimus Theodorus Marcilius ex illis verbis, quæ ſunt linea 13. hunc verſiculum concinnat:

Ἵκετ' ἐπὶ πυθῶνα ἐκ ἡ γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Ego autem malim in hunc modum verſum hùc conſtruere.

Ἵκετ' ἐπὶ χθόνα οὐρανόθεν γλαυκῶπις Ἀθήνη.

Excæ-

Ex cœlo in terram deſcendit ſumma Minerva.

Quod & ratio carminis perfectius poſtulat, & ſenſus ipſe. Nec enim ſenſit doctiſſimus vir claudicantem ſyllabam in ſecũdà ſede ſui carminis.

Pag. 33. linea 13. ὀλίγα ἔτι, corrige ὀλίγε ἔτι περὶ Ἀφροδίτης ἤδε συνεφάπτεται.

Pag. 35. linea 8. διαγνωσίαν, lege δαιμωνίαν.

Linea 10. nihil mihi videtur eſſe explendum uti Theodorus ſenſit, quod ex ipſo contextus ſenſu conjicitur.

Linea 19. περὶ ἃ, lege περὶ ὃς.

Pag. 37. linea 3. κατάδυσιν τῆς ψυχῆς, lege κάθοδον τῆς ψυχῆς.

Pag. 38. lin. 17. διά τι τοῦτο, lege διά τε τοῦτο.

Linea 19. πάντα τὰ φυόμενα, lege εἰς πάντα τὰ φυόμενα.

Linea 20. ζώων φύλακι κεῖται, lege ζώων φύλακ' ἔθηκε.

Pag. 40. linea 11. πρὸς ὃ καὶ ὁ θεὸς διαγνύων γὰρ φησί, corrige τὸ ὃ καὶ ὁ θεὸς διαγνύει, φησὶ γάρ. Illud autem quod in calce hujus paginæ inquit, nempe τὸ ὃ ὅλων ἐξ ἡλίου κατῆλθεν ἡ ψυχὴ τοῦ θεοῦ Κυρίνου. De Romulo planè intelligit qui Quirinus dicitur. Cujus nominis Grȩca prolatio Κυρίνον facit. Græci enim nomina Latina, quæ per Q & V liquidam inſcribuntur, dum in ſuam transferunt linguã, ablato elemento Q proiſus carẽt, & V mutato in ſuum Y peculiari quadã enuntiant prolatione, ut in hoc nomine, Aquileia, quemadmodum eſt apud Strab. lib. 5. ἔξω δ' ἐστί, inquit, τῶν Ἐνετικῶν ὅρων ἡ Ἀκυληΐα. Quod etiã & probatur authoritate D. Hieronymi in illud D. Lucæ: Hæc deſcriptio prima

facta eſt à Præſide Syriæ Cyrino, ubi inquit hoc, quod eſt Quirinus inter Latinos, à Græcis ſcribi, Cyrinus. Servius autem in illud Virgil. Æneidos 1.

Cana fides, & Veſta Remo cum fratre Quirinus
Iura dabant, &c. ——

In hunc modum ſcribit, Quirinus Romulus dictus eſt, vel quòd haſtâ utebatur, quæ Sabinorum linguâ Curis dicitur. Haſta enim, id eſt, Curis, telum longum eſt, unde & ſecuris, quaſi ſemi curis dicitur, vel quod Græci Κοίρανος Rex vocatur. Conſtat autem Græcos fuiſſe Romanos vel propter generis nobilitatem. Mars enim quum ſævit, Gradivuus dicitur, quum tranquillus eſt, Quirinus. Denique in Urbe duo ejus templa ſunt, unum Quirini intra Urbem, quaſi cuſtodis, & trãquilli, aliud in Appiâ viâ juxta Urbem prope portam, quaſi Bellatoris, vel Gradivi. Hæc Servius. Quæ omnia ideò adduxi, quia lucem inferunt huic loco, ubi & alia multa prætereo, quia non mihi animus eſt commentarium ſcribere.

Pagina 41. linea 4. τὸ θνητὸν ἀφανήσασα, lege τὸ θνητὸν ἀφανίσασα.

Pagina 42. linea 8. ἐργασίαν ἐνδεδομένην, lege ἐργασίαν ἐνδεδόμενος.

Illud autem quod in hac paginâ inquit, καὶ ἄγουσιν ἡλίῳ τετραετηρικοὺς ἀγῶνας, facilè quidem probat, ſicuti exiſtimo, Luſtrum, ſpatium eſſe quatuor annorum tantùm, ſub quo ſimilia apud Græcos peragebantur certamina, quemadmodum rectè ſentit Antonius Nebriſſenſis. Multi enim

enim viri docti quinque annorum intervallum eſſe Luſtrum prorſus arbitrantur: quemadmodum patet ex Polybio lib.6.cùm inquit: Quæſtores enim ſine Senatus authoritate præter ea, quæ Conſules juſſerint, ne minimum quidem, cùm opus fuerit, in rem ullam ſumptum facere poſſunt. Graviſſimæ autem illi, ac maximæ impenſæ, quam Cenſores in quinquennales Luſtri apparatus faciũt, Senatus præeſt. Vide Scholiaſtem Lycophronis in Alexandrâ, quem ego Latinum feci.

Pag.43. lin.6. τῶν ὡρῶν νεμενίαν, lege τῶν ὡρῶν νεμενυία.

Linea 11. περὶ τῶν μεταγενεστέρων, lege παρὰ τῶν μεταγενεστέρων.

Pag.47. linea 1. ἀλλαγήν τε τὴν εἱμαρμένην, lege ἀλλαγιών τε κατὰ τὴν εἱμαρμένην. Hic εἱμαρμένη, præſtitutus eſt totius vitæ terminus, & finalis naturæ meta, non ut illud Didonis in Æneam:

Sed cadat ante diem, videátque indigna ſuorum
Funera.—

In hac enim Fati diſpoſitione nimia erant ſuperſtitione religioſi antiqui, ita ut ejus obſervationem totum, & abſolutum eventuum inſtitutum eſſe exiſtimarent, quod ex multis authorum ſententijs planè liquet, ſed potiſſimum quidem ex Polybio lib.6. Hiſtoriarum, qui & dierum aſſignationem etiam Senatui convenire affirmat, in ea, quæ ad Reipublicæ gubernacula præcipuè pertinebant, & quæ ad populi fœlicitatem ſpectabant. Inquit enim, Senatus vectigalibus præeſt, denique poteſtatem habet diem Publi-

canis proferendi, etſi quam calamitatem acceperint, eos relevandi, aut etiam locationem inducendi. Sed verius quidem in antiquorum circa Fatum & Fortunam, doctrinam Lactantius Firmianus lib. 3. de falsâ ſapientiâ in hunc modum ſcribit: Non diſſimili errore credunt eſſe fortunam, quaſi Deam quandam res humanas variis caſibus illudentem, quia neſciunt unde ſibi bona & mala eveniant. Cum hac ſe compoſitos ad præliandum putant, nec ullam tamen rationem reddunt, à quo & quam ob cauſam, ſed tantùm cum fortunâ ſe digladiari momentis omnibus gloriantur. Sed non quidem pigebit D. Auguſtinum audire lib. 5. de Civitate Dei, cap. 1. ſic enim ait: Cauſa ergo magnitudinis Imperij Romani nec fortuita eſt, nec fatalis, ſecundùm eorum ſententiam, ſive opinionem, qui ea dicũt eſſe fortuita, quæ vel nullas cauſas habent, vel non ex aliquo rationabili ordine venientes, & ea fatalia, quæ præter Dei, & hominum voluntatem cujuſdam ordinis neceſſitate contingunt. Prorſus divinâ providentiâ Regna conſtituuntur humana. Hoc ego exiſtimo intelligere Julianum, cùm ab illâ vitæ exitum petit naturæ quadam conſtitutum lege, quâ planè omnes omnia regi, & duci fatebantur, quam & ab Rege Sole dari ſibi Julianus exoptat, quæ Ovidius veterum decreta ſororum appellat, quas Lycophron, Senes puellas vocat.

AVTHO-

AUTHORES, QUORUM ſententias adducit Iulianus Cæſar in hoc opuſculo.

Ariſtoteles.
Ægyptij Philoſophi.
Empedocles.
Chaldæi Philoſophi.
Heſiodus.
Hipparchus.
Homerus.
Jamblichus Calcidenſis.
Phœnices Philoſophi.
Plato.
Ptolemæus.

AD DON FRANCISCUM QUEVEDUM COMITIS Iulij Cæſaris Stellæ

ODE.

QUEVEDE, lævum, cui Cruce purpurat
Rubente pectus, Militiæ ſacrum
Inſigne, quæ Divi ſuperbit
Clara patrocinio Iacobi.

Idem Camœnis cari, nec indigens
Prudentis omni tempore conſilî,
Ut te redonatum placenti
Parthenope, Dominóque lætor.
Qui tecum amicis colloquijs diem
Horas in omnes conſerit, & tuo
Arcana curarum reponit
In gremio, penitóſque ſenſus.
Longi per undas æquoris advenis
Diu moratus, dum ratibus viam
Adverſus intercludit Auſter
Turbine ovans, gravidúſque fluctu.
Ergo quòd atri per maris aſperos
Campos procellis, ſoſpes ades, memor
Periculorum, vota Divis
Solve tuis, meritáſque grates:
Et nos, ut ambos gentis ab aulicæ
Dolis remotos, ſanctus amor coquit
Scientiarum, facta Magni
Grandia Gironij canamus.

AD
DON FRANCISCVM
DE QUEVEDO VILLEGAS
Elegia Michaëlis Kelkeris.

QUod niſi Mœcenas aliquis faviſſet, abibat
Mæonij preſſum ſub Styge Vatis opus.
Pindarus hoc canit æternum fautore, nec unquam
Lesbia permittit virgo tacêre lyram;

Hic

Hic quoque perpetuum verſus ſpectare Maronis
Efficit, ac Plauti Comica dicta, diem.
Fare age, quid jam Muſa ſiles? Tibi quære benignū
Præſidium, tenuis ſit tua vena licet.
Nam ſic culta magis ſurges, ſic cedet egeſtas,
Sic erit Oſſunæ Dux memor ipſe tui.
Euge decus QUEVEDO *meum ſis, Doctus Apollo*
Hoc velit, hoc jubeat Sicelidúmque chorus.
Num renues? Procul iſte timor, generoſa tuendi
Innatum Muſas pectora munus habent.
Unde procelloſos mittit dum livida ventos
Turba, meæ ſidus Dux precor eſto ratis.
Pelle Helenen, pluviáſque Hyadas, quæcunque minantur
Dira Διοσκούρων *ſydera fauſta reduc,*
Ut freta dum procerum laudum mea Muſa pererrat,
Egregijs tumeant carbaſa plena Notis.
Sic mihi Mœcenas, ſic ſpes, tuteláque vitæ,
Præſidiúmque meæ depereuntis eris.

CHRONOSTICHON.

In navem captam: continet annum, menſem & diem, quando Neapolim adducta necnon unde, cui & à quo:

LætVs SoLe CaLet ter AqVarIVs eCCe GIronI
Portat ab Eoo LIttore CoſtarateM.

IVSTVS LIPSIVS D. FRANCISCO DE Quevedo Villegas

S. P. D.

Dij tibi dent animos, continuentq́ tuos.

PATERE enim & me verſu ordiri, & tuo illi παρῳδεῖν, quem ſcitiſſimè (ſed cum nimiâ laude meâ) præponis. At ego tibi animos iſtos opto perpetuos: animos, ſic in me affectos; animos, ſic omni doctrinâ, & virtute perpolitos. Ita enim ab alijs audio, qui & propiùs te norunt, & ſcripta varia viderunt: quod nobis non datum, ad quos veſtra ægrè deferuntur, nec niſi ex deſtinato miſſa. Rarum in iſtâ nobilitate tuâ decus, quod non tibi magis, quàm Patriæ gratuler, quam is atque ibis (diu enim vive) illuſtratum. Mea de Veſtâ quòd legiſſe te ſcribis, & probaſſe gaudeo: mallem eadē videres aucta, & notis illuſtrata, quæ propediem vulgabuntur; ſunt enim in manibus Typographi, & efficiam, ut vel me mittente poſſis nanciſci. Nunc Seneca veſter totum me habet, ad quem Stoicæ doctrinæ excerpta præmiſi. Nō enim ceſſo, Vir perilluſtris, etſi tempora apud nos ferrea nec artibus iſtis ſed Marti facta: vos quoque

quoque auditis: auditis, an & ſentitis? Contage enim mala noſtra nos tangunt, & opes ac miles veſter hîc exhauriuntur, aut conſumuntur. Scripſit ille olim de Troiâ:

—Commune ſepulchrum
Europæ, Aſiæq́;,—

Ego de Belgica dixerim, quæ ab annis jam penè quadraginta florem militiæ ab Europâ advocat & conſumit. Medêre tu Deus, & hunc nouum mihi amicum tuêre. Lovanij VI. Idus Octobris M. DC. IV.

Vincentij Marinerij Valentini

ORATIO,

IN FUNERE

ILLVSTRISSIMI ET Reverendiſsimi Principis, D. Henrici de Cuzman, S. R. E. Cardinalis,

AD

ILLVSTRISSIMVM ET Excellentiſſimum Principem,

D. GASPAREM de GUZMAN, Comitem de Olivares, Ducem de Sanlucar, Philippi IV. Hiſpaniarum & Indiarum Regis Catholici, à Conſilijs belli & Status, Cubiculariorum Primarium, & Regiæ Hipponomiæ Præfectum, &c.

EPITA-

EPITAPHIVM.

Τόδε δὲ σῆμα ἔχει ἀνδρῶν μέγα κῦδος ἁπάντων
Ἀρχόντων πρῶτον, θαῦμα χοροῖο θεῶν.
Τὸν μὲν τοῦ πότμοιο, καθένασε χάλκεος ὕπνος,
Πνεῦμα δὲ γρηγορεῖ ἐν χόρῳ ἀθανάτων.

AD ILLVSTRISSIMVM & EXCELLENTISSIMVM Principem D. Gaſparem de Guzman Comitem de Olivares, &c.

Vincentij Marinerij Valentini PRÆFATIO.

VIVENTIBUS ſemper mors imminet, & armis impendet victricibus, Princeps Excellentiſſime, nam mors ſemper vitæ hæret, quoniam vivere nihil eſt aliud, quàm paula-

tim mori, & mori nihil aliud eſt, quàm ad æternitatem principium aſſumere. Vita verè non adimitur morte, ſed crimine, crimen ſolum vitam opprimit, cujus eſt nullum ad vitam motum habere, ſed ſolum movere ad exitum. Moriuntur illi, quorum vitam oblivioni dedecus immittit, cùm vitij fœditas omnem vivendi flatum extinguit, & omnem reſpirandi compeſcit actionem, & ipſum animæ jubar, quaſi tenebreſcentibus umbris, obſcurat. Mors eſt quidem, non quæ vitam, ſed quæ vitæ mordet virtutes, & quæ egregia facinora extincto tumulat nomine, & quæ volantes famæ pennas perempturo diſſecat jaculo. Certè quidem vivere dicetur ille, cui virtus vivit, cuique gloria operum æternam, in hominum ævum, parit memoriam. Mors enim quia finis eſt, neceſſariò debet à ſuo pendere principio, quoniam principiũ ſemper ad ſuum tendit finem, ut vita ad mortem, cujus finis ipſa eſt. Dum enim vita mortem reſpicit eo, quo dicitur, vita ferè nullam ad vivendum habet materiam, quoniam id totum mortis ſimulachrum eſt, ad quod ſuo pondere vita labitur, dum ipſa principium eſt, ex quo illud, ad quod tendit, totum dependet. Inter ſeſe verò ſub quadam relatione conſiſtunt mors & vita, quoniam unum ſequitur ex alio, & ex cauſa effectus. Nam nihil quidem moritur, quod non vixerit, id eſt, nihil finitur, quod non inceperit, nimirum cauſa cur quis moritur, eſt quòd vixerit. Sic ſecum hæc inter ſe cohærent, ſic quaſi naturæ quodam glutine adjunguntur, ut penè dicam idem eſſe vivere; quod

re, quod mori. Nam principium & finis differũt ratione, non re. Nam in principio vivendi conſiſtit cauſa, in fine non vivendi. Sola hæc ratio differentiam in utrumque conſtituit. Quis enim affirmabit vitam hanc calamitatibus horridam, detrimentis refertam, cladibus innumeris obviam, imminentibus periculis plenam, & ſpinoſis ſæculi ſẽtibus obſitam, eſſe vitam, & aliquam vivendi habere cauſam, & principium ad vitæ reſpirationem ſubſtituere? Semper enim eſſe in metu, mori eſt ſemper, non vivere. Vita ipſa metus eſt. Nam quæ vitam circumdant pericula, illam carere metu non permittunt. Et qui vivit, non vivit ſi mori metuit, cùm ſolum nõ metuat mortuus: nam quid illi vitam eripiat nullo modo habet, & quod viventi vitam detrahat mors eſt, quæ in omnes ſemper metum incurit acerbum. Fortior enim Princeps eſt, qui vulnera mortis prudentius timet, quàm qui inſano pectore ſe ad mortis fauces demittit. Quoniam hic dum ſine metu ad vulnus erumpit, jam non vivit, cui ſenſus ejus rei, quam appetit, prorſus deeſt. Senſus ſolus eſt, qui hujus vitæ metum probare poteſt. Et ideo mortuus non timet, quia non ſentit. Ergo dices, qui timet, vivet, quia ſentit. Eſt ita quidem: ſed hic timor non vitæ eſt, ſed mortis. Nam vitam quis poteſt timere, qui ſenſum habeat, cùm vita ſenſui cuncta adminiſtret jucũda, mors, acerba? Hinc naſcitur, quòd timere id quod ſenſui acerbum eſt, eſt mortem timere. Hoc igitur ſenſus vivẽtis timentis mortis horrorem circumducit: ex quo illa acerbitas

immanem ſenſibus minatur cruciatum. Timet igitur qui ſentire poteſt, & dum ſenſus timoris obvolvitur dolore, quia hic dolor mortis eſt, mori tunc dicetur qui vivit, dum timet, quod ita ſentire perhorreſcit. Hoc igitur eſt vivere, Princeps Excellẽtiſſime, hæc eſt vita hominum, ſub hac, noſtra mortalitas, conditione in aſſiduos delabitur mœrores, diuturnis affligitur cogitationibus, & invictis conflictatur telis, conſternitur triſtitijs, & moleſtis naturæ atteritur incommodis. Hanc autem ſola virtus illuſtrat, quæ illam mortis acerbitatem divina ſui præmij dulcedine ſuperat. Virtutis eſt omnem mortis delere memoriam, nam ipſa ſola neſcia eſt mori. Fœlix qui virtutem amplecti poteſt, qua & ſolum poteſt vivere. Hæc ſola Principum magnitudinem ad ſydera evehit immortalia, inter quæ & locum habent qui illa ſociati, ejus pennis æthera pervolant. Neſcit repere virtus, quæ ſolum ſublimia quærit, & per alta graditur, & ſolum faſtigia noſcit. Principum nobilitas ſub ſola virtute fulcitur, qua ſublata nec nobilitas eſt, nec princeps. Generis enim & ſanguinis ſplendor dum virtute nititur, nobilitatem tanquam legitimam procreat ſobolem, quam prægnanti rerum geſtarum viſcere tenuit, fovit, aluit. Ergo vivere Principum eſt, quorum eſt nobilitas vera, quam ſola virtus producit. Quæ ſola vera dici poteſt, quæ tali poteſt gloriari genitrice, cùm illi legitima filia ſit. Cæſarum enim memoria nequaquam viveret, niſi egregiorum facinorum pabulo illuſtris illam virtus nutriret, virtus attolleret,

tolleret, virtus per omnium ora deduceret. Silebo Romanorum geſta immortalia, quæ planè mori nullo tempore poſſunt, nullo ævo obliterari, nulláque ſæculi carie conſeneſcere. Nequaquam etiam Græcorum memorabo prodigia, quæ devorantis vetuſtatis acutos retũdunt dentes, & abſumptricem depellunt tabem, & mortiferum reſpuunt incurſum. Ad quid etiam Perſarum, Aſſyriorum, Medorum, Scytharum, aliorúmque mundi Principum geſtorum gloriam in medium producam, quibus vita æternis annalium pennis volitat, immortali virtutum robore viget, & divino famæ boatu in omnium aures ſemper perſonat, tonat, fulminat? Jam etiam Hiſpanorum ſupremos præteribo triumphos, ſuperba tacebo trophæa, virentem victoriarum dimittam gloriam, quam nulla unquam oblivio opprimet, nulla conticeſcet vetuſtas, nulla ignorabit immortalitas. Sed nolo (jam ad me redeo) Hiſpanorum tantam ſilentio obvolvere majeſtatem, inter quos Guzmania gens potiſſimum locum habet vel ab ipſo Hiſpanæ nobilitatis principio, vel ab ipſo Chriſtianæ religionis ortu, vel ab ipſo hujus orbis Regum fundamento. Loquar, loquar, an ſilebo? In hoc me video mergi pelagus, in quo vel Gigas, etiamſi cœlum capite attingat, ſolum pedibus nullo modo inveniet. Sed loqui nolo, loqui planè nolo. Princeps, tua intereſt meam compeſcere linguam, ſermonem premere, & ſilentio ora intercludere. Et fas eſt nihil loqui ubi tanto ſuppetit ad loquendum materia, quanta tacendi cauſa poteſt

eſſe. Nam ſi Principum virtus eſt, uti dixi, quæ ſola vivit, & hæc veram nobilitatem procreat, & hæc tuũ genus produxit, nónne ſupervacaneum quidpiam de tuis laudibus erit loqui, cui ipſa virtus non ſinit tacere tempus, nec memoriam mori, nec nomen conſeneſcere, nec nobilitatem extingui? Hæc eſt quæ ſola loqui poteſt, quæ tot præſtare ſimul una poteſt. Hæc tua evehit, hæc tua in ſublimem gloriæ ſedem collocat, ex qua labi nec invidia coget, nec temporis injuria faciet, nec rerum adverſitas permittet, nec caſus ipſe patietur. Nunc equidem quod mihi inſtitum fuit, in Cardinalis ampliſſimi funus ſermonem direxit, omniúmque animos admovit, & totius mundi luctum excitavit. Hic quia fulminis tui generis eſt, tuos ſecum nobilitatis ignes deducit, quibus in æternam ſplendet famæ magnitudinem, & generoſis quibuſque ſemper prælucet. Tuum eſt quod ille gerit optimum, quod habet eximium, quod fecit immortale. Ut te videas, illum propono tibi, non quia non videas, aut quia non tibi propoſitus ſemper adeſt, cùm ſemper ex tuo ſcintillet Phœbo, ſed ut tibi propoſitum omnes videant, nomine admirentur, omnes tui eſſe germinis ramum pleno ore fateantur. Te enim & vita retulit, & geſtis expreſſit: & memoria ducit, ut vel nomine mori non potuerit, quod tua tecum virtute ſemper ſpirat, & quaſi redivivo ſpiraculo vivus obambulat. Ille equidem tuam ſecum provocat magnanimitatem, & mortem ſub tua vita inſimulat, & virtutem geſtis educit. Non tibi lachrymas cie-

mas ciere ſtudeo, ſed exſiccare, ſi quæ ſunt, quas quia in te eſt nefas te emittere, etiam in illum emiſiſſe non æquum erit. Solet vulgus lachrymari in affinium interitum, hoc facit vulgus, quia vulgus eſt, & quia prorſus interit ille, quem ſibi habet affinem. Sed qui verè Principes ſunt, qui veræ nobilitatis ſpecimen edunt immortale, ad quid ſuorum affinium obitum lamentis & luctibus proſequi debent, cum vivat illorum virtus, illorum nomen, illorum memoria? Et lachrymis vitam proſequi non sanę mentis eſt, nec id eſt nobilium, quorum eſt lachrymarum compeſcere rivos, & illorum exitum non lamentari, qui ſuo vivunt & genere, & nomine, & numine. Nihil nunc tibi objiciam conſolationis, nō quia gaudeas hujus Ampliſſimi Principis morte, ſed quia ejus virtutum vita tecum quaſi divinis oblectamentorum lenocinijs ſis affectus. Vivit virtus, quam mors non preſſit, nec poteſt mors premere virtutem, nam virtus ſuo principio neſcit finem, quem potiſſimum mors deducit. Hāc hoc funus effert populi luctu, mundi laude, famæ volatu, nominis gloria, & quod majus eſt, ipſa ſævæ mortis invidia. Semper enim invidia ea, quæ ſublimiora ſunt, quæque excellentiora rutilant fulgore, & mirifico inſplendeſcant lumine adverſis rerum caſibus tentat opprimere, dejicere ſtudet, & penitus abolere intendit. Et mors hoc etiam efficere curat, ita ut in hac immanitate penè idem ſint invidia & mors, quoniam harum telum ad idem dirigitur vulnus, cujus cuſpide infligitur inhumana, cujus acie

efficitur mortifera, cujus impetu ſcinditur In-vincibili. Invidia vitam eripere tentat gloriæ, quæ geſtorum virtutibus in æternitatis ſpirat vigorem, mors detrahit omnem ſpirandi vim non ſolum geſtis, quibus gloria ſublevatur, ſed manibus, quæ geſta patrarunt, & altiſſima ediderunt facinora. His quidem hoſtibus tanta virtutis majeſtas impetitur, & ſi non illis ruit, nō vincitur, non deletur. Unde ubi tanta eſt virtutis præſtantia, tantúmque gloriæ decus, ut hoc telum, quod penè omnia ſuperat, non ſolum mortis non poſſit injicere malignitatem, imò potius vitæ vegetantem tribuit habitum, quanta ibi meritorum inerit excellentia? quantus naturæ ſplendor? quantum nominis robur? Vim habet hoc argumentum non exiguam, qua inferri facile ſit divinā hujus illuſtriſſimi Cardinalis Guzmanij fuiſſe præſtantiam, quam non ſolum invidia & mors non poſſunt abſumere, verum etiam id quod abſumere tentant, firmiori faciunt conſiſtere jure, & potentiori vireſcere germine, & validiori vivere potentia. Hæc eſt vera virtutis claritas, quam nullis rerum nebulis adverſa fortuna obruit. Vivit ſine hoſte tuta, & cum hoſte tutior, quo eſt potentior, fortior, clarior. Hanc majeſtatem gloriæ, & generis præſtantiſſimi, quæ mori nequit, immortalitatem potius vocare exiſtimo, nam ejus termini ſupra quaſvis ævi metas, divinis quaſi virtutis limitibus protenduntur, nec illis invidia lineam præfinire poteſt, quam non prætereant, quam non à tergo relinquant, quam non longo intervallo excedāt.

Vita

Vita ergo illi eſt, cui mors vivendi ſubminiſtrat, & ſufficit materiam, quam nomine nutrit immortali, quam geſtis paſcit egregijs, quam non interituris famæ monumentis conſequitur.

DIXI.

Vincentij Marinerij Valentini ORATIO.

DUBITO planè, Princeps Excellẽtiſſime, utrum mortis adventum immanis, ejúſque ſævientis crudeliſſimum telum, ut vulnus Illuſtriſſimo juveni Cardinali infligeret, immiſſum, lachrymis potius debeam proſequi, aut breve ejus florentis vitæ curriculum, prorſus de medio adhuc ſublatum, ac ſi penitus currere deſijſſet, deplorare. Eſt quidem in hominum opinione mortuum fuiſſe, jámque omnes ejus ætatis dies ipſo fati abſolviſſe calculo, & ipſo mortis numeraſſe vulnere, & ipſa finis terminaſſe meta. Hoc per omnium ora volutatur, hoc lachrymę præſentis ſæculi referunt, hoc atratorum luctuoſiſſimus conſpectus miſerrimè repræſentat. Tandem hic eſt conditionis humanæ lamentatio, hic ejulatus, hic & ipſius naturæ ſingultus, ut quaſi tanto preſſa dolore, & tantis agitata cladibus, ipſa in ſuum ſinum la-

chrymas vel labente quodam rivo effundat, & quos, ut cœlum ſpectet, gerit oculos, rorantibus undique guttis, & triſtiſſimè madeſcentibus cilijs, in terram demittat, in ima diffundat, & penè in abyſſum demergat. Mortem juvenis illuſtriſſimi & florentiſſimi varijs obvolutam omnium caſibus deflet, lamentatur, exhorret. Hæc naturæ humanæ deploratio, hæc omnium nobilium calamitas, hoc Hiſpani orbis detrimentum, hæc totius mundi eſt infœlicitas. Sed ſi verè famæ vocibus præbemus auditum, & luctuoſi conſpicimus ſepulchri tubam, non mortuum eſſe exiſtimabimus, illum, qui tanto nobilitatis vivit halitu, qui tantis floridæ vitæ virtutibus vegetam in immortale decus vitæ transfundit potentiam, qui adhuc tenero adoleſcentiæ anhelitu penè in omnium ſpirat animis, & quaſi adhuc ab omnibus circumſpicitur, videtur, percolitur. Mors enim mori cogit corpus, ſed nomen perire non cogit. Moritur corpus adverſo naturæ occurſu, & reluctantibus undique fatis dejicitur. Mortalitas corporis eſt, cujus eſt hæc elementaris compago, hæc morti obnoxia conſtructio, hæc termino circumſcripta conjũctio, & diſſolubilis unio. Mortalitas equidem vim infert morituris, & in omnes ſuum horrificum diſtringit gladium, & formidabilem mucronis cuſpidem in ejus dirigit ſcopum, qui ſuæ ditionis legibus coërcetur, qui ejus vinculis aſtringi poteſt, quique ut ejus tranſiliat præfinitam lineam, nullo robore pollet. Subjacent morti omnia, & quidquid caducum eſt, mortis eſt, & nihil eſt

hil eſt mortis, quod non cadat, quod non deteratur, quod non quaſi quodam ævi ſenio ruat, veteraſcat, pereat. Quid igitur eſt quod vivere poteſt, ubi tanta eſt infenſiſſimi hoſtis inhumanitas, ubi tanta eſt fati crudelitas, ubi præcipitanti impetu finis pedes quemque ſubeunt, calcant, deprimunt? Vita dicitur illa, quæ quaſi in aliqua ſtat; hæc vis mortem omnino longiſſime depellit, ſpiraculum quaſi cujuſdam æternitatis inducit, & diuturnum quaſi immortalitatis motum conciliat. Motus equidem, vitæ eſt, reſpiratio vitam indicat, & vividus naturæ pulſus vitalem demonſtrat facultatem. Ergo mortis eſt immobilitas, oblivio, quies, ceſſatio omnis, omníſque inanitio, & rerum quarumcunque occultatio. Nam idem quidem eſt mori, quod ceſſare, nam vitæ, vivere eſt, moveri eſt, agitari eſt. Quare tantum illud dicitur mori, quod omni eſt deſtitutum motu, quódque nullam exercet actionem, & quod denique in rerum natura exiſtere prorſus deſijt. Vivit igitur illud, quod reciproco halitus tractu ſpirat, quódque per omnium quaſi oculos viget, & immortali quodam naturæ robore movetur. Unde vita eſt, diuturnus ſpiranti motus. Eſt igitur ubi hic motus, ibi vivendi eſt poteſtas & modus, ibi ſpirandi diuturnitatis poſſeſſio. Hæc propria virtutis quidē eſt, quæ perpetuo famæ ſpirat flatu, & aſſidua hominum movetur laude, & continuis quaſi immortalitatis curſibus percurrit, accreſcit, volitat. Hæc florida virtutis vita tanto in hoc Principe ſpiramine viguit, ut ipſi immortalitati ſe pa-

rem facile poſſet præbere. Quod enim anima eſt vitæ, id ipſum eſt virtus nomini, geſtis, nobilitati. Nam quid eſſet vita ſine anima, niſi mors, quoniam mors totius animæ dicit privationem? Sic etiam ſimili modo, quid conſiſteret nomen ſine virtute? quid eſſent geſta ſine virtutis præſtantia? Quo pacto floreret nobilitas, niſi in illa ipſa virtutis ſpiratio reciproco, & æterno halitu divinam quaſi æternitatis auram efflaret, & ejus uſura in immortale frueretur præconium? Hic enim ampliſſimus Cardinalis illud D. Gregorij Nazianzeni ſemper ob oculos geſſit, nempe,

Aſſiduò mortis ſævè tibi ſubſit imago,
Mors nam ſic veniens vix jubet ipſa mori.

Nam eſſe in perpetuo mortis metu, hoc ſemper quidem mori eſt, & qui ſemper moritur, vitæ habet ſociam diminutionem, & ſe quaſi indefatigabili caſtigat, & premit ſupplicio, ubi metus ſcelere condemnatur. Componit enim totam vitæ rationem, qui memori mente mortis proſpicit laqueos: ex quo tota virtutis moles conſtituitur. Nam tanquam ex proprio fonte, & legitimo principio ſuo virtus exeritur ex mortis contemplatione. Nam quemadmodum ex nihilo hominis ſubſtãtia à Deo procreatur, & ſubſiſtit, ita ex mortis cognitione & ſpeculatione, quæ profectò nihil eſt, tota virtutis profluit vita, & vitæ conſtitutio virtutis decretis componitur, paratur, vireſcit. Fœlicitas quidem eſt mori illi, cui mors principium ad virtutis vitam ſubminiſtrat. Et qui ſic fœlix moritur, non mori, ſed potius dicetur vivere. Nam quæ vera fœlicitas eſt,

tas eſt, nullis poteſt mortis ſubjacere viribus, nam eſic fœlicitas deſineret, quæ in vera, & vegeta, & vivida gaudij conſiſtentia fundatur. Nũc jam quis hujus Principis illuſtriſſimi mortem, mortem vocabit, niſi jure naturæ humanæ mortem voluerit intelligere & mori exiſtimet eſſe, non ſpirare, non moveri, reddi terræ, ſepulchro ineſſe, nullis vitalibus uti modis, non loqui, nullam inter homines ſui præſentiam exhibere? Hoc quidem negandum non eſt, mors dicitur. Verumenimvero qui in compoſita vitæ ratione virtutis ſpirat anhelitu & geſtorum, præclarorúmque facinorum gloria coruſcat, qui præſens adeſt omnibus nominis immortalitate vivus planè dici poteſt, nõ mortuus. Hujus equidem principis mihi modo deflẽdus eſt exitus, tu Princeps Illuſtriſſime, qui omnis potentiæ ultimus es terminus, etſi luctu, & dolore confectus, tamen ut aliqua tibi ſit conſolationis materia, luctum depone paulisper, & hilarem, & facilem animi tui mihi ſenſum; quo indigeo prorſus, emitte, & lęto frontis obtentu explica, & fautrice quadam nobilitatis benignitate propicius impende. Erat equidem hujus nobiliſſimi Guzmanij adoleſcentia ipſe virtutis florentiſſimus ſtatus, totúſque vitæ conſtitutæ modus, & quaſi divinus quidam principum typus. Illi enim affulſit veræ nobilitatis ſtudium, quo ſe verè nobilem undequaque manifeſtavit, tum morum compoſitione, tum ſermonis gravitate, tum cordis prudentia, tum omni incorrupta magnitudine; & omnibus quidem vitæ actionibus ſingu-

larem quandam ſui magnifici generis præſtantiam ſemper retulit, ſemper exhibuit, ſemper ante omnium oculos expoſuit. Quæ enim nobilitas operatur illa, ſemper viridem comitantur virtutem, nam virtutis ramus vera nobilitate ſemper viret. Hanc verò arctiſſimis ſemper amplexus fuit ulnis, attentiſſimis conſpexit oculis, & ardentiſſimo coluit pectore. Quidquid penè in pueritia, in ejus actionibus eminebat, nobilitatis cujuſdam inſitæ veſtigia, quibus omnes inſiſterēt, patefecit. Illud enim in literarum amorem inflammatis quibuſdam conatibus ſtudium in hac nobilitatis divina ſtirpe altiſſimas agebat radices, & ſummum promittebat Muſarum faſtigium, quod penè totos ferret cœlos, & ipſum Apollinem Muſarum patrem alliceret, niſi mortis invida manus, hunc ſic ſurgentem perfregiſſet ramum, & ſic virides exſiccaſſet frondes, & ſic florentem dejeciſſet arborē. Aſſiduus erat in literas labor, vigiliæ in Muſas penè improbæ, & in ſcientiarum flumina ſitis inexhauſta, imperempta, inſaturabilis. Varia illi fuit librorum cognitio, difficultatum explanatio conſpicua, agitatio quæſtionum evidens, dubitationum propoſitio acutiſſima, argumentorum ſolutio illaqueabilis. His ſe moribus decorabat, his ſtudijs ſe totum exornatum præbebat, his inhiabat incrementis, hæc appetebat monumenta, in hos ſe demittebat conatus. O veræ nobilitatis ſpeculum! ô adoleſcens moribus ſenex, animo prudens, ingenio ſagax, labore ingens, vita perfecte, morte fœlix! Quæ non vigebat in illo humani-

tas, quæ

tas, quæ verum nobilitatis decus deducebat, præcipua in illo erat comitas, & oris delineamē-tum tanto blāditiarum melle cogebat, ut quoſque ſibi familiares penè invitos traheret, illectos cogeret, & commotos prorſus ſubderet. Ita quidem ejus adoleſcentia ſe geſſit, ut non illum, adoleſcentem fuiſſe mortuum libeat fateri, cùm prudentis & cautæ ſenectutis maturos præbuerit mores, conſultum conſilium exercuerit, & canos in nigro ſæculi ſtatu morum ſemper habuerit aſpectus. Jam enim in adoleſcentia barbatos illos redolebat Hieronymos, ſanctos imitabatur Athanaſios, literatos ſequebatur Gregorios, acutos referebat Auguſtinos, melleos promebat Ambroſios, & argutos oſtentabat Thomas, Bonaventuras, Scotos, Ægidios. Non enim hæc erat adoleſcentia appellanda, quæ in alijs ex ſua natura, libera ſemper mundi lege delabitur, in hoc legibus virtutis aſtricta fuit, & legum compoſitione conſtituta, & conſtitutionibus vitæ ſemper recta. Et eò magis ſacrum hoc habere poteſt nomen, cùm jam inter ſacros patres Cardinales cooptatus fuerit, & in tanto præclarorum virorum Senatu Cardinalicium aſſumpſerit galerum, & oſtro petaſatus proceſſerit, & purpura chlamyde roſeum adoleſcentiæ florem induerit, auxerit, amiſerit. Non aliter enim quàm roſa matutino tempore leni Favonij flatu gemmantem aperit papillam, & jam pleno diei Phœbo odoriferas extendit frondes, fragrantémque manifeſtat decorem, & veſpertino languida humore, caulis, cui adhæret, amittit.

vires,& tenebreſcentibus noctis umbris, totam nativitatis ſuæ pulchritudinem, & inſitum & Acidalium ruborem jam marcidum, jam torpentem, jam delapſum amittit, relinquit, negat; & quaſi unius diei quo viva moritur, labitur, perit; & cum Solis occaſu, ſuum etiam florentis vitæ virorem in miſeram mortis umbram deturbat. Eodem etiam modo hic Princeps Illuſtriſſimus Cardinalis Henricus Guzmanius, quaſi in hoc purpuratorum patrum viridario in ipſa ætatis ſuæ adoleſcentia quaſi frondentis magnitudinis caulem emittebat, aſſurgebat ſummo vertice in cœlos, fragrabat virtutum aromate in totum jam terrarum orbem, & Urbani VIII. Pontificis Opt. Maximi quaſi flos irrigatus favoribus Romanorum hortum exornabat,& mirificam Eccleſiæ aream ſuorum geſtorum magnitudine adimplebat. Jam, jam incipientis ſceptri crementum patulis, & expanſis virtutum folijs exhibebat ampliſſimum, & quaſi in ſummum ſeſe erigebat cacumen, ſeſéq; in cœleſtem verticem attollebat; illíque in Romanum Amphitheatrum facilis & apertus aditus pateſcebat. Sed antequam ex Hiſpano egrederetur orbe, cùm jam jam pedes præfinitum Hiſpaniæ limitem trãſiliebant, & ingens curruum ſtrepitus vehementibus equorum hinnitibus & pulverea famulorum nube concuſſus Romuleam arcem petebat,& Põtificias adibat turres,& ſupremum Capitolij culmen ambiebat. Tunc, heu! tunc, iniquo mors lacerto, & invida gladij acie,& inexorabili fati ictu illum depreſſit, expulit, deturbavit.

bavit. Ut quando lumen in montis vertice, primo paſtum materiæ fomite inclareſcere incipit, & humido pabulo alitur, antequam pleno intumeſcat igne, & ſtrepitantibus accreſcat flammis, durus Boreas ingenti emiſſus turbine accenſam incredibili materiam, & vehementi flatus impetu ardentem prorſus extinguit lucernam & disjectat, & fumantes relinquit favillas, & in cinerem redigit flammam, & in obſcuriſſimam noctem, totum, quod illo lumine conſpicuum erat intervallum, convertit. Hoc idem modò præſtitit mors, hoc ſua immanitate peregit. Inceperat hic egregius adoleſcens ſuo proborum morum fulgore penè bonam terræ partem illuſtrare etiam Romanum Phœbum ſuis augebat radiantibus ignibus, & plurima ferè terræ ſydera ſuis ardentibus obſcurabat ſcintillis. Erat ſicuti lucerna in edito quodam loco poſita, & in vertice montis conſtituta cunctis patens, cunctiſque manifeſta Eccleſiæ proceribus, omnes jam in ejus vertebant oculos lumen, & Regia majeſtas ejus inhærebat radijs, & tota Guzmaniacæ ſtirpis fax ejus ignita flammis tanto calebat jam Sole, ut mundum penè poſſet illuminare, & adverſos fortunæ incurſus comburere, & humẽtes cladium lacus exſiccare. Sed tota hæc nobilitatis lampas uno mortis flatu extincta perijt, delapſaque jacet, & in obſcuris ſepulchri angulis friget. Hoc natura ſic ſtatuit, ſic divina decreverunt Dei conſilia, ſic immortale ejus numen id conſtituit. Noſtrum quidem non eſt tantos rerum indagare ſenſus, nec ſic in altum no-

ſtram attollere mentem. Quod autem noſtrarum eſt partium, & perpetuis hoc proſequi funus lachrymis, & penè incredibili luctu noſtram cõmunem ſic deplorare calamitatem, invidam, & atrocem appellare mortem, crudele fatum vocare, immania ſydera, iniquum cœlum. Sed quis planè non videt tanti Principis æternum per totum terrarum orbem, eſſe nomen, ejus geſtorum famam vivo pervolutam clamore, & non tam fixam ejus nominis gloriam, marmoribus immortalibus, quàm ſumma rerum propagatione in omnium cordibus ſcriptam? Nam quemadmodum qui in ſummo flumine innatat, totum per gurgitis alveum, corpus demerſum deducit, & fluitantibus undequaque membris per reciprocos fluctuum anfractus, caput tamen in altum elevatum gerit, nec madeſcentibus capillis humidos fluminis tractus caput ſenſit, ſed lacertorum agitatione, pedúmque quaſſu intra aquarum ſpumantes globos corpus invehit, caput verò aëre fruitur libero, etſi, quando ob peritiam demergitur, emergit illico velox, nec narium ſpiracula ſuum conſpirandi amittunt elementum. Sic etiam in hoc mundi pelago, in hoc profundo calamitatum, & miſeriarum Oceano, in quo aquarum profluvies, ipſe mortis lacus eſt, nonnulli totum corpus in imum demittunt, prorſus pereunt, omnéſque in profundo perſiſtunt. At qui caput ſupra aquas gerant, pauci ſunt, pauci vitæ aëre in ipſo mortis ſtagno perfruuntur. Nec difficile quidem hoc eſt poſſe credere in ipſa mortis abyſſo, caput poſſe aliquem

quem in vitæ elevare elementum. Nam omnes quidem mortis fluctibus innatant, omnes putredine tabeſcunt tandem, omnes in vermium morſus deveniunt, & in pulverem rediguntur terrenum, ex quo antea conflati & compacti à ſummo opifice fuerant. Hoc omnibus perſpicuum quidem eſt, ſed poſſe, ut dixi, in hoc horribili mortis ponto corpus demergi in mortem, & caput in vitæ fruitionem attolli, pauci credēt, nam paucorum eſt hoc præſtare. Nam corpus ut moritur, & membra, & caput cum illo moriuntur, nec unius partis vita eſſe poteſt, & mors alterius ſimul, ſed aut omnes mori, aut omnes vivere debent. Hoc quidem verum eſt, natura ſic præcipit. Sed in hoc autem ſenſu non nomine capitis, corporis caput intelligo, ſed virtutem, decus, nominis gloriam, dignitatem, geſtorum præſtantiam, in quibus verum hominis caput eſt, unius eſt vivere, in quo vitæ permanet halitus. Hoc igitur extra aquarum mortis pelagi molem deducere pauci poſſunt, niſi tantum illi, quorum tam ardens eſt virtutis ſplendor, ut nullis mortis poſſit extingui fluctibus. Sic immortale eſt magnorum principum nomen, qui nullis abhinc ſæculis ſpumoſa mortis vada jam tranarunt, quoniam hoc divinum caput nullo corporis pondere demergi & deprimi poteſt, ſed levi & celeri virtutis penna ſemper per vivos aëris angulos volitat, ſemper inter vivos verſatur, ſemper vivit. Hoc equidem abſque controverſia illuſtriſſimo contigit Cardinali, madet enim ejus corpus mortis undis, ſubmerſum eſt

in profundo,& pelagi mortis tenet antra. At caput, nimirum virtutum reſpiratio, qua fungitur in æternos vivit ſæculi gyros, nunquam vetuſtate delebitur, nulla diluetur oblivione, nulla tẽporis carie conſumetur. Fuit enim ſemper cunctis gratiſſima ejus humanitas, qua omnes mirificè proſequebatur, in quam omnes ingenti ſtudio tendebãt, cujus erat omnem vel levis plebis cœtum tanquam uno amicitiæ amplexu colligare, & altum Equitum ordinem aſtricto amoris vinculo continere. Hæc enim ejus facilitas indolis, diviniſſimum eſſe principem indicabat, in qua Heroum ſibi admixtam habebat naturam. Omnium enim animos ita ejus humanitas demulcebat, ut melle dulcius illius cunctis eſſet eloquium, & Cyprijs favis jucundior oratio, & Hyblæo examine ſuavior conſuetudo. Hæc ita nunc in omnium memoria vivit, ut illam mors attingere nullo modo potuiſſe videatur. Nam hæc eſt, quæ ſupra mortis aquas ferebatur, dum tanquam natantis corpus immerſum in mortis undis hic princeps occultatus devolvebatur, hæc vivet adhuc ubique hujus recordatio, omnes ſæculi pervincet ſtimulos. Nihil enim dignitatis faſtigium Cardinalitiæ illi adtulit ſuperbiæ, nihil illum in elatos evexit animos, nullúmque evaneſcentis gloriæ illi indidit ſtudium. Planè equidẽ Regia in illo inerat magnitudo, & qualis illuſtrium Guzmanorum pręclariſſimum decet genus, quod inſito quodam naturæ cacumine, ea, quæ ſuprema ſunt modeſto & humili morum apparatu ſemper exequitur, ſem-

tur,ſemper peragit,ſemper exercet.Quod enim de Quintio Fuluio Nobiliore hiſtoriæ mandatum eſt, idipſum quaſi eadem animi magnitudine Guzmanorum familiæ congruit. Ille enim Conſul deſignatus Ætolos vicit, Ambraciotas ſuperauit, quibus triumphis illuſtris Vrbem introiit.Deinde iterum Conſul Achæos,qui bello Macedonico interfuerant, & poſtea ad Antiochum defecerant pręliis frequentibus ſubactos, & in Ambraciam oppidum compulſos in deditionem accepit, viribus inſignibus fudit, mirifica, & ſingulari animi magnitudine ſubegit, & tamen ſignis, tabuliſque pictis ſpoliauit, & de illis demum triumphauit glorioſiſſimè. Verumtamen neque animus in inſolitam exarſit conſuetudinem, neque mens quidpiam commiſit ſuperbum,neque ſtudium in odioſam ſeſe effudit morum prauitatem,tetricamque peruicaciā. Hæc quidem animi, vt ita dicam,granditas,hæc generis inſignis præſtantia in hoc Guzmaniaco adoleſcenti,Illuſtriſſimo Cardinali, ampliſſimo Principe etiam atque etiam inclaruit, & quaſi quibuſdam ſcintillantibus ignibus penè in extrema ſæculi caligine affulſit, in qua vitæ inculpatæ comitas enitebat, morum ſuauiſſimæ blanditiæ delectabant, orationis blanda collocutio attrahebat, & mollis, & ſuauis oris ſpecies demulcebat, inuitabat, commouebat. Quos non ſuo generoſiſſimo ſpiritu ſuperaſſet, dum in tanta dignitate cōſtitutus, legationibus fuiſſet functus præclariſſimis, quibus non ſolum Hiſpaniam prouinciam illuſtraſſet, &

Romanum Imperium extuliſſet, verum etiam vniuerſum orbem terrarum decoraſſet. Nec ideo quidem eius animus ſuperbia,& inſolita ſeſe erigeret grauitate, ſed grauitas animi diuino comitatis & humilitatis permixta ſplendore non faſtidium, ſed amorem conciliaret, non tædium,ſed beneuolentiam pareret ſingularem. Infinita equidem illum manebant trophæa, innumerabiles illum proſpiciebãt triumphi, quos ſua dignitate fultus,& prudentia fretus, & genere excultus conſequeretur. Diuina enim eius indoles apparebat, ita vt eius humanitas, quaſi diuinitas potius quædam eſſe videretur. Ampliorem verò natura ferè nunquam produxit animi præſtantiam, & celſitudinem, quam qui egregij ſunt futuri, perpetuò debent imitari, & qui ſummum rerum ſunt aſcenſuri faſtigium, ſemper ſequi. In hoc enim principe ſe geſſit mors quemadmodum agricola, cùm vitem aut aliam fructiferam arborem amputat, & jam inutiles hyeme ramos prorſus diſſecat, ut novo imbrium, veris ætate vegeta, flumine vireſcentes, & teneros germinet caules], qui florum iucunditate conveſtiantur, & fructuum copioſo pondere incurventur, & nova naturæ in ſublimius erigantur. Sic etiam fati falx huic principi vitam abſcidit, diſſecuit naturæ filum, perfregit reſpirandi ramum. Reuera quidem mortuus eſt: verumenimvero ita abſciſſa ſunt eius vitalia germina, ut in æterno famę vere ſemper novo pullulent virtutum ſurculo,nam & in dies innoteſcunt eius mores, eius geſta pateſcunt,

cunt, eius naturalis in magna quæque proclivitas apparet. In hoc enim quia virtutum radices remanebant, nequaquam potuit omnino, etiam ſi corporis truncus perierit, egregia vitæ moles mori. Nunc enim eius in pauperes ſtudium, in religionem pietas, in veritatem religio, in conſanguineos affectus, in patriam amor, in nobilitatem robur, in cunctos beneuolentia, in Chriſti Eccleſiam ardor patet, fulget, viget. Et veluti de abſciſſo ramo prægnantes quædam frondium gemmæ intumeſcunt, & inde tenera ſurgit virgula, & demum firmus vibratur ramus, ſic etiam de hoc in arbore hac excelſa, mortis vulnere acerbo, in hoc principe neſcio quæ virtutum pullulant notæ, è quibus ampla geſtorũ folia expanduntur, & intertexti quidam virtutum exoriuntur rami, ſecumque deuinciuntur, & variæ, optimæ naturæ virore formoſæ virgulę infrondeſcunt. Nunc eius omnium laudibus irrigantur egregia facinora, nunc viuunt, nunc ſpirant, nunc per omnium oculos deuoluuntur. Equidem mors trũcum abſcidit, ſed non naturæ radices virtutum fixas ſplendoribus abrupit, reuera magnum hunc amputauit ramum, ſed non eius exſiccauit virtutum humorem, quo tanta enaſcuntur præclararum rerum germina, tot proborum operum rami aſſurgunt, tot frondes vireſcunt geſtorum, quas quidem enumerare nec numerus ipſe valebit, nec recenſebit natura, & vix omnes fama ipſa prædicabit. Vt enim aratrum ferrato vomeris dente glebas perfringit, & ſtirpeſcentes, inter ſulcos, herbulas ſecat, & totã

telluris faciem æſtu condenſatam ſolis, & imbrium aſtrictam riuulis aperit, diſijcit, conuellit, & inde vberiorem illi indit vim, vt molleſcente terræ puluere aptius ſemina ex naturæ vtero in altum ſuum caulem emittant, & fructum edant, & vitam alant. Non ſecus quidem mors huius ampliſſimi Cardinalis vitam, tanquam fœcundum quendam virtutum agrum ultimi termini vomere conturbavit, & ſpirantes naturæ plantas perfregit, & totam vitalis inſtrumenti machinam duriſſimo quaſi aratro ejus crudelitatis dejecit, ſed non vaſtavit omnino, non diruit, non corrupit. Emollivit enim nunc vireſcētes perennis famæ glebulas, in quibus ſemina geſtorum depoſita nunc ſuaviſſimum gloriæ fructum producunt & nunc quaſi immortalitatis cujuſdam renaſcentem præparat ſurculum, in quo tandem auiculæ nidos ponunt, ſua encomiorum modulamina fundunt, & quaſi in propria ſede cantantibus undequaque gutturibus aſſident. Hoc etiam fecit mors in hoc illuſtriſſimo Principe, quod venator cùm telum dirigit in aquilam ſummum aëre vel quieſcentibus pennis peruolantem, qui incertus in ictu, & in ſcopum errans in vacuum inane telum effundit, aërem verberat, & ſolum leuem alitis plumam in ala percuſſit, aquilam autem vivam relinquit, quæ hic liberior & effuſior altum æthera petit. Mors equidem arcum ſuum ſæviſſimum in Principem tantum tetendit, evibravit iaculum, contendit nervum, & volantē, & atrocem cuſpidem dimiſit, ſed tantum plu-

mas

mas percuſſit, percuſſit quidem, non læſit, occidit, non abolevit, peremit, non detrivit, calcavit, ſed non disjecit. Petijt corpus atroci & crudeli vulnere, quod triſtiſſima immanis vulneris ſanie cruentavit, & inevitabili ictu confodit, ſed volantem famæ gloriam, & egregium nominis ſplendorem, & clarum virtutis ſpiritum, quem per diaphanas naturæ ſedes reciproco ſolis lumine conſpicuum rerum geſtarum excellentum radijs deducebat volitanti per æthera greſſu intactum reliquit, permiſit quidem volare, imo ſcandere fecit. Hunc enim ſcopum non potuit dira mors attingere, cæcis & prorſus mortuis in illum oculis ſuum telum declinavit, & quia tanto fulgore ille micabat, ipſa in cæcitatem quandam inducta, quem peteret non cōſpexit, quem feriret non vidit, quem interficeret non ſenſit. Tantum enim quod potuit concúlvavit, quod valuit præſtitit, fuditque illud, in quod ſuum jus exercere ſolum potuit. Nam claritas virtutum, geſtorum fulgor, famæ celebritas, nullo mortis ictu poteſt labi, nullo vulnere deteri, nulla mortiferi veneni labe conſumi. Viget in æternam ætatis memoriam virtutum vita, & illum cujus ſpiravit anhelitu, in immortalitatis ſedibus cóllocat præſtantiſſimum, conſtituit divinum, ſemideum facit. Fuit etiam hic egregius Princeps communis omnium parens (quod jam olim de Trojano dixerat Plinius) omnium incolumitas quaſi ex ſua munifica liberalitate pendebat, in omnes ſe largum muneribus præſtitit, benevolentia charum, officijs admirabilem, moribus

mitiſſimum & gratiſſimum. Floruit in eo præcipuus adoleſcentiæ ſenilis pudor, in quo tota prudentiæ ſedes quieſcebat, & honeſtatis magnitudo exornabatur, & verè Sacerdotalis præſtantiæ flos totus enitebat, totus fragrantibus quibuſdam pulchræ & miræ conſuetudinis odoribus coruſcabat. Ante diem enim fatum exarſit, imò in ipſo ejus ætatis die jam tota mortis audacia illum petivit, illum invaſit, illúmq; immaniter depreſſit. Tunc enim illi dies vitæ quaſi in ipſo dignitatum limine, matutino honorum lumine elucebat, tunc incipiebat quaſi ingens decoris moles in illo ſerpere, nec pene firmis ſtetit pedibus, quando inviolabili mortis lapide concuſſa cecidit, elanguit, evanuit. Præcipiti in illum deveniebant curſu honorum gradus, dignitatum gloriæ, decoris ingentes ſpecies, quoniam vix penè alium ipſa dignitas & decus cognoſcebat, quem dignius ſubiret, quem juſtius admitteret, quem charius ſublevaret. Et quia in ſimili gloriæ inundatione ſemper totus honoris torrens quibuſdam acerbæ invidiæ ripis coërcetur & cogitur, tunc illi, quam mundus non poterat, mors invidiam exercuit, & invidiæ ſpiculum detorſit, & duris invidiæ dentibus, immaníque mortis morſu totum hunc gloriæ exhauſit fluvium, exſorbuit rivum, abſumpſit fluentum. Nihil enim aliud poterat, non dicam mundi, ſed crudeliſſimæ mortis iram provocare, & munus laceſſere & arma movere, quàm ſola invidiæ rabies, ut tantum principem non è medio vitæ curſu, ſed ab ipſo principio & vivendi exordio, ne

dio, ne longius poſſit progredi, impediret. Nam inuidia ſemper excellentioris reſpicit virtutis materiam, ſempérque ſublimia adoritur, & non niſi in ea quæ magnifica quadam naturæ ſubſiſtentia fulgeſcunt, inſurgit. Nec aliud vérius poſſumus in tanti adoleſcentis exitu confiteri, quã totum invidiæ venenum exarſiſſe, vt juvenilem ejus potentiam perverteret fatum. Nam ſi morti invidiæ rationem tribuere poſſumus, in nulla alia ejus actione hæc inmanius ſævijt, quàm cum illuſtriſſimum Cardinalem in matutino vitę exortu crudeliſſimè effudit, ne vel altioribus vitæ ſpatiis muta omnis admirationis ora redderet, ſi tanto geſtarum rerum boatu fama inſtreperet, quanto nunquam in nullius Principis laudes uſa fuit, nec forte aliquando utetur. Etſi verò naturę fragilitas ſuo curſu omnia conficit, neſcia quid hominum mens comminiſcitur, quod ſaltem propter aliquam caſus excellentiam præter naturæ greſſum contigiſſe non immeritò poſſimus aduertere. Sic magnorum quorundam Principum finis accidit, ſic vita omnino perijt illuſtriũ quorundam procerum, ut facile mundus ſuo ductus cogitationis motu, non naturæ exiſtimet fuiſſe ictum, ſed invidiæ mortis atrocitatem, & crudelis fati impiam audaciam, aut alicuius etiã alterius numinis immanitatem. Hanc fortè præſcio quodam animo vates ille egregius prævidit cum Mopſe ore canit,

Extinctum Nymphæ crudeli funere Daphnin
Flebant, vos coryli teſtes & flumina Nymphis
Cum complexa ſui corpus miſerabile nati

Atque deos, atque aſtra vocat crudelia mater.

Hanc quidem, non mentior, tunc vidit mortis invidiam eximius poeta, & hunc eſſe Daphnin perſenſit illum, quem tunc temporis deflebat, in hunc eius carmina, tanquam quædam oracula ante tot ſæcula conſcripta, ferebãtur, quem Muſæ lachrymis lugent innumeris, quem Romanũ Capitolium lamentatur, quem Hiſpanus orbis deplorat, & quem penè ipſa Chriſti Eccleſia ſibi ablatum vehementer dolet. Sunt equidem impiæ mortis manus, veluti pictoris, qui cùm in tabula delere conatur alicuius egregij artificis imaginem, quam ipſe ſuo penicillo & coloribus æquare nullomodo potuiſſet, invidia tamen motus immenſa, ſpongia, obſcuris quibuſdam coloribus madida tabulam deturpat, obſcurat imaginem & delineamenta pulcherrima confundit. Sed quoniam imaginis præclara erat deſcriptio, mirifica delineatio, & formoſa, non ſic deleta permanſit, vt non aliquod ſui veſtigium relinqueret, & aliquod colorum indicium oſtẽtaret, quo inſani pictoris ſtultam & inuidam accuſat naturam. Sic autem fatum hãc pulcherrimam huius ampliſſimi Principis ſpeciem, quia tantis erat formoſa virtutibus, quia ſublimi dignitatum honore clareſcebat, quia diuinis ſecum quaſi naturæ luminibus micabat, omnino delere tentauit, & ex hominum memoria detrudere, ſuam illam venenatam aſſumpſit exilij ſpongiam, finis pharmaco oblitum telum iaculatur, confuſo obliuionis colore totum imaginis decorem audet infuſcare. Interficit virum, occidit

dit Principem, perimit ampliſſimum Cardinalem, totámque eius naturæ tabulam fœdat & putredine inducit corruptiſſima. Sed tamen ejus indolis colorem permutare non potuit, nec delere pulchritudinem ejus immortalis memoriæ, nec divinam ejus ſpeciem penitus fundere. Manent enim æternúmque manebunt hujus Principis virtutum veſtigia, & quaſi vivo depicta colore ſemper per omnium oculos quaſi defixa conſiſtent. Non morietur hujus morum claritas, non ejus perfecti ſtudij abolebitur conatus, non corrumpetur memoria. In qua ita vivere perſeverat, ut nobiscum adhuc illum degere ferè facilè repræſentet. Eſt enim hujus vivaciſſima imago non in tabulis ligneis ſolum, non linteaminibus inſerta, non in lapidibus ſculpta, nec etiam in marmore æterno, nec in incorruptibili hæc inciſa, ſed in ipſa temporis immortalitate coniuncta, in ipsáque hominum diuturnitate depoſita. Neceſſe enim erit vt prius tempus omne deficiat & ejus curſus volubilis ceſſet, quàm tanti memoria Cardinalis nobis omnino excidat, deleatúrque ex hominum commercio, & omnino evaneſcat. Tempus enim ſuis præcipitibus alis, hujus Principis nominis pondere velocius pervolat, altius aſſurgit, iucundiuſque vagatur. Et quanto eſt duraturum ævo, tanta ſæculi eſt permanſurum hoc nomen æternitate. Præterit tempus præſens, & in delapſum inſtantis punctum tranſilit, & hoc quidem nomen, quaſi nunquam præterijſſet, ſic in omnibus hæret, ut in æternum eſſe futurum procul dubio videa-

tur. Temporis enim viciſſitudines reciproco ſuo tranſitu ſemper eunt, redeúntque, inſtabilique vibrantur greſſu. Hoc autem illuſtriſſimi Cardinalis nomen, quaſi nullam temporis perſentiret viciſſitudinem, & ſub nullo temporis inſtanti deeſſet, immobili quodam famæ volatu omnia percurrit, ſtat conſtantiſſimè, & fluctuantem rerum motum perſeveranti quadam ſtabilitate pervincit. In nobis modo mirificè perſonat, etſi quemadmodum in nobis ipſum quandam æternitatis refert ſpeciem, in ipſo nos æquali modo poſſemus conſiſtere, immortales plane omnes etiam eſſemus. Hæc præclara hujus vox quem ſecum attripit, participem ſuæ magnitudinis efficit, conſortémque ſuæ claritatis reddit. Et vt nec ab ipſo poteſt ſeparari vivacitas, ſic ab illis, in quibus inſtrepit, vivendi duratio ſeiungi non poteſt. Referunt ventorum flatus Guzmanium Cardinalem, cùm Borealibus concuſſi motibus, ſecum quaſi tonanti quodam quaſſu concurrũt. Ex vento in æthera hic tonus aſcendit, ex æthere rurſus in terras ſolis radiis permixtus ſplẽdidior decidit, terras pervadit, omnes ſubit, cunctorũque aures ferit. Qui harmonicum quendam cõcentum ex æthere viciſſim putant audire, cum tantum Principis nomen audiunt, cùm percipiunt Guzmaniacum tinnitum. Orpheus autem in ſacris hymnis de morte ſic loquitur,

Κοινὸς μὲν πάντων, ἄδικος δ' ἐνίοισιν ὑπάρχων
Ἐν ταχύτητι βίου παύων νεοήλικας ἀκμάς.
Ἐν σοὶ γὰρ μόνῳ πάντων τὸ κριθὲν τελεῦται.
Communis cunctis, tamen atque iniuſta quibuſdã

In

In celeri vita juvenilia robora fundens,
Iudiciumque ipſum in te ſolum deperit omne.

Si morti quidem id concedi aliquo pacto poteſt, non ob aliud ſanè quàm ob illuſtriſſimi Cardinalis interitum, quem cùm mors petiuit, omne prorſus ſuum amiſit iudicium, ſi aliquod habet. Iuuenilem enim florem in illo extinxit, cùm iam ad maturos nobilitatis fructus, & ad egregios dignitatum gradus fragrantibus frondibus ſeſe expanderet. Iniuſtam eſſe inquit quibuſdam, nēpe illis, quos diuturnior vitæ tranſitus ad magna prouocare videtur, & quibus vitæ celeritas, ſub ipſa breuitate curſus altam rerum magnitudinē ſpondet, divinum vitæ ſtatum pollicetur, magnificum geſtorum apparatū promittit. Nonnus autem Panopolita mortem ipſam πορφύρεον θάνατον appellat, nimirum purpuream mortem, quod etiam Homerus ita nominauit, Virgiliúſque ſimiliter purpureā fati metam dixit. Quod ſanè non ideo ita eſt ſentiendum, quemadmodū nonnulli interpretantur, ſcilicet ita illam mortē vocari, quæ unico ictu infertur, ducta origine à tinctoribus, qui purpuras ita occidunt, quo præſtantior ita occiſis color exprimatur. Quod etiā carmen in Alexandrum Magnum objectū fuit, cùm maximam purpuræ copiam Ionibus imperavit. Sed revera purpuream mortem dici, iam ab illis ſæculis oraculum divinum fuit, vt ſic vocaretur, non ob aliud, quàm quia hunc purpuratum virum erat injuſtè interfectura, à quo & nomen aſſumptura crederetur, tanquam quæ egregium quoddam facinus in hoc immaniſſimo

vulnere patraverit. Nónne mos fuit antiquis compellationem ejus rei ſibi aſſumere, quam excelſa quadam animi magnitudine peregerũt, ut à devicta Aphrica. Aphricanus fuit Scipio nuncupatus & Pelias haſta illa vocata fuit, qua Achilles utebatur, qui Pelei fuit filius Æaci Regis filij, & mariti Thetidis, & illa clava ferratis cuſpidibus horrida Herculea nuncupabatur, quæ geſtamem Herculis erat, & Martialis Pellæam gulam, delitias appellat Macedonicas, præcipuè ſumpto nomine à Pella Macedoniæ civitate, & Heraclia dicitur victoria, qua Pyrrhus vicit P. Valerium Conſulem ad Heracliam, & alia etiam quamplurima ſimili pariter denominatione inſigniuntur. Quod modò morti cõtigit, eſt quod jam olim quaſi præſago quodam vaticinio ſibi poſſedit, ut purpurea ſcilicet vocaretur, non quia mors hunc referat colorem, quam pallidam vocat Horatius & Statius atram, & Homerus etiam nigram, Claudianus triſtem, Lucanus horridam, ſtygiam, fœdam, ſed quia Purpuratum hunc Illuſtriſſimum Cardinalem invaſit, dejecit, occidit. Et non quidem incongruè hoc eſt ſibi ſortita nomẽ, cùm tantã molem iniquè deturbaverit, cùm tantum virum injuſtè fuderit, cùm tantum principem tandem immaniter peremerit. Qui quia in Purpuratorum patrum ampliſſimo Senatu digniſſimum obtinebat locum, & conchyliata chlamyde incedebat indutus, & rubenti oſtro ſanguineam veſtem ferebat micantem, ideò ab eventu, nempe ab veſtis occiſi principis colore, purpurea fuit nuncupata,

cupata, ut inde nomine ſumpto, triumphi compellationem aſſumeret, & ſibi jam in perpetuum hoc inſigne nomen proprium eſſet. Eſt quidem nunc ingens luctus cauſa pauperibus, quorum greges quamplurimos hic princeps alebat quotidie, quibúſque bonam opum vim largiebatur, quos ſuarum divitiarum participes ſemper habebat. Quanto enim ampliores in illo erant divitiæ, tanto acrius in pauperes erat ſtudium, & proclivitas hilarior. In divitijs magna fortunæ manus oſtenditur, in illorum verò uſu ingens animi magnitudo manifeſtatur, & in ipſarum æqua, & legitima largitione perfectiſſimum cordis ſtudium ſemper ſubſtat. Divitiæ dona fortunæ ſunt, illarum juſta diſtributio munifici animi eſt præſtantia. Non cuſtodia & poſſeſſio illarum fœlicem facit: ſed illarum erogatio. Quoniam divitiæ ſi in clavis obſitis recōduntur ſcrinijs, & in domorum angulis occultantur, in eandem deveniunt occultationem naturæ & miſeriam, quam in ipſo terræ utero habebant, & in ipſis metalliferis venis conſervabant, in quibus abſconditæ prius perſiſtebant, & quaſi in altis, & inconditis tributis, & in ſalebroſis antris jacebant. Profluxerunt autem in lucem hominum ſtudio, ut in hominum ſtudium ſemper in luce verſarentur, & tanto apparerent præſtantiores, quanto communiores omnibus eſſent, quas natura nulli præcipuè aſſignavit, nulli dedit ut domino, ſed omnibus illas produxit, quemadmodum Sol omnibus oritur, qui illas ſuis rutilantibus radijs procreat. In divitijs illa gloria ſita eſt,

quæ liberalitatem ſequitur. Liberalitas ad animi magnitudinem pertinet, animi magnitudo illam mentis oſtendit divinitatem, quæ proximè ad deos accedit, quoniam læta quadam benevolentia liberalitas ſemper ſociatur, quæ cœlitum propria eſt, & non niſi penè cœleſtes animos hanc conſequitur. Et quorum eſt amplior poſſeſſio, liberalitas etiã major eſſe debet, nam ubi liberalitas copiam reſpicit, poſſidendi cauſam facit majorem. Ille verè liberaliter dat, qui non putat amplius poſſidere quæ dederit, ſed ultrò dedit, ut doni poſſeſſio alterius ſit gloria ſua. Hanc gloriam, quam terra ſuam poteſt appellare, ampliſſimus Cardinalis nimium eſt conſequutus, nam omnes populi ordines ejus ſunt experti munificentiam, qua nunc deſtituti in perpetuo luctu, & mœrore contabeſcunt. Amiſſio enim bonorum miſeros animos ſemper arguit, illóſque infœliciter deprimit. Quare tanti principis amiſſio, amiſſio fuit omnium bonorum, quæ populus ſibi habere poterat. Quæ bona in bono principe ita erant, tanquam in ſuo loco ſita, tanquam in ſuo theſauro recondita, ex quo prodierunt in omnes, in omnéſque derivata profluxerunt. Continebit lachrymas populus nunquam, nunquam non flebit, non lamentari deſinet ullo tempore, qui in omne tempus ſic deſertus perſiſtit, ſic deſtitutus jacet. Portus enim erat, & refugium miſerorum, etiam & opulentorum oblectamentum, quoniam in omnes communis ejus erat animus, ad quæque gaudia promptus, ad quæque principe digniſſima natus. Il-

tus. Illud enim totis viribus fuit conſequutus, quod D. Gregorius Nazianzenus in tetraſtichis ſcribit, quod Latinè in hunc modum ſonat:

Depelle cuncta, ſint opes ſolus tibi
Chriſtus. Tuæ, quas porrigis, non ſunt opes,
Si cuncta non vis, maximam partem dato,
Si ne hoc quidem vis, quæ redundant, eroga.

Qui Chriſtum ſibi aſſumit, omnes opum cumulos contemnit, nullóque in pretio habet quidquid in terra pretioſiſſimum eſt. Ille equidem verus eſt theſaurus, qui animæ plenam tribuit gaudij abundantiam, quíque omnem rerum menti eripit inopiam, quales ſunt ipſæ Chriſti divitiæ, quæ omni ex parte plenæ, & exuperantes ſunt, & harum poſſeſſorem divina quadam ſupellectile ditant, & cœleſtibus quibuſdam amplificant gazis. In hoc enim poſita eſt tota humanæ vitæ fœlicitas, nempe ut Chriſtum qui pius eſt & religioſus lucrifaciat & ipſas Chriſti ſtipes, nempe Charitum dona, tanquam divinas & cœleſtes amplectatur divitias. Qui enim Chriſti ſequitur veſtigia, non in fulvi auri fulgore, non in nivei metalli abundantia, non in gemmarum candentibus globulis ſuam ſpem, animúmque collocat. Hæc enim vileſcunt omnia, nimiúmque torpent coram illis bonis uberrimi, & empyrei theſauri, quæ Deus illis impertitur, qui æqua vitæ norma totam legum trutinam ponderarunt, & æqualibus & juſtis religionis lancibus totum juſtitiæ pondus conſtituerunt. Horum etenim vita ſancta eſt, ſpectati & lecti mores, aurea & juſta verba, etiam & cogitatio-

nes cœleſtes. Nulla enim divitiarum copia in terreno hujus vitæ campo hominibus ſatis eſſe poſſunt, qui cœleſtibus inhiant theſauris, qui omnia, quæ inquirunt, cœleſtia ſunt, qui illuc cordis cogitata emittunt ubi Christi ſubſiſtit pietas. Quoniam verus humanarum rerum contemptus cœleſtium munerum affectatio quædam eſt. Eſt equidem certa divitiarum materia illi, qui multa virtutum ſcatet ſegete. Vitæ ſunt equidem ornamenta, non hujus caducæ, & momentaneæ, ſed ſempiternæ & cœleſtis, ipſæ virtutes, quas & ipſa cœlorum machina proſpectat, veretur, colit. Christiadum equidem religio in neglectu rerum caducarum conſiſtit, quoniam quæ caduca ſunt, quod fundamentum, quam firmitatem, quod ſtabilimentum, ad ea quæ nunquam ſunt peritura, poſſunt præbere? Suppeditat enim ſola virtus quidquid immortalitate poteſt vigere, & quidquid vivifici ævi longitudine nullum glorificæ poſſeſſionis terminum metitur. Ea eſt bonitatis vis, eáque virtutis præſtantia, ut ſola in hac lachrymarum valle ſi quid immortale dari poteſt, immortale efficiat, ſi non vitæ diuturnitate, at ſaltem nominis ævo, & famæ gloria. Hæc equidem modo Guzmaniaca quadam ratione ſub proprio principis nomine per univerſum orbis globum inſplendeſcit, & quas poteſt conferre rerum lætitias cũctorũ cordibus immittit. Socia enim erat huic Illuſtriſſimo Cardinali hæc virtutum radijs enata gloria, quæ vibrantibus inter ſeſe favillis tanto coruſcabat in ejus vita, ſplendore, ut quẽque poſ-

que poſſet cæcum reddere, niſi aquilæ perſpicacia, & acie quadam lyncea præditus eſſet. Caligant enim aliquando mentes, quando alicujus principis viri ſplendentes mores pleno non poſſunt percipere ſenſu. Et quemadmodum cùm aliquis inopinato nutantes oculorum pupillas in magnam cœlitus emiſſæ nivis effuſionem declinat, ſtatim non tantum frigore, ſed candore illo ſupremo tota igniti luminis potentia diſgregata cæcutit, & quaſi quadam caligine titubantibus cilijs oculi omnino deficiunt, torpent, clauduntur. Ita quidem conſpicere flammeam virtutum ſpeciem, quæ vel latet in perfectis puri cujuſdam cordis actionibus, nihil aliud quidem eſt, quàm toto mentis lumine dehiſcere, & fatiſcenti animi ſenſu collabi. Nequeunt enim naturæ vires pręfinitam ſibi legem tranſilire: hæc eſt, nihil niſi humanum poſſe adipiſci aliquem, & quod divinum eſt, nullo modo attingere. Sic ergo virtus nunquam pleno intuitu, ubi plena ipſa fulget, oculos patitur ipſam conſpicere, quin conniventibus radijs paſſim claudantur, labantur penitus, & nulla viſus certitudine deferantur. Hæc verum illud ſpeculum eſt, quod ſemper hic ampliſſimus Cardinalis videbat, illo ſuos componebat mores, & vitæ totum comebat modum. Quod inde facile colligere poſſum, quod mors illum tunc aggredi auſa eſt, quando aptiorem ejus virtutem ad altiora ſydera conſpexit. Etiam quidem divina providentia hoc in ejus interitu proſpexit, ut tunc tantus Princeps mortem appeteret, quando poſſet in æternam ſe transferre

vitam, & beatos cælitum percurrere cætus, & per Elyſios illos ſummæ beatitudinis campos perambulare. Conſequens enim eſt, vt qui inter Purpuratos patres fuit aſcitus, etiam inter æternæ vitæ Senatores locum habeat. Nec id quidē vel aliquo pacto negare poteſt vitæ anteactæ ratio, adoleſcentiæ compoſitæ ſtudium, nobilitatis perfectio, religionis pietas, animi benignitas, benefica in cūctos natura, & facilis in omnes beneficiorū elargitio. Alia autē quāplurima recenſere quis calamo vel ferreo poterit, ubi propria ſilentij vis totam laudum apparat excellentiam, & copiam? Præſtat enim aliquando potius tacere, quàm etiamſi plura quis loquatur, non loqui omnia, quæ ad ea conducunt, quæ ad propoſitum pertinent encomium. Conſenſus enim eſt laudum, accommodum & utile ſilentiū, altior laus aſſurgit, ubi profundius ſilentium obmuteſcentibus omnino labris prorſus quieſcit. Nec aliter tanti Cardinalis merita poteſt vel aliqua proſequi oratio, quam ſi occluſo vocis ſpiritu, & ſermonis flatu, non modo non incipiat laudare, quod plenius fieri non poteſt, verumetiam nec incepiſſe exiſtimet, ubi juſtum & debitum exitum non poterit inuenire. Sic equidem mors hujus Principis occidit vitam, vt ſimiliter omniū laudum ſpiraculum, ob tantarum virtutum admirationem, ob tot geſtorum gloriam, ob nobilitatis ſplendorem tam eximium prorſus peremerit, depulerit, abjecerit. Æquo enim pede calcata fuit Cardinalis illuſtriſſimi vita, ac omnium vitalis anhelitus, quo in ejus laudes veluti ſitibū-

do

do quodam pectore ferebantur. Fieri autem non poteſt ut aliquo naturæ greſſu oratio aſſurgat, ubi tota laudandi, & dicendi vis, ob ſummam copiam, & meritorum ſegetem mirificam prorſus languet, & nullo conſiſtit robore. In hoc etiam mors ipſa potentiſſima quidem fuit, nam non ſolum illi vitam eripuit, verumetiam nobis omnem eloquendi facultatem abſtraxit, omnémq; ſubripuit laudandi conatum, mentem veluti ſtupefactam immaturæ mortis doloribus reddidit, linguam forti quodam ſilentij miraculo compeſcuit, animum coercuit ad encomia anhelantem, & inundantem prorſus encomiorum fluuium nullis orationis viribus tranabilem fecit, cujus vada tam alto conſtituit gurgite, vt nec vel Gigas immenſus, quin omnino ſubmergatur, tranſilire ad tutam littorum partem tutò poterit. Vis eſt virtutis immenſa, illa quidem, quæ in hoc Principe effulgebat, cum tantos naturæ prorſus vincat impetus, & omnium aciem retundat, nec locum det alium congruum, vt ſi quid meritò in laudes exequi auſus fuerit, id conſequatur, id peragat, id abſoluat. Poteſt enim omnium audacia aliquid ſuſcipere, ſed non poteſt quidpiam abſolutis numeris perficere, dum neceſſe eſt, ut virtutum mole comprimatur, & gloriæ nominis ingēti pondere dejiciatur. Non enim datur proportio æqua, ſi reſpicimus ingentem virtutum machinam, & imbecillos virium languores, illa enim ſic altius ſe extendit in æthera, quantum & illic ad ima prorſus deprimitur, & tanto dejicitur profūdius, quātus eſt conatus, quo ingenij

ſtudium illam aſſequi nititur velocitatem, quam volitantibus meritorum pennis tota virtutum pernicitas & celeritas impensè peragit. Facilis verò eſt ruina & lapſus illi qui præter virium potentiam illa aggreditur, ad quæ prorſus impar oſtenditur. Nam fracto naturæ ſtudio omnes etiã audendi nervi debilitantur, franguntur, & quovis minuuntur labore. Excuſatio ergo meæ linguæ prorſus nunc omnibus patet, ſi quæ audacter voluit aggredi, fortunatè non abſoluerit, imo nec attigerit feliciter, vel parum tantùm libauerit. Nec vlla cuivis ſubeſt reprehenſionis cauſa, ubi eſt facilis excuſationis materia, & debitus cunctos invadit pudor, qui debito quodã naturæ robore in omnes ruborem ſuffundit, & audaciæ manifeſtat niſum, ſed imbecillitatis arguit languorem, & animi omnem hebetat acuminis perſpicaciam. Nulli enim ineſſe poteſt fiducia, tanto firmata audaciæ ſtabilimento, vt ſi hujus Principis laudum provinciam ſuſceperit, ſecum reputet ſuſceptum facile ſibi eſſe munus, etſi facile ad illud exiſtimet dignè poſſe ſe accingere. Milonis verò illius audaciam omnes intentant, qui iam effœtis mentis viribus hanc prædicationum validiſſimam arborem temerarijs quidem manibus arbitrantur perfringere. Ille enim audentiori conatu, cùm juvenilibus pollere viribus cenſeret, animo deceptus abſciſſam venis quibuſdam arborem, manibus arripuit, & per ſectionum rimulas audaces immiſit digitos, diſijcere & diſrumpere tentat truncum ætate duratum, humore

re conſtrictum,& ligneo quodam robore conſtipatum. Ceſſit parumper quidem lignum,ſed vt fortius perſtringentes digitos comprimeret, parvo quodam dehiſcit hiatu, ſcindi patitur, & diſſecari ſuſtinet, ſed in medio hujus actionis inſtituto tota illa ligni moles robuſtius reſtitit, obſiſtit reluctantius, & languentes lacertorum vlnas intus includit, fortius alligat, & vehementius conjungit.Hæ it miſer Milo,& nec truncum admovere potuit,nec digitos in ſciſſuram immiſſos extrahere. Senſit ſe victum, & trunco hærere cogitur, dum illum ſuperare non valuit. Illi verò adjunctus,trunco miſerabilior fuit,imò truncus ipſe manſit, præda lupis, & eſca canibus & vulturibus pabulum. Hanc miſeram conditionem ſibi contrahit, qui robuſtum hujus Principis ſuſcipere laudum conatur laborem. Manus admovet operi (fateor) viam ingreditur, Muſarum implorat auxilium, loqui incipit, ſed incipit tantum, nam in altum præconiorum pelagus progredi nulli datur. Sic ego etiam ſi exiſtimem vaſtam quorundam verborum multitudinem in ingentem laudum aceruum componere, ſolum incepiſſe fatebor, non proceſſiſſe, & ſemper in ipſo limine conſiſtere, non in veſtibulum intrare. Cujuſcunque enim etiam vel ſapientiſſimi & eloquentiſſimi viri ſtudium cùm tantam provinciam tentaverit aggredi, ſemper in principio erit,ſempérque in ipſa laudum janua hiſcens fatiſcenti ore torpebit,& quod in hoc magis eſt, ſatis erit inchoaſſe, ſi ad inchoandum alicui vel aliquis aditus aperitur. Difficultas enim quemque

terret, detrudit magnitudo, quanto magis allicit Principis virtus, & humanitatis eius cogit præſtantia. Et in hoc quidem fortis viri eſt trepidare, prudentis timere, & ſapientis omnino terga vertere. Nam hîc fuga non dedecus eſt, ſed aggreſſionis præmium. Quoniam non alia merces pręſtantior inveniri poteſt audenti, ubi ad id quod audet impar eſt, quàm poſſe facilem ſibi invenire facultatem fugiendi. Nam ſtupor materiæ, tã eſt laudum admiratio, quàm cauſa fugæ. Hoc autem ego in mea hac audacia confiteor fuiſſe profeſſum, nempe non dicendo voluiſſe extollere, ſed extollendo intentaſſe fugere. Flectuntur enim humeri pondere, curvantur pectora ſarcina, turbatur ingenium rerum vaſtitate. Tunc enim perfectior erit encomiorum deſcriptio, quando in tanti Principis virtutes ſola admiratio conticebit, quoniam tunc ſilentium eſt certius, quando euidentior eſt admirationis magnitudo. Omnia equidem magna fuerunt in hoc ampliſſimo Cardinali, nihilque in illo natura minimum conſtituit, in quo vel ipſe adoleſcentiæ curſus tãto ſenilis conſilij aſſurrexit volatu, vt Neſtorei pectoris ſuperaret prudẽtiam, Palladiſque ipſum excederet inſtitutum, & totum animo referret Catonem. Si reſpicimus autem religionis integritatem, totam in illo inueniemus vitæ ſummã religionis greſſibus circumſcriptam, pietatis norma conflatam, & Chriſti ſummi, & æterni Patris Filij legibus compoſitam. Magna in illo erat morum canities, non albedine temporum, ſed virtutum candore. Anima ejus in juvenili corpore

pene

penè nihil ſapiebat terrenum, cuncta ſecum cæleſtia redolebat, in ſublimia ferebatur, in ſolis ipſius clariſſimos radios tendebat. Omnes mentis cogitationes ita magnæ in ſuo ſpeculationum volatu exiſtebant, vt vix totum Vniuerſi ambitum illas cuperet, nam in Dei altos effundebantur receſſus, divina perſcrutabantur arcana, & ſyderea illa prata perambulabant In rebus enim humanis ita parum conſiſtebat ejus mens, quantum & ejus vita perſtitit, quæ relictis humanis fraudibus ſpretis hominum honoribus, neglectis terreſtrium ſpolijs ad æthera ſe ſuſtulit, petivit æterna, & inter cælites annumerari ſtuduit. Hoc enim iam ab illo magno Domino Guzmanio, tota Guzmania familia ſemper habuit, vt ejus ſequens veſtigia, calcatis humanarum rerum ſpinis, aſtra terere contendat, cæleſtia ſubire, divináque toto conatu tenere. Hoc ingens ſtudiũ inſitum in hoc magno viro ita fuit, vt non tantũ quia ipſum magnum erat, magnũ fuit, ſed quoniam in ipſo nonniſi magnum eſſe poterat, cujus animi magnitudine amplificabatur, augebatur, accreſcebat. Magna benignitas in omnes, vt fermè communi amplexu ſemper quaſi in ſinu aſtringeret populum, & quaſi in gremio nutriret. Procliuitas autem ad magna, magna fuit, ex quo magna perſtitit in mundo clades, & ærumna ob ejus mortem, quoniam neceſſe erat ut magnum eſſet detrimentum ejus amiſſione, cujus præſentia magna erat utilitas, magnúmque emolumentum. Et miſeriam populi id facit magnam in ejus exitu, quod magnam conſtituebat fœlicita-

tem in ejus vita. Quæ non magna tempore fuit, ſed virtute; & ſi quid non magnum aliquo modo habuit, ſolum vitæ fuit ſumma brevitas. Quæ ſi fas eſt dicere, magna fuit, tam ea parte, qua brevis quàm ea, qua rerum magnitudine clara. Quæ tandem ut magna eſſe poſſit, in illam ſe tranſtulit terram, quæ ſolum viventium eſt, & non quacunque vita, ſed æterna, in qua æternitate vera quidem vivendi magnitudo tota fundatur.

DIXI.

IN OBITUM ILLVSTRISSIMI ET Ampliſſimi Cardinalis D. Henrici de Guzman, &c.

Vincentij Marinerij Valentini EPITAPHIA.

NIL majus quod terra tegat, tegit acriter ipſa
Defunctum vivo nam tegit ipſa ſinu.
Namq; virum condit, quē mors ſibi vulnere preſſit,
Et quem virtutis vivere fama facit.
Primis hic cecidit magnus GUZMANIUS *annis,*
Qui rerum ſummo pondere primus erat.

Epita-

Epitaphium.

VErtitur in terram lapſus ſub viſcere terræ,
Viſcere qui terræ natus ad alta fuit.
Aſcendit, ceciditque ſimul, curſúque ſub uno
Vivens, & moriens hic cadit, atque volat.

Aliud.

COnditur hoc tumulo, decorat quem purpura, Princeps,
Condere cui poterat purpura ſola jubar.

Aliud.

HIc ſitus eſt toto clarus GUZMANIUS *orbe,*
Nullo namque poteſt ipſe jacere ſitu.
Orbis percurrit ſupremos nomine tractus,
Nullo nam neſcit jure jacere ſibi.

Aliud.

COnſpice ſi ipſe potes terris ſita membra viator,
Cujus virtutes ipſe videre potes.
Has cernes geſtis, oculis quæ viva pateſcunt:
Hæc nam ſola ſolo non potuere mori.

Aliud.

SI quid habet tellus quod poßis denique flere,
Nil majus tanto nunc habet ipſa viro.
Nam periit juvenis viridi ſub flore juventæ,
Cui flos, & fructus nec fuit omnis idem.

Aliud.

VItæ nobilitas ſæva eſt hic morte perempta,
Nam poterat vinci non niſi ſævitie.

Sævities immenſa fuit morte illa ferire
Corda viri, terris qui jubar omne dedit.

Epitaphium.

NOn eſt cur ceſſent totum lamenta per orbem,
Nā hoc lapſo, cunctos Principe luctus habet.
Ecce jacet, quoniam potuit jam forte jacere,
Supremo quoniam jam ſibi jure ſtetit.

Vincentij Marinerij Valentini

PANEGYRIS,

AD

ILLVSTRISSIMVM & Reverendiſsimum Princi-pem D. FRANCISCUM BAR-BERINUM *Cardinalem Le-gatum S. D. N. Urbani* VIII. *Pontificis Opt. Maximi.*

Vincentij Marinerij Valentini

PRÆFATIO.

INGENTI *conſcripta tibi modò carmina ſurgunt:*
Nam te majorem carmen habere nequit:
Laudes, quas poſſunt vero ſermone refundunt,
Ad laudes ſemper ſtant nimis ora tuas.
Ut quando Phœbus ſurgenti lumine fulget,
Lampada flamminiferis devehit ille rotis.
Atque diem claro componit clarus Olympo,
Et purâ mundus ſtat face totus ovans.
Sic te nato etiam laudum præceptor Apollo,
Laudibus affulſit ſemper ubique tuis.
Ipſe hominum linguas ſacro movet aureus ore,
Et nunquam mutus vel tua geſta tacet.
Compellunt linguas, & maxima corda virorum,
Virtutum ſacro quæ geris aſtra ſinu.
Horum lux etenim tenebris nequit ipſa perire:
Nam tenebras proprio quælibet igne fugat.
Atque ideò tanto coguntur lumine cuncti,
Geſta ut jam poſſit nemo ſilere tua.
Eſt equidem virtutis opus lux maxima laudum,
Atque ubi ſtat virtus laus ibi clara viget.
Hoc natura ſuis ſtatuit jam legibus alta,
Ut nequeat virtus ſola perire nitens.
Non ita perflanti navis ſecat æquora vento,
Virtute ut laudes æthera ſæpe petunt.
Flatibus his ſemper volitant encomia magnis,
Dum virtus tanto flamine ſtare nequit.

Nec

Nec poterat jam ſermo tibi non ſurgere præceps
Ejus qui tanto carbaſa jure moves.
Hoc ſolum fateor, laudes non ſumere vires
Greſſu, quæ languent oris ubique ſui.
Ora nec eſſe queunt jam tanto robore ſumma,
Sufficere ut poſſint laudibus ulla tuis.
Nec mirum eſſe puto linguæ tot jura deeſſe,
Cum laudum egregium ſemper abundat opus.
Hoc, Princeps, modò ſorte vide, non germina ſemper,
Telluris liquido rore madere ſibi.
Æſtu nam Solis quandoque ardentius arent,
Et lapſo ramis tunc quoque flore perit.
Sic urunt tua facta quidem flammantia mentes,
Areat ut radijs lingua vel ipſa tuis.
Principis hoc magni eſt, laudum ſuperare cacumen,
Quod proprio ſemper ſtat tibi jure nimis.
Nam ſuperas, vincis, frangis, quatis, abjicis, urges:
Sic laudum vires, ut tibi deficiant.
Solúmque ars aptat te ſolum noſcere verbis,
Verbis quæ, ut fas eſt, te tamen una canit.
Nuncque tubæ ſimilis reſonat mea lingua viciſſim
Quæ velut eſt flatus, ſic dat & ore ſonum.
Turbas te nimium, labuntur pectore ſenſus,
Nec poſſunt propria ſurgere verba via.
Iam quale hoc fuerit carmen, te ſed tamen optat
Si cadit à ſummo nunc quoque monte cadit,
Nec decus amittit ſi forſan labitur ipſum,
Eſt labi à tanto culmine namque decus.
Culmine te in ſummo, & radice te invenit ima:
Nam tua ſic fœlix eſt ubicunque manus.
Ergo fœlici nunc ſurgunt carmina voce,
Fœlici quoniam nunc quoque voce cadunt.

Sunt ubi ſic igitur fœlicia cuncta: quid ultra?
Sive cadam aut ſurgam, te tamen ipſe canam,
Princeps; hæc mitto, tu ſacris auribus audi;
Si audis, hoc carmen munere majus erit.
Auditu ſunt namq; tuo mihi carmina pulchra:
Namq; tua carmen ſumit ab aure jubar.
Non alia at mihi major erit præſtantia ſortis,
Aures quàm verſus poſſe ferire tuas.
Illis adveniet quidquid tibi ſubſtat amœnum,
Queis, cùm ſuſcipies, cuncta ſuprema dabis.
Ex capite orta tuo ſument ſibi munera magna,
Audire ut ſtatues quæ modò mitto tibi,
Quæ ut fortè intrabunt capitis divina per antra,
Altius hinc illo ſurgere non poterunt.
Se dicent alto conſiſtere in æthere cuncta,
Nam polus his & erit jam caput omne tuum.
Quod cùm nempe ſonum ſumet jam carminis hujus
Illi committet quod ſibi dulce deeſt.
Harmonicos modulos, divina & dona capeſſent,
In te nam accipient quod dare Muſa poteſt.
Quidquid enim magnum referent, vel nobile ſecum,
Auribus attribuent jam ſine lite tuis.
Auditum nunc namq; mea carmina poſcunt,
Audiri ut poſſint maximo in orbe ſimul.

Vincentij Marinerij Valentini PANEGYRIS, AD ILLVSTRISSIMVM ET Reverendiſſimum Principem D. FRANCISCUM BARBERINUM Cardinalem Legatum S. D. N. Vrbani VIII. Pontificis Optimi Maximi.

EST nunc, Muſa, tibi pleno chorus entheus orbe,
Deſilit afflatu ſummi citus ætheris alto,
Et pede jam niveo terras, poli & atterit aſtra
Concinno revocatq; tubam numeróque modóque,
Et triplici ſacra jura novem modulamine complet.
Aſpicit immenſum flammanti lumine Phœbum,
Adverſáque ciet radiantia ſydera fronte,
Dulcifluum & citharæ grato movet ordine plectrum,
Quod læto Pæan tibi concitat undique vultu.
Hunc mihi, Muſa, chorum tecum converte potentem
Vocibus & terras reſonantibus incute cunctas.
Ora move, quate voce ſinus, pete verſibus aures,
Atque auram leni tecum preme numine motam.
Neſciat aſſuetos nunc Æolus indere flatus,
Nec rapidos pellat perflanti gutture curſus.

Humano eſt vetitum divinum aſcendere culmen,
Eſt circumſcriptum noſtris jus viribus ipſum,
Arcet & ingenti quemvis ſuus impete limes.
Dat ſua finitam rebus quoque linea legem.
Velle quidem ſuperare modum, tranſire viamq;
Eſt tandem cunctis certo diſcrimine labi,
Et præſtare nihil, cùm quid præſtare neceſſe eſt.
Si quid enim natura negat cuicunque, vel unquam
BARBERINE *Iovis fulmen, jubar omneq; terræ*
Nil magis eſt equidem quàm te jam tollere laude,
Et laudum deferre tuis encomia geſtis,
Et genus antiquum cantu celebrare vel ullo,
Ex quo terra Duces ingenti nomine vidit,
Qui potuere ſuis æquare & ſydera factis,
Invidiæ atque graves nimium quoque frangere dentes,
Hoſtiléſque ſimul tandem ſibi ſubdere vires,
Cæſareo qui corde altos retulere triumphos,
Et fama culmen cœli ſupra aſtra locarunt:
In quo ejus ſacris cecinit tota flatibus illos
Cantibus æternis, patuerúntque undique Divis,
Atque fuere ſtupor cunctis miracula & alta.
Nam BARBERINOS *qui novit, in æthere ſummos*
Ceu Divos coluit, Divorum aſcripſit in albo,
Quos & miratur clari rota maxima Phœbi,
Et nunc terra ſua nimium ſtupet, incita jure
Læta colit, gaudenſq; tenet, jucunda veretur,
Summa illis pariter rerum faſtigia tradens
Et rutili objiciens divina cacumina Olympi,
In quo fulgenti tua gens ſtat vertice magna,
Atque ferit claros geſtis ſplendentibus ignes,
Nomen & æternis fulgeſcens objicit aſtris.
Iam, FRANCISCE, *decet cœtum numerare tuorum,*

Qui geſtis ſedem tenuerunt diutius altam
Herculeo auſpicio, viceruntq́; omnia magna,
Et pedibus ſudere ſuis mundi horrida monſtra,
Diviniſque etiam terras virtutibus ipſas
Implevere omnes,quas nunc miratur ubique,
Quas imitari optat, quas totis viribus auget,
Quas vehit in cœlos,quibus hæ cecidere micantes,
Et quæ immortales referunt ubicunque triumphos.
Sed modò jam numerus tantam nequit indere molem,
Ut numerare poteſt cœli nemo aſtra nitentis:
Nam vires mentis ſuperant, numerumq́; vel ipſum:
Sicq́; tuum genus haud eſt hic includere verbis.
Sed ſi quis propriis tantam audet viribus Hydram
Expugnare potens,validiſque retundere telis,
Aſſumat ſocium, flammanti qui inſerat igne
Sæpe facem capiti, cui laudum ſubjicit enſem
Non ut proſcindat , ſed clarè ut tollat honore:
Non ut diffindat , ſed verbis laudet ut altis.
Hic autem ut præſtet tantam ſub robore molem,
Et numerare tuas poſſit modulamine laudes,
Hic numeret ſiquidem flammantis ſydera cœli,
In quibus omne tuum claro genus emicat igne:
Sic præſtabit idem numerans cœleſtia tecta,
Atque tuos numerans tectis cœleſtibus actos.
Interq́; aſtra micant qui cœli ut Numina magna,
Et nunc terrarum nimium moderantur habenas
Quas virtute manus, virtutis & omine claro
E cœlo ſumunt pendentes numine Divûm,
Atq; in Divorum dimittunt jura potentum.
Non eſt cur primam ſtudeam jam extollere ſedem,
In qua jura Petri tuus altus Avunculus urget,
Et Chriſti ſpeciem toto ſub robore ducit.

Clavibus hic cœli claudítque aperítque viciſſim
Oſtia terrarum, cœleſtia & oſtia magna,
Quorum divino ſtrident ſub cardine Divi,
Et firmant ſummos rutilantia limina cœlos,
Accipiúntque Dei divina cacumina valvæ,
Hanc ſedem virtus ſolum ſibi ſuſcipit una,
Et vox ſumma Dei proprio quaſi nomine ſignat,
In quem conſtituit cœlorum ſplendida jura,
Roboris & proprij ſtatuit fundamina clara,
Et nomen poſuit mutato nomine magnum.
Quis dubitat Chriſtum jam tanto in pectore ineſſe
Ejus, quem ſedem propriam hic aſcivit in altam,
Quémque ſuo pariter ditavit ubique favore,
Quémque ſuis opibus nimium decoravit opimis,
Quem ſplendere facit proprio quoque lumine ſemper,
Nomine quem magno, magnum fecítque dedítque,
Et primum in terris ſtatuit, cœlóque ſupremum?
Quod non feciſſet, ſplendens niſi denique virtus
Vrbani tanto nituiſſet ſydere ſumma,
Illum ut vel deceat jam primâ ſede ſedere,
Eſſéque divino in cunctis jam munere primum,
Et nullum vel noſſe ſibi quem haud viderit infrà,
Majorem quoniam prorſus ſe cernere neſcit,
Qui eſt cunctis ſemper toto vel vertice major,
Verius ut dicam, potior vel culmine cœli,
Quo majus nihil eſſe poteſt, nil terraq; ſpectat,
Nec cœlum in terris, quem & cœlum ditat honore,
Eſt qua parte Dei ſimilis, Deus ipſéque terris,
Qua virtute poteſt ſemper ſibi jura referre
Magna Dei, quæ jura Deus jam contulit illi,
Ejus cùm ſobolis terris ſibi temperat aſtra,
Et quæ terra ſua neſcit, ſubducere mole.

In ter-

In terra regit ipſe quidem nunc ſydera ſumma.
Primus enim triplici nimium quatit omnia ſceptro,
Et terras, cœlóſque altos, ſummi æquoris undas,
Et quos divino flatus vomit Æolus ore,
Cuncta premit cunctíſque jubet, movet ipſéq; cuncta
Ore polos, terráſque manu, fert nomine pontum:
Cogit & æterno nimium ſibi numine cuncta,
Et nunquam Vrbs Romæ tanto fuit omine victrix,
Cæſareos geſſit famæ cum jure triumphos,
Et mundi dominos peperitq́; aluitq́; potentes,
Quam modò cùm tanto ſplendeſcit Principe tota,
Cùm BARBERINI *clareſcit tota trophæis,*
Cúmque tuis Apibus fundit flaventia mella,
Quæ mundum ſacrâ mutant dulcedine amarum,
Quæ mundi ſuperant ſtimulantes viribus œſtros,
Atque Aquilas, vincúntque Lupos, pellúntque Dracones,
Et ſuperant gravium nimium fera membra Leonum,
Quæ & famæ variјs flagrantia cerea flammis
Dona ferunt, noctémque arcent, pelluntq́; tenebras,
Aſtra quibus cœli fulgent, telluris & ignes
Æternas retinent cœlorum numine vires,
Accenſáſque faces cumulant ſæpè ignibus altas
Florea dum ſugunt terris ſibi munera Olympi,
Æthereóſque cibos dulci ſub murmure ducunt,
Cœleſtiq́; ſtruunt ſemper ſibi mella ſuſurro
Non Hyblæa quidem volitant viridaria tandem,
Nec quæ florigero viridans Cyprus irrigat amne
Prata, nec egregiјs Pæſtana roſaria campis,
Nec quæ fertilibus nutrit juga Thuria ripis.
Sed nec odorifero quæ ſpirant aëre tecta,
Quæ colit altus Arabs divinus aromate ſummo,
Et quæ calcato Solis pecus abterit arvo,

Aſtrea ſed cœli fragrantia floribus antra.
Nomen ut ingentem tandem pervaſerat orbem
Pontificis ſummi, concors quem numine cœtus
Horum, quos Tyrium ſupremè purpurat oſtrum.
Jam deſignavit divina in ovilia Chriſti,
Tunc tellus læto tremuit concuſſa trophæo,
Et toto gaviſa tulit ſibi gaudia mundo,
Extulit in cœlos quas geſtat vertice criſtas,
Atque affectavit cœli penè aſtrea jura,
Et non ſe terram, ſed cœlum cenſuit eſſe,
Dum tanto ditata Deo divina niteſcit,
Et dum fulgeſcit tanto quoque Principe fœlix,
Inſonuit noménq; tuum, genus atq; tuorum
Immenſum ſemper Divumq; hominumq; per auras,
Obſtupuit tellus, ſed læto ſe extulit ore,
Et BARBERINOS *totis complexa lacertis*
Læta viget, lætánſq; boat, ſtrepit undique læta,
Et nil lætitiam non defert denique ſecum
Qua ſibi prata rigat, vitæ ditátq; favore,
Et pleno mittit lucrum ſibi fertile cornu,
Quo cuncti viguere ſimul ceu numine læti,
Et ſe mortales ſacro implevere decore
Omine ceu cuncti immortali ſæpius aucti:
Ut patuit tanti ſonus alto nominis orbe
Atque tuos retulit ſacratis vocibus ortus,
Inq; hoc divinum perſenſerat undique numen,
Et jam venturi proſpexerat aurea ſæcli
Tempora, quæ tecum ducunt promiſſa Sibyllæ
Summa tuo quæ pulchra ſinu floréntque paténtque,
Et penè æthereos nituntur adire triumphos,
Et jam cœleſti jactari nomine ſecum,
Dum tecum cœleſte tenent, noménq; jubárque,

Et te-

Et tecum cœleſte petunt numénque ſolúmque.
Tecum fama ſinus volitans penetravit Eoos,
Heſperiosq; ſimul percurrit concita tractus,
Extremos orbis greſſus terit impete fines
Ætheris & vacuum ſpatiumq; locúmq; ſubivit,
Supremi & tetigit flammantia tecta Tonantis,
Teq; vehit, te tota ſonat, téque inſtrepit una,
Atque tuo ſolum mundi quatit omine campos,
Threicio tua geſta canit modulamine ſumma,
Sydereamq; lyram ſacro ferit ordine plectri
Concuſſis reſonans tua geſta micantia nervis,
Atque tuum cogit flatus dare nomen ubique,
Atque tuo perflare ſimul quoque nomine cunctos
Atque referre tuis ingentia pectora factis.
Gallica jam tellus te magnum maxima novit,
Te vidit, ſtupuitq; videns gens inclyta cuncta
Quæ correpta tuo, tibi ſe ſubjecit, amore
Te coluit, multóq; tulit ſuper aſtra boatu,
Et mirata tuos nimium ſtetit undique greſſus,
Oráque laxatis in laudes ſolvit habenis.
Cuncta tuo inſtrepuere quidem ſub nomine quaſſa,
Et BARBERINUM *Galli dabat ore voluptas.*
Undiq; jam crebro ſonuit quoq; murmure mundus:
Et qua Gallus item prono te protulit ore,
Vicinus toto fundebat pectore Belga,
Et lato compulſa ſimul Germania labro,
Et Scythici colles, undiſq; ſtrepentibus Iſter.
Et Garamantis opes plenè tua geſta dedere:
Indus nec tacuit, vel quodvis clima remotum,
Et totus rupit diuturna ſilentia mundus.
In te verſa patent cunctorum promptius ora,
Et nihil inſpiciunt quàm te hic intentius omnes:

Hũnc nam fulgorem, quem toto corpore fundis,
Divinum redolere probant ſine limite numen,
Sic ſecum cœli ſuprema chariſmata geſtat
Vt cogat, paritérque trahat, vincátque, prematq́;
Pectora cunctorum, cunctorúmque ora viciſſim.
Qui te voce colunt, divina & laude ſequuntur,
Et te ut divinum ſemper mirantur in orbe.
Nam prima tu ætate refers prudentia corda
Neſtoris, & triplex ſuperas quoque caſibus ævum,
Palladis in gremio fueris quaſi lacte nutritus,
Et Charitum pariter ſacra pectora ſuxeris ipſe.
Harum ut preſſiſſe affirmem tua labra papillas,
Quamvis virgineo ſubſiſtunt pectore cunctæ:
Diſtillat divina tuis nam gratia labris:
Quæque Apibus das mella tuis, hæc moribus offers,
Hæc ſermone vomis, ſacris geſtiſq; refundis,
Vt nil non tecum pateat niſi denique dulce
Nomen, ſermo, ſinus, numen, genus, aura, poteſtas,
Et tua quæ tacito nimium geſta occulis igne,
Quæ famæ inſplendent totum face nota per orbem,
Obſcurántque Ducum fulgentia nomine geſta,
Atque tuo ſolum dant munera, jure futuris
In te animis ſæpe incumbunt qui forte citatis,
Atque ſalutabunt ſupremo denique honore,
Cujus daſque modo naſcentes pectore flammas,
Quas natura ſuo ſemper fovet igne benigna,
Et quas vel Phaëthon tibi jam curru invidet alto,
Qualis tota tuo perſiſtit Iberia vultu,
Quis dicet? quis voce dabit? quis carmine ſcribet?
Ipſa quidem propriȷs lingua eſt ſermonibus ingens,
Quæ fecit, ut reſonet, mundum velut omne palatum,
Suſcipit & cœli reſonantia guttura clari,

Et Phæ-

Et Phœbi halantes condit ſibi pectore flatus:
Sic & Apollineum verbis tibi nuntiat omen.
In tanto adventu nimium nequit illa ſilere,
Nec poterat preſſis tandem conſiſtere labris:
Nam tu labra moves vel cuncta tacentia ſolus;
Quamvis in laudes ſunt ipſa ſilentia tantas:
Namq; ubi nil æquum potuit natura referre
Quod par eſſe queat magnis vel laudibus unquam;
Eſt potius tacito nil dicere pectore tandem,
Quàm imperfecta equidem in laudes proripere voce;
Nam ſeges egregijs meritis tota aurea laudum
Hic meritis æquata tuis eſt denique nulla.
Nulla ſubeſt vis tanta viris, & nulla facultas;
Sed mutis cuncti potius tunc faucibus hærent,
Etſi difficile eſt animis hærere ſupremis.
Romanum Imperium cum Aquilis ſplendebat avitis,
Et totum aſſumpſit, preſſitq; volatibus orbem,
Quà exoritur Phœbus curru quáque occidit ipſe,
Iam tua præſago novit conamina ſenſu.
Atque Aquilas, fuerant quæ alto geſtamina ligno;
Nunc in Apes ſenſit mutandas proprius ipſas,
Et dulces ſecum ſumpturas alitis eſcas.
Tunc etenim rapido ſignabant ſceptra volatu,
Armorum & curvis rapturas unguibus alta;
Victuraſque orbes nullo ſub jure rapinis
Omnia prædanti rapuerunt Marte viciſſim,
Et ſpolijs equidem dictarunt grandibus arces,
Et quidquid Romanus erat, fuit undique præda
Præda armis, & præda bonis, & præda triumphis.
At nunc converſo ſubſiſtunt omnia fato.
Nam nil nunc Aquilæ rapiunt curvamine roſtri
Atque Aquilæ nil forſan habent, niſi nomina magna

Quæ ſuperant, mundíque terunt faſtigia cuncti,
Sed ſunt ſemper Apes, ſacra dulcedine mites
Quæ clypeis dant mella tuis, non bella cruenta
Atque fovent dulci terrarum jugera flore
Cujus ſumpſerunt rorantia munera cœlo
Atque brevi ſtimulo, terrarum in jura locarunt,
Quæ non ad morſus acuunt ſua ſpicula diros,
Sed dulcis ſub jure favi dant pabula vitæ,
Divino & terras diſtendunt nectare cunctas,
Atque Lupæ rapidos detorquent gutture dentes,
Romuleis qui bella ſtruunt horrentia telis,
Et vaſto incutiunt Mavortia prælia mundo,
Sanguineo quæ cuncta terunt ubicunque furore,
Quo cruor excuſſus nimium inficit undique membra,
Et largo terræ rigat omnes vulnere campos,
Et pacis nomen torpet, ſtant jura nec æqui
Frugibus & tellus totis privata dehiſcit
Nec virides noſcit florenti germine fructus
Nec tunc pacis habet mellitos flore ſapores
Quos Apibus nunc ipſe tuis vehis inde nutritos
Et facili tecum demonſtras undiq; more,
Dulcia quo cunctis cœli jam pabula defers,
Inq; animos mellita omnes tua pectora vertis
Dulcifluo in vitam ſacróque ſcatentia paſtu,
Atque favis Sophiæ madefacta fluentibus altæ.
Ut radice ima in cœlos viridantia ſurgunt
Germina, frondenti quæ complent aëra ramo,
Floreq; odorifero frondentia brachia pingunt,
Et folijs texunt truncos ſtrepitantibus omnes,
Gemmanti & fructus producunt caule cupitos:
Non aliter viridi tua ſurgunt geſta juventa,
In qua virtutis ſummæ radicibus hæret

Nobili-

Nobilitas, quæ ſola parem vix noſcit in orbe;
Illa equidem antiquo proavorum germine floret,
Orbéque vel toto diſtenditur una viciſſim,
Et caput attollit quà Phœbus pervolat axem,
Auratiſque orbem radijs fovet undique totum
Æmula vel Phœbo ſplendet tua maxima virtus;
Nobilitate micans, radijs rutilantibus ardens,
Sic ut vel Phœbi obſcuret ſacra lumina clari,
Et nullam tenebris noſcat nigrantibus umbram,
Ex illa ſiquidem ſummo tibi pullulat ortu
Geſtorum numerus, generis quoque clara propago;
Quæ latus & Phœbi comitatur lumine fulgens,
Et Phœbo ſocio pulchras vocat una ſorores,
Allicit & blando ſemper lenimine mentis,
Quas tua nobilitas generi conjunxit avito,
Et ſi formoſo Muſarum numine quondam
Virtus fulgebat claris tua faſcibus aucta,
Et trabeata altis præfulſit honoribus una;
Una omnes vicit rerum molimine caſus,
Una micans cœli nimium clara aſtra petivit;
Et te conſtituit ſupremo in culmine rerum,
Quem ſuperare nequit virtutis pondere nemo,
Et nemo æqualem tibi ſe dabit inclytus unquam;
Cùm ſuperes quemcunque velis, quoſcunque peroptas
Tum generis radijs, quo nil eſt charius orbe;
Tum radijs virtutis item, quibus æthera tranas.
Hæc, hæc ſunt rerum nimium præſtantia jura,
Hæc eſt vera quidem naturæ gloria claræ,
Eſt ubi nil ſ[illegible]ium, mendax nilq; extat & horrens;
Syncero ſed tota nitet ſibi lumine virtus,
Et nulla Solem generis dat denique nube.
Quam ſæpe ignorat virtus quæ eſt nobilis ipſa;

Et verâ ſemper ſecum micat undique ſede,
Rara quidem in terris, ſimilis quoque rarior ulla eſt,
Hinc BARBERINI *cœlo jubar eminet alto*
Et nunc Pontificis ſe tollit numine in aſtra,
Omnibus & terris pariter tunc aſtra daturum,
Quas face ditat ovans, decorat quas lumine Phœbi,
Et ſummo Chriſti nimium munimine complet.
Quem ſibi jure refert, quem nunc quoque ſede reſignat;
Quo majus nihil orbis habet, nihil obtinet axis,
Æthereos cujus deducit pectore vultus.
Eſt montis natura quidem ſublimior, arvis
Eminet, & rerum prægnanti viſcere condit
Divitias fulvo fulgentes ſæpè metallo,
Atque inter ſcopulos currentia ſtagna ſtrepeſcunt,
Et liquidis rident fontes jucundius undis
Nympharum ſedes, Faunis domus, ampláque cunctis
Saxoſas condunt naturæ viribus ædes.
Occulit altus ubi genitor miracula multa,
Unde fluunt rerum ſacris myſteria factis.
Hanc ſolus Princeps imitaris limite nullo
Naturam montis, montis qui culmina defers,
Qui mons es rerum toto ſublimior orbe.
Virtutis qui altas condis tibi denique ſedes,
Et generis ſummo qui geſta cacumine patras
Quo tangis cœlos, ſuperas quo ſydera cœli,
Et loca ſueta quidem Phœbo rapis ipſe micanti,
Atque alios currus cogis Phaëthonta ſubire,
Te quaſi vel ſolum perquirat lumine Phœbus,
Et tua velle ſibi demonſtret lumina ferre
Alta, quibus nimium ſplendeſcens deferat aſtra,
Et quibus oſtendat vitæ, mortalibus, auram,
Qua ſpirent, cœlíque fruantur flatibus ipſis.

In te

In te nil montis non deſers undique ſummum,
In te ſi aſpicimus claris jubar ignibus ardens,
Queis penetras quæcunque ſibi natura recondit,
Et Sophiæ claræ ambages tu detegis unus,
Cujus & immenſos theſauros pectore claudis,
Ingenij reſeras quos ſemper viribus omnes
Dum divina chori tecum petis antra ſupremi,
Atque novem ſolus Phœbi vehis ipſe puellas,
Quas virtute trahis, dulci quas cogis amore,
Atque ſinu refoves, verbis alis, evehis ore.
Phœbæo & tecum complecteris undique jure
Charum ceu frater ſimili de ſanguine cretus,
Et ſimili genitore ſatus, Phœbóque parente
Productus, ſimiles referas cum pectore vires,
Muſarum & tecum pulchrum decus undique condas:
Et Sophiæ radios oculis diffundis amœnis,
Mente ſubis, linguaq́ offers, factisq́ miniſtras,
Ut citharam Phœbi ſimili qualis, ipſéque plectro
Atque fides tenero detorques pollice dulces,
Semper Apollineum reſonans tibi jure decorem,
Quem dum percipiunt, ſiſtunt ſibi ſydera motus,
Atque oblita poli, immoto te denique greſſu
Proſpectant, cupiuntq́ melos ſibi ducere ſacrum,
Quo ſæpe harmonicam conflas ſapientius artem,
Quam Sophiæ ſtupet ipſa manus, miratur Apollo,
Et quam nemo ſuo potuit deflectere ſenſu.
Inſtar montis enim Sophiæ faſtigia ſervas;
Sylvarum virides ſurgunt quibus undique campi,
In quibus & Sophia hic jam ſua reddidit antra.
Eſt ubi divinum referens ſapientia numen
In te præcipuè divina cacumina ducens:
Nam ſublime tibi Muſæ decus undique ſubſtat,

Excelſos cujus pertranſis æthere montes,
Atque altis, Phœbi ſedem, virtutibus æquas;
In te nil minimum, nihil eſt in te aptius imum,
Omnia conſurgunt tecum, & ſacra ſydera tangunt
Nobilitas, ſtudium virtúſque decúſque jubárque,
Nomen & æterno permixtum numine famæ,
Quod toto vivet ſemper fælicius ævo,
Quod ſummis aderit divino robore Muſis,
Quod mundi ætates ſuperabit munere vitæ,
Et BARBERINUM *deſcribet ſydere cœlum,*
Audiet & tellus tantis ſæpè invida factis,
Et Sophiæ quatiet divinas vocibus aures.
Hic in te ſplendor totum tibi compulit orbem,
Et te conſortem ſupremi Principis optat,
Optat, & efficiet ſi votis annuit æther;
Annuet æther mundi jam denique votis,
Cùm te præſertim clarum det in æthera virtus,
Te attollat, te omnemq; petat, te percolat una,
Cujus tu cultu ſedem tibi ſuſcipis altam,
Et primam ſpondere potes, ſi & Avunculus ipſe
Non immortali, ſuperat ſibi ſæcula, vita,
Imperij vires ſuberunt tibi jure nitentes.
Pontificum numerus te aſſumet denĩq; magnum,
Te & magnum aſcribet titulorum gloria ſumma,
Et te divinum geſtorum pondera noſcent,
Et te ſupremum pariter quoque terra vocabit,
Certaq; divinis ſurgent encomia factis,
Et tuba virtutis te famæ voce reducet
Per terras, cœloſq; altos, per Numina Divûm.
Læta dies fulſit lætanti ſplendida Sole,
Quando tuum potuit ſibi cernere Iberia vultum,
In quo ſunt Charitum dotes generíſq; nitores,

Cujus conſpectu lætum ſe prædicat orbis,
Fœlicem tellus, jucundum auguſtius aër,
Omnia nam tecum ſemper lætantur ubique,
Præterit & nullus telluris te angulus unquam.
Eſt tecum fortuna ſuo munimine fœlix,
Et te fœlici fert ſemper culmine ſummum,
Et quantum longi diſtas ab robore viſus,
Es major, majórq; micas, majórque coruſcas.
Nam tanto creſcit ſemper tua pectora jure,
Ut quanto accelerant vel longius ire per alta,
Tanto clara magis pateant, niteántq; ſupremè,
Atque oculis hominum Phœbo majora niteſcant,
Quod virtus proprio ſemper ſibi continet actu,
Quæ nequit obſcura nimium caligine labi:
Sed ſemper majora ſuo dat lumine vultu.
Hac ſæpè accreſcis madidus velut imbribus altis,
Qui tua ſæpè rigant divino pectora rore,
Atque incrementis faciunt te attollere ſummis,
Quæ fortuna tibi manibus committit opimis,
Et tibi ſe ſociam præſtat, comitémq; potentem,
Nec latus ipſa tuum patitur vel linquere magnum:
Sic aſtat geſtis, ſic mentis viribus inſtat,
Et ſic divinos tecum fert ipſa triumphos,
Ut pede mota tuo greſſus ſibi comparet altos,
Et percurrat iter, quod tecum conficit ipſa:
Omnia ut immenſo contingant proſpera caſu,
Atque tuæ referant virtutis robora ſummæ,
Et naturæ altæ demonſtrent jura viciſſim:
Utque umbra inſequitur corpus, ſic te ipſa ſequatur,
Atque umbræ nomen referat fortuna ſequentis,
Corporis egregij teneas tu nobile nomen
Nobile virtutum facibus, generiſq; decore

Geſtorum numero; ſortis moderamine puræ,
Mutua ſic nobis inſtat natura ſuprema,
Sicq; immortali nobiſcum eſt aucta favore.
Ut projecta ſeges, nullisq; liquoribus arens
Immensò confecta ſibi, Titanis & æſtu
Uſta nimis, ſerpit languenti pallida fronde,
Cumq; ſuos cœlo dimittunt nubila fontes,
Ingenti tellus imbres ſibi ſumit hiatu,
Excutit & calamos projecto pulvere laſſos,
Atque avida hic inhians aperit ſimul imbribus ora,
Et longis madet aucta undis, fluvióque cadente,
Et ſubitò ſtat ſpica gravi tunc turgida grano,
Sic etiam in terris Muſæ ſeges aurea ſacræ
Aruit, & ſiccis impalluit artubus omnis.
Vixerat egregijs qui impenderet artibus auram,
Et Parnaſſiaco qui vertice duceret illas,
Et velut Elyſijs in nos daret undique campis,
Surrexit tua magna quidem ſtirpſq; inclyta terris,
Quæ ceu Niliaco frondentia prata fluento
Pinguia ſtirpeſcunt, facili viridantia rore:
Sic nunc Pieridum nimium percurrit in antra,
Illáque futilibus complet ſine limite donis,
Mente auget, ſtudióque ornat, ſacro irrigat ore;
Et nunc viventi floreſcunt germine Muſæ,
Dum te conſpiciunt Numenq; Patrémque, Ducémque,
Et ſibi te flumen cunctæ ſine lite fatentur,
Atque tuo ſimul inde bibunt de fonte liquores,
Quos nec Mæonio Phœbus tulit indéque rivo,
Nec ſibi Gymnaſijs vidit ſchola maxima plenis,
Nec ſacrum poſſedit item ſibi deinde Lyceum.
Sic laticis fœcunda tui ſtat flumine Muſa,
Sicq; tuo rigat ipſa ſuum ſub nomine pratum,

Fertilitas

Fertilitas paribus ſic currit greſſibus aucta;
Ut greſſu dimota tuo ſe creſcere cernat,
Seſéque inſpectet ceu frondis honore vigere
Et debere tuo, quæ continet ipſa, favori,
Nam ſine te penitus jam ſaltem Muſa peribat,
Et mortis duro dabat hic mucrone cruorem,
Et tenero jam jam languebant guttura lapſu,
Lapſáque ſerpebant per terras pectora prorſus,
Et preſſo pariter jam toto corde jacebant:
Sed venit tua magna manus, tua magna poteſtas,
Et tuus excellens ſacris virtutibus imber,
Quo ſibi Muſa bibit quidquid tenet ipſáque vitæ,
Et quidquid poterit vitæ ſibi ferre per ævum.
Namq; mori haud poterit vitæ tua pabula ſumens:
Nam tecum ſtat Muſa pari tibi vivida dono;
Atque illi ſtat vita quidem ſibi proſpera tecum,
Ex te illi quoniam ſubſiſtunt ſæcula cuncta,
Atque tibi ex illa ſimul omnia tempora vivunt,
Et quod nec poſſunt jam ſecum marmora habere,
Æráque vel nullis ævi deferre columnis.
Tu es Muſis ſolus, Muſæ & tibi denique ſolæ,
Vita immortali ſub munere ſubſtat utriſque,
Alter & alterius mortis ſibi munera demit.
Chriſticolûm cœtus toto expectabat in orbe
Vindicis officio qui horrentes vinceret hoſtes,
Romuleámque arcem ſacris defenderet armis,
Tarpeiæ & ſummo muniret culmine colles,
Quem inſpiceret virtus, quem mirarentur iniqui,
Atque reverenti coleret pia concio cultu,
Talem terra modo te jam proſpectat ubique,
In te vota facit, te optat vel ſumma tenere
Iura quidem rerum, mundi qui fræna gubernes

Bellorum ſtrepitus, Mavortia qui impia pellas
Arma ducum, horribili qui inſurgunt pectore ſævi
Quique animo diro, motique furore Leonis
Impavidi injuſtum conſlant molimine bellum,
Duraq; pugnaci detorquent tela lacerto,
Audentiq; animo volvunt quæcunque ſub armis.
Hos etenim poterat ſolum tua maxima virtus
Et cohibere truces, nimium & frænare feroces,
Ceu manus Herculea invictum ſcidit ipſa Leonem,
Et Nemæa quidem liquit loca tuta potenter,
Et nemoris ſaltus nece tunc purgavit iniqua,
Et non ſyluoſis fuit hinc anfractibus error,
In quibus injectus rueret ſub morte viator,
Manſit ſylva quidem tanto tutamine fœlix,
Se & cuſtoditis latebris mutavit in aulam,
Quæ vel ſecuro acciperet quemcunque ſub arvo
Pelleret & miſeri ferventia tela timoris,
Ut fuſo incurſus hoſtiles vinceret hoſte.
Hæc te nunc celebrat nimium victoria magnum,
Hæc te jam fœlix ſacro vocat omine virtus,
Qui caput incuties virtutum viribus hoſtis,
Ut nequeat Romana quidem jam tecta ſubire:
Sed victusq; cadat Romanus ſubditus armis,
Romanum & timet nomen, timeatque triumphos,
Seſe & ſubijciat fuerint ubi cœlica tecum
Arma refulgentis Vulcani incude repicta
Æréq; divino, cœlorum & luce coruſca,
Quæ turbata terant ſupremis agmina telis,
Inq; fugam vertant hoſtilia nomina triſtem,
Præcipiti & cogat curſu jam denique labi,
Et quod nomen habent devicto amittere corde:
Sic in te Alcidem ſpectabit deinde renatum,

Et veri,

Et veri, ſummiq; Iovis quaſi ſtirpe ſubortum,
Qui ſuprema manu vincas modo monſtra potenti,
Bis ſeniſq; feris perſiſtas fortior unus,
Ut ſic bis ſenis decores tua pectora ſertis,
Æterna & Lauro frontis faſtigia cingas.
In te divinum ſpectamus denique cuncti
Sæpè ducem, cœli qui nobis præparet arcem,
Cæſareum & nomen cœlorum in culmine figat,
Romanumq; jubar totum diſpergat in orbem,
Hoſtes concutiat, cunctis arma horrida frangat,
Disjiciat vires, ſumma & conamina vertat,
Relligionis opes jam tuta in ſede relinquat,
Divitias Chriſti Charitum ſub Numine fundat.
Ob te nil mundo ſuberit jam denique ſævum,
Nilq; immane quidem nil quod ferat anima mortis,
Nil quod jam auſpicio ſacro non perſtet ubique,
Præcipuè tecum cùm virtus fulgeat ingens,
Hæc & majora immenſis jam ſpondeat auſis
Pectoris & vero efficit jam robore magnum,
Et nil non magnum magno quoque nomine præſtet.
Iam verò ut quondam Nautis fœlicibus Argos
Per pelagi fluctus penetravit Iaſone ſummo
Tunc duce, fulveſcens fato raperetur ut aurum,
Phryxæiq; ſimul tunc pondera velleris alta
Ipſi conciperent, ditarentq; Hellada totam:
Sic modò ut æterni divinum velleris aurum
(Divitiæ cœli quo fulgent, gloria mundi,
Quo vincat & nimium, gentiſq; potentia perſtat)
Aſſumat populus, tanto & ſe tegmine condat,
Agni & pelle ſacri diros fugit ipſe Leones.
Te te ſacra Petri navis tenet, ipſa magiſtrum
Purpura Regali decorat, quem rore madeſcens

Regia cui ſubſtat toto ſub corde poteſtas,
BARBERINORUM *cui ſemper gloria claret.*
In te hæc navis iter divinum conficit alta,
Nec timet æquoreos fluctus per Nereos antra,
Nec vada inhorreſcit varijs Neptunia ſpumis,
Dum tu nempe ſedes ſupremo in culmine puppis,
Atque ratis totam flectis jam in littora molem,
Cum ſis ipſe nepos ſummi Rectoris in orbe,
Cui parent venti totus quem pontus adorat,
Phocarúmque greges horreſcunt æquore fuſi.
Remigio hæc ditata tuo ſubit inclyta portum
Pandit & in ventos nive carbaſa pendula tutos,
Spumantémque ſubit pleno velamine pontum.
Nam duce te motis hoſtes ſibi deprimet undis,
Et ſumma in puppi te cernet cuncta regentem,
Flectentem & clavum ſacro moderamine magnum,
Romanum & nomen per ſtagna ſuprema ferentem,
Hoſtibus & victis horrentia tela domantem,
Namq; ubi divinum ſubſiſtit robore numen
Victrix ſæpè manus ſunt & victricia ſigna,
Victor rector adeſt, cunctis victoria ſubſtat,
Lætaq; lætanti ſurgit quoque fronte corona,
Et nomen certo ſe tollit in aſtra boatu,
Et digno ſibi jure ſonat, petit omnia jure,
Altaq; percurrit ſupremo ſydera greſſu,
Et ferit æternos æterno pondere cœlos,
Et quo fulgeſcit, gaudet, creſcítque trophæo.
Quæ Iovis è capite æterni eſt educta puella
Virgineo formoſa ſinu, quoque fronte pudica,
Cæſiáque eſt oculis ſacro fulgentibus igne,
Pallas pulchra comis, compto quoque pulchrior auro.
Hæc quæ eſt prudentis genitrix virtutis, & author

Pectore

Pectore tota tuo tuta manet inſita ſede,
Et quaſi divinam te prædicat undique prolem.
Ejus nam tecum vivit prudentia mire;
Dum tacito tu cuncta moves tibi pectore magna
Suſcipis & certo vel ſemper ſine ſuprema,
Et frueris proprio demum tibi munere rerum,
Principis hoc magnum donum in tellure potentis,
Cui commiſſa queunt accreſcere grandia jura,
Quo & poſſunt fundata polos tranſire micantes
Cunctáque ſupremo tandem ſuperare volatu,
Palladium pectus tanto tibi numine ſubſtat,
Palladis & puram condis tibi pectore mentem,
Et divæ tantæ tibi ſtat divinior aura,
Quam circumſcripto nimium ſæpè induis ore.
Quamq; animo geſtas, ducis conatibus altis,
Cui ſimilem factis te oſtendis grandibus ipſum
Dum pectus prudens ludit vel facta virorum,
Atque acies rerum ſummas gladiosq; retundit.
Nam ſine prudenti nihil eſt molimine tutum.
Prudens namq; animus toto dominatur in orbe,
Orbem urget, vincitq; viros, & cuncta repellit,
Et quaſi cuncta agitat, velut auſpice Pallade, magna
Quam tecum includis, cùm quid divinius audes
Qua flores, qua degis ovans, quam numine ducis.
Nam tecum Pallas proprio velut æthere ſubſtat,
Atque tuo ſtat tuta ſinu, & tu tutior illa.
Divino quodam fato, ſi fata ſuperſunt,
Te genuit, nutrijtq; potens Florentia ſummum,
Ut qui floreſcis naturæ dotibus altis,
Ut qui Apibus præbes (tua ſunt quæ inſigna ſtirpis)
Flores virtutum, quos mella ad dulcia ſugant,
Quóſque vorent ſacro rorantes nectare Phœbi,

Quorum divinas frondes petit aſtrifer æther,
Quóſque in faſciculum Pallas ſibi naribus aptat,
Candida & exornat ſua pectora dulcius illis,
Illiſq; ipſa fragrat divino ut conſita amomo,
Atque velut dulci nimium circundata acantho,
Et calthæ folijs, violiſq; inſperſa pateret,
Atque roſæ Paphiæ ſpinoſo caule fragraret,
Iucundóq; croco frontem ſibi cingeret altam,
Ac ſi florigero cumulo ſtipata fuiſſet,
Aut Arabum tereti ſi ſtaret arundine tincta.
Patria namq; tua eſt magnis Florentia muris,
Quæ ſi forte ſibi non tantum nomen haberet,
Quod jam Romanâ tandem ſibi ſumpſit ab Vrbe,
Abs te ſuſciperet, per téq; vocata fuiſſet
Nomine divino, quo nunc Florentia floret,
Florida & æternis tecum ſibi viveret arvis,
Florenti & fuerit tecum Florentia ſtirpe,
Melláq; dulciſluo cunctis daret una ſavore,
Quæ ex Apibus confecta tuis dant dulcia cœlo
Dona ſacro, & terram ambroſio quoq; munere complēt.
A te jam ceu flore ſacro ſibi nomina ſumpſit,
Immortale manet florens quod ſemper in ævum
A tergo atque urbes immenſas ſola relinquit,
Sola caput fixúmque tuo dat in æthera collo,
Quo ſolum poterat vel ſydera tangere cœli,
Vt cœlum ſe jactet item ſibi ducere flores
Stirpe tua, quos ſemper habet divinitus ortos,
Belgica dum novit, florentem robore, tellus
Ingentem virtute virum, qui eſt gloria Martis
Nomine Alexander, geſtis & pectore magnus
Pontificis ſummi frater, ſceptro undique dignus,
Quiq; illum Macedo, quem protulit orbe Philippus,

Et ſu-

Et ſuperat geſtis, fortunæ & numine vincit,
Præripit atque illi, magni noménque, decúſque,
Atque ſibi aſcribit proprium velut undique nomen
Quo claret, quóque orbe micat, quo eſt notus in aſtris
Martigenúm qui jure fuit princépſque, jubárque,
Egregiis fudit qui hoſtilia tela lacertis,
Divinisq; ſimul victor ſibi floruit armis,
Quem vivá nunc fama tubâ toto inſonat orbe,
Æterno & flatu cunctorum mittit in aures,
Sanguine & hoſtili cujus geſta aurea ſcribit
Æternis ut viua notis per ſæcula ſubſint,
Et famæ hic tantus nullo liber excidat ævo,
Sed totis hunc ora ligant laudantia ſæclis,
Mirentúrque ſimul, multo ſtupeántque tumultu.
Eſt BARBERINUS *florenti Antonius ore,*
Purpura quem ſacro decorat divina galero,
Et quem nunc roſeis velant conchylia ſuccis
Florem ut virtutis, floret qui fronde polorum,
Et qui vel Sophiæ producit munera florum,
Arvaque cœlorum ditat, qui floribus alta
Religionis opes ſacro dum fundit odore
Quem Muſæ coluêre novem, quémque ardet Apollo
Et virtutis honos per ſumma cacumina ducit.
Nunc alios taceo, quos non tacet inclyta fama,
Quos & mundus habet populi ut tutamina cuncti
Qui terras factis decorant ſplendentibus omnes,
Iam quibus æternum gliſcit Florentia ſummis
Et floret quoque Roma illis, quibus imperat orbi
Eſt quibus ipſa caput jam ſummi nobile mundi
Ut fuerat quondam Ducibus florentibus ipſa
Cæſareos tenuit Martis dum pectore cives
Qui terras vicêre armis fulgentibus altas

Et potuêre polo cunctos ſe æquare ſupremo.
Floribus his igitur tua dulcia mella niteſcunt
Quæ mundus guſtat, ſaturatur & his quoque totus,
Hosq; tuæ paſcuntur apes cum numine flores,
Hos libant, ſacrum fundant ut gutture nectar,
Quod ſibi menſa Iovis recipítq; petítque tenétque,
Atque tua de ſtirpe fluit dulcedo viciſſim,
Quam virtute refers, geſtis quam oſtendis opimis,
Quam Charitum multo donas quoque ſæpe lepori,
Muſarúmque choro quam dulcius evomis ipſam,
Quam quærunt Sophiæ comites, lambúntq; vorántque,
Quam multa cuncti exoptant indagine ſemper,
In qua te ſolum, magnum ſine limite norunt
Iure & ſupremum, florenti & pectore ſacrum
Nobilitate altum, generis ſplendore coruſcum,
Atque opibus ſummum, virtutis honore potentem,
Atq; parem nulli, majorem at denique cunctis,
Nam fructus tantis oritur de floribus ingens,
Qualem vel nunquam tellus habitura fatetur.
In gemitum ſolves cunctorum pectora durum
Hinc cum diſcedes, & Iberica jugera linques,
Poſt tua deduces ſemper veſtigia cunctos,
Et veluti Magnes, non ferrum, at pectora coges:
In te nam natura ſubeſt virtute coactrix,
Et qui te novit, vel jam ſemel undique vidit,
Si te non poterit, noménq; ſequetur & umbram,
Umbra poteſt ſi aut eſſe tibi, qui es lumine Titan.
Et mundum radijs ſacra & dulcedine lenis,
Blandicijsq; ſimul naturæ devehis omnes,
Et quantum jam læta tuis Hiſpania rebus
Tota fuit, dulci mota oblectamine & omnis
Tantum te abſente adverſam ſibi ſentiet auram,

Atque

Atque dolebit item jam te tenuiſſe vel unquam,
Non quia te tenuit, ſed te quia perdidit ipſa;
Perdere ſi potuit præſentem denique vultum,
Quem impreſſum tui quis cunctorum in cordibus altis;
Quemque typo virtutis habes tellure manentem,
Quémque refert aër cùm quis vel ſpirat in illo,
Quem vel aqua objectat, cùm quis bibit undique lætus;
Quem quoque terra parat, quoties quis calcat & illam
Quemque ignis præbet, cùm quis ſemel igne caleſcit,
Cœlum quem immittit, cùm quis videt æthera magnū;
In cunctis etenim te cernit Iberia ſemper,
In cunctis quoniam tenuit te denique totum,
Illi nec poteris nunquam jam forſan abeſſe
Quæ te jam ſequitur, diſceſſu abit ipſaq; tecum.
Nam te abeunte & abit, ſtetit ut quoque deniq; ſtabat;
Atque tuo greſſu graditur, te namq; ſuperſtat:
Dumq; abyſſe gemit, ridet veniſſe viciſſim,
Et riſu, & gemitu adventúmque, abitumq; perurget;
Non niſi vel tecum quoniam ſe exiſtimat eſſe.
Ut cùm ſub denſa, fugiens, ſedet arbore, Solem
Umbras inquirit laſſus, feſſuſq; viator,
Stant ſudore genæ, frons undis tota madeſcit,
Corda ſiti pereunt, arent labra, linguaq; inhæret;
Et totis magnus corpus labor artubus angit,
Atque viæ immenſos manifeſtat ubique labores,
Frondibus intextas umbras ſibi quærit opacis,
Trunco hæret, ramoſque petit, frondéſq; requirit;
Et viridi tergit ſudantem germine frontem,
Et digitis rivum compreſſis exprimit altum,
Quo caret ipſe ſibi terram rigat inde liquore,
Et requiem expoſcit dulcem ſibi pectore anhelo;
Et totam tutam ſibi tunc putat eſſe ſalutem,

Non aliter vero populus laſſatus ubique
Te quærit ceu ſive cedrum, platanúmque virentem.
Cujus divinis defeſſos protegis umbris,
Et veluti ſacro defendis tegmine rami:
In te nam inveniunt vitæ ſolamina dulcis,
Inveniúntque decus ſupremis nobile factis,
Et magis inveniunt germen virtutis avitæ
Muſarum frondes, Sophiæ frondéſque virentes,
Quæ leni conflant blandientia murmura vento,
Et læto exhilarant tunc languida corda ſuſurro,
Te te optant miſeri, te quærunt ſæpè repulſi,
Et quos fata premunt, illi in te vota refundunt,
In caput atque tuum ſtatuunt ſpem, vimq; ſalutis,
Quam facili præbes projectis pectore cunctis,
Quamq; tenent cuncti certo conamine tutam:
A te namq; fluit nil jam niſi denique magnum,
Et quod divinâ ſemper diffunditur aura.
Hic inter proceres floreſcis maximus Heros,
Et virtutis agis florentia jura ſacratæ,
Dicitur ex qua Heros, veluti qua diceris ipſe:
Nam ſine virtutis ſpecie nil nobile tellus
Tota videt, nilq; aſtra tenent, nil novit Apollo.
Hæc ergo ſi tanta tuis micat undique factis,
Quod tibi nomen erit, quod non det candida virtus?
Qua te voce ferent, niſi qua te hæc ipſa vocabit?
Heros ſemper eris vel toto nomine ſummus,
Quod ſocias factis, quod rebus grandibus auges,
Quod meritò aſſumis virtutis numine tecum
Iuſtitiæ quoniam vires qui temperat altæ,
Et Themidis ſacræ cœleſtia robora ducit.
Hic Heros ſummus, procerum quoque maximus extat,
Hic inter magnos nimium loca prima ſubibit:

Sic

Sic qualis fueris non eſt cur fama reponat,
Id quoniam nimium ſemper tua facta loquuntur,
Eſtq́; loquax virtus, quæ pectore condita ſacro
Sacra patrat, divina audet, peragítq́; ſuprema,
Et quæ ſemper habet nimium nequit ipſa ſilere:
Nam varijs ſua facta quidem ſunt perſona linguis,
Totum quæ feriunt magnis clamoribus orbem,
Queis ſeſe oſtendit, ſeſe eruit una viciſſim:
Sola occultari nam neſcit flammea virtus,
Et cum non flammet, fumanti turbine prodit,
Objectóſque oculos cunctorum concutit illo,
Exſilit & multo comitata ſatellite virtus,
Quamvis torpenti ſordeſcat languida vultu;
Non tamen extincto penitus perit igne ſepulta,
Quæ ſemper vivit, quæ alto micat æthere viva,
Et vitæ larges largitur proſpera rivos,
Æternum quibus una arvum ſibi ſemper inundat,
Et toto tranſit fœcundas gurgite ripas:
Nullus virtuti ſubſtat quia terminus unquam
Omnia quæ ſuperat ſpumoſo littora fluctu,
Et ſemper curſu celeri petit una profundum,
Quod pede non tetigit famæ cita gloria magno.
Quid jam fama canet quod vel canat amplius illa,
Quàm tua geſta canunt tecum ſplendentia ſemper?
Non hæc ſunt ſacro dimiſſæ gutture voces,
Non hæc ſunt veris ſemper præconia verbis,
Non hæc ſunt miris virtutis munera ſignis,
Ergo quid alta poteſt famæ tuba dicere majus,
Quàm quod ſemper eris factis ſplendentibus ipſe?
Nonne cùm bellis proles divina Philippi
Telluris domuit præſtantia jugera magnæ:
Vulnera tota dabant altum patefacta cruorem,

Quo tellus ſecum vel geſta inſcriberet ipſa?
Sint quæ immortali ceu ſcripta in marmore fixa,
Quæ tandem durent, quamdiu vel manſerit ævum.
Ut nunc terra ſuos profert madefacta triumphos,
Exarat & cunctis in cordibus aurea geſta
Cuſpide quæ ſcripſit telorum, enſiſq; ferocis,
Quæ jam non ætas, multa atque oblivio tollet;
Quámq; vocant famam nihil eſt niſi facta ſuprema.
Ergo qui alta gerit, geſtis fert munera famæ,
Et vox vera quidem geſtum eſt, non guttura plebis:
Nam factis vox ipſa tubæ fundata reſurgit,
Et quanto geritur facinus divinius ingens,
Tanto ejus volitat ſplendor per ſydera pennis.
Namq; alæ ſunt geſta virûm quibus excita fama
Aſtra ſubit, curritq; polos, Iovis intrat & antra.
BARBERINE, *tuum dum miror denique pectus,*
Aſtrææ video ſtellata palatia ſacræ,
Inq; illo ſtat Diva potens, habitaculáque alta
Eſſe ſibi fecit ſummis virtutibus illud,
Te mitem natura ſtruit, quod munus in orbe
Iuſtitiæ eſt equidem, eſt cujus pax aurea proles,
Quam tibi corde geris, quam profers mente benignam,
Ut te fortè probes ſobolem Divæ eſſe potentis,
Quam tanto tecum deducis munere cœli
In gremio ut poſſit jam te nutriſſe fateri.
Nec fas eſt tandem rerum dimittere molem,
Quam rebus natura tuis promptiſſima ſpondet,
Quam poſſit ſuperare quidem vel nemo ſupremus,
Sed mirari omnes, depreſſo & corde ſtupere
Hæc erit illa ætas, quæ fulvo vixerit auro
Divis mixta ſacris pacis referentibus omen,
Quæ ſegetum varios cumulos ſibi procreet ingens.

Et Bac-

Et Bacchi dulcem potum nigrantibus uvis,
Et fluvio facili fruticantia prata rigabit:
Comprimet & duri reſonantia claſſica belli
Diſrumpet falſi tunc ficta obſtacula ſomni,
Tuta quies ſed cordis erit, vitæq; trophæum.
Tunc vivent leges vel divo interprete veri,
Et cunctis divinus honos dabit aurea dona,
Attollent criſtas procerum jam ſæpè cohortes,
Iuráque nobilium cœlo ſplendentia ſurgent,
Non Vulpes mendax fallaci pelle patebit,
Unguibus aut diris horrens Leo decidet ipſe,
Furaci & pennâ haud tenuem petet aëra Milvus
Securo ſtabit ſtudio tutiſſima virtus;
Non acies ferri, clypeataq; turba perhorrent,
Non fictus perſiſtet amor, nec gloria mendax,
Omnia divino tecum tunc jure micabunt,
Omnia quæ æternis ſtatuunt tibi ſæcula votis.
Mobile nil ſuberit, potuit quod vincere tempus;
Vita vigebit enim, nimium tecúmque reſurget,
Et tua diffundent per ſæcula nomina laudes,
Augurio & certo prædicet fama tiaram,
Quæ frontem aſtringat, cœlo & caput evehat ipſum,
Atque tuis pedibus mundi quoque jugera ſubdat,
Qui cœlis ſimul aſtra terant, & ſydera terris,
Atque ſacris totum percurrant greſſibus orbem,
Et ſceptro, & ſacro videat te jure ſupremum
Terra, potusq; ſimul, fulges qui magnus utriſque,

Ad eundem

ILLVSTRISSIMVM ET Reverendiſſimum Cardinalem Legatum

EPIGRAMMA.

Οὐ βασιλῆα ἐπαίνοις καλοῖς βούλομαι ἄρειν,
  Ἀλλ᾽ ἱερῆα μέγαν, καὶ μέγα θαῦμ᾽ ἱερῶν.
Σοὶ Φράγκισκος ἔχεις μοῦνος μέγα κῦδος ἐπαίνων,
  Ὅττι τοι ἐστὶ σαφὲς καὶ μέγα κῦδος ἅπαν.
Τοῦδε θεοῖο, πόρεν τύχη αὐτῷ, σκῆπτρα νέμεσθαι,
  Οὐρανίων λαμπρὸν καὶ ὑπέταξε δόμον.
Καὶ σὺ μέγας πολλοῖς ἐν ἀεισήεσιν ἐδείχθης,
  Καὶ ἄλλα δέ τοι πάντως σεμνὰ τέτυκται ἄγαν.
Ἀρχόντων κρείττων ἀρετῆς σέθεν ἐστὶ μεγίσταις
  Σοῦ σέφος οὐ λαῶν, ἀλλὰ μάλ᾽ ἐστὶ θεῶν.
Καὶ πάντων κάλλιστος ἐν αἰθέρος ἴσασαι οἴμῳ,
  Μαρμαρυγαῖς θαλεραῖς τοῖο νόοιο φάνες.
Θαῦμα πέλει ζάθεον καὶ σοῦ κλέος αὐτὸ βροτοῖσι
  Ἀκτῖσιν λάμπεις ἀμφιθαλοῦς ἀρετῆς,
Εἰ γεραρῶν δόξῃ, μεγάλων πολύαινος ἄωτος
  Φῶς ἐρατὸν χθονίων, πᾶσι μάλ᾽ αὐτὸς ἔρως.

Ad eundem

AD EUNDEM

ILLVSTRISSIMVM ET Reverendiſſimum Cardinalem Legatum

ELEGIA.

Ἦλθες θεσπεσίην φορέων χάριν οὐρανοῦ ἔργοις,
Δαιμονίην σεόθεν καὶ εἶπον ἐπηλυσίην,
Ἐστὶ μέγας, καὶ σεῦ κλέος οὐρανὸν ὤρως ἱκάνει
Ἐστὶ βρότων φέγγος, καὶ γόνος ἐστὶ θεῶν.
Σοὶ μὲν τ' ἐκδέδοται πάντων κοσμήτορ λαῶν.
Οἶξαι μετὰ μεγάλας χερσὶ θεοῖο πύλας.
Τοῦδε πόλου φανεροῦ πολὲ ἡνία δέξαο χερσὶν,
Καὶ σοφίῃ μεσὸς, καὶ μέγας ἠνορέῃ.
Κάδδε θρόνου ἐκάθισας, τῷ θεὸς ἀγλαὰ δῶκε,
Τοῦ δύναμιν χάρτας, κύδεα καὶ χαρίτων.
Οἷος ἄναξ ἄστρων καθυπέρτερος αὐτὸς ἔλαμπες,
Ἄστρα γὰρ τοῦ λαμπροῦ τοι γὰρ ἐπίθοντο, πόλου.
Ἤδη τοῖς λαοῖς μετὰ ἀπείριτον ὄλβον ἔχευες
Τὴν δύναμιν μεγάλην ἀρχιερῆος ἔχων.
Πᾶσιν Ἰβήροις καὶ σὺ φερέσβιον ἤστραπες αἴγλην,
Νῦν μὲν θ' ὡς φοῖβος φέγγεα καλὰ ἔδως,
Καὶ γὰρ σοῦ ἀκτῖσιν ἐφ' ὑψόθι κράας ἀνέρθης
Θνητοῖς πολλὰ διδοὺς αὐτὸς ὕπερθε πέλεις.
Μουσῶν, καὶ σοφίης, ἀρετῆς τε καὶ ὅρμος ἀείσων,
Ἐν τῷ μετὰ πάντων ἀμφὶ γαλήνη ἔην.
Πᾶσιν ἀειζονόοις μοῦνος γέρας ἐστὶ μέγιστον,
Ὅττι δοκεῖς πᾶσιν θαῦμα πόλοιο μέγα.
Ἴλαθι ἀνθρώπων φάος, οὐρανίων τε καὶ αὐγὴ
Ὀλβία δὸς βιότου, δὸς χάριν ἀμμενέως.

Τοῖόν σοι τίμημα θεοὶ θέσαν ἀγλαὸν ἔμπης,
  Τοῦ μὲν οὔτι μεῖζον μήποτε κόσμος ἴδεν.
Πάντες γάρ σε βλέπουσι θεοῖς ἐναλίγκιον αὐτὸν,
  ἢ πάντως μείων ἐστὶ μὲν ὅτι βροτός.
Ἀλλ᾽ εἰ καὶ ἐστὶ βροτὸς τόσσον σθένος αὐτοῦ ἔμεινε,
  Ὅσσον ἔχουσι πάλιν στήθεσιν ἡμίθεοι.
Ἀμβρόσιον μὲν ἔδεσμα χέουσιν σοῖο μέλισσαι,
  Τοῦ γλύκιον μηδὲν θῆκε τράπεζα Διός.

INTERPRETATIO.

Veniſti, & totis defers bona cœlica factis,
  Divinum adventum ſæpè vocantq; tuum,
Es magnus, numenque tuum petit æthera magnum,
  Esq; virûm ſplendor, esq; genus atque Deûm.
Eſt tibi commiſſum, populi qui es ductor & autor,
  Ut ſummi reſeres oſtia magna Dei,
Splendentisq; poli manibus tibi ſumis habenas,
  Et Sophiâ plenus, viribus atque potens.
Inq; throno exiſtis, (bona cui Deus aſtrea tradit)
  Cujus vim fundit, jusq; ſacrum Charitum.
Ut Rex aſtrorum fulges mundo altior omni,
  Atque tibi parent ſydera clara poli.
Tu modò jam populis fœlicia commoda præbes,
  Pontificis magnum robur ubique gerens.
Hiſpanis etenim diffundis lumina vitæ:
  Nam nunc ceu Phœbus daſque referſque faces.
Ipſe tuis radijs caput alta in culmina tollis,
  Multáque diffundens ſæpè per alta pates.
Muſarum, & Sophiæ, & virtutis portus es ingens,
  In quo tranquillum ſtat ſine fine jubar.
Præmia tu ſolus cunctis ſapientibus offers,
  Es ceu cœleſtis nam ſtupor ipſe viris.

Sis fa-

Sis facilis, populi lumen, jubar omnéque Divûm
Et vitæ, & Charitum trade benignus opes.
Atque tibi tantum præbent decus incolæ Olympi,
Quo majus nullum maxima terra videt.
Te Divis ſimilem cuncti laudántque probántque,
Sed minor es, quoniam es denique prorſus homo.
At quamvis homo, tanto jam tu robore polles,
Quantum ſemper habent pectore ſemidei,
Atque tuæ dant ſemper Apes ſacra pabula pulchræ,
Queis nil menſa Iovis dulcius ipſa tenet.

In eundem Illuſtriſſimum & Reverendiſſimum Cardinalem BARBERINUM Legatum, &c.

VARIA EPIGRAMMATA.

EPIGRAMMA.

NUbibus ut denſis cœleſtis cogitur imber,
Hinc fulmen rutilat, perſonat hinc tonitru.
Tunc ſibi terra parens undas bibit ipſa cadentes,
Ut cœli ſubſtet flumine fertilior.
Sic etiam Princeps undis dum mundus egebat
Nobilium Charitum, nube tua has recipit.
Eſt tuus immenſum nunc fulmen Avunculus ingens,
Ejus & aſtrifero tu ſimul imbre tonas.
Ergo dum tellus tanto ſibi rore madeſcit,
Et tonitru, & fulmen nunc ſacra dona dabunt.

Epigramma.

ROma caput mundi quondam fuit inclyta cuncti,
Cæſareos tenuit dum ſibi ſacra viros.
At nunc non ſolum caput eſt, ſed pectus & ingens
Te eximium eſt pectus, Pontifice eſtq; caput,
At capite eſt orbis prima, eſt & pectore ſumma,
Cuncta domat quoniam pectore ſacra tuo.

Aliud.

VIrtutis radios totus nunc conſpicit orbis,
Te quoniam ut Solem conſpicit ipſe ſibi.

Aliud.

INter magnanimos quos quondam protulit orbis
Magnus Alexander, Cæſar & ipſe fuit.
Hic, atque ille ſimul mundum preſſere ſub armis
Atque ideo magni nobile nomen habent.
Tu major ſed enim, mundum nam pace gubernas,
Et placidâ cœli ſydera pace tenes.

Aliud.

BARBERINE, *tuis rerum ſtat gloria factis,*
Nam te nil majus terra tenere poteſt:
Nam te majorem quî noſcet terra vel ullum?
Pontificis magni nam ſacra corda vehis.
Gloria jam rerum cùm tali pendeat aura,
Hæc factis ſubſtat gloria tota tuis.

Aliud.

NObilitate viros ſtupuit jam terra ſupremos,
Nobilitate orbis quos tulit illa ſui.

Sed

Sed tua nobilitas jam ſummo hos numine vincit,
Hos quoniam ſuperas nobilitate ſacra,
Illos terra dedit, terrarum ut jugera tradant
Te,ut tradas cœlos, hic dedit ipſe polus.

Epigramma.

NOn eſt cur laudum expectes jam munera Princeps,
Nam laudes quaſvis pectora tanta fugant.
Nam laudare quidem facile eſt quemcumq; ſupremum,
Et laudare gradus laus nequit ipſa tuos.
Virtutum gradibus quoniam ſic tolleris altus,
Ut te laus ſummum nulla videre queat.

Aliud.

PRincipibus Laurus, floréſque dedere coronas,
Atque aurum, & gramen maxima ſerta virens,
At tibi non Laurus,non flos,non gramen & aurum,
Sed Sophia, & virtus tota corona tibi eſt.

Aliud.

DE te quid dicam,Princeps,ut plurima dicam?
Nam de te ut dicam plurima,dico nihil.
Dico nihil, ſic plura loquar,nam dicere plura
Nemo poteſt, neſcit nam tua plura ſolum.
Ergo tacebo quidem? non. nam ſi forte tacebo
Tunc vel plura putem verius ipſe loqui.

Aliud.

IAm tellus te Hiſpana tenet magnumq; ſacrúmque,
Sic Romana dedit te ſacra terra Virum,
Talem te inſpectat ſummis Hiſpania geſtis
Qualem te ſummum cernere Roma poteſt.

Hic Romanus ades, tantum eſt tibi robur honoris,
A te ut Roma queat nomen habere ſuum.

Epigramma.

MAjeſtas animi totum nunc te induit ipſa,
Ut veſtis quoniam nunc patet illa tibi.

Aliud.

INgenij vires ſuperat tua maxima imago,
Te dare nam terris jam nequit ipſe color.

Aliud.

SI quis noſſe velit quæ maxima pectore condis,
Eſt opus ut noſcat maxima cuncta ſibi.

AD

ILLVSTRISSIMVM ET Clariſſimum virum D. FRANCISCUM de POZA primarium Pincernam Illuſtriſſimi Cardinalis BARBERINI Legati Vrbani VIII. &c.

EPIGRAMMA.

Εἰ δ' ὕψης πραπίδεσσ' ἀποκαίνυται, αὐτὸς ἀρίστους,
Τοὔνεκα σοὶ λαμπρὸν δῶκε τύχη ἕδρανον.
Σοῦ δὲ νάοιο κράτος καὶ ἀσυφέλκιτος ἐτύχθη,
Σοὶ γὰρ τῆς σοφίας ἤδη ἔδεθλον ἔχει.

Τοῦνο-

Τοὔνομά σοι Πόζας τέλει, ἣ πόσις ἐστὶ γὰρ ἀνδρῶν,
 Ὡς ἠρλώνη σοφίας ὕδατα πᾶσιν ἔδως.
Egregios quoſvis ſuperas quia lumine mentis,
 Iam loca nunc fœlix ſors tibi magna dedit.
Inconcuſſa tuæ ſplendeſcunt robora mentis,
 Nam Sophiæ ſedem clarius ipſa tenet.
Diceris at POZAS, *potus quia nempe virorum es,*
 Ut fons das Sophiæ tu quia ſemper aquas.

AD

NOBILISSIMVM ET Clariſſimum IOHANNEM BAPTISTAM DONNIUM, Illuſtriſſimi Cardinalis BARBERINI Legati Vrbani VIII. à Secretis.

EPIGRAMMA.

ΘΑδμα καλῶ πασέων σέθεν ἀγλαὰ στήθεα μουσῶν,
 Τὰς μὲν ἔχεις φανερὰς στήθεσι σοῖο μάλα.
Αὐτὸν ὁρῶ μέν τοι λαμπρῶν ἐπιτάρροθον ἔργων,
 Σοὶ γὰρ Φοῖβος ἔδω πολλὰ μέγιστα νόου.
Χρυσεῖν γὰρ ποιεῖς γένος ἐνθάδε τῶν μὲν Ἰβήρων,
 Ὅττι σέθεν γενεὴ ἦν φάος εὐγενίης.
Muſarum tua corda voco miracula magna,
 Quas nitidas nitido jam tibi corde geris,
Téque operum video gravium authorémq; ducémque,
 Dona tibi mentis jam ſacra Apollo dedit.
Hiſpanum hic generis cima quidem aurato evehis ortu,
 Stirps tua nam numen nobilitatis adeſt.

Tel

AD NOBILISSIMVM ET Clariſſimum Virum D. Lupum Zapatam, &c.

EPIGRAMMA.

Roma Lupam validam divino ſtemmate cingit
Romanis nutrix quæ fuit una viris.
Muſarum genitor, Lycius, Phœbusq́ vocatur,
Noménque à magno ſumpſerat ipſe Lupo.
Sed nunc terra Lupum tantis tenet unguibus acrem
Ipſum ut jam fugiat fortior, orbe, Leo.
Et quia Muſarum Phœbo Lupus indidit omen,
Hoc equidem Muſis eſt Lupus iſte ſacris.
Hoc eſt Muſarum verè Lupus iſte ZAPATA,
Eſt quibus hic radijs ſemper Apollo ſuis.

AD ILLVSTRISSIMVM & Clariſsimum Virum D. Franciſcum de Craſſo, Comitem de Humanes, & Sereniſsimi Infantis Ferdinandi à cubiculis

EPIGRAMMA.

Qvem decus, & Muſæ ſemper novere ſupremum
Humanes Comes eſt, quo decus omne fluit,
Hunc & Muſarum fratrem jam jure vocabo,
Eſtq́ has ut coluit verius ipſe pater.

Illas

Illas ut Phœbus radijs comitatur ubique
Atque rotis graditur jam chorus ipſe ſuis.

AD NOBILISSIMVM ET Ornatiſſimum Virum D. Franciſcum de Acunia.

EPIGRAMMA.

D*Ivina ut fulget* FRANCISCUS ACUNIA *mente,*
Nil non divinum pectore magnus habet.
Nobilitas illi minus eſt ſi dogmata ſpectes,
Hæc quamvis magna eſt, maxima at eſt ſophia.
Quavis parte illum tandem conſpexeris ipſe,
Invenies nullum jam ſibi forte parem.

AD ILLVSTRISSIMVM ET REVERENDISSIMVM D. FRANCISCUM FERNANDES BERTRANDUM Sanctæ Eccleſiæ de Olivares Abbatem, & Protonotarium Apoſtolicum, &c.

EPIGRAMMA.

Q*VÆ defert natura tibi ſacra lumina mentis,*
Æthereas ſuperat jam ſine lite faces.
Illæ equidem radijs ſemper cæleſtibus ardent,
Mens tua divino lumine tota micat.

Virtutum, & Sophiæ oſtentas hæc munera geſtis,
Quæ vel qui eſt major jam ſuperare nequit.
Aſſulget tecum quidquid fert terra ſupremum,
Nam Sophiam ut ſequeris te videt ipſa ſequi.
Eſt nihil hícque tuis quod poſſit laudibus addi,
Ut nil quod demi jam quoque poſſit, habent.

Vincentij

Vincentij Marinerij Valentini

POEMATA,

QVIBVS

AVSIÆ MARCHI

Opera, facundiſsimi, & elegantiſsimi Poëtæ, & ſtrenui Equitis Valentini interpretatur, & ex vernacula priſcà lingua Lemouicenſi, qua tunc Valentini utebantur, & ipſe author hæc compoſuit, in Latinum vertit eloquium, & in ſex Elegiarum libros diviſa, carmine elegiaco exaravit.

AD

ILLVSTRISSIMVM

& ampliſſimum virum D. Ludouicum de Haro, Philippi IV. Hiſpan. & Ind. Regis cubicularium & aureæ clavis ornamento inſignem, & D. Iacobi torque cohoneſtatum, &c.

Vintencij Marinerij Valentini

PRAEFATIO.

PRÆCIPVA eſt, Illuſtriſſime Princeps, tuæ diuinæ indolis amplitudo, ſingularis & egregia tua perſpicacis mẽtis majeſtas, qua non ſolum hæc humana, quæ omnia tibi conſpicua jam ſubjacent, & ſub tuo quaſi perſiſtentia nomine & numine moderaris, ſed æterna illa & cæleſtia penitus intueris. Inter alias enim naturæ dotes peculiare tibi à Deo conceſſum munus eſt, vt divina quadam ingenij acie utereris, & ſplendidiſſimum mentis intuitũ efformares, & penè cæleſtes intellectus radios effunderes, quibus & artium omnium aſſequereris præſtantiam, & potentiſſimi tui decoris regimen proſpectares. Mundi autem mores popularibus obvolutos, tumultibus & acerrimis affectibus hominum implicatos, in rectam rationis viam reſtituere, & in puras virtutis leges deducere, niſi præclara & divina Principum mens, aliud quidem nequaquam poteſt. Feruntur enim quandoque cuncta præcipitibus nequitiæ fluctibus confuſa & turbida & alto humani erroris, & cæcæ hominum ſtultitiæ flatu concuſſa & perturbata, quæ niſi idem potentiſſimus Æolus tẽperet, vix robur aliud cogere poſſe planè videtur. Præterea ſunt inter rerum diſcrimina tam im-

immenſi naturæ impetus, & tam ingentes nefariæ audaciæ eruptiones, vt niſi divina vis, illis obſiſtere poſſit nemo. His ſiquidem caſibus obnoxia cuncta ſunt, nec ſceptrum aliquod fuit, quod imminentibus fortunæ procellis aliquando caruerit. Nam ubi altior, & major gloriæ humanæ eſt cumulus , ibi in illum fortiores iraſcuntur hoſtes , & omnes penè Erinnyes ferventiſſimis excitantur incurſibus. Cacumina namque vehementioribus incutiuntur ventorum furoribus. Quamobrem illis natura & ſagax & provida tot ſaxea conceſſit membra , & tot lapidoſis illa veſtivit collibus , ut tanto munita pondere contra validiſſimos Aquilonis, & turbulenti Cori impetus quaſi vallata perſiſterent. Semper quidem quæ humilibus ſerperet radicibus , & quæ ſeſe nimis in ima demittunt , huiuſmodi privata fuerunt hoſtiliũ furorum telis, & quaſi quodam abjectæ ſubmiſſionis clypeo obtecta nihil feritatis immanis perſenſerunt. Vnde ſolum ea, quæ in ſummum Olympum attollere poſſunt verticem , & divinis quibuſdam gloriæ alis inſurgere , aſſiduis quibuſdam etiam atque etiam agitantur motibus, & deprimuntur & conuelluntur ruinis. Sed præcipue tantis fortunæ ictibus regna ſubdita prorſus patent. Hæc ferventibus temporum æſtibus ſæpenumero ſubmerguntur , & æſtuantibus naturæ viribus aliquando decidunt , & populariũ intolerabilibus bellis delaſſantur. Græcorum autem imperium has paſſum fuit rerum procellas. Tota illa Aſſyrij ſceptri magnitudo, &

ſuperba elatio ſternentibus Fortunæ manibus corruit. Macedonum Principum penè aliquod relictum eſt veſtigium. Romanorum potentia ferè tota fracta, & diviſa torpet. Hæc enim omnia modò invidia duris tumida dentibus momordit, modò turpe vulgi ſcelus infeſtavit, modò Principum injuria dejecit, & ut verbo dicam uno, impia fortunæ haſta deturbavit, effudit, evertit. Regius enim ſplendor ſemper horrentibus Martis viribus incutitur, ſemper inimico tẽporis vertitur quaſſu. Sed enim quando regni robur præſtantiſſimum ſibi nactum eſt Principem, qui ingenio clareat, & mentis ſplendeſcat acie fulgentiſſima, ęternum ſibi pollicetur ſtatũ, & divinis eſt ejus ſedes munita præſidijs. Hoc nunc florentiſſimum Hiſpaniæ regnum altius tuo collo, in cælum vſque euehit caput, & nomẽ ſuum inter ſidera inſerit, ſeſéque ſupra majora cœlorum faſtigia attollit, & ubi nulli vnquam Principes pervenerunt, firmiter & conſtanter tuis diviniſſimis auſpiciis perſtat. Tuæ namque nitidiſſimæ mentis lumine, quaſi quodam naturæ Phœbo perluſtratur. Ex te quidem illi rectiſſimum ſophiæ jubar ſcintillantibus proficiſcitur flammis, quibus illud & ſplendidiſſimum reddit, & omnes ab illo depellit rerum adverſarum tenebras, obſcuroſque fugas ſcelerum tractus. Non autem modo in tuas laudes aliud præter te adducere eſt animus. Quis enim avorum, proavorúmque tuorum egregia facta & eximia geſta vel dicendo percenſere poterit, nec quidem mente comprehendere, ſi ſaltim lingua quis ea

præ-

prædicare auſus fuerit? Tot quidem peragratæ nationes, tanti & tam ſingulares triumphi, tam divina illorum trophæa, te, genus eſſe deorum ſanè probant. Eſt enim Harorum genus totius orbis præcipua fax, terreſtre numen, divinumq; jubar. Et ſi vt aliquando Alexander Macedo credidit, multi & varij eſſent mundi, his omnibus Carpiadum proles regium inderet ſemen, cunctoſque regio moderaretur ſceptro & regio jure, ob virtutum & rerum bellicarum gloriam conſequeretur. Tantis enim viribus tota orbis terrarum majeſtas impoſita eſt, hiſque innixa & fulta ſubſiſtit, his viget firma, & ſtabilis & aſſidua floret. Non eſt qui verè excogitare poſſit, quantum Carpiadum Principibus adſit robur, quantiſque illis è cælis delapſus ſit fulgor. Hoc enim Hiſpanam celſitudinem Auſtriacæ ſtirpis gubernatam imperio, fortunæ munimine tutantur, ſubleuant, efferunt. Nam quemadmodum illis imperium Romanum cæleſti quodam numine committitur, Hiſpanum regnum traditur, Indiarum amplitudo objicitur, totaque Oceani magnitudo donatur, & ſub religionis fidei ferè cælorum aurea palatia conceduntur, ſic etiam Carpiadum Heroibus æqualia emittuntur fortunæ potentis pignora, quibus tot regna exornentur, tantumque magis rerum augeſcat faſtigiū. Sed jam tuos progenitores fas eſt nec verbis attingere, nec ſermonis memorare ſtrepitu. Hoc enim vix unquam hominum facile eſt. Tu enim illuſtriſſime Princeps, mundi ocule, terrarum jubar, Muſarum ſplendor, cælique ipſius

proles, quæ encomia efferent, quæ extollēt verba, qui ſermones prædicabunt. Eſt verò tua laus ſilentium. Plura namque de te mutus loquor, quàm ſi ſtentorea voce vterer, & mille linguis perſonarem. Te, te, inquam, Ludovice, rerum amplitudo, & ſupremum caput intuetur, miratur, conſpicit. Magnus ille Princeps Charilaus interroganti cuidam quam arbitraretur optimā Rempublicam, in qua, inquit, plurimi ciues de virtute inter ſe certarent, ſed citra ſeditionem. His aureis quidem temporibus ſub tuo nomine cives de nulla alia re certamen ineunt, quàm de ſplendidiſſima virtute & de litterarum præſtantia, quam in te cuncti flammantem ſemper ubicunque inſpectant, quam & totis ſemper amplexaris lacertis, & totis viribus ducis. Hanc autem & ſub diſciplina militari exerces, diviníſque Martem exornas moribus. Non enim illum cruore fœdum, immanitate horridum, armorū feritate ſævum infers. Coniungis cum Martis horrore venuſtos Muſarum amplexus, dulciáq; tuæ naturæ lenocinia etiam hoſtibus grata ſunt. Etenim Lacedæmonij ideo deorum ſtatuas armatas proponebant, hoc vt commento hanc civium animis infigerent opinionem, ut dijs gratam eſſe fortitudinem, & inviſam & infeſtā ignaviam oſtenderent. Simili etiam modo tu duram Gradini indui s loricam, & fraxineam viva cuſpide vibras haſtam, ſub quadam in tuo pectore inverſa divinitate agitatam, vt manifeſtius oſtendas cunctis, te & animo invictum & viribus immenſum eſſe, ſed & natura divinum

&

& divinitate benevolum & beneficum omnibus exiſtere, ſimúlque potentibus aſſiduo patêre. Leonidas verò cuidam dicenti ſe cum paucis adverſus multos conflicturum progredi, reſpõdit, imò multos duco ut morituros, ſignificans animi virilitatem, & ſtrenuum pectoris robur una virtute vigere, illáque perpetuò ſtare. Hoc tu Princeps, ita mordicus tenes, ut ſub juvenili ætate incredibilem bellicæ virtutis audaciam proferas, quaſi velis, vt Lernæus ille Draco, devorantibus faucibus omnes religionis hoſtes deglutire, diſtringere, abſumere. Hanc quidem magnitudinem iam omnes terrarum nationes in te mirificè contemplantur, téque Martem potentiſſimum amplecti, & ſequi intuentur. In te jam criſtatam trophæis galeam conſpiciunt, & divinam Palladis Ægida ſiniſtra accingẽtem ſtupent. Te jam æra ſonantia pertimeſcunt moventem, & Mavortium ferrum cruentis enſibus ſpectãt rotanti. Te barbararum vrbium mœnia, arces omnes ſublimes evertentem vident, ubiq; turrita culmina ſe ſubdunt. Te limoſis turgidus fluctibus Nilus quaſi dominum expectat, te magnus & ſuperbus Iſter, quaſi ad magna invocat facinora, te populifer Eridanus tanquam unicum Auſoniæ ſperat Ducem, te altiſſimus Caucaſus pinifero culmine vireſcere gloriatur. Te denique vterque polus gubernatorem, moderatoré mque expectat ſingularem. Tanta eſt enim tuæ virtutis vis, vt totum ſecum continere orbem facile poſſit. Jam jam enſis Martis capulum tua ingens & potens attingit manus, in qua

anceps fulminat gladius, & ferè ipſam auram quatiens metu perterrefacit, ictu verberat, fulgure accendit. In illa autem totius orbis magnitudo continetur, illa ſecum aſtringit mundum, mare arctat, ventos cohibet, & ſummum Olympi verticem geſtarum gloria rerum adipiſcitur. In illa denique totum religionis & fidei fulcimentum conſiſtit. Etenim ad tuum conſpectum totus conticeſcit Mavors, nec bellorum horret potentia, nec hoſtium ambitio ſuperbit. Tu namque & Carpiadum proles animo & magnitudine Alexander inſurgis, mundum appetis, Martem ſubjicis, & multarum victoriarum gloriam tibi aſſumis immortalem. Vnde magna profectò tibi poſteritas encomia inferet, & in perpetuum hominum memoriam tuum egregium inſcribent nomen, tibique immortale omnino decus cunctorum linguæ parabunt, conſtituent, largientur, non aliam quidem ob cauſam (taceo alia) quàm quod dignatus fueris ſub tuo mirifico patrocinio, meum conciuem nobiliſſimum equitē, illuſtriſſimum & acutiſſimum Poëtam Auliam Marchum ſuſcipere. In hoc quidem non aliud præſtas, nullumque aliud obis munus, quàm regium, quàm principe dignum, cujus tu nunc perſonam induis, huic tuis favere officiis, qui in principum delitijs quondam fuit, & nunc ejus ſcripta elegantiſſima principum oculos nimia ſedulitate & ſtudio occupat, animos ingenti exhilarat oblectamento, & mentes divino carmine recreat, allicit, excitat. In te video tanti viri fortunam omne ſuum

ponere

ponere tutamentum, ſpē locare ſuā, & nominis immortalitatē tuorum beneficiorum cumulis involvere. Officioſa enim antiquorum principum corda mirum in modum in Philoſophorū ſtudium fuerunt, nec quis ſe principem exiſtimabat eſſe, niſi ſuo nomine Philoſophum aleret, munificentia ſubleuaret, donis opulentiſſimis erigeret. Sic enim multorum ingeniorum fœtus ad noſtram vſque ætatem pervenerunt incolumes, quoniam ſummorum virorum patrocinio vitam ſibi compararũt æternam, incolumitatem ſibi aſciverunt jucundam & jucundum nacti fuerunt famæ flatum. Iacuiſſent enim in tenebris deliteſcentia multorum ingeniorum opera, niſi famæ alis doctorum auram ſubirent, & niſi principum manibus in altum ſeſe potuiſſent ſuſtollere. Et quanto majus donum fuit, tãto divinius & excelſius ingenij opus conſequutum fuit cacumen, tenuit faſtigium, & verticem ſublimem rerum poſſedit. Græci enim principes conquiſitos hominum doctorum labores quaſi perpetuo nobilitatis nutrimento confoverunt, & vegetanti & ingenti quodam honoris lepore conſervarunt, ne oblivionis frigidos in ſeſe immitterent, & involverent cineres, & ne triſti mortis glorię tanti perirent conatus, languerent ſtudia, & prorſus ingenia torperent. Hunc morem præſtantiſſimum Romanorum quidam Heroes nimium fuerunt imitati, nec Muſas paſſi fuerunt ſenio interire dedecoris, quas viridi viventes patrocinio fuerunt amplexati, & in immortalem vitam conſtituerunt. Hæc erat ve-

ra Principum laus, hoc verum Principum officium, ſapientum nempe virorum curam gerere, & aulam regiam illorum decorare frequentia, ſeſeque ipſos illorum quaſi numine evehere, & nomine illuſtrare. Congruum enim erat id tanto verborum inculcare apparatu, vt tuam munificentiam verum encomium cognoſceret. Hæc namque tui pectoris indoles aliquo ſanè pacto Principum ſuperat magnitudinem, ſi illorum non penitus æquat ſtudium. Nec mihi eſt modò animus tuum divinum extollere animum, in quo naturæ dotes tanto tuæ nobilitatis lumine fulgeſcunt, ut nullam vnquam noſcant caliginē, nullam ſibi advocent vmbram, dum conſpicuo ſemper quaſi flammeſcant virtutum ſplendore & ingenij radiis divinitus ardeant. Tantam enim provinciá nulli fas eſt poſſe ſuſcipere, quin prorſus deficiat, & omnino cæcutiat, ſi in tuas laudes voluerit intueri, ſi in tam magnifica merita oculos figere ſtuduerit ſuos. Sed nunc quidē hæc laus inſtar omnium laudum erit, nempe te procliui pectore, & totis, vt aiunt, vlnis Auſiam Marchum ſuſcipere, méque cum illo tuis cumulare favoribus, augere beneficiis, muneribus ditare. Hæc verò fœlicitas tanta noſtro Marcho contigit, quanta nunquam alicui tandem fuit. Nam modo quaſi tuo reviviſcere ſpiritu nihil aliud plane eſt, quàm penè immortalitatis aditum operi aperire, quod cultus vnquam temporis invadat ſopor, nullum mortis affligat telum, nullus invidiæ morſus laceret. Vivet quidem in perpetuum ævum, & penè tuo ſpirabit anhelitu, &

tu, & in tuo pectore deget, & cùm ejus nomen per omnium aures volutabitur, tuum ita cunctorum feret ſenſus, ita auditus concutiet ſapientum, vt tanquam conſortem & participem immortalitatis cujuſdam gloriæ ſimul cum illo te cuncti aſcribent, cuncti commemorabunt, cuncti ſemper verebuntur. Hæc eſt prima laureę pars, quam famæ flatibus Muſarum chorus ſemper evehit, & nunc in tuo magnifico ſinu quaſi ſitam & æternis locatam ſedibus plenis vocibus prædicat, & multo inſtrepit boatu, & divino quaſi quodam clamore reſonat. Si enim munus, etſi quantumvis leve, ſi aureo catino offertur, nimium ſecum defert ornamentum, & dantis quidem auget majeſtate voluntatem, & animi propenſionem, & quod datur quam ingenti ſublevat ornamento, pari etiam ratione hæc divina Marchi carmina tuo ſplendentia nomine & tuo quaſi calatho allata omnium ſemper delectabunt oculos, movebunt ingenia, excitabunt occultam quaſi naturæ lætitiam. Qui enim in tuam munificentiam intueri ſtudebit, hoc planè cognoſcet Marchi dignitatem, nam non tanto illum dignatus fuiſſes honore, niſi certe in ejus acumine tui divini ingenij acumen parem conſpexerit ſimilitudinem, æqualem viderit ſubtilitatem, divinam animaduerterit magnitudinem. In illo itaque te quandam redolentem cernimus granditatem, nam quod Auſias poëtico ſpiritu valuit, tu mirifico ingenio aſſequeris, ita vt Philoſophico polleas lumine, & variarum rerum cognitione nimium in-

clareſcas. Occultiſſima enim Sophiæ arcana facillimè tuo ingenio reſeras, tuo ore profers, tuo pectore condis, ducis, alis. Sic quidem te ſtudioſum novit orbis, quemadmodum ſtrenuum & ſubtilem poſteritas omnis Auſiam prædicavit. Nec ita futilis eſt in te multorum cognitio librorum, nam te planè integram bibliothecam poſſumus nuncupare. Hinc natus fuit magnorũ Principum in te amor, cunctorum in te ſtudiũ & penè mundi primum in te obſequium. Te enim ad majora ſemper vocat, altius te optat conſpicere volantem & ſublimes quoſque tuis quaſi pedibus conterentem. Hæc vota ſuum obtinebunt finem, cùm te in magna provectum, & ut tu, tu quidem procul dubio mereris, pronunciatum vox famæ proferet, cunctíque audient, mundúſque inſpectabit. Etenim ſi ut tuarum litterarum pondus eſt, in cælum vſque honoris ſtatua erigetur, téque inter ſidera conſtituet, & ut divinum quaſi Muſarum ſidus in ipſo Apollinis choro collocabit. Iam nihil minus de te ſperare poſſumus, quàm quod planè auguramur omnes, nec improbum noſtrum augurium eſt, nam ab amore ortum, ex ardentibus votis enatum & ex tuis meritis eſt eductum. Revera divina manus, quæ nunquam fallitur, ſemper ad altiora ſuſtulit loca illos, quorum virtutis ſplendor penè ipſum Solem radijs comitabatur. Et ſic æquum eſt credere fuiſſe evectos ſummos quoſque viros, non tam humano favore motos, quam pura virtute inflammatos. Quod præſagium, ſi nos futura nõ fallunt, certam in te nobis indicat dignitatis ſe-

dem

dem egregiam, divinam, magnificam. Non quia modò tuo proprio ornamento totum non illuſtres mundum, & hoc nomine decores, & tua ſtirpe evehas, ſed quia tanta de te ſpondet fortuna, quanta nobis tua proponit merita, & quantum nobis tuum obijcit decus. Ex quo quidem non ſolum vt modo Auſiam Marchum tuis magnis beneficijs cumules, ſed plures etiam alios à te in immortalitatis conſtitutos gradu facile omnes ſperamus. Et hæc ſpes tam quidem certa continget, quàm facilis eſt tua indoles, prona natura, nobilitas ſingularis.

D I X I.

AVSIÆ MARCHI Elegantiſſimi Poëtæ Valentini vita,

Vincentio Marinerio Valentino Authore.

QUAMVIS præclariſſimis famæ vocibus doctorum hominum, quaſi ſub vivis encomijs, vita ſubſiſtat, operæ tamen pretium eſt, ut illorũ virtutis, & literarum momenti exemplar aliquod alijs pateat, quo excitentur, & illorum inſiſtere veſtigijs ſtudeant, eóſque in perpetuam imitari famam conentur, totius illorum vitæ curſus & progreſſus, ob oculos cunctis proponere. Hoc in veræ virtutis ſtimulos ſtudioſorum mentibus cedit, hoc ad laudes, omnes provocat, pigrámque eripit, & à mẽtis ignibus frigidos dimovet cineres, & in flammam illos halare cogit, ut & Muſarum percoquant gloriam, & ut famæ æternæ, æternæque virtuti eſcam miniſtrẽt incoctam, & ad immortalitatis paſtum perfectam. Nihil enim aliud facibus ingenia fovet quàm ſapientum hominum propoſita æmulatio. Quos æquè aliquis æmulabitur, ſi quæ fecerint egregia, & quo morũ vixerint inſtituto, quo & ad tãtũ gloriæ, & famę pervene-

venerint cacumen, planè noverit. Cæſarem quidem Julium, totius orbis miraculum, Principum imagines, ad inclytum rerum apicem evexerũt. Sunt etiam alij Principes, qui veri Principis nomen ſunt mirificè conſequuti, dum ſtrenuas, & præconijs illuſtres aliorum res geſtas, ſibi tanquam ipſorum ſpeculum intuentes in veram illorum normam & imaginem ſuſceperunt. Et verè nihil aliud in educãdo Principe firmius & altius erat aggrediendum, quàm adoleſcentibus ipſam illorum proponere vitam, qui ſolertiſſimo ingenij ſtudio, & mirifica quadam virtutis ſpecie, tanquam diuinis quibuſdam naturæ gradibus, ſummum famæ & nominis immortalitatis culmen inſcenderunt. Vitia etenim ſuopte curſu in omnium animos irrrepunt, quæ multi exequuntur, quia & parentem & fratrem & amicum & vicinum in illa conſpiciunt feſtinare, illáque mordicus & appetere & tenere, inter illa degere, illíſque denique vivere. Vnde quis dubitare poterit non magnum commodum & emolumentum oriri ex optima ſapientum revocatione, quorum vivendi modus fames fuit æternitatis, famæ fulcrum & fœlicitatis cujuſdam firmamentum. Quod ſanè Diogenes Laërtius prudentiſſimè præſtitit, dum tot Philoſophorũ vitas in illorum imitationem deſcripſit. Etiam & Petrus Crinitus Poëtarum enarrans inſtituta nobis viam aperit, & aditum patefacit amplum, ut tales evadere invigilemꝰ. Plutarchus etiã, qui Principum ſtuduit dirigere, ad rerum geſtarum gloriã, animos, ſummorũ nobis Principum vitas,

morumque magnitudinem & præſtātiam, quaſi vivas virtutis bellicæ imagines & armigerũ Martis halitum objicere, culto quidem ingenij ſermone curavit, & altera quadam ſtili gravitate propoſuit. Alij etiam magni nominis Philoſophorum, Poëtarum, Theologorũ vitam in medium proponere ſuis ſcriptis neutiquam erubuerunt. Noſtri igitur elegantiſſimi Poëtæ vitá, quibuſdam involutam & dubiam temporum obſcuritatibus, & tenebris proculdubio invenimus. Hanc igitur Ioannes de Roſa in hunc modum deſcribit: Auſias Marchus natus & educatus Valentiæ fuit ex antiquo & nobili Marchorum genere, qui Gotholauniæ perilluſtres equites fuerunt. Pater ejus Petrus Marchus, mater verò Helionora Ripollia nuncupantur. Vxorem autem duxit Iohannam de Scorna Valentinam fœminam ex nobili oriundam ſtirpe. Dominus fuit Villarum, quæ vulgari nomine Beniarjon, & Pardines dicuntur, ſimulque alia his vicina loca poſſedit. Vixit quidem ſub Regis Alphonſi Aragonij tempore, qui Neapolim ingenti bello vaſtavit & ſuſcepit. Puella verò cujus causâ tot & tam mira compoſuit carmina, Tereſa Bou vocata fuit, quæ Valentina & genere, & natalitia fuit ſede. Hæc ſummatim Iohannes de Roſa nobis retulit. Verumtamen doctiſſimus vir Ludovicus Tribaldus Toletus, hæc ferè falſa eſſe certiſſimis comprobavit conjecturis, à quo hujus Poetæ tempora vero ſuſcepimus ordine. Fuit igitur Auſias Marchus familiaris eques & ſocius Regis Iacobi Aragonij, qui vbé

Valen-

Valentiam Mauris eripuit, cum quo collecta claſſe in Baleares inſulas profectus fuit, quæ procelloſo pelagi impetu ante ipſas inſulas fuit diſiecta & diruta anno Domini 1250. At paucis prolapſis annis, nempe anno 1327. Franciſcus Petrarcha ſuæ Lauræ amoribus arſit, ſub quo tempore ſua cæpit deſcribere carmina. Qui cùm ad montes Pyrenæos exiſteret cum Epiſcopo Lumbierrij ſub Iohannis 23. Papæ tempore, noſtri Poetæ opera ſuſcipere potuit, è quibus, quæ ſibi gratiora & aptiora carmina videbantur, planè fuit mutuatus, quemadmodum Petrus Antonius Beuterius in ſuæ proœmio hiſtoriæ facile probat. Sed enim prædictus Tribaldus mihi hāc de hac re liberavit fidem, ſe Neapoli ab Alphōſo de Velaſco nobili didiciſſe, illum impensè affirmare in egregia Ducis Florentiæ Bibliotheca libros quoſdam ipſa Petrarchæ manu, cum Auſiæ Marchi carminibus conſcriptos vidiſſe. Etiā & Pomponius Torellus in tertia parte ſecundi libri eorum, quos de debito equitis munere & officio compoſuit, in hunc modum inquit, Ne mihi quidem jam opus ſit cum ipſo Petrarcha loqui, qui Auſiam Marchum imitans, inquit,

Nec tempus certi muniminis adfuit vllum.

Ex quo colligitur quidem Auſiam Marchum ipſum Petrarcham ferè centum annorum ſpacio præceſſiſſe. Quod autem Ioannes de Rega affirmat in hujus operum principio, nempe hunc ſub Regis Alphonſi tempore fuiſſe, illa carmina Iambica, quæ Auſiæ nomine feruntur, quibus Anacletam de Borgia interrogat, verè ejus eſſe

probat, cum hæc ſummi Pontificis neptis fuerit, qui Caxtus tertius fuit nuncupatus, & Rodericus de Borgia antea vocabatur, qui & anno 1455. Pōtificatum tenuit. At Petrarcha ſub anno 1374. mortem oppetijt, vixitque 70. annos; vnde facilè infertur ante Auſiæ tempora, ferè 80. annos Petrarcham extitiſſe. Hæc enim minus ambigua & dubia videntur omnino, & in his veritas nullo modo certiſſimè cerni poteſt. Quod autem ſub multis dubitationis umbris deliteſcit, eſt quod ingenuè omnes communi ferè conſenſu, & unico ducti ſuffragio confitentur, nimirum ardentiſſimo hunc Poetam præditum fuiſſe ingenio, vivacique mentis acumine viguiſſe, ita ut omnium doctorum animos in ſtuporem facilè duxerit. Cum enim ſuam celerrimæ mentis erigit cogitationem, dices, fulminanti quodam impetu ſummum æthera percurrere, & totam ingenij exhaurire facultatem, & ipſos naturæ anfractus, ob oculos, elegantiſſimo & mirifico verborum apparatu conſtituere. Ejus autem uberrimam copiam vix eſt, qui in pangendis carminibus ſuperaverit, quique eloquentiæ ſtilo excesserit. Dum comparationem aliquam nectit, quaſi vivis in tabula depingit coloribus, ita ut lector nihil amplius deſiderare poſſit, nihil dubitare, nihilque ſibi non certum proponere. Attingit autem ferè omne diſciplinarum curriculum, & illas verſibus ita inſerit, quemadmodum Empedocles & Theognes, & Parmenides Græco carmine Philoſophiam, & Titus Lucretius Carus Latino omnem naturæ curſum, &

vim

vim depingit. Vt autem Homerus pleno Græcæ elegantiæ pectore divinos Pegaſei fontis hauſtus eructat, & Græcam facundiam exornat, & ipſas novem Muſas mirabili ſuo ingenio illuſtrat, ita etiam breuem & ſuccinctam Valentinæ gentis linguam, præcipitémque & volubilem ſermonem divinis ſui ingenij flexibus, & quaſi ipſis Muſarum gyris, Phœbiq; patris afflatu Valentinæ linguæ ariditatem & brevitatem quaſi in tumentē deducit Rhetorici fluminis majeſtatem, & in copioſum quendam naturæ hortum varijs conſitum floribus, & divinis variatum viridarijs per pictas Thuriacæ linguæ glebas Valentinam omnem invexerit locutionem. Et penè miraculum redolet tantam ingenij magnitudinem, & præſtantiam tam arcto & aſtricto eloquij ſtilo potuiſſe effundere. Ex quo facile eſt, ut quiſque in animum inducat ſuum, quemadmodum Virgilius Latinam, & Homerus Græcam linguam carminum & ſententiarum feſtivo & divino ſenſu decorarunt, nihil minus Auſiam Marchum Valentinum eloquium ſuæ mētis ſententijs, quaſi quibuſdam albentibus gemmis ditaſſe, & tantum id magis præſtitiſſe, quantum major eſt in eloquio difficultas, minórque linguæ apparatus, & aſtrictior verborum concurſus. Etenim ſummum philoſophum agit cum de facto in elegia 14. lib. 3. diſſerit, vt Ariſtotelē, magnúmque Theologum Thomam illa loqui exiſtimes. Multa etiam medicinæ arcana in elegia 4. lib. 5. & in aliis locis incredibilis & præſtanti ingenij acumine depromit. Et quia ſum-

mis rerum difficultatibus ſuam totam inſperſit poëſim , & abſconditis rerum ambagibus ſua carmina cõnectit, planè fatetur in elegia 11. lib. 5. ſe ferè à nemine intelligi, vel à paucis certè percipi poſſe. Quod ejus ingenij divinitatem, & divinarum cogitationum ſublimes ſenſus manifeſtat. Inſurgit etenim acutiſſimus & varius, pervolat celerrimus, excurrit mirificus, proloquitur eloquens , & plenus & diviniſſimo Muſarum modulamine cantat. In illo enim ita majeſtas ingenij excellit, ut artem omnem ſecum complecti procul dubio videatur. Hujus autem opera in Bethicum tranſtulit ſermonem, primum quidem & elegantius eques Valentinus D. Balthaſar de Romani, poſtea verò clariſſimus Poeta Georgius de Montemajor, & denique in Italicũ ſtilum Auſonia gens ſibi aſſumpſit. Etenim Valerius Andreas Taxander in Catalogo clarorum Hiſpaniæ ſcriptorum in hunc modum de hoc egregio viro ſcribit: Auſias Marchus Poeta Valẽtinus ſubtilis rhythmis popularibus ſacra acutè complexus eſt, quæ jam alij in alias linguas tranſtulerunt , Hiſpanè quidem Georgius de Montemajor Madriti 1579. Huic ob acumen tãtum ferè Hiſpani tribuunt, quantum Etruſci Petrarchæ, adnumeratúrque Ferdinando Menæ, Gartiæ Laſſo, & Alphonſo Arzillæ. Hæc ille. Vnde planè conſtat hujus ſummi viri præconia latè & fusè patere, & penè in varias Europæ linguas Valentinum acumen ſonare, & modò Romani orbis ingentes campos in vberrimam Latij ſegetem Valentini ſeminis fructus, qui Romani

mani cognominis divinum deferunt auſpiciũ, accipere. Vnde ut antea Valentino, ſic nunc Romano eloquio, Romanam quandam ſecum profert magnitudinem, & tam nunc Romanus ſonat, quàm antea Romani, id eſt Valentini fulminabat. In quo ſi aliqua diſcrepantia exiſtebat, linguæ, non magnitudini cogitationum fas eſt tribuere, nam magnitudo ut Valentina eſt in acumine, ita Romana in majeſtate, in nomine, in numero ſemper floreſcit. Quod autem ſuperius dixi Petrum Antonium Beuterium in prologo hiſtoriarum teſtatum reliquiſſe Franciſcũ Petrarcham Auſiæ Marcho carmina ſurripuiſſe, & illis ſua ditaſſe opera, & tanquam quibuſdam gemmulis exornaſſe, planè poſtea perſpexi, non de Auſiæ Marchi, ſed de cujuſdam equitis Valentini Georgij nomine, verſibus id illum ſcripſiſſe. Quod ut verius pateat, ipſius verba ſubjungam. Inquit igitur in hunc modum: Quis neſcit Franciſcum Petrarcham ſecundum inter Italos Poetas fuiſſe, qui poſt Dantem ipſam poeſim elegantibus, & cultis vulgaribus extulit verſibus, & principium epigrammatis illis dedit, quæ vulgo *Soneti* vocantur, tum Sextiles & Ternos carminum choros alióſque numeros in Italia invenit? Quis non hunc tanquam parentem horum poëmatum in mundo non admiratur? Volo igitur, vt ſciant, quemadmodum Virgilius Homero & Heſiodo, aliiſque Græcis carmina abripuit, ſicuti Aulus Gellius, & Macrobius fuſè teſtantur, ſic etiam Petrarcham fuiſſe mutuatum quæpiam ex noſtri equitis Valentini ope-

ribus, qui ferè centum annis viguit, antequam Petrarcha ſcripſiſſet, & Sonetis & Sextilibus,& Ternis carminũ choris uſus fuiſſet, antiqua illa noſtra lingua quam Lemovices proferunt, vero teſtimonio comprobare. Et quamvis hic multa poſſem hujuſce rei exempla referre, quæ vt ſcripſerat, planè patent, exiſtimo ſatis eſſe, quod hic inſeram, ut hujus rei veritas ſub hoc exemplo facilius eluceſcat. Inquit igitur Petrarcha,

Pace non trovo e non ho da far guerra
E volo ſupral cielo e ghiaccio in terra
E nulla ſtringo e tuttul mundo abbraccio
Et ho in odio meſteſſo, & amo altrui
Si amor non he, che dunque e quel i ſento?

Et Georgius eques Valentinus ita cecinit,

E no he pau e no tinch quim guerreig
Vol ſobrel cel è nom movi de terra
E no eſtrenchres e tot lo mon abras
Hoy he de mi è vull altre gran be
Si no amor donç aço que ſera?

Quod quidem Latinè in hunc modum ſonat,

Nulla pace fruor, nullúſque in me inycit arma
Et ſuper aſtra volo, iaceo & tellure ſub ima
Nilq; manu aſtringo, totum complector & orbem
Sum mihi ſæpè odio, bona & altera diligo magna
Si hoc non dulcis amor, quid erit, quod pectore geſto?

Et multa alia carmina integra & hemiſtichia & epigrammata, ſimili quidem modo vſurpavit. Hic verò Georgius eques fuit in Curia Regis Iacobi, qui Valentiã armis cepit, & cũ illo progreſſus fuit ſtructa claſſe, quæ ante inſulam Majoricam

cam magno ponti æſtu fuit diſiecta fermè anno 1250. Et alius etiã eques hujus ſocius, qui Febrerius nuncupatur, quædã carmina cõpoſuit, quib. illam deſcripſit procellã. Hæc Beuterius. Verũenimverò de Auſia Marcho doctiſſimus Pater Iohãnes Mariana lib. 23. c. 3. ſuæ hiſtoriæ in hunc modũ ſcribit: Oſias Marchus Carolo familiaris in primis fuit pangẽdis lingua Lemovienſi carminibus in paucis ea ætate celebris, ſermo incomptus, acerbus tamen, multíſque ſententiarum & ingenij luminibus illuſtris. Floruit autem hic Carolus, qui Princeps Vianæ fuit ſub anno 1461. qui filius fuit Iohannis Regis Navarræ, qui Blancham duxit vxorem, qua mortua Iohannam Fadrichi filiam Limenarchæ Caſtellæ duxit, ex qua Ferdinandum Catholicum ſuſcepit, qui à fratre Alphonſo Regnum Aragoniæ hereditate fuit nactus, aliáque hujus Coronæ regna. Carolum autem filium ſuum Principem Vianæ in vincula conjecit, qui demum diem obijt ultimũ. Sub cujus mortem horrida bella cum Barchinonis populo geſſit. Hujus igitur Principis Caroli nonnulla egregia opera ferebãtur, nempe Ethica Ariſtotelis, quæ vulgari lingua Bætica tranſtulit, & brevem Regum Navarræ hiſtoriam compoſuit, tum elegantiſſima carmina quæ ipſe ad citharam harmonica quadam voce concinebat. Ex quo nata illi fuit cum Auſia Marcho familiaritas, cujus poëtico ſpiritu delectabatur, cujus dulcibus Muſis ſui pectoris afflatus, veluti jucundo quodam lenocinio componebat. Et de hujus noſtri Poëtæ ætate hoc teſti-

monium veram comprobare ſententiam exiſtimo, & ſi refragari ſciam multorum conatus, & varijs illam opinionibus inconfuſam & turbatam temporum ſeriem obſcurare.

IN PRISCOS ET CELEBRES Valentini Regni Poëtas qui aliqua operum floruerunt præſtantia, tum Latino carmine, tum etiam & vulgari,

Vincentij Marinerij Valentini ELEGIA.

PHOEBE, chori princeps, vatum pater, auráque mentis,
Annue jam votis, verbáque necte mea.
Ecce tuum canimus cœtum, populúmque ſupremum
Molli quos ducis per decus omne, lyra
Eque tuo gremio certum eſt fluxiſſe Poëtas
Et plena his cæli dona dediſſe manu.
Híſque novem cura eſt pulchras celebrare puellas,
Quas cœtu ſemper claudis, agíſque tuo.
Hi Parnaßiaco ſubſultant vertice tecum,
Pegaſeo extinguunt híque liquore ſitim.
In te jam cuncti mentem vertúntque, locántque
Queis Daphnes cingis tu quoque fronde caput.

Te

Te appellant toto proclivis pectore & ore,
Nam ſine te nulli carmina pulchra patent.
Pieridúmque chorum aſſiduo infeſtantur honore,
Cuius te norunt eſſe ubicunque patrem.
Iam mihi Phœbe veni, numen quoque defer Olympi,
Et mea divino concute jure labra.
Scis hos abſque Deo nulla hic deſcribere poſſe,
Hos quoniam proprio prodidit ore Deus.
Thuria divinis pelagus dum ſuſcipit vndis
Florifero & terras littore ſemper agit.
Hos inter roſeas deducit gurgite ripas,
Atque his in totos perſtrepit ille polos.
Naiadas atque inter cœtum ſibi detulit iſtum,
Quo famæ ingeßit ſydera in alta tubam.
Laurus fronde caput, mentem fulvum alligat aurum,
Verba lepor, florens carmina nectar adit.
Aonij nemoris folijs ſacra bractea junctis
Horum mixta ſacro dulcius ore crepat.
Muriades, Smyrnæus item, quem ea Bilbilis offert,
In tanta eſſundunt mella cohorte nimis.
Volvitur his Aſiæ ſemper ſplendentis alumnus,
His canit & ſocius qui fera bella canit.
Hyblæis quæ apibus reſonantia murmura ſtrident
Inter Thuriacos ſtantq́ʒ vigentq́ʒ favor,
Auſonio primus ſermone Agnetius aſtat
Ad ſe qui Muſas flexerat ipſe novem.
Pleno autem intumuit decantans pectore ſumma,
Protulit & labris carmina magna ſuis.
Perſonuit miro per mundi compita verſu,
Mentisq́ʒ illecebris aſtra coacta tenet.
Dum cecinit, cantumq́ʒ ſuo verba aurea fudit,
Preßit veloces æthere Phœbus equos.

Ingenti ingeniẏ ſtrepitu, mentiſq; lepore
Dulcia de ſacro pectore mella vomit.
Naturæ hic varios deſcribit carmine motus,
Et quod fœcundo viſcere robur habet.
Hic genus alituum penetrant qui ſidera pennis,
Concinuit, magno quos creat vnda lacu.
Qui vario alarum complent totum aëra curſu,
Et picto ſplendet penna colore cita.
His roſtrum incurvum miſeram rapit aëre prædam,
Unguibus & rapidis his ſimul eſca ſubeſt.
Armis quæ inter ſe committunt prœlia duris
Clangor ubi immenſus concitus aſtra quatit,
Atque ubi diffuſo volitant ſæpè agmine juncti,
Et gyris redeunt per loca ſumma ſuis.
Remigio ut torquent alarum jugera venti,
Æolios campos ut quoque penna ſecat.
Hæc veluti in ſpeculo expreſſit ſermonibus altis
Dat Latiẏ flores germine Thuriaco.
Ore Lacus vulgi Albufera vocatur ubique
Spumea qui felix æquoris antra bibit.
Hunc in delicias Romanis Scipio ſtruxit
Nereos hunc habitat ſquammea tota cohors.
Huic natura dedit cœli genus omne volucrum,
Hunc volucri hic Vates datq; canitq; ſono.
Tum varios rerum deſcribit carmine ſenſus,
Et terris gratus, gratus & ipſe polo,
Divino in gremio Muſas aſtrinxit ovantes,
Sicut auis volitat, qui quoque ſcribit aves.
Vix quæ compoſuit divino Agnetius ore,
Vel niſi divinus non dabit ore alius.
Inſequitur deinceps fulgens Oliverius arte
Carmina pauca quidem, ſed bene culta dedit.

Inge-

Ingenio velox pulchra Ciceronis in arte,
Et Suadæ torſit dulciter ipſe ſinum.
Floruit eloquio, quo Tullius ore ſonabat,
Floruit & verſu cui ſtetit ore Maro.
Ingenti Muſas decoravit nomine ſacros,
Ditavitq́ alto carmine, mente, ſtilo.
Induit æternos Phœbæo numine verſus,
Et ſacro carmen protulit ore ſuum.
Sermonem & facilis Muſas volvebat in ore,
Et labris ſteterat ſemper Apollo ſuis.
Carmina quæ fecit divinus Apollo probavit.
Talis namque decus nominis author habet.
Nobilis huic Falco ſacro vomit aurea curſu,
Qui Monteſſiaco pectora torque tegit.
Solerti ingenio mirum monſtravit acumen,
Dum Labyrinthæo carmine vexat opus.
Multa dedit, ſummoq́ ſimul lita carmina melle,
Aggrediturq́ alto carmen ubique ſono.
Muſarum amplexu gaudet, gaudetq́ cubili,
Quarum illi appoſuit carmina multa ſopor.
Sidera conſpexit proprio currentia motu
Cœlorum & gyros viderat ipſe ſacros,
Culmina ſupremi pariter calcavit Olympi,
Altior & ſummo vertice progreditur.
Divino ſacras ſtruxit pede deinde choræas
Iucundo ſaltu duxit & ipſa choros.
Illo epigramma viget ſalibus ſæpè vndique lætum,
Atque elegia ſuo candida melle fluit.
Grandia ſuſcepit dulci modulamina verſu,
Nam grandis verſus grandia cultus agit.
Thuriacis pratis ut olor dulciſſimus ore,
Cantavit dulci, dulcia geſta labro.

Non Falconis opus potuit corrodere livor
 Non Falconis opes ſprevit Apollo ſacras.
Huic Muſæ fontis vitreum fudere liquorem,
 Pymplæusq́ illi conſtitit amne latex.
Andino inſurgit ſummum ſermone per aſtra
 Carmina dat ſacris æmula carminibus.
Dum vario egreditur decoratus pectora cultu
 Muſarum felix oſcula ſacra movet.
Inq́ ſinu ſacro ſummum caput injicit ipſe,
 Et pleno ſugit ubere ſacra ſibi.
Dum ſopor hunc Phœbi cogit ſacra ſomnia ſpectat
 Perſpicua & cœli tunc ſibi clauſtra patent.
Circulus in quadrum ingenio deflectitur hujus
 Quadrata & mira lege rotunda dedit.
Oenotriæ ſermo docto ejus pectore fulget,
 Ingenij & vivis inſtrepit ipſe modis.
Lampada doctrinæ prudenti vertice geſtat
 Cui aſſiduo flammam Pallas ubique fovet.
Mente celer, verbisq́ gravis conceptibus altus
 Magnus, ovans, ſplendens, pervolat, aſtat, abit.
Eſt illi ſacra Muſa parens, atque author Apollo
 Et Phœbo, & Muſis ſunt ſua nata ſimul.
Lumine & ingenij depellit ab orbe tenebras,
 Carminibuſq́ autem non datur umbra ſuis.
Fulget, inardeſcit, flammet, ſplendetq́, micatq́
 Ingenio, verbis, carmine, voce, ſinu.
Multijugam docto deducit pectore mentem
 Et nil non ſapiens, non grave fertq́ nihil.
Antiquam toto vomuit de pectore venam,
 Atque Maroniaco carmine magna canit.
Vives divino nil fecit carmine doctus,
 Mens illi ad carmen ſpongia ſicca fuit.

Maxi-

Maxima ſed ſcripſit tandem ſermone ſoluto,
Atque illi Muſæ magna dedere ſacra.
Aurelium dum illuſtrat fulvo ſcatet altius auro
Dulcifluo & Phœbi nectare uterque madet.
Et diſciplinis dum mentis ſuggerit ignes
Corrumpi nequeunt quæ latuere diu.
Famâ vivet enim veluti quoque nomine vivit
Mens illi, & nomen vita miniſtra ſubeſt.
Vixit enim Muſis nullo moriturus in ævo,
Atque Valentinam fovit honore facem.
Quo valuit, ſic vixit item per dogmata fato
Vivere, nam ſolum eſt mente valere bona.
Palmyrenus item felix quoque gloria Muſis
Non vincto liquit aurea verba pede,
Læta quidem præceps ſemper per prata vagatur
Et metam nullo tunc ſibi fine notat.
Effluit ingenti verborum flumine plenus
Atque illi cecidit copia tota polo.
Supremus Muſis Antiſtes conſtitit ipſe
Mente & divinus, maximus eloquio
Librorum numero ſuperat Phœbi æthere gyros
Atque ipſo Phœbo ſtantq́ꝫ, micantq́ꝫ libri.
Blaſſius æterno fulget quoque nomine mirus
Ore etſi ſacro carmina nulla dedit.
Tulliacam retulit divino pectore vocem
Et fluvij Laij gurgite ſæpe ſcatet.
Improviſus enim divina oracula fudit
Sic Muſæ ingenium conſtitit acre cibo.
Phœbæo affulſit ſupremus Gravius igne
Sacraqꝫ dejecit fulmina ab ore ſuo.
Caſtalium perſenſit enim ſacro ore liquorem
Parnaſſi & movit maxima ſaxa pede.

Illi mirificis ſtetit alta locutio verbis
In labris multo melleq; ſedit apes.
Illum & ſuggeſtus divino gutture ſenſit,
Et via divinis novit abire modis.
Mirus erat dictis, ſacer ore, ſupremus & arte,
Fortuna & felix, ingenioq; potens.
Alta dedit, divina tulit, ſplendentia preßit
Ore, ſono, verbis, magnus, acutus, ovans.
Semperius pariter reſonanti floruit ore
Muſarum excußit dulciter ore faces.
Vtria & intravit roſeis vernantia pratis,
Et ſacro legit pollice quæ voluit.
Artificis ſtudio excoluit ſine limite Muſas
Et multa Phœbum præbuit arte ſuum.
Quæ fecit puris reſonantia carmina verbis,
Carminibus poterat ſcribere Naſo ſuis.
Linguis ecce tribus Ferruſius emicat ingens
Virtute, ingenio, pectore, mente, manu.
Sacra dedit nimium redolentia carmina divos,
Et quaſi de cælis lapſa fuiſſe putes.
Hic plenum exhauſit Phœbi divinitus amnem,
Et Muſas duxit pectore ſæpe novem.
Cultus erat ſermo, vox mira, & candidus ordo
Et quidquid fecit conſtitit omne ſacrum.
Hic & Ariſtotelem, Thomam & percalluit altum
Hebraico & Græco contulit hic Latium.
Omnia congeßit divino conſita ſenſu
Et verſu cœlis ſemper ubique placet.
Oriolanus adhuc ſplendeſcit Epiſcopus altus
Ioſephus Stephanus pectore Apollineus.
Hic Latio ſermone dedit ſacra carmina puro
Hic & Tulliaco floruit eloquio.

Hic

Hic Theſpiadum conſpexerat abdita tecta,
Et ſummo accepit ore Heliconis opes.
Facta Dei ſermone docet, cœloſq; refundit,
Eiuſq; eſt cunctis pagina ſacra ſtupor.
Nil at non ſcivit, nil non mente accipit alta
Ejus pectus habet quidquid habere poteſt.
Alta volat nomenq; vehit, numenq; reſumit,
Naturæ vires maximus vnus habet.
Omnia vt ingenio ſuprema volumina voluit,
Vix quæ ſcripta manent non ſibi mente tulit.
Græcus erat, fulſitq; illo ſermo Italus ingens
Verba ſoluta dedit, verbaq; juncta dedit.
Vix videt iſte parem, tanto ſic pectore ſplendet,
Fulgenti ingenio ſolus ubique fuit.
Hic & doctrinæ ſupremum objecit honorem,
Hoc etenim major non datur vllus adhuc.
Sed cedant docti, Sophiæ focus ardeat uni
Qui Muſis ſacrá pabula mente coquit.
Ecce nitet magnus Nunneſius ore, & honore
Cui culmen linguæ Græcia tota dedit.
Cui Latium, & Solymis vox perſona conſtitit omnis,
Cui totus Sophiæ circulus unus adeſt.
Antidoto ingenij fudit fera vulnera libris,
Ægro nec patitur dogma jacere ſinu.
Barbariem repulit, mixtiſq; medela triumphis
Exhibuit mentis pharmaca plena ſuæ.
Fata aufert Græcis, Latijs quoque funera pellit,
Et vomitu Sophiæ cuncta valere facit.
Nunc etiam æquali Mingueſius omine ſurgit
Qui Græco & Latio ſplendidus igne micat
Muſarumq; chorum lætis amplexibus arctat,
Et totus Phœbo ſe, & ſua cuncta vovet.

Hoc etenim vidi penetralia Græca magiſtro
Et Sophiæ potui ſumma videre loca.
Famâ dignus adeſt, toto & celebrabitur orbe
Poſt cineres, Sophiæ nam nequit aura mori.
Eſt etiam Phœbo Trilleſius inclytus ipſo
Linguarum tenuit qui ſibi quinque ſonos.
Et virtute probus, ſic Muſis optimus extat
Harumq; egregijs exprimit ora libris.
Exſurgit Sophiæ culmen modo Maßius ingens
Quo Plato divini nomen habere poteſt.
Chryſippi hic artem mira ſub imagine preßit
Et Thomæ raro dogmata iure tulit.
Iuſtitiæ & juris fulget doctrina Salonis
Quem toto potuit orbe ſtupere Solon.
Legibus hic vrget Sophiæ cœleſtia iura
Et mentis trutinæ condidit arte jubar
Summus ut involitat Sophiæ Paſchalius aſtris
Quem Muſæ, & virtus inſtituere ſibi.
Floret item celebris Navarrus numine mentis
Pagina quem Vatum ceu loca prima tenet.
Monçonus verò mundi magna occupat antra,
Nam fama, & libris terrea clauſtra replet.
Eſt etiam Boſchus Sophiæ celeberrimus ore
Numen Ariſtotelis qui ſuper aſtra vehit,
En Canonum expurgat divina Ioverius arma,
Legibus & mentis lumine robur agit.
Iacobus pariter Steve immenſuſq; potenſq;
Et Græci & Latij detulit orbis opes.
Ingenio hic magnus magnum dedit orbe Galenum
Ad quem divinæ præbuit artis iter.
Lombardi explicuit divinus verba Salaia
Atque animæ totam vimq; jubarq; docet.

Emi-

Emicat egregijs Aſſenſius undiq; verbis,
Dum Thomæ decorat mente, ſinuq; ſcholam.
Eſt Aldana ſuo fœlix vbicunque boatu
Et valvas aperit jam Sophiæ nitidas.
Dum Thomæ libros Oromirius explicat altus
Et mundus diſcit, & polus ipſe tacet.
Iam Caſtaneda Sophiæ inter emicat ardens
Et puram Thomæ donat habere viam.
Fulminat altiſono mentis Munnoſius auro
In quod ſe incutiens lumen Apollo vibrat:
Ex quo fama tubam reſona ſibi conſtruit arte
Flatibus hanc vivis plena per ora reflat.
Hic Helicona bibit totis ſub faucibus omnem,
Dulcibus & Sophiæ ſe madefecit aquis.
Ingenio hic totas ſibi miro inſtruxit Athenas,
Et mentis rivis prata Pelaſga rigat.
Hicq; Palæſtinos ditavit gramine campos,
Et quos Chaldæo percolit ore ſolum.
Hic Syriam vocem Hiſpano de pectore fudit,
Thuriaco & totam contulit ore Tyron.
Phœnicum ſtrepit iſte melos, Latiumq; ſupremo
Omnia per mundi jugera melle dedit.
Hic Suadæ nodos manibus conſtruxit eburnis,
Hic Sophiæ ambages ſolvit ubique ſacras:
Hic culto retulit divina mathemata ſenſu
Et ſibi quæ condunt aſtra coruſca Iovis.
Calluit historiam, Vatumq; poëmata novit,
Et quod divinus dogma Galenus agit.
Hunc totum incluſit Sophiæ ſibi circulus ingens,
Phœbæo & totum perbibit amne chorum.
Ingenio & linguis luſtravit compita mundi,
Nunc cæli latas protterit ipſe vias.

Hunc ſequitur docto ſupremus jure Ledeſma
Fœcundam cui artem Græcia tota dedit.
Smyrnæi Muſam pleno centone profudit
Et Chriſti ſacros texuit ipſe ſinus.
Floruit excelſo viridantis Apollinis horto
Et ſegetum ſecuit germina falce Iovis.
Hippocratis trivit campos, Ciceronis & antra
Magnaq; Ariſtotelis pervidet arva vagus.
Eſt etiam egregius Muſis Monlorius altis
Qui totum ſacro jure Platona dedit.
Helladis aſſumpſit voces, ſonituq; canoro
Parnaſſi vomuit maximus amne favos.
Mirus & ad Sophiam, ad rerum fuit altus honores,
Præbet Phœbæas artibus artis opes.
Hic Phœbi fulget Virveſius inclytus arce
Quem cultâ verſus luce Tibullus amat.
Vtroq; affulſit divinus Apolline ſummo,
Splenduit & medicus, verſibus & ni.uit.
Iam verò toto ingens Stranneus emicat orbe
Quem mirum mirè magnus Eraſmus habet.
Hic latebras Sophiæ librorum ſentibus actas
Diſſecuit Græcâ mirus ubique manu.
Addidit & lucem rebus, dedit aurea libris
Munera, fert vario nectare mentis apes.
Multa voluminibus magnis mirè edidit unus
Sic pleno vixit candida Muſa ſinu.
Hunc potuit totis ſibi promere ſedibus orbis,
Nam toto varijs dotibus orbe micat.
Hic Criticum anfractum facili regit undique filo
Abſtruſo vetuit currere calle vias.
Veros authorum demonſtrat dogmate ſenſus
Reſtituit, delet lectio quæ atra vetus.

Obvius

Obvius & Muſis, Phœbi & veſtigia figit
Et rutili currus lampada mente gerit.
Et dum ſupremo lætatur terra theatro
Illi hic majores obijcit unus opes.
Plauſibus hunc Muſæ jam ſuſcepere ſonoris.
Senſerat hos toto Iuppiter axe tacens.
Nominis augurium divino numine complet
Stranneus ingenio, Stranneus eſtq; libris.
Hæc vox extremam ſonitu demonſtrat Ibero,
Extremum hunc quoniam jam ſibi Phœbus habet.
Extrema & fines terræ nam mente cucurrit,
Qua Muſas toto currere in orbe facit.
Extremo dumque ipſe petit cœli alta volatu
Parnaſſi linquit tota ſuperba juga.
Hic ſedet æterno famæ ſociatus amore
Quem non ipſa poteſt victa tacere ſibi.
Nam dum virtutis Sophiæ ſibi concinit arcem
Hunc ſummo ſemper nomine ſede locat.
Carolus at variam defert ſub pectore Muſam,
Nomine Bartolius, numine at eximius.
Græcorum ſcrutatur opes, ſeruatq; rapitq;
Muſa & divitijs eſt ſibi gaza potens.
Theſauros Sophiæ cumulo vehit undique mentis
Quæ & dat divinâ Muſa metalla manu.
Iam ſacram, humanamq; premit ſermone Canænam
Cunctaq; divino voluit ubique labro.
Huic ſimilis multo Romevius omine ſurgit
Romanam qui alto condit honore facem.
Atria Phœbæis nimium modo conſita ſyluis
Veloci pernix atterit ipſe pede.
Inſpicit umbroſos Phœbi ſub lumine ſaltus
Muſarum & totum poßidet ipſe nemus.

Sic etiam rutilo modò Granius axe coruſcat,
Atque omnem Sophiæ nunc movet ipſe lyram.
Senſu conſpergit divina volumina pleno
Et populo oſtentat cœlica dona pio.
Editur ingenium radijs fulgentibus hujus,
Queis Muſæ ardeſcunt fax & Apollinea.
Monçonus noſtri geſtat ſacra ſtemmata ſæcli,
Hujus nam cingit Phœbus honore caput.
Iugera Scripturæ mentis ſub greßibus vrget,
Percurritq́ue celer quidquid Apollo tenet.
Divini cenſet primordia maxima Chriſti,
Et Sophiæ prima fert ſibi ſede jubar.
Fulminat & docto magnus ſermone Coloma,
Murciadûm cui arctat jam infula ſacra caput.
Ambages Sophiæ ſplendens Andræus adivit,
Et Logicæ ſolvit vincula cuncta trucis.
Increvit muta Ferrerius arte ſupremus
Et dignum magno dogmate fulcit onus.
Harum ſtat ſoboles toto ſimul inclyta mundo,
Nam tanto viguit lacte nutrita nimis,
Harumq́ue effluxit Muſarum ex gurgite flumen
Quod terra ad Sophiam concita cuncta bibit.
Quos modò jam cecini, obſtupuit cantu excitus orbis
Et natura ſuo duxit in alta gradu.
Hi Phœbum cecinere ipſum, Muſasq́ue ſacratas,
Et Latij vero magna dedere ſono.
Emeritoq́ue tenent cuncti ſummum æthera plectro,
Quos cantum ad celebrem magnus Olympus habet.
Aonidum hos mirata fuit turba alta ſororum,
Hos Phœbus coluit, queis dedit ipſe chelyn.
Hos ut Sirenas modulantes dulcia cantu
Audivit tenera terra ſubacta lyra.

Hi

His autem toto mirè cantantibus orbe
Dimiſit curſum concitus amne liquor.
Nec potuit cœlos celeri penetrare volatu,
Expanſis alis ales in alta ſuis.
Non tenuit durum montis faſtigia ſaxum
Et ſylvam folijs arbor opaca virens.
Atque feræ poſita ſteterunt feritate benignæ,
Conſtitit & preſſo tunc polus ipſe globo.
Ad cantum tandem cunctorum perſtitit auris,
Qui victa ingentes lenijt aure animos.
Hyblæo perfuſa fluunt hæc carmina melle,
Quiſque ſuis quoniam verſibus aſtat apes.
Inter Thuriacos viguerunt undique flores,
Pangæam citharam cantibus & ſuperant.
Nunc chorus alter adeſt vulgari carmine mirus,
Qui plebis dulci nectare corda linit.
Comica ſub preſſo moverunt pondera ſocco
Grandia feſta levi conſtituere pede.
Iam varios fudere modos, fudereq; cantus,
In quibus altiſono Muſa ſub ore boat.
Nec non & Tragicos nimium ſumpſere cothurnos,
Heroumq; graves concinuêre gradus.
Martigenûm varium cantarunt dulciter anſam
Iucundum & Cypria compoſuêre jugum.
Hi fidibus dederant divina poëmata pulſis,
Sub quibus eſt miris Muſa ſonora modis.
Hi tandem puro ſonuerunt gutture ſemper,
Dulcia & æternis mella dedêre favis.
Primus at exſurgit divino pectore magnus
Petrus Borgiades verſibus egregios.
Hic Monteſiadûm primam tulit vndique ſedem
Atque equitum Princeps ille Magiſter erat.

Fœcundo accinuit ſplendentia carmine geſta
Et citharam verſu mouit agente levem.
Pindaricum nectebat opus, ſuperabat & ipſum
Et lyrico ſtrepitu dulciter inſonuit.
Prælia Martis enim cantu modulatur & arma
Et cæci luſit dulcia dona Dei.
Amplexu Veneri Gradivum jungit acerbum
Temperat & cantu ſemper amara gravi.
Qui tranat pelagus, ſpumoſas inter & vndas
Carminis egregij cantat ubique memor.
Ipſe viator enim dum tranſit jugera terræ
Lenimen longæ carmen habetq́; viæ.
Nocturnis pueri dum ludunt verſibus omnes
Cantibus his ſonitum mirum ubicunque vibrant.
His fallunt noctes ad pendula fila puellæ
Et niveum Lunæ ſæpe globum vocitant.
Ingenio divinus erat, divinus & ore
Nil non divinum pectore ſæpe tulit.
Atque eques & miles, Princeps fuit, ipſeq́; Vates
Dux, Martisq́; manus, voxq́; canora chori.
Adſuit eximius cæleſti Tarrega mente
Cui ſua dona quidem magna Thalia dedit.
Comica ſub tanto nituit ſic fabula Vate
Vt ſimilem nullum jam reperire queat.
Feſtivus verbis, & dulcis carmine ſurgit
Commentis mirus, ſenſibus eximius.
Detinuit mentes, allexit pectora cuncta,
Et preſſit dulci grandia corda lyra.
Oris blanditijs deduxit ab æthere Muſas
Atque ipſum Phœbum preſſerat ore patrem.
Carmine mellito populum ſine lite coëgit
Atque ſequuturos melleus ore trahit.

Hiſtrio

Hiſtrio fœlici hujus carmine commovet urbem
Et thymele tanto ſtat quoque Vate ſacra.
Mores & leges, & vitæ commoda præbet.
Et nil non magnum verſibus ipſe docet.
Conſtituit ſummos mentis ſub numine caſus
Et mundi varios monſtrat ubique gradus.
Sub feſto dat vera quidem ſplendentia ſenſu
Et riſum blando commovet ipſe joco.
Lætus agit varios rerum ſplendeſcere vultus
Plautino & cunctis dat quoque melle favos.
Divina verſus vincit dulcedine quemque
Faſcinat & molli corda ſevera ſono.
Cogit, agit, ſuperat, ducitq́ꝫ, trahitq́ꝫ, movetq́ꝫ
Allicit, impellit, lenit, adurget, adit.
Muſa poteſt ſolum, quæ fecit dicere Muſis,
Non eſt humano vis data tanta viro.
Hujus per terras jam tandem fama cucurrit
Et ferijt ſummo vertice mota polos.
Græcorum ſuperat feſtivos carmine ludos,
Et quæ dicta refert ſenſa probata gerunt.
Summatim ut dicam quis Tarrega Comicus extat,
Fas eſt jam de illo dicere nempe nihil.
Sed ne forte nihil dicam, dicam eſſe ſupremam
Muſarum ſobolem quam nutriere novem.
Iam quoque ſplendeſcens Aquilarius extitit ingens,
Et celebri Phœbo carmine dona dedit.
Comicus eximio depinxit grandia verſu,
Fabula vni ſedem donat habere gravem.
Ingenio fælix in Muſas ſurgit acuto
Et nectit dulci carmina ſumma favo.
Inſonat egregius, cantat divinitus ipſe,
Et varios rerum dat ſacer ore modos.

Quem cæpit ſenſum ſumma producere mente
Hunc velut in ſpeculo conſpicuum tribuit.
Haurit item ſummo conceptus ſæpè profundo,
Et tenebras fœdas vt jubar ipſe refert.
Involvit verbis ſplendentia grandibus acta,
Et verſu texit maxima quæque ſuo.
Fortuna illi impar, ſine limite, ſed tamen aura
Illi afflat mentis grandia melliſluæ.
Ducit Apollineum ſub grandi pectore plectrum
Atque modis fælix perſonat alta ſuis.
Biſtonium dulci ſuperat quoque gutture Vatem
Et Muſis ſacram præbuit invidiam.
Divinus modò ſurgit ovans Guillermus in aſtra
Et ſacrum in cœlos inſerit ipſe caput.
Divinus toto famam tenet unus in orbe,
Divinum huncq́; ſimul Comica Muſa vocat.
Hujus enim verbis ſplendet ſententia rerum,
Et documenta ſuis ſtant quoque carminibus.
Gaudia Phœbæo conſlat ſermone ſuprema,
Et mundi cunctos cernere geſta facit.
Non lento ſequitur Muſas pede cantibus acres,
Sed celeri cunctas undique mente capit.
Ingentes nectit per prata virentia flores,
Quorum vel cœlos allicit altus odor.
Dulcibus inſplendent ſemper ſua carmina verbis
Dices hæc Muſas ore dediſſe ſuo.
Vatibus aſsiduus ſacris comes aſtat ubique
Miris alta potens conficit auſpicijs.
Boſcius hunc optat, nimium cupiuntq́; theatra
Et toto populus percolit orbe frequens.
Muſarum manibus caſus deſcribit amœnos.
Cui præbent niveas ſemper ubique manus.

Exi-

Eximius tandem Eſcolanus pectore fulget,
Qui dulcem geſtis condidit hiſtoriam.
Vateſq; egregius cecinit plectro alta ſonoro
Pulſavitq; ſacram pollice ſæpè lyram.
Dulcifluo ſermone canit, verſuq; ſuavi
Et Parnaßiacas fert ſibi mente deas.
Et velut amne fluit gurges, ripaſq; relinquit
Sic Muſis cunctos præterit iſte ſuis.
Iucundo eloquio cunctorum pectora cogit
Seria dum fictis miſcet, ubique placet.
Mæonides tanto nunquam ſibi floruit ore,
Non eſt qui ſimili perſonet ore ſibi.
Edita jam tantum hunc magnumq; volumina monſtrāt
Hiſtoricis nimium quæ viguere notis.
Thuriacas hic ornat opes, monimentaq; vexit
Æternâ famæ concelebranda tubâ.
Dulciſonus loquitur, lyricus canit, inclytus aſtat,
Inſonat immenſus, eximiuſq; docet.
Huic etenim natura dedit ſua jura ſuprema
Seu canit, eſt magnus, magnus adeſtq; tacens.
Huic etiam Vates Aſſorius intonat altè,
Et verſu in mentes fulmina rara jacit,
Verbaq; melliſluis jaculatur ovantia Muſis,
Carminis & dulci pectora voce ferit.
Denique divino fulgens Alagonius ore,
Et triplici ſurgit mirus in aſtra ſono.
Hic non notus adeſt, nulli nam innotuit unquam
Fortuna hunc quoniam fudit in ima furens.
Democritus ſimili titulo ſeſe extulit olim
Atque pari hic toto voce ſtat orbe ſimul.
Ille at ridebat, lachrymis hic irrigat ora,
Diſpar nam fatum pectora dat varia.

Trinacria hunc patribus mundo dedit inſula primis
Cui in damna eſt fatum ſemper ubique triplex.
Nobilis eſt ortu, tectum jubar evehit altum.
Quod dulci ſolum pectore ſemper agit
Moribus eſt inſons, coluit ſolum ipſe Camænas
Et culpa eſt culpâ vel caruiße ſibi.
Heu nimium fortuna ſuum caput opprimit altum
Et veluti ſaxo ſemper in ima jacit.
Quos coluit campos, & prata Theocritus ingens
Hujus in augurium jam colvere patres.
Iam Vatem ſimili fecerunt numine divi
Quos Siculis ſplendens invocat ara ſacris.
Namque Alagoniaco nimium fulgebat honore
Quem fortuna acri ſuſtulit atra manu.
Caſibus adverſis vitam ſic temperat omnem
Vt ſolum Muſis ſit ſua vita pijs.
Ingenio ſurgit facili, nitidoq́ probоq́
Quidquid & aggreditur abſque labore premit.
Dotibus his illum jam natura afficit amplis
Vt vix his verè noſcat habere parem.
Carmina vel nullo veniunt ſibi nata labore
Ter centum vno hauſtu carmina culta vomit.
Græca ſimul, pangitq́ ſimul quoque ſæpe Latina
Atque omnes plena complet hic arte modos.
Vix eſt ulla fides, quæ hæc liberet aurea verba
Atque ideò nulli denique notus adeſt.
Invidiæ laqueis præceps compellitur atris.
Hoſtibus & lætus obvius ipſe patet.
Fortunæ telum nomen dat criminis illi
Solum illi eſt error fata habuiſſe ſua.
Eſuriem Phœbus per tot ſua carmina ducit
Carmina nam Phœbus dat meliora fame.

Inſæ-

Infælix ſemper fieri nihil altius optat
Altâ quem fudit jam fera ſede manus.
Nec caret invidiâ, quâ totis artubus ardet
Invidia at ſummum ſæpe cacumen adit.
Omnes inviſo cernunt hunc pectore ſemper
Atque premi cogunt commoda quæque ſua.
Sunt pauci quibus ille placet, doctiq́; ſed ipſi
His ſolum vero nomine ſemper adeſt.
Scripſit multa quidem ſub parvi temporis horis
Quod menſe alter agit dat ſibi ſæpe die.
Quæ Græco celebres verbis fudere at Athenæ
Romæ etiam verbis præbuit iſte ſuis.
Plurima vulgari quæ perſtant condita lingua
Vt linguam exacuet jam Latio tribuit.
Quidquid tentavit divino protulit ore,
Herculeo & Phœbi pectore duxit onus.
Principibus charus, Ducibus gratusq́; ſupremis,
Muſarum nutrijt lacte ſacro ſobolem.
Vtile nil tenuit, quo poſſet ducere vitam,
Nam præter mentem nil habet ille ſuam.
Eſt Vatum cura illi ingens, ſua pabula libri.
Pegaſea & labrum cui levis vnda rigat.
Ingrata hunc mundus ſemper ſub ſorte relinquit
Quem pariter linquit hic quoque ſorte pari.
Famam quærit enim quæ vel quæſita ſuperſtat
Et ſi hic ob famam deperit inde fame.
Hoc morbo jacuit ferventi magnus Homerus
Atque fames Flacco compulit ora ſacra.
Hæc propria eſt Vatum, ſaturi ſine mente vagantur
Nec pleno mens eſt undique ventre potens.
Sic fortuna jubet, non eſt obſiſtere fatis
Iam natura ſuis cuncta dedit numeris.

Hæc pleno hunc ſemper ſibi nutriit ubere larga
His, quæ ipſe exoptat, cætera quiſque petat.
Cætera ſuſciperet, raperet niſi fervidus hoſtis,
Et ne dona gerat ſpargit hic inde mala.
Et ſi magna quidem perſiſtit opinio mundo
Hanc tentant multi ſæpe necare facem.
Sed vero ſemper Phœbus ſibi perſonat ore,
Et verum toto clarius orbe patet.
Si fœlix illi tandem fortuna fuiſſet
Majus & eſſet onus, major & invidia.
Cuncta etenim pereunt, vivunt ſed candida ſcripta,
Hæc Phœbus ſacro munere ſæpe fovet.
Qui volat alta quidem telis eſt obvius orbis,
Formica eſt avibus quæ volat eſca feris.
Vt caveam linquit per montis culmina Cervus
Eſt canibus ſubitò præda patens trucibus.
Infœlix qui mente volat, volat Ardea in illum,
Atque miſer curvis unguibus incutitur.
Sic Vatum populus cecidit quondam acriter actus
Ingenium ſemper barbaries repulit.
Hæc & ſumma tenet, toto & dominatur in orbe
Hæc petit alta quidem, ſorteq́; geſtat opes.
Muſarum hic fontem ſitibundus ſæpe frequentat
Et ſolum Muſas ſuſcipit ille ſinu.
Hancq́; viam ſolus multo terit undique greſſu
Has optat comites, has amat ille duces.
Etſi Alagoniaco ſit notus nomine nulli
His notus fieri ſemper ubique cupit.
Atque inter Vates quos alta Valentia duxit
Florea Thuriaci fluminis arua tenet.
Quam liquidis mirus produxit Mincius undis
Nominis auſpicio clarius omen habet.

Dicitur

Dicitur iſte Maro, Marinerius ille vocatur
Sacrato ſecum nomine uterque viget.
Auguſto hic nituit ſub Muſis Principe magnis
Anguſto at fato dirutus ille jacet.
Hic chorus eſt Vatum, quem Phœbus carmine ditat
Fama tubâ, & ſacris Thuria deinde roſis.

OPERA FACUNDISSIMI & elegantiſsimi Poëtæ Valentini & ſtrenui Equitis Auſiæ Marchi, ex vernácula lingua priſca Valentina in Latinam verſa,

Vincentio Marinerio Valentino Interprete.

Liber primus Elegiarum.

ELEGIA I.

QVI non triſtis adeſt nunquam mea carmina curet
Aut cui non preſſit pectora mœror atrox.
Quique malis tritos geſtat vexantibus actus
Non ad triſtitiam quærat acerba loca.

Carmina noſtra legat, mentem quatiatq; tumultu
Arte carent, ſtulti mente renata viri.
At cauſam impellit quæ in tot mea corda dolores
Novit amor, pœnæ qui mihi cauſa fuit.
Pars quædam & non parva quidem reperitur amœnæ
Lætitiæ magnæ, triſtis in ingenio.
At ſi me preſſum cuncti videre dolore
Magnis lætitijs mens fuit acta mea.
Vtque meo ſimplex perſiſtit corde Cupido
Sic lætor, vicem vivere ut orbe nihil.
Et quia geſta ſua intento vel publica noſſe
Tunc mea vel mixto corda dolore levat.
Iam veniet tempus deſerto vt pectore vivam
Vt poſſim melius cernere amoris opus.
Vitæ hujus miſeræ jam ſit vel nemo miſertus
Me nam ſæpe ſuis ædibus arcet amor.
Aſt ego per ſe ipſum, qui tantum diligo amorem
Nec dare quæ ipſe poteſt munera magna nego.
Triſtitiæ nunc corda ſuæ mea tradere tento
Et toto mecum tempore triſtis ero.
Ingenioq; meo vix tandem educere poſſum.
Donum eſſe eximijs majus ubique bonis.
Mœrorem potius, quàm tot ſua gaudia adire:
Illi nam languor dulcis ubique ſubeſt.
Delitiæ noſtræ magnæ pars maxima ſubſtat,
Hæc quam vel quiſquis jam ſibi triſtis habet.
Dum luget, præbent illi nam gaudia luctus
Lætaq; ſub toto pectore corda ferunt.
Sic eſt aſſiduis quaſi ſubgemat obruta tellus
Planctibus, inq; illum ferveat orbe dolor.
A multis ſtudeo reprimi, cogiq; viciſſim
Tantum non triſti pondere vita nocet.

At qui oculis ego ſæpe meis ſua commoda vidi,
Iam ſua damna peto, gaudia namque licent.
Nemo ſciet, fuerit ſi non expertus, & acer
Quot ſecum geſtet gaudia ſolus amor.
Ejus qui vero Paphiæ tenet vlcere tela
Ac ſi ſe tali cernat amore premi.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, faciat deus undique noſcas
Per te, me vitæ duræ ſubire mala.
Robore namque meo, in lapſus me amor inijcit atros
Abſque ſuo, cui ingens vis ſine fine ſubeſt.

ELEGIA II.

VT qui avido ſub corde cibum nimis appetit aptum
Vt poſſit toto pellere corde famem.
Et duo poma videt frondente ſub arbore mira
Quæ æquali motu tunc ſua corda petunt.
Sed non vota implet donec partem eligit unam,
In fructum quoniam ſe cita vota ferunt.
Sic me nempe duæ totum vicêre puellæ,
Eligo at ex illis ut mihi vivat amor.
Vt pelagusq; acri clamore ſtrepitq; gemitq;
Spumea cum duplex per vada ventus agit.
Hic Oriente ruit, mittit niger Heſperus illum
Et perſtat donec ceſſerit alter ibi.
Sic nunc vi magnâ, qua ſtant mihi robora ſumma,
Mentem concutiunt nunc duo vota mea.
Aſt amor ut ſolum mihi nunc jubet inſequar unum.
Hoc tibi nunc refero te me & amare nimis.

Nec dubites ſtultâ ſic me vileſcere mente
Vt vim majorem non tibi ineſſe putem.
Laſcivum at corpus triſti mœrore ruebat
Gaudia ne ſaltim perderet ulla ſibi.
Illi ſed favit ſolum pars una, potensq́ꝫ
In quo quam cervâ vivere, amoris erit.
Cùm mala vel pariter quoque gaudia ſentiat idem.
Deliciis quivis nam ſatur eſſe poteſt.
At mens non tardo ad ſermonem pectore currit
Partem hanc diſſolvit tunc ſine lite ſibi.
Namque inquit proprio corpus ſub ſanguine motum
Sic amat ut Vulpes, vel Lupus aſper amat.
Nam totum dulcis præſcriptum eſt robur amoris,
Qui nihil eſt aliud quam ſine mente furor.
At ſi illum, qui forſan amat tu cernis in ignes
Nec defenſus erit, nec ſibi planctus erit.
Ille eſt, qui ſuperat, vincitq́ꝫ libidinis æſtum
Ni forſan primus tunc ſibi motus ineſt.
Iudicium inq́ꝫ illo exiſtit, verumq́ꝫ tribunal
Atque voluntatis ſtat ſibi ſerva fides.
Quis verò at pugnam poterit committere in illum,
Qui ipſa voluntatis robora flectit atrox,
Qua vel opus perſtat, vel tandem ſi arguit illum
Ingenio ſolum ſe regit ipſe ſuo?
Sicq́ꝫ ad corpus erit, magno tibi nempe periclo
Vana cupis, vana & ſunt tua vota quidem.
Tempore ſub parvo ſunt omnia gaudia, pœna
Rete jacis, quouis diſcis at iſta die.
Gaudia vel tecum vix jam potes ulla tenere
Quæ ut ſordent illis non ſibi ſeruit amor.
Qui nec ſtudioſus adeſt bonitatis dicitur actu:
Atque boni neſcis protinus hujus iter.

Si mundus perfecta poteſt bona ducere ſecum
Per me perſtat homo ſub bona tanta vigens,
Quique ſpei vires ſine me ſic ſuſtinet acres,
Eſt ſtultusq́ & inops, magnus & eſt fatuus.
Et quanto ingenium divino lumine claret,
Sic ſunt delitiæ quas dat, & illud habet.
Eſt ars ſubtilis mentis ſubtilis imago,
Quam nequit ambroſio vel ſaturare cibo.

EPIGRAMMA.

INgenio ſplendens, mihi nil decus inferet ipſê
Præter te, pœnam quod ferat inde mihi.
In te diffundo mea vota Cupidinis alti
Intra te eſt quidquid me facit ut cupiam.

ELEGIA III.

NVllus ſic tanto circundat robore mentem
Invito vt quemvis pectore forſan amet.
Non ſic fortis adeſt, non illi eſt tanta poteſtas
Vt nodos ſolvat quos ſibi fecit amor.
Quis me jam ſtultus carpit ſi ignorat amorem,
Et quod amem, ſtultus me reprehendit adhuc?
Nemo poteſt equidem vel tantum cogere numen
Ne incuſem ſi aliquis me ſibi vel nec amat.
O verè & mihi dulcis amor, jam te invoco ſemper
Vulnera qui infligis cuncta medêre mihi.
Pharmaca mitte mihi, quæ jam medicantur & omnes
Qui per te patimur vel mala ſæva nimis.

Ne ſim ſolus ego tanto ſine jure relictus,
Te & manibus, toto & pectore quæro pium.
Servitij munus nullâ ſtirpe denique ſolvi,
Sic amo, vel quantum coget amare & amor.
O tu ut cæleſtis qui vel dolor undique ſubſtas,
Quàm cunctis ſemper diſſona corda facis!
Non te ita conſpiciam, moriar prius acriter ipſe,
Sic mihi nam mortis dulcis amator erit.
Iamq; ſpei veræ ſplendentia lumina præbe,
Quæ non talis adeſt, non mihi vana venit.
Iam ſcio quæ ratio propius ſibi devehat illam,
Ne ſpe fallaci pectora noſtra preme.
Aſt ceu ægrotus tutò ſibi vivere ſperat
Ob mala quæ ſecum geſtat, habetq; ſimul.
Et ſi alius morbus diverſo è tramite fervet,
Mens illum in mortem trudit ubique trucem.
Sic qui nil vel erat, lacerat me morbus amoris,
Vivebam qui illo preſſus ubique nimis.
Et quia nempe novum eſt, crucior, moriorq; ſub illo,
Cum non talis erat, nam mihi majus adeſt.
O tu amor, hoc donum, cui vel deus intulit ipſe,
Vt puerum ſtultum ſæpe ſenem facias.
Prudentem, inſanum, nam verè neſcit & ille,
Qui te vel nullo jure fugare poteſt.
Tu es ventus diræ qui fert contagia peſtis,
Et mortis mundo vulnera dira refers.
Cæcum eſſe ante ictum multum prodeſtq;, valetq;
At mors incuſſo ſola medela ſubeſt.

EPIGRAMMA.

O Amor, illo equidem purus quo tempore Chriſtus
Ob bona cuncta cruci pendula terga dedit:

Me

Me incuſſiſti atrox, nam te malè denique fugi
Illum, namq; alium cenſui ineſſe diem.

ELEGIA IV.

CAntaber ægrotat qui per Germanica rura
Nec morbi vires indicat ille ſui.
Non illi medicus medicamina tradet aperta,
Hiſpani ſaltem inſit & ille ſoli.
Qui vires morbi, & caſum cognouerit acrem;
Et melius noxæ ſenſerit inde ſitum.
Talis ego ſubſto peregrina in jugera miſſus,
Nam niſi tu ſolum non dabit alter opem.
Vidi oculos tanto armatos ſub robore, poſſent
Offerre ut vitam, cogere & inde mori.
Mecum & perpendens in me tot robora vidi,
Vt ſervus fierem ſubditus ipſe domi.
Et faciem vidi, audivi ſed denique vocem
Corporis egregij, pectoris atque trucis.
Quæ armatum quemvis ſubitò vel vincere poſſet;
Cui vel nullo ictu ſubdor ubique ſuus.
Vt puer aſſuetos qui ſcit percurrere calles,
Sicut ab ætatis viribus ire poteſt.
Si inter ſaxa quidem veſtigio figere ſentit,
It trepidus, tutum nec ſcit habere pedem.
Recta ire haud valuit cernens veſtigia nulla
Greſſibus & planum currere neſcit iter.
Ignorat reditum tutum, fuit unde reductus;
Nec per ſe talem finiet ipſe viam.
Sic oculi nunc forte mei hæc fecêre pericla,
Illorum & ſecum lumina mixta ruunt.

Aſt ego perpetior, nec poſſum tendere contra
Delitijs quoniam ſtat lita pœna mihi.
Me nam quærit amor, me me fortuna repellit,
Vis mea nec tantis hoſtibus ulla ſubeſt.
In mundo vitam nullam ſine amore capeſſam,
Dices ergo mihi, quid mihi nunc videar.
Dum vigilo, dum ſomnus adeſt, mente undique ſurgo
Et meditor, valeat num ſibi ſi quis amat.
Quo plura invenio, in pejus tunc decido ſemper
Mente mea, in ſtultas quæ me agit inde vias.
Hoc ſic eſt ingens (nullo nam amo denique fuco,
Vt ſunt verba ejus, vultus ut ipſe micat.)
Vt non ſit tantum Gallorum ſceptra tenere
Vel moriar ſubitò ſi modo fingo mea.
Atque odium nunc forte tuum, mihi tradit amorem.
Atque oculi clypeum luce ſcidêre tui.
Mens mea dum languet toto me robore preſſit,
Carcere concludor, horreo tela tua.
Et tua jam facies cohibet mea pectora, pulchra,
Cogitur ut nullo robore noſter amor.
Ardeo namque hyeme, ætatis ſed frigeo cœlo
Duram & componunt tanta pericla necem.

EPIGRAMMA.

PVulchra mihi , & prudens mihi ceu nihil omnia ſubſtant,
A me te vt video longius ire nimis.
Nam prope te referet jam nil, mala tempora nobis
Longe à te invenio nam bona nulla mihi.

ELEGIA V.

DVlcis amor, quo magna mihi vota undique ſurgunt
Perq; gradus iſtos notitia ipſa venit.
Gaudia ſuntq; mihi, ſed pœnam contulit acrem
Vel timor ipſe mali, quo caro preſſa ruit.
Atque in corda infert ſine fumo ardentia ligna
Atque foras nunquam truditur ipſe calor.
Intra horæ ſpatium vitæ mihi commoda præbe,
Nam minima vitæ ſunt mihi ſigna meæ.
At medicus doctus non morbum ludit acerbum,
Erupit quoniam non calor ipſe foras.
Ægrotum ignarus vel vix igneſcere ſentit
Indicat & ſanum, ſtat quia pulſus iners.
Sed tamen ægrotus poterit mala dicere nunquam
Munere qui linguæ nil valet inde ſuæ.
At color, & vultus tecti eſt nota certa doloris
Pars damni ac ſi ipſum dicere quiſque queat.

EPIGRAMMA.

NOn decet, ô prudens, noſtrum tibi dicere amorem
Credo equidem te ipſam credere cuncta ſimul.
Cauſam at ſi occultam cogis perſiſtere tecum
Illam, qua noſter non ſtetit æquus amor.

ELEGIA VI.

TAntum noſtra quidem mens jam conceſſit amori,
Abſque illo ut poßit noſcere cæca nihil.

At quia ingratum eſt nunquam perdiſcere ab ullo,
Vel facere hinc aliud, maxima pœna mihi eſt.
Magnos theſauros, ingenteſq; orbis honores,
Nolo alio pretio vel niſi amoris ego.
Hoc nam ſi careo, ſaturat nil pectora noſtra,
Quod non eſt charum, nam mea vota premit.
Pauperior Iobo, perſtat mihi nulla ſupellex,
Eſt dives quoniam qui ſibi nulla cupit.
Me invenio in medio mortis, pelagoq́; laborum,
Dum ſibi multa petit, eſt homo in exilio.
Nunquam dulcis amor ſtuduit vel tradere vitam,
Virtutem & vires danſq;, ferenſq; ſuas.
Vt cum me ſurſum vexit, preſſitq; deorſum,
In me dimittens robora cuncta ſua.
Eſt turpis ſæpe extremis amor ipſe duobus,
Vel nimio, aut minimo ſæpe caret medio.
Hoc benè ſæpe patet, contra ſe deficit ipſe,
Cuncta cadunt, præſens vel ſibi finis adeſt.
Miror enim ſi dulcis amor non labitur ipſe,
Extremis pondus nam locat ipſe ſuum.
Pluſquam cuncta ſimul perſtat mihi tuta voluntas.
At tua ſæpe minor quàm ſibi punctus adeſt.
Et ſine fraude quidem multum nequit ipſe manere:
Mores nam frangit undique more ſuo.
Nil minus expugno quàm lumen & acriter umbram
Corde meo, & noſtri torpet amoris amor.
O Deus! æqualis cur non micat ipſe Cupido,
Creſcere qui votum ſic vetat ipſe tuum?
Ne noſtrum quovis pereat ſub tempore tandem,
Si benè vix noſco tot mala quando aderunt.
Ipſe Deus, quia ſæpe bonus ſic improba temnit,
Cor durum ut tandem vix tolerare queat.

Ex-

Exceſſu ut quovis magno uel poſſit amari,
Ejus qui æquali perſtat amore ſibi.
Atque ideo mecum diu non puto vivere amorem,
Extremum cepi nunc quia amoris ego,
Et tua corda quidem ſic preſſa Cupidine torpent,
Vt me vel nunquam jam tibi corde feras.

EPIGRAMMA.

PRudens, ob Venerem, quæ alto tibi fœdere perſtat,
Si vel amor tardi devenit ipſe tuus:
Omnibus hic præſens in mortem me ipſe refundam,
Quæ dum mundus erit, vivet ubique ſimul.

ELEGIA VII.

SÆpe patent cunctis qui norunt Cypridis artes,
Atque his, qui tandem noſtra pericla ſciunt.
Eſſe mihi haud ſimilem, fuerit nec tempore quovis,
Qui Veneris nati ſenſerit ignis onus.
Teſtibus haud egeo, nec quos in vera reducam,
Blanditijs cogam dulcia & ore loqui.
Nec lenire quidem faciles ſermonibus aures,
Sub vero verbis undique quiſque favet.
Nam meus altus amor quæſivit culmina ſumma,
Invenit nullum iamq́ ſibi ſimilem.
Qui pueri cæci quærunt loca pervia ſolum,
His non diſſuaſi quærere grata ſibi.
Sic gratum mecum ſpatium fert ipſe Cupido,
Parte alia ut vitam ceu peregrinus agat.

Mundo damna ferunt levia & ſua pondera toti,
Aſt humeris placitum fert onus ipſe meis.
Non multum præſtabit enim qui credit ubique
In me ſic Veneris jura ſevera videns.
Aſt aliud ſileo, durum eſt oſtendere cunctis,
Sed mihi pars gravior grandis amoris adeſt.
Oſtenſa atque hujus cunctis ingentia facta
Qui plus jam noſtis cuncta notate magis.
Do veniam, carpis, ſi quod non attinet uſquam,
Illis tutus ero, quos benè preſſit amor.
Sicq́; mei ſenſus toto ſtupuêre ſub ore.
Illa ut me cernit quam mihi ſemper amo.
Vt vix cognoſcam ſi ſim in terráve, maríve
Longius à me etiam frigora membra rigent.
Si illi tunc forſan vel quicquam dicere poſſum,
Quo excuſor, quamvis tunc mihi ſæpe peto.
Hic metus altus ineſt, nam me non effugit illa,
Nam cæca hoc damnum parte venire putat.
Tot mala, tot pœnas poterit quis dicere ſecum,
Ceu ego, cui ſemper gratia noſtra nocet?
Et quia multus amo, nimium ſævo opprimor igne,
Et temni video dulcis amoris opus.
Iudicor at potius vel tanquam ſtultus amator,
Aut qui naturæ ſæpe calore caret.
At mihi ſi famæ non ſtaret nobile nomen,
Ob nimiam pœnam vita mihi rueret.
Vix queo mœroris jam dicere pondera noſtri,
Ex quo terribilis pectore pugna ſubeſt.
Crimine corq́; meum, culpaq́; carere fatetur,
Nam domina eſt verbis undique lingua ſuis.
Lingua at mota ſimul ſe dicere cuncta minatur,
Illam ſed cordis cogit ubique pavor.

Sem-

Semper inutiliter cùm vult quid dicere, torpet,
Tunc balbutit enim ceu rudis ut quid ait.
Hoc mens ſemper ineſt vili depreſſa timore,
Et nequit ipſa ad opus tradere conſilium.
Non ratio ſecum, non ſtat vel robore fulta,
Diſiectumq́; ruit corporis omnis opus.
Non manus at proprijs quid præſtat viribus ipſa,
Peſq́; etiam graditur, nec benè noſcit iter.
Omnia membra tremor caſu quatit improbus acri,
Occurrit laſſo tunc quia ſanguis inops.
O amor! hic oculis qui perſtat undique cæcis,
Cùm dare vis famulis munera amara tuis,
Nec meritum pendis, nec ſentis pondera rerum,
Fortunæ vitijs omnia noſtra regis.
Cerne quidem tot damna truci quæ robore fervent
Quæ à te mundus habet, cuncta ut iniqua refers.
Qui à te delitias ſumit, mala turpia cogit,
Deflet & ille ſimul qui quoque ſemper ovat.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, ſubitò vel cuncta peribunt,
Quæ intra ſe ſemper ſtant ſine mente ſibi.
Nam ſi amor haud curat quævis ſibi demere damna,
Quo pacto tandem tutus amator erit?

ELEGIA VIII.

NVnquam divino lepidus ſine munere amoris
Frigidus aut calidus ceu cinis ipſe cremer.
Cui ſua jam præbet fervens extrema Cupido,
Non dolet aut morbo vivit ubique ſuo.

Quique amat aut minimum, minimũ Venus emicat illi,
Non eſt zelotypus, quod cupit illud habet.
Effluxit atque opibus donec faſtidia ſentit.
Id quo plus gaudet noſcere quiſque poteſt.
Illum, qui ardet amans, nunquam dolor opprimit ullus:
Illi nam major vix dabit inde necem.
Et tantis ſecum Veneris ſæpe ignibus ardet,
Vt quæ ipſe attingit frigidiora putet.
Extra ſe rapitur, nunquam ſua laudat & optat,
Hæc niſi ſub quovis gaudia nulla ferant.
Mortua tota ſibi perſiſtit victa voluntas,
Vtque in deſerto vivit & in populo.
Semper amatoris mens alto culmine fertur,
Atque unum ex duplici corpore conflat amor.
Intra illos animus ſemper clamatq́;, gemitq́;
Alter ut alterius corpore non habitat.
Atque ubi ſæpe jacet, quidquid loca ſuſcipit illa;
Triſtia damna fugit, quærit & hinc requiem.
Aſt anima eſt mecum, quæ quod præſtantius extat
Corpus, centrum illi quærit ubique tuum.
At qui non ſentit, tantum haud exoptat amorem,
Scitur ut ex multis queis quoque ſenſus abeſt.
Ex minimo quoniam ſemper majora ſciuntur,
Diverſa eſt quoniam tunc ibi vel ſpecies.
Nec quis ſcire poteſt id vero robore mentis,
Vt qui notitijs quæque duabus habet.
Scilicet affectu, verborum aut pondere ſacro,
Eſt & inexpertus regula ſtultitiæ.
Eſt mihi ſed Baſanus, trutinam quoque defero amoris,
Naturam ut noſcam, quantus & ipſe ſubeſt.
At tuus aſtat amor tectis mihi conditus umbris,
Corq́; patet telis vel tuus horret amor.

Qui

Qui me nempe loqui coget, tua corpora lædat,
Atque meum linquat, ſpiritus hoc nec amat,
Et mea ſæpe caro flammis comburitur altis,
Atque oculi flentis ſentio damna tui.
Nemo me carpat tepidus ſin denique perſto,
Atque ut pectus amet dicere nemo poteſt.
Nec verum eſt odiſſe illum, peni túſque tepere,
Nec turpe eſt illi vel niſi jure regit.
Retibus induitur, nec credas degere nudum,
Veſtiri credit, nec tegumenta petit.
Qui eſt nudus pulchro exoptat ſibi ſtamine veſtem,
Vel quantum ipſe poteſt occupat omne ſimul.

EPIGRAMMA.

O *Amor! ad te autem me tandem accedere cenſes*
Vel vacuis manibus munera ut accipiam.
Quæ dare jam poſſum, tib protinus omnia ſubdo,
Ius eſt hæc habeat quam mihi ſemper amo.

ELEGIA IX.

VT Rex, *qui magnis tribus imperat urbibus ingens;*
Cui toto Martis, tempore, bella placent.
Hoſtem à ſe dirum, quem vix tandem expulit unquam,
Non vincit, multâ quin ferat arma manu.
At ſi manè hoſtis de illo tulit ipſe triumphum,
Solis ad occaſum Rege potente cadit.
Donec & in Regem ſummis petit agmina telis
Miles, quem nunquam Rex ſibi adeſſe putat.
Rex igitur cunctas amittit turpiter urbes,
Vix ullas tandem poſſidet ipſe ſibi.

Atque duas hoſtis tentat tunc tradere Regi,
Ducere ſe hæc pretio Rex dat & ipſe fidem.
Pendere cuncta ſimul ſpondet ceu ſubditus ille
Ipſius nutu qui fuerat dominus.
Alterius ne ſit dominus tentatq́ꝫ, cupitq́ꝫ,
Nec ſit ita ipſe patens ut facile ille notet.
Vtque hoſtem longo hunc ſentit ſub tempore cæcus,
Sed nunquam mæſtum contulit ille diem.
Quin minimis illum poſſet torquere ſub horis,
Mentem disjiciens undique ſæpe ſuam.
Me vicit pulchri ſub robore corporis acri,
Nec decuit vires corde referre ſuas.
Atque animæ pariter tua robora cogit, & urget,
Et duo proſternit, ſed nequeo uti alio.
Nec dubites placuiſſe mihi, vel jure vetari,
Imò etiam gratis cedere vel ſtudui.
Si tranſacta quidem nequeo memorare viciſſim,
Ecce placet nimium quod mihi perſtat onus.
Devicto fælix placuit victoria nunquam,
Si me vincit amor, hoc quoque ſæpe placet.
Carcere me claudat telo fortiq́ꝫ truciq́ꝫ
Ictus, ſed clypeo conſtitit ipſe meo.
Ejus ut obſequio poſtquam ſuperatus inhæſi,
Mens à conſilijs conſtitit ipſa ſuis.
Illi etiam ut lictor pariter fuit ipſa voluntas,
Et ſunt ignoto quæ tamen ipſa dedit.
Mercedi ceſſit ſocius memoratus in illis
Officio parens undique quiſque ſuo.
Illorum at quivis non ſic erit improbus unquam,
Vt tandem expugnet quod probat altus amor.

EPI.

EPIGRAMMA.

O Prudens, memor eſſe velis, meminiſſeq́; tenta
Ob Veneris flores magna venire mala,
Et propter Venerem vel crimine quemque carere,
Quod planè oſtendo, ſum quia mutus ego.

ELEGIA X.

Non me venatur frondoſa ut in arbore Ricam,
Quæ dominum quærit cui placeat nimium.
Quam calidam ſervat dum grandine frigora inhorrent,
Delitijs rigidam dum calor orbe furit.
Atque decus domini minimum ducitq́;, probatq́;,
Et ſaltu quodam concipit ejus opus.
Atque videt nullum ſervare modumq́;, viamq́;,
In majus poſſit creſcere ut ipſe ſimul.
Ille ego ſum nimium qui dum furit alta procella,
Et cuncti ad flammas tunc ſacra feſta movent.
Cúmque illis poſſem proprios deſumere ludos,
Calco nivem nudo vel pede, vel capite.
Servio & hic domino, qui nunquam ſubditus aſtat,
Non illum video ſe dare in obſequium.
Deformis, ſecumq́; gerit ſua corda ferina,
Hoc ſed ait, deſit nil mihi nempe bonum.

EPIGRAMMA.

O Prudens, mea vota quidem fœdiſſima, truncum
Educuntq́; herbas jam mihi monte malas.
Hoc tandem noſcant intra mea fortia corda,
Mentem vel nunquam fundere ad ima meam.

ELEGIA XI.

ALta Poëtarum cernens ſacra carmina tandem,
Qui ſemper quodam vera furore tacent,
Qui vel cantanti ut fundunt modulamina Phœbo,
Tranſiliunt verum dum furor ore calet.
Atque affectatos demens mihi corde furore,
Dicam & quem geſtas, me quia vel lateo.
Omnia quæ ipſe loquor, qui te haud videre venuſtam
Nil erit, his quoniam non erit ulla fides.
Et qui fortè videt, ſi te non viderit intus,
Dum credent, toto pectore triſtis ero.
Quiſque oculus peccat, nec fuſco ita lumine cernit,
Vt neget & corpus pulchrius eſſe tuum.
Non ita cognoſcit, ſubtili ut qui aſpicit ore,
Ipſe cutem cernit, neſcit at ipſe animam.
Quantum vel corpus minimum ſibi ſuſcipit omne,
Ex anima hoc ſtultus non malè percipiet.
Scire modum poterit, nitidum, pulchrumq́ colorem,
Sed vultum mirum dicere vix poterit.
Omnes ſunt ſtulti, dum tandem dicere tentant,
Pulchrum & feſtivum quod ſibi corpus habet.
Hoc pulchri juvenes motiq́ Cupidine quærunt,
Quos ut deſiſtant, tunc ego cogo fame.
Mens tua & hoc præſtat, favet quod denique nemo;
Subtiles quoniam ſæpe regit numeros.
Vtque bonum efficias pigra es, ſopitaq́ torpes,
Non Virgo es, caſtam ſed Deus ipſe cupit.
Sed tibi ſufficiet quæ munera Iuppiter altus
Conſervat, poſſit ut dare dona tibi.
Prudentes fecit multas pulchraſq́, bonaſq́,
Sed perfecta quidem ſola Tereſa ſubeſt;

Quæ

Quæ tanto ingenij divino & lumine pollet,
Vt nihil hanc fallat quæ ſua non videat.
Quemque virum ſua forma premit, cæcatq́; venuſtas,
Mens ejus doctis omnibus eſtq́; cibus.
Non ita ſed Veneti tandem ſua jura gubernant,
Pace citi, ingenium ceu regit alta tuum.
Quæ quis noſſe nequit, ſemper ſubtilia fundit,
Formoſum & corpus crimine ubique caret.
Gaudia tanta quidem, quivis qui intelligit, optat,
At te ut percipiat victus ubique jacet.
Corporis at votum ſeſe nequit indere longè
Ad fœda, at ceſſat morte velut miſera.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, non ſic mea robora poſſunt,
Floribus ut poſſim nectere ſerta tibi.
Serto inviſibili digna es, florensq́; corona
Eſt ubi miraclum vix quoque ſtare poteſt.

ELEGIA XII.

EX cauſa exoritur timor hic meus improbus alta,
Et ſi judicium vel loca tuta petat.
Atque meus ſenſus verus ſibi conſiſtit augur,
Atque à mente bona ſemovet ille caput.
Ergo quid eſſe poteſt, tollit quod ſæpe quietem
Et mœrore ſopor protinus ipſe perit.
Atque animæ ratio moritur, premiturq́; dolore.
Nam nunquam ſtuduit pharmaca quæque dare.
Me dolor impingit, me cor quia mordet acerbè,
Cauſam & venturi non video ipſe mali.

Spiritus at nunquam quidquam prænoſcere tentat,
In commune quidem, nam nequit in ſpeciem.
Et cum ſomnus abit, videor mihi demere ſomnum,
Effuſis ſtimulis atque dolore gravi.
Tamq́ mihi ſubſtat mens altis concita curis,
Venturum ut videam ſemper adeſſe malum.
Non dubito, noſtri te etiam dubitare furentis,
Dulcis amoris opus, quod ſileo ubique tibi.
Culpa mea eſt equidem mea non tibi corda dediſſe,
Talis amor quoniam vix nequit ipſe tegi.
Longius à noſtro perſiſto pectore tandem,
Paulatim & robur languet ubique meum.
Quódque ex me noſcis prorſus nequit inde mereri,
Me vel amare putes, vel nec amare ſcias.
A te ſummus amor me longius ipſe remouit,
Intra ſe & ſcindi tunc quoque jure cupit.
Eſt quia ſummus amor, patuit nulli ipſa voluntas,
Ejus notitiam denegat illa tibi.
Ignoras equidem ſecreti pectora noſtri,
Nec ſentis, ſenſu ſtat dolor ipſe meo.
Abſque uſu mentis præſtat tot facta Cupido,
Te ſaturat nimium, ſed mihi datq́ famem.
Maxima damna quidem quæ in me jacit ipſe Cupido,
Non patior, vellem mittere cuncta mihi.
Diligo damna nimis, quæ à te veniuntq́, caduntq́,
Noſcere & hoc debes quam mihi ſintq́ bona.
Teq́ colo, vitio ſi tantum haud vertis amorem,
Et cordi tandem cuncta relinque meo.
At tantum exſurgit cordis per jura Cupido,
Terreſtrem ut fatear te mihi adeſſe deum.
Non dicam ut nobis jam jam mea damna miniſtres:
Nam mihi tot ſemper ſunt tua damna bonum.

At noſtro ſi fortè malo ſe expungit amicus,
Vellem ego ut huic proſim, figere membra cruci
Cogit amor tantum ut poſſim mihi ducere pondus,
Hunc carpo ſi ullo tempore fallit amor.
Síque meum corpus ſuperat virtute laborem,
Non neco, nam damno deperit ille novo.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, quantum de te infero mecum,
Quantum & perpendo creſcere amore puto.
Me gaudere aio, & durum liquiſſe dolorem,
Quantum ferre queo tantum etiam hoc doleo.

ELEGIA XIII.

TE quod amē nil Virgo probes, nec ſuſcipe amorem,
Hoc etenim forſan ſæpè coactus agor.
Trade Deo, fecit qui te ſub corpore tali,
Gratum aliud poſſit non ſat ut eſſe ſibi.
Formoſum eſt facie, purus cui ſpiritus aſtat,
Qualem vix aliud jam ſibi corpus habet.
Ut dominus fruitur proprijs ſibi viribus ipſe,
Quas arcet, voto ſic placet ille meo.
At ſi quid conor totas noctéſque diéſque
Quantum in me eſt facio iam me ut amare velis,
Non tanto ſum dignus, enim cùm nullibi poſſit
Tantus amor, pretium cui ſine fine ſubeſt.
Sic meritum eſt formare meum, cordisq; favorem,
Ac per te moriar quod placet omne mihi.
Diligi at haud mereor, ſi vel tibi diſplicet iſtud,
Cœnæ ut plura nocent nonniſi ſufficiant.

Sitq́; tibi gratum, mentem tibi ſæpe paratam,
Et toto appoſitam ſemper amore tibi.
Iamq́; nihil ſcribam, divini aut carmen amoris,
Pœniteat potius me quoque præteriti.
Per te hanc nunc equidem, in te nunc quoq; confero totã
A te nec ſtudeo ſumere dona mihi.
Sed ſi cogit amor me ut ames jam forſan ob iſtud,
Et Solem curſus linquere coget amor.
Vt tantum diffundar amor cogitque jubétque,
Mecum pars ſemper eſt quia magna tui.
Tanta & talis adeſt, quantam non cerno & in ulla,
Quam conſtringit amor, & mihi ſæpe premit.
Fas erit in veſtros ut plus aſtringar amores,
Per te ſic nimium me quia ſtringit amor.
Atque tua facie, qua ceu vel carcere claudor
Non ſtat amor, faciat cum nec amare duos.
Iam multum eſt tempus, fugerem quo ſæpe dolores
Effugi Venerem, ceu ſtetit illa mihi.
Aſt ut te video damni gravis immemor aſto,
Imo hæc conficiunt dulcia mella mihi.
Parco illi tot lapſa ſimul, tótque alta pericla,
Et quæ nunc etiam dura venire queunt.
Per te etenim ſolum jam ſum tot ferre paratus
Illa quia inſpexi certa manere ſimul.

EPIGRAMMA.

VLtima dona mihi, jacuit jam morte Cupido,
Ne vel pectus amet ulla puella meum.
Hunc volui, poſſem tibi ut alta remittere jura,
Suſcipe ut ingratum, ni tibi gratus adeſt.

ELE-

ELEGIA XIV.

ABſque voluptatis, turpiſq; Cupidine ſenſus,
Ex quo damna necis ſuſcipit omnis amans;
Vivo dolorificus cupiens vel ſemper amari,
Te turpem nunquam jam volo adeſſe mihi.
In te nam quod amo, mens eſt, quam miror ubique
Et caſtæ vitæ jura, modóſque tuæ.
Non ſic multa peto, quoniam mea vota feruntur,
Eſt ubi mirus honos, caſtaq; vita micans.
Mens ut amem te ſæpè jubet, penituſq; coërcet,
Non corpus, turpis ſemper amoris opus.
Ad te méque trahit tuus inclytus undique vultus,
Senſu ſubtili qui probra quæq; ciet.
Et tanto premitur mea mens ſub carcere tecum,
Atque tuâ ſemper clauditur ipſa nimis.
Ut ſenſum obtundat, corpus morbo opprimat acri,
Sub nece tam ſævâ quâ mihi ſenſus abit.
Nam mea ceſſabunt vitæ, mentíſque talenta,
Nam morbo pereo qui ſine fine viget.
Spiritus expellit quidquid capit undique finem,
In totum nec habet gaudia nata ſibi.
A te corda peto, quibus inſtat tota voluntas
Quæ infinita animæ munere mente ſita eſt.
Pars Veneris diviſa poteſt quæ denique labi,
Corde meo nullis viribus ipſa jacet.
Utque ignis flammámque ſuam, ſua robora & auget
Illi ut diſtendunt plurima ligna focum:
Tunc creſcit, ſævamq; famem ſine limite monſtrat,
Abſumit quidquid vel ſibi forte datur.

Sic me agit, & creſcit depreſſo corde voluntas
Cum votis nimium mens mea adaucta valet.
Quæ ut depelluntur, factis res ſe impedit omnis
Parte alia quoniam non meus humet amor.
Mentis namq; novum pondus me cladibus angit
Quando inter populum multus, inérſque vagor.
Sub nido jam cepit amor prolem ipſe cupitam,
Quam capite aſſiduò nutrijt ipſe meo.
Hic eſt magnus amor, quem nullus terminus implet
A me nam nunquam jam removetur amor.
Quíque amat & votum multo non munere complet,
Illum non rodit vermis amoris atrox.

EPIGRAMMA.

PRudens, ecce meam figo fundamine mentem,
Quo firmam, & tutam nullus amator habet.
Si pereo, pariter languens amor ipſe peribit,
Si perſto, melius nomen habebo mihi.

ELEGIA XV.

TAntum dilexi, ut mentis jam robora craſſæ
Subtili exiſtant trita labore mihi.
Linquens & viles quos detero denique ſenſus,
Quos hodie ſervat undique quiſquis amat.
Ut ſapiens Venerem jam jam diſtinguere poſſum
Ex voto, virtus quod fugit una nitens.
Nam quæ vota tenet multis homo caſibus arctis
Non ſunt verus amor, tale nec omen habent
Ut Deus oſtendi qui tandem noluit orbi
Virginis ut ſacro viſcere tectus erat.

At quan-

At quando erupit, carnis clauſtrúmque reliquit,
Nunquam illum potuit noſcere mente Sathan.
Atque ut naturæ corpus conſpexerat illi,
Eſſe hunc credebat non potuiſſe Deum.
Ut cruce ſed toto jam ſpiritus æthere fugit
Novit opus cunctis quod polus ipſe parat.
Sermone è vano doctrinam denique cepi,
Et ſine fumo ignem cogere jam didici.
Ex hoc & quoniam deſcripta volumina volvi
Artis, quæ nunquam vel ſine amore viget.
Ignotus vixi, vagus ipſe & nomine nullo
Ob ſigna effinxi quæ mihi ſæpè mea.
Aſt ut homo ſtultus noſcar, dicárque viciſſim
Certum erit hoc ſerò quod reparatur adhuc.
In te ſi tandem bona tanta videntur ineſſe
Quæ tecum ſemper jura ſacrata tenent.
At quia me cernis vel quovis munere nudum
Ne me contemnas ob tot iniqua mala.
Si per te ſaltem ſemper vocer undique ſtultus
In me vel nullo pectora jure tuli.
A te credar ego, ſapiens ut denique dicar,
Per te nam amiſi lumina mentis ego.
Si quia te toto devictus pectore amavi
Et decus, & formam, mentis opúſque tuli.
Hic amor in crimen populo vertetur ab omni,
In te ſi ſimilis non reperitur adhuc.
Officio hoc ſecum perſiſtit cæca voluntas,
Ut ſine te nunquam gaudia nulla ferat.
Præter te tandem mea vota exiſtimo nunquam,
Oſtia delitijs tradere clauſa meis.

EPIGRAMMA.

O Prudens, natura nequit tolerare ſub ipſam,
Noſtrâ ſub vitâ ne dolor ipſe cadat.
Cùm precor ipſe Deum mea vox auditur ab illo,
Hanc audi, quoniam fert ſacra vera tibi.

ELEGIA XVI.

OMnia vota quidem totum vaga ſæpè per orbem,
Per populos cuivis ut ſua jura manent.
Tunc pede vel claudo votum pelluntur in unum,
Ut mens eſt jam diu qui mihi claudus adeſt.
Illa aſt ut fugio, in ventos ſi tendere poſſunt,
Quam facilè hæc poterit linquere noſter amor.
Sede unâ ſed ſtare decet mentum undiq; formam,
Quam minuet nunquam vel malus inde gradus.
Utq; mihi medear nunquam jam conſequor artem,
Si bene jam novi ſanguinis acris opus.
Viribus atque meis potero conſiſtere liber,
Unâ qua vexor parte doloris ego.
Te Venus alma precor facias me denique noſſe,
Damna hæc quæ à te ipſa (pulchra puella) ruunt,
In me cum noſcas quanta hæc conamina nectant,
Vincere tot quoniam non ſine morte queam.
Vivere vel poſſum illæſo virtutis honore,
Virtutem inſectans cùm pia ſola ſequar.
Si mea vota tamen quæ ſunt ſibi turpia quærunt,
A te nil tandem ſumere poſſe puto.
Illorum motus poterit depellere nemo,
Indiciÿ ſervi nulla queunt fieri.

Ergo

Ergo quî potero me totum linquere prorſus?
At non culpa tua eſt, me quia cogit amor.
Hic amor at tanto ſub robore ſurgit in altum,
Ut ſervum ſemper cogat amare ſuum.
Eſt homo ſed fortis, poterit ſuperaréque caſus,
Quos dimittet amor dum ſuperare volet.
Ergo puella nitens cur tanto adverſor amori
Nec tibi quod duco pectore monſtro jubar.
Lingua mea & vitam ducit, mortemq; ferocem,
Illi nec robur quid valet inde meum.
Ut qui fortè Deum pleno ſæpe ore precatur,
Imber ut è cœlo vel ſine nube cadat.
Sic ſine jure etiam noto volo ſemper amari
Quod fieri tecto denique corde nequit.
Ingenium & ſimili conſenſus nectitur arte,
Tuq; & amor, ſimilis cui ſtat in ore nitor,
Vota reluctanti ſecum ſtant pectore ſemper
Et ſine jure quidem ſic ſibi ſæpe nocent.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, nequaquam Scorpio mordet,
Morſu quo dirus pectora mordet amor.
At qui mordentur non tali vulnere ſquallent,
Sed mentem amittunt, lumina & ipſa oculi.

ELEGIA XVII.

NEmo putet me multa loqui, & producere verba
Nec dictis pariter verba manere mea.
Sæpè Deum potius ſubitò precor ut nece labar,
Si eſt quæcunque loquor fabula falſa mihi.

Iam cum Romanis mea geſta Cupidinis aſtant
Plurima quæ fuerunt quàm ſua ſcripta gerunt.
Illi, qui ceſſant ubi damna Cupido reponit
Non credent vel ſi credere cogat amor.
Semper amore carent qui mecum denique pugnant,
Et qui vel Veneris dira pericla timent.
Atque ut amant, optant, totos dimittere caſus
Et ſolum nectunt commoda nata ſibi.
Sæpè parum eſt equidem dolor ut detorquet amantem
Illo ſi ſtuduit corda dolore premi.
Intus enim mirus ferveſcit cladibus ignis,
Neſcio quo pacto gaudia quæque patent.
Non tantum me ſemper agit dolor altus amoris,
Gaudia ut illius linquere amara velim.
Si ejus in aſpectu perſto quæ conſtitit abſens,
In Venerem & pellit tunc mea corda decus.
Tunc doleo vulnus ſi quæ medicamina tollunt,
Utque decus pereat quæro venena mihi.
Delitijs magnis nunquam cor manſit inane,
Donec mens toto ſit vaga amore ſimul.
Gaudia magna tegunt quos deterit ipſe Cupedo,
Illos qui minimo ſemper amore jacent.
Nil Veneris capiunt dum perſtat ſola voluntas,
Hæc ſi fortè cadit vel bona nulla movent.
In mundo non tanta virent ſacra gaudia mentis,
Quantum eſt ingenio pendere quam vel amas.
Quæ qui habet & ſecum vel cauſæ oblivia condit
Se amittit dum alto cogitat ore nimis.
Cor tepidum Veneris defendit gaudia pulchræ,
Atque extrema boni ſigna peracta gerunt.
Parvus amor linquitq; metum, ſpe & deficit ipſa
Præmia magna quidem nec mala magna capit.

Extre-

Extremóque alio ſeſe delectat ubique
Venturi & ſperat immemor acta boni.
Ex his quiſque tenet ſua prævia robora ſecum
Neſcit ubi exiſtat qui manet in medio.
Ille ego ſum ſervus qui nunquam iraſcor acerbè,
Si mihi ſervitij notitia ulla manet.
Ille & totus adeſt ubi ſtat ſua plena voluntas,
Qua perſtat ſecum denique quidquid habet.
Tantumq; inſurgit ſummo mihi pectus amore,
Spiritus ut perſtet corpore nunc quod amat.
Me me & contemno, ſi illud me negligit ipſum,
Atque voluntatis nil perit aura mihi.
Intra ſe expectat divinos numine caſus
Qui bona nec Veneris vel mala ſperat amans.
Alter amans toto dum tandem corde reſurgit,
Virtute affectus colligat ipſe ſua.
Spiritus at noſter virtutis præmia ſervat,
Naturæ ut ſolum jure ſacro fruitur.
Dum per ſe ipſe colit quam multis dotibus amplam,
Invitium virtus ſervat ubique micans.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, qui ſe cuſtodit amore,
Tres partes nectit jure & agente duas.
Una perit, totis ſed ſæclis altera durat,
Poſtrema eſt ſervat quam ſibi falſus amor.

ELEGIA XVIII.

SI poſt magna quidem multis mala fervida dãnis,
Vel mihi ſervatur tunc breve forte bonum:

Tunc planctus, luctusq́; mihi ſe in gaudia vertent
Poſt mala nam melius ſunt bona cuncta ſibi.
Et bona nil poſſunt, pretio haud ſunt prædita tanto
In quanto ſecum jure putata putent.
Réxque poteſt dici pauper meditamine mentis,
Ob parvum oblatum quod ſibi munus habet.
Dives homo ſedenim, triſti ſed pectore avarus
Auro ipſo quod habet tunc ſibi pauper erit.
Mens mea ſed cenſet dum ſe convolvit amore
Quo pacto hoc referat tot bona cuncta loco.
Non pius ipſe at amor videt hanc ſub morte jacere
Nec fas eſt hujus duret ut ira mali.
Frangit amor mores proprios mala ob aſpera ſemper,
Ejus ſcriptores linquere vera facit.
Deficit & toto mecum experientia ſenſu,
Se dominum tandem tunc negat acer amor.
Si proprio ut Phœbus ſplendeſcens calfacit ignis,
Sub cœli claro cuncta locata polo.
Sic amor egregio foveat ſibi pectora zelo,
Ni tua quæ pigro frigore preſſa rigent.
Unde fluit glacies tanto cita cuncta rigore,
Obverſans flammis queis amor ipſe calet.
Semotiſq́; jubet deſertum linquere tutum,
Atque hoc delitiæ limine ſæpe ruunt.
Igne & amoris enim ſævi Phædra arſit iniquo,
Hippolytum & toto tentat adire ſinu.
Et Lanzalotus pariter fuit actus amore,
Mortua cui preſſit corda puella quidem.
O fatum crudele! facis quod durius ipſum
Immane ut toto pondere pectus amem.
Effice at hoc molle & duros fac linquere motus
Atque meas caſto lumine pelle & opes.

Eſt &

Eſt & talis amor patitur qui immania jura
Atque hic nullus adhuc jam vel in orbe fuit.
Aſt ego corda mihi, caput alto & vulnere rumpo
Túq; ades hic propius quæ mala cuncta cupis.
Eſt mihi ſenſus enim tecum ſe involvere ſemper,
Cogitur atque alia vel quoque parte trahi.
Sic oculíque tui mea nunquam incommoda cernunt,
Oſtendunt vires ſemper habere feras.
Si ipſe color, Deus ipſe coli te denique cogat
Servatum toto ſic mihi corpus erit.
Sic cœlum gaudet cum diro forſan ab orco
Spiritus in ſuperos ſe revocare poteſt.
Cantores dulci forment modulamina voce
Et Vates pleno carmina fonte vomant.
Ruſticus ipſe choros ducat, currátque prematq;
Et miretur amans nullus amore frui.

EPIGRAMMA.

PRudẽs multi homines ſeorſum loca & invia quærũt,
Dirum qui norunt forſan amoris onus.
Ejúſque in clypeo ducunt quæ ſcripta feruntur,
Nec ſenſere quidem, ſed ſua facta timent.

ELEGIA XIX.

QVicunq; eſt medicus damnũ in ſua pectora torquet,
Ægroto ſi uſquam dira pericla ſilet.
Læditur at corpus, penetrat loca ſpiritus alta,
Mortales caſus pondera noſſe jubent.
At tu, qui meritum noſcis ſine limite noſtrum,
Certa hic venturæ da mihi ſigna necis.

Scire volo quid amor vel habet mihi denique tectum,
Sive bonum pariter fac quoque noſſe malum.
Quod fortè ignoro, meritum vix deteget ullum,
Et nullo ſecum fert ſibi forte bonum.
Sive brevi, aut ſerò finem mihi damna videbunt,
Et ſpe concreſcunt vel mea ſæpe mala.
Si tibi fortè placet veniant ut plurima dona
Fac citò ut hæc ſenſu jam mihi fuſa ſequar.
Cognitio hæc equidem ſi longo tempore tardat,
Nil prohibet ſubitò quin mea vota tegam.
Non Veneris mihi dona rapit mora temporis acris
Vel nulla hic poterunt tempora adeſſe mihi.
Utq; inſtans mihi quæque dies jam ſæpe videtur
Sol volat, at noſtris caſibus ipſe ſedet.
At ſi ceſſat amor dum ſpem ſibi protinus aufert,
Temporis amiſſi non dolor ullus erit.
Túque & amor pariter ſimili conjungite nodo,
Quod placitum fuerit hoc ſubitò facite.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, qui vel bona, vel mala tentat
Non ſibi damna putet, ſi ſibi damna tenet.
Semper amor partéſque duas ſequitúrque colítque
Diviſus nulli facta requirit amor.

ELEGIA XX.

SI petis immenſum, quo deprimor ipſe dolorem,
Sic eſt ut linguam ne loquar, ipſe ſecat.
Sed mirum eſt equidem cur non vel corpore labor
Dum me ingratus amor ad ſua damna vehit.

A te

A te vel nunquam greſſúſve, pedéſve movebo
Lucror, dum caſtam te mihi ſæpè ſequor.
Si me expugnat amor toto tunc decido corde,
Eſt mihi & hic mundus te ſine ſæpè nihil.
Diu etenim diræ pertranſeo flumina mortis
Per te nempe brevem me dolet eſſe viam.

ELEGIA XXI.

UT qui infinitus toto ſibi tempore perſtat
Finito ſaltem pectore ineſſe nequit.
Utq; aliquid faciat fulgens elementa ſub ipſa,
Delitijs forſan non placuêre ſuis.
Ex imperfecto ſemper ſua gaudia nectit
Nec mentem ſaturat non niſi in arce Dei.
Sic te ut amo ſemper certus ſum te undique amare,
Quidquid habet mundus tunc mihi ſæpè nocet.
In te dum meditor, mea mens concluditur ipſa,
Per te namq; ſatur non mihi perſtat amor.
Hunc mea vota premunt, cæco coguntq; ſub ictu
Nec petit ulla ſibi, nec petere audet amor.
Nec miror tanto ſi te jam diligo amore,
Te noſco & video, ſentio téque ſimul.
Cognitio hæc noſtrum mentiri cogit amorem,
Hæc præit illi etiam ſemper & ante manet.
Quare non moriar votis ſæpe undique miror,
Cùm credam ſacrum te mihi ineſſe polum.
Eſt nec homo tantum de te qui ſenſerit ullus,
A te ut jam cunctis monſtret amore coli.
Non tantum moveor, cunctos nam pectore vinco,
A te ſed capior ſemper amore magis.

Fecit amor cunctos quos ſervos nominat idem,
Ex ſtulto doctum & ex miſero ingenuum.
In deſiderium nunquam mea vota labaſcunt,
Sed tuus immenſus plura meretur amor.
Hæc benè nemo implet vel dum magis æſtimat illa
Non te at amat multum qui nec amore perit.
Et propter Venerem jam, jam moriuntur amantes,
Vivo ego, ſed factis vivo nec æquus ego.
Cauſa & qua tanto veniunt diſcrimina caſu,
Non tanta eſt veluti quæ mea corda terit.
Et quia vel ſimilis tibi nunquam conſtitit ulla,
Nunc ego vel cunctis eſſe volo cumulus.
Iamq; novam mihi fortè Deus mentem intulit ingens,
Servitio cuivis ne mea corda ligem.
In te ſed ſolum mentem, corpúſq; locarem.
Namq; vagum mentis ſæpè mereris opus.
Sed doleo nimium tantum non pectore poſſe,
Ut poſſem mentem pendere non aliam.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, quod me te cogit amare
Nunquam ſeu oculos intrat ubique meos.
Spiritus ipſe tuus me diris comprimit armis,
A me etiam quoniam non tua jura moves.

ELEGIA XXII.

DUm volo mente vagus mihi detegit ipſe Cupido,
Arcana abſcondit quæ vel ſubtilibus alta.
Iam meus ipſe dies nox eſt atra omnibus umbris,
Vivo his, quæ nulli perſtant benè nota palato,

Tamus

Tantus amore meus jam ſpiritus æthera tranat,
Ut quaſi labatur disjectus corpore ab ipſo.
In nullo mea vota quidem inveniuntur acerba,
Inq; illo ſolum, cui non caro pondere torpet.
Iam mea namq; caro non ſubdita ſenſibus urget,
Spiritus at Cypridis ſequitúrque colítque venenum.
Atque ignem, quo quiſquis amans ardétque, calétque,
Nil timeo ne forte minus cremer undique flammis.
Hoſtem námque alium depellit noſtra voluntas,
Qui illo quod Veneri præbet lætatur ubique:
Quod nec habent illi qui jam dicuntur amantes,
Mirè affectati, nec digni nomine amoris,
Si rationis amor ſubſtantia qualibet eſſet
Abſque ullo juris ſceptro, dominíque furore,
Præmia quæque ferens, diſtorquens crimina iniqua
Inter majores eſſem vel munere Phœnix.
Solus ego quoniam diſcrimina mixta reliqui
Perverſi voti quod rectis volvitur ipſis.
Non mihi pœna placet, nam nec ſcelus eruit ira.
Hæc cauſa eſt mecum vel toto corde ſoluta,
Ut ſancti ſummi ſenſerunt lumina cœli,
Ut ficta hæc mundi noviſſent lumina pravi,
Atque decus mundi ſpreviſſent pectore toto
Illis dum major ſteterat ſacra gloria cunctis.
Sic ego cuncta mihi vel toto negligo ſenſu,
Quæ diſturbat amor votis, quæ magna ſequuntur,
Atque illa aſſumit quæ ſpiritus admovet altus,
Quæ non laſſantur, ſed toto tempore creſcunt.
Ut mentem Divo Paulo Deus abſtulit omnem,
Toto ut ſpectaret myſteria maxima cœlo.
Eſt animæ corpus ſummum quia denique pondus,
Et quantum vivit, tenebris obvolvitur, illo.

Sic mea torquet amor divinis corda lacertis
Non ullis torpet mens ſordibus aſpera fœdis,
Delitÿs ideo ſemper fruor undique ſummis,
Verus amor quoniam nunquam mea membra laceſſit,
Contigit atque mihi ſapienti, & contigit olim
Qui bona ut acciperet, quæ nullo tempore ceſſent.
Illa bona in pelagus fudit quæ tempora torquent,
Iſta putavit enim mentem depellere poſſe:
Aſt ego ut aſcendam quà ſunt ſacra gaudia mira,
Quæ mundus ſemper ſibi habet, ceu craſſa refudi.
Nam certo ſcivi depellere gaudia ſumma
Delitias, quæ alto currunt, pereuntq; volatu,
Naturam indagant, non vel quia pectore poſſunt
Nulla arcana ſequi, ſibi quæ Deus abdidit ipſe
Quæ ſanctis multis tandem patuêre ſub axe,
Non ita ſum prudens, ſed ceu ignarus & amens:
Sic at amor mihi multa refert abſcondita cunctis,
Quæ vel qui eſt ſapiens penitus nequit ipſe notare.
Quod verò & dico, mendacia dicere cenſent,
Atque putant me ſtulta loqui, hæc ſententia perſtat.
Hæc animos multo rerum fundamine figit,
Et veri patet inde nihil, quia falſa tenentur.
Mendax ſumma volat, verax terit ima profuſus,
Et Sophiæ ſtudium cæcis devolvitur umbris,
Et virtus claudo figit veſtigia greſſu.
Nullus honos doctum, ſtultum cita præmia quærunt.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, regitur meus ipſe Cupido
Clavo quo nunquam ducitur ullus amans.
Hoc dat amor, præſtat qui me hoc ſentire viciſſim,
Theſauros quoniam dat mihi ſæpe ſuos.

LIBER

LIBER SECVNDVS ELEGIARVM.

Elegia I.

SVM velut ille, putat qui jam ſub jure perire
Cui lege & multi jura dedere necis.
Sed dono hunc recipit cautè ſub lege tribunal;
Credit nec credit dona valere ſibi.
Ante oculos miſeri ſtant ſæpè bonúmque malúmque,
Quæ non firmo audet corde videre ſimul.
Sic te etiam cupere haud poſſum niſi corde timenti,
Nec ſpondere animam jam penitus valeo.
Ut potero in longum producam pondera vitæ,
Eſt cuivis quoniam mors fera, meta malo.
Non mihi robur ineſt, ulla ut ſolamina ſervem,
Me vita in dubio preſſit, & ipſe dolor.
Quæ & noſtri poſſum tibi dicere jura doloris
Crede, ejus tecum ſtatq; medela ſimul.
Spes mea fuſa magis, quam vivens torpet ubique;
Dum vivit, tribuas, te precor, ut veniam.
Iamq; igitur moriar, cum quid mihi dicere nolis;
Eſt ſtulti, mortis pondera non fugere.
Illa mihi eſt poſtrema necis, vel meta doloris,
Non mereor ſolvas tempora noſtra ferox:
Ex me nil ſerves, cordis niſi maxima jura,
Et me ſi lædis, atque peribit amor.
Cùm te namque colo, totus tibi deferor ipſe
Te agnoſcens, mentis do tibi jura meæ.

Eſt ubi at Æſonides, ejúſque ingrata voluntas,
Et Theſeus,quo etiam rapta Striadna fuit.
Et Dido vanam ſic ſpem ſibi protulit omnem
Ænaæ ut totam vel daret illa fidem.
Geſta peracta mecum ſolantur denique pectus
Ira & fœmineum noſtra genus ſequitur.
Qui benè ſemper amat, nunquam ſe credidit illi
Semina ſúntque boni, lucra ſed ipſa mali.
Eſt ſapiens, ejus qui feſtum temnit amoris,
Fœmineum qui acrem ſuſcipit ipſe ſinum.
Illæ etenim vel ſæpè colunt vilémq; trucémque,
Atque illos linquunt qui vel amore ruunt.
Et dulcis vitæ eſt Paulus non immemor ille,
Cui mentem abſtraxit torva puella ſuam.
Hac ſorte ex iſto perfringens membra labore
Ob mala,nec dubito ni tibi riſus erit.

EPIGRAMMA.

PRudens,ne noſtram depellas robore vitam,
Dum vivam , quoniam laus mea te ipſa manet.
Dum te laudo quidem nullus labra torquet amaror
De te cum ſcribo, non mihi tarda manus.

ELEGIA II.

NOn animi immotos extinguunt tempora ſenſus,
Quæ ex hoc,inq; illud non opus hæc abeunt.
Vult fortuna ſuum currum ſine fine rotare:
Namq; nihil firmum dat ſua amicitia.
Ut me ſenſit enim centram jam accedere ad ipſum,
Tunc propriæ radios torſit ubique rotæ.

Et ne

Et ne aliâ ſubvecta rotâ conſurgat in altum,
Atque ibi tunc ſedeat ordo ubi nullus adeſt.
Invidus ut magnum tentat ſibi ſumere damnum;
Hoſtis ut eximium tunc ferat inde ſuus.
Et tunc lætatur cùm magna pericula cernit,
Nec ſentit propius quod ſibi ſemper adeſt.
Fortuna hos caſus mecum peragitq; movétque;
Delitijs claudens tunc quoque jura ſuis.
Vertatur mundus qui non fundamine firmo eſt;
Gaudia & amittit tempora læta negans.
Ut qui itidem corpus medica moderatur ab arte;
Ne dolor admotus artubus adſit atrox.
Sopire at vellem mentis conamina,ducunt
Quæ illa, ad quæ noſtra labitur aſper amor:
In me & terribili quatiunt corda ardua motu,
Hærentemque animam robore ſæpè terunt.
Dum tolerat tantos fortunæ duriter ictus
Corpore ſub noſtro cui comes ipſa ſubeſt.
Ut Caſtor mortem ut fugiat cane preſſus adacto;
Dentibus evellit pondera quæ ipſe gerit.
Iam natura illi has oſtendit nobilis artes;
Illa ſibi agnoſcit tradere membra necem.
Sic vellem pariter rerum cognoſcere pondus,
Illa ut negligerem quæ mea vota premunt.
Occido ut corpus,maculo quoque crimine mentem
Ut vivam melius hæc decet allicere.
Ut ſubitò noſtrum premitur diſcrimine pectus;
Vellem eſſe inſanus,mente carere bona:
Ut nullus tandem de me vel cogitet unquam,
Fortunam donis multa dediſſe meis.
Dum calor eſt, omnes cupiunt ſibi frigora cœli;
Non hyemem credunt poſſe redire ſibi.

Si perſiſto equidem dum me dolor opprimit ater,
Vix mihi nam credo gaudia poſſe dari.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, mens ſi communiter ipſa,
Sic craſſa eſt, te unquam noſcere ut illa queat.
Fac, ſi forte fides ſat erit, Deus optimus omne
Abſolvat ſtulti crimen amoris idem.

ELEGIA III.

COncuſſus Cervus non ſic fontem appetit ipſum,
Ceu ego jam cupio ſemper adeſſe tibi.
Et requiem ingentem ducunt quam gaudia ſumma
Hoc ſolum poſſum ponte ſubire mihi.
Tarda eſt illa dies quam tantis viribus opto,
Emi quam multo ſæpè dolore meo.
Et citò vel tarde venturam hanc arbitror eſſe,
Si mors fortaßis non ſecat ipſa viam.
Spe labi haud poſſum, certúmque relinquere donum,
Nam te ſic cupio majus ut omne bonum.
Te peto nam nullis in me te concito telis,
Dum tua donentur pectora chara mihi.
Mens ſi vel parvo ſecedit tempore noſtra,
Pectus vel nobis credere adeſſe tuum.
Hoc ſine non poſſum deſumere gaudia læta,
Sed ſi vivit adhuc jam citò morte ruet.
Ante oculos video pœnarum culmina montis,
Caſibus & noſtris munera firma fero.
Et meus altus amor poterit depellere cuncta,
Si tuus éſtque meus, nec mihi mons ut adeſt.

Ille ut

Ille ut deſcendet, noſter labetur & idem,
Si cadit ex alto vulnera magna feret.
Extremum quoniam extremo dum traditur ipſi,
Sorti infœlici non bona dat miſeri.
Sæpe Deum quocunque die precor undique ſummè,
Cujus cauſa quidem vel tibi major adeſt:
Solum ut forte meo ſenſus tuus aſtet amori,
Et precor ut vires jam tibi donet amor.
Extremisq; adero ſi præſtitit iſta Cupido,
Si quo in te ſedeat invenit ille locum.
Multa ſede quidem in nobis furor aſſidet ejus
Pugna etiam perſtat, nolumus arma tamen:
Atque tuos caſus timeo vel noſcere quoſdam,
Nam dubito ne illis ſtet tuus altus amor.
Hæc quoniam ignoro, multo eſt mea vita dolore,
Neſcio quod ſervem ſemper ab igne latus.
In te non equidem mea gaudia plena ſuperſunt,
Etſi plena velis protinus eſſe mihi.
Conſilium invitum tua corda Cupidinis urgent,
Inq; illo & tecum ſtant mea tuta bona.
Ne timeas noſtram cuncta hæc depellere mentem
Et varium noſtri cogere cordis opus.
Servitijs etenim committent robora firma,
Tales nam ſervos maximus optat amor.
Si invidiam tantis ſentis ſermonibus ullam,
Semper amore cares, quod velit & dubitas.
Hic quem morbus agit ſtabili non ſede vagatur,
Atque putas motus eſſe tibi requiem.
Si tibi non fidis vel quantum pectore polles,
Hunc zelum rigidum dat mihi tantus amor.
Corporis atque tui haud timeo vel denique vires,
Ne in me quid facerent quod daret inde necem.

Pectus amo ſaltem quod vel mea pectora tangat,
Nam timeo te altum ſemper amare Deum.
Delitiisq; tuis creſcunt mea damna viciſſim,
Si ipſa doles, damno laberer ipſe tuo.

EPIGRAMMA.

PRæcipuum ut donum finem à te ſeparo noſtrum,
Præſenti nimium lætor ut ipſe die.
Si vel præſenti fortunæ mœreo caſu,
In me jam caſus denique nullus erit.

ELEGIA IV.

QVisq; colat ſacra feſta Deo lætentur & omnes,
Vtq; Deum laudent gaudia mille vehant.
Sit via læta nimis, vireat quoque frondibus hortus,
Feſta platéa novet, vultibus aſtet iter.
Triſtia ſolus ego videam, quæráınque ſepulchra,
Plutonisq; animas undique ſæpe rogans.
Et forſan dicent alium non ſemper habere
Se ſocium quàm me luctibus in gravibus.
Quiſque ſibi ſimilem ſemper quæritque cupítque
Atque ideo vivos nullibi quæro mihi.
Fortunam ſperare meam vix denique poſſum,
Et ceu defunctum me quia ſæpè timent.
Rex Cyprus hæreticus quem carcere preſſerat olim,
Caſibus hic noſtris non male conveniet.
Hoc quod amo quoniam nullo ſub fine labaſcet,
Et noſtris votis vixerit ulla ſalus.
At Titii Vulturq; hepar duro arripit ore
Et demum exoritur tunc caro tota ſibi.

Illa &

Illa & avis paſtum nunquam vel præterit illum,
Sic hepar noſtrum jam dolor arctat atrox.
Vermis enim eſt frangit qui noſtræ robora mentis
Córque alius, nunquam ſtat quibus ulla quies.
At labor hic nulla poterit vi denique frangi,
Jam niſi quam nimium ſemper habere timet,
At niſi mors atrox non caſu læderet acri,
A vultu vellem ſemper abeſſe tuo.
Non eſt grata mihi terra ut non obtegit artus,
Qui pavidi nulla ſurgere mente queunt.
Atque timent aliud quam mentem amittere ſecum,
Impleri nequeunt cùm mea vota ſibi.
Méque decet finis, dumq́; ultima decidit hora,
Tunc recti, & juſti finis amoris erit.
At Deus in ſummo ſi me locat æthere fulgens,
Cernet enim partem qua mihi vota ruunt.
Auxilio ut veniat præceps erit inde neceſſe
Mortis quam placuit te gemere inde meæ:
Et te pœnituit vel ſi hæc nihil eſſe ferantur,
Inſons ſed pereo Martyr amore tuo.
Ille ego ſum, qui animam de corpore tollere vellem,
Si ſcirem te iſtam fortè dolere necem.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, tu ſcis, ego denique noſco,
Poſſe eſſe ut pereat vulnere amoris homo.
Credere me tanto jam ſæpe dolere dolore,
Rem minimam facies ſive fidem dederis.

ELEGIA V.

UT qui alto in pelago navem commiſerat undis
Et turrim firmis viribus eſſe putat.
Et cœlum nullis perſpectat nubibus altum
Anchoram ineſſe unam vel ſatis eſſe notat.
Cùm venit at ſubitò ventorum turbine flatus,
Inſolito atque æſtu turbat, agítque mare.
Indicat hic multo ſi perſtat tempore ventus,
Quærere ſe portum non maris ire vada.
Aſt aliquando etiam fortuna eſt proſpera cunctis,
Et niſi diverſo non ratis ire poteſt.
Ut clavis quæ aliquo nos tandem carcere claudit
Oſtia & ipſa quidem non reſerare poteſt.
Talis ego, qui ſolus amans pereóque ruóque
Per te, quæ nunquam vis vel adeſſe mea.
Aſt odij ſaltu perſtat via quælibet arcta
In qua nec greſſus vel meus unus erit.
Vel minus ac piſces degunt in ſaltibus altis
In ponto aut diro ſtat ferus ipſe Leo.
Sic meus aſtat amor nullo ſub tempore verſus,
Ut norim gratum me vel ineſſe tibi.
Nec dubito nimium me tandem noſcere poſſe,
Atque eris ut noſces tunc quoque grata mihi.
Per te cum patiar dirúmque, gravémque dolorem,
Cernes vel flammas creſcere amoris adhuc.
Si malè propoſui noſtri diſcrimen amoris,
Hunc à me longe diutius eſſe puta.
Ut calet at Phœbus quando ardet Iunius æſtu,
Abſque ullo merito ſic mea corda calent.

Præter

Præter me eſt alius culpam qui detulit ipſam,
Hunc tanquam vilem ne cole, néve & ama.
Hic tacet ut falſus noſtros jam ſemper amores
Cum te & ſemper amem crimine me maculat.
Iuſtitiæ ſolum mea mens ſibi munera ſimul,
Hanc amat ut ſequitur ejus ubique jubar.
Talia non faciunt geſta, ut ſub tempore parvo,
Vel caro de toto corpore depereat.
Atque aret corpus nunquam ut ſopor irrigat artus
Ingenium at creſcit cernam ut amoris opus.
At craſſum corpus ſomno ut ſe ſubjicit atro
Nil hæc dura quidem littora adire poteſt.

EPIGRAMMA.

O Prudens, fruſtum panis mihi denique trade,
Ipſa tui qui animo dulcia mella ferat.
Iam cujuſque cibi me vel faſtidia torquent
Non ejus quem alto lucror amore mihi.

ELEGIA VI.

AUdite, audite ô cuncti jam deniq; amantes,
Lugete & cuncti ſi ipſe gemi mereor.
Et quia ſpectatis caſum haud veniſſe ſupremum,
Ceu hic præteritis, his quoq; qui ſuperant.
Me vobis ſimilem planctu, gemitúque dolete
Cui ſunt vel ſemper gaudia quæque dolor.
Caſibus & Damon noſtris miſerabitur atrox,
Præterito ut videat ſic mea corda malo.
Et quis homo vivet tolerans tot damna doloris?
Illud nam cupio ſpes quod habere nequit.

Sic patior nunquam ut verum videatur ubique,
Quod ſpes vel dederit me vel amaſſe mihi.
Non te fallo quidem cui tot mea nuntio damna
Redditur in damnum quidquid ego perago.
Robore diminuor fuerit cum ſæpe ſupremum,
Non ut vim monſtrem pectora tracto, meam.
Pœna eſt prima mihi, ſemper mihi ſpiritus idem,
Cui iraſcor, nullâ causâ agor ipſe reus.
At fuga terribilis quam monſtras, pœna ſecunda eſt,
Delitias tecum cum mihi quæro tuas.
Iam circa finem videor ſine lege reduci,
Cuſtodire nequit me quia noſter amor.
Non tardabit enim quæ ſic tarda advenit hora,
Cùm pes neglectum vel meus ibit iter.
At ſi aliquo fortè expugnavi tempore amorem,
Me ſemper carpſit hoſtis ut hoc doluit.
Ipſe mihi nunquam potui conſiſtere amicus:
Nunquam nam ſtudui talia poſſe mihi.
Solus amor nimius tandem mihi ſemper abundet,
Viribus at nunquam deſtituor validis.
Ecce equidem pereo, & cæco ſum pectore demens,
Nam taceo, in te etiam ſpes ſita tota mea eſt.
Quidquid amor fundit cunctis eſt dulcis amaror,
Dividere & guſtus hunc nequit ipſe meos:
Inter delitias nimius dolor inſitus ardet,
Et dolor iſte ſibi mellea quæque trahit.
Ut me vitupero forſan quia dicere tento,
Quod mens ſcire nequit preſſa dolore mea.
Inſontem me fecit amor nimiusq; poténſque
Atque amor, atque odium fortuitò veniunt.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, muto crede undique amanti,
Atque illi varius cui ſtat in ore color.
Atque etiam trepido Veneris cum ſeminat arva,
Audax amittat tempora cuncta ſua.

ELEGIA VII.

NUllas fert ut opes titulo qui eſt divite cultus,
Illarum ut Dominus ſic valet hic titulo.
Nil amor ipſe valet, niſi ut organon inflat amator,
Cui ſemper ſecum fiſtula falſa ſonat.
Nil amor ipſe valet falſo ut ſtat pectore cæcus,
Et fictis ventos planctibus urget amans.
Aut ſimili ſponſæ firmatis viribus hæret,
Stultitia eſt, proprio hoc nomine ſemper adeſt.
Nunquam amor ipſe poteſt constructas frangere leges,
Quas natura ſibi vel Deus ipſe dedit.
Stultus homo nunquam perfectum cernet amorem,
Nec ſapiens ſi illi ſæpe repugnat amor.
Utq; in aqua ſignum non format quæque figura,
Sic amor & nunquam frigida corda premet.
Fracto vaſe nequit vitreus liquor eſſe repoſtus,
Sic nec amor ſtulti ſedem habet in capite.
Sollicita ut Venerem quærebat cura micantem,
Quiſque alius proprij pondus amoris erat.
Naſo probat dum doctus ait vel creſcere amorem,
Semper amore alio dum docet ejus opus.
Verus erat dictis vera atque oracula fudit,
Ceu ad notitiam tunc prope venit amor.

Hoc autem caſu eſt odium, bellúmque fureſcens
Ut non credam illis vivere amicitiam.
Si te, & me pariter jam ſæcula priſca tuliſſent,
Quando amor acceptus ſemper amore fuit:
Iam ſine fraude quidem tua pectora pura fuiſſent,
Non odio effluerent vel tua corda mihi.
In te etenim video fulgentes munere dotes,
Ut ſponte efficias quod decus omne jubet.
Non dubito ſed enim naturam fallere quoſque
Obruta vita malis exitium eſt hominis.
Etſi etiam ingrato ſemper defungar amore,
Non poſſum Veneris linquere dona ſacræ.
Iuſtè ergo memorabo illos, queis tempore lapſo
Optatam veniam contulit ipſe Deus.
Utq; ex hoc mundo potero conſcendere Olympum,
Buſtum monſtrabit hoc epigramma meum.
Prudens, ne multo jacteris pectore torva,
Nam per te morior, nec ſcio quò gradior.
Invidia eſt ingens, quæ primum comprimit illos,
Illam vel nimium qui ſibi ſuſcipiunt.
At quos invidia oppreſſit conamine parvo
Illa ſubit ſemper quæ invidus ipſe tenet.
Eſt amor at talis me ut toto deprimat orbe
Qui illum ſuſcipio ſtultitiamq; parit.
Hæc tu ſic ſentis veluti concuſſa bipennis
Scindere quæ debet arida ligna nimis.
Atque ut Adam vetitum deſumpſit gutture pomum,
Uxor cui oſtendit criminis ipſa viam.
Nam dixit, Comedamus enim tot pabula ſacra,
Atque Deo ſimiles undique ſic erimus.
Sic ego, mens quoniam forſan mea credidit ipſa,
Illi promiſit nam bona dulcis amor.

Méque

Méq; accepturum donum, ſi ſubderer inde
Quod nullo notum tempore vel fuerit.
Obſequium ob pravum non perdere munera credo
Si propter numen tot mala ſuſtulerim.
Gloria me toto cinxiſſet in æthere magna
Nunc jaceo at mutus planctibus ipſe meis.
Hoc tempus ſi fortè mihi ut ſpecularer haberem,
Quæ natura ſinu condita ſæpe gerit.
Nil eſſet forſan quod non mihi ſæpe pateret,
Ex multis noſſem plurima facta Dei.

EPIGRAMMA.

PRudens, te propter totam volo fundere mentem,
Sic te & amare ſimul vel ſine muneribus.
Durabit donec Siroris vitreo effluat amne
Et curſim ſtrepitet flumine dulcis aqua.

ELEGIA VIII.

QVis niſi ſtultus erit, quæret ſi pectore labor,
Illi abſens à qua vel mea vita fluit.
Si non lamentor, quis riſus conſtruit acres?
Si forſan mecum non dolor alter ineſt.
Omnia damna quidem jam tandem contuli in unum
Mutari hæc etiam ſic amor ipſe jubet.
Et nil mundus habet, cùm nil mutatio ſubſtet
Optati ſemper quod tenet ille boni.
Eſtq; bonum tam ſæpe ingens quod pectore geſto
Vt ſperanti illud ſit mihi tota quies.
Hoc ſi non habeo, infœlix ſic omnibus exto,
Ac ſi Plutonis inveniam furias.

Parte una noſtrum dilatant gaudia pectus,
Parte alia nobis candida vita ſubeſt.
Eſt una cum morte quidem ſub lance repoſta,
Spem noſtram quoniam fundere cuncta timet.
Tempore jam toto ſpes me toto expulit orbe
Méque mali vincit quod timeo, ipſe timor.
Quis minimo Veneris ſtudio ſic ſe extulit altum,
Securam ut capiat ſpem ſibi ceu ſociam?
Inq; alium me vexit amor, quia plurimus arſit,
Si eſſe puto verè quæ fuit illa mihi.
Semper erit mundo res mira, & maxima toti,
Sortis ſi haud timeo damna futura meæ.
Vivere delitijs mortis fert ſæpè timorem;
Illi nam ſemper improbus hoſtis adeſt.
Etſi forſan amor ſecum ſacra gaudia ducit;
Sum ſolus qui iſtud vel memorare queo.
O mors dira bonis, vel cunctis invida ſemper!
Te ſequitur tali ſors quoque jure ſua.
Quámque precor cuncta ut mutet ſub lege potenti
Nil illi ſimilis quæ mihi damna vehit.
Scire meam poterit vitam quis caſibus actam,
Hoſtes ſi in magnos incidit ille meos.
Et dives, paupérque ſimul ſua ſentit ubique
Atque ſibi proprio denique quiſque modo.
Iam vel quiſquis amet me, me vel ſæpè ſequatur,
Riſúsve, aut planctus vel mihi quiſque ferat.
Nam mihi ſemper adeſt vel mel, vel fellis amaror
Propter eos, Veneris qui ſibi dona tenent.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, urgens facit ipſe Cupido,
Utq; fidem, atque metum deferat una domus.

Immenſi

Immenſi dubium non eſt vel munus amoris
Illorum, & lucrum quos vehit ipſe manu.

ELEGIA IX.

AGricolæ munus jam tandem ſolvitur ipſi,
Atque patroni etiam cui ſua jura nocent.
Servitio at Veneris penitus ſine munere perſto,
Amiſſis jaceo vel ſine jure bonis.
Sum mentis Dominus veluti fuit ipſa voluntas,
Pravo ut perſtat amor mentis ab obſequio.
Hunc puerum duxi quamvis læſi undiq; numen,
Ex quo non equidem jam bona ſpero mihi.

EPIGRAMMA.

O Amor, dum ſat erit tantis te viribus eſſe,
Me ut tantum cogas ſemper amare ferus.
Jam fuge, & arma illis tandem tua projice dura
Ullis qui nolunt mercibus eſſe tuos.

ELEGIA X.

UT quem divino delectant ſomnia viſu,
Delitiæ & ſtulta mente ſibi veniunt.
Sic ego tranſactum cui cogit pondere tempus
Mentem, qua majus non ſtat ubique bonum.
Ut video noſtri properare pericla doloris,
Non dubito in manibus noſtra perire ſuis.
Venturum nunquam defert mihi commoda tempus,
In me eſt præcipuum quod nihil eſſe patet.

Præteritum tempus ſupremo diligo amore,
Nulla colens, quoniam jam periere mihi.
Quoque die hæc meditans nimium delector ubique
Quémque ut ego amitto tunc dolor ipſe furit.
Utq; illi à cunctis qui morti aſtrictus habetur,
Longius hanc cernit nec timet inde necem.
Non moriturum autem ut credat cogúntque moventq;
Et faciunt preſſa denique mente mori.
O utinam mentis moreretur ſpiritus ipſe!
Vitam ut tormentis undique tranſigerem.
Infauſtè at vivit cui mens ſæpè ipſa repugnat,
Duræ illum efficiens invidiæ memorem.
Atque ut delitias illi ſtudet indere magnas,
Eſt veluti mater anxia cum puero:
Qui ſi vel plorans mortis petit ipſe venena,
Illi ut ſtulta quidem pectore nulla negat:
Iam melius fuerit noſtrum ſufferre dolorem,
Quàm miſcere illis gaudia quæque parum.
Extra illos caſus mentem qui protinus urget,
Ceu ex mente ipſa vel reſilire decet.
Delitiæ noſtræ in damnum vertuntur acerbum,
Nam poſt delitias eſt dolor ipſe duplex.
Ceu ægrotus enim qui ut fructus mordeat aptos,
Omnes ipſe cibos vertit in exitium.
Sicut qui deſerta petit, nec linquere amicos,
Illi ut pœna ſubeſt, ſed ſibi vita placet.
Sic populos nullo percurri tempore plenos,
Fortuitò atque unum ſolus ubique peto.
Delitias qui ſæpè novas daret eſſe labores,
Præteritum, præſens redditur omne mihi.
Nam qui forte poteſt animo labi undique fortis?
Nam bona cum fugiunt dántque vocantq; mala.

EPI-

EPIGRAMMA.

PRudens, ſæpe ut amor multis delabitur annis,
Illi etiam nimium ſemper abeſſe nocet.
Si morbus multo non durat tempore ſævus,
Aut ſaltem credit conſilia invidiæ.

ELEGIA XI.

SIcut qui ad fauces mortis ſe cernit in undis
Multo dum vento dura procella tumet,
Atque videt portum, qui eſt illi meta ſalutis,
Quem velut infælix tangere nempe nequit.
Sic ego qui portis jam fluctibus obruor altis,
Et te delitijs cerno ſubeſſe meis,
Cogor & immergi, & vitam dimittere tutam,
Ibo vagus, pectus ſæpe tuum referens.

ELEGIA XII.

VT ratis in portu moto perit æquore fuſa
Anchora, vela ſimul quodque habet omne perit;
Ex pauco in multum videor me creſcere damnum,
Nulli certa patent quæ ſibi finis habet.
Qui eſt ſapiens alio non vincit munere quemque,
Hoc niſi, nam ſtultus ſcit minus eſſe ſibi.
Ingenium & pariter perit experientia cuncta,
Fortuna & caſus vel loca magna tenent.

ELEGIA XIII.

QVis me jam doceat fortunam ut laudibus ornem
Ob donum eximium quod dedit illa mihi?

Inſanum eſſe puto, vel nullo munere mentis,
Qui nihil aut mecum ſe dat adeſſe parem.
Iam prope fælici me ornabunt gaudia caſu,
Nam mala jam noſtrum plurima pectus habent.
Quæ ut video multo veniunt diſcrimine mentis,
In te radices nam ſibi ſemper agunt.
Mortis ab hoc telo poterit ſe aut pellere nemo,
Cunctos nam perimunt ſic fera tela necis.
Nemo poteſt ſimilis, vel par exiſtere mecum,
Eſt melior quoniam quam vel amore colo.
Cordis opus nitidum mens inclyta fulget in illa,
Atque ut amo pariter ſubſtat & illa mihi.
Vt cæpi, ſors noſtra fuit, diuina puella,
Principio finem jam retuliſſe Deum.
Si hoc mors non præſtat, quæ cunctos vincit, agitq́;
Terræ mihi tandem propria veſtis erit.
Non facit ipſe Deus nec mundo condit in ipſo,
Quem pars non linquat denique quæq; boni.
Vnde homo ſtultus erit fidei qui amiſerit ignes,
Immodicè carpens vel ſine jure Deum.
Haud ego namque ſatur videor ſacro ejus amore,
Non equidem credo quod mihi at illa refert.
Ex quo vel juſtas ſpero formare querelas,
Credam haud in noſtris viribus eſſe meum.
Metam nemo ſciet, finemq́; Cupidinis ipſum,
Etſi eſt qui noſcat nil ſcit & ipſe ſibi,
Tali namque via greſſus datur indere quemque,
Per medium tranſit, finis at omnis abeſt.
Cum duo junguntur ſtudio vel amoris in uno,
Hos amor ipſe vehit, hos amor ipſe nutrit.
Qui fugit, at forſan penitus tunc deperit ipſe,
Inter amatores non habet hic numerum.

Inju-

Injuſto premitur ſupremus jure Cupido,
In quovis quando frigida corda videt.
Traditor & falſus tali hic ſub crimine perſtat,
Illum ſi forſan cogit amare ſimul.
Eſt quia qui tepidus, Veneris nimis extitit hoſtis,
Atque etiam in Venerem fertq́ᵹ, movetq́ᵹ ſcelus:
Si illi nulla fides ſubſtat, jura ardua linquat,
Ingenio haud credit quiſquis & hoſtis adeſt.
Si meus aſt oculus verum mihi denegat omne,
Et quod noſco quidem non meminiſſe placet.
Non credam te errare meis vel caſibus unquam,
Pigritia & noſtras devehat ipſa manus.
Suſpicio noſtro ferveſcens creſcit amore,
Et ſcio non vires linquere poſſe ſuas.
Namque meum non forte doles damnumq́ᵹ, malumq́ᵹ,
Stat tibi nam toto pectore parvus amor.
Quod ſcio vel toto perſiſtit pectore mecum,
Quod niſi tu ſolum radere nemo poteſt.
Tu potes in crimen vel quodvis cogere labi,
Nam Veneri ſemper me violare placet.
Sic à te cupio nimium vel ſemper amari,
Invitumq́ᵹ extat hoc dubitare mihi.
Ex vero falſum reddit Venus ipſa viciſſim,
Nec ſat erit, ſi iſtud ſuſpicor ipſe malum.

EPIGRAMMA.

STulte amor, ardenter quem ſemper vota coërcent,
Mens illi nunquam pervia ineſſe poteſt.
Conſilium verum Veneris dolor eripit ater.
Præcipuè atque illi cui Venus ipſa placet.

ELEGIA XIIII.

QVænam conſilia, ô cor, benè tuta refundis,
Cùm te jam vitæ nauſea ſæva premat,
Et planctum quæris, riſum depellis amœnum?
Ergo quî poteris vel tua damna ſequi?
Mortem igitur qui te ipſa petit curâ inſpice magnâ,
Dilatans damnis tempus ubique tuis.
Sed tantum diſtat ſpatium lætantis amoris,
Quanta tibi dulcis vel fuga amoris erit.
Atque vias petijt, cunctis ſua brachia tendens,
Et præ lætitia lumina ſæpe madent.
Dulce melos, cantusq́ ſimul ſacræ audio vocis,
Inquit, amice, aliam jam tibi linque domum,
Nam placet aſſiduè noſtras tibi mittere vires,
Quas tandem nunquam viderit ullus homo.
Qui me namque vocat, fugio, penitusq́ relinquo
Atque illum aſſamo qui mea jura fugit:
Et madidis oculis, torvo, & ſub pectore, vultu
Planctibus effuſas frangit & ipſe comas.
Me vitæ hæredem dono ſtatuitq́, vocatq́,
Muneris atque hujus me ſtatuit dominum.
Horrificas toto & fundit de pectore voces,
Vt mors robuſtum vel ſibi ſæpe vocat.
Eſt homo ſi tandem damnis, pœnisq́ paratus,
Mortis vox illi fert ubicunque melos.
Miror enim cur tanta ſubeſt ſibi quæq́ voluntas
Ejus qui Veneris ſuſcipit inde gradus:
Cùm nunquam quærant Veneris vel robora noſtræ,
Atque in me noſcent robur ubique ſuum.

Di-

Dicant quæq; mala & jurando jure refundant,
Illos nam nunquam pectore ducet amor.
At ſi delitias fucatas mente prehendunt,
Amiſſos dicent planctibus inde dies.
Fœmina, nec ſtat homo ſimilis mihi denique quivis,
Qui ob Venerem preſſus plangeret & rueret.
Ille ego ſum planctu quem quiſquis ducere debet,
A noſtro quoniam pectore ſanguis abit.
Sævam ob triſtitiam proprios quæ complicat artus,
Vitæ & ſicca cadant humida membra meæ.
In me nam mœror flammis ferventibus ardet,
Inq; meum auxilium non manus ulla ſubeſt.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, ut tandem venerit hora
Iam finita mihi vel cita vita cadet.
Iam quia ſpes penitus toto fugit orbe repulſa,
Afflictus toto ſpiritus orbe manet.

ELEGIA XV.

QVi eſt autem infauſtus nil quærat denique fælix,
Quod ſi audit debet ducere fronte crucem.
Nec forſan capiunt qui jam fælicia damnet,
Quos ſacra Muſa beat, quos decus omne vehit.
Nemo ita tam ſubito mentis ſibi ſuſcipit auram,
Vt vel damnet eum qui ſibi fauſtus adeſt.
Non virtute valet, rerum dum denegat artes,
Nam minimum proles ejus habet Sophiæ.
Eligo fælicem nec dici ſemper & eſſe
Tantum ſi pectus cogere jam nequeo:

Vt vel contra illud totum me pellere poſſem,
Veloci aut fugeret funditus inde pede.
Magnuſq́; eſt dominus mundi rectorq́; paterq́;,
Iudicium atque ejus conditur omne viris.
Et quà lætaris diro ferit acriter ictu,
Etſi delitias conſerat altus amor.
Continuæ pœnæ ſubſunt mihi tempora longa,
Ex qua quinque anni præteriere mihi.
Ac ſi hodie adfuerint, fugerent me gaudia cuncta,
Poſt tepidos Soles vel mihi frigus agunt.
Diverſos ducunt cæco molimine caſus,
Vt Veneris fruerer munere, ſi quod adeſt.
Conſervator opum Veneris ſine jure vocabor,
Delitijs expers omnia qui cupio.
Ob Venerem nullas cuiquam fudi ipſe querelas,
Quæ extinxit noſtram ſemper amara ſitim.
Non autem hoc doluit, ſed pœnam incurrit in acrem,
Hoc nam quod cupio denegat illa mihi.
Nec mereor, carpat noſtrum reprehenſio pectus,
Ex duro nullum robur adeſſe poteſt.
Et veluti ad Venerem quiſquis ſua pectora deſert,
Vtque poteſt ejus juſſibus obſequitur.
Fortunæ caſus me prorſus fecit abeſſe,
A Veneris flammis, quæ mihi lux aderant.
Has fatum extinxit rerum meliore ſub arte,
Nec dubito Venerem vel doluiſſe nimis.
Non Venerem, ſolum fortunam non queror atram
Ejus deſeruit me quia ſæpe favor.
Nec languere quidem, nec vult me forte jacere,
Sed Venus extinguit omne ſalutis opus.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, mundum ferat ille magiſtrum,
Qui ſpem omnem prorſus linquere vult Veneris.
Talis namque fides perſtat vel ſemper amoris,
Vt deſiderio quis ſibi figit eam.

ELEGIA XVI.

ENvidiam alterius, vel quæ ſibi gaudia ſumit,
Nititur atque ejus ſumere amicitiam.
Eſt opus ut prorſus vel gaudia deleat ipſa,
Imo etiam ut ſemper deferat illa dolor.
A ſpe qui eſt longè, nimiumq; movetur ab illa
Delitiæ ſit adhuc immemor ipſe ſuæ.
At ſi ille eſt præſens, oculos verſatur ob ipſos,
Ejus amicitiam vel nimium duplicat.
Sunt tria quæ Venerem depellunt longius ipſam,
Damnum, & forte timor, & ſine jure ſcelus.
Quiſque ſuo ſtat ſæpe bono pronuſq;, probuſq;,
Nec bona tunc quærit quæ dare damna queunt.
Triſtitia in magna robur nil ſufficit ipſum,
Vt nil quæ inde placent vel ſibi quiſque ferat.
Nec noſtræ vires ita nos vel cogere poſſunt,
Vt faciunt odium ne fluat ex Venere.
Eſt & iniquus homo ut vitam ſibi depulit ipſam,
Atque Deum temnit qui ſibi ſtat dominus.
Hoc mens ipſa facit ſæva ut compellitur ira,
Se ut temnit primum qui ſua ſic coluit.
At poſt ſe ſimilem ſibi quiſquis amatq;, probatq;,
Sic ut vel nanus membra Gigantis agat.

Aſt hic tanta poteſt in nos ſua roboræ torquens,
Mentem vt vertamus ſæpius intra odium.
Atque ut fortis homo æquali qui eſt robore ſecum,
Cum ſævo hoſte ſibi quem vel adeſſe videt,
Alter vel donec totus trudatur ab armis,
Æquum illis nunquam judicium eſſe poteſt.
Sic nec ego poſſum Veneri ſuffragia ferre,
Intra odium, & Venerem nil meminiſſe valeñs.
Horum quiſquis adhuc tanto eſt mihi jure ſuperbus,
Vt quis ſit major noſcere jam nequeam.
Vltimus in bellum non adfuit ipſe Cupido,
Armis aſt odium proſiluit nimijs.
Atque illum in totam ſubito dejecit arenam,
Illum nec vidi ſurgere poſſe nihil.
Non decepi illum, nam crevit amore voluntas,
Adfuit auxilio tunc citò noſter amor.
Clamavitq́ꝫ odium, & quantum tardaverit, inquit
Nunc odium tollat qui mihi ſæpe metum.

EPIGRAMMA.

Supplico ſæpe Deo, ut mentem mihi ſubtrahat omnem,
Atque ejus juſſu vel mala jam fugiam.
Atque illam pariter quæ me ſine mente reducit,
Dimittens Venerem quæ daret ipſa fidem.

ELEGIA XVII.

Nemo poteſt altum decoris conſcendere culmen
Cui non eſt virtus, nec genus, & nec opes.
At virtus melior, cunctos & numine vincit
Abſque alijs equidem vel ſibi nulla poteſt.

Sunt aliæ pretio in multo virtutis ob ignes,
Sicq; valet robur omnibus eſt ut opus.
Sic valet atque genus, quanto eſt præſtantius ipſum,
Nam virtus hominis dat quoque cuique gradum.
Vt pulſare fides nec erit jam quiſque peritus
Vel ſi illas alio tempore non tetigit.
Non capitur nomen vox fortè ut perſonat ipſa,
Sed cithara ut pulchra dulciter arte ſonat.
Sic quiſquis ſecum præſtanti eſt numine mirus,
Atque opibus caruit, & genere eximio.
Non vires defert ut vel ſua pectora monſtret,
Virtute huic ſemper eſt opus inde viro.
Et ſunt, & vel erunt, alia qui parte viciſſim,
Qui bona habent, generis & decus alterius.
Et cum nil valeant quærunt ſibi turpius omne,
Abſque probo, turpe eſt quidquid adeſſe poteſt.
Culpam & naturæ tribuunt vel ſæpius omnem,
Sed bonus eßet enim, neſcit at eſſe ſibi.
In mente eſt etenim ſemper ſapientia fulgens
Abſque ullâ culpâ robore quiſque caret.
Virtus extrema ad medium ducitq; vehitq;,
Difficile eſt ad opus, noſcitur & minimum.
Cum quis id agnoſcit virtutem amplectitur ipſam
Menſuram ut quid agit continet ille ſuam.
Eſt homo, ſed dives, minus aſt ut munera fundit,
Vt nec avarus adeſt ſumptibus at fatuus.
Et vitium, & virtus deſumitur actibus omnis,
Poſt at opus remanet ſubdita debilitas.
Non etenim virtus Muſis adquiritur aptis,
Nec Vates illam dulciter arte docent.
Hanc illi at retinent vitium qui denique linquunt,
Virtuti atque hærent ſemper amore boni.

Nec dubitant equidem turpem ſæpe eſſe pudorem
Virtutis, ſed amant eximium pretium.
Non hac ſede ſedet, qui toto eſt pectore ſtultus,
Qui longè diſtat delitias nec habet.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, ſemper conabor ubique,
Ne dolor à noſtro pectore diſtet atrox,
Nónque puta potius noſtros crudeſcere caſus,
Majori damno ſtat pudor ipſe meus.

ELEGIA XVIII.

SI Deus aut animam noſtro de corpore tollit,
Nullum auget noſtro non niſi de genere.
Nam me qui vel amant non ſic ſunt pectore proni,
Vt vel non ſit opus dicere, plange, dole.
Quam minima eſt noſtro merx jam conceſſa labori,
Me nam nemo dolet planctibus aſſiduis.
At ratio ſi nulla ſubeſt his cognita tandem,
Non culpa eſt illis ſi nec amare queunt.
Lugeo ſæpe etenim, tacito premor undique caſu
Intra me & lachrymor mutus ut & ſileo.
Firmaviq; illum, clypeus qui debuit eſſe,
Corda premens, & vox pectore nulla fluit.
Hic amor eſt noſtram qui frangit robore mentem,
A te nónque putem jam vel amore coli.
Quare & ſpe careo, vita & ſine munere perſto,
In te ſpes quoniam dat mihi corde premi.
Ex his qui Venerem tractant, volo ſorte doceri
Huic ſi eſt forſan amor qui ſine ſpe premitur.

Etſi

Etſi etiam vivit, nam verè haud deperit ille,
Cur hic vel Veneris non dat amore notas.
Non jam plura loquar, ſed quiſquis cogitet iſtud,
Damnum ejus tali qui jacet exitio.
Heu me! nam ſemper ſunt cuncta pericula noſtra,
Nec dubito nullum plangere noſtra mala.
Eſt Veneris damnum minimum ut plebs judicat ipſa,
Nam paucos dirus ſuſcipit iſte dolor.
Nec ratio hunc patitur, nec ſentit corde dolorem,
Nam ſeipſum ſolum cernere quiſque poteſt.
Ille necis ſentit ferventes jure labores,
Qui laqueos ſperat colla per ipſa feros.
Quique bonis fruitur ſemper ſibi gaudia nectit,
Illi nec tandem ducitur iſte dolor.
Eſt equidem verum ſi mente id pendimus ipſa,
Præteritos multos vel toleraſſe necem.
Noſcemuſq; illum, quo jam cecidêre, dolorem,
Illis auxilium cùm fera mors fuerit.
Magna abſque hic cauſâ nil magnum ſurgit in orbe
Quare quiſque ſinum noſcet ubique ſuum.
Qui nil ſorte timet, refugitq; Cupidinis arcus,
Hoc ardore dolor vel ſibi major adeſt.
Non medicus poterit vel ſit nimis ipſe peritus,
Ægroti ingentis vel mala ſæva pati.
Sed ſignis ſaltem, vel qua manifeſtius aſtat,
Quo ægrotus premitur judicat iſte malum.
Sic eſt ille acres qui non cognovit amores,
Nil ſentit, damnum ſed videt ipſe ferum.
Ejus qui immenſos Veneris ſibi detrahit ignes,
Quæ ſibi conſilium ſemper ubique negat,
Vtque arcus pellit telum, celeremq; ſagittam,
Quantum vis ejus ſufficit ipſa ſibi.

Caſti hominis ſic dulcis amor, caſtæq; puellæ,
Quantum cogit amor his manet ipſe diu.
In Venerem mens nulla valet, ſapientia nulla,
Namque aliter David damna ſua effugeret.
Nec plures docti tot maxima geſta tuliſſent,
Si in Venerem quodvis robur adeſſet adhuc.

EPIGRAMMA.

PRudens, nam noſter vix noſcitur ipſe Cupido,
Abſque ullo merito denique forte cadet.
Vt doleo noſtris illos ſermonibus angi,
A me qui laudes non Veneris videant.

ELEGIA XIX.

FOrtunam, accipio, multos onerare querelis,
Ob dirum & durum quod facit aſpera opus.
Cúmque illâ voluêre ſimul magnum icere fœdus,
Vt cunctis eadem ſemper & una foret.
Naturamq; ejus nequeunt meminiſſe ſuperbam,
Quæ alta premit, fervens alta vel ima facit.
At qui hoc teſtatur, nilq; æquo pectore ſuffert,
Cuncta ſibi linquat, atque bonis careat.
Non Deus inſtituit, non ipſe ita condidit orbem,
Illum ut non premeret vel dolor horribilis.
Plusq; eſt exitium cuivis, quam lucra ſuperſunt,
Vt veri eſt ratio, mens quoque ſtultitia eſt.
Qui ſeſe in mundum vertit, ſtulteq; fureſcit,
Crux illi eſt dæmon ſi tenet ille fidem.
Perfecta in mundo tandem bona credit ineſſe,
Cúmque mori ſtatuit hoc habet ex opibus.

Si quis fortunæ figit clavo undique firmo,
Velocem ut toto pervolat orbe rotam:
Illum nempe decet vel ſemper ſcandere in illam,
Vel damnum patiens iſtud ut inveniat.
Qui non ſunt ſimiles non tali pectore perſtant,
Viribus ut geſtent pondera tanta ſuis.
Inſtrumenta ſtruunt queis non deſcendat ab alto,
Quem falſum ſecum jam decus accipiet.
Non fortuna ſuos linquet ſub tempore motus,
Nec faciet planum quod patet in cumulum.
Et cum vota ſimul perſiſtunt ordine in uno,
Non aliud proprio robore preſſa facit.
Quæ ruit, ipſa domum reficit, nimis expolit ipſam,
Quæ vacua in parvo tempore tota cadet.
Qui deſertus agit, non aurum quærit amœnum,
Horrea ſæpe implet, vina, oleumq́; capit.
Non latus accingat ſplendenti turbidus eſſe,
Vt ſtultus debet vivere jure ſuo.
Fortunam hic dubitat bona poſſe repellere fixa,
Et penitus manibus trudere quæque ſuis.
Quem fortuna videt, ridenti & ſuſcipit ore,
Ingenio fælix vel putat eſſe ſuo.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, ſimilis mihi Tantalus extat,
Votis hic fervens ardeo qui aßiduis.
Neſcio cur totis mihi ſunt augmenta diebus,
Cùm mihi ſit propius ſemper ineſſe necem.

Elegia XX.

PRæteriti quidam laqueo ſua corda dedêre,
Vt fugerent nimium quæ mala mundus agit.
Vel quia viderunt totamq́ pateſcere portam,
Qua portum accipiunt plurima vota ſuum.
Non me namque decet mundi hujus linquere ſedem
Divinum ut poſſim quærere corde bonum.
In te eſt omne quidem, fidei nec libero legem
Hoc video, quoniam ſenſus es ipſa meus.
Gratulor ipſe Deo quod jam ſine pondere mortis,
Ante animam teneo gaudia cuncta mihi.
Ille eſt omne bonum poſtremum, & denique firmum,
Noſtra in quo ſolum corda manere decet.
Ille eſt quem ſemper votis nempe appeto cunctis,
In quo vel damnum ceſſat, & omne bonum.
Mens mea non alio cernatur currere ſenſu,
Si extra ſe eſt aliquid non probat eſſe bonum.
Tanto namque gradu meus eſt dolor undique fixus
Aſtent ut tandem vel mala grata mihi.
Vt ſi tunc vellem vel mortis jura ſubire
Non poſſem, quoniam ſtat mihi clauſa ſimul
Aſperitas ingens, ingrata, & pectora vivunt,
Portam ideò haud pulſo quæ ſit aperta mihi.
Senſus nempe veri oſtendunt me numinis alti
Non ſervare manum, ferre nec auxilium.
Diſſimilem jam nemo ſibi vel quærit in orbe,
Ergo hæc quis ſecum vel ſibi jura ſecat?
Aſt ut pronus ago, votis ruo denique multis,
Quam vel amo votis ſtat quoque tarda meis

Et tardabit enim, nulli dabit ipſe Cupido,
Quæ ſecreta ſibi continet omnis amans.
Quæ niſi divino non ſiſtunt corpore fixa,
Vel Veneris ſtellæ ſubdita cuncta ſacræ.
Vtque ignis ceram ferventi devorat æſtu,
In ſphæram ſplendens appetit ire ſuam.
Sic nunc noſter amor me punctum temporis optat,
Vtque poteſt vento dat ſua vela poli,
Vt portum attingat votis quem ardentibus optat,
Non portum affigit anchora me extra, alium.
At ſi vel penitus jam linquere littora poſſem,
Hoc certè in pelago naufragus inveniar.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, verum tibi denique narro,
Si Veneris noſtræ cernere jura potes.
Vix credam mecum te non ſentire dolorem,
Nec mihi delitiæ jam Venerem abjicient.

ELEGIA XXI.

IAm bona ſæpe voco, ſi qua ſcio vivere ſede
Atque malum ſileo vel ſine jure mali.
Non maledicta quidem delectant corpora noſtra,
Nec clamare licet, nam mihi cauſa latet.
Non ut vel coner nec plurima commoda ducam
Mutis & ſurdis nil quoque clamor agit.
Nam bonus eſt nunquam vel tali nomine notus,
Augent hunc etenim vel ſua jura nihil.
Lex Chriſti offertur Mauris, datur omnibus Afris,
Quam capere haud tenui funditus aure volunt.

At virtus tacito ſemper pede provenit ingens
Improbus, & ſtultus pellit ubique probum.
Et Salomon dixit, Subſtat ſapientia paucis,
Virtutiſq; hoſtes plurima turba manet.
Te & ſtultum cuncti, & pariter ſine mente vocabunt,
Si à cunctis hominum moribus unus abes.
Sic vitium eſt ingens virtutem ut vicerit omnem,
Commoda & è toto depulit orbe decus.
Hanc pauci norunt, paulatim & deperit ipſa,
Pigritiæ in frigus, non calor ullus adeſt.
Eſt vis tanta horum, qui illum vel funditus urgent,
Vt cujuſque quidem robora nil valeant.
Quod ſi vis dicam quod vulgo dicitur ipſo,
Ille ruat, qui altum non timet ipſe decus.
Defunctos nemo privet virtutis honore,
Invidia abſentum non licet eſſe viris.
Hoc opus at fœdum vix eſt qui ſufferat ullus,
Viſcere, quo invidiæ non ſibi fœtor ineſt.
Non vivam laudant, virtutem qui accipit ipſam,
Illi hanc ſed potius detrahere inſtituunt.
Si illuſtre at factum penitus non fundere poſſunt,
Fœdant probro illud cui bona cuncta tegunt.
Virtus & bonitas ſtirpem amiſêre feracem,
Defecêre nimis corpora nunc hominum.
Et Deus à nobis vix quemvis noſcit honorem,
Morſq; arctis cogit nos fera ſub manibus.
Quod Deus efficit præter cœli apſidis orbem,
Ex proprio amiſit robore robur adhuc,
Deperit & Sophia, experientia deficit ipſa,
Vita brevis, cujus tranſit & medium.
Mens at Ariſtotelis fulgens ubi forſan habetur?
Eſt Plato ubi, & Seneca, magnus & Origenes?

Qui

Qui & Sampſonem etiam toto oſtendemus in orbe;
Quis forma eſt pulcher Abſolon ut nimius
Lynceus ille fuit quem nil vel denique fugit;
Quod non acri acie cerneret ille ſua.
Atque intra pelagus ſpatium ſine fine videbat,
Qua præſens major tunc quoque vita fuit.
Ille eſt inſanus, mortem qui haud cogitat ipſam;
Cum res depereat qua vel in orbe ſumus.
Vt ramus, pomumq́; ſua arbore decidit omne;
Si quis radicem diſſecat arboream.
Nos moriemur enim, moritur quod nos vehit omne
Atque fugam mundi ſic Deus ipſe docet.
Nam quod nos ducit mortis prolabitur armis;
Natura & ſenſum deficit ipſa quidem.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, nil jam mihi ſufficit unquam;
Inveniam ut fontes ſæpe tui decoris.
Quidquid es, ipſa mihi vix poſſum dicere quantum;
Sit mihi delitijs atque ideo id ſileo.

ELEGIA XXII.

O Mors, multorum quæ extas medicina malorum;
Fortunæ adverſæ diceris ipſa ſalus.
In me ne inſurgas, legem ſed conſpice veram,
Inclina in me aures; ſupplico namque tibi.
At tu illum vitas, qui te clamatq́; vocatq́;
Qui longè & refugit hunc quoque ſemper amas:
Obvius ut tibi eam conor noctesq́; diesq́;
Vt dulci incutiar vulnere forte tuo.

Hic meus iſte dolor penitus nequit ipſe perire,
Ni mala majori robore vel ſuperent.
Non alio damno puto labi corpora noſtra,
Sed ſolum cui inſit vel ſine fine malum.
Quod mentem obturbet ſenſum dematq́ doloris,
Et videam nobis eſſe ſalutis opus.
Aut dolor hic alius cupio ut jungatur acerbus,
Aut precor hic mortem me ſinat ipſa mori.
Tempore me nullo nec mente revolvere cogat,
Damnum aliud vel quod longius haud ſit adhuc.
Lætitiam amiſit, lachrymas deducit amaras,
Nec volo ſentiri, cuncta ſimul fugio.
Te precor ut ſtudeas miſeris caſibus atris,
Hoc peto, quod poſſum ſuſcipere hic facilè.
Nec res parva quidem eſt, ſi vis mea nectere corda,
Solvere majori me potes ipſa malo.
Talis es, ô Nympha, ut cunctas mihi demere coner
Delitias, mundus quas juveni tribuit.
Sæpe tuo noſtrum torquetur pectus amore,
Atque tuum corpus hic colo ut ipſe deam.
Quapropter crimen ſi in numen conſtruo, dirum
Hoc fateor, quoniam pœnituiſſe ſat eſt.
Nec qui pœnituit veſtræ jam ſentiat eſſe
Mentis opus contra quæque venena mihi.
Quidquid difficile eſt mentem mihi mutat & urget,
Ne noſtrum doleas te precor ipſa malum.
Plangere ſi incluſum me quiſquam conſpicit uſquam,
Gaudia cogit amor me memorare ſua.
Et nobis ſic ſemper amor ferus undique ſubſtat,
Vt faciat ſtultum noſtra dolere mala.
Nemo ergo invideat noſtris ſic caſibus vltrò:
Nam dolor ipſe meus eſt minor abſque tuo.

EPI-

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, amor ipſa pericula monſtat;
Quotquot amans quivis ſemper habere poteſt.
Corde hæc accipio, quæ mentem rodere poſſunt,
Quæ ut ſileo, nimium tunc mihi ſigna patent.

ELEGIA XXIII.

OB Venerem nimium nihil eſt mihi vivere certum;
Nec me ideò credas inde timere necem.
Spes mea paulatim diſrupto languida ſenſu,
Me fugere intentat non tamen ipſa latens.
Sed malè jam cedant huic præmia grata doloris,
Cùm nec vulneribus ſit mihi tuta ſalus.
Non mora venturos vetuit quoſq; undique caſus;
Creſcunt vota quidem, fit dolor atque duplex.
Hac me ſorte Deus tandem fecitq; tulitq;,
Vt ſolum ſervet pectora noſter amor.
Atque aliter faciens vitam comitatur amoris;
In reliquis ſemper eximiè, & nimium.
Ardeo ego Venerem, nec me modo diligit illa,
Ob quam fœmineum diligo ſæpe genus.
Hoc tamen à cunctis ſemper noſcatur ubique,
Me illam velle quidem quæ mea nil vel amat.
Conqueror & Venerem ſemper vel fasq; nefasq;,
Iure & præſenti, jureq; præterito.
Non quia vel quovis fuerim ſub tempore lætus,
Sub nullo friget vel mea flamma die.

Prolapſum ob tempus nil conquerar, actus, amorem,
Favit namque mihi, læſit at ipſe timor.
Erubui, atque ideo texi mihi ſemper amorem,
Non ulli robur vel dolor hic patuit.
Triſtitia ut tandem finirem tempora noſtra,
Aut juſto Venerem jure meam querer.
Vult ut amem toto qui ſum neglectus amore,
Atque ut amans, perdam gaudia læta mihi.
Negligo me ſemper, nullo aut ſolamine ſurgo,
Præter te quidquid vel Deus ipſe creat.
Noſtri & neglectus cauſam tibi defero cunctam,
Plus at amo, hoc dubitas? jam mihi mitte ſcelus.
O boni amatores! ne mente aut decidat ipſa,
Hoc tantum, atque urgens aſperitatis opus.
Ipſe loquax, annis ut murus ſæpe duobus
Iamq; fui haud credas vel dare damna necem.
Hic ego ſum qui animam liquiſſem protinus omnem,
Quæ magnum membris eſt onus ipſa meis.
Sed non infælix tandem ſtat longius hora,
Commodius fuerit jam mihi forte mori.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, multi cecinere Poëtæ
Eſſe in principio quodque bonum Veneris.
Dico ego delitias illud propè nectere dulces,
Atque ut vota cadunt, illud ubique mori.

Elegia XXV.

VEllem aut centum annos, me, poſt natura dediſſet;
Pejori mundum nam puto abire pede.

In

In minimum creſcens, neſcit vel protinus ipſe,
Quo minimam ſedem deprimat ipſe ſuam.
Et video juſtæ vel præter pondera mentis,
Pravum adferre donum vel prope ſupplicium:
Iuſtus nempe fugit, ſpeluncas quærit opacas
Ob mala, quæ nunquam vel ſibi mente tulit.
Ille eſt ſtultus enim, voluit qui pondera mentis
Notus ubi fuerit appoſuiſſe malè.
Cernere mente decet, probra illum effundere ubique,
Nemo hunc abſque probro vel tolerare poteſt.
Pravus homo debet clamari voce tubarum,
Ne penitus forſan fallat & hic alios.
Tot ſunt illi etiam recto qui nomine ſubſtant,
Queis ſi fama nocet, ceſſat ubique tumor.
Purus amor tentat fictum corrumpere amorem,
Qui ſolum niteat forte colore boni.
Et tunc caſta fides ſervatur pectore toto,
Eſt enim qui referat turpia facta ſono.
Ille pius, rectus, juſtusq́;, probusq́; vocatur,
Qui ſtudet ut nunquam ſint mala quæque probis.
Qui & veniam tribuit crimen cui admiſit acerbum,
Omnibus & vitijs unica cauſa ſubeſt.
Virtutem ille colit, famem qui exhorruit atram,
Quod certè nec habet quem pudor ater habet.
Probra igitur nunquam linquant oblivia magna:
Nam virtus hominem monſtrat ubique malum.
Naturæ in vitium motu deducimur ipſo:
Sed turpis famæ nos movet ipſe timor.
Fælix ille, bonum procedit cujus ab ore,
Et dirum ut novit, nuntiat ille malum,
Dat turpe indicium moritur qui caſibus atris,
Tædia, quem dicit mos malus, interimunt.

Ira arſit, ſceleris ſummam quin ſenſerit omnem,
In quo vel forſan ſe videt eſſe malum.
Vt qui in ſupplicio ſocium videt ipſe perire,
Quem forſan duris criminibus ſuperat:
Indignumq́; vocat caſum, facinusq́; ſuperbum
Tali illum mortis crimine damna pati.

EPIGRAMMA.

TEmpore præſenti lætus non pectore vivam;
Semper ero quoniam præterito ſimilis.
Quod quoniam credo, reperi nec denique tale
Me, & mundum totum deprimo, verto, tero.

ELEGIA XXVI.

INter fortunam, jaceoq́; Cupidinis arcus,
Iam cado, jam ſurgo ut ſaxa per alta puer.
Triſtitiam ingentem, ſi & gaudia nulla reduco,
Nil mirum eſt equidem, nec ſtupor eſſe poteſt.
Illi ſum ſimilis qui tranat jugera ponti,
Quem flatu fervens Æolus unus habet.
Ne ſeipſum doleat, ſi ſe videt æquore lapſum,
Quem cæcus ducit, cæcus & ipſe cadet.
Non ut qui mentis divinam colligit auram
Secum, & virtutis delitijs fruitur.
Atque illum obſeruat, quem ignari denique lædunt,
Et doctos etiam linquit & ille malos.
Atque fugit pravos, qui ſtultis commoda præbent,
Cujusq́; ignobilis linquit & indicium.

De-

Delitias populi comitantur, & inde ſequuntur,
Me ante ipſum forſan non alios video.
Mentem ſæpe meam fervens dolor undique cingit,
Sic mereor quoniam vivere ſic volui:
Atque hominis finem tardo ſub tempore ſenſi,
Nullo vota ibant æthera jure mea.
Et ſimili tandem ſemper favêre miſelli,
Quem natura dedit his vel ineſſe prope:
Verſusq; in mentem jam tali me induo veſte,
Vtque illos ſic me ſcire facit vitium.
Delitias mea vota ſibi voluere ſuperbas,
Quarum aliud ſecum deniq; robur habent:
Et quas jam tenui, nullæ mihi jura dedêre,
Nec ſerio cunctæ deperiere mihi.
Qui rate ſub minima pondus locat æquore magnum,
Nam natura agitur nil ſibi ferre poteſt.
Divitias qui optat dextrâ conjungere amari,
Nunquam hic conſpiciet proſpera vota ſua.
Non læto vivent illi ſub pectore tandem,
Fortunæ & cupiunt qui bona corporea.
Omnes alta volant ut protinus illa ſequantur,
In ſe & ſuſcipiunt turpiter arma necis.
Ceu ægrotus item medicam qui haud calluit artem,
Pro vita ſumet dura venena necis.
Sunt & amara illi vel dulcia mella palato,
Et dulcis pariter piſcis amarus ineſt.
Vilia qui ingenij ſummo molimine tentat,
Non ut ſumma ſibi gaudia mentis habet.
Quod verum eſt, nulla tandem ſibi percipit arte,
Efficit & ſervam, quæ ſibi ſtat domina.
Delitias hominis linquit qui hæc gaudia linquit,
Parte animæ quoniam nunc homo nomen habet,

Sicq́; ipſum amittit, qui ſi non protegit illa,
Nec frugi mentis ſufficit ille ſibi.
Séque ipſum interimit totis qui eſt moribus ater,
Quod placet hoc peragit, cætera deſtituit.
Virtutem tollit, vitio vel firmiter hæret,
Si gaudet minimo tempore cuncta cadunt.
Quod facit adverſo ſibi ſtat conamine ſemper,
Nec qua deſtruitur percipit ille necem.
Et cui juſta pedi ferri vel debet aluta,
In capite ut veſtis ducitur egregia.
Ut qui herbas ſtulto perquirit pectore multas
Ad pelagus vaſtum, quos ſibi ſylva tenet.
Presbyter utque etiam feſtorum numina quærit
In feriys, ſacros linquit & ipſe libros.
Hic hominis gaudet qui forſan nomine dici,
Quæque decent homines delitias recipit.
Bruta ſinit, campoſq́; ſimul, ſimul omnia linquit
Gaudia, nec minuit, nec ciet ipſe ſua.
Gaudia namque hominis mens eſt, ſola ipſaq́; ſubſtat,
Ille ut vel toto pectore vera tenet.
Has at delitias auget ſapientia ſemper,
Sed pereunt ſi ipſis non amor ipſe ſubeſt.
Si quod opus lectumq́; facit, rectumq́;, probumq́;,
Et factis ſemper gaudeat ipſe ſuis.
Quidquid & eſt hominis proprium ſibi ſumit ubique,
At perfectus erit, ſi hæc ſacrat ipſe Deo.
Vita hominis nullo ſemper jacet aucta dolore,
Imperfecti hujus gaudia at orbis habet.
Vitæ quiſque gradus, cumulat vel pectora morbis,
Aut mutat ſtricta qui hoc capit ipſe manu.
Aut moritur qua ipſi veniunt ſua gaudia læta,
Quæ ex ſe vel nunquam jam ſaturant animam.

Vt bona divina ante uſum ſæpe ipſa tenentur,
Quæ poſſeſſa quidem ſunt dolor eximius.
Stulti etiam cuncti deſumunt gaudia quæque,
Quodq́ boni ſimile eſt appetiêre malum.
Spem lætam & referunt vel quos decet inde timere,
Tunc bona ſuſcipiunt cùm ſibi ſpes fluitat.
Imò quod multis optant ſæpe undique votis,
Pro immenſo perſtat ſæpe dolore ſibi.
Cùm bona cuncta optent, nec partem forte notarunt,
Et pro delitijs ſtat quoque ſæpe dolor.
Gaudia ſed quædam delinquunt gaudia quædam
Quam potius forſan deſtituunt alia,
Et qui delitias vehementi pectore tentant,
Non ſe his ſolantur, ſi hæc ſibi forte placent.
Quo magis at fælix illis homo gaudet ubique,
Illis ſic hæret fortius ipſe dolor.
Longius aſpiciens calles ſine colle viarum,
Hos forſan rupto colle viator adit.
Nam carnalis amor pœnas ciet undique ad atras,
Spemq́ etiam cunctis datq́ probatq́ ſuam
Primusq́ affectus, ſubſtant mortalia vota,
Illi haud ſuſpicio eſt quem citò pœnituit.
Sæpe decus magnum conamina magna ſequuntur,
Divitibus ſolum vellera clara patent.
Eſtq́ dolor mortis rapiuntur ut omnia jura,
Sunt mundo domini ſerviat ubiq́ ſibi:
Corporis at ſplendor vilis patet omnis, & aſtat
Illi vel nullo jam date corde fidem.
Qui bonus eſt, firmo perſiſtit robore ſemper,
Temperie & florent undique ſemper aves.
Iam vili facio ſplendorem, numen & oris
Deperit omne brevi, deſtruitur nihilo.

Paucæ ejus fruges oculos ſolantur amantum,
Et parvo damno cogitur ipſa ſalus.
Oſtendit corpus minimum vel robore poſſe,
Quod virtute quidem vel fera jam ſuperat.
Et quoniam eſt dominus, nimium ne forte labaſcat,
Hac nam parte feræ deficiunt potius.
Eſt animal rationis homo, mortale, caducum,
Eſt carnis ſpecie beſtia, fœda, rudis.
Atque animam ratio ſecum cohibetq́, premitq́,
Hac parte & ſecum res ſibi ſunt ſimiles.
Quantum finitum infinito hærere videtur,
Cúmque illo æquali ſubſtitit in pretio.
Sic aliquid carnis poterit vel denique jungi
Cum divino animæ numine perpetuæ.
At ſi non præſens caro tangere ſufficit una,
Delitias ſenſus ſive ferens & agens.
Notitiæ atque aliæ nil ſunt per ſe undique cæcæ,
Tres ſunt delitiæ, ſed capit inde duas.
Gaudia ſunt æqua, expugnant nam ſæpe dolorem,
Virtus ſi hæc neſcit ſunt bona nempe nihil.
Cuncta implet virtus, ſine qua nil dulce pateſcit,
Quæ alto in theſauro forte locata viret.
Ergo quantum animam ſecum caro devehit ipſam,
Propter delitias perficit ejus opus.
Non autem eſt ratio, proles ſed noſcitur ejus,
Improba pars bruti fert rationis opes.
Illas delitias caro quas ſæpe appetit una
Quiſque videt, dubitat delitias animæ.
Illud quod tandem vel nulla deficit hora
Perpauci norunt, tangitur & minimum.
Inſcitè multi hoc jam dimiſere viciſſim,
Qui ſapit at temnit hoc quia non tetigit.

Sic

Sic viles quando ſummos comitantur honores,
Temnunt quæ longè gaudia pellit honor.
Spe jam quiſque ſua ſemper lætatur ubique,
Stulto illasq́3 aptat pectore delitias.
Namque pyrum reperire putat ſub culmine fagi,
Atque Afri truncum quà ſibi Gallus adeſt.
Vnum namque bonum eſt vallatum ſepibus altis,
Nec ſunt delitiæ ni dolor extet ibi.
Qui plura hæc norit jejuno pectore torpet,
Et lætè vivunt qui minus hæc capiunt.
Sæpe prius quàm ullus virtutem ſentiat altam,
Aſsidet in noſtris viribus, hic, vitium.
Et ſi vel ratio ſub tempore labitur ipſo,
Defectus dubiè noſcimus inde ſuos.
Tempora dum vivunt vitijs quoque corpora fœtent,
Abſque homine exiſtit, inq́3 homine hic habitus.
Atque anima & corpus ſibi ceu thoraca reſumunt,
Queis bombyx pulchrum tunc habet inde nihil.
Qui ſunt qui tanta creſcunt virtute micanti,
Vt ſint vota quidem ſæpe viris vitia.
Pars major, ſic credo quidem, ferme undique novit,
Quod perit atque ſapit hoc nimis eſſe bonum.
Et quia pravus homo eſt, bonitas ſibi diſplicet una,
Namque bonum haud cernit quod capit illa ſibi.
Principio ſolum torquetur ſæpe voluntas,
Atq; habitum, vellet, ſi Deus ipſe favet.
Senſibus exiſtunt hæc gaudia dulcibus alta
Iucundum, & mirum quæ comitantur opus.
Atque his delitijs non ſolus ſpiritus hæret,
Senſibus at ſubſtant corporis eximiæ.
Vtque has quiſque poteſt animo ſibi ſumere toto,
Si id curat, minor eſt, ni bonus actus adeſt.

Hicq́ʒ actus binis ſurgit laudantibus ingens,
Sumi nam virtus non niſi mente poteſt.
Et ſe ipſum penitus tandem obturbare videtur,
Qui decus extollens non vehit ipſe ſonum.
Et quidquid ſeipſo nimis optat creſcere ſecum
Filius atque nepos, bos, canis atque lepus:
Eſt ut amor, ſic ſæpe bonum ſibi poſtulat ingens,
Seq́ʒ ut amat, nimium linquit ubique bonum.
Vtque bonum exoptat damno ſaturatur iniquo,
Damna à ſe, vitam poſtulat ex alio.
Virtus delitias, & ſecum commoda defert,
Atque ideo virtus, & bona ſumma placent.
Sæpe in delitias amor atque in commoda ſurgit,
Mens ſola at verum noſcit ubique bonum.
Sed non ſunt nobis hæc dulcia pabula vitæ,
Principio quoniam vel fatua eſſe patent.
Iam optat delitias & noſtra pericula ſentit,
Hoc perſtat ſemper cura labore gravis.
Atque his delitijs ſtulti haud ſedem invenêre decentem,
Expertes nullo ſunt quia ſæpe gradu.
Cúmque fidem linquant, his experientia nulla eſt,
Eſſe inſenſatos his ubicunque patet.
Vtque etiam ægrotant vel morbum attingere inhorrent,
Et ſub pauperie divitias cumulant.
Et fœdi & molles ſemper ſibi grandia cogunt,
Lætitia à ſeipſis longius una volat,
Quiſque amat ut forſan vel delectetur ubique,
Cúmque animæ propriæ non bona ſentit adhuc,
Corporis hæc quærit, ſeſe his armatq́ʒ, tegitq́ʒ
Atque alijs etiam quæ ſibi ſtultus habet.
Quæ quia vel nodo forſan junguntur in uno,
Hæc res eſt hominis maxima tota ſibi.

Per

Per ſe quiſque etiam dum ſpem ſibi continet altam,
Mens cuivis proprio ſtatq; ſedétque loco.
Pro parte & meliore locat ſibi robora mentis,
Vt dominum ſemper cuilibet eſſe decet.
Si dare quod debet, vel multo munere præbet,
Quo plus id tentat ſic magis illa nocent.
Per ſe ignobile opus mærorem inducit acerbum,
Quem qui plus noſcit ſentit ubique magis.
Vt ſtultus per acum intendit dimittere filum,
Sic agit hic oculos quò magis inſtat ibi.
Quilibet affectus majori accenditur igne,
Corde in ſubtili quàm rudi in ingenio.
Percipitur quoniam proprio ſua ſemita greſſu
Aut Odij, aut Veneris, qua fluit omne malum.
Dum ſolum mentis vel fruſtrà jura feruntur,
Non in virtutem nec venit in Sophiam.
Quod placitum eſt ſolum majori noſcitur arte,
Non eſt quod doleat nec mala lite ferat.
Si Deus at ſtultum nunquam defendere tentat
A feritate famis, à feritate ſitis
Non alius dolor illi aſtat vel durius unquam,
Ni circa has forſan ſit ſitus ille ſibi.
Ergo homo vel culpam ſibi ſumit ut omnia noſcit,
In ſtultum hoc quoniam ſæpe dolore manet.
Eſt brevis huic Sophia & mentem in ſe conſtruit omne
Quod multum eſt quiſquis culpat & omne parum.

ELEGIA XXVII.

DIves ut in prolem ſtudium ſibi collocat omne,
Vultq; illi ſolum vivere divitias.
Vt mors at tandem prolem illi decipit ipſam.
Donat opes pariter gaudia cuncta ſecat.

Sic ego qui prorſus jam jam mea gaudia fundo,
Te amittens mentis gaudia ſola meæ.
Non amor ipſe meus vel jam petit altera magna,
Imo cuncta mihi ſunt ubicunque mala.
Sic tua membra mihi Venus altis dotibus auxit,
Ante hæc ut quæ ſunt candida, nigra putem.
Illa etiam nitidi nigredo, ſplendor ocelli,
Vt rubram video, quæ aeria corda notat.
Fama nocet ſemper ſplendori cuique micanti,
Tantaq́ es ut nullus debitor eſſe queat.
Qui nimium tua laudet adhuc niſi ſummus amator,
Non aut hoc criſtas te erigere hic faciat.
Eſt mea vita mihi lachrymis luſusq́, madenſq́,
Te ſi amitto, etiam deſero & orbis opes.
Hujus quodquod iter ſemper mihi clauditur altè,
Si ſpes me fallit nullibi certa mihi.
Crimina qui admiſit, tutum & perquirit aſylum,
Hæret vel ſi ejus jam ſibi neſcit iter.
Sic ego vel ſimili fortunæ caſibus exto,
Turbor enim amittens ſive loca auxilij.
Non mentem cogit nunquam jam noſtra voluntas,
Quæque ſibi vires datq́, movetq́ ſuas.
Et quia ſæva odio mea jam nequit eſſe voluntas,
Quod valet hoc peragit, quam ratio ipſa juvat.
Viſcere triſtifero me jam natura refudit,
Vt te & amem, naſci me quoque fecit amor.
Neſcio cur tandem non jam modo fata coerces,
Vt facerent te etiam velle, & amare ſimul.
Supra ipſam Venerem duo maxima culmina quæro,
Horum in te medium jam reperire queo.
A ſpe vel minima nequeo vel denique pelli,
Propter votum ingens eſt quia & hujus opus.

Parte alia votum ſic tanto culmine ſurgit,
Vt nullam poßit vel tolerare ſedem.
Te vel quoque die me tandem forſan amare,
Ex alio inq́ aliud ceu rota curro cita.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, quando ſunt grandia vota,
Vt pœnam fugiant omnia ſuſcipiunt.
Atque ut habent quod amant proprio moriuntur amore
Atque in me ſolo jam tua, teq́ ferent.

ELEGIA XXVIII.

Iam dolor eximius mentem mihi depulit omnem
Nec dolet ingenium, nec revolare poteſt.
Ima illud decuit, penitusq́ ſubire profunda,
Nec labor hic planctu jam patet ipſe meus.
Nulla medela ſubeſt quoniam dolor improbus ardet,
Sic ut me in partes dividere aut nequeam.
Non una ſum ſede mihi, vagor vndique preſſus,
Ni in mortem, in vitam, quæ fugit, aßideo.
Vt datur at molli ut certamina in atra feratur
Ex validis unum ſeligat ipſe ſibi.
Cum quo ineat pugnam penitus dubitatq́, timetq́,
Et pavidus nullo conſtitit ingenio.
Sic ego qui vitam toto hic exhorreo corde,
Non hic corde queo vel tolerare necem.
Vivere ut intendo, mortem ut mea gaudia ſumo,
Vtque mori ſtudeo tunc mihi vita proba eſt.
Vt qui vel falſo tribuit cratere venenum,
Præceptori atrox in fera damna ſuo.

Vt notat at pœnam domini pietate remotus
Illius auxilio currit ubique citus.
Sic tu mens equidem per quam fugit undique ſenſus,
Ob tot damna ſimul quem ſine ſine quatis.
Iam proprÿs accurre malis, fer opemq́ ſecundam,
Sentiat ut medio vel ſua corde mala.
Sic ego ceu nauis, pelago concuſſa ſonanti,
Iam malo, & velo, jam caret illa duce.
Adverſo venti flatu non æquora tranat,
Et nautæ attonito pectore cuncta timent.
Quiſque ſuas vires tandem tentatq́, probatq́,
Atque metum in mentis vertit ubique facem:
Paſſibus aut centum hic prope littora vellet ineſſe,
Longe ille aut quantum ſtat furor Æolius,
Sic amor ipſe meus per quem cæca æquora ſenſi,
Deperÿt, poterat me dare in auxilium.
Sede ſua ratio penitus ceditq́, ruitq́
Adverſo flatu mens mea preſſa volat.
Nec mea vota ſciunt delectum prodere mente,
Num ſit vita mihi vel fera mors melior.
Natura in me etiam fraudes convertit, & artes,
Vt damnum fugiam, ſeligit ipſa mori.

EPIGRAMMA.

PRudens, non animo jam quivis deferet æquo
Vivere vel pariter, jamq́ dolere ſimul.
In pœnam mea vota ſuis ſunt greſſibus acta,
Vt dixiſſe aliquid jam tibi vel memini.

LIBER

LIBER TERTIVS ELEGIARVM.

ELEGIA I.

IGNARI & Venerem, atq; ejus mihi dulcia dona,
Munera dumq; ejus creditis eſſe nihil:
Me contempſiſtis quod forma verterer ipſa
Subdere méque ipſum delitijs facerem.
Omnino videor miraclum quodlibet eſſe,
Præcipuè ut quoſdam ſuffero corde gradus.
Morti non credo, quæ gratis ducitur ipſa,
Et Veneris pœnas gaudia ineſſe ſibi.
Ignisq; occluſus, venis nutritus in ipſis,
Ingentes fumi ducet in alia globos.
Páxque intus toto lætum ſub pectore damnum,
Et lux quæ ſecum devehit & tenebras.
Hæc qui eſt fortis amans ſentit, patitúrque probatq;
Inq; uno eſt illis tempore tuta Venus.
Et qui non fieri credunt hæc poſſe viciſſim,
Naturam hos natos ſive fuiſſe pudet.
Vt cœlum inſpexit naturam viribus aptam,
Invictas vires mi dare conſtituit.
In me diverſo veniunt hæc tramite ſemper
Quo ſibi deſumit quod ſibi ſæpe placet.
Atque animam cogunt vel pectore ſimplici amare
Quod vitio cernit ſorte carere truci.
Pars alia at mecum nunquam manet ipſa ſoluta,
Sed ſe arenti equidem liberat igne ſimul.

Ille amor, excellens cui ſubſtat pura voluntas,
Et ſolum ſervat quod decus omne jubet.
Hic amor egregius me tandem fecit amari
A noſtro ſimili cui ipſe miniſter erat.
Alter amor ſedenim cui præbent gaudia nomen,
Cuiq; eſt perpetuus candidus, hoſtis, honos.
Stultitiam cæcam cæcis mihi contulit armis
Et pacem, & bellum conſerit ipſe ſimul.
Hic amor in noſtros ſeſe inſerit undique ſenſus,
Communem invadit, tranſit & inde potens.
Quódq; offertur enim medijs tunc denique menti,
Sic creſcit, quantum vel ſibi gaudet homo:
Et quia delitijs corpus cumulatur, & auget
Intra ædes ſenſus quos Venus appoſuit:
Omnes virtutes, vires cujusq; vel omnes,
Servitio rerum ſtantq; caduntq; ſuo.
Qui inſano Venerem, & turpi ſibi pectore tractant,
Et mentis penitus gaudia quæque fugant.
Vota caro tunc ſola petit, mirè hæret & illis
Qui niſi brutales delitias dubitant.
Qui Venerem reperire cupit nunquam undiq; inertem,
Non credam quà vis vel ſua fortè cadat.
Nam quodcunq; ſui ut cauſam dimittit obortam,
Hoc opus haud equidem jam dabit inde bonum.
Eſt vel lecta cohors, vel pauco nomine nota,
Quorum amor eſt ſolus ſpiritus ipſe ſibi.
Hoc velut Angelico pariter potiuntur amore,
Et nullo hic etiam tempore ceſſat amor.
Quiq; animâ & Venerem pertingunt corpore dulcem,
Cùm corpus partes diligat inde animæ.
Nempe gradum Veneris, nec vult quis ducere certum,
Tunc Veneris referunt vel duo colla jugum.

Datq;

Dátque anima & corpus vitam cuicunq; ſupremam
Cogitur his odio quodq; placere ſimul.
Corpus amet ſimile, & totis amplexibus arctet,
Carpetur, quærit vi quoque ſumma ſibi.
Noſtra anima at ſimilem vel ſemper quærit, amátq;
Viribus & quod opus excutit illa ſuis.
Ex his at Veneres, quæ alto naſcuntur amore,
Vel magis ardeſcunt quàm citus ardet amor.
Vita eſt virtutis vel libera munere noſtra,
Namq; animæ corpus prælia dura quatit.
Nec votum minimum, vel mentem concitat ipſam;
Et minus ut patulo perſtitit ore Venus.
Hic amor haud audit mentis præcepta ſupremæ,
Sed ſolum ſenſus delitias recipit.
Securóque animo dum ſe videt alta movere,
Concutit & molli durum adamanta manu.
Semper amor Veneris flammas longo ejicit acres,
Ut primum eſt votum tunc ſibi robur habet.
Et quia delitiæ proprio hunc ſub limite ſervant,
Quæ ut ceſſant, ſceptrum ceſſat amoris item.
Turpe opus haud ſubſtat nec præſens fœtidus actus;
Caſtus amor caſto ſemper amore micat.
Si hunc non aſſequitur, ſpe tunc nutritur ab ipſa
Atque hoſtem ſequitur tunc metus aſſiduus.
Qui Veneris laqueis nequit alto aut robore vinci,
Conſilium à pura nec ſibi mente fugat.
Non meruit palmam victoris fronde virentem,
Nec quos preſſit amor hic imitatur iners.
Nec putat & vitam finiri, finiri deniq; totam,
Si finitur amor qui hos ita ſede locat:
Pro certoq; habeat cuncta hæc umbram eſſe cadentem,
Illius Solis qui omnia luce fovet.

O tu amor, à quo etiam non ipſe Cupido triumphat,
Ut Dantes docto carmine jam cecidit.
Nec mens eſt tandem quæ nos jam denique cogat,
Te ſortem noſtra vincere velle manu.
Iamq; anima geminum corpus tibi ſuſcipe in una,
Vita uno ſlatu pendet ubique ſibi.
Qui jam forte tuum ſperat vel cernere finem,
Te ignorat, non eſt vel tibi diſcipulus.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, triplex eſt ſemita cuncta,
Per quam quod verum eſt nullibi calcat iter.
Ira & amor ſecum non ſtant, nec ſede locantur,
Eſt plena at cunctis altera ſtultitia.

ELEGIA II.

IAm ſileant qui acres ſcripſere Cupidinis ignes
Extinguant prorſus ſcriptáq; præterita.
In me aciem vertant, tandem cuncta illa relinquant
Me, nam ſi noſtis nullus amator adeſt.
Nam ſine ſpe certa, affectu, atque ardeſcere votis,
Nullus homo quodam tempore ſubſtituit.
Quod Deus, his, noſter quos lædat, ſervat ubique,
His prorſus qui omni jam ſine ſpe pereunt.
Inter damna quidem, noſtrum primum undique ſubſtat,
Eſtq; invictus amor, nam mea jura ſecat.
Inſanis nunquam dedit ille famémque, ſitímque
Non æſtum, aut frigus, commoda cuncta tenent.
Non quodvis donum vel confert nobile numen
Munera habens, vel ſi munera nemo petat.

Spe

Spe vana vivo, nutriórque Cupidinis igne
Si calidum, aut rigidum me tamen eſſe puto.
Nec me fortè movent, nec me quatiuntq; viciſſim,
Quæ in te oculi forſan conſtituere mei.
Mens mea ſæpe tua nimium premitúrque ruítque,
Et meritò ſubſtat tam fera pugna mihi.
At tu nil cernis ſtudio ſolum acta furenti:
Namq; oculos odium denigrat acre tuos.
Atque ideò triſti ſemper ſub pectore vivo,
Noſtrum nam nunquam conſpicis ipſa malum.
Non veniam ſacri cujusvis appeto tutam,
Nam noſtrum puri eſt crimen amoris adhuc.
Sed veniam expoſcam, quoniam ſub ſenſibus ipſis
Mentem depreſſi ſub Veneris laqueis.
Cor ſibi amor ſervet, jam tandem cætera linquat
Et mens officijs ſtabit ubique ſuis.
Atque meus ſenſus qui eſt acrior occidat ipſe,
Nec jam cum cæco denique ſit ſocius.
Cum moriar loquar omne ſcelus, bona maxima tradens,
Et ſpeculum juſti ſemper amoris ero.
Tunc noſtro ſuberit vel certa medela dolori,
Nam proprio quivis ſtat mihi jure dolor.
Qui tantus ſæpe eſt, quantum mentem extuli in altum
Et nitido Veneris munera corde tuli.
Fœminea hæc mens noſtra foret ſi me impulit ingens
Cordis atrox facinus in fera damna mihi.

EPIGRAMMA.

PRudens, ſic ſtatuo, & naturæ jura dederunt,
Abſolvam ut cunctos ſemper amore dies.
At ſi non pereo, per tempora nulla redibo
In Nympham, ſemper quam fugit altus amor.

ELEGIA III.

ET ventos & vela ſimul mea vota capeſſunt,
Dum currunt dubium ſæpe per æquor iter:
Adverſo perſlant flatu Boreasq́; Notúſque,
Atque illis Zephyrus debet ineſſe in opem.
Et ſocio flatu Græcus flait Æolus Auſtro,
Atque Aquilonis opus vel ſine fine terunt.
Flatibus ut junctis trudunt mare fluctibus altum,
Ut cuncti reditum conficiantq́; meum.
Bulliet & pelagus veluti ſuper igne lebetes
Et ſpeciem amittet æquoris ipſe color.
Et quod ſub dorſo ducet, temnetq́; premétque,
Non ullo vellet vel remanere die.
Et magni, & parvi percurrent æquora piſces,
Et quærent nimium concava ſaxa ſibi:
Et mare quo vivunt fluctu ducente ſequentur,
In terram ut vivant, denique deſilient.
Alta viatores fundant in ſidera vota,
Ceratasq́; dabunt numinibus tabulas.
Tunc timor educet quidquid vel forte latebit,
Quæ quis faſſus erit, nec quoque vota cadent.
Semper eris mecum vel ſub diſcrimine rerum,
Vota Deo faciam, qui ſibi nos tenuit:
Ut minuam nullis vel jam mea corda periclis,
Et toto præſens vel tibi tempore ero.
Mortem autem timeo ne abſim tibi victus ab illa,
Vulnere nam mortis deperit omnis amor.
Sed mea vix credam ſic ſemper maxima vota
Deficiant unquam morte ſecante vices.

Aſt ego

Aſt ego nempe tuum parvum ſæpe horreo amorem,
Ne ut moriar ſubſit immemor ipſe mei.
Hæc dum forte puto mundi mihi gaudia mitto,
Dum vivis, quoniam non puto & hæc fieri:
Poſt mortem, mecum nullis amor artibus adſit
Me & totum pariter deterat ira ferox.
Atq; etiam invitus mundi hujus compita linquam,
Atque odium fuerit mi mea damna, tuum.
Iuppiter omnipotens cur ſine Cupido vetatur,
Circa illum quoniam ſolus ubiq; forem:
Et ſcirem quantus tuus adſit corde Cupido,
Venturi horreſcens ſæva pericla mali.
Ille ego ſum cunctis verè ſupremus amator
Poſt illos, vitam queis Deus ipſe ſcidit.
Et quia vivo quidem, nunquam mea pectora mœrent,
Ac mortis duro corda dolore cadant.
Sive neci, aut vitæ Veneris jam robore ſubdor,
Sed ſatum ob noſtrum ſors mea cuncta vetat,
Totum convulſum disjecto & cardine vitæ,
Me inveniet toto corde ſed hic humilem.
In magnos timeo me vitæ obtrudere ſumptus,
Hanc ſpem quæ eſt noſtris ſæpe medela malis.
Vitam namq; mihi divelli exhorreo ſemper,
Quod nimis ipſe & amem, quod precor hinc pereat.
Non igitur præſtare fidem quis debet ubique,
Præter me ſolum cui vel amabit adhuc.
Quæ ſit vis ejus factis ſine fine patebit,
At factis ſtabunt vel mea dicta meis.

EPIGRAMMA.

HOc, amor, inſpicio propter tua robora dura,
Qua parte ignorans ſit mihi vis gravior.

Téque ille agnoſcit, qui te aut ignorat ubique
Es quoniam cunctis alea ut ipſa levis.

Elegia IV.

SÆpe Venus queritur, cur non citò decido morte
Quòd caſu nimium ſit ſaturata meo.
Ejus duræ artes in tot me crimina trudunt,
Ut ſint delitiæ qui fugiunt gemitus.
Nec noſtros pravè obſervo ſub corde dolores,
Iraſci cogor carcere preſſus adhuc.
Mens vincta eſt penitus, ratio & mea ſumma voluntas
Quæ ſibi terribilis omnia cogit amor.
Quod mens nempe jubet perago, ſactisq́, reſumo,
Vel ſi ipſe hic fuerim ceu fuit & Salomon:
Eſſent cuncta nihil ni jam vel ſubderer ipſe
Obſequio magno quæ daret illa mihi.
Qui quod magnus amor cogit, non pectore ſentit,
Parco illi noſtrum ſi ſibi vincit opus.
Pyramus at mortem petijt duro incitus ictu,
Et ſimili Thisbe morte perire cupit.
Stultus enim ſolus caſus mirabitur acres,
Quos toto ſecum pectore cogat amans.
Mente at privatus nullos erit aptus in uſus,
Talis ego, quare ne mea carpe ferox.
Si quid committo ſceleris Venus arripit anſam,
Iudicio quoniam, mentéque priuor ego.
Contra illam ſedenim tandem nihil exequor ipſe,
Ut bona & excepto gratulor ipſe mala.
Ut ſolus dego tota vagus occido mente,
Perpendens facili debita jura mei.

Nec

Nec ſpes ulla mihi finem vel cogere poſſe:
Sors mihi nam triſtis prima nec inſequitur.
Atque Venus mentem probris divellere tentat,
Sic tanto ſemper corda pudore terit.
Ergo quî ſiet poſſim ut vel fronte ſerena
Maxima nunc mentis tendere jura meæ?
Non Venerem, non ejus opus cognoſcere poſſum,
Summo nam mentis viribus hoſte premor.
Illa dies mihi totus honor, qua ignoro pericla,
Cùm videam noſtram vincere tunc animam.
At ſi aliud forſan mentis vaga devehit ala
Ut fidei tandem det quoque ſigna meæ.
Tunc precor hic mortem nobis ut percita ſubſit,
Quæ ſi forte fugit tunc mea vera cadent.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, cernam ut patula oſtia magna,
Delitiæ noſtræ limina tanta adij.
Nil ſteti, at ut mutus redeo, penitusq́; relinquor
In reditu & vitam jam reperi miſeram.

ELEGIA V.

IAm fortuna rotam linquat variabilis atram,
Et Veneris durus ceſſet ubique dolor.
Ipſa ſatisfaciet vel ſi non ſuevit ubique,
Præſenti ſi atrox nil dabit illa die.
Hoc peto quod nunquam defert natura ſub ipſam
Et quod non poſſum vel reperire peto.
Nam cupio nullus ut jam mihi viribus obſit,
Delitijs obſtans quos vehit altus amor.

Certe equidem ſubſunt majori hæc gaudia jure,
Quam quæ vel poſſum corde referre mihi.
Præterita at nullo mentis ſub pondere duro:
Nam nihil hæc fuerant ut bene cuncta patent.
Delitias Veneris tanto non jure notavi,
Venturum ut, poſſem forte timere bonum.
Nunc timeo ne deſit amor, ne aut pondere fallat,
Nam dubito quantum ſæpe nocere poteſt.
Quod ſi non noſtros horreſco pectore ſenſus,
Ceu hoſtem ſemper te timeo rigidam.
Supra omnes Venerem timeo ne hæc vincula ſolvat,
Iuncta quibus nimium conſtitit ipſa mihi.
Ille amor at mecum, quem vix deducere poſſum,
Nil timidum præſtat vel mihi quidquid erit.
Affectusq́; alios, Veneris quem devehit horror,
Hic nocet ut tandem corda perire volet.
At quoniam eſſe poteſt proprio ut cadat ordine ſecum,
Noſter amor vel ſi nunc mea jura negem.
Iam doleo quare noſtri ſub pectore ſenſus,
Vel non coguntur nunc mea jura ſequi:
Et ſecurus ego me, & te ſub commoda amoris
Ducam, & me tutum jure putabo mihi.
Nil me nam fallit niſi jam ſecura voluntas,
Nunc nam glorifico vivere jure ſat eſt.
Iam ſtudui tandem vel nullo ardeſcere voto,
In bona quæ in dubio ſemper habemus adhuc.
Parte aliqua mens noſtra ruit, ceciditq́; revicta,
Parte aliqua quoniam delitias perij.
Iam novos mihi pulchra Venus dedit impia fines,
Et tecum votum tento replere meum.
A te ſed firmum tantum volo ducere verbum,
Ut non me in pœnas hoſtis amoris agat.

Hic

Hic tuus altus honos me in tantum injecit amorem,
Atque Venus ſolam, quam puto adeſſe meam.
Arcanumq́ aliud quod jam vel temnere poſſum,
Invitus fugio ne cremer igne truci:
Si tuus altus honor torpet, torpetq́ Cupido,
Illis admixtus jam meus ipſe cadet.
Dum poteris, dumq́ ipſa voles, non iſte peribit,
Fundamenq́ ingens his ſtruo ſæpè tribus.
Servus enim quiſquis proprios putat eſſe labores
Majores quam quos devehit agricola.
Sic eſt quiſquis amans caſus nam negligit omnes,
Sublimeſque etiam vel putat eſſe ſuos.
Pauper enim Regum ſemper vel judicat arcem,
Qui omnes delitias undiq; mente vehunt.
Fata ferunt etenim vel nullo vivere damno,
Ditior eſt cunctis undique pauperior.
Ecce ego forſan amor, vivóq; doloribus actus,
Fortè alijs neſcit quos ſibi quiſquis amans.
Et Veneris timeo pectus, caput amplius ipſum,
Ejus præſenti quæ me amat ipſa, die:
Plusq́ amo vel quoniam ut poſſim magis inde & amari
Atq; odium noſtros delitias nutriit.
At ſi ipſam in Venerem languet ſua cæca voluntas,
Quis noſtrum poterit mente putare malum?

EPIGRAMMA.

STulte amor, in duros cecidi, perijq́ dolores,
De te nil rectum dicere nemo ſtudet.
Et quia vel juſtis torpéntque cadúntque querelis,
O utinam tali ne mihi ſorte ruam!

ELEGIA VI.

ET ſi ipſa oſtendis noſtrum non temnere pectus
Atque fidem haud verbis dasq; probasq; meis.
Nec commenta putas quæ tandem carmina ſcribo
Si quis me laudat tunc mea & ipſa probas.
Et perpendo tuos temni me propter amores,
Qui nil dimitto noſſe ut amare queam.
Tempore ſub tali languet meus ipſe Cupido,
Nam tuus in rectum non quit abire gradum,
Æquum ſolamen mecum non indico tandem,
Etſi aliquod quodam tempore conſpicio.
Emptus amore aderit, multo pretióque paratus,
Ægrè méque illum deſeruiſſe feret.
A me jam penitus Venerem pellámque premámque
Nec ſervo tali vivet & ipſa Venus.
Hæc mens ſolamen jam tandem deferet ingens,
Quod tamdiu vivet donec & ipſe ruam.
Quod peto vel pretium ſecum ſine fine reducit,
Hoc renuo nullis ſi meritis jaceo.
Dóque animam quæ ſola Deo ſtat nobile munus,
Quæ corpus forſan ſæpe dolere dolet.
Nil precor ipſe aliud niſi ut hanc oſtendere tentes,
Atque tuæ Veneris gratia ſumma mihi eſt.
Pectore ſi celas Veneris ſplendentia dona,
Atque malum vel amo ſi hoc quoque & ipſa tegis.
Non dubitas noſtros jam tandem noſcere ſenſus,
Nec tria tu dubitas tempora ſola mea.
Credo etiam noſtram penitus cognoſcere mentem,
Ne te ergo laudes ni mea fortè vides.

Noſter

Noſter amor fortè æterno aut accedit amori,
Vel parvo, aut multo vivet at ipſe tuo.
Ergo ſcrutari mea nil decet undique quemque,
Eſt via plana quidem, ſemita calle caret.
Et dare quod potui pretium eſt mihi dulcis amoris,
Sæpè tuis reſtat nil niſi nempe dolor.
Hoſtes namq́; duos tecum cernóque notóque
Vis vivam, & mortis ſunt tua verba mihi.
Súmque oculis cæcus, noctem nec cerno, diemq́;
Non eſt qui referat temporis inde gradus.
Sentio nil firmum quo cernam temporis horas,
Non ideò firmat mens mea preſſa moras.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, mecum mihi defero flammas
Queis dulci panes ſæpe ſapore coquo.
Idemq́; eſt nobis vel ſucco mortis amarus
Atque decem hæc horis dat mihi quæq; dies.

ELEGIA VII.

TRiſti mente Deus noſtros jam torqueat artus,
Nam ut triſtis vivam vivere me ipſe facit.
Triſtitiæq́; hæret vitæ dulcedo ſuprema,
Non alias illâ ſentio delitias.
Nil mihi gratum aderit ſi illam penè exuo cunctam,
Atque illam prorſus corde relinquo mihi.
Gaudia tot veniunt ex illa ſæpè ſuprema,
Præter me ut cupiam jam mihi forte nihil.

Quantum & perpendo, atque oculis jam deniq; cerno,
Hoc quantum eſt pulchrum delitiaſve ferens:
Tanto me invenio quaſſum, preſſumq; dolore,
Noſtro nam nunquam gaudia corde ſedent.
Iamq; actum eſt de me fieri quod debuit unquam
Et Venere amiſſa, commoda nolo poli.
Non ut mundus opes tribuat donétq; repletas,
Nil quoniam noſtris viribus utile habet.
Præter triſtitiam nullis peto gaudia curis,
Triſtitia & mixtus hæc nimis ipſe loquor.
Hic gradus horribilis, cunctisq; & caſibus ater,
Horum quos quivis ſcire vel orbe poteſt.
Hoc etiam amitto, quod jam amiſere viciſſim,
Quod magis hæc doleo quò vel amore fero.
Ob nimiam Venerem hoc ſum ſub diſcrimine rerum,
Non alios novi nec mihi jure tuli.
Fecit amor tantos ut caſus forte ſubirem,
Ut mundum amittam ne vel amare queam.
Et fieri poterat, poterat ſi id deniq; ferri,
Ut vel amem, & nunquam jam mihi proſit amor.
Hoc ſimul omne fuit nullo me jure videre,
Et toto linqui prorſus amore ſimul.
Ex quo mens triſti ſic manſit corde coacta,
Ut ſubeat mortis vel ſine fine manus.
Triſtis delitijs mortis mihi pondera ſumam,
Nec manet at forſan ulla medela mihi.
Mutat legem equidem affectus ſine jure coactus,
E lapide & duro ducere corda poteſt.
Hic ego ſum moriens qui tandem gaudeo ſemper,
Mortis nam perſtat improba cauſa mihi.
Noſterq; affectus triſti nos detinet ore,
Dum durat tandem ſentio forte nihil.

Non

Non mea damna quidem ſic ſunt ut continet alter,
Grandia at hæc feci quæ mihi linquo colens.
Me namq; inſpicio ſpoliatum deniq; amore,
Et me terra fugit nec peto corde polos.
Delitijs potior dum mentis motio ceſſat,
Spiritus at triſti labitur ore meus.
Hanc ſumpſit longo tandem ſibi tempore veſtem,
Atratæ tunicæ vellera craſſa necis.
Nil mihi delitiæ eſt corpus quod provocet ipſum,
Expers ſi perſtat ſpiritus inde meus.
Me natura quidem ſapienter promovet ipſa,
In ſpem me tollit, cui mea jura nego:
Et veteri damno victus, penitusq; coactus,
Non præter morem defero delitias.
Dum mala pendo mea, his committo tempora cuncta,
Gaudeo & his quoniam ſunt mihi delitiæ.
In me conſilium non eſt vel tuta voluntas,
Ut cupere aut poſſim quod ſibi mundus habet.
Mecum collecto perſiſtunt agmine mentes,
Ne inſpiciam ſaltem quod ſit in orbe mihi.
Atque dies nitidus vellem nocte atrior eſſet,
Planctusq; & gemitus, carmina quæque, truces.
Jam nil mundus habet quo me vel vertere poſſit,
Ut doleam, haud toto tempore triſtis ero.
Nulli ob ſtultitiam nimium ſibi gaudia curant,
Nec norunt equidem quam ſibi vel noceant.
Mente caret prorſus qui ſe ſine limite ſolvit,
Quo amiſſo mundum linquit & ipſe ſimul.
Hoc verum eſt, mœror ſed noſtros comprimit actus,
Utq; ita me video diffluo delitijs.
Qui ſic me preſſit me ut gaudia linquere cogat,
Nec ſentire queo, ſentiat hæc alius.

Nulla amittentes nulli amiſere vel orbem,
Conſilio mentis ſub ratione bonæ.
Hunc ego at amitto falsò deceptus & ipſe,
Namq; puto mundum perdere quidquid habet.
Mens mea ſtulta quidem tali me pectore conſtat,
Utq; Deam fecit me Venerem colere.
Atque invitus ego ſejungi forſan ab illo,
Iudico ineſſe bonum quod patet omne malum.
Iam quia nec mundus, nec vel Deus altus & ingens
Cauſam non demunt undique triſtitiæ.
Iam placet hic mœror, quem totus induo membris:
Dumq; adſum triſtis gaudeo triſtitia.
Sed precor ipſe Deum vitam ne longius arctet,
Det firmo hanc mentem munere ſæpe mihi.
Illum & perpetuo ſtudio jam proſequar ipſe,
Ejus nam cultu nil mihi vel ſit obex.

EPIGRAMMA.

VT ſum, ſæpe mihi perſiſtit dulcis amaror,
Sic toto guſtus gutture languet adhuc.
Ad tempus ſunt corda mihi ferro, æréque, ligno,
Auſias ſedenim ſum tibi Marchus ego.

ELEGIA VIII.

SÆpe dies metuit ſplendorem amittere mirum,
Ut pandit laxas humida nox tenebras.
Pauci non oculos ciliis claudentibus urgent,
Ægrotóſque premit major ubique dolor.
Improba gens vellet totum ne duraret in annum,
Ut ſceleri ferrent tegmina quæque ſuo.

Aſt ego

Aſt ego vivo minus tormentis concitus atris,
Atque probus vellem cuncta perire ſimul.
Parte alia committo ſcelus velut enſe necarem;
Mille homines juſtos præmia conſtituens.
Fraudes nempe meas duxi, ut me denique ducant
Nec me excuſarem tempore ſive aliquo.
Nocte autem frangit ſemper mens noſtra labores
Ut vel fortè die ſive ſcelus peragam.
Iamq́, morâ potero, duro nec vivere jure,
Nec vires minuam, ne mea facta negem.

EPIGRAMMA.

PRudens, ſemper enim mens noſtra effertur in altum,
Perpendens Veneris rete ſubire trucis.
Nempe gradum haud ſiſto, directo at tramite vitæ
In finem tendo ni mihi dona valent.

ELEGIA IX.

NE ſtupeat quivis, ſi me videt undique labi,
Extra me dulces ſunt quia delitiæ.
Illæ ut majores ditarunt pectora noſtra:
His etiam amiſſis fit dolor ipſe duplex.
Credo equidem tempus ſtudio tranſiſſe ſupremo,
Sic ferme ut nunquam fortè redire queat.
O utinam vel forte dies me abſcinderet omnem
Quo me delitijs undique preſſit amor!
Et tempus quando diſponit in æthere nimbum,
Et venti, & tellus imbribus ipſa patet.
Sic dolor ipſe meus toto mihi convenit orbe,
Ut toto afficiar ſæpe dolore magis.

Extremi caſus memorem me denique cogunt,
Et proprij damni ceu fugæ & inde boni.
Sed potius doleo Veneris ſi damna ſuperſunt:
Nam ſæpè in pœnis eſt mihi par ſocia.
Si ſimili video quemvis horreſcere caſu,
Eximium doleo, gaudeo dumq́; gemo.
Me gemit atque odium, & pœnas quoque diligo ſemper
Ejus, qui nunquam ſenſit amoris opus.
Et credo aut uti fortunæ munere nullo,
Quiq́; bona Veneris majus habebit adhuc:
Ut ſcio ſæpe ejus bona perdere dulcia tandem,
Et dulci attinget dura venena labro.
Sæpe bonum majus non raro amittitur ipſum,
Si minus accedit, nec ſibi ſede ſtetit.
Si in multo longum perſiſtit denique tempus,
Omne bonum inter nos plenius eſſet idem.
Intra nos autem dirum deducimus hoſtem,
Qui à nobis tollit undique delitias.
Extra nos verò multis obſtacula damnis
Eſt ut firmus amor quo vel amamus item.
Talia ſunt dicta hæc quæ vinctis nectimus arctis,
Nec nodus cæcus dicitur ullus adhuc.
In Venerem vel nullus homo & vel denique ſtultus:
Intra nos etenim tota medela ſubeſt.
Noſter amor vel corde ſuo, cervicéque ſumma
Se in ſenium nunquam ducere forte poteſt.
Aut languebit enim tandem mea tota voluntas,
Et multi eventus quos ſibi nemo fugit.
Miror enim tantos capiat quis corde dolores,
Ut qui ægrotus adeſt tempore triſtificus.
Proſpera qui vidit vel ſano pectore ſecum,
Quod ſolum cunctis dulciter uſus habet.

Nec

Nec caſu ſperant mutari gaudia quovis,
Vel ſidei motu quo ſibi prima manent.
Aut quia nil extat, quo ſaltem pectore pleno;
Et ratio, & poſſet vivere læta caro.
Eſſe at me memorem, noſtra eſt confuſio rerum,
Venturum & quoniam non mihi cerno bonum:
Senſibus amiſi tandem cita gaudia noſtris,
Atque eſt mentis obex quem ferus alter habet;
Iam nova cognoſcet nemo, nemo audiet illa,
Mirum erit hoc ſi ipſo tempore forte manent.
Non mihi vita nocet dum tandem gaudia ſpero,
Quin prius in noſtros cuncta ſinus veniant,

EPIGRAMMA.

O Amor, hi tandem ſtulto ſunt pectore cæci,
Queis Venus atra nimis, alea & ipſa placet:
Nil fortuna quidem vehit aut infirmius ipſa,
Vno ictu in damnum commoda cuncta cadunt.

ELEGIA X.

QVi mihi vel reddet duri mea ſæcla doloris;
Servitio pectus ſubdet & ipſe meum.
Sum ſervus dulcis, ſed ſervus liber amoris,
Quem fugere, eſt etiam delitias fugere.
Vt Dominus ſervum vel toto negligit orbe,
Cui nec ſupplicium, nec quoque ſervit opus:
Sic amor in noſtros ſe præſtat denique ſenſus,
Vt vires nequeat vel mihi ferre ſuas.
Iram ſæpè Iovis ſceleratus commovet acrem,
Illi hoc in mundo ni labor ullus adeſt.

Nulla Dei ſperet jam forſan commoda ſummi,
Præmia non meruit quem labor ipſe fugit.
Sic etiam Veneris qui non durum accipit ictum,
Haud poterit proprijs ſe dare delitijs.
Omnis amor caveat, ſitq́ illi exemplar & iſtud,
Lætitia eſt nulli non ſine triſtitia.
Eſt dolor immenſus cuivis vel deniq; amanti,
Ut ſpem dimiſit vel ſine fine boni.
Aſt amor hanc gratis cuivis donatq́; refertq;
Perdere ſpem, non eſt perdere delitias.
Lætitia & mœror præſentes occupat artus,
Et ſpes, atq; metus longius inde volant.
Dant bona, dantq; mala, hæc quæ quis ſibi ſenſerat arctè,
Quod fortè amiſit, denique conſequitur.
Poſt damnum, cui fortè bonum movet acre palatum,
Non infauſtus erit nec ſine jure ruet.
Non cibus at Veneris ſic ſubſtat ſemper amarus,
Ut veluti dulcis non habeatur adhuc.
Non guſtus tandem mecum perſentio ſenſum,
Felle accepturus ſum graviora mihi.
Triſtitiæ pœnas videor tolerare nefandas,
Dum quodvis forſan jam mihi ſpero bonum.
Qui Venerem fugit, ſemper ruit obvius illi,
Hanc ego qui quæro pectore non reperi.
Hanc video infamem vel quavis parte vocari,
Meq́; fugit, colui qui hanc mihi ſæpè nimis.
Non veniam poſco dum mundum vivo per ipſum,
Sed ſolum ut mecum ſede ſibi ſedeat.
Ut mors eſt equidem fugitivum quæ undique tollit,
Illum & ſæva fugit qui hanc ſibi quærit ovans.
Ignibus at Veneris magnis volo fervidus uri,
In flammis ejus frigeo corde meo.

Ut ſan-

Ut ſanctus qui mente Deum colit ipſe calenti,
In pœnis vitæ ſuſcipit ipſe bona.
Utq; amor eſt fortis, nulloq; eſt robore firmus,
Ejus delitias ſentio adeſſe mihi.
Si invenio hunc miſerum, mihi gaudia tradidit alter,
Extra me inveni gaudia cuncta mea.
Sic etenim Veneris fauor ingens efficit alta,
Ut vel amatori demat ubique metum,
Et cogat ne illum ſpes dura provocet ira,
Sic illi afficient pectora delitiæ.
Immemor hic maneo, etſi ſenſibus acriter actus,
Quod mihi vel proprium eſt qui cupio alta mihi.
Stultum vota quidem jam tandem nulla ſequuntur,
Qui Venerem ignorat hic meus hoſtis adeſt.
Diuturno nunquam vivet quis tempore in orbe,
Ni illum fortè humor linquat ubique malus.
Atque bonum, atque malum conſervant pectoris ignem,
Qui eſt radicalis, queis ſine fortè perit.
Sic etiam Veneris qui non mala ſentit acerba,
Illi hic affectus vel nec adeſſe poteſt.
Illum vota ligant, queis ſemper commoda languent,
Suſceptumq; bonum vel ſua vota fugant.

EPIGRAMMA.

O Amor, ecce igitur me damni pœnitet acris,
Ingratum quoniam dicere te volui.
In me nam ſedes non eſt ſat viribus apta,
Cauſa eſt cur nunquam verus amare queam.

ELEGIA XI.

DElitias Veneris quodam ſub tempore ſenſi,
Mens mea ut hoc præſens vel ſibi tempus habet.
Quódque eſt venturum, memorem ne me inferat unquam,
Præteritum quoniam non ſibi vita tenet.
Non me jam ſenius coget prorepere ſomno,
Finis principio ni ſibi notus erit.
Hæc ſibi ducit amor duro diſcrimine fata,
In pœnam referant quæ omnia ſæpè bona.
Commoda nam Veneris ſemper ſub gaudia ſubſunt,
Dant & amatori ſæpe futura mala.
Signum eſt mendacem non poſſe exiſtere amorem,
Delitiis quoniam vel ſibi triſtis adeſt.
Qui gaudet, nil diſtat enim à contemptibus atris,
Vel citius quàm ipſo veſpere manè ſubeſt.
Gratia vel duplex languit mutata favore,
Errans, rectus adeſt, bella parare placet.
Gaudia & optare in pœnas convertitur acres,
Nec firmá ſenſus ſede in amore manet.
Inde ejus jam ſæpe rotas gyróſq; volantes,
Atque illum multus quem color ipſe tegit.
Poſt illum ſequitur compunctus pectore damnis,
Nec talem vidi, dumq; abii, comitem.
Sæpe oculis cæcis ſua poſt veſtigia curro,
Me rego, quà nequeo linquere rete necis.
Ut prius exoritur manè, & nox inde reſurgit,
Cujus vel certum cuiq; dat indicium.
Gaudia ſic Veneris prima ſtant ſede repoſta;
Poſt dolor inſequitur, cunctaq; ſæpè premit.

Omnia

Omnia delitiæ proprio ſub robore geſtant,
Quæ dulci nutriunt gaudia lacte ſibi.
Quidquid & exoritur producunt gaudia ſecum,
Corrumpitq́ ſimul omnia ſæpè dolor.
Ex Veneris damnis, quæ jam cecinere Poëtæ,
Præter ſpem variam vel nihil eſt gravius.
Firmus amor longo nequaquam tempore durat,
Quem nova perpetuo vota ſequuntur adhuc.
Quod quis fortè ſequi tentat, deletq́ premitque,
Et votum cupijt, quod mihi nolo, meum.
Contempſi ut volui ferventi pectore amore,
Quod nolens mecum perſtitit acer amor.
Damna hæc nunc Veneris, culpâ ejus denique dixi,
Sunt alia, hæc ſecum ſors mala ſemper habet.
Inducit caſus, quos vel mutatio firmat,
Immemoremq́ facit, triſtitiamq́ parit.
Sæpè breui Venus alta mori corda ardua cogit,
Et qui non moritur hunc premit ipſe dolor.
Qui moritur, magnum non indicat eſſe dolorem
Invitum dulci pectus amore mori.
Geſta at nunc Veneris mea non oblivia pellent,
Nec qua hæc ſuſcepi, nec loca mente cadunt.
Hæc nec ſuſcipio veluti jam deniq́ ſenſi,
Dum hæc mens ſola capit, mens mihi, ſenſus abeſt.
Mens mea namq́ poteſt non tradere gaudia ſumma,
Quæ ob Veneris quondam munera ſuſtinui.
Amiſi & guſtum tetigi quem propter amorem,
Et ſubito vidi delitias fugere.
Fortè aliquis non ſenſit adhuc ratione reductus,
Quæ mala ſunt Veneris, gaudia quæq́ tulit.
Sede alia exiſtit ſenſus, ſenſusq́ voluptas,
Intra me hæc penitus languit ubique ſimul.

Quot bona vel video noſtrum dimittere pectus,
Nunc illud doleo quod fugiebat atrox.
Et ſedes Veneris quoniam me ſæpe fefellit,
In me ubi conſiſtat non habet illa locum.
Iam varius motus verè eſt corruptus ubique,
Qui varij ſolum pabula amoris habet.
Nullus namq́; poteſt fœlix ſede eſſe ſub una,
Quem firmo ſtatuit vel Venus ipſa loco.
Si quæ firma patent, trudit, pellitq́; Cupido,
Quid firmum ſecum vel ſibi ducet amor?
Ergo ſi in firmis ſemper delabitur ipſe,
Iuſtum eſt hunc firmum ſemper habere nihil.

EPIGRAMMA.

O Amor, eſt tempus quo nos mala peſſima trudant
Te ut vidi ſtudui linquere deinde viam.
Gaudia ſæpe tua adducunt faſtidia ſecum,
Aut pœnam, quam acrem dicere nemo ſciet.

ELEGIA XII.

NOn vel ſtare poteſt mundus pietate minori,
In me ut præſenti tempore ſæpe patet.
Præter ſe cunctos ſemper Venus impia torquet,
Inuidia & totum deterit una ſolum.
Abſque labore autem nemo quid nobile præſtat,
In ſe alto ſumptu vix dabit ullus opus.
Corda hominum video ligno graviora recocto,
Nemo dolet, ſi alter vel mala perpetitur.
Qui ignorat, nullum poterit deducere donum
Ejus quem dura comprimit arte dolor.

Ergo ego do veniam, cuivis parco ipſe libenter,
Si ob quæ ſum paſſus vel mala nemo tulit.
Jam tacitè occulto torquet mea pectora damno
Fortuna & mittit ſenſibus omne malum.
Non Venerem accuſo, ſi me decet inde perire,
Et pereo patiens tum bona, tumq; mala.
Auxiliumq; aliud veſtri nil ſubſtat amoris,
Iam ni oculi Venerem dentq; ferantq; tui.
De te ſcire nihil poſſum, nec noſcere quicquam,
Sed ſi aliud quæro, nil mihi delitiæ eſt.
Et multos video ſemper ſine amore & amari,
Et mendax quam vult dat ſine lege fidem.
Iam Veneris ſtimulis penitus devictus oberro,
Non poſſim ut quis ſit dicere, noſter amor.

EPIGRAMMA.

O Amor, ecce tuæ veſtem mihi defero lanæ,
Atque animam dura ſubrego veſte meam.
Veſte autem Venerem perſenſi in pectora laxam,
Utq; illam accinxit duraq; ſtricta fuit.

ELEGIA XIII.

Non citò detexi defectus pectore noſtro
Ob juvenis vitam, cui minor uſus ineſt.
Subq; novo caſu nemo cognoſcit apertè,
Et potius ratio, ſi quoque languet iners,
Infirmæ Veneris vel ſummo robore, & acri
Vel quantum ſecum ſæpe movetur amor.

Auxilium tunc mentis homo depoſcere debet,
Virtutis ſi altæ nomina ferre volet.
Quiq; ſuam jam fortè viam dimiſit ut erro
Ut quò tentavit conficeret vel iter.
Cogitur ut calles tandem percalcet acerbos,
Et vix contingat quæ cupit ille loca.
Sic ego cum vellem Veneris vel munere fungi,
Et pro alio noſter ſubſtitit actus amor.
Non ſimilem inveni vel cui nec comparer ipſe,
Pectora nam ſemper ſunt mea verus amor.
Mens cui non ſubſtat vel claro lumine ſenſus,
In varios ſenſus ſæpe coacta ruit.
Semper amor falſos agitat de pectore motus,
Atque illos veram cogit habere fidem.
Et velut ille quidem qui altos fert ore colores,
Lege ejus notâ peſſimus ipſe patet.
Sic ego qui Regem me tota mente vocavi,
Argumenta ferens quæ ſecat ipſa fides.
Si mala perpetior, noſtrum jus promovet illa,
Eſt quoniam ſtultus qui Domino obſequitur.
Qui recto ſervo nec donum contulit unquam,
Non ullo ſenſum tempore mente probat.
Et potius qui aſtat ſæpè impius inde miniſter,
Qui agricolæ medici munera ſæpe refert.
Sedibus in planis loca quæque anguſta reponit
Sub terram, & turrim mittit, agitque ſimul.
Ut rudis agricola & craſſo ſub pectore ſtultus,
Qui bona petroſâ ſemina mandat humo,
Sic etiam curans tento vel ſumere fruges,
Terræ ejus ſemper quæ horrea pervacuat.
Nam qui mente caret; nec ſenſus continet acres,
Et illi ut vel ſubſtet clara nitens ratio.

Qui &

Qui & ſocij damnum proprio vel judicat ore,
Præſens præterito comparat omne ſuum.
Sicq; ſequens naturæ artes, quasq; invehit illa,
Quas mens vel clarè fortè videre poteſt.
Frumentum nigrum panem non præbuit album,
Non aſinus curſu ſtat levis ipſe pede.
Sic etiam cernet vel nunquam nulla puella,
Subtilem Veneris quo perit illa, modum,
Si hæc ut amet magnos non ſuffert corde dolores,
Millibus è multis vix ſtat & una ſemel.

EPIGRAMMA.

PRudens, ſi quivis memorat me deniq; ſecum,
Qui hæc audit ſemper me vocat eſſe bonum.
Nam ſum fortis amans, tacitus, libérque, datórque
Me & famulum Veneris undiq; conſtitui.

ELEGIA XV.

QVod fugere optavi, & quà ſunt mihi vincula vidi,
Oppreſſus jaceo carcere liber ego.
Crudelis fati video ſed robora ſemper,
Sed non hoc vidi quin prius hoc premeret.
Ut Vates mortem qui ſic ſibi prævidet acrem,
Et claris medijs conſpicit ipſe necem.
Non ejus robur prænoſcens effugit ipſe,
Et jam certa putat queq; futura ſibi.
O fatum invictum, damniq; rotator acerbi!
Quod veluti præſens nunc mihi conſpicio.

Iudicio tali ſubſtat, mendacia ut arctet,
Nam volui tandem temnere quod volui.
Ut tandem ad notum perveni denique ſignum,
Cæcus eram cernens, ſtultus & ipſe ſciens.
Neſcio quid noſtrum deducit pondere pectus,
Illuc ut vel eam, quò nequeo eſſe ſimul.
Ut fera quæ de alto deſcendit vertice montis,
Ob minimóſque canes queis nequit illa mori,
In planum & currit vel ſtant ubi dente moloſſi,
Et vult & rurſus alta ſubire nequit.
Sic ego qui ut fugerem vel parvi incommoda damni,
In pœnas cecidi quæ ſine lege necant.
Perpetua hæc noſtris lex ſenſibus undique ſubſtet,
Et creſcet veluti fomite flamma ſuo.
Qui eſt inſanus enim fato non credit acerbo,
Illi vel robur ducere ſæpe ſuum,
Quo vivit, quod nempe poteſt ſeu indere nobis,
Eſtq́; ejus corpus quod quoque & illud habet.
Et motum, & firmum robur ſibi præbet Olympus,
Quantum vel vano tempore ſæpè ſubeſt.
Sic Deus illa cogit, ſic iſto hæc ordine ſtruxit,
Quod leges nunquam linquit ubique ſuas.
Eſt fatum tandem ut vel mens mihi conjicit ipſa,
Quidquid & eſt hominis, nec ratio ipſa regit.
Eſt ſibi ſtultus enim, ſua mens, ſua pectora & ipſa,
Quod natura dedit, hoc ſapientis habet.
Neſcio ſi fatum conſervat denique finem,
Aut finem medijs reſpicit inde ſuis.
Ergo etiam finis toto mutabitur orbe,
Diverſam medium ſic capit inde viam.

EPI-

EPIGRAMMA.

SUmma Dei mater nobis miſerere miſellis,
Fac te ſæpe colat undique noſter amor.
Nam propter Venerem quam ſenſibus ardeo totis,
Me miſerum totis ſenſibus eſſe puto.

ELEGIA XV.

EXtremo damno extrema & quoque pœna viciſſim
Cui extrema ut ſubſit tota medela decet.
Qui propter frigus tentatq; ſubire lavacrum,
Ipſe calebit enim frigida ſi dabitur.
Principium, medium ſi vel petit omne negatum
Et medium, & finis principium ſequitur.
Robore ſic tali vincit mea corda Cupido,
Ut prorſus planè dicere & id nequeam.
In me ſemper amor totis furit horridus armis,
Et ſic mitis adeſt ut mihi vel placeat.
Ante oculos quoniam præſentia gaudia geſto,
Parte alia lacerat perdita corda dolor.
Eſt novus iſte dolor quo toto corpore fundor,
Qui & capiti damnum contulit omne novum.
Divulſit mentem proprijs de ſedibus ipſam,
Quæ damno arrectá conſtitit aure ſuo.
Semper amor mecum peragit miracula mille,
Præteriti & leges temporis ipſe refert.
Tempore ſed longo penitus jacuere ſepultæ,
In me & robur amor firmat ubique ſuum.
Ut Deus eduxit varijs miracula rebus,
Judæi ut poſſent ſemper habere fidem.

Mutis labra dedit, ſplendentia lumina cæcis,
At mihi verba quidem denique demit amor.
Hæc verſus quondam ſunt jam miracula magna,
Vel ſi etiam Arnaldus reſpicitur Daniel.
Atque illi quos terra tegit, tumulusque recondit,
Certè noſcemus quid dare poſſit amor.
Hanc quam ceu vitam vel totâ diligo mente,
Me facto, & toto temnere corde ſtudet.
Illi utque accedo totis tremor artubus horret,
Hanc quoniam ſprevi vel ſine lege mihì.
In me infinitum ſemper perſentio robur,
Quod majus ſubſtat quam mihi ſubſtat amor.
Quodcunque at Veneris ſumit ſine lege favorem,
Æquali at non eſt illa reſecta gradu.
Non poſſunt at vota mihi protendere rete,
Aut metui nimium quo quatiuntur adhuc.
Hunc amor inſequitur ſocium & ſibi ſumit amicum,
Et robur manibus tollit ubique ſuis.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, laqueis caret ipſe Cupido,
Vel quibus ipſe premor ſi hos mihi frango ſimul.
Non habet aut ungues, queis corpus vellicet ipſum,
Sedibus at tutus dormio ſæpè ſuis.

ELEGIA XVI.

SIc dilexi equidem ut jam vel ſine limite temnam,
Ut plures qui habuit ſæpe ſibi comites.

Defectu

Defectu quodam ut vel pectore novit acerbo,
Vel toto ſemper orbe ſequuntur eum.
Magnus amor ſecum vel grandia munera geſtat,
Nec vivit grandis ſi cibus inde deeſt.
Quod ſimile eſt illi, ſunt illi pabula ſumma,
Quod ſi languet enim, tunc amor ipſe tremit.
Cui ſtat parvus amor, nulla hunc vota ardua torquent,
Ut vel jam quod amat ſit ſine fine ſibi.
Parvus amor non eſt ſenſus, vitaq; voluntas,
Vel pretij magni quod vehit altus amor.
Ob Venerem vel ſæpe aliam Veneremq; cupimus,
Per ſe ipſam nullas fert ſibi delitias.
Ergo animo hinc illi ſemper torquentur acerbo,
Delitiæ & Veneris non ſine jure fluunt.
Non durabit amor noſter, noſterq; Cupido,
Ejus nam damnum delitias ſuperat.
Debueram quondam noſci ſub ſæcula priſca,
Ni queis vel ſimplex quiſquis amator erat.
Atque ſenex, juvenis geſtabat pectora ſecum,
Nunc qui pubeſcit, eſt ubicunque ſenex.
Quiſquis amor ſibi tempus amat ſine frigore, & igne
Ardeo dum ſtat hyems, dum calet aura, tremo.
Pectus namq; meum ſubjeci ſemper amori,
Eſſem ut notus ego, ſed ſine muneribus.
Nec Deus, aut mundus vel ſæva oblivia ducunt,
Quas ſenſi minimæ delitiæ fuerant.
Et quo amor hic pretio vel venditus adfuit orbe,
Hunc referens, nunquam ſentio habere mihi.
Ille amor abſque ullis, qui noſcitur inde, loquelis,
Ob turpem ſenſum non ſibi notus adeſt.
Ob Venerem mutum me mens mea garrula fecit,
Nulla hic me quoniam conſtituit ratio.

Quæ noſtros forſan poſſet memorare dolores,
Quare habitus ſemper vel ſine amore fui.
Córque meum reprimo, verba auſero, claudo vel ora,
Ne me verba ſemel illaq́ transſiliant.
Et pudor, atque metus tanta hæc veſtigia ſervant,
Nec jam talis amor ut venit aſpicitur.
Sæpe minus damnum ceu duros continet æſtus,
Qui ſubito aut toto viſcere non rueret.
Atque ſuos nunquam poſſet monſtrare dolores,
Abſque fide, ipſe fidem, vel ſine amore daret.
Ejus amor cunctis hoc eſſet nomine notus,
Ut craſſus nimium vel ſimul abſque fide.
Ménſque ejus duro ut ſub pectore cerneret eſſe,
Hunc notum faceret tegmine mentis adhuc.
Si ante diem forſan ſum canis ore capillis,
Et mala jam noſtrum vel toleraſſe probat.
Hoc ideo fuerit quia nil valet ipſe Cupido,
Illi naturæ cui ſtetit altus amor.
Me amittens ſolum non me vel lugeo ſemper,
Sed quiſquis caſu ſub ſimili fuerit.
Non dubito ſummo me tandem nomine ferri,
Sede alta ſedeo propter honoris opes.

EPIGRAMMA.

O Amor, ecce tuum fragile eſt & debile robur,
Ingratíque potes nomine haberi iterum.
Quodcunque ex iſtis tibi ſtat ſub nomine nomen,
Et quodcunque latus torpet ubique tuto.

ELE-

ELEGIA XVII.

QVis locus at noſtram poterit ſibi ſumere mentem?
Aut ubi hic eſt, noſter quo ſibi vivat amor?
Tentari poterit ſaxo fundum æquoris imum.
Portum haud invenio qui ſibi me capiat.
Quod prius at nimium pellebam pectore toto,
Nunc crudelis adeſt jam mihi ſæpe cibus.
Iam vagus erro quidem, & ſedes quæ certa patebat,
Eſt labor immenſus quo cecidi ipſe vagus.
Aut ubi delitiæ ſunt quando aut forte putabam,
Illâ forte coli, cui citò notus eram.
Non noſter, non ejus amor pellebat amorem,
Vel quantum robur conſtitit eſſe ſuum.
Quot Venerem ſigna reducunt vidi eſſe & in illa,
Vtque ejus fælix vndique manſit opus.
Quis tantum Veneris potuit jura alta notare,
Vt vel ſenſu ipſo non tetigiſſet eam?
Nil quod mundus habet mihi demet forte dolorem,
Gaudia vivendi jam cecidere mihi.
Solum triſtitiæ poſſum deſcribere caſus,
Nec mihi deeſt tempus quo vel eam fugiam.
Sed me mœror agit, toto & mentem opprimit orbe,
Vt quidquid video ſit mihi triſtitia.
Ægre namque fero me poſſe aut credere tandem,
Obſtare aut ſaltem triſtitiæ miſeræ.
Iam quia amor firmo diſponit pectore ſævus,
Sperare aut ſtultè gaudia ſæpe ſua.
Atque ideo hinc animam vel toto ſpondeo mundo,
Nam ſine amore mihi gaudia nulla patent.

Sæpe Iovi committo animam, qui condidit illam,
Preſſaq́ſub damno corpora linquo truci.
Nulla placent illi ſummi veſtigia amoris,
Illo nam multo ſtulta dolore ruit.
Vtque ſenex vitæ qui jam tranſegerat ævum,
Artis ſub ſtudio gaudia dantis adhuc,
Et triſti caſu vehementer continet illam,
Nec ſcit quem vitæ ſumat in orbe modum.
Sic ego qui prorſus certam mihi neſcio vitam,
Occluſa eſt quoniam porta mihi Veneris,
Nil facere agnoſco, nec me movet ipſa voluntas,
Hunc ſaltem morem linquere ut inſtituam.

EPIGRAMMA.

STulte amor, inſano ſe fert jam pectore ſemper,
Qui ſponſæ tentat corde placere bono.
Hanc locus, atque decus virtutis munere ditant,
Nam quis erit, vivat qui rationis ope?

ELEGIA XVII.

ET qui eſt ægrotus, longo & ſub tempore languet,
Atque uno tentat ſurgere forte die,
Atque ejus virtus multum dat pectore robur,
Imo ut ſurrexit ſic ſubito ipſe cadit.
Sic ego qui in Venerem ſtudeo diſtendere vires,
Et quod corda jubent hæc volo nempe ſequi.
Hoc nequeo præſtare mihi, vis deſicit ipſa,
Atque malum Veneris tollit ubique gradum.
Non ante inſpicio memorem ne denique lapſa
Mens mea confuſo ſtat ſine fine loco.

Non

Non finem obſervo, mentis nam deprimior umbris;
Eſt præſens quoniam vel meus arctus amor.
Non ſolum damni culpa eſt oblivio duri,
Nec mœror cauſa eſt nulla futura mali.
Non jam tempus adeſt, videam ut quis preſſus amore,
Sub brevibus jaceat jam ſibi delitijs.
Nec mea noſco mala, aut noſtra hic quoq; cōmoda noſcō;
In dubio quoniam non meus aſtat amor.
Qui mihi conſilium præbet, vel ſtultus ubique eſt;
De me ut percipiet quidquid habere poteſt.
Vt ratio Venerem validis expugnat in armis,
Extitit hac major jam ſibi ſine ſuo.
Ejus vel ſignum vix unquam innotuit ullum,
Vicit amor, ratio fugit ubique nimis,
Plus eſt quàm mecum mea mens tibi ſubdita ſemper,
Per te prætereunt gaudia noſtra prius.
Non ut te ſenſi, noſtrum invenere at amorem;
Aut me poſtremo vel ſine jure loco.
Lætor ego, lætam ſi te quoque denique cerno;
Et tantum hoc votum creſcit ubique mihi,
Vt ſenſum amittam vel tandem corporis omnem;
Donec amor noſtrum pectus agatq; tuus.
Te ut tango forſan nobis ſunt gaudia nulla,
Sic hærent ſemper vel mea vota tuis.
Et tantum affectum ante oculos mihi cerno furentem;
Vt corpus nimium vel premat omne tremor.
Sic me ut ſemper ames vel votis ardeo ſummis,
Vt fieri nequeat gaudia plena feras.
Ad te ſi accedo cernes ſi denique robur,
Eſt minus ut noſter pectore creſcit amor.
Atque ideo nullo puto me vel proſequi amore,
In me nam credo te nec ineſſe mihi.

Cenſeo nec ſat erit factis tibi forte placere,
Vtque tibi placeam ſæpe metu pereo.
Virtutem ut vel quiſque ſuam mihi protulit ore,
Eſſe aut formoſum, dona & habere nimis.
Quod timeo eſt memorem tandem te forſitan eſſe,
Quidquid & ille patet te vel amare puto.
Vel quantum duris pectus timor ictibus urget,
Cor timet, & præceps currit ubique neci.
Nil puto verſutum quod me non cogat ubique,
Nec credo certum, vel bona ineſſe mihi.
Vt meliore tibi me exiſtimo ſorte patere,
Mutavi mentis vel ſine jure modum.
Diſtincto ſenſu mea non tibi pectora ſubdo,
Sive bono aut damno ſtat ratio ipſa patens.
Tormento afflictus præſentes pertimet artes,
Et mortis temnit vel fera damna trucis.
Sic caſu ſimili pectus jacet undique noſtrum,
Et damnum ut fugio, ſtat dolor ipſe magis.
Sic præſens me torquet amor, Venerisq; ſagittæ,
Vt Venerem tractem quæ mihi ſæpe nocet.
Quod facile ut noſco ſemper dolor afficit artus,
Cur morti non ſtat concita noſtra manus?

EPIGRAMMA.

STulte, amor & ratio me tandem dicere cogit
Damna tua, & falſum quod ſtat amore bonum.
Qui ſpem dimiſit fidei minor ordine languet,
Nec miſerum coges ducere colla jugum.

ELE-

Elegia XIX.

Qvid decuit rapidos Veneris memorare tumultus,
Secreta atque ejus condita ferre ſimul?
Quæ noſtros ratio vel condidit ulla labores,
Iam manè periit noſter ubique dolor.
Menti namque meæ conceßi libera jura,
Ætas qua periit obruta prima mihi.
Non vitam hanc liqui præſenti hoc tempore duram,
Dilexiq́ malum quod patet eſſe bonum.
Magnus amor cæcum me toto pectore fecit,
Donec notitiam corde tuo caperem.
Diutius inſedi donec ſenſu ardua ferrem,
Amiſſum & tempus ſæpe mihi doleo.
Nunc Venerem culpare trucem vix denique poſſum,
Sed te ſolum autem quam nimis ipſe colo.
Me benè jam noſti, ſed nulla hic munera ſumpſi,
At quis fœmineum nunc amat inde genus?
Si Deus at mentem tribuit vel forte puellæ,
Hac equidem ſaltem non tibi forte cares.
Quod ſi verum extat, noſtram ne deprime tandem,
Vel qualis fuerit ſis memor ipſa mei.
Non puto forte tuum voluiſſe aut denique pectus
Quod plenè poſſem non tribuiſſe prius.
Aut quæ non fuerint tandem tibi gaudia nota,
Aſſiduo quivis quæ ſibi complet amans.
Quæ ſibi ferre poteſt cita gaudia ſpiritus ipſe,
Et Veneri potuit vel placuiſſe ſuæ.
Ex noſtro ſenſu ceu norma hæc prodidi ubique,
His fortè ingenio qui ſub amore carent.
Teq́ tuam vidi penitus dimittere mentem,
In me actam & verbis gaudia dicta meis.

Quæ clarè inſpectas vel nullo tempore deeſſe,
Imo & noſter amor verba mea exſuperat.
Si turrem armati ſupremis viribus urgent,
Quî jam tuta aderit vel ſine ſepe domus?
Si in te firmus amor facili delabitur arte,
Non erit in mundo qui hoc ſine lite gerat.
Qui non eſt ſapiens, poterit quî forſan amare?
Aut qui eſſe aut firmis qui tremit eſſe poteſt?
Tu ſapiens, & firma quidem, ſed mobilis ipſa,
Vera hæc, ſed firmam dicere falſa refert.
Jamq; alias Veneres doleo ſub corde tuliſſe,
Hanc cujus memini, negligo nempe nimis.
Quæſivi mentem inſana in cervice micantem,
Atque ubi vel nullam contulit ipſe Deus.
Dulce & amoris opus quæſivi ubi neſcio perſtet,
Inveni in multis tunc mea vota locis.
Hæc ſecum diſtant à ſenſu ut viſus aberrat
A te ego non tribuat ſi Deus hic veniam.
O ſacri amatores, jam jam memorate peremptos,
Et qui præterito tempore jam fuerint
Ingentes caſus ingrati ſemper amoris,
Et mala quæ ſcriptis grandia vota patent.
Æſtivæ pluviæ eſt ſimilis quæ fulmina & imbres,
Et tonitru toto perſtrepit acta polo.
Et parvo ſpatio torrens nec flumina & arva,
Quem ducant fluvio ſæpe liquore carent.
Ut ſunt quos vidi Veneris pendere ſub ore,
Perpetuiq; jugum ferre & amoris atrox.
Firmus amor duratq; parum, movet undiq; ſævè,
Quódque petunt nimium perdita vota negant.
Sum prorſusq; expers, animæ ne robora tange,
Quæ vel delitijs non ſtat in orbe ſuis.

Et viſu & tactu explentur tunc vota viciſſim,
Et ſatur & talis eſt quoque victus amor.
Qui benè jam Veneris præceptum novit amaræ,
Scit Nympham firmo non dari amore ſimul.
Cor inhoneſtum etiam, mens lapſis ſenſibus ægra
His eſt qui norunt vel nihil hic Venerem.
Nil ſine honore quidem mundo durabile perſtat,
Nec ſine mente queunt gaudia ineſſe mihi.
Et quia nulla tenent vel talia dona puellæ,
Illis firmus amor nullibi ineſſe poteſt.
Vota quidem hæc brutis vel forſan tutius hærent,
Quàm cuivis Nymphæ ſemper adeſſe queunt.
Actus namq; movet, ſolum quoque concutit artus,
Dum ſenſus fermè gaudia plena cient.
Illa at præteritos memorans ſibi pectore caſus,
Luxuriæ diræ vota movebit iners.
Ejus amor tantis ſic ardet denique votis,
Quantum illo ſumpſit vel ſibi delitias.
Tali igitur caſu ſuperat quoque bruta puella.
Mentis continuo vel ſine jure gradu.
At mens ſic hominem totum ſuper æthera tollit,
Vt nullo aut egeat pectus amore ſuum.
Talia facta quidem, & dicta hic emittit in orbem,
Quæ ut Venerem pariat ſpiritus ipſe gerit.
His etenim corpus laqueis conſtringitur arctis,
Vt ſunt perfecti ſemper amore ſuo.
Propter honeſtatem conſtrinxit nulla puella,
Vota quidem expleret quin prius illa ſua.
Sed quia pertimuit ne vel langueret in illis,
Suſcepto & damno negligeretur adhuc.
Egregie factis jactantur, ſed neque ſemper,
Sic perſtant, tales condidit ipſe Deus.

Motus enim primus docet has, agitatq́; viciſſim,
Cor pavidum præbet vel bona ſi hæc veniunt.
Grates ſintq́; Deo, quòd tanto me auxit honore,
Vt non noſter amor gaudeat ore meo.
Senſibus at noſtris & erit qui lugeat iſtud,
Nam pretio accipiam qualibet iſta ſuo.
Non caput hoc optat, mentem nam non habet ullam,
Pars alia eſt ſimilis cui domino obſequitur.
Et genus omne hominum medijs his creſcit ubique,
Omnia nam fuerant creſceret hoc ut adhuc.

EPIGRAMMA.

SItq́; dies maledictus enim quo forte puellam,
Pluſquam me colui vel ſine conſilio.
Has amat aſſiduè qui non vel tempore noſcit,
Me fateor ſtultum ſæpe fuiſſe mihi.

ELEGIA XX.

NOn ut præteritos memorem ſub pectore caſus,
Obſervo in longum tempore quæque diem.
Anguſto mihi calle quidem, latebrisq́; ſub atris,
Obſervo mentis languida jura meæ.
Non finem obſervo, turbatur ſenſibus ipſis,
Ob Venerem præſens qui mihi quæro malum.
Non ſolum culpa eſt vel noſtri oblivio damni,
Nec mœror, damnum denique quod veniet.
Gaudia at afficior ſæpe ob præſentia ſemper,
Nec ſpero, ut videam fortè futura, dies.
Iam non cognoſco damnum, nec commoda quæque
Nulla in re quoniam jam dubitabit amor.

Con-

Conſilium qui adfert, ſenſu eſt privatus ubique
De me ut percipiet quæque ſibi poterit.
Vt mentem tandem expugnabat fortè voluntas,
Cauſa ejus major concita fine fuit.
In me nec ſignum poterit cognoſcier ejus,
Atque volatu alto vel ratio ipſa abijt.
In te ſtat potius quàm in me mea mentis imago.
In te cuncta prius gaudia ſtantq́; mea.
Sed non illa prius quam te ſentire notarem,
Poſtremumq́; ſenſum repperit ipſa meum.
Gaudia ſi te ipſam video gaudere viciſſim,
Magnaq́; vel nimium ſunt mea vota mihi.
Tantum ut vel toto dimittam corpore ſenſum,
Donec forte tuus me vehat altus amor.
Non lætor ſed enim tua nec vel pectora tangens,
Tantum ſæpe tuo ſtat meus actus amor.
Atque hunc affectum vel tempore cerno futuro,
Sic ut vel corpus jam tremat omne meum.
Et tantum cupio ut capias me denique ſaltem,
Et nequit hoc fieri ſis mihi ut ipſa ſatis.
Ad te ſi accedo, poteris cernere tandem,
Eſſe minus tanto robur amore meum.
Atque odio idcirco puto te me proſequi ubique,
In me nam credo te nimis eſſe nihil.
Sufficere haud video haud ſenſu tibi fortè placere,
Atque timore mori ſum tibi ſi placitus.
Et cum virtutem propriam mihi quilibet offert,
Eſſe aut formoſum vel bona quæque probans.
Quod mihi deeſt equidem timeo meminiſſe vel ipſam,
Quidquid in illo extat quærere teq́; nimis.
Quidquid nempe metus proprio mihi commovet ictu,
Cor timet omne meum dum cupit omne mori.

Nec puto me Vulpem fallaci exiſtere pelle,
Nec certum eſſe puto mi dare quæque Deum.
Cenſeo at ut tecum meliori parte manere,
Abſque aliquo caſu pectora muto mea.
Diſtincto ſenſu ſemper mea pectora torpent,
Stat ratio apta quidem ſive malo atque bono.
Damnis appoſitus præſentia damna perhorret,
Oblitus mortis vel mala quæque timet.
Et caſu ſimili video me exiſtere ſemper,
Dumq́ malum fugio, majus ubique peto.
Sic præſens me cogit amor, ſic corda refundit,
Vt videam me omnem lædere amoris onus.
Quod certè ut noſco, major dolor ipſe fureſcit,
Vtque mea in mortem vel manus ipſa furit.

EPIGRAMMA.

STulte amor, impellit me mens mea concita ſemper,
Vt tua damna loquar vel bona falſa ſimul.
Quod non ſpero fidem nullam ſuperabit ubique
Ceu illum cogis quem ſibi ferre jugum.

ELEGIA XXI.

TV, qui pernoſcis jam Turturis undique mores,
Quod ſi non peragis noſſe quidem placeat.
Vt tollit mors ſæva parem undique languet,
Nec Veneris fluvij fortè bibit laticem.
Hæc ſed aquam vili deturpat gurgite cœno,
Non illam folijs arbor opaca tegit.
Contra hoc eſt tecum ſemper tua dura voluntas,
Turpe ut votum ingens hæret ubique tibi.

Cùm-

Cúmque puella vide mihi nil bene ſemper ineſſe
Delitijs corpus vel tetigiſſe tuum.
Vel mercatori tua corpora vilia tradam,
Non ejus tandem perdere jura puto.
Si illud vis faciam tibi notum nomine toto,
Eſt grandis facies, cæcus & eſt oculus.
Suntq́ pedes muſcæ, ſunt & fera membra locuſtæ,
Eſtq́ etiam indignus qui ſua vendat adhuc.
Atque ut nouit amor pectus tibi labile totum,
Scandere tentavit teq́ ut amaret, equos,
Et tua geſta videns vel quidquid pectore ducis,
Teq́ ut amet, voluit condere notitiam.
Et turpes vitæ mores cognoſcit apertè,
Vel publici ſceleris præmia ſuſcipiens.
Corpus turpe tuum pro vili merce refudit,
Solum namque nutrix omnibus eſſe potes.
Nec periiſſe puto vel quamvis denique prolem,
Hanc ſi lacte tuo pectore ſemper alis.
Suntq́ tuis membris læthalia ſæpe venena,
Quod planè exterius vel tibi crine docet.
At ſi forte jaces, crineſq́ creantur & ipſi,
Si hos tollit forſan viribus ipſa manus,
Vel poterunt laquei fieri magniq́, truceſq́,
Qui vel perdicem, turturem & illaqueent.
Auditu ut forſan diſces hoc nomine, lena,
Sæpe tui causâ hoc dicere quemque puta.
Et quia vel proprio jam te ſub nomine dicent,
Auditum nullus jam tegat inde pudor.
Quoſq́ roga & quoſcunque pete, & quoſcunque require,
Si Veneris juris quid tibi ferre queo.
Nec me res ſimilis languentem ducet ubique,
Si quid forte jubes promptus ubique adero.

EPIGRAMMA.

QVoſcunque invenio optabis cæco excita amore,
Atque ipſam Venerem tu tibi forte pete.
Hæc faciet quæcunque mihi ſine limite fecit,
Dicere non poſſum quæ mala & invenies.

ELEGIA XXI.

IAm placet hos cantus vel dura oblivia lædant,
Et mentem toto pellere corde meam.
Iam, jam dulcis amor penitus mea pectora linquat,
Ejus ceu falſi ſi peto delitias.
Sic expugnantur præſenti tempore leges,
Verſusq; & ſaltus, mentis & aura bonæ.
Iuris amoris enim non vincere poſſumus arcem,
Præterit & tempus quod favor hic habuit.
Fasq; ſequi tempus vel cæco tempore damnis,
Vt citharam ſequitur qui pede ſaltat ovans:
Senſumq; oſtendit nullum vel denique læſum,
Vno ſi ſaltat tempore mixta ſimul.
Tempore præterito fuerat mutatio certa,
Hoc nunc carpo etiam [illegible] & ſine mente voco.
Diſcere ut hic ſtudui vel quidquid forte neceſſe eſt,
Eſt factis ſtultus qui eſt ſine ſtultitia.
Vt puer exhorret nocturnis phaſmata formis,
Cum pavet aſſumit ſæpe ſibi comites.
Sic ego qui dubito tormenta Cupidinis acris,
Quæ nox ut venit ſæpe reducit amor.
Quod facere haud poſſum vel totis viribus opto,
Ille mihi quoniam firmus ineſſe nequit.

Qui

Qui nihil eſt aliud quàm ſemper cæca voluntas,
Et durat quantum vis ſua ducit eum.
Vt qui eſt in nemore occluſus ſub frondibus altis,
Quémque necat, cuivis vel bona cuncta rapit:
Et tandem divina Dei mandata repoſcit,
Servitij & tempus pendit & hic trutina.
Sic ego qui Veneris ſemper tibi pectora fudi,
Perpetiens damnum, delitias cupiens,
Spe obſcurâ ſemper, cæco & ſub pectore amavi,
Et quoniam erravi, ſit data pœna mihi.
Me reprehendo quidem, Venerem & mihi torqueo verbis,
Viventi Nymphæ mente nocebo nihil.
Et ſi ſol calidus naturæ robore perſtat,
Si non frigora habet quæ probra habere poteſt.
Atque ideo Veneris referam nihil undique turpe,
Hic bona namque illi vis quoque nulla ſubeſt.
Firmus amor ſi fortè ornat quamcunque puellam,
Hanc dicam planè ſi video, eſſe Deum.

EPIGRAMMA.

VIrginis at Mariæ pectus precor undique ſacrum,
Servitio ut mentem vertat ubique ſuo.
Monſtret iter, quod forte mihi ſine lege relinquo,
Nam quam delet amor, datq; puella viam.

ELEGIA XXII.

MIror enim toto cur non furit æthere ventus,
Et cur non moto pondere flamma ruit.
Et cur ſæpe jacet vel nullo concita motu,
Supremæ ſphæræ dansq;, ferensq; locum.

Iudicium majus ſecum non devehit orbis,
Quod dignum eſt ſtupeat quilibet ore ſuo.
Sic equidem credam vel parvo fomite flammæ,
Quotquot habet mundus forte perire ſimul.
Vt puto ſemper amor leges confundit ubique
Atque uſus toto labitur orbe ruens.
Quiſque ſibi ſimilem quæritq́; cupitq́; vocatq́;
Oppoſitus nullo tempore forte ſtetit.
Tu qui orbem totum potes ordine ducere ſummo,
Vel facies ut homo vel quoque ſtultus amet.
Turpi actu ſenſum turbaſti forſitan omnem,
Eſt noſtris verbis nonniſi culpa tibi.
Firma fides tolerare nequit ſic turpia facta,
Quam cogit ſanè candida & hic ratio.
Non dubito ſed enim ſtimulis quoque membra cieri,
Nec frænum eſt pariter quod cohibere queat.
Atque Venus tanto cuncta incutit acta furore,
Vt tacito nodo pectora quæque liget.
Caſibus his autem quos ſemper damnat honeſtas,
Aut talem poteris diligere hic Venerem.
Si hoc vero eſt verum, precor altos ætheris ignes,
Vrant ut corpus vel ſine fine tuum.
Si uno contemptu non ſaltem negligis iſtud,
Errorem ut ſuperes quo cadis ipſa trucem.
Sed forſan ſtulto tua mens ſtat corpore clauſa,
Dum Veneris fructu fungitur eximio.
Sed tu forte times tam turpia condere facta,
Ex quo ſuſpicio, eſt gentibus una ſimul.
Non deſertus agam tali citus ipſe dolore
Activo, ſed erit jam mea vita gradu.
Nec verbis mea lingua parum ſe conferet ipſis,
Dulcedo eſt cordis ſeu aliquando loqui.

Qui

Qui veros noſcent effuſos pectore planctus,
Mecum lugebunt, eſt quia cauſa proba.
Semper amor luctusq́ movet, planctusq́ refundit
Naturam & carpent ſi id ſine lege jubet.

EPIGRAMMA.

STulte amor, haud potui tua gaudia ducere mecum,
Nec minus illius quam ſine mente colo.
Non eſt quem incuſem vel carpam nomine honeſto,
At ne errem ſcindo vel tua membra probris.

ELEGIA XXIIII.

MEcum fortè poteſt Venus aurea tempora lapſa,
Punire ob ſtultos, queis cecidere, modos.
Et dolor immenſus mentis cæco omine natus,
Si me forſan amas finis habebit opus.
Do veniam quoties dempſit mihi corde ſoporem,
Do veniam quoties munera nulla dedit.
Do veniam forſan ſi invita puella & amabit,
Quam vel metueret dicere & ipſe pudor.
Si leve mi fuerit poſſem ut tolerare libenter,
A te ut vel tanto munere perfruerer.
Vt tuus & dici ſeruus jactarer & eſſe,
Hoc ſolo dives nomine ſemper ero.
Talis es ipſa mihi, firmo ut ſi lumine cerno,
Turbantur toto tunc mea vota ſinu.
Et quæ explorarunt vel toto pectore linquunt,
Nec præſens cupiunt, nulla futura petunt.
Sit tibi certa fides me vel delinquere nunquam,
Quod ſciero ſaltem poſſe placere tibi.

Et ſi fortè jubes quod det tormenta doloris,
  Hoc leve, nec dubita, nunc mihi pondus erit.
Quare ne ut jubeas tardo ſis pectore pigra,
  Nam vel præceptis obſequar ipſe tuis,
Dummodo noſter amor vel quid patiatur acerbum,
  Nam ſervire alijs nunc amor iſte nequit.
Et me forſan ames non eſt cur pectora volvas,
  Et ſenſus torvè linquis ubique meos.
Ne dubita pectus te noſtrum linquere poſſe
  Deficere aut quovis tempore poſſe tibi.
Semper amabit enim, nec erit tempore mendax,
  Quod de illo ſcripſi, quod cecini q; tibi.
Nec mea ſcripta cadent, imo meliore ſub æuo,
  Caſibus hæc cernes vel cumulata meis.
O utinam ſit forma tibi pulcherrima ſemper,
  Dummodo ſit Veneris nobile ſervitium!
Namque alijs rebus ſat erit, turpi ore manere,
  Quas mundus forſan ipſe jubere potes.
Nli ſapis, hic ſi autem fugientia tempora mittis,
  Non redeunt quoniam quæ periere diu.
Ergo ſinito perſiſtis ſemper amore,
  Qui gratum ſaltem manus amoris erit.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, noſtrum volo ſolvere ſæclum,
  Sæpe tibi ſolum gratia me maneat.
Me ſi laudat amor fuerim quod verus amator,
  Crede illi, mendax non tibi falſa dabit.

ELEGIA XXIV.

DVm tempus memoro quod gaudia detulit alta,
  Ignoro veniet ſi mihi vel ſimile.

Hoc

Si iterum attingo non deerunt munera forſan;
Tecum nam pietas jam loca grata feret.
Tempore me lapſo jactaſti ducere amore,
Et caſus etiam te doluiſſe meos.
Nunc te ut amo pluſquam potui me ſemper amare,
Ad primum cui aderas curris ubique locum.
Antiquo mea vota vigent ex tempore nata,
Nec poterunt mecum vel mea vota mori.
Parte ſua at corpus toto hæc ſibi deferet orbe,
Mens mea non ægro ducet & illa loco.
Tu me optas, quæ jam optabas me denique totum,
Ob dona hæc quæ ipſi grata fuere mihi.
Nunc ut me ſupra te diligo & ardeo demens,
Cui prius aſtiteras ſumis, adiſq; gradum.
Et ſi æquum fuerat ferret mea corda Cupido,
Sic merui, haud oculos nempe fefellit iners.
Ingentem ob pœnam lachrymis vel ſæpe madebat,
Et cum non flebam tunc dolor altus erat.
At tu læta nimis fundebas aëre laudes,
Et lachrymans etiam probra tibi cecini.
At nunc me ſpreto, cùm te toto ardeo corde,
Aſſuetam ſedem ſuſcipis ipſa tibi.
Præteritos tandem tentabo ſilere dolores,
In te parva fides certa erit ipſa mihi.
Qui eſt vel amore minor, nullum vel tanget amorem,
Qui ridet, triſtem curat hic ipſe nihil.
Si ipſa diem Veneris tranſiſſes munere læto,
Eſſet, quam vixi vel tibi grata dies.
Nunc me contempto, ut te altis amo ſenſibus omnem,
Primam ſedem habitas, quæ tibi ſueta fuit.
Omnes inclamo, quos incremat igne Cupido,
Et quorum duro corda dolore premit.

Præſenteſq; voco, pariter voco & ipſe futuros,
Vt dictis noſcant dira pericla meis.
Si in te notitiam damni vel forte viderent,
Ingatæ nomen eſſet ubique tibi.
Et nunc cum te amem pluſquam vel forſan amavi,
Prima petis, fuerant quæ tibi nota loca.

EPIGRAMMA.

PRudens, ſi pectus tentaſſes pectore noſtrum,
Vidiſſes Venerem vel ſine fine meam.
Vt pro te morior, majori & amore peruror,
In primos mores tu ſine amore redis.

ELEGIA XXV.

SI poſt magna mala exſurgunt mihi cõmoda quæq;,
Sæpe in delitias vel dolor ipſe cadet.
Poſt mala ſæpe bonum potiori numine fulget,
Ni votum fuerit nil valet omne bonum.
Mente ſua pauper ſub Regis nomine vivet,
Ob parvumq; bonum quod ſibi contigerit.
Et dives, quem larga manus longè undique linquit,
Etſi auro ſcateat, labitur eſurie.
Mens mea vel ſemper divino in amore voluta,
Cùm ſua de tali ſumpſerit ipſa loco.
Nil pia ſub Veneris nece quaſſa refunditur ipſa,
Debet lædentis dura perire manus.
Mores ſæpe ſuos amor in mea damna refringit,
Mendaces Vates & facit ipſe ſuos.
In me uſus periјt penitus, vireſq; reliquit,
Nilq; Venus dominam ſe probat eſſe mihi.

Vt proprijs radijs toto calet æthere Phœbus,
Quodq́ꝫ infra eſt cœlum concremat igne ſuo:
Sic amor ipſe ſuo ſpoliat vel frigore quemque;
Præter te ſolum, quæ nive ſola riges.
Ex quâ vel glacies multo mihi frigore ſurgit,
Atque ignes Veneris torquet, agitq́ꝫ furens.
Quemque ſuam ſedem penitusq́ꝫ relinquere cogit;
Hac & delitiæ ſæpe viâ veniunt.
Nec Veneris jam Phædra fuit vel libera flammis;
Dum tentat multis ignibus Hippolytum.
Lanzalotus item tali fuit ictus amore,
Defunctæ ut peteret pectus amore furens:
O fatum crudele mihi, quo ſæpe coactus,
Dilexi nimium ſaxea corda mihi!
Mollia at hæc facias, ne ſint duro ardua ferro;
Namque oculo caſto noſtra talenta negant:
Eſt at talis amor jura ut collaudet iniqua,
Sed nulli injuſtus ceu fuit ipſe mihi:
Lenio corda quidem, caput at ſub vulnere frango;
Et tu cauſa ſubes cur amor ipſe tepet.
Mens mea ſtat tecum veluti circundata gyris,
Cogitur at duci, parte aliaq́ꝫ trahi.
Non oculiq́ꝫ tui ſe in noſtra hæc commoda volvunt;
Nec te vel cunctis iſta putare doces.
Si vel amore color, faſtum colat orbis ubique,
In mundo corpus ſic erit inde meum.
Sic cœlum gaudet, ſi vel dimiſerit Orcum,
Spiritus & durum liquerit ipſe ſcelus.
Cantores dulci formant modulamine cantus,
Atque ſuis Vates carminibus vigilant.
Agricolæ ſaltant, ludunt, curruntq́ꝫ, volantq́ꝫ;
Sic & amatores non vel amare ſtupent.

EPIGRAMMA.

PRudens, ſunt multi qui te temnuntq́; ſpuuntq́;
Qui Veneris norunt vel mala dura trucis,
Cujus & in clypeis ſcripſerunt geſta repicta,
Non hunc ſenſerunt, & ſua geſta timent.

ELEGIA XXVI.

HOc ſibi tempus habet, brutum quoq; quærit amores,
Ut ſimilem quemvis invenit eſſe ſibi.
Indomitus Cervus clamat ſub collibus altis,
Atque ejus clamor vox ut amœna ſonat.
Et corvi tanto ducunt modulamina puncto,
Paſſeris ut ſecum pectora victa trahat.
Excutit atque etiam cantus Philomela ſonoros,
Ejus ſi eſt dulci carmen amore ſtupor.
Ergo cum doleo, dolor eſt mihi debitus ipſe,
Cerno ut amatores qui nec amare queunt.
Et ſtultum video ſapientis nomine duci,
Quem facit ipſe & amor ne pateat facile.
Ex quo in me pietas penitus mea pectora cogit,
Sæpe odium dominam non domat acre meam.
Hæc ſervum vix mente ſuum vel nomine novit,
Non ejus tentat forte putare necem.
Non veluti qui amiſit opes, bona & omnia fudit,
Atque audet lucri ſecum agitare modos.
Teq́; colens ut me velles vel forſan amare,
Non veni ut Veneris munera conſtrueres.
Sum nudus, viliq́; tamen ſubtegmine tectus,
Atque Venus noſtrum jam ſibi pectus habet.

At cur vel tantos patior ſub corde dolores?
Eſt quia cauſa mihi ſtat quoque nulla boni.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, cœptaturq́ ardea milvis,
Et catulo velox ſumitur ipſe lepus.
Quiſque orbi vivit, vitæ & ſua ſæcula ducit,
Cor noſtrum at mortis debile jura canit.

ELEGIA XXVIII.

QVis mentis ſtudium in Veneris ſibi dirigit ignes,
Ceu ego qui proprias ſentio delitias?
Qui veluti dulci ſemper veſcuntur amore,
Atque colunt junctis firmiter hunc manibus.
Solus ego hic adſum, quem vel natura coëgit,
Nil aliud ſecum noſcere vel facere,
Quàm vel amem quod fortè volo ut vel linquere prorſus,
Nil hæc me ſequitur nec mea mente vehit.
Si ſolamen adeſt hoc credunt nectere mecum,
Nil niſi amor recipit delitias tribuens.
Cæleſtes fluxus mentem domuere viciſſim,
Et Veneri ſervam conſtituêre meæ.
Nemo me carpat, cuncti ſolamine degunt,
Ceu eſt cuique ſuus vel ſub amore gradus.
Quiſquis opes mundi, vel mundi quærit honores,
Hoc ſciat, erroris munus ineſſe ſibi.
Sæcula divorum forſan nunc maxima ſurgunt,
Vult fieri quoniam vel ſibi quiſque deus.
At voti in quo ſemper adeſt ſibi prona voluntas,
Solennes video ſumere quemque deos.

Supra omnes ſed pulchra Venus jura omnia ſumit,
Non alium norunt corpora noſtra Deum.
Parte alia Bacchus multo tumet ipſe favore,
Atque Ceres toto turget in orbe gravis.
Iuno orbis ſecum deducit jugera multa,
Plus debere coli ſentit, aítque ſimul.
Martem, & Saturnum invenio ſub nomine nunquam,
Munera dant vitæ Iuno, Venusq́; ſimul.
At Venus alta inquit, Regina ego jure reſurgo,
Cúmque alijs divis qui mihi ſunt domini.
Hi mecum virtute valent, per ſe undique torpent,
Atque alij robur dantq́; feruntq́; datum.
Pallas forte nihil valet ardua & inclyta cultu,
Et cujusq; aures vellit ubique potens.
Viribus eſtq́; minor pictis Diana ſagittis,
Queis toto nomen contulit orbe Deus.
Hi ſed enim totum percomplent nomine mundum,
Et cunctis horum ſunt pia feſta ſacra.
Non at culta manent, cujusq; at reſtat ubique,
Nil niſi ut occluſis dentibus ipſa caro eſt.
Diſcordi mundus torpet diſcrimine totus,
Nam mundi ſumit maxima jura Venus.
Quiſque bonus propria perſiſtit ſæpe ſub æde,
Nilq́; poteſt vel qui non habet hoſpitium.
Iuno agmen ſervat bina ſub ſede repoſtum,
Mortis ad ipſam arcem, cui quoque vita nocet.
Suntq́; humiles alij quos devehit aurea ſama,
Quam ſibi vel vitium turpe parare poteſt.
Vtque Ceres Veneri vel toto ſubditur orbe,
Atque ejus conjux nomine Bacchus atrox.
Ante pedes Veneris vel ſæpe ſedere videntur,
Per ſe ſed nullum munus honoris habent.

Qui

Qui nam dum Veneris vel ſplendida numina temnunt,
Non decus orbe ferunt, ſed probra dura ſibi.
Bruta extrema quidem nunquam ſibi gaudia ſumunt,
Solus homo pœnam vel nequit orbe pati.
Mars & Saturnus per ſe nil roboris urgent,
Hi duo nam divi ſemper ubique favent.
Dumq́ȝ colunt Venerem, inveniunt quoq; culmē honoris,
Et dum Iunonis corde verentur opus:
Saturno obſequitur divino pectore Mavors,
Inter quos nimium prominet obſequium.
Pallada ſed vellem prorſus clauſo ore ſilere,
Ejus nam doleo ſemper in orbe vices.
Imperfectus homo toto colit ore Dianam,
Atque illi ſolum quos ſibi vita vehit.
Namque Venus dulci ſic ſemper conſonat ore,
Ad ſe ut iure ſuo pectora cuncta trahat.
Sæpe preces publicæ quærúntq́ȝ, petuntq́ȝ Dianam,
Et Veneri ſolum ſubditur omnis amor.
Ad ſacra templa ejus ſi nox ſit quiſque dieſq́ȝ,
Duri etiam ſaltus ſemita plana forent.
Illi qui vano torpeſcunt pectore ſemper,
Queis ratio litis vim neque pacis habet.
Ob languens pectus ducunt ſub corde ruborem,
Qui frænum eſt illis, quo ſibi vita manet.
At ſi artes Veneris frangunt hoc denique frænum,
Gratum illi eſt ſolvi nec fera fræna pati.
Ejus ſervitio convolui cuncta videntur,
Majoris delens ſplendida ſigna boni.
Principio Diana omnes quatit ipſa timore,
Stultorum ut cælum volvitur omne ſimul.
Quique colunt Venerem, Saturnum & denique Martem,
Hos Diana ſuâ fulgida mente ſubit.

Sæpe Deam factis Venerem ſervantq́;, coluntq́;,
Et juſto belli currere jure putant.
Contra omnes qui altis volvuntur caſibus inde,
Et queis ceſſat adhuc & timor, atque pudor.

EPIGRAMMA.

NVlla boni aſſiſtunt nunquam ſacra ſigna puellæ,
Cujus non decorat mollia corda pudor.
Et vitium toto ſapientem deÿcit orbe,
Quæ eſt regina illi deperit & ratio.

LIBER QVARTVS ELEGIARVM.

ELEGIA I.

VEL ſimili pœnâ qua ſpiritus exſilit ipſe,
In membriſq́; viam linquit ubique ſuis:
Frigida perſiſtit ſedes, unde ipſa reſultat
Pallida, & alba ſimul tunc caro tota manet.
Major pœna quidem ſtat noſtris inſita votis,
Cùm ſpem vel linquunt undique victa meam,
Non omnis, ſed forte viâ turbatur in ipſa,
Spes mea, & aſſiduis motibus icta ruit.
Non puto me tali vexari corda dolore,
Vt credant votis ſæpe perire meis.
Nil reſtat ſolum niſi ſolvere pondera litis,
Namq́; alia evincit robur ubique meum.
Quidquid amatores patrarunt pectore multo,
Sunt mihi cuncta nihil, vel niſi mortis opus.

Si

Si me fallit amor,non me vel liquerit ira,
Qua reprimam ſaltem crimina præterita.
Talis amor prorſus vel debilis eſſet ubiq;,
Si talis facti vel ſua ſigna premat.
Siue boni aut damni pretium licet undique ferre,
Nam ſecreta quidem vult amor ut pateant.
Sic Veneri pectus corde ipſo paruit omni,
Vt vix jam vulnus mente dolere queat.
Si nullo vel forma deeſt ſub tempore ſumma,
Cur divi proprio nomine forte cadunt?
Tu mihi delitiæ es,tu numen & omne ſupremum,
Per te ſi morior,ne tamen id doleas.
Non noſtris pœnis me cæco pectore ducis,
Et ſi forte doles mi dolor eſtq; magis.
Nil doleo tantum quàm ſi mea damna reſumis
Me Veneri ſolum denique linque meæ.
Hujus namq; metus nullus me cogit & urget,
Ejus ſolum iram linquere poſſe precor:
Vt quem dura febris cogit dum lædere tentat,
Et vinctum torquet quod ſua membra ligat.
Nempe malum haud ſentit,nec ſenſibus accipit ullis,
Donec forte videt vel ſibi ſtultitiam.
Sic ego cum pectus ferveſcens concutit ira,
Perſiſto validus,nec labor ullus adeſt.
Dumq; premit nimium vel ſi nil pectore prodo,
Sic jaceo ut ſolum corruat omne mihi.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas,mutatur noſtra voluntas,
Et volo te caſtam,te & ſine corde volo.
Et mihi feſta placent potius cum corpore toto,
Advenio iratis artubus ipſe meis.

ELEGIA II.

IRa mea, ut capiam vim tardè denique cogor,
Nec pius aſto in eos qui tua jura fovent.
Atque anima & corpus tandem removentur ab ipſis,
Es quia parva quidem vivere membra timent.
Non oculi officio funguntur luminis ullo,
Cogitur & greſſus, nil mihi lingua valet.
Ipſe pudor mecum proprio vel munere gaudet,
Namque premor vitio ſæpe pudoris ego.
Iam timeo, ſudorq́ſ ſalit de corpore toto,
Corq́ etiam erumpens pectora noſtra ſecat.
Non mihi robur adeſt, fractum eſt, ruptumq́ rubore,
Nec fieri poterit ſpem pudor ut ſuperet.
Nec ſecreta meæ poſſum diffundere mentis,
Reſponſi & vano ſæpe timore ruo.
Quod dubito dubium majori crimine defert,
Fœmineus nullus flammea tela fugat.
Nonnulli dicunt verum non eſſe pudorem,
His autem poſſum teſtis adeſſe ſimul.
Dæmonio eſt ſimilis vel toto denique vultu,
Dividit & mentem, poſſe loquíque vetat.
In validos ſenſus demittit quæque refuſa,
Geſta ut multorum ſenſimus eſſe ſacra.
Hisq́ fidem præbent, qui rerum numina tollunt,
Eſt amor injuſtis rebus ineſſe ſemel.
Obſequium ſi etiam poſſet vel tollere totum,
Culpâ ejus noſter ſæpe periret amor.
Dum non obſequitur diverſus ſtatq́ Cupido,
Nec niſi me ſanctum cogit amare Deus.

Poſ-

Poſſem cuncta meis tandem committere factis,
Sed ſpeciem jam non audeo ferre mihi.
Me fervens horrere pudor ſine limite cogit,
Ira etenim noſtro pectore ſæpe tumet.
In quibus altus amor toto non pendet ab ore,
Mens nil his equidem victa pudore poteſt.
Vt me etiam paucos ad ſe cogitq́ue, trahitq́ue,
Hoſtes namque meos comprimit altus amor.
Et Venerem tunc vota fovent, nimiúſque Cupido,
Horum & cauſa quidem cui quoque ſervo mea.
Nil credam, tarda es, dum tandem oſtendere tentas,
Quæ manibus veniunt vel mihi damna tuis.

EPIGRAMMA.

STulte amor, illi autem quærunt, ſervantq́ue dolorem,
Qui hunc quærunt, finis eſt ubi nullus adhuc.
Nullus namque labor vel planè oſtenditur eſſe,
Atque hi ſunt etiam qui tua jura ſciunt.

ELEGIA III.

IAm jam tempus adeſt, quo jam mea gaudia florent,
His quæ jam votis vota ſtetêre meis.
Vidi quod ſtimulis jam me depunxerat altis,
Pulchrius aſſiduo quam mihi jam patuit.
Ted nunc in pœnas non leves incido iniquè,
Quæ ſic ſunt acres ut mea bella ſecent.
Jam turbatus agor, nec jam veſtigia figo,
Eſtq́ue medela mihi, ſed mihi pœna ſubeſt.
Vt ſterilis quæ forte Deum non jure precatur,
Vt prolis tradat munera plena ſuæ.

Quam cum cernit enim cæcam vel denique claudam,
Tunc novus ante oculos conſtitit ipſe dolor.
Sic ego qui ſemper votis vehementibus arſi,
Me ſubdi Nymphæ quæ mea magna vehat.
Quam verò ut cerno,tunc toto langueo corde,
Nam non credo illam damna dolere mea.
Mœrore ex magno multus dolor occupat artus,
Nil fugiſſe decet vel loca cæca nimis.
Mens mea jamq́ metu tot turres aëre ſtruxit,
Vt cogat ſemper ſumma pericla mihi.
Talia ſunt equidem,quæ ſi non denique pello,
Robora compingens vel male tuta ſua.
Omnia me invadent,mecum & ſine limite degent,
Ex quo jam frangit pectora noſtra tremor.
Me vinci,at toto defendi robore ſummo,
Eſt mora,qua mentis tardat ubique gradus.
Omnia confuſo vellent me invadere greſſu,
Atque illis tandem non datur ullus obex.
Debilis at primum ſi mens occurrit,abitq́,
Mens fugiet molem ſæpe coacta necis.
Quidquid contendam nihil eſt niſi pacis imago,
Poſtremusq́ dies eſt mihi pacis opus.
Morte etiam eſt pejus vel triſti vivere corde,
Nec vitæ finem,ſed tamen ipſe peto.
Dum vivo quoniam nequaquam forte peribit,
Spe vinctus nimium vel ſine fine dolor.
Greſſum ejus dubito,naturæ aſt horreo motus,
Quæ in mortem vires vix tolerare poteſt.
Atque ideo in me ipſum ſemper nova robora ſumo,
Ne fortunæ ardor creſcat ubique mea.

EPIGRAMMA.

Prudens, ſtulto animo ſedem tenet ipſe Cupido,
Spe vaná pendens vel ſine jure ſibi.
Qui ſic ſumma volat totum perquirat ut orbem,
Ex quo vel ratio murmure cæca tumet.

ELEGIA IV.

Semper amore tuo gaudet mea tota voluntas,
Et tecum pleno ſtat mea vita ſinu.
Infinita quidem finito eſt munere merces,
Et pleno noſter jure ſtat ipſe favor.
Ergo jam noſtrum ſtudeas oſtendere votum,
Tranſeo ſi leges quas dat amorq́ue ſuis.
Nullus amore mihi ſubſiſtit terminus iſto,
Aut ubi vel plures hunc reperêre gradum.
Hi proprium veri detorquent munus amoris,
Et longam aſtringunt parvo in amore viam.
Non, amor, inde licet gemitus contexere diros,
Aëre qui primum ſpectat abire ſtatum.
Non læto cantare decet modulamine & iſtum
Cogere mœrorem, ſed ſibi lætitiam.
Solum ambos amor ipſe petit, duo vosq́ue requirit.
Huic dum vivemus, certa erit ipſa domus.
At ſi noſtra quidem mundum vita incita linquit,
Deficietq́ue favor vel memor alterius.
Gaudia noſtra quidem nullo ſub pectore ſubſtant,
Altius ire nequit gloria ſumma mea.
Non at deficiet, ni præcipit undique numen,
Vt morbus noſtris caſibus hic faveat.

Fortunamq́; Deum, verum ſi eſt, eſſe potentem,
  Ejus ut hic ceſſet deprecor officium.
Eſt crimen nimium ſublimia vertere tandem,
  Vitâ unâ cogens vel duo corda mori.
Simpliciter verò tandem nulloq́; dolore,
  Delitijs vivo liber ubique mihi.
Cor namque obſcurum, quod me volvebat iniquè,
  Poſſideo clarum, ut Sol mihi Luna ſubeſt.
Non aliud video quod vel Venus offerat ipſa,
  Sive in dilectum quod locet ipſa ſinum.
Nil mihi nempe deeſt quod non det gaudia vitæ,
  Nil mihi nempe negat vel manus alta Dei.
Orbum eſſe at vellem, cæca ut fortuna perurget;
  Amittam ut greſſus, me alta & adire facit:
At ſi ſublimi me cogit culmine labi,
  Tempore ſub tali mors mea corda terat.
Et prius at terram quam tangant pectora noſtra;
  Hoc ſumet ſpatio vel mea vita modum.
Atque ſtatum noſtrum firmo fundamine mortis,
  Illum ſi amitto, tunc necis arma placent.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, tota tellure ſub ipſa,
  Non ſunt delitiæ quæ ſatis eſſe queant:
Suntq́; meæ ſolum, quas tandem creſcere nolo,
  Crementum utq; puto me dolor ater agit.

ELEGIA V.

NOſter amor veſtro gaudet, lætatur & ingens,
  Dum ſperat veſtro ſemper amore frui.

Hoc

Hoc oblector enim veluti monſtratur ineſſe,
Sed precor ardenter ne mea vota ruant.
Non Veneris finem jam tandem attingere poſſum,
Hic ubi amator habet vel loca nota ſibi.
Ardens nam votum vel nullo munere complent,
Aſtringi at videor ſemper amore truci,
Nilque decent gemitus nil nec lamenta ſuprema,
Aëre namque perit pendulus acer amor.
Nec cantare decet molli modulamine quemque,
Lætitiam at toto ſtringere corde gravem.
In nobis amor, ipſe tamen ſtat ubique duobus,
Dum nos vita feret illi erit una domus.
At ſi ex hoc mundo penitus volat excita vita,
Immemor hic facti nec favor ullus erit.
Delitiæ noſtræ parvo ſtant denique caſu,
Surgere namque poteſt gloria noſtra nihil.
Nilq́; deeſt aliud, niſi ut ipſo corpore morbus,
Præcipiti frangat languida membra nece.
Si eſt fortuna Deus, precor hanc ut denique mecum,
Officium ſiſtat jam ſine lite ſuum.
Trudere quæ alta manẽt, nimium eſt crimenq́; ſupremũ,
Vno ictu delens corpora vincta duo.
Simpliciter ſolum vivo ſine pondere pœnæ,
Delitijs vivo ſolus amore mihi.
Atrum cor quoniam quo volvebatur ubique,
Luna orbe ut Solis lumine duco mihi.
Non alios video quos ſubdat forte Cupido,
Alterius formam pectore nempe premens.
Nilq́; deeſt vitæ, quam complent gaudia mira,
Nec Deus at nobis commoda ſumma negat.
Vellem orbum fieri fortunæ munere cæca,
Amiſſo & greſſu tangere nempe manum.

Nam ſi ſede alta prorſus me trudit in imum,
Tunc me mors d[illegible]ro vulnere ſæpe premat:
Tuncq́; latus duræ t[illegible]uris pondera ſentit,
Et finem ſecum tunc mea vita feret.
Iſte gradus vitæ morti ſit conſonus omnis,
Quo amiſſo mortis tunc fera bella placent.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, non perſtant gaudia in orbe,
Quæ durent, poſſint nec dare quæque bona.
Sunt mea ſola quidem, quæ nolo denique creſcant,
Aſt hæc ut durant, tunc mihi mente tremo.

ELEGIA VI.

NOn eſt cur dubites cæcum vel cernere poſſe,
Cum ſine ſpe certi ſemper amoris amem.
Et nullum incuſo, ſolum natura ſuprema
In me perſolvit quod dat habere fidem.
Sentio delitias quas neſcio vivere poſſe,
Si ad carnem ſpectant, cur quoque non ſaturant?
Si ſunt forte animæ, cur infinita repellunt?
Si ſunt compoſiti, cur mea non reprimunt?
Vult corpus, cauſamq́; negat, ſic totus ab ictu
Ingenti vexor, vulnere agorq́; truci.
Quî fieri poterit ne tranſeat ipſa voluntas
In Venerem & totus ne ſibi perſtet amor?
Quid faciet Veneris ſpoliјs ut nuder opimis,
Et caro laſſa ruat, non ſaturata tamen?
Hoc certum eſt animam diffundi protinus ipſam
Delitijs cordis ſi his quoque læta jacet.

Hac

Has ſi ipſa ignorat, mixtas ſibi præſtat apertas,
Et partem corpus tunc ſibi ſemper habet.
Has quia delitias ſolum caro ſuſcipit ipſas,
Meq́ꝫ omnem cogit his vel ut ipſa caret.
Delitijs Veneris ſi tandem ſufficit uti,
Vel quantum cupiunt mollia corda ſibi.
Et ſi mens aliud ſecum quæritq́ꝫ, movetq́ꝫ,
Non tunc delitias, ſed ſibi damna vehit.
Tunc ſi forte puto non gaudia ducere mente,
Nil amor ipſe placet, tunc bona nec Veneris.
Præter corda quidem degunt mea gaudia ſecum;
Illis vota manent, atque ſimul pereunt.
Sponte ſua quidquid vel ſecum gaudia ducit,
Non hoc fallit amor fasq́ꝫ, nefasq́ꝫ movens.
Certum eſſe hic duxi mecum me ducere ſemper
In me vel vires ſemper ubique truces.
Has cunctis natura refert, donatq́ꝫ viciſſim,
Regina eſt multis, ſerva ſed in minimis.
Sed nunc cerno quidem oſtendi forte amplius illam;
Senſi ejus robur, ſed ſine mente quidem.
Ex quodam affectu Venus eſt ratione coacta,
Et volui quod agit vel ſine jure meo.
Eſt habitus priſcus quem certo nomine dico,
Vitam, & quam duco, cogit ubiq́ꝫ ſequi:
Gaudia forte quibus lætus jam vivit amator;
Eſt amor & cultum credere ſe eſſe ſimul.
Et dolor exoritur qui toto ex crimine amoris;
Et pœna hæc noſtro non fluit orta ſinu.
Hic doleo tandem ſi noſco forſan amari:
Quod ne autem credam, denique cogo fidem:
Sed tamen exſurgunt mea longo vertice vota,
Gaudia ut accipiant vivere quæ ipſa queant:

Hoc corpus ſentit quod mentis perſtat in orbe,
Vt ſatur ex iſto tunc valet ipſe favor.
Quod Veneris capio quod ſævi ſumere amoris,
Vt me ipſum mirer ſemper ubique jubet.
Proſequor atq; odio, atque colo, præſto undique utrumque,
Neſcio quidve ſequar, ſentio, quod nec erat.
Si verum eſt quidquid vel ſecum gaudia ducit,
Eſſe ſacram Venerem, nam ſua quiſquis amat:
Sum vel amator ego, flammis his uror acerbis,
Non lucent, vivæ ſunt ſine luce ſibi.
Cordi vita aſtat ſepteno munere vitæ,
Spiritus ut vitam protinus unus agit.
Vt primum in vitam cor ſurgit corpore ab ipſo,
Poſtremum ex membris cor quoque tunc moritur.
Ex Veneris famulis cor ſolum quæritur unum,
Pars alia haud extat quam ſibi quiſque petat.
Cúmque amor ipſe fugit, penitus pectusq; relinquit,
Tunc aliam Venerem temnit ubique ſibi.
Corpus dimittit primum ſatur ipſe ſupremè,
Quod primum voluit deniqne ſæpe vetat.
Hoc eſt quidquid amor ſumma in faſtidia cernit,
Ira autem cogit mittere amicitiam.
Quiſve aliam Venerem ingenio decernet ubique,
Venturoq; nihil tempore ſorte probet?
Non erit hic judex rerum quas ferre nec audet,
Et fugere ipſe putans dat ſua colla jugo.
Nam cum vel Veneris ſeſe diffiderit igne,
Tempus erit quando ſit vel ubique nihil.
Et tantum trutinæ pars altera ſurget in altum,
Vt cerni haud poſſit ſi quid haberq; boni.
Vtque eſt major amor, majora & gaudia præbet,
Fundamenta urgent, magnaq; vota fovent.

Cui

Cui natura ſavet nimium Venus emicat intus,
Nec dubito quid agat corda per ipſa Venus.
Atque putans Venerem amitti, ſervatur & ipſa,
Nec ſcit quo perſtat, quóve magis premitur.
Delitijs creſcit, pariter tenuatur & idem,
Et damnis moritur, vivit & ipſe malis.
Nec ſemper vario quoniam ſub tempore gliſcit,
Vis ejus minui cum ſibi quiſque putat,
Verum eſt vota ſacram Venerem exornare potenter;
Nilq; ejus robur abſque dolore mori.

ELEGIA VII.

O Miſeri, quos terra tegit ſub vulnere amoris;
Queis ictus diro corda cruore premit:
Et qui flammanti volverunt pectore Nympham,
Vos precor immemores denique ne eſte mei.
Crinibus effuſis lachrymas effundite triſtes.
Abſciſſis ſinibus ducite corda nimis.
Vt me etiam auratâ vicit Venus alta ſagittâ,
Qua cunctos multo vulnere vincit amor.
Vulnera ſunt Veneris tribus ardua ſenſibus ipſa,
Quæ quæ dimittit triſtia tela docent.
Cogitur aſt ictus ſenſu tolerare perempto,
Pœnam ictus veluti vulnus atrox fuerit.
E plumbo atque auro ſunt quæ ſua tela refundit,
Argenti & clarâ ſunt quoque cuncta nive.
Quodq; ſuum mittit concuſſis ſenſibus ictum;
Diverſa ut cuivis vis ubicunque ſubeſt.
Tempore præterito cum regna Cupido premebat,
Aurea mittebat tela ſupremus amor.

Meme disjecit,telum in me torſit & unum,
Quo perij,& vitam temnere conſtituo.
Talibus at telis multi periere viciſſim,
Non habet, infligat quæ fera bella necis.
Argenti telis ſolum ſua ſigna reſumit,
Non ictus tandem cogitur inde mori.
Plumbea tela hodie toto jacit ipſe lacerto,
Viribus haud horum diffluit ipſe cruor.
Quare amor ut cernit ſic tandem debile robur,
Arcum perfregit,gaudia ſola manent.
Ad pacemq; vocat nec ficto pectore cunctos,
Quiſque poteſt quoniam crine coactus agi.
Vtque illum fugiant,non eſt jam ſcandere turres,
Ejus nam robur funditus ima tenet.
Ecce at ego maneo morti,finiſq; ſuperſtat,
Pax ejus ſubſtat,prælia dura mihi.
Si illa at pugnaret,per quam me depulit ictu,
Pace eſſem,& ſervus ſubditus ipſe forem.
Pace omnes florent,bello ſolum horreo ſolus,
Ceſſavit quoniam bella movere Venus.
Vulnera me lacerant,non eſt mihi tuta medela,
Nam quam mente colo non mea damna dolet.

EPIGRAMMA.

STulte amor,inquirit qui vel tua gaudia cæca,
Falſa ſede quidem vel ſibi fundat opes.
Quare mens nullo lætatur numine ſecum,
Mens niſi verè quidem non amat ulla nihil.

ELE-

Elegia VIII.

Majoris damni timor implicat omnia morte,
Venturum ut poſſit pellere quiſque malum.
Et ſi mors etiam ſecum ut quid pejus habetur,
Qui illam perquirit æſtimat eſſe bonum.
Quod Cato forte docet, faciliq́ oſtendit ab arte,
Vt libertatis ſe dedit eſſe patrem.
Inque aliis rebus quivis benè cogitur ultrò,
Præter mortis opus quod ſibi judicij eſt.
Eſt qui illam invadat, miſeri & ſub nomine torpet.
Oppoſita ut vitat dura pericla ſibi.
Eſt alius cordis divino numine plenus,
Qui propriâ mortem ſuſcipit ipſe manu.
Hoſtis ut in laqueos duros cadit ille potentis,
Pugnavit corpus robore conſilij.
Victoris ſtatuit vel ſumere nomina ſumma,
Corpúſque amittit, vincat ut ipſa anima.
Sub cruce Chriſtus erat nimis ipſe potentior illis,
Qui in mortem duram ſubſtituêre crucem.
Conſilium quoniam nullus mutavit in orbe,
Ejus nec mentis quiſque repreſſit opus.
Qui corpus cogit non laſſus permanet ipſe,
Mentem ſi nullo cogit ubique modo.
Vincit enim tantis qui ſecum viribus urget,
Mortis qui morſum non timet inde trucis.
Iam longæ vitæ perſentio gaudia multa,
Hujus nam vitæ munera temno brevis.
Atque dolor mortis proprijs fugit incita metis,
Vt qui jam mortis jura dat hic moriens.

Iam virtus vires ſecum quoque duplicat omnes,
Ejus cui virtus nomine firma manet.
Quavis parte tamen virtus ubi firmiter hæret,
Atque Deo ſolum ſupplicat hic anima.
Sunt quos cæca mori fecit, torpensq; voluntas,
Vt vano rerum nomine vita aderat.
Hos nil mors truſit, ſed quos mens ſerva tenebat,
Ditarunt animam qui voluêre mori.
Et cuncta amittunt, infinitumq; notantes,
Quodq; Dei eſt nati vel ſibi munus habent.
Magna eſt utilitas veluti tot munera monſtrant,
Quæ tali hunc vendi cogit amore ſacro.

EPIGRAMMA.

ET *metus atque dolor quemcunquè offendere poſſunt,*
Virtutesq; omnes quas ſibi fert anima.
His qui forte carent hos gloria nobilis auget,
Hoc mundo & nequeunt vel ſibi ferre mala.

ELEGIA IX.

E*Xtra ſe verò quis mentem intendat apertam,*
Iudicio, vel ſi judicio nec adeſt.
Neſciet affectus proprio deducere ſenſu,
Quis, quantúſve manet ſi perit, aut agitur.
Quis ſic ſtultus erit, qui vel ſua propria ducat,
Neſciat ut pectus forte locare ſuum.
Venturumq; malum dubitat quo ſentiet ore,
Nam tolerare quidem neſcit ubique ſimul.
Sic ego namque miſer poſſum vel ſæpe vocari,
Namque odio, & diro vincor amore pari.

Sic

Sic jure injuſto ut toto vel pectore turber,
Horum quis primâ ſtet mihi ſede ſibi.
Quiſque affectus enim pectus conturbat & angit,
Pœna acri, & nullo forte dolore premar.
Alterius quoniam videor jam jure carere,
Demum tota mihi cauſa ſubacta venit.
Vt qui ſub pelago loca tuta tenere putavit,
Arte maris nimium noſcere cuncta probans.
Prǽterq; artem autem toto tumet æquore tempus,
Quod ratio tandem poſſe fuiſſe negat.
Et pelagus ſulcat quod nullo tempore vidit,
Non illum tuto fert cynoſura polo.
Quidquid vel fecit, dixitq; relinquit ubique,
Naturæ & leges frangit ubique ferox.
Tempus præteritum ſi obſervo aut denique præſens,
Æſtimo magna mihi vota dediſſe Deum:
Et mentis renovaſſe modum, curſumq; tuliſſe,
Qua dubito ut veniat, nonq; venire ſcio.
Totus namque animus me dulci ſumpſit amore,
Nec mihi cum ſit amor quà ſit hic invenio.
Non dolor eſſet adhuc, nimium niſi forſan amaſſem,
Delitias memorat ſemper amore malum.
Vt ſpecularer ego, in mundi tot jugera veni,
Atque bonum meditans dulce & amoris opus.
Ejus cui noſtrum pectus, noſterq; Cupido,
Subſtitit, haud ejus pœnitet inde tamen.
Ne dicam jam ſcripta patent, jam dictaq; lapſis,
Geſta & amoris adhuc ipſe & acerbus amor.
Sunt ſecreta etiam varijs delicta ſub umbris,
Quæ mihi præſenti tempore cuncta nocent.
Iam jam noſter amor toto & finitus in orbe,
Brutali ſolum ducor amore nimis.

Hic anima tranſit ſub toto corpore leges,
Invitus veluti corpus & ipſa anima.
Sic novus eſt nobis hic peſſimus undique ſenſus,
Ac nullo mecum tempore ſtaret amor.
Iam mores Veneris diverſo tramite currunt,
Et ſpeciem referunt, falſaq; cuncta patent.
Nunc forte obſcurè Veneris ſacra munia dixi,
In me nam ſemper dulcis ubique habitat.
Aſt aliam Venerem penitus deturbat honeſtas,
Vno ictu ſenſi quam ſine lege mihi.
Senſi autem hanc Venerem quæ ſolum corpora complet,
Horis vel lapſis ſumere ſæpe animam.
Quiſquis ſe admiſcet, nec ſe, nec tempora ſervans,
Vnde dolet luctu, tunc ſua damna notat.
Gaudia noſtra ſimul jam tandem ſentio membris,
Vel quantum corpus ſe ſaturare poteſt.
Sed votum impellit me magna in gaudia ſemper,
Invenit & ſpinas quà putat eſſe roſas,
Eſt qui ut ſervus adeſt, vel munere fungitur apto,
Qui ſi eſſet dominus, eſſet ad apta, nihil.
Sic amor aptus adeſt, humili ſi ſede remanſit,
Peſſimus eſt, tentat ſi variare bona.
Sicut qui lembo quærit per flumina piſces,
Cui pleno ſemper vita labore ſubeſt.
Aſt ut opes capiat pelagi ſubit antra furentis,
Æſtatis ſperat nec ſibi forte moram.
Sic vilem qui forte colit, ſervatq; puellam,
Et quæ membra jubent ipſi placere probat.
Si vel plura cupit ſecum, fugeat ipſe
Et ſi audet, Nilo tunc ſua cuncta neget.
Ille amor eſt vilis, toto & ſub tempore turpis,
Qui nec delitias fertq;, capitq; memor.

Sæpe

Sæpe brevi volitant ſecum ſua gaudia cæca,
Et civile bonum crimina quæque vocat.
Qui colit at corpus, qui animam temnitq́; ſecatq́;
Clauſo oculo, & clauſis auribus hic jaceat.
Cor reſeret ſecum, ſenſusq́; occludat ineptos,
Si id non præſtat enim deperit omnis amor.
Hic amor at vires minuit, roburq́; repellit,
Si quæ damna tenet, ſemper habere probat.
Semper amatorem toto confundit in orbe,
Et quem temnit adhuc tunc amat ipſe nimis.
Turpe ſimul, pariter ſemper ſibi ſervat honeſtum,
Hoc cernens, quis non corde ſtupebit adhuc?
Quæ vel non dubitat ſecum vel cæca puella,
Num ſub amore ſimul forte erit ipſa tamen?
O infelix nimium qui turpes diligit artus,
Invitusq́; ſtudet vertere de vitio!
Caſum infelicem obſervat pro munere fauſto,
Sed non prorſus enim ſtultitia hunc reprimit.
Nam ſaturare famem ſcit nunquam poſſe pudore,
Vt largè aut fundat, præbeat atque nimis.
Ejus nulla quidem jam ſubſunt dura palato,
Vel quæ ramo alto dulcia poma putat.
Non alium incuſare queo juſtísve querelis,
Delitiæ ſunt quæ me lacerantq́; meæ.
Invenior vinctus quin vel cognoſcerer ipſe,
Non etenim jam me ſemper amare placet:
Vt ſine mente adſum cunctis ſine ſenſibus idem,
Continuus noſtro ſtat mihi corde dolor.
Sum diviſus enim, ac ſerra totusq́; ſecarer.
Si vinci ſtudeo ſanguine corda carent.
Audivi ut Petrus fera crimina ſolveret ingens,
Atque daret veniam turpibus ipſe viris:

Errores voluiſſe Deum & committeret acres,
Integra mi oſtendit, fracta futura ſibi.
Sic mihi cuncta Deus ſummo permiſit amore,
Illam ut amem quam vix dicere ſorte queo.
Nullis ne poßim jactari denique rebus,
Surgere & in quemvis quem ſibi vexet amor.
Me vidi toto manifeſtè corpore ſcindi,
Certa mihi nunquam vel fera pugna fuit.
Corpus ſentit enim conſuetos pectore ſenſus,
Atque animæ horriſonum ſtat nihil inde meæ.
Grata, ingrata ſimul mecum viuntq́ʒ, ſedentq́ʒ,
Atque humili, atque altâ ſtant mihi ſede ſimul.
Spiritus aßiduas ſecum fert pectore noxas,
Et membris gratum vel nocet inde nihil.
Non aqua tuta ſubeſt, qua extinguam pectore flammas,
Vel ſi etiam proprius fortiter eſſe volo.
Senſusq́ʒ atqʒ oculus defendunt robora flammæ,
Illa latet nimium quæ mihi damna refert.
Quæ audio ferventem converto ſemper in iram,
Et me ſive horrens, & mea temno quidem.
Vt pectus video nil tali ardeſcere amore,
Quem quocunque die denique nemo probat.
Vt qui forte caput calido ſibi devehit igne,
Et corpus lecto collocat in rigido.
Illi hæ delitiæ pœnam non denique tollunt,
Imo & ſolamen non habet ipſe ſibi.
Sic ego dum noſtram devolvo mente puellam,
Magno hæ delitiæ ſæpe dolore furunt.
Antiquum & damnum ſunt mi nova damna furenter,
Et me contemnit, nam Venerem haud quatio.
Ignis membra urat, fumus volet æthera ſummum,
Damnatos ſubeat ceu Lhyma tuta ſibi.

Le-

Lethæum & fluvium percurrat ſpiritus ipſe,
Vt nil mundi hujus jam mihi mente putem.
Nam pro delitijs durus dolor horret ubique,
Et ſupra ſenſus diligo damna meos.
Delitiæ noſtræ fato ſolvuntur in orbe,
Et doleo donec comprimo delitias.
Quantum ut forſan amor votis ſæpe ardeo magnis,
Eſt dolor immixtus utque calore rigor.
Quod verè eſſe nequit, propriumq; intelligo crimen,
Et caſum fugio, pejus & inde ſequor.
Vultum ejus vidi, formoſi & corporis artus,
Vidi hanc abſque ullo quemque tuliſſe lucro,
Vt magis ipſe & amo ſic implicor ipſe dolore,
Hoc voveo, ut rapiat vel ſua membra leo.
Quantum mente puto damnis me complicat atris,
Et ſine mente quidem gaudia nulla manent.
Vt bos delitias ſub noſtro pectore ſumo,
Vt ſumo has damnis ſæpius invenio,
Quantum lætor enim noſtro & jam gaudeo corde,
Hujus delitiæ naſcitur ipſe dolor.
Nam puto mixtam alio forſan veniſſe labore,
Venturamq; iterum, ſum niſi forſan obex.
O amor, in tantam cur crevit culminis arcem,
Ipſe amor ipſo odio ſemper ubique ſimul?
Quam vel amo totis contemno viribus ipſe,
In me eſt quam vellem quàm citò forte mori.
Nunc verè inſpicio naturæ prælia cæca,
Quæ corpus rapiunt, & rapiunt animam.
Hic faſtidit enim quod quis dulcedine mordet,
Dulcia quæ hic ſentit, ille & amara vocat,
Sicut qui ſtulto corruptus pectore, & acri
Aurum, aut ex plumbo vertere poſſe putat.

Sic & amatores tali ſub ſorte videntur.
Mentem namque volunt mens ubi nulla ſubeſt.
Atque etiam eſſe fidem falſo ſub pectore veram,
Ex quo amor haud ducit non niſi forte metum.
At timor ingenuus pulchro de pectore ſurgit,
Qui infidos cingit undique turre ſinus.
Et velut ægrotus qui morbum ignorat acerbus,
Atque aptis cenſet ſenſibus eſſe ſuis.
Atque febrem cernit concuſſam ex artubus ortam,
Aut ſignum forſan quod ſua damna refert.
Sic ego, qui penitus demitto Cupidinis arcus,
Ignoro quoniam quæ ſibi ducit amor.
Et Veneris ſignum video ceu mortis iniquæ,
Non vacuum eſt quoniam pectus amore meum.
Sic decet ut damnis vel ſemper comprimar ipſis,
In me nam nimium mira ubicunque noto.
Indicium Veneris mecum turpe æſtimo ſemper,
Quod non inveniens eſt magis illa dolor.
Pars quam vel ratio mecum miſcebit oborta,
Cogit ne placeat ſenſus amoris adhuc.
Altera pars autem quam nullo corrigo ſenſu,
Semper amare facit, dum vel amare placet.
Gaudeo ut illa dolet, duríſque laboribus ardet,
Et doleo hanc cauſam dum ſua pœna venit.
Vt me contemnit nil forſitan æſtimo damnum,
Lætórque ut pectus comprimit ira ſuum,
Sufficit ut quiſquis de me vel denique noſcat,
Me imperfecto animo ſemper ineſſe mihi.
Vt ſtultus volui perfectos ſumere ſenſus,
Illis delitias vel reperire putans.
O ſacri amatores, hoc tandem ſumite verum,
Quos flos ætatis ſemper amore juvat.

Deli-

Delitiæ Veneris penitus perduntur iniquæ,
Si quis ſcire audet quam colit, & quid amat.
Si hoc ſcire horreſco, nimius dolor artubus hæret,
Namque coli haud credo me nec amare ſimul.
Qui vel amat nullo vivit lætamine mentis,
Si quam forſan amat non ſua jura probat.
O ſacri amatores, quibus eſt amor aſpera noxa,
Iam veſtras tandem ſæpe dolete vires.
Cernit & unde venit Venus, & quà fervida tendit,
Eſtque ubi ſi miſcet prælia pace ſimul.
Hoc ſi jam noſtis, nulli credetis ubique,
Atque minus Veneri quæ ſibi falſa patet.
Quæ eſt levis & fragilis triſtis ſub corde puellæ,
Cui ætate in mediâ maxima friget hyems.
O ſacri amatores, proprio cernetis amore
Delitias grandes quas amor ipſe refert.
Tempore ſæpe brevi in pœnaſque hunc vertere diras,
Dum ſine triſtitia gaudia nulla patent.
Vota etenim gignent ſemper faſtidia cæca,
In Venerémque ibunt ſemper ubique pedes.
Delitiæ turpes in gaudia maxima ſurgent,
Cúmque ira ardeſcet, tunc amor acer erit.
Non ſic quiſquis amans intelligat iſta viciſſim,
Vel niſi ſit ſapiens mentéque multa probet.
Hic quoniam ſpectat mutari corporis artus,
Et corpus toto corpore vel ruere.
Vota premit ratio, totis & juribus urget,
Nec votum menti promptius obſequitur.
Solum pacis habet divinæ munera ſumma,
Qui Veneris ſicut beſtia ſentit opus.

ELEGIA X.

VT navis rapidis vexatur in æquoris undis,
Iam regimen fundit, jam quoque vela cadunt.
Oppoſitis venti diſcuſsi flatibus inde,
Nautæ mente carent & fera damna timent:
Quiſque ſuas artes vel toto robore tentat,
Et quidquid mentis tunc habet inde locat.
Paſsibus hic centum diſtare ab littore vellet,
Alter ſic longè quàm quoque ventus aget.
Noſter amor, pelagus rapidum quo ſæpe cucurri,
Iam periit, poterat noſq; juvare ſemel.
Iam ratio toto cecidit de pectore fuſa,
Eſt adverſa etiam mens malè ſana mihi.
Nec mea vota quidem tandem proba ſumere norunt
Aut mortem aut vitam quæ ſibi ſit melior.
Vtitur arte autem mecum natura ſuprema,
Et mortem ſumit ſic mala ut effugiat.

EPIGRAMMA.

PRudens, nemo poteſt vitam, & tolerare dolorem,
Quin ſpatio quodam ſit ſibi vita ſimul.
Votum nempe meum in damnum convertitur atrox,
Dixiſſe ut memini qualiacunque tibi.

ELEGIA XI.

TOrreo, ſi eſſe poteſt, vel jam mea damna precari,
Vt penitus dirè jam mea membra doment.

Tem-

Temporis at ſpatium tribui, peto denique ſolum,
Horum ut jam poſſim dicere ſorte mala.
Si in ſe forte redit ſub toto roborepectus,
Nullo & turbatur mens quoque jure mihi.
Noſcet qui Veneris vel neſcit munera ſæva,
Et Venerem atquę iram ſemper ineſſe mihi.
Vt dubitat cæcus ſemper noctemq́ꝫ, diemq́ꝫ,
Illi qui cernit ni dedit indicium.
Ex Venere atque ira dubito quis forte ſuperſit,
Hoc dicent, cingunt qui mihi forte latus.
Immensè exopto ut perdat me ſæpe Cupido,
Eſt quoniam diri jam mihi cauſa mali.
Viribus atque ſuis nequit ira, Cupidinis arcus,
Me facere ut toto frangere corde queam.
Si at noſtris damnis eſſet vel certa medela,
Gauderem, quoniam linquere & hæc cupio.
Me tua facta movent te ut ſemper deniqꝫ temnam,
Nec facere id poterant dum tua jura gero.
A te ſejungi nequeo vel viribus ullis,
Dum te mente fero ſtat magis ipſe dolor.
Cúmque gradum vitæ prorſus mihi cenſeo noſſe,
Vt stultus nimium tunc cado ſæpe miſer.
Non eſt ſolamen quod ſit vel forte medela,
Si alter amor tandem nomine ſtatq́ꝫ novo.
O amor, antiquum vulnus curâ inde recenti,
Aut hoc me totum denique coge premat:
Et quo ſit damno pectus circunſpice noſtrum,
Ædibus haud mereo, tale cubile, tuis.
Qui vivit, qui te donis affecerit altis,
Sic eſt hic humilis ne ut ferus eſſe queat.
O utinam mecum vel pacis jura vocaret,
Aut mortem in duram deferat ille memor!

Inſpicio quid, ſi eſſe poteſt, ſit durius uſquam,
Vt Veneri, atque iræ credere velle truci.
His dominis cedens nimium jam quiſque laborat,
Vtq; hoſtes nimium ſe ſtatuêre ſibi.
Quando uni placeo, furit adverſarius alter,
Servire æquali neſcio jure quidem.

EPIGRAMMA.

STulte amor, eſt verum ſi tandem forte juventam,
Cauſam eſſe ut totus ſubderer ipſe tibi.
Si nec forte poteſt me hoc mundus ducere dono,
Omne placet ſenium quod mala cuncta refert.

ELEGIA XII.

TEmpore ſi quodam injuſtè fudi ore querelas,
Curans ut pectus damna meum premerent.
Non dubito læſâ tunc forſan mente fuiſſe,
Præſentiq; illud conſtitit & melius.
Nam vota exhauſi nullo lenimine cordis,
Quod ſaturari unquam non vel in orbe poteſt.
Et minus ut Veneris ſequitur ſua commoda blanda,
Tunc pœnis plenum cenſui ineſſe magis.
Delitias fudit tunc noſtri inſania cordis,
Nam volui maius quam tenet illa bonum.
Si quod forte poteſt poſſem cognoſcere mente,
Nec temni poſſet ſic malè noſter amor.
Vt navis quàm ventre poteſt non plurima ſumit,
Vt plena eſt tandem fundere cuncta licet.
Sic mens delitias vel nullas ſuſcipit ipſa,
Vis niſi quantum ejus ducere forte poteſt.

Sit

Sic etiam auditum, vel viſum quiſq; reſumit;
Et robur tota deniq; mente perit.
Exceſſu ut magno vis tota effunditur ipſa,
Tantusq; eſt, ſenſus mens ut & ipſa domet:
Sic qui aut exoptat vel plurima gaudia ſecum;
Hæc ab ſe ducit, nec ſua quærit ibi.
Non ſine damno acri ſentiri gaudia poſſunt;
Si & partem ſumit ut dolor ipſe magis.
Non ſolam mentem ſic ſenſu continet ipſo,
Sunt namq; exceſſu gaudia ſola ſibi.
Inſtrumenta negat, quare nec robora mittit;
Exceſſum ut nullum vis ſua nulla jacit.
Non eſt corporeum quodcunque intelligit ipſáq;
Et pleno ſenſu judicat ipſa ſimul.
Aſt ut ſe in varias demittit denique partes,
Mentem permiſcet nec minus illa tenet.
Magnus amor mentem penitus vincitq; premitq;
Me ignorare ſcio dum magis ardet amor.
Lætitiam ſumpſi, ſupra omnes adfui amantes,
Deliciis gaudens quas malè vendit amor.
Non amo nunc, magno ſed contabeſco dolore,
Solum hunc nam nullo cerno venire modo.
Gaudia vel quædam mortem mihi dura dederunt,
Nemo ſcire poteſt quæ mea triſtitia eſt.
Gaudia non ſolum quondam jam dulcia ſenſi,
Sed mortis ſenſi nullaq; damna mihi.
Perdere nec mundum memini, nec gaudia ſumma,
Sic ſine felle quidem dulcia mella tuli.
Delitias mittit vel qui illas perdere cenſet,
Et magis infauſtam ſi timet ille necem.
Mente ego perſenſi tandem tot damna ſuprema,
Horreo, quis tandem gaudia ſumet adhuc?

Quis me ſic vel amat demum ſoletur ut ipſe
Quod mundi triſtis gaudia perdiderim?
Suntq́ mihi ſimiles qui jam cecidere viciſſim,
Et qui non cecidit quàm citò & ille cadet.
Lugeo me ſolum, quiſquis ſua lugeat atra,
Et ſi hoc damno alto parva medela ſubeſt:
Amitto corpus, nec perſtat ſpiritus ipſe,
Quod ſi non facio durius iſta fero.
Cuivis dico quidem quod ſummo profero cœlo.
Me tentare nihil quod ſecet ingenium.
Gaudia quæ ſemper ſibi pectora denique cogunt,
Atque amor haud temnit ceu ſua tuta bona.
Sæpè coli cupio à pulchrâ, magnáq́ puella,
Quâ notâ demum gaudia temno ſimul.
Delitias ſenſus ſperno, nec ſeparor illis,
Aſt animæ ad tempus ſæpè coactus agor.
Non amo nec poſſum pariter vel forſan amari,
Nec dici poterit ſi eſſet id aut quid erit.
Eſt gradus eſſe ſenem Veneris vel numine tactum,
Tempore ſi lapſo forſan amavit item.
Me Iovis obſervet, mortis me & pondere fundat,
Ne prius huc redeam quà mihi vita ruit.
Et quia dimiſi quod me dimiſit amore,
Nec placet hic finis, nec media ipſa placent.
Ex ſtultis factis, fraudem quæ ſæpè dederunt,
Quis mihi jam tandem debet ineſſe ſtupor?
Utq́ ego mente puto, atque hæc jam mihi pectore volvo,
Vanos vel juvenes ſemper amore voco.
Quid faciet quem nullus amor recipitq́ vocatq́
Eſt quia corde ſenex frigidus ipſe nimis?
Thuria ſub tali caſu nos ſevocet omnes,
Illo, atque his alijs ſtat ſua ſtultitia.

In Vene-

In Venerem nequeo vires protendere noſtras,
Namq́ brevi cunctas cogit ubique mihi.
Atque meam mentem propria ſine ſede reduco,
Internam ſumo, deſero & exterius.
O mens, forte bonum nullum jam denique deſer,
Aut jam præſentis robora mitte boni.
Nec tu ocule aut ſtudeas vel quidquam cernere tandem,
Et ſine te ſenſus jam mihi nullus erit.
Nil valet ut quidquid demum deducere tento,
Et placet hoc vellem jam placuiſſe nihil.
Si quæ fortè placent poſſum depellere tandem,
Delitijs patiar nullibi velle frui.
Me linquat, qui forte negat vel commoda quæque,
Si modo non lædit tempore vis aberit.
Non faciam quod turpe mihi, ſi præſto, manebit,
Tempore at hoc robur ſemper ubique cadet.
Deprecor ut robur ſedem mutétque, locumq́
Non cordis, quoniam ſtat locus huic proprius.
Quod non illi hæret mutet, linquatq́ viciſſim,
Quod culpa amiſit hoc ſibi ſemper agat.
Delitijs pravis voluit ſine lege nutriri,
Nam cera molli mollior invenior.
Et tanto noſtrum cogit lætamine pectus,
Ut tollat quantum ſi facio inde manet.
Si quid feci autem quod recto nomine perſtet,
Affectu ſolo conficere hoc ſtudui.
Si ratio verò hoc ſaltem feciſſe probabit,
Mendax ipſe mihi ſemper ubique fuit.
Affectu motus turbato pectore venit,
Aut nihil evenit non niſi fortè parum.
Ut qui ſe, laqueo, mundo, triſti omine, demit
Affectu, qui illum vicit ubique ferox.

Qui virtutis habet nullam ſub pectore formam,
Quidquid agit ſecum paſſio ſæva premit.
Omnibus in geſtis dubios dat mente furores,
Tempori atque ictu ſtatq́; fugitq; dolor.
Quemcunq; affectus tandem dimoverit atrox,
Nil faciet tutus quo ſit in orbe ſibi.
Si evenit at caſus, qui vel perſiſtat in illo,
Principium finem clauſerit inde nihil.
Delitias æquas nulla hic jam tempora lædunt,
Semper virtutis prompta ſtat hic ſatio.
Uſu in perfecto ſemper rationis inhæret,
Nil nocet aut ſterilis ſit polus, aut pluerit.
Gaudia prava quidem tempus læditq́; premitq́;
Nec vel forte ſat eſt, ſive ſit hoc ſtabile.
Hoc quoniam quiſquis ſtabilis ſibi debet ineſſe,
His nam delitijs ſunt ſua damna lucrum.

EPIGRAMMA.

O Mulier, cui nempe Deus vel Filius extat,
Natum ceu mater alloquere ipſa tuum.
Dic illi exilium mihi ſit nunc protinus orbis,
Nec pro plumbo atro pulchra metalla ſinam.

ELEGIA XIII.

NOn timeo laudes me forſan vincere poſſe,
Illum tum laudo quem polus ipſe beat.
Sit decus æternis ſervatum viribus ejus,
In queis perfectum eſt quidquid in orbe patet.
At niſi naturæ mecum vel robora ſubſint,
Tunc timeo noceant vel mea verba quidem.

Ejus dum ſamam vel linguâ perſono totâ,
Ut decet atq; ejus ſæpè ferunt merita.
Invidus officio proprio ſæpè inde quieſcit,
Illi nam ſimilis vix ſtat in orbe comes.
Quiſq; illum meditans juſtum ſe prædicat inde,
Atque ſibi tutum ſcindit amoris opus.
Sic ſunt in tali virtutis munera certa,
Ut qui hæc non cernit, hunc tenet ira gravem.
In medijs currit, nulla hic recalcat extrema
Sub divis, illi, vis ſua vita fuit.
Utq; Iovis vidit prælongos deniq; honores,
Quos Domini magni conſtituere in eum.
Contemnens mundi vel regia jura ſuperbi,
Iuſto homini promptum contulit ipſe ſinum.
Imperium ut brevius deferret nobile mundi,
Hocq; habeat nomen nominis indicio.
Namq; homine eſt quovis juſtus ſapientior unus,
Et certo hoc titulo jam ſibi nomen habet.
Atque ideò cunctis ſemper ſe oſtendit ubique,
Quem monſtrant, ſumunt qui quoq; monte boves,
Hic eſt qui in teneræ ſub dulci flore juventæ,
Illos excedit quos ſacra Muſa colit.
Armatosq; viros toto detruſit ab orbe,
Atq; ejus preſſit multa, poténſq; manus.
Vel quantum exequitur ſub magno robore virtus,
Pectore tunc fœlix præſtitit illa ſuo.
Defectus Vatum ſub toto ſubjacet orbe,
Qui verbis tollant inclyta geſta ſuis.
Quos dulce eloquium divino pectore ditat,
Auris lenimen vix capit ulla ſuum.
Hujus Martigenæ toto tuba perſonat orbe,
Et quos Indus habet concutit illa ſono.

Quos Aquilo ſervat, ſonitum ſenſere refuſum
Tartarus, occaſus, quos tenet atque oriens.

EPIGRAMMA.

ILle inſanus adeſt hominum qui judicat artes,
Ut fortuna illum ducit, agitq́ ſimul.
Quidquid & arbitrium non format motibus ipſis,
Non eſt culpa quidem ſi vel ab hoſte fluunt.

ELEGIA XIV.

IUdicium quoniam nobis aufertur ubique,
Mors ideò tantum non fera ſæpè nocet.
Ut pugna eſt ingens quam quiſquis pectore ducit,
Qua pectus toto labitur orbe ſimul.
Quis crudelis erit qui me non lugeat ipſum,
Qui tot ſub forti pectore damna tuli?
Non me vincet enim cuncti ſapientia mundi,
Vt credam damnum fortius eſſe alibi.
Sed nequeo culpare meos ſub pectore ſenſus,
Nec gratis poſſum robora habere mihi.
Sed malefacta quidem ſub magna protegit arte,
Vtq́ hæc invenio non mea carpo tamen.
Hoſtes ſed gemini quos mecum denique duco,
Ira, & amor mecum turpia bella movent.
Ira ab amore tenet quæ ſecum jura reducit,
Ergo quî poterit vincere jure ſuo?
Percupio ſemper noſtros abſcondere caſus,
Et morior donec forte patere queant.
Vtq́ hos non video, ut videam ſenſu ardeo toto,
Si accedo propius ſtat ſtupor inde ferox.

Semper

Semper amo, damnúmque ejus ſub pectore plango,
Nec mihi quod placeat mens mea forte refert.
Velle mori res magna quidem, & mihi nobilis eſſet,
Me dolor ipſe necct, me aut mea damna ſinant.
Quantum cogit amor me illum memorare viciſſim,
Ira eſt poſtremo quæ ſtat ubique loco.
Senſibus atque meis quid primum, neſcio, ſubſtet,
Sic ſubitò video facta perire mihi.
Effugere haud poſſum mentem ſi denique perdo,
Sic nullus Veneris jam mihi ſenſus erit.
Lætitiam conferre nequit mihi forte Cupido,
Quin ira effundat tot mihi damna ſimul.
Auxilium quod forte juvat, prodéſtq; ſupremè,
Illi quem toto pectore adurget amor.
In fera damna mihi tandem convertitur omne,
Et geminus mecum prælia conflat amor.
Si vel amo, ignoro, lætor ſine amore potenti,
Mixto ira exſurgit ſemper amore furens.
Hoc ſi ipſe ignoro, dicat qui noſcet ubique,
Et dicat ſi ſum forſan in orbe modò.
Fœlix vita ſubeſt cui ſunt lætamina vitæ,
Cum videat proprio ſemper amare ſinu:
Non at amatorem ſpes fallat denique parva,
Lætaturq; videns quæ bona prætereunt.
Hujus delitiæ non eſt mihi grata voluptas,
Pro damno morior ſtat mihi ut aptus amor.
Me me & dilato ut poſſim mea cernere tandem,
Ejus amor nobis tunc fera damna vehit.
Si diverſa quidem quis jam mea carmina cernit,
Hic ſciat injuſto corda furore premi.
Sæpè brevi quiſquis ſecum me cogit & arctat,
Sed ſecum omnino ducere nemo poteſt.

Me linquant omnes ſuperet quicunque viciſſim,
Aut tempus pectus vincat ubique meum.
Audio dici equidem nimium ſibi ſæpè nocere
Vitam, dum longo tempore ſi ipſa deeſt.

EPIGRAMMA.

SI video Venerem, dicam illi deniq; jure,
Non mihi quæ merui fortè dediſſe bona.
Diceret illa quidem, Nequeo tot jura ſubire,
Mentis nam perdo jura ſubacta mihi.

ELEGIA XV.

CUr queritur damnum qui quærit, & invenit ipſum
Ergo meum pectus ne querere inde magis.
Luctus namq; tuos nequeo tolerare fluentes,
In veſtemq; ictus ſúntque, furuntq; meam.
Robur habe, pejus quoniam eſt tibi cedere morti,
Hæc quia ſidera agunt fer tibi corde tuo.
Illa etenim nimium totquent tua grandia jura,
Ne credas cuiquam mittere poſſe nefas.
Ante orbem fortuna fuit tua peſſima, & atrox,
Namq; Deo caſus ſubſtitit ipſe tuus.
Atque hoc ſcire Deum non dura pericula cogit,
Majora ut ſubſint vel graviora ſimul.
Si nihil eſt aliud quàm quod ſcit Iuppiter altus,
Solum quæ tarda eſt, eſt inimica tua.
Quam tu forſan amas, cerne an ſit forſitan hoſtis,
Haſtam fert equidem, non vehit at clypeum.
Illo forte die in pejus ſine limite labar,
Nam vel dum moriar gaudia cuncta cadent.

Delitiæ-

Deletiaq; aliquæ non à me longius ibunt,
Harum multoties ſumpſi ego & auxilium.
Qui fieri poterit ſub tanta pericula labi
Omne bonum certa ſuſpicione necis?
Robur ſæpè meum ſub quovis tempore languet,
Nec mens promittit jam mihi tuta bonum.
Ut me durus amor petijt, torſitq; ſagitta,
Ante ictum , damnum conſtitit omne prius.
Uncta fuit grandi nimium dulcedine vitæ,
Secum & ducebat dulcia mella mihi.
Non mihi conſilium ſubſtet niſi munere vitæ,
Nec placet & mortis noſcere fortè diem.
Hæc quæ in me cernet caſus ſub amore ſupremos,
Ante ipſum riſum fundet item lachrymas.
Humana in ſede non te jam cerno ſedere,
Te ſtultum quoniam quiſque ſubeſſe putat.
Cur ergo credis mentis tibi mittere lumen,
Ut mortis laqueis cernet ineſſe trucis?
Mors tua vita tua eſt pariter vel ſemper in illa,
Quære ergo an vitæ vel dare jura volet?
Hoc ſit conſilium ut ſolum tua commoda noſcas,
Nunquam mente colis,te quoque forſan amat.
Si jam prorſus enim poterit mens noſtra perire,
Sive gradus vitæ ſpes mea & ipſa ſimul.
Mortem conſpicio trutinæ ſub pondere vitæ,
Conſilium eſt ipſo deniq; fine bonum.
Naturæ vires nemo dimittere debet,
Hoc homini proprio denique jure datur.
Ut bona percupiat toto & mala noſcere corde,
Hoc ergo ſtudeo ſemper habere mihi.

EPIGRAMMA.

SEmper amatores hac re Venus evehit altos,
Securum ut poſſint ducere nempe nihil.
Firmus amor non eſt ubi cæca eſt ipſa voluntas,
Ergo ſecurum nil erit inde ſimul.

ELEGIA XVI.

IN junco nodum quæſivi ſedulus ipſe,
Et non in ſcirpo denique nodus adeſt.
Nam Venere in turpi quæſivi gaudia juſta,
In vano & certam nunc quoque corde fidem.
Lætari & volui Veneris dulcedine ſumma,
Et nullo triſtem pondere adeſſe mihi.
Multum quiſquis amat nihil excuſabitur inde,
Vel ſit quàm Salomon doctior ipſe ſacer.
Non ſolum id volui mentis ſubmittere juri,
Sed factis ſtudui tangere ſæpè meis.
Hic amor æternis quærit meditamina curis,
Et ſi quid quovis tempore cenſet homo.
Facta proba & Veneris contrectans turpia facta,
Hos hoſtes ſenſi ſemper adeſſe feros.
Nec ſatis hic doleo tempus quod currere vidi,
Manſi mente mea dum ſtatus hic placuit.
Noſco equidem vel ſi factis non detego noſtris,
Hanc Venerem quoniam non mihi linquo ſacram.
Vix etiam doleo, quamvis dolor artubus hæret,
Si vel amo ſolum ſufficit ira mihi.
In primo jam forte gradu ſub crimine ſubſto,
Nam ſceleris dubius nunc mihi ſenſus ineſt.

Ad tempus mea vota ardent, pectusq́ percurrunt,
Mittere & illa volo, delitiasq́ ſuas.
Vellem labi equidem nullo conamine noſtro,
Sed caſu ut veniat jam mihi forte labor.
O utinam aut pauper, vel morbis obrutus eſſem!
Si jaceo, carpi deniq; poſſe ſcio.
Si ratio in Venerem divinis ducitur armis,
Me illa conſpiciet fundere facta proba.
Non mihi robur adeſt quod me vel pellat ubique,
Nec mentis celeres præterit inde vices.
Gaudia non creſcent numero, aut ſub pondere magno,
Sunt pauca & ſolvi vel ſine lite queunt.
Non ſpem, nec tempus, nulla aut faſtidia temno,
Sed mihi jam toto pectore finis adeſt.
Illis eſſe nequit factis, Venerisq́ furore,
Quem qui forſan amant undique ſemper agunt.
Auxilio hoc ſurgit, mentis volat incitus alis,
Et vita eſt illi quo magis ardet amor.
Si ſine principio poſſem pertingere finem,
Quo vel amatores tollit in aſtra Venus:
Sive in delitias amiſſa mente vel ipſa,
Non dubito Venerem noſcere poſſe odium.
Sed quis vel poſſit lætamine ducere vitam,
Ob Venerem ſi ejus non ſibi ſentit opem?
Non amo nec tandem poſſum vel forſan amari,
Nec ratio tantum negligit iſta ſibi.
Non Venus aſt animum proprijs domat ictibus ipſum,
Sed votum donec ſum memor ipſe mei.
Utq́ puto tandem ſemper diſcrimina rerum,
Inter me & Venerem prælia cerno fera.
Non vel amari equidem demum ſatis autumo mecum,
Vel ſi corda premam gaudia nulla fero.

Sed dubito tandem quid poſſim inducere menti,
Si eſſet amor, forſan debita ſuſciperem.
Vt qui mente putat, ſenſu & meditatur aperto,
Quid ſit homo, hunc reperit vel Iovis eſſe & opus.
Et quia facta ejus nimium ſpeculatur in orbe,
Negligit in mundo ſe quoque ineſſe hominem.
Cogito & ut Veneris naturam, & robora magna,
Geſta & quæ menti jam mihi ſæpe manent.
Lætor enim ut potui tranſire Cupidinis arcem,
Extremis propriis queis gravor inde nimis.
Non bene percipio quæ conflat damna Cupido,
Namq; alia haud potui corde referre bona.
Carcere qui vixit ſub primo flore juventæ,
Aut exire dolet, nam manet illi habitus.
Arbitrium nequeo penitus depellere certum,
Et ſi amor ipſe jubet non dare & obſequium.
Quantum & dilexi, quantum eſſe in amore putavi,
In me haud invenio deniq; poſſe dari.
Ædibus ex Veneris certâ tandem exeo portâ,
Atque aliâ redeo jam pedibus laceris.
Nec puto jam ſatis eſſe mihi vel forſan amari,
Semper amare placet nec cado ſpe penitus.
Ille ego ſum turpi qui jam nutritur in arte,
Scit, neſcitq; ſimul protinus eſſe malam.
Et ſine delitiis habitus non linquitur ipſe,
Hoc atque armatos comprimit inde viros.
Facta mea aſt oculis conſpecto denique cæcis,
Non claro ſiquidem lumine conſpicio.
Damna mea agnoſco, ſed non dolor inde reſurgit,
At cor non ſentit, ſed dat ubique fidem.
At quantum ſtudeo Venerem ut de pectore pellam,
Hæc mala & ipſa ſimul, me ſimul ipſa ſinunt.

Hanc

Hanc ſi forte ſequor, memor adſum ſæpe doloris,
Et juſtæ vitæ tunc bona commemoro.
Ut qui dæmonico turbatur pectore tandem,
Nempe Deum haud noſcit, nec decus ipſe videt.
Eſt ejus quoniam qui ejus premit undique vires,
Et redit in mentem poſt ſua damna ſuam.
Utq; amor effectus vehementer comprimit artus,
Nil ratio vincit, nec mala quæ ipſe vehit.
Ut Veneris puram meditor ſub pectore partem,
Lætor ſi nimium me quoque corde levat.
Ut viſus lumen prorſus deperditur ipſum.
In tenebris cæcis ut magis aſtat homo.
Sic amor ipſe perit, vires ni exercet avitas,
Et facta, aſſuevit quæ nimis ipſe ſequi.
Quare amor in ſola perſiſtit mente repoſtus,
Nam liqui longo tempore facta ſua,
Gaudia noſtra dolor nullo certamine turbat,
Nec ſpes ulla quidem lenit ubique levis.
Dum Venerem toto non pellam pectore dulcem,
Nil dubito vegetam creſcere poſſe magis.
Nec niſi magna quidem naſcetur frondibus arbor,
Córque illi eſt quoniam commoda terra meum.
Sedem habet & mecum qua tandem ſurgere tentet,
Expectans tempus quod ſit & utilius.
Sufficit ut mentis vel ſenſus occupet ipſos,
Hoc habitu aſſumpto quem ſi agit inde & erit.
Quando in diſtinctis Venerem modo profero verbis,
Hoc pateat cunctos quod ſine fine ligat.
Non quod at Angelicam naturam viribus urget,
Nec quod bruta premit quæ ratione carent.
Hic amor eſt hominis proprio vel nomine dictus,
Naturis geminis mixtus ubique ſubeſt.

Turpis & eſt pulcher veluti cui fortius hæret,
  Utq́; eſt vis ejus non niſi mixtus adeſt.
Si in Venerem jam totus amor finitur & inſtat,
  Tunc eſt dictus amor, nomina fine tenet.
Si in corpus tantum totus deducitur ipſe,
  Bruti amor eſt itidem: namq́; ibi ceſſat amor.
Utq́; anima eſt ſecum bona vel mala tota viciſſim,
  Ut ferri, aut chalybis ſemper habet ſpeciem.
Talis amor ſequitur naturam corporis omnem,
  Vimq́; trahit veluti ſtat ſibi natus honor.
Nil ſine reſpectu prudens homo ſuſcipit ullus,
  In genere eſt brutis inſitum & arboribus.
Senſu bruta quidem ſuperant ſæpe arboris artus,
  Atque hominem ratio vincere cuncta facit.
Vota ergo ratio quæ non ſibi miſcet aperta,
  Non hæc ſunt hominis vel ſibi ducat homo.
Atque eſt tantus homo quantus ratione niteſcit,
  Aut quantum hæc homini eſt longius, aut propius.
Non amor æquali ſic pendet lance ſupremus,
  Quin multum, aut pariter decidat ipſe parum.
Corporis at votum ſibi ſubtrahit omnia fervens,
  Aut anima in ſe ipſam ſe ſibi parte vehit.
Sicut & in membris unus ſæpè eminet humor,
  Qui non eſt unus nec ſimul æquus adeſt:
Tempore ſed quodam ſedes mutatur in ipſis,
  Sic amor in nobis jam loca ſemper habet.
Sola anima ut non eſſe poteſt ſine corpore toto,
  Vel quid agat ſecum, vel ſibi formet opus.
Nil homo nempe facit quod non communiter inſtet,
  Ut facti partes ſæpè manent ſimiles.
Abſtractum, corpus, nil ſecum ſuſcipit unquam,
  Spiritus & temnit undique materiam.

Illis junctus amor qui eſt dictus nomine mixtus,
Ejus nomen habet cui magis eſt ſimilis.
Non cauſa eſt Veneris mens pura concita luce,
Sed votum ſecum quæ ſibi bruta gerunt.
Sic igitur Venerem ſumunt ſub ſenſibus ipſis,
Ingenti voto, quod movet in rabiem.
Quiſq; videt multum non hoc durare viciſſim,
Hanc autem Venerem quiſque ſcit inde nimis.
Nonnulli, atque alij hanc norunt velut hæc movet ipſa,
Vnde inclinato corde ſequuntur eam.
Si exceſſum in magnum votis homo ſurgit obortis,
Tunc corpus vires cogit ubique ſuas.
Vtq; eſt ſic tandem vel ſemper amabile perſtat,
Sic tantum dulcis pondus amoris habet.
Vel minuens, creſcens, mutans, ſolvénſque vehensq;
Apta petit, deinceps quidquid & hoſtis adeſt.
Hoc veluti mentis vertatur numine puro,
Tempore vult ut homo, utq; Angelus, utq; animal,
Vtq; actu non flamma extat ſub pondere ferri,
Eſt opus at totum tunc nimis abſque opere.
Et magis ignem etiam fervens calor excitat omnem,
Qui ni in ferro eſſet, non calor eſſet ibi.
Tempore perſtat amor ſicut defunctus ubique,
Sed vivit ſurgens totus & ipſe patet.
Unde habitu perſtare patet ſibi ſæpe reducto,
Sæpè ad opus, ſimili motus ubique ſuo.
Non elementum autem eſt ſimplex elementa reſumens,
Diverſo eſt mixtum namq; elemento aliquod:
Alterius minimum ſibi ſed tamen accipit ipſum,
Quod vix eſt poſſit qui hæc quoque noſſe ſibi.
Sic amor eſt ſimp x qui non factum evocat ipſum,
Eſt ſenſus quoniam tangit & inde animam.

Pars aliam ſuperat, cuncta & dicuntur ubique,
Quæ nempe eſt melior, quæ quoque non itidem.
Ut quem forte via quiſquis ſpeculatur in ipſa,
In qua turris adeſt & quoque villa potens.
Arma movent, truduntq; illum vel robore miſſo,
Eſt ubivis major, nec ferus arma timet.
Sic Venerem mens noſtra quidem pellitq; movétque,
Ex facto in factum mittit & inde foras:
Donec ſolo habitu mentis ſub corde ſuperſum,
Namq; amor ut velox ſæpè viator abit.
Ut ſtultus Regem ſe judicat, altaq; jactat,
Donec ſe Regis noſcit habere nihil.
Et nihil ignorat ſic toto pectore cæcus,
Ut Regem forſan ſe tamen eſſe putat.
Sic amor oblectat me ſola mente coactum,
Donec jam tandem me violare puto.
Quam prius at Venerem me cogito amare venuſtam,
Eſt mihi dum ſpeculor quæque puella ſtupor.
Sicut avarus enim per ſe ſibi diligit aurum,
Nilq; videt ſumptu quod ſibi forſan amat.
Séque ipſum cogit, nec ait ſibi ſumere nummos,
At caſum ignorat nec putat eſſe ſibi.
Sic amor haud video quid nobis denique proſit,
Tunc placet ut finem ne mihi adeſſe putem.
Nec ſpero, aut animam ſat erit ſpondere viciſſim,
Sæpe horum in medio degere nunc ſtudeo.
Semper homo prolem naturá diligit ipsâ,
Sicut vel nullo tempore temnat eam.
Qui ſi ſtultus adeſt, ſpernit ſua facta caduca,
Talem hunc nam cernit ſub vitijs miſerum.
Sic & amoris opus me oblectat pectore toto,
Sumpto habitu quoniam conſitus ipſe mihi eſt.

Tempore ſed noſtro ſemper ſua facta repello:
In nullo ſemper nam mihi ſtat ſimilis.
Eſt mihi gratus amor vel propter nobile numen;
Sic ut causâ iſtâ vel ſua jura colam.
Ut qui ſemper amat, coluit quem ſemper amicum;
Ob quæ jam fecit non ut item faciat.
Sic his delitijs ad opus ſine limite ſurgo,
In me ut permaneat ſæpius acta nota.
Amiſsâ at cauſâ propter quam forſan amavi,
Gaudia amo ſolum quæ mihi mente manent:
Si affectu mea vota volant concuſſa vaganti,
Ex habitu ſumpto jam mihi motus ineſt.
Utq; puto cuncta & motu ſenſiſſe ſub ipſo,
His fruor, & cogor detrahere inde ſimul.
Ut novi in damnum jam convertuntur iniquum;
Me agnoſcens potui cunctaq; ſuſcipere.
Præterita ut memoro, nimium vel lapſaq; cerno;
Vel nihil affectus cogitur inde meus.
Ars eſt ut medici toto pulcherrima jure,
Si ſervatâ ſuâ denique perſtat ope.
Sic quodam extremo antiqua hic ſunt facta refuſa;
Ut cuivis menti nauſea ſtatq; ſua.
Talis amor perſtat tota ſibi nobilis arte,
Ejus opus verò deniq; terribile eſt.
Spiritus hoc nimium vel viribus angitur ipſis,
Corda fame ut torpent, hisq; ita vita placet.

ELEGIA XVII.

PEſſima vita illi eſt, vitæ qui gaudia perdit,
Hæc vitam abſolvunt undiq; mirificam.

Mæror enim penitus vexat, conſumit, agítque,
Si bene ſic vivo mortuus inde vocer.
Te quoniam amiſi quæ nunc mea vita ſuperſtas,
Mundus gratus erat dum fuit ipſe & amor.
Atque Iovem, atque homines vel toto corde colebam,
Spem tu ſpreviſti vel ſine lege meam.
Vires ſæpe dolor minuit, roburq; repreſſit
In me vel cogor jam pietate frui.
Fœmineum ut pectus videor me proſequi amore,
Surgere tuns ſtudeo, vis mihi at ipſa perit.
Ut qui animam vitijs vel toto tradidit orbe,
Tunc habitu in longum denique tempus abit.
In Venerem, aut iram vix eſt data quæque poteſtas,
Principio quoniam languit actus amor.
A me non poſſum me me ipſum tollere totum,
Nec mentem à Veneris jam removere gradu.
Iam doleo quoniam non me defendere poſſum,
Hoc quia forte placet temnit & hic ratio.
Pugna iſta penitus decreſcit vita vel ipſa,
Quam nolo, in melius ni Deus hanc dederit.
Nil hanc dimittit, nec temnit noſtra voluntas,
Ac ſine vel meritis forſitan hanc videat.
Et ſine amore quidem poteram te denique noſſe,
Solo illo, quin tu nota mihi fueris.
Hic meus altus amor penitus jam perditus horret,
Te coluit, placuit nil ſub amore premi.
Aſt alio pectusq; tuum non gaudet amore,
Nam qui nil vel amat huic jacet alter amor.
Affectus languens ratio ſub pectore pura,
Ut pellant Venerem robora quæq; movent.
Iamq; dolor Veneris noſtros ſecat acriter artus,
Longo namq; dolor tempore nulla quatit.

Nec

Nec pectus noſtrum ſuffert vel denique amorem,
Nec novus in noſtro pectore vivet amor,
Teq́; colens flevi naturæ pondera noſtræ,
Contra te eſt prorſus forſan ut ipſe & amer.
Neſcio te tandem ſævum flexiſſe timorem,
Fortunæ ut diræ vel tua facta dares.
Arma habet in Venerem tua mens, pectusq́; fureſcens;
Atque illi ſemper conſilium eſt ratio.
Si non forſan amas nihil eſt hoc denique mirum,
Parvus amor non eſt, eſt ubi mentis opus.
Si affectus Veneris te judice cuncta probaſſent,
Ingenij tecum conſilium gereres.
Pectus amatæ etiam vel quovis jure puellæ,
Non frænum reperit quo ſua facta premat.
Si vel amatores ſenſu deſumere poſſent,
Damna refert toto quæ ſibi fine Venus.
Etſi in principio naſcuntur gaudia ſumma,
Non dubito Venerem linquere forte trucem.
Delitiæ mentem ſacro lenimine torquent,
Venturi & ſemper jura doloris agunt.
Quiſquis ſcire poteſt, ſed ſenſu haud ſumitur iſtud,
Nec corpus ſentit quæ mala deinde gerit.
Illo qui eſt dulci concuſſus vulnere tandem,
Neſcit quos ſanos vel Venus ipſa tenet.
Delitias ſed amor præſenti tempore præſtat,
Sed tectus remanet ſenſibus ipſe dolor.
Quis ſapit, & ſentit quæ ſecum gaudia ducunt;
A longe & nobis dat dolor ipſe minas?
Nos oculis lætis deſumunt gaudia ſemper,
Et tacito præſtat horridus ore dolor.
Delitiæ ut refluunt langvens dolor adjacet ipſe,
Atque ſuum parvo tempore robur agit.

Venturiq́ mali hoc toto timor elevat orbe,
Poſſeſſumq́ bonum nil habet huic ſimile.
Votum hoc educit quod languens paſſio torquet,
Ante illud totam ſumere conſtituit.
Non Veneris pondus vel ſuſtinet alta catena,
Si cadit in terram, flectitur inde ſimul.

EPIGRAMMA.

STulte amor, & ſolo me totum nomine tundis,
Non bona præterito tempore ſumpta geris.
Sunt mala quæ quondam nunquam ſub pectore novi,
Hæc oculos lacerant, oraq́ preſſa ligant.

ELEGIA XVIII.

O Dolor horribilis, veniam precor obijce certam,
Si te perpetuo non quoq́ corde ſequor.
Quam colo ferveſcens contra te juſſa refudit,
Ergo ſi haud pereo ne tua deme mihi.
Inq́ duas me nempe volo diffundere partes,
Et mentem ſtudeo tradere fortè tibi.
A morte at corpus longè ſejungo furenti,
Nam dulci Veneri me objicere hic nequeo.
Me negat illa mori quam totis diligo curis,
Me tibi diffundo, me quoq́ trade tibi.
Scit te non nobis vel munera quæq; daturam,
Ne me linque tamen donec & hic moriar.
Illo forte die noſtri miſerere viciſſim
Atque ejus nobis quæ fera ſemper adeſt.
Spiritus ut tandem tentabit linquere corpus,
Immemor eſto mei, pars ſibi qui maneo:

Hic

Hic animam concedo meam, me ipſumq́ remitto,
Et mentem, poterit quæ tua ferre tibi.
Nil corpus tibi ſume meum, nil te urgeat illud,
Vivere vult, etſi vivere fortè neges.
Corporis at miſeri nil te detorqueat unquam,
Namq́ eſt omne tuum motus at ipſe aliјs.
Non ejus gemitus noſtróq́ ſopore vagentur,
Noſter amor ſomno ducitur inde gravi.
Clamore at noſtro quoniam dona undiq́ ceſſant,
Vult punire quidem Iuppiter ipſe ſcelus.
Fata meis obſtant meritis, penitusq́ repugnant,
Et dolor injuſtus tunc mea membra quatit.
Spes mea, vita mea eſt tantum mihi dulciter una,
Atque nefas patrat qui ſecat hos comites.
Horum mando tibi totum curſúmque viamq́
Mors quoniam toto me jacit orbe ferox.
Crede equidem nobis concordi eſſe undique ſenſu,
Perdam oculos ſi te cernere jam nequeo.
Nec cauſa jam forte levi me denique credas,
Longè à te nunquam vivere poſſe mihi.
Vt puto me mortem ſolum vel cogere abeſſe,
Sæpè tibi, vitâ dulcior una mihi eſt.
Illam tunc fugio quam vocibus advoco noſtris,
Primum atque hinc motum denique ſæpe lucror.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, ſic puro te ardeo amore,
Vt doleam, cur me non quoque forſan amas.
Sed Venere hac ſolum quam tangit quiſquis amator,
Communis ſemper quos habet unus amor.

Elegia XIX.

NAm quia membra dolent, ſignum eſt ſatis eſſe doloris,
Errorem ut penitus demere ſæpe ſciam.
Sed quis robur aget contra acris robora damni,
Ut mihi delitias denique corde parem?
Mente mea tandem cognovi certius ipſe,
Ut vili facerem dulcis amoris opes.
Sed Veneris totam conſpexi denique legem,
Expertusq; fui quæ ſibi jura gerit.
Non alium jam noſter amor ſibi devehit acer,
Toto & turbatur pectore ſemper amor.
Jam quoniam Venerem noſtrâ non conſequor ullâ,
Quæ pretium eſt totus quo reparatur amor.
Fortè eſſem ut victor non me alter detulit ardor,
Amiſi quantum vel fuit ille lucrum.
Ut medicâ qui arte in vitæ ſe commoda defert,
Et vitæ prodeſt, ars aliquando nihil,
Sic morior, nam dulcis amor qui vivere fecit,
Pro noſtro inquirit jam ſibi non alium.
Eſſe nequit quoniam ut vel amans amer ipſe viciſſim,
Me ſub pace ſinat, ne mea quærat amor.
Invaſit pectus qua parte eſt debile totum,
Fallens me Veneris forſan amore coli.
Ejus non aliud placuit mihi ſumere pignus,
Quod pretium eſt, hominis pectora non maculans.
Hujus ſpem penitus miſi, prorſusq; refudi,
Et Veneris toto tempore jura ſcidi.
Sed plusquam quivis Veneris ſacra jura reſumpſi,
Quæ nunquam ſecum forſan honeſta colit.

Et quo-

Et quoniam nullo ſociatus obambulo terras,
Vix ſenſi tanto robore poſſe frui.
Quod tibi cor perſtat penitus quod linquat amorem,
Turpe,aut fortè ſimul quod jubet acer amor.
Quis ſic ſtultus adeſt Veneri ut ſine lege reſiſtat,
Atque ego ſum dicat qui ſino,quem tenui?
Sic anima ut perſtat rationis viribus acta,
In bruti partes quæ ſine luce ruunt.
Quod vult præſtat enim ratione pondere ducta,
Et quod præſtat homo dat quoq; jure ſuo.
Eſt ſic talis amor , ſi hominis ſe fudit in uſum,
Quantum ſemper habet reddit ibi ſimile.
Ergo quis ſtultus non dirum horrebit amorem,
Invictas vires ſi videt ille ſuas?
Qui caret at ſenſu ſolum ſe ſervat ab illo,
Non ego ita, extremum deniq; nam tenui.
Defendi cenſens audenti pectore inarſi
In Venerem & verti durus ego faciem.
Nam rationis opem mecum vectare putavi,
Nec tanto lædi deniq; jure fero.
Ut Venere intendens me jam defendere ab ipſa
Poſſet vel robur fundere dura ſuum.
Quàm via parva quidem eſt qua ducitur ipſe Cupido,
Atque illâ nimium perficit acer opus.
Per medium ignotum in nos ſe commiſcet utrinque,
Atque locum, & tempus auget, & hunc minuit.
Novit amor,quæ nos ſub delectamine cogunt,
Quæ nos noſſe quidem poſſumus inde nihil.
Ut Venerem cenſemus enim jam creſcere totam,
Tunc illo in tenuem tempore tota redit.
Linquere ut aſpicimus,tunc nos amor improbus urget,
At tenui filo ſaxa movèntur item.

Delitiæ memini lapſæ ejus, quam ardeo corde,
Atque oblivilcor ſæpè doloris ego.
Qui contra cor noſtrum tantis clamoribus aſtat,
Mordentes vermes ut puto ineſſe mihi.
Sunt vota adverſa in me quæ ſic denique ſurgunt,
Delitias opto queis ſtat ubique dolor.
Fundere probra volo, prohibent ſed fundere probra,
Atque obſtant Veneri vota reſumpta meæ.
Credi etiam poterit quantum rationis inurant,
Intra ſe hæc nequeunt nulla placere ſibi.
Sicutq; ægrotus qui morbi robora neſcit,
Et neſcit quid ſit quod necis arma vehit.
Vt cernit totum jam ſæpe dolore perire,
Vix unquam ſenſit corde malum ſimile.
Nil dubitare licet ſi forſan ſuſpicor ipſe,
Exceſſu an veniant hæc mala ſponte ſua.
Et ſi exceſſu autem quis tot mala deniq; curat,
Atq; ſibi memorat vel mala præterita.
Sic Venerem doleo tandem nec credere poſſum:
Cernere ſic nimium me potuiſſe brevi.
Audire at nequeo quid de illa quam ardeo corde,
Quin urat magnam pectore ſæpe notam.
Si juſta eſt equidem magno lenimine cogit,
Si injuſta, eſt certus deniq; corde dolor.
Nil ejus tandem non mente revolvo potenti,
Quin caleam, aut multo frigore non rigeam.
Quodcunq; at medium de noſtro ſevoco ſenſu,
Aut iram, aut Venerem deinde perire puto.
Horum quiſq; mihi cauſæ ſub viribus hæret,
Neſcio quis mecum fortius aſtet adhuc.
Mens mihi non autem fert altera commoda demum,
Hæc propter quæ iſti corde tenere queo.

Cor

Cor timet occluſum vel nil jam deniq; reſtat,
Iram quod teneat cum patet ipſa ſemel.
Et tanta eſt noſtris ſemper mutatio membris,
Ut ſudor ſtillet cum premit ira ſinum.
Non amor efficiet fervens ut vinceret ira,
Imo ejus robur protinus ille domat.
Sæpe brevi æquatur ſub ſenſus jure Cupido,
Vincit amor nullo limine, & intrat atrox.
Non hominis poterit dici, crediq; Cupido,
Sicut corde fero, corde ſtat altus amor.
His lætor, nil forte tamen vel tranſeat inde
In vires animæ quod proprie ipſe premo.
Gaudeo, nam video nullo durare ſub ævo,
Votum quod pectus vel ſaturare poteſt.
Naturam at video nil ſecum ferre viciſſim,
Ut viridis fructus crudus & ipſe cadat.
Noſter amor curis dat cæca obſtacula noſtris,
Aut natura tamen cuncta reſolvet adhuc.
Etſi vivat homo vel quantum ſæcula vivent,
Inſpiciet lapſis undique quæq; nova.
Et nova pro antiquis fortè uſurpabit ubique,
Quod curvum fuerat regula forſan erit.
Caſus ſæpe novi contingunt tempore quoque,
Aut quia non tales, ſunt quia more alio.
Uſus quoque die diverſo abſolvitur uſu,
Iudicium & multo creſcit ubique gradu.
Uſque ad mortis onus fas eſt ut quiſque timeſcat,
Membris nam fervens omnibus ardet amor.
O amor, hæc noſtræ perſtat ſententia menti,
Damnum ferre bonum ſemper ubique tuum.

Elegia XX.

Diſcors noſter erat cæco ſub corde Cupido,
Per te hunc feci uno jure puella mihi.
Per te pace viget qui diſcors arſerat ante,
Et per te crimen quod fuit ante, noto.
Per te delitias vitæ cognoſco ſupremas,
Et jam mens pacem noſcit ubique mea.
Iam expugnat veluti vincebant gaudia quondam,
Atque poteſt pacis jura referre ſacræ.
Non decet in mentis me totum attollere ſenſum,
Confuſa ut tendat mens mea ſumma volans.
Virtutis firmas aſſumit denique vires,
Ex geminis damnis pectore linquo prius.
Ut quæram hæc non eſt cur mentis pondera volvam,
Eſtq; animæ inventus quilibet acer obex.
Ad lucrum tenuéſque manus ſibi fortiter armat,
Corpori & ut demat undique quæque mala.
Si fortuna meum contrectat robore corpus,
Spiritus ut damnis prælia quæque ſecet.
Scit jam quid faciat, nec conticet ardua lingua,
Damnum eſſe in mundo vivere poſſe diu.
Cæco at conſilio corpus telum objicit acre,
Atque timens, armis ſæpe nocere ſtudet.
Conſilio at ſumpto telum tum linquit iniquum,
Et clypeum aſſumens arma nociva jacit.
Non me ſpes equidem vel toto corde fefellit,
Illá ſperarem vivere poſſe nimis.
Arma autem forti cognoſco robore noſtra,
Fundere ſub pacis cuncta pericla gradu.

Quiſ-

Quiſquis jam doleat, nam non mihi commoda ſubſunt,
Nec doleat noſtrum denique quiſque malum.
Occurſum nemo luctator compulit unquam,
Sicut ego at vidi currere me in ſtadio.
Si mea fata quidem vi non perfringo ſuprema,
Nemo infœlicem me vocet eſſe mihi.
Si vagus orbe ruo, per compita & evagor erro,
Sic tuto in portu nemo habet inde locum.
Eſtq́; meum votum jam magna ex parte ſolutum,
Et plura invenio quàm potui cupere.
Non ſi hæc percipio, nemo puto conſtitit unquam
Sub tanto damno vel ſine delitijs.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, de te quod denique dixi,
Mendacem me utinam ne faciant graviter.
Quæque tuli ut pulchrum jam forſan pectus amavi,
Ingrato ne ſit ſub mea damna gradu.

ELEGIA XXI.

QVæ mihi contingent jam fatis tradita linquo,
Arbitrio quoniam privor ubique meo.
Mens perijt, veniam cui non dat Iuppiter altus,
Principio quoniam deperij penitus.
Non patitur tempus, fræno ut vis decidat acta,
Ægrotat noſter vulnere ſenſus adhuc.
Illuc progredior quò duci denique nollem,
Et nil quod facio dat bona grata mihi.
Vt vis nulla ſubeſt homini, quem morbus adurit,
Vt pede ſurrexit protinus ipſe ſuo.

Vtq́ locum petijt, quò tandem tendere tentat,
Aut cadit aut flexâ fert ſua membra viâ.
Sic ego, qui nunquam quod gratúm eſt exequor ipſe,
Et ſenſus noſtrâ jam ratione ruit.
Cui ſi grata fero penitus mea gaudia perdo,
Quantum à me cernes hoc ſine corde geri.
Vt ventis navis toto datur æquore velox,
Donec tunc nautas flatibus incutiunt.
Iam tunc navis iter pelago confecit acerbo,
Signo, quò jacuit vel quoque preſſa prius.
Sic ego nam mentis turbatæ robora quaſſa,
Pugnam cum toto corpore ſemper habent.
Præfinire quidem non audeo prælia dira,
Tempora dum languent vel mea vota ſequor.
Tempus præterijt, quo vixi plenus amore,
Etſi omni ſenſi tempore damna ſua.
Mixto autem ſenſu ſub corpore ſemper amaro
Me ut Regem vidi ductus ab obſequio.
Lætabar damnis nunquam bona cemmoda ſumens,
Etſi non damnum provenit abſque bono:
Pluſquam forte mori ſemper detorqueor illis,
Qui mala non cohibet huic mala vita ſubeſt.
O amor, in pectus qui jam tua robora fundis,
Sic ut vix poſſim me objicere ipſe tibi:
Ab me exi, quoniam nullo oblectamine perſtas,
Nec pectus perſtat juſſibus inde tuis.
Ne in me propellas tandem tua corda ſuperba,
Linque hunc, qui ſemper te negat ut Dominum.
Quis motus tantos pervincet corde dolores,
Et bona facta aufert quæ mihi demit atrox?
Hoc factum finis non occupat undique juſtus,
Et præſens multâ triſtitiâ premitur.

Venturo

Venturo ex damno ferveſcens provenit iſta,
Quod ſæpe ante oculos ſervus ubiq; gero.
Hoc tolerabo quidem ſi cordis pondere multo,
Quam colo pro me etiam vel mea damna vehit.
Nil prodeſt ſine pœna acri doluiſſe viciſſim,
Mors ergo haud ſuberit jam ſine delitijs.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, ſunt grandia gaudia noſtra,
Dum non mente puto quæ poteras facere.
Quodquod factum extat ſemper prope robora ſumo,
Si ſenſus cæcos grandia vota regunt.

ELEGIA XXII.

VT Taurus deſerta petit, fugit undique campos,
Ejus cum ſimilis cogit adire juga.
Nec redit ipſe tamen quin ſumat corpore vires,
Illum ut pervincat qui hunc citò deſeruit.
Sic à te tandem vel longius ire decebit,
Vultus vimq; meam perdidit inde tuus.
Non redeam donec dimiſero corde timorem,
Aufert qui vi acri gaudia noſtra ſuâ.
Iam venit tempus quo ſortem corpore ſumo,
Notus erit vel qui mollis ubiq; ſubeſt.
Nemo artem curat jam denique noſcere talem,
Ut ſi etiam eſt fragilis non habeatur ita.
Infœlix quoniam mortisq; pericula in ipſa
Iam non arte valet, non valet ingenio.
Ut pavidum abſcondat pectus, mentisq; timores,
Eligit ut vivat denique ſæpè fugam.

Ex damno debet ſemper ſolamen habere,
Atque audens magnos tunc habet ipſe pares:
Ut decus aſſumat varios titulóſque potentes,
Cæſareum faciens commemorare decus.
Arma homines faciunt vel toto pectore magnos,
Illóſque attollunt nomine ſub ſimili.
Hic locus eſt, mollis quem ſemper corde relinquit,
Eſt quoniam proprium ſola puella ſibi.
Nomen at ingentis quiſquis vult ſumere ſecum,
Ejus ſed fraudes denique nemo feret.
Hæc qui facta ſcient, & noſcent nobile geſtum,
Dicent quod nomen debet habere ſibi:
Et tacito ſecum jam demum murmure dicent,
Nemo probus debet nomine ineſſe gravi.
Sed qui hoc ſuſcepit quod nunquam robore duxit,
Illis, qui hunc nunquam vel jacuiſſe vident:
Qui mortem haud metuit, nec fructus mittit obortos,
Iam ſtruxit validè dira pericla ſibi.
Virtutisq́ gradum ſecum tentabat habere,
Quo quiſquis multum jam tolerare poteſt.
Corporis at damno lucrari tentat ubique,
Ejus quod nunquam juris ineſſe poteſt.
Nam virtus medio ſemper nimis eminet alto,
Atque extrema ſibi ſuſcipit ut vitia.
Virtutem adquirit morti qui pectora tradit,
Ob quoddam factum ſemper ubique bonum.
Nec putet hunc probrus collabi denique poſſe,
Se quoniam virtus ſubvehit una probum.
Pectore qui eſt mollis vel ſæva pericula linquat,
Longè a damno autem ſtat decus omne ſuum.
Verſutus tandem veniet ſub tempore quodam,
Vulpis more quidem temperieq́ probus.

Præte-

Præterita ut quiſquis legit inclyta facta potenter,
Venturi grates dant ubicunque Deo.
Tempore ſunt quoniam quo apponunt pectora mundo,
Immenſis factis ſæpe ubicunque graves.
Sed propter Dominum qui toto promicat orbe,
Quem feſtis omnes ſemper ubique ſtupent.
Quiſque ingens Dominus ſecum ſub pectore luget,
Majorem Dominis credit adeſſe nimis.
Supra omnes fortuna volat, curritq; ſubeſtq;
Nemo ſui ſenſus robora forte videt.
Et Veneris ſimilis fervens furit acriter ira,
Ira ſua eſt ingens undique grandis amor.
Nemo regi poterit proprio ſub pectore nunquam,
Extra ſe at molles ſemper aguntur item.
Iracundus enim lætatur divite ſenſu,
Corde vigens, cernens quod patet oppoſitum.

EPIGRAMMA.

Contra mortis opus ſunt hæc quæ denique ſurgunt,
Mundi contemptus temnere ſortis opes.
Vivere lege ſua, quæ ſi eſt tunc peſſima & acris,
Tunc illâ columen Iuppiter ipſe dabit.

ELEGIA XXIII.

Mortis nempe viâ quæſivi commoda vitæ,
Inveni hic nimio falſa ubicunque modo.
Falſis at ductus proficiſcens undique ſignis,
Iam tandem infœlix ſumma pericla adij.
Ut condemnatus, qui cœli ſidera tentat,
Atque in Plutonis decidit ipſe domum:

Utq́ Auſtri terras Aquilonis flatibus altis,
Quærit ubique vagans, & celer inde petit.
Pœna mea eſt ingens veluti mea comprobo damna,
Et juxta verum ſunt mea damna nihil.
Delitias mitto, duro nectórque dolore,
Naturæ & placeo ſum ſibi qualis ego.
Non aliud poſſum niſi ſemper corde dolere,
Nec lætorq́ bonis ſi mea ſemper amo.
Perdere ſed doleo, nam dulcia commoda miſi,
Venturiq́ boni vix datur ulla fides.
Utq́ homo vel toto tandem ſi pectore credat,
Hanc vitam linquit ſæpe dolore miſer.
Maxima nam nunquam perſentit gaudia cœli,
Hæc ſed quæ linquit cùm ſibi vita deeſt.
Sic ego qui Veneris perdulcia gaudia linquo,
Sed pœnâ tali nullibi quæ eſſe nequit.
Atque metu ſpero, ratio quæ ducit utrinque,
Neſcio quo poſſim nam tolerare modo.
Vt qui bella ferox tentat ſub Marte ſubire,
Et prius hic vires invenit ille graves.
Et tunc cùm propius ſe ad pugnam accedere cernit,
Inde timore fugit, tergaq́ verſa patent.
Sic ego qui in Venerem vel toto robore ſurgo,
Donec & in fauces comprimar ipſe necis.
Et quando accedo vel tunc ſecedere tento,
Et quia victor adeſt arma repono mea.
Non dubito jam ſæpe mihi data pharmaca quondam,
Vires nam victæ ſunt velut arte meæ.
Mundum quiſquis amat proprio ſub pectoris auſu,
Sed nec amare placet cum mea ſint Veneris.
Invitus ducor veluti preſſisq́ capillis,
Vt faciam ſolum quod jubet acer amor.

Si effu-

Si effugere exopto, pedibus vix ducor utriſque,
Sub tali pugnâ pendula vita mea eſt.
Dulcedo hæc agitat quæ dulci ſorte palatum
Non in me exiſtit, ſed dolor ipſe gravis.
Qui alterius Venerem ſequitur, nec perſtat amatui,
Non nimium patitur, ſine ſtat ipſe ſuo.
Aſt ego nil mundi verum ſub pectore firmo,
Et quam non merui deniq; ſemper amo.
Parte alia at video diverſis munia factis,
Et vitæ, & mortis ſunt mihi ſigna meæ.
Cuicunque at miſero ſortem non advoco dulcem,
Nempe parum dubij deperijſſe ſibi.
Ignoro, hæc ſors magna quidem quibus ædibus aſtet,
Nec ratio ſuadet vivere cur cupiat.
In Venerem tanto jam non ego robore cogor,
Obliviſci autem vel bona ficta refert.
Sufficit hoc equidem veluti prius aſtitit inde,
Talis ego qualem quiſque timere queat.
Sunt oculi fontes, queis ſtat dulcedo, & amaror,
Hi nam delitijs atq; dolore fluunt.
Qui delectat enim dolor eſt unus undiq; ſolum,
Alter at hoc ſolum nil ſociatur item.
Quomodo, qua & cauſa hoc poſſit jam deniq; ſciri,
Non ego præceptor ſim nec & author adhuc.
Senſibus hoc ſolum vel ſæpe relinquitur omne,
Iudicium hos ducat quos docet altus amor.
Pars quæcunque fidem cuivis jam liberat ipſam,
Quam non eſt ratio ſolvere quæ ulla queat.
Sed noſtris votis ratio datur undiq; ſumma,
Nec ſit culpa mihi deniq; ſi nec amo.
Iam mea facta quidem non mens ſibi ſuſcipit ulla,
Illis namq; datur quod mea conſequitur.

Tollitur arbitrium ſi quid mihi confero factis,
  In me mens ſolum libera ſæpè manet.

EPIGRAMMA.

STulte amor, aſſueti qui ſtant ſub corde dolores,
  Tempore deveniunt quo mala nulla ferunt?
Quod ſi ita non eſſet, nil nobis eſſet in orbe,
  In me ergo hic uſus cur ſine more ruit?

ELEGIA XXIV.

SIt quiſq; attentis ut me audiat auribus omnem,
  Nec putet illum odio lædere velle fero.
A me percipiet rerum nova pondera multa,
  Quæ quatiant etiam membra dolore novo.
Queis dubito medium quis tandem provocat atrox,
  Horum ſed ſolum ſtat mihi ſenſus adhuc.
Sum velut ægrotus, qui morbi robora narrat,
  Nec mala ſcit mortem quæ ſibi ſemper agunt.
Quæ jam quiſquis amans multo gerit inde labore,
  Communi quæ aſtant vota dolore nimis.
In me non equidem ſimiles, taleſq; ſuperſunt,
  Nilq; metum incutiunt, nilq; minas referunt.
Pœnæ quæ invadunt nunquam vel forſan amantes,
  His pereo quoniam jam nec amare queo.
Sufficit in mortem me irato accendere corde,
  Sive ob defectus quos movet ira mihi.
Neſcio quæ ſubſint, quæ me jam gaudia ducunt,
  Et cur non pereo dum miſer orbe ruo?
Non ira at ſaturor, nec jam mea pectora complet,
  Ut bona mente fero quæ mihi mente manent.

Iamq;

Iamq; perire placet, quoniam mihi peſſima vita eſt;
Eſtq; mihi damnum cum puto mente nihil.
Iam quantum poſſum mentis ſacra jura relinquo;
Conſilio aut egeo ſum quia ſtultus ego.
Aut mortì aſtrictus, qui non eſt morte ſolutus,
Extremum ut tandem jam videt ipſe diem:
Non ſibi dona petit, non hæc ab numine poſcit,
Scit petere ipſe locum quo ſibi nemo ſedet.
Sic ego qui fugio vel quævis munera ſemper,
Iam Veneris cui aſtat quæ gero corde mihi:
Sic autem in Venerem volui flagrare furore;
In me, me quoniam ſæpe feſellit amor.
Vt ſtultus ſecum ſapientis qui ardua ferre
Corda putat, mentis vel bona jura ſuæ.
Et cum ſe ſpectat tantum non ſurgere poſſe,
Probro illum fœdat, ſcit ſimul unde venit:
Sic ego cum ſapiens non ſit ſatis eſſe viciſſim,
Hanc perfeci omni tempore ſæpe viam.
Cuncta ob defectus, qui noſtro pectore degunt;
In Venerem iraſcor vel nihil eſſe puto.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, quæ me bona denique linquunt;
Primum fecit amor corde nimis cupere.
Et ſtulte hoc pretium tanto ſub pondere duxi,
Quod potuiſſe ſequi vix mihi corde puto.

ELEGIA XXV.

IAm velut ægrotus, Medicus cui nuntiat atræ
Mortis opus dirum quod fugere ipſe nequit:

Pocula ſi tandem non ebibit aucta veneno,
Nec ſubſtant etiam tecta pericla ſibi.
Sic ego qui facere hic forſan jam tento periclum,
Mortiferum ſanè quo ſine vita cadit.
Differre ob mortem poſſunt vel ſcripta referre,
Et cum morte ſimul damna etiam timeo.
Quis pretio ducet qui vexant corda dolores,
Atque hic damna quibus ſpiritus ipſe gemit?
Ut prope adeſſe videt qua jam cadit ipſe ruinam,
Præſenti quoniam ſubſtat in orbe miſer.
In dubio labor, tremit actus ſpiritus ipſe,
Nec me etiam ſuffert jam mihi ferre necem.
Parte alia mors certa mihi ſæpe undique inhorret,
Et ſpem linquo ſimul protinus inde meam.
Sub collo mola dura jacet, pendetq; furenter,
Et fundum video cui cadere inde paror.
At ſi non ſecuit funem jam deniq; munus,
Nec gladium exacuit forſitan ipſe favor,
Dona peto ſemper multis clamoribus actus,
Atque illud quod me quærit, ubiq; nego.
Ne obſerva pavidum me ducere pectore vultum
In te ſed pietas det loca tuta mihi.
In te nam toto ſpectabitur undique corde,
Pars Veneris quam non fortè notare queo.
Intende at ſaltem mentem cœlibe reductam,
Hoc filo pendet jam mea vita levi.
Sum, quem de duro traxerunt carcere vinctum,
Turbatisq; necem greſſibus ipſe peto.
Non aliud mihi munus adeſt, ſolamen & ullum,
Ni donum tantum judicis inde mei.
Non ſic aſtrictus Veneris fuit undique caſus,
Ceu hic quem nullo linquere jure queo.

Vna

Uno certus adeſt jam vitæ denique finis,
Eſt aliud virus quod ſecet omne ſitim.
O tu qui noſtri ſubſtas mihi cauſa pericli,
Nec multa eſt etiam debita culpa tibi!
Nullum jam donum te tandem incuſat & urget,
Defectu ſi ejus deprimor exilio.

EPIGRAMMA.

FLos inter ſpinas, non tandem cernit amator,
Mortem etſi cernit non timet ille diu.
Cuncta nihil ſubſunt extremum ſi advenit ipſum,
Turris enim grandis eſt ut arena ſibi.

LIBER QVINTVS ELEGIARVM.

Elegia I.

HIC dolor eſt ingens qui toto tempore durat,
Quem ſenſi quodam tempore nempe fuit.
Hic præſens mecum ducit ſub tempore vitam,
Atque docet quantum nunc amor ipſe poteſt.
Claudo ſæpè pede inſequitur, me & denique cogit,
Pœna mali toto eſt ſumpta ſub orbe mihi.
Mortali jaceo concuſſus vulnere totus,
Et nil præteritum tota medela mihi eſt.
Ferri non poterit rerum mutatio ſumma,
Quin parvo nimium tempore vita ruat.
Quis vel ſcire poteſt, quo torqueor ipſe, dolorem,
Qui multo in me ipſum ſemper amore venit?

Illa ob quam ſemper mea commoda pectore duxi,
Quantum delitiæ jam mihi ferre queunt.
Ob defectum ejus me linquit longius eſſe,
Inq; viâ Veneris durior ira furit.
Hic varius ſenſus naturæ ut ſenſus oberrat,
Nec ſignum eſt aliud quam mihi vel quod adeſt.
Illo at quam ſolum vitæ ob ſacra gaudia duxi,
Vitam interq; necem me tenet illa ſibi.
Et mea jam requies in pœnam vertitur acrem,
Delitiæ eſt mœror qui caret aſper ope.
Sum ſervus, Regem qui forſan me eſſe putavi,
Turbatus toto denique corde cado.
Illa at membra quidem quæ invaſit ſpiritus ipſe,
Nempe prius cœli ſidera quam peteret.
Eſt ut flamma mihi Plutonis faucibus orta,
Nec fugere intento, nec datur ulla fuga.
Ni prius accedam, nulla eſt mutatio membris,
Utq; acceſſi autem ſtat via magna quidem.
Dicere nulla queo ante oculos ut protinus aſto,
Et taciti cordis ſtat dolor huic gravior.
In qua parte ſedet tanto mutatio caſu,
Si timor ipſe furit quo mea ſpes remanet:
Quidq; eſt quo ſemper deletur tota voluntas,
Nilq; bono, aut damno dat quoque mentis opes.
Falſe amor, eſt gratus vetitus cui denique campus,
Cui me contemnet me quoque trade ſimul.
Votum namq; tuum toto me comprimit orbe,
Hoc quod amare mihi diſplicet omne ſemel,
Votum nempe meum rationi obſiſtit ubique,
Hoc amor inducit vel quia pugnat atrox.
Linquitur & votis Veneris cibus undique noſtris,
Horum membrorum queis ſtat amara Venus.

Falſe

Falſe amor, in me autem vis nil tua deniq; coget,
Cogere ni votum corda per ipſa meum.
Spiritus invitus diſcrimine decidit omni,
Nec ſibi quod curat forſan amore potes.
O dolor immenſe, haud illi jam denique parce,
Qui culpâ pœnas & tribuit gemitus.
O pietas, linguam cohibe, & tua reprime verba,
Ut faveas illi qui mala noſtra refert.
Damna colo, temnoq́; bonum, vitamq́; refundo,
Et cur forſan amem deniq; nemo videt.
Quare autem nec amem manifeſta eſt cauſa viciſſim,
Nilq́; viam certam ſemper ubique ſequor.
Iuppiter ô ſumme, hinc quam temno, inſector amore,
Sub tali pugnâ qua mea vita ruit.
Non perit ipſa Venus, nec nobis detrahit iram,
Æquali intra illos undique ſorte ſecor.
Quis prius inde cadet non eſt qui intelligat unquam,
Ergo ego jam moriar pugna ut ubiq; ruat.
Pœnitet ut vel amo, dum vivo torpeo damnis,
Atq; mori cogit nobilis ipſe dolor.
Ægroto, & ſano ſi ſim vel corpore toto,
Quiſquis amor ſemper convenit huic alij.
Spiritus aſſiduo languet, torpetq́; dolore,
Et toto corpus diſſidet orbe ſimul.
Per ſe ſemper amat ſemper quod debet amare,
Et ſine honore quidem vult & amare nihil.
Cor falſum eſt, quoniam juſtis clamoribus arſit,
Ejus quam pietas noſcere nulla nequit.
Dum dolor eſt, poſſunt inſiſtere gaudia amoris,
Illo ni turpis volvitur ira furens.
Quod ſi ſubſiſtit, fervens dolor extat ubique,
In quem vel robur conſtat ubique ſuum.

Quantum amor eſt pulcher, formoſo atq; ore venuſtus,
Tantum eſt terribilis ejus in orbe dolor.
Sub laſſis membris contagia fortius hærent,
Quod languet nec habet quo ſibi pulchra ferat.
Non gladio jam forte mori nunc debeo diro,
Corpus defunctum ſtat cibus hic canibus.
Cor corvis, milvisq; ſubeſt multo impete ſectum,
Spiritus aſt ejus ſumat ubique locum.
Qui tradit prolémq; Dei, hanc colit oſculo aperto,
Hic locus huic ſemper debitus inde micat,
Tradidit, atque ideò Deus hunc ſibi demit ubique:
Magnum nam crimen grandia damna meret.

EPIGRAMMA.

SEmper amans fueram vel quantum ſpiritus ipſe,
Fœmineo in cœtu vel bona ſumma putat.
Et præter carnem nihil eſt, deceptus oberro,
Qui hoc negat at pedibus quattuor ire poteſt.

ELEGIA II.

PAtriam ut aſſiduo qui linquit pectore charam,
Nec reditum proprio corde putare vovet.
Plorantem ſobolem, mœſtos & linquit amicos,
Arripit atque ejus denique quiſque ſinus.
Et flendo dicunt, tecum nos cogimur ire,
Aut ne nos linquas triſtitiâ pavidos.
Et qui plus valuit, ſpectans hos fortè jacere,
Horum damna quidem quî tamen ipſe ſciet?
Hoc tibi confiteor, pleno quoque & ore refundo,
Me hunc eſſe ut dixi, qui eſt modo ſorte ſua.

Gaudia

Gaudia cuncta quidem me totum denique linquent,
Nullis nam videor ludere delitijs.
Gaudia non ſolum dimiſi grandia, & alta,
Horum namq́ loco deſidet ipſe dolor.
Iraſcor Veneris dum dulcia munera mitto,
Atque ictu cecidi quem quoque pertimui.
Mors fera me invaſit, toto & ſub robore preſſit,
Quæ ut poſſim mundum linquere ſola jubet.
Ex hoc & cunctis jam tandem ſeparor ipſe,
Namq́ coli nequeo, nec quoque forſan amo.
Quidquid enim cerno, memorem me cogit ubique
Venturi damni quodq́ ſtat inde modo.
Eſt ubi nigredo, candor nitet amplius ipſe,
Gaudia parva quidem grandia damna gerunt,
Dicere non poſſum mundi me ardeſcere damnis,
Spiritus, & corpus languet ubique meum.
Morbo quo vitæ torpeſcunt omnia dona,
Hoc ſum defunctus nec quoque vivus agor.
Non mens ſub Muſis ſacra oblectamina conſlat,
Et quia nulla placent, nil amat acer amor.
In mundo dego ſpe nullâ denique præceps,
Siq́ aliud meditor ſpes nihil ipſa fovet.
O ſocij, noſtros penitus ſentite dolores,
Sit pietas, degit cui miſer orbe ſibi.
Atque magis ſi aliquis ſimili ſub ſorte fuiſſet,
Et ſi ſint plures queis opus eſtq́ nihil.
Suntq́ alij qui damna minus vel protinus ipſi
Corde ferunt, vulpes quàm quoque mente rapax.
Atque alij plures queis nil mens conſcia prodeſt,
Ni dum vel conſlant pura metalla ſibi.

EPIGRAMMA.

NEſcio cui favent reſonantia carmina noſtra,
Nilq; dico Veneri ſunt quia ſæcla ſatis.
Mœrorem & noſtrum non ſentit quæque puella,
Sic ego nec damnum ſentio corde meum.

ELEGIA III.

CErtum eſt me tandem jam nil curare decere
Cum Paphiæ obſiſtam qua penitus violor.
Ira acris te forte precor mea pectora ut urgent,
Damna tibi refero queis premor ipſe, mea.
Corda pudore actus culpam tibi defero noſtram,
Me in votum, pectus nil removere, meum.
Hoc ab amore venit magnum, ſævúmque, feróxque,
Et ſimile eſt illi quod quatit inde probos.
Eſt mihi ſolamen, tales ictu ejus abire,
His & Pluto ſcatet qui Veneri inde placent.
Ut fuit at mecum facilis pugnæ undiq; ſævæ,
Vincere & ingenti prælia dira manu.
Sic me intra exarſi certamina grandia ducens,
Nec fuit hinc alter forte mihi ſimilis.
Sunt mea vota quidem quantus ſtat cordibus ignis,
Quo voto in me ipſum fortius ira furit.
Quam colo conſpicio grato, ingratoq; ſub ore,
Sic turbatus agor, mos mihi lapſus abeſt.
Ecce amo & inde pudet noſco ut me forſan amare,
Illa placet nimium cum Veneri ipſa nego
Commoda quæ aſpicio in Venerem pelluntq; ſub illa,
Et ſua damna odio non mihi ſufficiunt.

Quæ

Quæ ſic ſumma patent, tanto & certamine me angunt,
Sæpius ut Veneris jam bona quæque fugent.
Illis ſemper amor plenum dat corde favorem,
Defectusq́ ejus nos facit immemores.
Non perit ira quidem, langueſcit ſed tamen ipſa,
Dum Venus ingenti robore pectus agit.
Ut perit ira, Venus me totum dura relinquit,
Pax manet, intra illos non fera bella ruunt.
Non uſus vires pudet hic neſcire potentis,
Atque iram, & Venerem jam ſcio adeſſe trucem.
Pectus amatoris cogunt, pœnisq́ refundunt,
Damno quod patitur non ſibi deinde patet.
At ſi forſan amor, ducet mea vita dolores,
Si non forſan amor, aſpera vita mihi eſt.
Sed jam liber ero prorſus damnoq́ bonóque,
Atque brevi mecum grandia bella cadent.
Semper amor, dolor ipſe patet dum vita ſuperſtat,
Sed ſine conſilio me mea vota movent.
Quis ſic ſtultus adeſt Veneri ut fera prælia jactet?
Defuncti & ſenſu qui caret, hanc nec habet.
Non queis cura pati eſt Veneris ſacra damna venuſtæ,
Qui eſſe at vult fortis hic ſua membra domat.
In me exemplar adeſt quovis inſigne ſub actu,
Quod Veneris ſenſi ſtat ſine jure boni.
In me eſt forſan iter nequeo quod flectere tandem,
Illuc me & ducit ſi benè mente fero.
Quò vix ire queo conjunctus ſenſibus iræ,
Pectore & irato defero damna mihi.
Tempore jam lapſo nimios ſenſi ipſe dolores,
Nec minor hic præſens ſtat mihi corde dolor.
Hic eſt fel nimium, nil mellis denique ducit,
Et videor manibus jam mea corda premi.

Non durare poteſt quin vel necet aut mea linquat,
Eſt magnus quoniam gaudia mixta negat.
Atque ubi ſe miſcet dictus dolor improbus alte,
Eſſe nequit pereant quin quoque corda ſimul.
Nam Venus ut moriar vult tabo ut laſſer acerbo,
Ecce perire volo quàm prius ipſe ruam.
Hic at ubi hanc vidi non poſſum linquere ſedem,
Opto illam quoniam cernere ſæpè nimis.
Et mortem timeo ſi non defendor ab illa,
Et ſi defendor, tunc dolor alter ibi eſt.
Cenſeo at hanc alium viſu ſenſiſſe ſupremo,
Atque ejus Venerem, dulcia & ora ſua.
Vidi ego nempe bonum toto mihi corde malignum,
Quod placuit, magnus ſed fuit ipſe dolor.
Quantum illâ nimium divino gaudeo cenſu,
Ut placuiſſe alij cenſeo, tunc pereo.
O utinam mentem vel toto pectore perdam,
Ut toto hic caderet pectore ſæpe dolor!
Decido & in pejus penitus ſi languet & alget,
Et redeo quoniam lædor ubique magis.
Eſſe nequit memorem quin forſan gaudia quæque,
Queis major cogit pectora noſtra dolor.
Ante oculos habeo, videor ſentire ſed illam,
Ignoro & tempus, quodq; timere licet.
Cultus amore fui, ſed non velut ipſe putavi,
Corde at dimiſſo noſter amor cecidit.
Signa at quæ conſtant certiſſima prorſus amantem,
In me hæc invenio denique deeſtq; nihil.
Hac in lætitiam, mœrorem & concido acerbum,
Intus, & inde foras mens ſcit ubique mea.
Nil niſi & hanc video, quæ me necat aſpera ſemper,
Nilq; agitat votum nulla puella meum.

Hac

Hac aliquando mihi mala ſæpius eſſe videtur,
Non cor pulchrum extat, nec datur inde pudor.
Illam ut forte puto, nihil ejus deniq; noſco,
Atq; illam ut mirum viribus actus amo.
Credidi enim ſenſu vel non potuiſſe ſubire,
Mecum aut quam colui dulce bonum Veneris.
Nilq; illam potuiſſe etiam ſub gaudia amare,
Veniſſe hanc cenſens forſan amare citam.
Oſtendit vultum ficti ſub pectus honoris,
Et Veneris ſenſus actibus exequitur.
Impavida at fecit tales mihi viribus actus,
Ut mihi corda premat reſtet & inde nihil.
Quod manet effervens ſecum ſæpè occupat ira,
Utq; hæc tota perit me ſibi ſemper agit.
Aſt oculi facies, hujus pulcherrima forma,
In me terribiles conſtituere vices.
Ex voto quod membra ſibi ſine lege lucratur,
Ex alio format quod varia arte ſibi.
Hoc eſt materia, & totum ejus deniq; robur,
Nam non cor ſolum tota ſed ipſa ruit.
Cogitur hoc ſolum jam tandem noſtra voluntas,
Tardè hunc effectum ſed ſibi ſæpe negans.
Nolo at amare quidem, ſed amant mea vota viciſſim,
In rigidam perſtat arida flamma nivem.
Utq; anima eſt nobis diffuſo corpore tota,
Qualibet & membris ſtat quoq; fuſa ſuis.
Sciſſo aliquo non eſt cur nos timor urgeat acer,
Illo ipſam penitus poſſe perire patet.
Sic meus aſtat amor ſub toto corpore fuſus,
Ut ſi quid video quod removere queat:
In me nil video quod linquere poſſit amorem,
Corpore at in toto ſtat quoque totus amor.

Ut pelagus nunquam puncto vacuatur ab imo,
Ingentem ſi quis extrahat inde lacum.
Appeto ſed Venerem ſed tali nomine ſolum,
Ut juxta hanc hoſtes ſemper ubique furunt.
Hæc mala tota ſubeſt, & plus qui hanc tractat ubiq;
Æqualiq; omnes ſunt ubicunque malo.
Si gradus eſt firmus nos labi deſinit omnes,
Atque inſtans illud dat quoque vota bona.
Eſt tempus, minui, vel toto creſcere ſenſu,
Hunc qui ſemper ſigitur inde nimis.
Ut me componunt multo contraria jure,
Sic amor eſt varius, votaq; ſunt varia.

ELEGIA IV.

SIt maledicta dies qua vitæ munera ſumpſi,
Sic ſæpe adverſo pectus amore ruit.
Sumq; ego, qui vario ſub mentis turbine labor,
Atque mihi ſenſus corde ſolutus adeſt.
Semper amo invictus, ſimilis temnoq; viciſſim,
Mens mihi diſcordi ſtatq; ubicunq; gradu.
Atque oculi, & tactus fuerant prius undique juncti
Si eſſe puto, non ſum denique qui fueram.
Et Venus & mecum contemptus conſtitit ipſe,
Sed damno mecum cuncta ubicunque furunt.
Non ſine amore quidem mentis mihi munera linquo,
Ob votum, quod non eſſe videtur amor.
Eſſe ſuam noſtram Venerem non pectore noſco,
Imo etiam ad tempus noxa videtur atrox.
Ejus amore quidem ſenſu mens emicat ipſo,
Nec munus pretiĳ non placet eſſe ſui.

Non ſua jura volo, torpeſcit vulnere pectus,
Antiquo ex facto, turpi & ubique novo,
Dico placere mihi penitus contemnere ſemper,
Sed nequeo tali mente ſubeſſe ſemel.
Atque hujus Veneris cauſam ſub mente revolvo,
Non hanc percipio nec locus ejus ubi eſt.
Non at amare puto, Venere & puto deinde carere,
Mens ſibi delitias ſumit ubique graves.
Neſcio quî poſſim tanta hæc ſufferre viciſſim,
Aut ira, aut damno ſtat ratio ipſa mihi.
Sentio & ut damnum ad ſe me vehit ipſe Cupido,
Aut minus hoc præſtat, ne quoque lædar ego.
Eſt aliquando mihi pulchrum quod turpe ſuperſtat,
Atque aliquando ejus horreo facta ſimul.
At per ſe tactus deſumpſit gaudia nulla,
Ut lætatur enim gaudia mens revehit.
Ob faciem, talem quæ dat mihi pectore mentem,
Semper agor, læſusq; advocor inde ſimul.
Clamq; amor at mecum geſtis operatur acerbis,
Nec ratio eſt quare tot ſimulare queam.
Quod video, ad litem nec toto ſufficit orbe,
In tot opes ſemper pauperis inde ſinus.
Hoc, quod corda premit, Venus adfuit improba quondam
Non carni, at durus ſic ut abeſſet amor.
Ut medicus toto turbatur pectore doctus,
Ægroti ut triſtis tot mala noſſe nequit.
Æquum tangit enim pulſum, & langueſcere vitam,
Membris, corde, ſinu, pectore, mente, manu,
Ex octo ſignis quæ ſunt Hippocratis arte,
Nulla videt, tandem fit ſibi vita brevis.
Sic mihi dulcis amor toto fert corde levamen,
Neſcio quid noxæ debeat eſſe mihi.

Nam nec amare volo, ſed denique forſan amari,
Cur Veneris mecum vita ſubeſſe poteſt?
Sicut & ægrotus qui ſecum cernere tentat,
Quo veniat febris peſſima flamma modo.
Se ſumpſiſſe inquit membrum leporisq́ bovisq́,
Frigore corruptas ſæpe bibiſſe & aquas.
Et nil cernit enim quod morbo ſufficit ipſi,
Illum ſi duxit maxima ſuſpicio.
Sic ego judicium nequeo mihi ſumere certum,
Quæ ſint delitiæ quas in amore gero.
Non in carne jacent, ſed me caro provocat ipſa,
Perq́ oculos intrant, queis viget altus amor.
Ut quis formoſus toto ſub corpore habetur,
Et non eſt pulcher partibus ipſe ſuis,
Nec benè quis cernit cur ſic habeatur & ipſe:
Quod natura refert, forſan habetq́ nihil.
Inq́ aliјs extat ſequitur quod denique corpus,
Hoc eſt at facies fallit at hæc oculos.
Ipſa Venus vultu vel turpia cogit amare,
Ex quo ſpes mecum perſtat ubique ferox.
Cogito ſi in partem me mens tunc ſevocat omnem,
Ut video, aut tango tunc nihil at ſaturor.
Ut memoro poſſit quod me diffundere in iram,
Si pauca eſt, votum creſcit & inde meum.
Et ſi eſt magna quidem, tunc creſcit viribus ira,
In Venerem haud credo poſſe redire ſemel.
Neſcio & amare etiam quia nil ſua conſcius opto,
Nec me excuſat item mors aliquando ſua.
Ejus ſub Venere at nunquam jam gaudia duco.
Gratum erit aſſiduo ſi bona temno ſua.
Nilominus ſemper noſtra adſunt gaudia in illa,
Ejus pro toto, in partibus ipſe manens.

ELE-

ELEGIA V.

Æquum eſt alterius mundi meminiſſe micantis,
Mentem nam præſens nil vetat ire ſupra.
Sumq́ Deo gratus video ut manifeſtius inde,
Crimen quo ingenium conſtitit omne meum.
Invenio mentem jam tandem ſæpe ſolutam,
Et ſum liber enim tempore quo eſſe licet.
Aſt habitum ut tollam vel nullo robore poſſum,
Mutare ut mores non citò nempe datur.
Noſcere qui poßet rerum primordia ſumma,
Qui in prius hic habitum fortius hic agitet.
Quæ mala poſt peragit cùm jam extat natus in orbe,
Et quantum vires ſtant quoque corde ſuæ.
Hoc ſervabit enim vel qui ſe in gaudia fundat,
Alter ne dominus ejus ineſſet ibi.
Vtque intrat multâ ſemper dulcedine ridet,
Vtq́ intravit item quis citò trudet eum?
Diſcit homo ſcripto, ratio nec ſufficit ulla,
Sicque eſt ingenio littera nota ſuo.
Eſt ſenſus qui actus collatio dicitur ipſa,
Qui hoc ſub judicio debet ineſſe ſibi.
Hoc ſine ſenſu autem mens nil perdiſcit ubique,
Adverſò perſtat ſed ſibi more gravi.
Invenit & medium, cui virtus candida ſubſtat,
Hoc eſt hanc ſupra dicere abire nimis.
Qui jam ſe exercet, non perdere, præparat, uſum,
Vt ſenuit longo tempore ſemper ineſt.
Non ſentit damnum, nec ſe langueſcere ſentit,
Stat, ſeſe ut lignum dirigere inde cupit.

Non habitum veterem tentat dimittere ſecum,
Qui facile hoc fieri vel ſibi mente putat.
Induit ut ſeſe facilè hunc atque invenit ipſum,
Sic reperire putat ſe exuit ut penitus.
Cogitat at ſolum tanta ſe ornare ſub arte,
Vt ſocium talem denique conſtituat.
Neſcit ſi credit fieri tunc forſitan hoſtem,
Illo delitiæ nam nituêre ſuæ.
Non dominus noſter vidit, ſenſitq; viciſsim,
Alterius famâ quî quoque perdat eum.
Quid magnum efficiet ſi vult hunc pellere totum?
Mutari eſt facilis denique quiſquis homo.
Affixo vitio virtutem eſt ſumere rectam,
Hoc medio magnum perſtitit hic ſpatium.
Cordi laborat enim, medium ut videt ipſe viator
Auxilium & nullo ſenſit adeſſe modo,
Sæpe retro quidam cernunt quoſdam ire vagantes,
Et metuunt reliquam conſuere inde viam.
Sic hic forte timet, ſic toto pectore inhorret,
Vt greſſum haud moveat territus inde loco.
Naturæ qui habitus ſtudio quæſiſſet aperto,
Sub ſermone aliquos eſſe videbit ibi.
Sic ſub temperie quidam ſtatuuntur adeſſe,
Hos mos ſemper agit, nilq; agit inde parum.
Sic habitus tunc fortis adeſt ubi decidit ipſe,
Taleſq; hos video, ſemper & eſſe noto.
Quem mores faciunt, non ſuſtuli, at effugit ipſe,
Natura in ſervum tunc quoque me ſtatuit.
Ignari, nunc forſan ego volo deinde ſciatis,
Non habitum toto corde manere ſitum.
Inq; illum tota ut deducitur ipſa voluntas,
Tunc mens quod viride eſt cogitat eſſe nigrum.

Sed

Sed quis caſu acri ſic forſan corda movebit;
Vt vel delitias linquat ubique ſuas?
Atque ibi vel damnum poſuit, bonaq́ ipſa locavit;
Perdere & his vitam vult ſine morte ſuam.
Ob Iovis aſtra alij, quidam ob ſe, ſortis ob auram;
Aut quia factorum denique jam puduit,
Occluſis oculis quod ſub curvamine cæco
Torpuit, in rectum dirigere inſtituunt.
Nec non hi pravi ducunt incommoda facti,
Ignorare nequit nam ſibi forſan homo:
Vt ſciat at ſaltem ſi fortè ingreſſus oberrat,
Non ideo ignari nomen habere poteſt.
At ſentire malum, non mentem perficit ipſam;
Parte unâ tantum qua ſibi judicium eſt.
Qualis ſit verò, mens ſolum perficit ipſa,
At quanta, haud poterit mens ſibi noſſe ſemet;
Mens ſub judicio nimium conjuncta ſupremo;
Facti judicium conſtruit omne ſui.
Et multum efficiet. ſi rectè id judicat ipſa,
Nilq́ ita noſcendi ſubdita erit gradibus.
Turpia qui facta haud toto jam pectore plangit;
Hunc eſſe ignarum ſemper ubique patet.
Facto autem turpi ratio obluctatur aperta,
Delitijs qui obſtat, perficit omne nefas.
Qui ergo haud mente dolet, turpe ut quid conficit ipſe;
Quid ſit forte dolor neſcit ubique ſibi.
Vnde ignorantis potior pars cernitur omnis,
Et ſenſum, robur mentis habere ſuum.

EPIGRAMMA.

O Amor, aßiduo fertur ſermone per orbem,
Damnis perpetuis gaudia mixta dari,

Finisq́; immenſo ſemper manet inde dolore,
Multa mala, atque unum fert quoque ſæpe bonum.

Elegia VI.

Namque loqui haud prodeſt, domine, hic ſermone ſoluto,
Accipitrem ut ſaltem desq́; ferasq́; mihi.
Carmine at id dicam, haud timeo te id forte negare,
Hoc hic textus erit, ſed mihi gloſſa timor.
Num fieri poterit mores ut denique mutes,
Natura his quoniam principium dederat.
At deinde abſolves generoſo id pectore tandem,
Omnia perficiens nobilitate tua.
Gaudia dimiſi jam prorſus corporis ipſa,
Et quæ ſunt animæ jam mihi curo nihil.
Sentio nilq́; animæ ſplendentia gaudia mecum,
Sed ſcio virtutis, ſentio nulla tamen.
Delitiæ noſtræ ſola eſt venatio tantum,
Supplico deinde tibi qui omnibus es melior,
Accipitrem ut dones ſub curvis unguibus acrem,
Sic tibi ut & donum denique vel placeat.
Si fortuna mea id jam denegat aſpera nobis,
Naturæ ſaltem deinde placere volo:
Et rationis opus longo delinquere greſſu,
Inſanam ut rurſus forſan amem Venerem.
Nolo tamen fieri torpenti pectore deſes,
Nec Deus aut mollem me aut rigidum faciat,
Iam ſed amare volo, vel frangam candida colla,
Quam piger ut faciam vel mala ſive bona.
Semper amor duro ſe præſtitit undique corde,
Dilexi quoniam ſemper amore gravi.

Iam non pectus amat, cervicem aut quæque puella,
Hæc ubi erit jam quæ non ſibi talis erit?
Non ultra pelagus jacet hæc, neque forſan ad Indos,
Parthenope hanc ſervat, ſi bene quæris eam.
Huic meritum eſt ſancti, divino & numine pectus.
Captivam hæc regis debet habere fidem.
Hæc eſt ſumma boni ſpecies, virtutis & altæ,
Hanc quis vel pretio ducet ubique ſuo?
Regem eſſe egregium vel toto dicitur orbe,
At ſimilis mundo rara puella venit.
Hæc hominum quærit qui ſit ſub pectore Phœnix,
Dat Deus hos forſan quos ſibi jungat amor.
Quod patet à longè nam tandem ducit & illum,
Vno ut ſic jungat tunc duo corda modo.
Quàm pauci Veneris cognoſcunt munera dulcis,
Etſi omnes ſenſu percipiunt Venerem.
Craſſo voto autem quod dat natura ſuprema,
Nunc animal præſtat vel ſibi noſſe minus.
At quis forte ſciet ſenſus diſcernere amoris,
Et ſibi quæ adverſo fert quoque vota modo?
Infiniti autem quæ ſunt finita capeſſunt,
Quod natura negat nec ſimul eſſe poteſt.
At caro carnem aptat, nemo hæc vel forte negabit,
Atque hominis votum mollia membra premit.
Hoc ſi animæ haud hæret, ſunt his faſtidia cuncta,
Ex his conjunctis quid grave ſentit homo.
Ille animæ ſacros qui forſan ſentit amores,
Inter mortales Angelus eſſe poteſt.
Corporis, & qui animæ jam ſenſibus utitur altis,
Vt perfectus homo dulcia cuncta ſapit.
Non ſine damno autem nullus ſua gaudia ſentit,
Corporis hic ſemper qui bona ſolus amat.

Eſuriens etenim nunquam ſub corde quieſcis,
Aufert eſca famem, triſtitia haud ſaturo eſt.
At ſi quàm par eſt ſe devehit altius idem,
Eſt quoniam exceſſus, nauſea nata ſubeſt.
Non ſimili caſu defenditur altus amator,
Inter vota ſubeſt, & fera jura mali.
Non Venerem tandem quiſquis ſibi ſumit honeſtam,
Vt ſeu extremum ſentiat ejus homo.
Sive parum aut nimium non huic jam conſtitit hoſtis,
Zelum, vota, malum jam me habebit idem,
Namque ut corpus amat diverſo eſt undique corde,
Vota nocent illi, nauſea ſæva ſubeſt.
Aſt amor hic animum & corpus qui jungit utrinque,
Vim linquit cunctis ſemper ubique ſitam.

EPIGRAMMA.

SI videor ſtultus craſſo quia carmine ſcribo,
Arcanum aut Veneris vel quia mente gero:
Vt tandem oſtendam cur hæc jam denique feci,
Dicam hæc ſi juſſit qui velut alta natat.

EPIGRAMMA.

QVæ ante oculos dulces deſers ſub amore puella,
Et menti & cordi daſq; referſq; modum:
Te precor, accipitrem celerem ut mihi denique poſcas,
Venari at videor ſi hæc mihi dona dabis.

ELEGIA VII.

DOctus amator enim me nunc intelligat ipſum,
Nam Venerem nunquã quæ loquor ipſa negant.

At

At qui ſub membris ſaturatur turpiter atris,
Sermonem nunquam ſumpſerit iſte meum.
Eſt amor ipſe triplex, ſequitur quem quiſquis amator,
Hic at honeſtati eſt, illeq; delitijs.
Poſtremum at ſileo quoniam eſt & amabile donum,
Non redamat nunquam qui quoque forſan amat.
Hi duo at uniti poſſunt vel ſemper ineſſe,
Si vel flamma duplex vrere noſq; poteſt,
Senſus hi quoſdam vel ſæpe ſequuntur amores,
Naturam accipiens undique quiſque ſuam.
Expes corrupto nam ſtat ſibi pectore ſemper,
Corrupta & ſemper jam quoque vota cupit.
Aſt anima æterno quæ perſtat tempore viva,
Hic bona virtutis ſub pede ducit ovans.
Quodq; illi hæreſcit ſub dulcia gaudia cogit,
Et quoniam improprium eſt protinus omne ruit.
Sponte ſua mixto Veneris ſtat jure voluntas,
Quæ dum non regitur fert mala cuncta ſibi.
Pectore ab ignaro votum hoc producitur atrum,
Naturasq; duas continet inde ſimul.
Atque hominem totis cogit, curisq; coërcet,
Vult, ſed nec finem tunc habet iſte ſpei.
Namque animæ nil forte poteſt ſub jure placere,
Atque minus membris queis quoque plura refert.
Inq; altum attollit, naturæ & robore firmat,
Et mentem cogit ne cadat inde ſuam.
Quantum præſtat homo, finem ſæpe appetit unum,
Hanc Venerem mundus non habet iſte ſibi.
Hic amor at cunctis jam delectabilis extat,
Quantum illi eſt gratum vel ſine jure rapit.
Hic facit ut ſalſo jam forſan quiſquis ametur,
Quod vel delitijs ſubſtitit, hoc & amat.

Nil amat at totum quod jam delectet ubique,
Quare illo tutus nullus amator ineſt.
Hic rationi ipſi tantum nocet undique ſemper,
Vt præſens illi eſt quod ſibi forte placet.
Si quis forte optat mixto ſe extollere jure,
Hoc faciet volvi quæ bona ſumpta cupit.
Confuſo Vates deſcribunt carmine amorem,
Illumq́ advertunt, quis tetigit, dubitant.
At ratio ex anima penitus nos ſevocat omnes,
Ab ſenſu torquent nos quoque vota gravi.
Eſſe poteſt quiſquis jam perſtet ſimplici amore,
Abſq́ animâ in membris, his quoque ſubq́ animam,
Virtutem ut ſequitur tali ſeſe armat amore,
Et corpus bruti mugit ubique ſono.
Hæc mixta intexunt varios ſub veſte colores,
In qua qui perſtat vix patet ipſe color,
Immemor eſt quiſquis naturæ denique ſummæ,
Cogit & utq́ poteſt obſequium alterius.
Non ita ut & totum vel ſecum dividat omne,
Si partim haud moritur tunc ſopor inde ſibi eſt.
Et quantum quiſquis ſua vota laboribus urget,
Facta inde exiſtunt mira ubicunque nimis.
Fœdere ſed charo juſtos vehit undique ſenſus,
Et ſimili caſu bella videntur ibi.
Quod ratio prohibet, ſæpe optat ſpiritus ipſe,
Et corpus moritur nec mala ſentit idem.
Omnis amans ſemper nequit indere gaudia cordi,
Donec vel corpus ſeſe animæ ſtatuat.
His ſi vota quidem morſu quatiuntur acerbo,
Hic amor in culmen nos nequit injicere.
Ni corpus factis ſe oſtendit ſemper iniquis,
Quod natura dedit, vertit ubique ferox.

Atque

Atque animam cogit potum ut bibat undique amarum;
Nec naturæ etiam jam placet inde ſacræ.
Per ſe anima at tandem perſentit gaudia nulla,
Sub corpus minimum tota vel inde ruunt.
Per ſe anima at tali non permiſcetur amore,
Objectum quoniam jam nequit eſſe ſuum.
Non eſt at membris, bruti eſt affectus ubique,
Vnio at hæc miſcet jam omnia plena ſibi.
Vult homo ut & pectus ſubdatur forte puellæ,
Quam colit & toto ſemper amore flagrat.
Hanc amat ut nimium famam & diſcrimine turpat;
Corporis & factis ſpiritus ipſe viget.
Non ſaturatur enim ſi corpus deficit unquam,
Compoſiti votum jura reſumpta ſecat.
Factis nota patet rerum præſcripta voluntas,
Vnde animam noſtram ſic patet eſſe humilem.
Corpore de noſtro nunquam ſe attollit in altum,
Delitijs ambo ſunt quia ſæpe inopes.
Spiritus effertur ſub gaudia corporis alta,
Naturam & linquit ſic ſua ſemper agens,
Illis at corpus ſemper ſe in gaudia fertur,
Naturam & miſeram vix ſibi noſcit idem.
Appetit ipſa caro, ſed ſemper ſpiritus hæret,
Nam ſi aliquis tangit, tunc rapit illa magis.
At non virtutem pertingit cæca voluntas,
Inſtar ſed pelagi fluctuat illa nimis.
Principio feritate tumet, nimis horrida & aſtat,
Cui ſciat elatum quam citò deijciat.
Funibus atque tribus funem facit ipſe Cupido,
Rumpitur hic ſubitò, durat & ille nihil.
Frangitur, aut languet quo mors ſævè ingruit, alter,
Tertius at ſi & abeſt funis ubique perit.

Firmior hic extat, reliquos & firmat utrinque,
Non facit eſſe quidem, ſed vetat inde ruant.
Dici vix poterit quî corpore ſpiritus aſtat,
Hic vult, alterius cuncta ubicunque placent.
Gaudia & hic ſentit, vires labuntur & hujus,
Dum gravidusq; ſubeſt robur ubique viget.
Sæpe quidem tunc vota etiam ſub corpore ceſſant,
Eſt opus ut vires ſpiritus ipſe ferat.
Eſt opus atque aliter floreſcat corpus ut ipſum,
Sic animam & preſſam leniat inde modo.
Eſtq; neceſſe fames ut tandem frangat utrumque,
Aut votum alterius deprimat hinc alium.
At ſi vota quidem toto ſub corde gravantur,
Nil mirum tandem gaudia ſi ſequitur.
Vtque poteſt quoniam ſemper ſe in gaudia fundit,
Spiritus at corpus non bona in æde gerit.
Non per ſe corpus tandem infinita reſervat,
Per ſe anima exceſſum quemque relinquit iners.
Iuncti ambo aſcendunt in dulcia gaudia ſemper,
Quantum anima at tardat noſcere, lapſa, ſua.
Hoc reſtat corpus toto ut langueſcat amore,
Sic oculi tunicæ tunc tenuantur ibi.
Atque anima, & corpus toto lætantur in orbe,
Delitiæ atque dolor ſemper utrisq; patent.
Hujus it inq; aliud ſub ſenſu paſſio moto,
Eſtq; uſus ſtulto nullibi ſuſpicio.
Aſt horum eſt aliquis nullâ tolerabilis arte,
Vt temni, cauſam tentet ob alterius.
Contemptus Venerem fugat, atque oblivio lætam,
Non ſaltem æquali tempore durat ibi.
In multis tunc torpet amor ſub corpore ſolum,
Aut quoniam ira furit, jam immemor aut quoniã eſt.

Per-

Perq́ oculos Venus alta ardet, flammeſcit & igne,
Appetit & tactum, creſcere & unde petit.
Spes moderata quidem Venerem tunc perficit omnem,
Qua amiſſâ mortem denique culpat amor.
Ejusq́ eſt proles ſpes, votum & denique fervens,
Nec timor eſt longè qui fera bella movet.
Hos autem affectus vix denegat altius amator,
Hanc trutinam ſolum pondere cogit amor.
Quiſque alium ſuperare audet, vexareq́ tentat,
Quod quis ſi exequitur cuncta refulcit amor.
Ex anima exorditur amor, ſenſuq́ potenti,
Per ſe at virtutem, mentis opusq́ petit.
Hic amor ingenio ſolum conflatur ubique,
Dum bona ſæpe colit quæ ſibi noſcit ovans.
Factum eſt immenſum pares ut ſe undique firmant,
Multiplicare bonum quo viget ille diu.
Hic amor ex pretio formam ſibi ſumit honeſte,
Nec pugnat ſecum quæ ſalit inde Venus.
Hanc qui conſequitur nullo diſcrimine gaudet,
Non timor exiſtit, ſpes neque dura furit.
Qui ſunt quos tandem vel ſecum cogit honeſtas,
Virtutem per ſe fœmineam ut quis amet.
Non dubito quemcunque bonam ſibi velle puellam;
Delitiæ ut nimium denique ſic vigeant.
Non aliquem noſco qui hæc ſentiat inde remotus,
Intra ſe totum dat ſibi ſenſus opus.
Vnde amor hinc alter ſupereſt, nec deficit ipſe,
Contemptu, & lapſu truditur immemoris.
Hic amor eſtq́ lapis perfecta Lydius arte,
Nam nihil eſt florens hic ubi forte cadit.
Hic amor aſtat ubi Veneris regnum undique ſummum,
Atque animam & corpus ſervat ubique ſimul.

Delitijs nec enim damnis tarda effluit ipſa,
Pectore ſub caſto ſæpius illa viget.
Mentem conturbat, fuſcat ſubtilia quæque,
Et dolor invigilat tunc ubi dormit homo.
Solus vult etiam, ſubito celatq́ue, colitq́ue,
Hoc qui eſt concuſſus, huic ratio ipſa ruit.
Nam nequit aut ſenſu deſumere forſan honeſto,
Vt leporem haud ſentit fervidus ore canis.
Senſus vota animam vinclis nodantq́ue, ligantq́ue,
Sic hos quos cogit pectore blanda Venus.
Obſcuro ingenium ſemper cum lumine cernit,
Ob cæcos oculos quos tegit inde anima.
Diſcipuli queis ſumma Venus patet ipſa magiſtra,
Nil meditari audent facta ut ubique premant.
Turpis amor, nullo tandem ſub fœdere pactum,
Corpora dura domat, corda ferina ſecat.
Extremum affectum laſſis dant ſenſibus ipſis,
Duro aſtant ſaxo vitæ hominis miſeræ.
Atque amor ex anima exoritur, qui purus & altus,
Virtute, & toto ſurgit ab ingenio.
Hoc pectus ſimplex ducit ſibi Iuppiter ingens,
Tantumq́ue eſt etiam temnat ut hinc alia.
Sede in me inventâ cuncti cecidere viciſſim,
Quiſquis ſub ſimili motus ubique ſuo eſt.
Senſi ictus geminos quos quiſquis contulit haſta,
In me etiam laqueos ſtruxerat inde ſimul.
Hic per ſe lumen, datq́ue alter ſæpe tenebras,
Atque ſimul vitam gaudia ſumma ſebrem.
At Deus hic animam multo vehit ipſe favore,
Hanc in delitijs non ſera damna premunt.
Non miſerum corpus faſtidia peſſima torquent,
Nilq́ue bonum noſcit, ni mala noſcit ibi.

Sic

Sic etiam affectus veluti ſua membra relinquunt,
Eſt animæ carcer fortior & gravior.
Atque ejus vires latè extenduntur ubique,
Poſt ſaxum haud cernit, ſola at aperta videt.
Tutus amor lucro nunquam laſſatus in orbe,
Corporis & lucrum deficit omne brevi.
Iam non defendar, quin me Venus aſpera lædat,
Voto illo cingit quod caro noſtra ſibi.
At natura duos mihi defert undique amores,
Si forte adveniunt, ſi quoque forte placent.
Vtq; homo nempe poteſt majus decus undique habere,
Vtq; animæ jungi membra ſimul poterunt.
Sic amor exſurgit per dulcia gaudia ſemper,
Vtque animam & corpus vincla duo abripiunt.
Sæpius hic alio ſeſe torquentur ubique,
Nec ſic fortis amor jam undique cuique patet.
Vtque amarat corpus proprio ſub jure relinquit,
Ejus nam vires ſunt ſibi fine ſitæ,
Tunc animam jam purus amor confirmat & aptat,
Tunc ratio nitido perſtat ubique gradu.
Gaudia ſuſcipiunt illo ſub tempore tanta,
Corporis ut prorſus gaudia dejiciant.
Et quando vires tunc corporis inde vehuntur,
Principio deflet ſpiritus ipſe meus.
Et ſi delitiæ corpus ſub viribus indunt,
Delitijs torpet ſpiritus ipſe ſuis.
At vota illa quibus totis caro ſenſibus inſtat,
Complementa ferunt queis Venus ipſa manet.
Alter amor vitijs qui liberat undique quemque,
Non ſedem reperit, qui Venerem inde meret.
Hoc at amore quidem deſidero vivere ſolum,
Mensq; alijs nunquam ſtat mihi læta bonis.

Ergo ubi erit ſic tantus amor toto integer ore,
Illo ut ſit nullum pectore nempe malum.
At me forſan amans ſimili ſub ſorte viciſſim,
In ſpem delitiæ ſunt ubicunque meam.
Spiritus at gaudet curis ſpeculantibus alta,
Intra ſe & conſtat robur ubique ſuum.
Non putat inde pedes, non brachia, pectora, colla,
Nam quidquid ſimile eſt ſæpe amat & ſimile.
Ejus ſolum opto ſic mentis lumina claræ,
In me ut ſecretum jam nihil inde foret.
Vt Veneris ſtricto ſic ſemita calle ſubeſſet,
Duceret ut noxam quidquid & eſſet obex.
Vtque ejus Veneris Zelum ſub pectore ferret,
In me uſque in mortem conſtet ut ipſa ferox.
Si Iovis ob ſtudium membris tunc ſpiritus aſtat,
Et fata in Venerem nulla ſoluta jacent.
Et ratio nullo detracta ut tempore vera,
Pugnam imo cunctam judicat hoſtis adhuc.
Sic eſt delitijs ſemper caro percita noſtra,
Nympham ut non videam quin mihi mente gemam.
Et ſine fine illam jam prorſus denique cerno,
Cor ſe nam totum firmat ubique ſimul.
Et gratis ratio nobis deſumpta ſuperſtat,
Se memini Venerem perdere poſſe meam.
Vt qui ſic vanà perſiſtit mente per orbem,
Hic ut divinas jam ſibi quærat opes.
Artibus & magnis ſua gaudia circumit alta,
Mundi & delitijs jam bona multa videt:
Sic ego qui Venerem dextro volo nectere jure,
Delitiisq; illis hanc volo detrahere.
Quod peto at ipſe nequit proprijs imponere rebus,
Nec locus eſt in quo vis ſua tuta fluat.

Non

Non locus eſt ſtabilis votum qui continet ipſum,
Et ſpes non audet linquere corda, mea.
Non eſt qui niſi amet forſan cognoſcat amorem,
Sive Dei causâ confiteatur eum.
Ille ego ſum, ceſſo qui nullo tempore mecum,
Illum mente ferens qui dat & inde nihil.
Cogũnt vota quidem ſpe triſti corda jacere,
Sic torpente ſinu vix citet ut ratio.
Non me namque latet manifeſto eſt jure & apertum,
Nympham non puro forſan amore frui.
Sunt mihi delitiæ rerum ſpeculatio ſumma,
Et triſtor factis dum mea vita manet,
Ignis amoris enim nullo ſub tegmine torpet,
Hunc oculi vulgant ſemper ubique mei.
Atque dolor mittit ſemper ſub corda cruorem,
Atque occurrit ubi tunc quoque vulnus adeſt.
Vota mea aſſiduo permuto concita motu,
Nec certo durus ſtat dolor ipſe loco.
Eſt color in facie incertus, mœſtusq́ue, gravisq́ue,
Publica linquo quidem condita quæro loca.
Vtque cubile peto dolor excitat inde repellens,
Dum non fortè fleo corda recuſſa ruunt.
Languentes ſenſus ſubitus quatit undique motus,
Atque caput collo fert grave ſemper onus.
In venis calor ardet atrox, flammisque perurget,
Ventura & ſenſus dura pericla ſecant.
Præteriti quoniam memor aſto ſenſibus ipſis,
Induitur corpus ſæpe pudore meum.
Cura ingens Veneris ſemper mea facta retorquet,
Et niſi quæ ſenſit, cogitat inde nihil.
Eſt jus vota meis compleri turgida curis,
Neſcio quid vires ſic quatit inde graves.

Ponitur utque aurum nivei per prata papyri,
Vt parvum aut multum forte lucrum fuerit.
Sic noſter ſenſus ſimili ſtat denique caſu,
Hac Venere egregiâ quam manet ipſa potens.
Humida at incutiunt flammas, igneſq; reſtringunt.
Arida & obſequium dant loca ſemper ibi.
Sic Veneris vires influxus cælitus indunt,
His quibus eſt robur grandius omne ſuum.
Hoc illi præſtat quem toto diligit orbe,
Atque hic ut dæmon ſic tua corda tenet.
Vota caro quæ noſtra petit, quæritq; viciſſim,
Si eſt complementum gaudia victa ruunt.
Delitiæ aſt animam quæ cogunt robore noſtram,
Durabunt, quoniam non ſibi finis adeſt.
Vtque homo cui multis occurrit mors fera damnis,
Nam infinita ſubeſt viva anima illi at adeſt.
Parte alia in mundo deletur denique totus,
Finitum quoniam non it in auxilium.
Mortalem ſic corpus agit ſibi ſemper amorem,
Spiritus æternum donat habere gradum.
Vt chalybis clypeus ſemper quemque excutit ictum,
Ferratum at clypeum quilibet ictus agit.
Vnito ut perſtant conflati utrinque metallo,
His mixtis robur naſcitur eximium.
Sic ſubtilis amor diuturno pondere magnus,
Vim finitam agitat corporis ille ſui.
Senſitivus amor caſu cadit undique certo,
Spiritus amiſſâ ſtat quoque temperie.
Carniſq; exoptat tunc ſpiritus artubus indi,
Nam non eſt qui ullo tempore nec vel amet.
Iamq; homines ardent qui multo ſemper amore,
Divinis factis mente polum repetunt.

Eſt

Eſt magnum ingenium divinum denique donum,
Atque ejus mores credere quemque juvat.
Ergo ſi Veneris ſermo vel quilibet exit,
Quem ratio nullo jam ſibi jure probet,
Non ſit qui tandem mea carmina crimine fœdet,
Quæ ſecreta ferunt, quæ hic amor ipſe tegit.
Horum eſſe at poſſum certis detectio cauſis,
Datq; amor eclipſim nunc ubi deficio.
Finito mundo nec ſol, nec ſigna, nec aſtra,
Per cælum current, nilq; planeta nitens.
Illius ob cauſam cuncta hæc Deus edidit altus,
Atque illo amiſſo ſtabit in orbe nihil.
Si ex hoc mundo robur transfertur utrinque,
Quod nos in Venerem ſemper ubique movet.
Decidet è cœlo, in Venerem nemo acriter ardet,
Imo langueſcunt ſemper amore viri.
At ſi cernit amor ſine fructu errare per orbem
Corda, pudore tumens decidet ipſe loco.

ELEGIA VIII.

DVm Cypriæ flammas preſſo ſub pectore duxi,
Vix illam potui noſcere mente mihi.
Ejusq; at quantum dimiſi è corpore ſenſum,
Dicere poſſum equidem quid ſit & illa ſatis:
Ejusq; ob cauſam quæ ſit ſine crimine novi,
Vtilis & decoris forſan habere nihil.
Quomodo ut in votis depreſſa eſt tegmine cæco,
Quomodo & effervens ira ſtat una ſibi.
Delitias Veneris ſequitur qui ſenſibus altas,
Spemq; illis nullam ſentit adeſſe ſuam.

Tempore præſenti ſua ſunt ſibi gaudia ſemper,
Incertæ & Veneris tangitur igne nimis.
Qui verò pœnam ſuffert, non ſicut amorem,
Hic magnis votis altera habere cupit.
Iræ ſub facibus ſua deſidet acta voluntas,
Et ſpes atque metus fortia damna ferunt.
Vt corpus rectâ nexum compagine ſecum,
Dicitur æquali membra tenere modo:
Sic amor eſt, conſtat tribus ut ſibi ſenſibus altis,
Atque tribus factis hanc quoque quiſq; videt.
Quiſquis enim votum proſpectat corporis apte,
Materiam & qua extat ſemper honeſtus amor.
Hæc homo conqueritur benè ſi colit actus amore,
Abſque his conjunctis eſt amor ipſe nihil.
Non eſt Angelicus tandem puer iſte Cupido,
Corpus quamque animam conſequitur potius.
De illo autem eſt ſermo, cujus pars maxima ſubſtat,
Ejus vis ingens undique tota ſimul.
Partibus at ſentit qui jam tribus ignea telæ,
Angeli & eſt hominis bruti & ubiq; ſinus.
Et veluti cujus ſuſcepit nomina ſecum,
Etſi cuncta ſimul corpore cuncta gerit.
Primum illi eſt corpus quacunque ex parte ſubactum,
Atque anima eſt illo viribus hiſce ſita.
Si illud faſtidit, corpus ſine robore perſtat,
Et Cypriam pariter ſpiritus ipſe fugit.
Sæpe & novit homo toto manifeſtius ore,
Spiritus an nimium corpus an inde ferat.
Neſcit homo ſi qua arte vehat ſub tempore toto,
Corporis & quid ſit quod movet in Venerem.
Spiritus æterno ſervat durabile jure,
Principium membris tunc ſua vota ferunt.

Se

Se ſociantur enim ſemper factiſq; vehuntur;
Tum Cypriæ votis, temporis atq; in opus:
Aſt ut homo, talis regnat ſub corde Cupido,
Ejus ubi & ſemper ſtat ſitus acer amor.
Hocq; fame horreſcit, ſaturatur & inde viciſſim;
Iura ſequens Veneris quæ quoque cepit eum.
Eſt ut amator enim lucro dimotus ubique,
Et comes illi aſtat quo bona cuncta fluunt:
Illum ſemper amat, magis & ſua commoda magnâ;
Nec duplici flammas prævidet igne feras.
Sic cauſa eſt duplex Veneris pulchræq; ſacræq;,
Nec benè conſpicitur forſitan eſſe duas.
Incipit ut corpus, nam ſe & communicat ipſum
Cauſâ unâ & tandem ducitur aut duplici:
Quis modus eſt ejus, qui eſt firmo pectore amator,
Nulla optans turpis forſan amoris ibi?
Et minus accenſus qui eſt ignibus undique honeſtis;
Et Cypriæ calido ſemper amore tepet:
Vno autem voto duo forſitan hæc ſibi ſectans;
Confuſus nullâ vel ſibi mente manet.
Magno ardet voto diffundi ſemper amore,
Luxuriæ & pariter grandia vota ſubit.
Ignorat Venerem ingenio qui ſe aptat ubique;
Atque omnes uno ſunt mihi ſæpe gradu:
Rex ſervæ ſervus depreſſo ſubditur ore,
Delitiasq; ejus vult & honeſta bona.
Sunt in amore duo rerum diſcrimina ſemper,
Quis ſit & unde venit, quid facit; hocq; notat;
Illudq; ut laqueos linquat quibus arctus habetur;
Et quando & famulis quî dat & inde ſuis.

EPIGRAMMA.

CÆlo emittantur jam noſtræ pondera mentis,
Quæ mihi delitias conſtituêre graves.
Hæ ſunt illæ equidem, cauſa eſt delecta ſed ipſa,
In me turbatas undique & invenio.
Vt prope qui laqueos mortis ſi conſpicit altos,
Dum pelagi ſævit duræ procella trucis:
Atque locum inſpectat quo poſſit habere ſalutem,
Quam nec adire poteſt, nam tunc ſua fata negant.
Sic ego qui ſortis mecum mala ſubfero duræ,
Téque meam video vincere poſſe necem.
Omni ſpe vacuus, votis jam pectore fuſis,
Ibo tua aſſiduo jura ſuperba loquens.

Vt longo qui forte jacet ſub tempore languens,
Atque uno exoptat ſurgere poſſe die,
Ejus nec robur ſurgenti ſufficit illi,
Imò ut vel ſurgit ſic ſubito ipſe cadit.
Sic mihi contingit ſurgo qui adverſus amorem,
Atque ſequi cupio quæ mihi mente fero.
Hæc nequeo complere quidem, vis namque dehiſcit,
Extremo nimium victa ab amore truci.

Iuppiter ut ſtatuit puppim mergi æquoris undis,
Anchora & in portu pondus & omne perit.
Ex parvo in magna hic jam quemque pericula cerno,
Et nulli eſt certum quo cadat ipſe malo.
Majori at ſapiens non perſtat munere tandem,
Stultus ſicq; minus ſcire futura poteſt.
Iudicium fallit, perit experientia cuncta,
Fortuna, & caſus jam ſibi cuncta movent.

ELE.

ELEGIA IX.

TAmq; manus veniam quæ nulli forte dederunt;
Vitæ cogendo fila ſcidêre tuæ.
Nam miſerum hunc mundum liquiſti vulnere mortis,
Secreto ut tandem fata dedêre modo.
Quod video, & tango, format mihi corde dolores,
Dum te, quam colui, me memorare jubent.
Inq; meis pœnis ſi quid benè quæritur inde,
Delitijs me angi quilibet inveniet.
Ergo durabit, quoniam fulcra undique ſervat,
Nam ſine delitijs non dolor ipſe ſubeſt.
Pectore ſub magno Venus at necis abnegat arma,
Inq; illo ſolum quo vitium viguit.
Non immenſus amor tentat durare ſupremè,
Nilque ejus vires languida corda gerunt.
Vtq; oculus jam nulla videt, ſenſusq; labaſcit,
Tunc amor ipſe perit, quo lucra cuncta manent.
Qui ſic perſiſtit damno ut vexatur acerbo,
Sed nil durat, ait, ceu mala qui patitur.
Semper honeſtus amor ſanctos quoque cogit amare,
Hoc te ſæpè colo quem fera mors nec agit.
Confuſo quæ vota mihi ſub corde ſteterunt,
Externis factis clara ubicunque patent.
Membra dolent quoniam natura hoc imperet ipſa,
Delitiæ quoniam jam cedidere nece.
Spiritus at pœnis ſemper convolvitur atris,
Ex quibus & fletus tempus in omne gerunt.
Sub tali pœnâ non ſunt, ſunt ſolamina cordi,
Vt fugit toto quam mihi corde colo.

Alter amor verò puros qui nectit amicos,
Poſt mortem multo robore ſemper adeſt.
Huic Veneri ſtulti obſequium ſi nullibi præſtant,
Signum eſt quo præſtat ſemper ubique bonum.
Hæc ſine pœnâ autem dimittit gaudia cordi,
Vota & cæca quidem proveniunt propius.
Et cæcum pectus divino lumine ditat,
Sed non ut ſignum tollat, agatq; notam.
Et ſi quid nullo poſſet præſtare pudore,
Non oculus mundo fortè ſerenus erit.
Eſtq; ut theriaca parvo ſub pondere virtus,
Quæ virus nimium delet ubique ſibi.
Ille amor in membris qui ſolum naſcitur ipſis,
Si non morte ruit, vel citò morte cadet.
Aſt alius quo pœna meum ſecat undique pectus,
Non fugiet ſi deeſt, abſq; quiete mihi.
Dicitur at cordis votum, membriſq; facultas,
Et durat, nam animam viribus hic tetigit.
Non ſemper, virtutis enim non advocat ignes,
Parte unâ ſenſus vota vocantur item.
Vota hæc jam Cypriam conturbant undique honeſta,
Vtque bono, & damno mens mea tota ruat.
Corpore & ex anima, adverſis homo nectitur ipſe,
Nam Venus, & votum corpora ſemper agunt.
Quantumq; accipiunt naturæ ex viribus altis,
Dulce eſt, & vitæ dulcia mella refert.
In medio alter amor nimium ſedet improbus ipſe,
Nec certam illi autem dicitur eſſe viam.
Dimiſit portum pelagi ſub littore magno,
Lethiferum & virus ſtat medicina ſibi.
Quiſque trium diverſa mihi facta incutit ipſa,
Fortior at mecum ſæpe habitat nimium.

Tres ſunt at partes in quas mea vota recurrunt,
Et triplici veniunt undique ſæpe modo.
Inter ſe adverſo pugnant certamine ſemper,
Delitiasq́ ferunt, atque ferunt alia.
Corporis ut tandem mons toto oſtenditur orbe,
Tunc doleo, pereunt, nilq́ redire queunt.
Eſt dolor hinc alius qui totum me induit ipſum,
Cogito ut hic Venerem jam periiſſe meam.
Natura, & ratio, atque alium dant ſemper amorem,
Nam ſine pœna etiam gaudia multa fluunt.
At locus in quo extat dolor hic, quo morte repellor,
Extra naturam non jacet hic penitus.
Non penitus clauſtrum dimiſit pectoris ipſum,
Quod motus tandem præteriiſſe putat.
Ille amor at finem qui in me non invenit ullum,
Eſt medius, quo ardet fortius ipſe dolor.
Extremumq́ hujus naturam præterit omnem,
At mortis rodens undique vermis adeſt.
Omnibus at ſemper ſubſultat opinio falſa,
Nobiſcum, atque extra conſita ſemper ineſt.
Hanc Venerem ſemper duram quicunque tremiſcunt,
Sentitur verè, ſed dubitatur item.
Pauci hujus cauſam tandem novere reductam,
Delitiæ, atque dolor, quæ ſimul adveniunt.
Per ſe corpus enim ſemper ſua gaudia poſcit,
Pòſt anima hæc ſentit vult & habere ſimul.
Ac ſua cuncta etiam, in quæ vix compellitur ipſa,
Omnia falſa manent queis ſaturatur ibi.
Ex iſtâ at pugnâ noſter fugit inde Cupido,
Nil namque eſt verum pallia ſub Veneris.
Sic animæ corpus divinis viribus hæret,
In mundo ut ſimplex poſſit ineſſe nihil.

Quis bonus haud extat, ſimplexq́ humilisq́ ſtat alter,
Inter ſe pugnant, fortia & arma movent.
Aſt ita langueſcunt ad tempus prælia dura,
Spiritus ut membris denique nil noceat.
Temperie aſt anima immensâ ſimul acta quieſcit,
Ex quo nec corpus pectore dat gemitus.
Hæc pax ut mecum non eſt diuturna, nec alta,
Nam dolor eſt qui autem gaudia longa facit.
Sentio ſed damnum quod cenſeo ineſſe ſupremum,
Conſilium & nullo nunc mihi jure peto.
Nec ſtudeo mecum vel jam curare medelam,
Imo at mæroris quæro pericla mei.
Talis ego exiſto, ut me nec dolor excitet ipſe,
Iam ſcio quo poſſim damna ſubire modo.
Facta ejus memoro, in mortis redeoq́ cacumen,
Hæc autem fugiens otia nulla probo.
Abſentiq́ animâ meditor tunc corporis umbram,
Sic lætor veluti qui ſacra templa colit.
Nam prius exiſto, mortis me pœnitet hujus,
Et cogor ſemper plangere noſtra mala.
Iam tanta amiſi, ut non commoda debita ſubſint,
Nec fortuna tenet quod mihi demat atrox.
Vt conjuncta ſibi prorſus mihi cogito corda,
Atque ad ſermonem ſæpe remota ſuum.
Non puto vel ſemper torqueri corda dolore,
Languida nec mecum pectora cerno mea.
Et ſi debebant ſub corde labeſcere noſtro,
Tempus adeſt, quo vrgent ducere principium.
Iam mea vota quidem mens adfert percita noſtra,
Sunt ſurſum, & deorſum ceu nebulæ aëriæ.
Nil puto, nam noſtris dolor artubus effugit altus,
Sentio ſed damnum, quod ſibi damna refert.

Defunctum ut video nil vivi ducere ſecum,
Ingrateque malum perdere quod patior.
Senſus torpeſcunt, nec jam vexantur utrinque,
In pœnam, & Venerem prælia dira movent.
Damna fero, ut fuſco horreſcunt Plutonis in antro,
In mundo hæc nunquam preſſa videbo mihi.
Inq́; alio mundo videor me forſitan eſſe,
Et mea facta quidem ſunt ibi magna mihi.
Æqua at ſunt illis, quæ mens laudavit ubique,
Pro vero at falſum ſemper ubique latet.
Ingenium noſtrum durus dolor opprimit omne,
Nec locus eſt primum quem tenuere ſibi.
Et ſi eſt non talis, qualis quoque ſubſtitit olim,
Defecit me mors, hoc & ubique premunt.
Atque alium occidens, me occidit denique fervens,
Neſcio cur toto non mihi corde ruo.
Quidam dixerunt Cypriam eſſe hic ſemper amaram,
Dicere & hoc poſſunt queis fuit illa cibus.
Per ſe aut ex alio mortem ſensêre palato,
Atque ejus damnum longius omne cadens.
Per me hanc non timeo, alterius mi eſt cauſa timoris,
Et quia dura fuit, non mihi ſit pietas.
Qui jacet in terra nil jam timet ire ſub imum,
In ſpe eſt ſpes etiam perdita tota mea.
O rerum aſſidua, atque ardens diviſio cunctis!
Dæmonio ſimilis ſtat dolor ipſe truci.
Æſtimo nulla bona, at quæ ſolus pectore duxi,
Solus homo exequitur non citò quæ ipſa placent.
Non timeo Cypriam mundume quæ lædit iniquè,
Sed metuo cœlum poſſe deeſſe mihi.
Cuncta uno aſpectu, & vultu contemplor eodem,
Nil mihi triſtitiam dat neque lætitiam,

Non nigror, atque albor ſumunt ſibi forte colores,
In me eſt obſcurum, nec nihil eſt nitidum.
Vtque amor, atque timor mihi jam potuere nocere,
Abſolvi tempus quo premit ille oculos.
Ut video non tantus adeſt dolor improbus ipſe,
Vt licet ad mortem cui ſua membra dedit.
Cuncta mala at ſuperat diris mors viribus acta,
Hæc ſenſi, atque modo, ſunt ſtupor illa mihi.
Vtque amor eſt damni non maxima ſigna reducit,
At vellem ut toto notus in orbe foret.
Diceret ut quiſquis patet hic datus undique amori,
Plangeret ut quiſquis fortia fata mea.
At votum caſu quod demum ſurgit honeſto,
Dumq́; erit, iſtud erit pulchra puella, nimis.
Communis caſus quoniam ſtat cuique ſupremus,
Quem mors lethali vulnere ſemper agit.
Tunc etenim ratio cæcis ſe abſcondit in umbris,
Totuſq́; affectus cæca ſepulchra ſubeſt.
Iuppiter at juſtus crudelior inde videtur,
Sic mens eſt nobis turbida ſemper iners.
Atque fidem nectit dolor ut langueſcit utrinque,
Sed non eſt noſtrum grandia ſcire ſatis.
Hi, quos mors fervens privavit conjuge læta,
Cognoſcent damni pondera quæque mei.
Verus amicus enim charum colit undique amicum
Voto, quo nunquam jam ſibi morte perit.
Imo eſt ceu ignis nimium quo cogitur aurum,
Verum aurum conſlans diruit atque aliud.
Diligo at hoc illam, quæ ſenſit funera mortis,
Atque amo vel metuens quidquid & ejus erat.
Spiritus at vivit, nil mirum denique nobis,
Illum ut amem, & firmet pectora noſtra nihil.

Vt memoro mortem, redeo ſub dura pericla,
Vtque illis ſubſto nil dolor ipſe perit.
Accidit ipſe at amor, non eſt ſubſtantia cordi,
Et factis ſemper noſcitur ipſe ſuis.
Et quantus, qualiſq; manet ſic deinde videtur,
Et velut unde oritur vis ſua ſic nituit.
Et ventus veluti eſt tellus occurrit ut illi,
Aut riget, aut magnis ignibus ipſe calet.
Sic amor, aut pœnam, ſeu mittit gaudia ſumma,
Vt locus eſt illi, quem ſine fine tenet.
Radices firmat vel ſtat telluris in ora,
Sive lutum tractat, aſpera & arva colit.
Sæpe locos geminos fervens amor incolit ipſe,
Naturis geminis eſt quia dictus homo.
Per ſe corpus enim ſimiles petit undique caſus,
Spiritus aſt uno ſtamine cuncta cupit.
His autem unitis, factis amor emicat ipſis,
Quiſque horum, in dubio eſt plurima jura vehat.
Per ſe quiſque ſibi venatur gaudia læta,
Queis ſumptis, aliud ſigna dat inde ſua.
Vtque amor inſpectat finem ſua vota ſubire,
Iam bona nulla poteſt, nec licet hinc ruere.
Vt corpus moritur, nil tandem reſtat amanti,
Iam niſi per gemitus aſper ubique dolor.
Hic ut forte cadit, pariter mors protinus horret,
Vt ſanctus ceſſat, tunc ſua feſta ruunt.
Gaudia ſed quædam quæ corpore ſpiritus aptat,
Sunt quæ & amatores vel ſine fine premunt.
Quiſque ſuum toto ſic concinit ore dolorem,
Vtque animæ, aut ſumunt corporis inde modum.
Vt perit alius amans amor alto pignore durat,
Defuncti ut vivus munera corde gerit.

Quod jam præteritum confuſo erat undique caſu,
Dividitur, paleis grana remota manent.
Non aliusq́ue uſus poterit rem cernere totam,
Nam ſolum mortis ſtat via ſecta nimis.
Nil corpus ſentit, quî jam cogetur amare?
Nam periit ſenſum quod ſibi jure dabat.
At ſi amo, ſtultus erit qui non jam denique credet,
Igne animam Veneris ſemper ubique premi.
Vtque animam ſumat nimium Iovis aſtra precatur,
Hoc dubitans, pœnam ſumere poſſe mihi.
Si noſtris votis finem puto adeſſe ſupremum,
Spem vitæ atque illo defero ſæpe meæ.
At mihi nulla fides confeſtim provenit inde,
Spiritus haud membris duceret unde moram.
Defuncti in mundum nequeunt jam deinde redire,
Ante ipſam mortem nota puella aderit.
Hoc certum eſt, ergo nihil eſt jam denique mirum,
Hoc ſperans, damnis ſi mea membra tero.
Si verum eſt autem ſanctis eſſe undique numen,
Vellem vel mortis vulnere deſtitui.
Iuppiter omnipotens, peto, neſcio quid precer ipſe,
Vel niſi ut in proprium méque locum referas.
Nil cunctare quidem, abſque illâ me aſſumere tandem,
Spiritus ut veniat eſt ubi forte ſuus.
Atque meum corpus vitæ ut non decidat ardor,
Amplexu ut nectat dulcius, opto ſuum.
Nos amor incuſſit, nec ſtat ſanabile vulnus,
Mors removet, juſtum eſt me locet hic propius.
Iudiciiq́ue die carnem ut ſumemus & oſſa,
Mixtim adjungemus corpora noſtra ſimul.

ELE-

ELEGIA X.

Quis fuerit ſiquidem divino ex æthere lapſus,
De te qui verum narret ubique mihi.
Quis dicet pudor ille ubi erit, quo uremur utrinque,
Gaudia ducentes, damnaq́ ſumma ſimul?
Tunc loca monſtrabunt pariterq́, malumq́, bonumq́,
Vt mala ſuſcipiant, ſuſcipiéntve bona.
Noſq́ duo ſi unus jam non locus undique ſolvit,
Perpetuo inter nos non removemur adhuc.
Non æqua eſt cauſa at te qua jam percolo ſemper,
Diverſa eſt toto ſemper in orbe nimis.
Plutonis dubito pœnas ſimileſq́ videri,
Vt ſunt queis noſter fervet ubique dolor.
Tempus adeſt quo te in mundo puto ſemper habere,
Verâ in amicitiâ dulci & ubique gradu.
Delitias illas mundus quas contulit ipſe,
Ipſum cor ſummum vix memorare poteſt.
Iam miſerum donum duco, plenumq́ dolore,
Eximium eſt autem, ſed citò vanet idem.
Quantumq́ in mundo potui ſub jure tenere,
Mors tulit, & dubito cui dedit illa loco.
Sed dolor at dirâ facere hic nequit improbus arte,
Vt nihil extiterit denique noſter amor.
Illo at lætor enim vel ſi jam plurimus eſſet,
Et ſi illo invexi corpore mœſtitiam:
Gaudia quis ſperet læto ſub corpore nulla,
Nilq́ bonum finem, ſive malum metuit.
Mundum proſpectat, juvenem ſi cernit, & acrem,
Nil votum cernens eſt ubi nempe ſuum.

In cœlumq́; oculos attollit lumine recto,
Nilq́; humili loquitur tunc gravis ore Iovi.
Verba, inquit vilem quibus undique ſe advocat ipſum,
Aſt irato aſtat tecta nimis ratio.
O Deus, abrumpit cur non ſua pectora luctu,
Qui charum ſocium morte perire videt?
Vt dulceſq́; optat mortis tolerare dolores,
Gaudet, nam zelo tunc patitur nimio.
At pietas, cur inde jaces ſubfuſa ſopore,
Et pectus neſcis cogere in omne malum?
Non tibi robur adeſt quo hoc tali tempore fundas,
Sed nemo in laudes impius eſſet adhuc:
Qui tres forſan aves ictu demitteret uno,
Qui non gauderet ſortis ubique bono.
Occidatq́; duas, maneat ſed tertia viva,
Quam penè ut quaſſam devehat inde ſibi.
Mors meq́; uno ictu petijt tribus ictibus actum,
Iam periere duo, delitiæ atque bonum.
At ſi jam nimium mecum ceſſaret honeſtum,
Vita mihi finem noſceret ipſa ſuum.
Dicere non poſſum me gaudia nulla ſubire
Mentis, nam tandem perdere nulla volo.
Inq́; meis damnis ſunt commoda quæque repoſta,
Sic ut delitiæ ſintq́; mei immemores.
Quiſque putet quantum clades ſua me opprimat ingens,
Qua miſſâ quodvis denique temno bonum.
Neſcio ubi exiſtit, ni jam mens ſuſtinet illud,
Mens mea delitias perdidit acta ſuas.
Et ſi ſumma quidem ſapientum dicta reponam,
Hos celebrans, ducunt qui ſua damna ſinu:
Mentiſq́; eſſe ſcio, magnæ rationis, & apta
Nullo defunctos vel proſequi gemitu.

Quid

Quidquid homo peragit, ſano & ſub corde reducit,
In partem debet tendere ſæpe bonam.
Si dolor aufertur, de pectore proſilit arcto,
Certè illi ſubſtant undique delitiæ.
Si ratio nunquam pœnæ diſcrimina ſuffert,
Hoc erit in præſens quod mihi mente gero.
Haſce at delitias æquo ſub pectore ſumo,
Námq; aliud cupiens non mihi pectus adeſt.
Non placuit ridere mihi ceu fletibus angi,
Ex oculiſq; liquor dulcior ipſe fluit.
Si nequeo gaudere tamen, corde angor utrinque,
In mortem pectus jam eximium invenio.
Et ſi continuo lachrymæ non pectore ſtillant,
Mente mea hinc illam ſemper ubique gemo.
Imo opto ut damnum me tandem linquat ubique,
Si morior, ſenſum nempe perire volo.
Delitiæ quoniam ſemper mea damna ſequuntur,
His ingratus ero, ſi his nihil extitero.
Atque bono hic ſenſus, damno & componitur atro,
Tempus agit damnum, creſcit at inde bonum.
Gaudia quæque meo nutriuntur pectore ſemper,
Quando aliquod factum jam ſine morte puto.
In me ut ſuſcipior nequeo depellere damnum,
Cogito nam mortem ſemper adeſſe mihi.
Has at delitias mens efficit, atque refundit,
Sunt mea damna ignis, fumus ut omne bonum.
Omnia ſunt mecum veluti mihi ſomnia cæca,
Námque bonum ſomno, ſentio damna vigil.
Dicere non poſſum quin me mea gaudia linquant,
Vt me mortalem cogito corde meo.
Me admiror quando penitus ſub fine labaſco,
Cogito dum mortem ſub dubio eſſe puto.

Hunc motum jam forte brevi ſub pectore vidi,
Ut quæ me voluit jam mea velle neget.
Nec videt aut ſentit, ſi illi mea deſero vota,
Omnibus eſtq; bonum, nam Iovis aſtat opus.

EPIGRAMMA.

TE, quæ es ſumma Dei mater, ſacra filia & ejus,
Deprecor, hic quoniam me negat aure ſibi:
Spirtitus ut mundum ſubeat, rurſusq; reviſat,
Vt ſedem tandem nuntiet ipſe ſuam.

ELEGIA XI.

CVm quia ſolus amans, videóque his moribus ipſis,
Extremo Venerem ſemper ineſſe gradu.
Perditur omnis amor dum gratia languit abſens,
Nec meus at mortis deperit ipſe vice.
In morte at nimium, te quam vitæ ardeo jure,
Si dat nemo fidem, non nego at his veniam.
Pauci ſunt aliud qui toto pectore credunt,
Iam niſi quid ſimile eſt quod ſibi conveniat.
Aſper namque dolor non corpora denique ſervat,
Quodcunque at damnum tempora ſemper agunt.
Non at diſſimilem cuiuis me præfero ſolum,
Pondere circa alium judicor ipſe meo.
Vi tamen ex aliis diſcordi eſt undique ſenſu,
Dum Venerem ſequitur qua ſubit hic ſpeciem.
Tempora cuncta mihi diros dant ſæpe dolores,
Delitias dulci ſæpe dolore alias.
Diſcordi humores ſubſtant ſub corpore, motu,
Tempore & in tempus vis quoque quæque cadit.

Vno

Uno nempe die ſenſu fruor, imperat acri
Flegma ſub hoc ipſo, bilis & atra, cruor:
Sic animæ affectus mutantur deniq; ſecum,
Pluribus è contra ſtantq; caduntq; malis:
Uno ictu aſt illis peragunt ſua facta viciſſim;
Et ſubito præceps corpore cauſa ſubeſt.
Utq; aurum è vena quando deducitur ardens,
Mixtum aliis ſubſtat materiis variis.
Traditur utq; igni fumo tunc mixta dehiſcunt,
Purum aurum linquens finibus impavidum.
Sic mea vota quidem mors damna comprimit acri;
Quæ ut jam firma manent grandia parte patent:
Ejus quam duro mors depulit excita telo,
Immixtus mecum deniq; perſtat amor.
Sunt duo vota quidem naturam quæ alta ſequuntur;
Natura & quodvis ſemper agunt hominem:
Si vel facta ſimul damnóq; bonóq; reducunt,
Hoc veluti eſt primâ ſede ſub alterius.
Utq; alia hic jam vota ſimul dominantur utrinq;
Naturæ eſt hominis tunc quoq; ſemper opus.
Naturam adverſum nimium turbátq; quatitq;
Nec finem advertit qui omnibus altus adeſt.
Utq; animæ partes florentia vota ſequuntur,
Naturæ inſiſtens rectior inſtat homo.
Major pars quoniam minuit, vincítq; minorem,
In finem quo agitur jam invenit inde viam.
Quodq; neceſſe ſubeſt voto quærénſque movénſque,
Ni artem pertranſit nil ſibi languet homo.
Quam natura offert ſi forſitan amplius exit,
Falſum exit votum, ſermoq; fictus adeſt.
Quæ natura vehit ſecum flagrantia vota,
Certo conflantur jam ſibi fine ſimul.

Naturasq; hominum Venus altera tranſit ubique,
Eſt ſignum cingi nullibi fine ſuo.
Omnibus affectus mixto ſub jure tulerunt,
Ut mixti claudi tunc potuere ſimul.
Diſtinguuntur enim poſtquam ſua fata ſuperſunt,
Sejunctos ſentit tunc quaſi viſibiles.
Multi ſunt nunquam qui noſcant carmina noſtra,
Et plures nunquam qui mea noſſe queunt.
Quis credet Veneris ſceleratis artibus unquam,
Pura hic ſimpliciter vota manere ſibi?
Affectus miros ex ſe ducuntq; ferúntque,
Secreta inq; hoſtes undiq; tecta jacent.
Dulce, & amarum etiam diſtinguunt ore ſaporem,
Illa at dum vixit talia vota aderant.
Plangere defunctum communi ab amore reſultat,
Ex quo percipio triſtia damna mihi.
Effugere at gentes vel ſint jam denique læta,
Finiri & nunquam vel ſua velle mala.
Delitiæ fugiunt, quaſi ſint vel turpiter hoſtes,
Inter damna adfert hoc nihil inde mali.
Robur agit poſſit quod mi premere inde dolorem,
Ne arbitrium referam nobile delitijs.
Signa hæc ſunt Cypriæ, quam quis ſibi ſumpſerat altam
Invenio hæc pariter jam abſq; dolore capi.
Si quid at exoritur turbo primordia ſenſim,
Nam rerum finis nil mihi forte placet.
Iam jam quiſquis amor mihi dat faſtidia cæca,
Rem mihi & horrificam judico ineſſe nimis.
Si inter damna quidem vel quædam gaudia miſcet,
Hæc perdit, damnis & redit ipſe meis.
Si vi autem mentem in partem mihi ſeparo tandem,
Ejus ſorte memor planctibus hancq; fero.

Princi-

Principio multo jam me ſubit ipſe dolore;
Atque brevi facilis fit mihi nempe dolor:
Iam mea natura hic ſenium dat ſæpe caducum;
In vomitum me omnem provocat ipſa caro;
Magni & amatores defuncto denique amore,
Sunt mihi jam ſimiles non ſiquidem penitus:
Ejus ſi quid enim cerno dolor improbus horret,
Quod fugio ut ſaltem ſeparer inde ab ea.
Iamq́ʒ locum; & tempus digito mihi quiſque reſignat;
Delitiæ utq́ʒ illis vel fuit ipſe dolor.
Quæ tales fuerant, triſtem ut me pectore ducant,
Aſt aliæ; & plures hanc referunt nitidam:
Eſt mihi namq́ʒ dolor ſicut fuit acrior unquam,
Quem vellem & noſtro ſanguine conſtruere.
Noſcitur effectu Veneris ferus acriter ignis;
Menſurâ certá ſi nihil ipſe patet.
Parvus & eſt magnus velut alter quiſquis amator;
Robur habet veluti pectora ſumit amor.
Eſt & talis amor, ſicut ſervatur ubique;
Ex ſimili ſemper naſcitur altus amor.
Nam caro carnem optat, ſimilem quoque ſpiritus optat;
Naſcitur hiſce nothus jam ſibi diſſimilis.
Et qui corpus amat non perdita corpora quærit,
Gaudia & ut memorat reſtat ubique dolor.
Eſt amor at Veneris ſimul hic quid amabile ſemper;
Atque perit corpus quod pariter coluit.
Iam vel amare nequit, non eſt quem diligat inde;
Spe fuſa, & voto non ſibi vivit amor.
Spemq́ʒ tenere nequit nimium nihil inde reducens;
Utq́ʒ eſt ex membris mors cedit eſſe nihil.
Si quam fortè colo nil mundi poſſidet hujus,
Pars ejus major ſemper ubique ſubeſt.

Et quando in mundo carnis vivebat ab aura,
Tunc animam volui ſemper amare ſuam.
Nil ergo præſens, mentem mihi turbat, & urget:
Ut vivebat enim tunc caro & hoſtis erat.
Prælia diſcordi ferventia parte perhorrent,
Mentem agitant ſemper gratius oppoſita.
At noſtræ Veneris cauſam quis judicet altam,
Et nihil efficiet ſi bene cernit opus?
Et meus altus amor non morte eſt mortuus atra,
Mundum etſi amitto ſentio damna nihil.
Semper amo, & timeo perfuſus corda pudore,
Spiritus at vivit quem Deus ipſe tulit.
Nilq; meum extra me caſu ſervatur utrinque,
Hanc ſed forte Deus det ſine fine polo.

EPIGRAMMA.

MAter ſumma Dei purgantes ſi incolit ignes
Spiritus ob nullo crimina terſa modo:
Si precor hic natum precibus ne projice pectus,
Sed mea fac illi crimina ne noceant.

ELEGIA XII.

QVid ſunt delitiæ ſi non noſcuntur in orbe?
Imo ut more manent nauſea ſunt miſera.
Et quod morte etiam tractaſti forſan ubique,
Miſiſſe at velles tempore ſæpe brevi.
Et quod nos nunquam vel fortè putavimus inde,
Perdere quod minimus jam fuit inde dolor.
Si rem percipimus tanto diſcrimine amaram,
Vitam etiam gratis linquere commodum erit.

Nunc

Nunc tanto extremo videor ſub corde refundi,
Quod volui extremo corde mihi ut pereat:
In me fortè redit lento calor excitus igne,
Quo amiſſo mortis me rapit ipſe dolor.
Talem etiam motum ſecum jam nemo videbit,
In me ut conſpicio jam quia dividimur.
Mors hoc præſtat enim præſentia commoda demens,
Venturi tantum ſcit Deus ipſe modum.
Multi amiſerunt plenam ſub pondere gazam,
Uxorem, & natos, atque metalla ſimul.
Corq; illis perſtat nullo diſcrimine quaſſum,
At mea nunc virtus candida corde habitat.
Et penitus toto noſtra eſt ſententia jure,
Damni vel nullo tempore ferre gradus.
Nec doleo, ut video me perdere gaudia ſumma,
Lugeo ſed mortem quæ mala cuncta refert.
Delitiæ parvæ noſtrum tetigere dolorem,
Gaudeo, nam pectus ſuſtinet inde malum.
Cogito at ut cauſam vel qua de parte reſurgit,
Tunc placet injuſtum ferre doloris onus.
O tu, quæ mundi liquiſti jugera magni,
Ad me atque ipſa venis fer fera tela nexis:
Atque precare Deum poſſis mihi dicere tandem,
Quæ te animæ puræ circumeunt propius.
Mors quæ grata aufert cunctis & dulcia dona,
Quæ vitam & ſortem ſæpe referre queant.
Quantum ex me refero dempſit, nec me enecat ipſa,
Quod fuit ex toto tempore reſtat adhuc.
Præſentisq; boni cuivis partem offero ſolum,
Nam nil delitias jam mihi ferre poteſt.
At ſpem venturi mecum jam nolo referre,
Dulcis nam mecum ſtat mihi triſtitia.

Nil ita jam doleo ſatiet quod me inde dolore,
Imo nempe dolor jam eſt mihi quidquid opus.
Corq́ meum chalybe eſt ſemper mihi fortius ipſo,
Nam vivit, partem & ſervat ubique ſuam.
Spiritus ut tandem diviſo munere perſtat,
Frigida cui mœrens oſcula ſumma dedi.
Non in amore refert, ſic noſco, jura viciſſim,
Quæ ſummo potui pectore ferre mihi.
Tempore at exiguo pœnas nequit ullus adire,
Ejus ſic qui alto cogitur inde lucro.
Turbato ingenio potuit nil ſtringere factis,
Tempus pœna petit, ſi hanc quoque ſenſit homo.
Inq́ odium apparet majori robore ductus,
Si hoc non præſtat enim mixtáque lætitia eſt.
Stultus at eſt nimium tanto qui crimine ſe arctat,
Si quocunque die non ſua perpetitur.
Nemo in me inſurgat primum quin comprobet ipſe,
Si eſt æquum mortem nempe dolere meam.
Illa autem noſtrum ſolamen conſtitit amplum,
Illâ & finitâ mundus & ipſe perit.
Sic crudelis adeſt ut nil ſe lugeat unquam,
Atque illum quàm ſe diligit inde magis.
Ergo ſi quidam licitum dedit ipſe dolorem,
Quàm mihi vel nulli contulit aſper eum.
O mors, fœlicem, miſerum quæ reddis ubique
Propter te & gaudens tunc dolet, atque gemit.
Te metuit quidquid ſub Phœbi lumine ſubſtat,
Te ſine nempe dolor non habet ullus iter.
Hoſtis tu es Veneris, toto & contrarius orbe,
Unitos quoniam dividis ipſa ſinus.
Delitias noſtras certo mihi comprimis ictu,
Sentiri at nequeunt ſic tot amara mala.

EPI-

EPIGRAMMA.

O Anima, egregium ſi factum jam tibi prodeſt,
Sanguinis hic rivos ob tua dona dabo.
Ad me jamq; veni ſemper noctuq; diéque,
Et pro te, narra, ſi licet eſſe preces.

ELEGIA XIII.

TEmpore ſi quovis me eſſe altum credidi amantem,
Senſum in me Veneris cerno ſubeſſe parum.
Si ut vulgò fertur, ſic ſenſibus ipſe reſumo,
Verum eſt in me altum vivere amoris opus.
At ſi præteriti quid ſervo temporis ipſe,
Et quod amor propria tradere ſede poteſt:
Nomen amatoris ſolum, nam adfero mecum,
Non tantum ut debet pectus amore calet.
Mortua jam tandem eſt quam ſemper amoribus arſi,
Vivo at ego hic illam jam periiſſe videns.
Summo at amore quidem vix eſt toleratio menti,
Sic longè à mortis me retuliſſe loco.
Iam licet ire illuc, quâ ſtat via amoris aperta,
Neſcio quid tandem me facit immemorem.
Velle autem videor, falſum eſt quia mortis & horror,
Non aufertur ei quam ſibi ſæpe cupit.
Quid tandem effecit cur non mihi vita periret,
In mortem ut propius cenſui abire citam?
Dixerat at deflens, ne me mors ſæva relinque,
Et noſtri doleas ſæpe doloris onus.
O cor perverſum, ejus qui ſic ſe undiq; cernit,
Quam leve es, & torpens abſque cruore manes!

Parvus amor, pietasq́ ingens jam ſufficit inde,
Grandia ut efferret jam undique ſigna mihi.
Quis tolerare poteſt miſeros jam denique caſus,
Qui dirâ veniunt morte furente citi?
O crudele malum deles quæ jura juventæ,
Tabo & corrumpis corpora noſtra putri!
Spiritus at metuens totum volat æthera velox,
Incertum, atque horrens damna, locum repetit.
Delitiæ at præſens hic toto pondere reſtat,
Quis ſanctus mortis non dubitabit iter?
Quis mortem lugebit enim, planctuq́ ſequetur,
Ejus & alterius ceu mala ſumma ſimul?
Nemo ſenſu autem ducet mortalia damna,
Quæ minus agnoſcit, cui fera mors at abeſt.
O infauſtum damnum cui ſtat diviſio vitæ,
His quæ unita manent tempus in omne ſimul!
Invenio ſenſus turbatos undique mecum,
Spiritus & proprio tunc quoque jure caret.
Iam quiſquis noſtros plangat ſine limite caſus,
Affectus veluti viderit vſque meos.
Gaudeat & falſus ſocius lætetur ubique,
Invidus & damnis qui quoque gaudet ovans.
Quantum autem poſſum doleo, conórque dolere,
Atque ut non doleo jam mihi nulla placent.
Opto quidem toto me perdere gaudia ſenſu,
Et lachrymas oculis ſæpius effluere.
Non ita frigidè amo, quin vultum fletibus angam,
Mortem & vitam ejus jam mihi mente movens.
Vitæ ejusq́ memor miſero mœrore labaſco,
At mortem ut poſſum ſæpe mihi doleo.
Nil magis at poſſum nec plurima viribus indo
Imperio damni ni dare & obſequium.

Pa-

Perdere ſed mentem volo ſi illam funditus auferi,
Sed quia non morior, ſtat mihi parvus amor.

EPIGRAMMA.

QVisquis amat, minimum ne linquat forſan amare
Mortuus, aut vivus jam ſit & ejus amor:
Aut ſaltem ab mundo pateat ſibi longius eſſe,
Occludi, aut vigeat nomine ubique ſibi.

LIBER SEXTVS ELEGIARVM.

ELEGIA I.

INGENS pœna quidem eſt (quam vix dabit excita lingua)
Qui moritur, neſcit dum loca quæ ipſe petit.
Neſcit fortè, Deus ſi ipſum deducet in aſtra,
Aut ipſum infœlix jam ſibi Pluto trahat.
Sic ſimilem pœnam ſumit modo ſpiritus ipſe,
De te nam ignorat quid Deus inſtituit.
Damna tua, atq; bona hic jam vel mihi dantur ubiq;
Quidquid & accipies hoc tolerabo quidem.
Tuq; anima, hic perſtas quæ jam diviſa viciſſim,
Tempore ab illius quam mihi ſemper amo.
Me adverte affectu vehementer ineſſe peruſtum,
Sit dubito an tecum fas mihi poſſe loqui.
Sedes in qua extas, mentem mihi vertet ubique,
Dicere quod volui tollet & ipſa mihi.

Gaudia, triſtitiam per te mihi detuli acerbam,
In te eſt quam poterat vel Deus ipſe dare.
Non jam fortè manus ſupplex ad ſidera tollam,
Illi nam evenit quod fieri poterat.
At ſi habitat cœlum, nullus bona dicet opima,
Et ſi habet hanc Orcus, ſunt nihil inde preces.
Quod ſi ita perſiſtit, me totum ſpiritus angat,
Si in nihil at redÿt quod penitus fueram.
Per me præcipuè ſi in tali ſede ſuperſtat,
Non tantus quatiat jam mea membra dolor.
Neſcio quid dicam, ſatior jam pectora dictis,
Si clamo, aut taceo, nullus in orbe placet.
Si puto, ſi gradior, tempus tunc præterit omne,
Quidquid ago ante ipſum tunc doleo ipſe prius.
Lætitiæ amiſſæ non denique lugeo damnum,
Tantus adeſt ejus mi timor inde mali.
Omne malum eſt minimum, durat niſi ſemper in ævum
Quod timeo tandem ne mihi deficiat.
At mortale malum plus eſt quàm horrore relictum,
Pars atque aufertur, par quia ſemper adeſt.
O dolor, in noſtros inſurge aſperrime ſenſus,
Inq; animum immemorem ſis mihi jam clypeus.
Corda premit, mentemq; jacit, ſenſusq; refundit,
Me non defendit vel ſatur ipſe nimis.
Tot damnis me urget quæ quiſquis denique plangat,
Et quantum ipſe potes vim mihi trade tuam.

EPIGRAMMA.

SI nil jam te, anima, accepto ſub robore ſervat,
Morem communem deniq; ſcinde necis:
Atque redi in mundum, quid ſisq; oſtende viciſſim,
Aſpectusq; tuus non mi erit ipſe ſtupor.

ELE-

ELEGIA II.

Ille tenet ſecum quidquid vult ipſe tenere,
Viribus adjungit qui ſua vota ſuis.
Non opibus poſſunt hæc nullo tempore haberi,
Ignarus tolli cogitat omne malum.
Ergo ut delitias magnas jam quiſq; ſequatur,
Illas non opibus quærat habere ſibi.
Inq; malum potius, quàm in commoda pellitur inde,
Intra ſe quiſquis fert bona quæque ſita.
Limite natura eſt decreto prædita ſecum,
Illo & delitias conſtat ubique ſuas.
Atq; poteſt nimium toto depellere corde,
Ignarusq; etiam percupit iſta nimis.
Frigore, & igne, fame eſt toto ſervatus in orbe,
Per ſe nam corpus nil quoque nempe petit.
At ſi vota magis pariter quærúntque, petúntque
Tunc loca forte boni ſumet ubique dolor.
Vellera at Armenica à ſe nunquam frigora pellunt,
Vafræ & quæ Vulpis frigora pellis agit,
Nilq; æſtus causâ fas eſt leve ſumere textum,
Lectum nec mollem quærere deinde juvat.
Stat ſubito, & nullis perſiſtit ſumptibus inde,
Quod juvat, & quærunt grandia vota nimis.
Eſuries, quò plura patent, tunc creſcit ubique,
Cujuſdam & voti nauſea plena ſubeſt.
Commixta at tandem vota haud ſaturabimus unquã,
Naturæ ut linquunt limina jam propria.
Dat ratio, ſenſusq; ſimul tot pondera normæ,
Limitibus claudens omnia preſſa ſuis.

Vtq́ hæc ſumpta gerunt, quibus aſtant inſita ſemper,
Tunc homo ſe lætum dicet in orbe ſibi.
Verum igitur mens clara capit, ſumítque, vocátque,
Abſq fame at corpus ſæpè manet ſaturum.
Hoc votum at ſpurium poterit ſub nomine dici
Gratum eſt, atq nocet jam his quibus inde fluit.
Illis eſt ſiquidem queis quiſque repellitur actus,
Naturam expellens, & ſua facta videns.
Hoc evertit enim quod dat vitæ omina cuncta,
Rumoris falſi filius inde ſubeſt.
Atque ideò ſtulti non debita tempora norunt,
Quóſq hæc vel fugiunt jam ſine mente vocant.
Rex eſt quiſquis homo, ſervum hoc ſibi ſubdit & urget,
Ne & vota exiſtant, dat ſine lege malum.
Servitio ob rectum Dominum, ſtatuítque, locátque,
Ob mores neſcis quæ mala jam pateris.
Hoc in mundo hominem toto diſcrimine ducit,
Et quærit finem nullibi quem inveniet.
Extra ſe quoniam nunquam ducetur in ipſum,
In natura autem non ſibi finis adeſt.
Quare ego conſilium tandem cuicunque remitto,
Vt ſocius proprias ſic ſibi ſumat opes.
Vt ſibi deſumat ferventi dona metallo,
Vtq́ neceſſe ſibi jam pariter fuerit.
At reliquum tandem jam ſemper egentibus addat,
Illius quoniam non bona ſumet ibi.
Sed bona falſa quidem quæ ſæpe fluuntq́ cadúntque,
His quoniam dives jam eſurit inde magis.

EPIGRAMMA.

NVntio at hic cunctis ſibi qui reperire ſtudebunt,
Abſque dolore ullo gaudia magna boni.

Vtq́

Utq; metum fugiant, rerum & diſcrimina cæca,
Intrabuntq; opibus tunc citò quiſque domum.

ELEGIA III.

QVi Iovis haud causâ, aut per ſe virtute carebit,
Stultus erit, tentat ſi hoc & in orbe ſibi.
Hic ſcelerati autem ſceleris neq; damna reducunt,
Nilq; vehunt juſtum ſi bona vel peragunt.
Iam ſimiles fuerant quos rectos fama vocavit,
Non verum famâ jam bona texuerant.
Propter facta quidem magnos ſignaverat orbis,
Non in mundo extat qui bona corde gerat.
Improbus at culpæ ſemper fert pectore cauſam,
Eſſe poteſt quiſquis qualis & eſſe volet.
Quæque hominum ſedes nil ſervat munera juris,
Neſcio ſi Antiſtes ſervat & iſta ſibi.
At veniam certo mihi jam Deus offerat ore,
Hoc toto dubito qui mihi corde decus.
Pontifices, Reges donec loca ſumma ſequuntur,
Non quæ eſt fas faciunt, quæ ſed in orbe placent.
Iamq; Deus primâ qui diligit omnia mente,
Mente ſecundâ autem cultus ubique ſubeſt.
Eſt jus naturæ cauſam præcedere primam,
Sæpè alijs, Veneris ſtatq; ubi totus amor.
Et quidquid fieret ſolum ducatur ob illam,
Nec pro alijs illam fas quoque velle prius.
Hæc eſt principium noſtrum, finisq; ſupremus,
Nobisq; eſt totum quidquid habemus item.
Nos ſtulti hanc legem ſenſu turbamus abacto,
Namq; Deum volumus commoda ob alterius.

Namq́; Deũ precibus ſine cauſa haud flectimus unquam
Ex illo & nobis munera at expetimus.
Sic ſumus & ſtulti ut nos tunc audire putemus,
Noſtra & tunc damnant undique jure preces.
Primos affectus, cauſam primamq́; ſubimus,
Propter eum noſtris rebus adeſt ſtudium.
Ipſe preces ſurdis tunc ſuſcipit auribus omnes,
Nec ſine culpa autem vix & ab hoc gradimur.
Nil miror ſi facta Dei ignorantur ubique
Obſcura ut perſtant quæ vel aperta patent.
Cauſa eſt in nobis, noſtro & de viſcere ſubſtat,
Nec licet hic multos volvere mente libros.
Si in ſaxum adverſo curſu ratis actis tetendit,
Eſt quia non illam jure magiſter agit.
Si virtute quidem nemo ſe dirigit altè,
Quid facient, poſſint vivere ut inde pij?
Si Deus haud fuerit, nilq́; eſſent præmia mundi,
Per ſe ipſos debent juſta patrare viri.
Factis namq́; bonis quiſquis lætamina ſumit,
Atque boni facti tunc homo munus habet.
Inq́; Deum, aut in ſe qui non jactatur apertè:
Hic decoris famam tentat, & omne jubar.
Stultus adeſt factis ſi hæc cenſet ſumere magnis,
Ignorans ſolum tanta labore capi.
Supplicium ſceleris non ab Iove denique ſumunt,
In mundo quoniam nullibi pœna ſubeſt.
Nec reges etiam damnant quoſcunque ſupremos,
Hos quoniam metuunt, parte alia & dubitant.
Atque ut ovem rapido teneram Lupus arripit ore,
Et tutus Taurus paſcitur omne nemus:
Sic Reges miſeros pœnis torquéntque premúntque,
Non illos qui armant unguibus inde manus.

Princi-

Principibus ſolum non ſubſtitit ardua culpa,
Aſt illi ſolum qui his mala facta jubent.
Sunt injuſti etiam,& tendunt in crimina iniqua,
Invidiæ ob cauſam, vel quia lucra patent.
A nobis primam mala ſumunt omnia cauſam,
Qui manus & Domini Principis inde ſumus.
Contra illos,qui forte pares ſunt undique ſemper,
Ut decore & magni ſimus & hic opibus.
Eſt animal duplex homo ſecum denique ſolum,
Naturas quoniam ſuſcipit ipſe duas.
Si factis autem non ſaltem jam placet uni,
Omnino eſt ſtultus,nam ſibi lege caret.
Si ratio at factis non ſplendens ducitur ipſis,
Aut votum, quod non puniat aut aliud.
Stultus erit rectis ſi ſe premit undique factis,
Hoc quia habet, rectis quod negat orbis adhuc.
Ut qui per pelagus percurrunt ſpumea prata,
Et ſi his deeſt Aquilo ſe removentur ibi:
Quò fortuna vehit ſubeunt ea denique ſaxa,
Sic ſunt qui degunt ſemper in orbe viri.
Non virtutis habent ſecum documenta micantis,
Quiſque ſubit ſolum quæ loca vota petunt.
Eſt qui obſtat ſtultus,qui ſeſe deterit amens,
Nam cauſam ignorat qua citò formet opus.
Cur, Deus, incutiunt qui mundi compita factis,
Quod cupiunt nullo tempore ſuſcipiunt?
Utque id ſuſcipiunt tunc vota potentius ardent,
Et nunquam linquit pectora dira fames.
Quomodo vel quare nec perſcrutantur in orbe,
Si eſſe poteſt aliquid quo benè degat homo.
Hoc autem noſcent, fraudisq́; venena videbunt,
Contra ſe aſſiduo ſtat labor inde ferus.

Immenſè ſtultus ſapiens dicetur ubique,
Stultitiam & noſcet tunc minus ipſe ſuam.
Dumq́; voluptati dederit ſua pectora cæca,
Huic ſervit, dubitat quis ſit, & unde venit.
Dat decus huic ſiquidem communis opinio falſa,
Et pro alio hunc cepit peſſima quæque nota:
Famam & opes vellet virtutes eſſe ſupremas,
Has ſtulti retinent, litigat his ſapiens.
Nil eſt forte bonum quod poſſidet improbus ipſe,
Improbus at ſemper continet omne decus.
Recti nempe fame expoſcunt hæc denique nunquam,
Sed magis ut cernit qui hæc dare fortè poteſt.
Eſt ſtultus ſtulti qui munera ducit honore,
Ejus nam nullum cuncta tenent pretium.
Nec multum differt quidquid reperitur in illis,
Qui vanis toto pectore rebus hiant.
Nempe virum rectum nil vel decus evehit ipſum,
Nam rectus factis gaudet utrinque ſuis.
Non honor eſt illis genua inflectentibus ipſa,
Solus honoris opes qui vel honorat habet.
Non quem tollit honor, qui commoda denotat ipſa,
Quæ ſi non adſunt, eſt ibi falſus honor.
Quod bonus at toto contemnit pectore ſemper,
Non putat eſſe bonum qui his viget ipſe bonis.
Æquum eſt ut cunctos contemnat Iuppiter altus,
Nam vitæ authorem temnimus inde Deum.
Vt gentes tunc forte deos ſine mente colebant,
Culpa illis aderat crimine nulla quidem.
Hanc oculis mentis ſpectabant undique totis,
Et quia cernebant mira peracta nimis.
Nuncq́; deos falſi colimus rumoris ubique,
Et durant, quantum numina noſcit homo.

Virtuti curamus enim ſacra tradere mira;
  Ut vultu ſacro ducitur altus honor.
Neſcitur qua falſus honor vi denique ſubſtet;
  Si in dubio eſt, verus qua capiat ſpeciem.
Omne decus jam ſæpè coli cuicunque videtur;
  Nec ſapiens tranſit quod ſapere hunctq; decet.
Eſt nam ſummus honor quo non decus inde tenetur;
  Sunt cuncti æquales quo extitit exterius.
Invidia eſt, pugnat quæ tundere commoda bello;
  Et famæ, & decoris turpiter hoſtis adeſt.
Ignarus cui nulla ſubeſt mens vera, nec alta;
  Hujus quis poterit fortè manus fugere?
Sunt plures decoris qui candida lumina turpant;
  Unde malo, & ſummo non decus inde deeſt:
At ſceleratus enim gaudet ſpoliatus honore,
  Improbus & famæ nulla trophæa gerit.
Non ſolum ſtultos qui nil ſub pectore norunt;
  Sed cunctos multo lenit ubique gradu.
Traditur omne decus, quos vel favor evehit ipſis;
  Utq; carent culpâ ſtat citò nemo memor.
Qui fœdis factis ſummum ſcandêre cacumen;
  Plus ſtatus hos tollit quàm fera facta premunt.
Quis ſtultus jam facta feret vel propter honorem?
  Namq; bonis factis nil ſibi præſtat honor.
Sunt qui etiam ignari peragunt bona facta viciſſim;
  Ignorant cauſam tunc quia quis tribuat.
Non tantumq; alij ſtulti bona ſed tamen ornant;
  Atq; his efficiunt queis bona facta ruunt.
Hos primos natura vehit, tollitq; ſupremos,
  Viribus & proprijs ad bona quæque movet.
Inq; Deum aſt alios, in ſe quoq; culpa refundit;
  Dum vivunt, Stygium morte petunt fluvium.

Temnit ſæpe Deus, qui mundum aut temnit ubique,
Et qui calcat eum ſi haud benè dividitur.
Non ſolum eſt longè qui per deſerta vagatur,
Sed qui ejus turbas linquere conſtituit.
Furem quiſq; vocat quem furis nomine novit,
Et vanum toto qui actus honore ſubeſt.
Hunc opibus qui aſtat nimium quoque dicit avarum,
Et locus in quo extat jam ſua culpa ſibi eſt.
Non decus, at nec opes juſtus labor advocat ipſas,
Sic his ſemper hiat dira caterva nimis,
Æquo qui mundi per compita tramite ſcandit,
Scandere forte nequit jam ob mala quæ impediunt.
Quiq; optat regimen nunquam bona facta relinquat,
Aut uſum inſanus neſcit ineſſe ſimul.
In mala facta quidem cunctis via plana pateſcit,
Spinoſum, atque novum denique ſubſtat iter.
Si pravis factis quiſquis probra ſumeret atra,
Quid faciet pathicos qui ſibi ſervat eques?
Cumq; viri excelſum nomen deſumpſerit ipſe,
Hoc linquens, mores fœmineos ſequitur.
Sunt at qui hoc facinus committunt turpiter ingens,
Nilq; illis tandem tollitur altus honor.
Qui decus haud aufert, cui ablatum debet ineſſe,
Non dabit hoc illi qui hoc ſibi jure meret.
Non autem eſt crimen pulchri contemptus honoris,
Fœmineæ turbæ vel minus inde viris.
Imo ſigna premunt vel crimina pauca ſub illum,
Pejus quam poſſit jam fieri inde viris.
Accidit hoc quoniam judex eſt quiſque viciſſim,
Perpetiens pœnam quæ ſcelus illud agit
Seſe ut fortè colunt, aliorum crimina laudant,
Et ſtulti efficiunt facta nefanda viri.

Fœmi-

Fœmineum cœtum non eſt quod denique carpas,
Natura aſt hujus jam ſibi ſumit onus.
Qui nil cognoſcit, cogitq́; hunc paſſio cæca,
Eſt natura boni, ſtatq́; magiſtra mali.
Fundamenta tria in queis vel bona ſumma locantur,
His nequeunt ſiquidem poſſe ſubeſſe ſita.
Radix eſt autem ſplendens prudentia, & alta,
Hisq́; hujus nomen ſtat velut inde feræ.
Qui poſſunt, atque inde volunt ediſcere multa,
Naturæ & dono facta patrare bona,
Hos contra Deus ipſe poteſt miracula ferre,
Naturæ quoniam crimine ſubſiliunt.
Non dubitare licet ſi in ſe quis crimina patrat,
Factis ſi ratio longius aſtat inops.
Contra naturam prorſus molitur & inſtat,
Namq́; hominis fines crimine tranſiluit.
Obſervo cœlum, flammas nec cerno venire,
Quæ Sodomæ proles acriter igne vorent.
Tempus ubi eſt quando vindictam jure movebas,
Horum naturam qui ſine lege premunt.
Iuſtitiam aſpicio quando vel ſidera mittent,
Quæ inter nos lapſo tempore ſemper erat.
At nil de cœlo cerno deſcendere ſacro,
Quod de te ſpero ſolum habet ipſa fides.
Juppiter omnipotens quando oſtendêris in orbe,
Vindictam tandem ſumis ab exitio.
Poſt mortem haud dubito punire, & cogere quoſque,
Te eſſe aſt in mundo ſemper ubique probo.
Jam populi miſerere tui, pietatéque ſerva,
Inq́; tribunali hunc affice ſupplicio.
Agni hi vellus agunt, & candida membra r'
Atque etiam ſtatuunt has lacerare ſt

Si non mirantur nec magna extrema ſtupeſcunt,
Virtuti hæreſcunt publica jam vitia.
Iam ſapientis habent dulciſſima nomina avari,
Vt mercator item deniq; degit eques.
Et timidi, decoris nunquam faſtigia perdunt,
Vel nomen toto pectore permaneat.
Iam proprijs factis mens non datur ulla niteſcens,
Si exiſtunt opibus forte patrata ſacris.
Non juvenis decore inde caret, ſi eſt forſan avarus,
Aut ſi Tantalicam vinceret ipſe ſitim.
At ſi largus udus, vel ſenſu prodigus omni,
Conjugium in ſacrum ſic erit iſtud obex.
Inſanusq́; ſenex, factis atq; improbus ipſis,
Luxuria & torpens vanus honore nimis:
Non inter ſtultos famamq́; decusq; fugabit,
At qui ſunt docti, queis ſua debet homo.
At quis homo perſtat ſi irato haud pectore ſubſtat,
Contra illos, mundi queis patet altus honor?
Cernat ut hos ſtultos vitiis ſine limite fœdos,
Queis bona proveniunt fraude doloq́; truci.
Neſcio ſi eſt aliquis quem non jam deterat orbis,
Cùm nobis, preſſis ſenſibus hic noceat.
Eſſe poteſt turpis, ſed nemo hunc jure retractat,
Audaci mundus perficit ipſe viam.
Iam pravis medijs mundus ſua commoda defert,
Audaxq́; in damnum tranſit, abitq́; ſuum.
Contempti exhorrent, quos cunctos deſpicit orbis,
In mundo quo ſit, fert ſibi quiſq; locum.
Hic nullae eſt ratio, ſedes qui conſtruit ipſas,
Apparet nullum ſi bonus ordo ſubeſt.
Non imitatrix enim ſeriem, ritumq́; probatum,
Ordóq; eſt nullus, magnus at error adeſt.

Non

Non rex ipſe regit, populus non paruit ullus,
Neſcio quiſve alio ſit quoq; deterior.
Alter non alij vel vitæ jure repugnat,
Nam nemo finem non premit inde ſuum.
Si eſt qui vel normam perfracto limite rumpat,
Hic minimus caſus pectora non agitat.
Sed tamen æterno perſiſtit regula jure,
Aſt una æſtatis non dat hirundo dies.
O populi, ad viſum ſenſu date lumina aperto,
Vera haud eſſe vides quæ quaſi vera patent.
Nec decus, at nec opes, nec veræ ſtemmata famæ,
Pro virtute quidem par tibi robur habent.
Iactator, dirus, ſupremo & plenus honore,
Impius, aſtutus, pertimet, abſque Deo eſt.
Ac ſi virtutem gerat, hunc quicunque ſequuntur,
Immenſam & famam ſub bonitate trahit.
At qui virtutem ſola ſub mente reducit,
Atque decus nimium corde tenere poteſt.
Hic ſapit, & ſpernit cunctorum corde favores,
Cùm ſtultos videat ſæpe favore frui.
Non ſic quid magnum eſt, ac recti ſi illud haberent,
Non multo ferrent undique ſub pretio.
Nec quis ita eſt ſtultus, virtutem ut pellat amœnam,
Noſcit eam, non eſt at ſatis iſtud ei.
Quam pauci pleno capiunt ſub numine, jure,
Ut facta eximio pectore ſæpè ferant.
Non illi vitam degunt qui ſemper honeſtam,
Aſt illi læto qui ſibi corde manent.
Quidquid enim totus jam ſecum judicat orbis,
Affectus cauſam conſtituit miſeram.
Ergo ſtultus adeſt qui ſe altius evehit omnem,
Iudicio judex quod ſibi ſemper habet.

Communnem errorem jam tanquam quiſq; relinquat,
Tale quia in terris ingenium inveniunt.
Nec veri norunt certi ſplendentia jura,
Concipiunt pravos pectore ſæpe habitus.
Nec multum præſtat menti qui ſufficit ipſi,
Sed qui habet hoc poſſit quo ſibi ferre bona.
Debilibus facile haud quovis ſtat robore factum,
Difficile aſpiciunt namq; oculis minimis.

Elegia IV.

Omne parum ſubſtat ſequimur quod ſæpe labore,
Aſſequimur quoniam, nec ſaturatur amor.
In re exoptata defectus nullus habetur,
Inq; illam votum flectimus inde nimis.
Aſt in delitias vota hic quæcunq; feruntur,
Ejus nec motum cogere nemo poteſt.
Sunt quæ poſſit item vel totâ linquere lege,
Quæ in nos à nobis lecta, & amata patent.
Sub parvo pretio noctéſq; diéſque locamur,
Perdere qui id faciat ſi eſt Deus hic dubito.
Multum etiam parvo pretio donatur ab ipſo,
Delitiam amittens undique mœſtitijs.
Hoſtile in corpus mundus jacit undique telum,
Præcipue aſt animæ viribus hoſtis adeſt.
Inq; hoc eſt noſtrum jam ſæpe malumq; bonúmque,
Quis vel amare jubet quæ nimis inde premit.
Inq; homine exiſtunt variantia gaudia ſemper,
Ad vitam cuivis jamq; neceſſe manent.
Natura hæc præbet, ſpeciem ſervántque viciſſim,
At natura negat ceu puto ſæpè alia.

Sed

Sed magno à quovis ſemper ducuntur honore,
Per ſe ſed referunt undique forte nihil.
Virtutis ſigno ſemper decus emicat altum,
Et ſolæ pretio ſemper habentur opes.
Aſt homines ſtulto ſic ſunt ſibi pectore multi,
Ut decus,ut vel opes ſumma bona eſſe putent.
Hinc oculus noſter virtutem haud cernit apertam,
Quomodo deſumat præmia magna ſibi.
Hunc qui divitijs pollet,decore aſpicit altum,
Non locus eſt hujus ſed loca ſola manent.
In mundo hic cæcus manſit dolus altius hærens,
Neſciat utq́ alium jam ſibi nemo Deum.
Gaudia ſunt quædam quæ abducunt altera ſecum,
Non gladium, haúdve famem non caro damna cupit.
Propter opes pariter cuncti juvenéſque ſenéſque,
Se morti tradunt, gaudia deſpiciunt.
Cumq́ opibus depugnat honor, bellóque fureſcit,
Nilq́ honor ipſe valet,namq́ ſequuntur opes.
In campis floreſcit honor quos conſerit aurum,
Hoc,Deus eſt,mundus quem celebravit adhuc.
Si bona ſentit homo in mundo hæc invenit oborta,
Ille autem neſcit qui bona vix alia.
Si torpetq́ malo jam mundo hoc venit ab ipſo,
At non omne malum, pars ſed ibi potior.
At mala mundus agit,bona cum vult ducere ſecum,
At bona cum præſtat non bona vera gerit.
Hoc qui eſt inſanus vix demum intelligit unquam,
Nec ſapiens votis qui ſua membra premit.
Largus & eſt agilis,crudelis,& improbus,acer,
Qui virtute caret,qui terit arma boni.
Hoc nomen toto ſibi ſemper in orbe meretur,
Nam virtutis opes non videt ille ſibi.

Egregij facti poſcit facta alta voluntas,
In quo deeſſe quidem gaudia nulla queunt.
Non lucri ſtudium ferventi corde fureſcit,
Mundus amat famam, divitiasq; decus.
Sunt verò plures peragunt qui corde coacto,
Et ſtatuunt multo grandia facta lucro.
Ignaros reprimunt, & duris caſibus urgent,
Iam dolor, atque metus ſtat ſine jure ſalus.
Aſt alij, & pauci norunt ſua facta viciſſim,
Et pravo efficiunt hi quoque corde bona.
Si qui fortè docent, rectos ſub pectore motus,
Virtutis ſtudio quiſq; erit inde probus.
Hæc qui non peragunt prorſus ſine nomine ſubſtant,
Ornatu ut cingunt turpia membra gravi.
Nilq; putant aliud penitus niſi poſſe videri,
Quod multo præſtant ſæpe dolore citi.
Virtutis verò obſequium cui denique præſtant,
Hoc ſumunt ſolum quod ſibi forte placet.
Nilq; in opus cogunt, ſi forſan diſplicet illis,
Suntq; ut bruta nihil quæ ſibi turpe ferunt.
Mundi nempe bonum nihil eſt ſi noſcitur ipſum,
Hoc ſapiens noſcit, ſtultus at ipſe timet:
Nec verò eſt ſapiens qui hoc ſcit, nilq; effugit ipſum,
Nam prudens pectus non ſine honore patet.
Inſanos doctos plures memorabo viciſſim,
Et quos quis doctos dicere forte poteſt?
Obtectos ſtultos, & quos nihil obtegit unquam,
Quos venia inſequitur, quos negat & venia.
Multorum eſt votum, tota & ſententia ſemper,
Ut bona tres partes ſæpè ferant hominis.
At demum eſt æquum ſub vero dicere ſenſu,
Rumore hic vero vivere ſola bona.

Quodq;

Quodq; anima, & toto quis ſentit corpore ſecum,
Et quod jam ſolo corpore ſemper habet.
Et quantum ingenio ſecum ſibi percipit ipſe,
Cœleſtisq; tamen nunc nihil addo boni.
Multi etiam docti libris ſcripſere ſupremis,
Lætitiæ, & decoris lucra & ineſſe boni.
Et quidquid ſecum nihil adferat undiq; honeſtum,
Non verò eſſe bonum, ſed tamen eſſe decus.
At duo ſemper agit quod fulget nomine honeſti,
Hoc quoniam nimium gaudia ſacra vigent.
Sic pariter ſibi ſemper habet lucrum utile vitæ,
Nil rationis iter turpiter effugiens.
Utile namq; bonum ſeſe cuſtodit ubique,
Et quod delectat ſe ſibi claudit opus.
Quidquid fortè movet ſacra oblectamina cordis,
Delitias defert, quodq; tacere licet.
Gaudia ſed lucrum nunquam ſibi nulla reducunt,
Delitiæq; magis quam lucra ſumma patent.
Quodq; animal fert corde ſibi ſua gaudia læta,
In lucrum ſed homo nil rationis habet.
Unde at dicetur tandem bona cuncta manere,
Iis ſolum claudat cum bona cuncta decus.
Dicere ſed fas eſt hoc ſolum exiſtere plenum,
Hoc Regem, hoc ſervum ſemper habere ſibi:
Inq; homine affixum vehementer ſemper ineſſe,
Atque hoc ut ſumat quod decet hunc facere.
Atque hoc ſicut opes concluſo ducere corde,
Perdere & hoc vili vel ſtuduiſſe modo.
Ut multi ſcribunt, & ſacra volumina monſtrant,
Eſt nihil hic fruſtra quod facit ipſe Deus.
Namq; elementa quidem, & quidquid deducitur illis,
In finem medijs jam cecidere ſuis.

Fertq́; ſibi requiem veluti quodcunque ſuperſtat,
Ut natura jubet nec magis, atque minus.
Ut ſe conſervet quidquid ſapit undiq; mirè,
Utq́; hoc præſtet enim ſtat ſibi triſte nihil.
Eſt animal jam quiſquis homo, commune, ſupremum,
Bruti, & cœleſtis ſuſcipit ipſe gradum.
Eſt brutum membris, anima ut divinior ipſa,
Quo ſpoliatus erit vix ſibi quiſque bono.
Hoc erit vt ratio divinus ſenſibus acta,
Finem ſuſcipiet, ſicq; ſequetur opus.
Hoc finale bonum ſub ſenſu ſufficit omni,
At falſum in partem ſemper ubique jacet.
Quiſque operans bona ſumma capit, ſervatq́; ſuprema,
Et ſcit ſe prorſus poſſe patrare malum.
Iudicio at falſo forſan bona quæque probabit,
Ut votum ſaturet tunc ſibi ſæpè placet.
Quod nec erit ſi fortè bonum cadit undique verum,
Nam ratio nullis ſtat ſibi plena modis.
Si non fortè bonum eſt, hoc jam ſed opinio fingit,
Delitias ſi adfert non labor ipſe perit.
Tale bonum exiſtit, quod non eſt robore murus,
Sed referat greſſum quem ſibi quiſquis agit.
Sed virtute ſua nullo ſub pondere cordis,
Ad ſe ſæpè adfert, & quaſi fune trahit.
At de hoc dixerunt ſapientes undique multi,
Hujus qui eſt Dominus triſtitia haud ruere.
Qui ſophiam callet, ceu falſum hoc dejicit omne,
Atque inquit longas ſic nec habere manus.
Dixerunt quidam ſub rebus fortè ſupremis,
Sæpè harum rerum volvere mente ſacrum.
Hoc nunc eſſe bonum, ſed durè hic ſubſtitit error,
In virtute alij tot bona conſtituunt.

Cuncti

Cuncti vera ferunt, ſed non quicunque viciſſim,
Namq́ bonum in partes ſtátque, manétque duas.
Ut mens at verum perfecta concipit arte,
Tunc rationi ipſi ſubdita vota jacent.
Ex hoc nempe bono diſſenſit denique nemo,
Quod quiſquis præſtat pectore ſæpe probus.
Utq́ ſatisfaciat votis ubi fortè neceſſe eſt,
Externis non eſt tunc miſer ille bonis.
Sed nec prorſus ait ſe aptum ſub viribus eſſe,
Parte alia ſentit ſe ſatis eſſe operi.
Adverſis dependet homo damníſque boníſque,
Inter aquam, & flammas nec riget, atque calet.
At Seneca intendit vires defendere & ejus,
Eſſe bonum externis dixit ubique bonis.
Hæc qui habet, excelſo ſemper caret undique ſecum,
Utq́ habeat, medium ducere ſi ipſe poteſt.
Sic hominem tentat conſtringere ſenſibus ipſis,
Ut niſi natura dicat habere nihil.
Si fortuna aufert ex iſtis quodlibet ipſi,
Excelſum firmo ſentit ineſſe polo.
Si extremumq́ bonum forſan conjungitur iſti,
In mundo plenum fert homo corde bonum.
Hoc præter nullumq́ fuit, nullumq́ ſuperſtat,
Inq́ illo ſolum ſubſtitit ejus opus.
Inq́ illo fortuna locat ſua robora multa,
Natura & brutis omnibus æqua ſimul.
Inq́ illo omiſſum proprium cadet undique donum,
Tam longè ſi aliјs diſtat ubique bonis.
Huq́ bonis verum, prorſus nihil impedit altum,
Externa internis mixta ſubeſſe ſibi.
Fama & opes, & honos, bona ſunt externa viciſſim,
Conjunx, & proles, neſcio ſi addo nimis.

Atque ſalus, quæ intus ſubſtant, atque alta venuſtas,
Quæ & natura poteſt tradere larga ſatis.
Cuncta nihil præſtant noſtra ut ſententia firmat,
Extra nam vires ſunt, habitantq; ſuas.
Iſtud ſive bonum nullis homo ſenſibus arctat,
At ſi hoc forte tenet, non datur hinc aliis.
Perdere qui poterit, ſecura haud commoda ſervat,
Perfectóq; bono ſtant ſibi tuta nimis.
Quis nam hoc eſſe bonum, aut aliud jam judicat iſtud,
Ni virtutis opus qui tenet inde ſacrum?
Aſt homo nam mollis ſuprema ut robora tollat,
Non credit robur tanta movere ſuum.
Non niſi delitiæ nequeunt quæ forſan haberi,
Majores quam quis ducere corde poteſt.
Aut nil naturæ ſubſtat ſibi viribus altis,
Hæc ſic hunc faciunt noſſe bonum, memorem.
Aſt Epicurus ait cuncta eſſe hæc gaudia ſolum,
Quod falſum eſt, mundus ſed tamen id ſequitur.
Non niſi delitiis magnis quis gaudet in orbe,
Cumq; homine uniri ſtat nota certa ſibi.
In ſolo ſenſu nequeunt bona percipi & iſta,
Quæ niſi ſit ſapiens hæc ſibi nemo tenet.
Ménſq; bonum cernit quod promicat amplius omne,
Attamen hoc votis eligit ipſa ſibi.
Eſt æquum ut jungat geminas homo denique partes,
Atque hinc præcipuam ſeligat ipſe ſimul.
Atque hæc facta gerat votum ut quoque pareat ipſum
Iam rationi ipſi, mentis & officio.
Huic operi exiſtit ſumma oblectatio ſemper,
Perfectum monſtrans eſſe opus inde ſuum.
At ſine delitiis habitus nihil extat ubique,
Nam monſtrat corpus bella movere ſibi.

Filius

Filius eſt tandem nullo ſub jure benignus,
Qui invitus patri murmure præſtat opus.
Obſequium ſi vota negant pugnantia menti,
Pax nullo perſtat candida jure ſita.
Dixiq; exilio virtutem ſemper abeſſe,
Si lucri causâ ductus homo peragit.
Aut ob delitias, habitum quæ pectore complent,
Abſque his hic nullo deniq; ſtat pretio.
At ſi delitiæ facti ſunt cauſa propinqua,
Atque bonum eſt factum, tunc lucra ſacra manent.
Non ubi ſitq; bonum jam tandem cogitet unquam,
Qui bona facta gerit, gaudia ſunt at ibi.
Cui bona facta ſerit virtus ſua gaudia mittit,
Improbus at tandem gaudia nulla tenet.
Sæpè brevi mœror totis hunc ſenſibus urget,
Secreta at ſervant publica nulla loca.
Notio namq; mali ſecum ſubſiſtit ubique,
Quem vermis dirus rodit ubiq; mali.
Si improbus exiſtit ſic ut ſub crimine vivat,
Delitiæ cedunt in fera damna ſuæ.
At Plato dixit enim bona non communia ſecum,
Eſſe haud delitias quod quoque quiſque negat.
Atque Epicurus item veluti mente aſpera iniquus,
Delitijs carnis dat bona ineſſe hominis.
Poſt hunc diſcipulus venit jam denique ſummus,
Qui hæc ſibi falſa quidem viribus urget ibi.
Et quod defendit ſacris rationibus auget,
Delitiasq; bonas ſeparat à miſeris.
Delitias & ſacra bona ordo hic ſemovet unus,
Delitiæ in factis ſunt ubicunq; bonæ:
Ni quæ bruta gerunt totis in ſedibus orbis,
Tunc natura quidem nil proprium ſequitur.

Quidquid habet mundus ſequitur ſibi denique corpus,
Et cœlum, & mundum bruta vigénſque genus,
Sic ratio leges homini ſtatuítque, probátque,
Quas ſi pertranſit beſtia pigra ſubeſt.
Hic per ſe opponit nunquam quid linquere jure,
Poſſe quidem in nobis eſt bona ſeligere.
Quidquid homo præſtat per gaudia ducitur alta.
Quiſque operator enim cogitat hic ſimile.
Ob cauſam quod præſtat agit, ducítque potenter,
Et nihil in vanum tunc quoque ducit opus.
Verum eſt facta quidem tum plurima ducere quemq;
Quæ in vita & fiunt, & quoque ſponte ſua.
Factor enim ducit ſemper pendentia vota,
Utq́; elegit enim tunc ſua vota refert.
At ſi ut delitijs ſemper dolor obſtat acerbus,
Sic homo ab adverſo ſtaret ubique gradu.
Quidquid nempe fugit dolor eſt ſua proxima cauſa,
Nam natura quidem talia damna refert.
Sunt amor, atque odium primi ſub pectore motus,
His at delitiæ finis adéſtque dolor.
Inque boni motum ſolum eſt via tota Cupido,
Inque fugam, cauſam dat ſibi cuique dolor.
Non ſapiens quiſquis rerum diſcrimina ſolvit,
Conſilium & proprio ſcit dare jure ſuo.
Si velut agnus adeſt ſimplex in quemque timorem,
Atque in delitias ut Leo corde furit.
Conſilium qui ſumit adeſt ſapiénſque poténſque,
In bona quæ ſecum fert ubicunque ſua.
Illa ferens, ſervánſque ſibi ſimul altera ſemper,
Stultóſque in mundo quaſſibus inde premens.
Eſt ſapiens poterit qui toto adjungere jure,
Regum grande jubar, divitiaſque decus.

Sunt

Sunt corde at viles, ſunt turpes denique mente,
Qui nec quod verum eſt pectore noſſe ſciunt.
Sunt & fallaces ſapientis nomine ſemper,
Eſſe boni ut poſſint, ſunt citò corde mali.
Illi autem veniam meritò non denique ſument,
A ſapiente viro qui bona cuncta gerit.
Multi errant, vincit quos ignorantia turpis,
Aſt alij ignarè crimina quæque patrant.
Cauſa illis ſubſtat defectus turpiter acris,
Atque dolent caſum quem ſubiere gravem.
Hi ſine culpa autem committunt crimina cæca,
At non ignarus, cui ſua culpa ſubeſt.
Æquum eſt ne veniam nullo diſcrimine ſumant,
Vel ſine culpâ illi jam ſcelus inde movent.
Illi ſunt ſtulti qui commoda dulcia perdunt,
Nilque aliud ſervant jam niſi ſorte modum.
Non at de his longum ſermonem attexere tento,
Sed de alijs ſtultis qui quoque ſcire putant.
Qui ſibi damna parant nimium & cum morte dolores,
Ut minimum adquirant quod vel adeſt dubium.
Et loca ut attingunt cernunt deſerta viciſſim,
Et mundum incuſant damno ubicunque gravi.
Utque oculis cæcus nullo oblectamine gaudet,
Lumine nam tecto tunc ſibi nulla videt.
Quo expreſſo ut videat pariter terrámque, polúmque,
Illa capit, mentis quæ ſacra jura ferunt.
Utque videt verum pravo procedere voto,
Tunc mala ut ignarus judicat eſſe bona.
Luxurioſus enim affectu ſe in talia fundit,
Lætatúrque malis improbus inde ſuis.
Iam ſimili populo mundus ſcatet undique cæco,
Inque hos major pars incidit orbis adhuc.

Qui ſunt qui ex iſtis nec ſtirpem pectore geſtant;
Qui natura extat, qui colit atque Deum.
Turpis enim novit totoq́; ſub orbe reducit,
Affectu at neſcit vel ſua corda premi.
Per medium graditur caſu atque extrema reſumit;
Turpis at ignorat qui hæc ideò nec habet.
Sub laqueis vinctus vel toto corpore perſtat,
Qui cuncta ignorat nil vel adire Deum.
Ex his quiſquis homo facili ſibi pectore credit,
Sæpè aliud ſecum ſumere corda bonum.
Ex hoc nempe bono mirum eſt, ſtupor atque ſupremus,
Cur falſum hoc cernens quis ſibi quærat adhuc.
Finis ubi & ſubſtant rerum primordia ſumma,
Sub ratione quidem longius ut pateat:
Pars hominum major nequit alto ardeſcere amore;
Nam non ſic cernit ſemper honeſta bona.
Quis proprio aſt animo patitur, toleratq́; potenter,
Intra ſe ut poſſint vel ſua noſſe bona?
Et virtute bonum ſequitur ſibi tale ſupremà,
Nam totum haud mortis temnere debet homo.
Scítque decus, ſic poſſe bonum quodcunq; perire,
Hos qui hæc forſan amant negligo corde truci.
Ignarus, ſapiens, ſtultus, vanúſque peritus,
Spem ſæpè in quodam collocat uſque bono.
At ſi & honeſta bona excelſo ſub corde reſumit,
Sæpè bonis falſis jam ſua facta negat.
Aſt ut qualis adeſt, finis ſic inde paratur,
Ut locus, & tempus, ſic ſtatus ipſe ſimul.
Illi pervertent quæ pravis ſenſibus urget,
Et firmo nunquam pondere pectus erit.
Sunt in divitijs ſemper bona grandia avari,
Luxurioſi autem delitijs Veneris.

At qui

At qui eſt robuſtus toto petit omine honores,
Intra ſe at ſemper res ſtat ibi varia.
Semper avarus enim lucrum condemnat iniquum,
Furari & tentat qui omnibus ipſe viјs.
At ſi hi lucra petunt, intra ſe quæſtubus inſtant,
In lucris alter diſtat & ex alio.
Iam generoſus homo quærit decus omne per orbem,
Et tandem adverſo ſed ſibi quiſque modo.
Hic optat dici largus, communiter ingens,
Atque alter Sophiæ jam ſibi credit opes.
Cantu alter, virtute autem ſed corporis alter,
Hoc eſt diſſimilis jam undique cauſa rei.
Aut ob doctrinas hominum qui ſeligit ipſas,
Hacq; inter melius quod ſit ubique bonum.
Fata jubent finem prorſus mutare notatum,
Æger enim hunc ſumit, dum manet ipſa ſalus.
Qui ſitit, extinguat, dicit, ſibi dummodo flammam,
Pauper at ut ſolum ſemper opes habeat.
Debilis & fœdus vult jam formoſus haberi,
Ante actum pretium tot bona ſemper habent.
Atque bonum jam nemo poteſt pretio addere honeſtum,
Hic niſi qui forſan poſſidet illud ovans.
Atque virum doctum ſemper mirabor ubique,
Quid ſit quod mentis ſe trahat à facibus.
Cur neſcit ſtultum pejorem exiſtere ſervo,
Delitias perdit conſilio lacero.
Naturæ affectus non hunc vel commovet unquam,
Rumore exiſtunt gaudia nata ſuo.
Et quia delitiæ rationis munera linquunt,
Dum quærit votum, tunc bona claudit inops.
At ratio excludit prorſus tot gaudia cæca,
Non caro at hæc optat, ſed ſine lite fugat.

Quod votis creſcit jam forſitan amplius altis,
Vt quærant vitæ quod ſine lite nocet.
Vt vilis dominum ſubijt ſub jure quieto,
Quid ſemper ſe angens comprobat ipſe magis?
Num mala facta patrans virtutis munera linquens,
Nec ſperans falſum jam niſi mente decus?
Delitiæ at cordis non tanto horrore fureſcunt,
Principio hos nullus longius expulerit.
Ut quis nudus adeſt hunc nil ſua gaudia linquunt,
Illorum ſpecies robora fertq; ſua.
Ob quæ jam voluit ſumit ſibi ſpiritus actus,
Parte infinitâ percupit omne nimis.
Terminus hos defert, hos linquit terminus idem,
Nec natura juvat jam eximios fieri.
Iam ſapienti ergo quæ ſpes ſub pectore ſubſtat,
Aut in divitijs aut decore in miſero.
Non at habere inquam quæ vel contingit ut anguem
Nec ſe illis tradit, ſcit quia damna dare.
Nil ut divitiæ conſtringunt pectora caſa,
Nilq; bonum quoddam jam quis avarus habet.
Non at amicitiam conflat, qui eſt corde ſuperbus,
In cunctis errat (qui bona forte capit.)
Ergo hanc qui mentem jam ſecum dicet habere,
Qui bona certa fugat jam ob mala quæ veniunt.
Vt ſtulti populi quis ſumat jure favorem,
In caſus rerum ſe jacit inde graves.
Nec quin vincatur, nequaquam vincere tentat,
Servitioq; addit ſe ante ſuum obſequium.
Gaudia dimittit cuncta ante hæc gaudia ſumma,
Quæ ſi at habet ſummo cuncta dolore tenet.
Qui neſcit virtute bonum tantum eſſe locatum,
Perfectas tribuens undique delitias?

At-

Atque alijs nec vota quidem ſua jure replere,
Nil miror toto linquere corde Deum.
Vt videt aſsiduis nihil illum extollere donis,
Nec poſſe hunc votis indere ſupplicium.
Quo dono quodcunque animal videt undique plenum,
Et dominum preſſum turpiter eſurie.
Intra externa bona hæc tentat reperire locata,
In naturâ etiam nec reperire poteſt.
Errorem in tantum jubet hunc deſcendere tandem,
Multa hæc dum cenſet ſe ſaturare nimis.
Et vix nemo fuit ſic pulcher, fortis, & ingens,
Hac cauſa ut lætus viveret ipſe ſibi.
Vt quæ forte cupit, ſic oblectatur ubique,
Non ut quanta quidem gaudia nempe ferant.
Si bona geſtat honos eſt ut virtutibus hæret,
Per ſe nam nullo ſtat decus omne bono.
Vt mi hoc defertur vel qui hoc ſub pectore præſtat,
Sic eſt ſi inde valet, ſin minus exitium eſt.
Vtque probo defertur honos, bona nobilis optat,
Nobilis eſtq; magis cum ſibi ſubſtat honor.
Nobilibus decus omne auget votumq; jubarq;,
Quod ſi auſertur enim non ideò inde dolent.
Eſt bonus altus honor cum non Venus aſpera ſubſtat,
Sed primo in motu tunc placet ipſe probo.
Amplius haud ſurgit, patitur nec candida virtus,
Ne externo quiſquis gaudeat inde bono.
Sed quid de ſtulto & perverſo pectore dicam,
Si bona perquirens ſcit ſibi multa ſenex?
Omnino inſanus ſtimulos, non fræna reducit,
Nec falſam noicit conſicere ipſe viam,
Non ſtultum miror quoniam nil denique ſenſit,
Præter quæ membris ſentit ubique ſuis.

Spernere prudentem toto decet orbe viciſſim,
Nam mentis fraudes ſuſcipit ipſe ſuæ.
Se vertens nec forte Deum lucratur, & orbem,
Quem ſapientem omnes noſcimus, atque bonum.
Non mala, nónque bonum multo tunc murmure profert,
Vnde probum tandem nec quoque fama decet.
Eſt ſtultus rectum luctu qui plangit oborto,
A pravis nullo nam manet in pretio.
Non eſt æquus enim, torpet ſtultusq́; rudisq́;
Fortunæ tali qui inde favore viget.
Eſt planctu dignum virtutis pondera nunquam
Poſſe probum nullo tradere jure ſacra.
At populus ſurdusq́; jacet, mutusq́; labaſcit,
Cùm ludis inhiat turpibus ipſe frui.
O plebs, hoc dico regi, civiq́; duciq́;
Et docto, atque equiti, vilibus, & laceris.
Hoc commune probans vulgi quod fertur in ore,
Et decus atque ut opes tangere cuncta bona.
Sunt autem quidam quorum ſententia profert
Eſſe bonum, ornatas ferre pudore genas.
Sicq́; alij ſtulti bona dicunt gaudia ſolum
Alterius ſenſum nilq́; boni referunt.
At dare jam veniam cenſet ſermonibus iſtis
Iam probus, hi laudent ſe quaſi ſæpe nimis.
Et ſi forte probus laudes deflectit in illos,
Lætentur, voces gutture & inde premant.
Gloria tota patet cum ſe quis noſcit apertè,
Virtute excelſum, laude caretq́; rudi.
Non loquor at de illis qui geſtant ſtemmata collo,
De doctis, finem qui ſibi jam dubitant.
Inquirat ſtultus populi inter compita cæci,
Delitias toto quas gerit orbe ſuas.

Quiſ-

Quiſque ſuo ſimili ſemper lætatur ubique,
A nullo propriam poſcit & ille viam.
Nempe viam ſi doctus adeſt, non flectet in orbe,
Sed non ſic proprijs greßibus ibit ovans.
Si non eſt ſtultus, menti nec ſufficit ipſi,
Quo lætus panem ſuſcipit ipſe die?
Nemo potens faſtidit enim cum conſpicit ipſe,
Inſanos mundum ſemper habere ſibi.
Et quoniam illorum toto petit ore favorem,
Non genere eſt alto cui favor iſte placet.
Atque eſt magnanimus totum qui deſpicit orbem,
Et magis obſequium qui dare nempe putat.
Atque hic oppoſito cunctos videt ordine ferri,
Innectit laqueum, laudat & inde Iovem.
Atque ubi ſtat virtus, verum ſæpe aßidet ipſum,
Ex his & ratio longius una fugit.
Hæc ubi forte aſtat, non adſunt illa remota,
Hæc neſcit pretium qui negat inde ſuum.
Verus honor perſtat, ſedem, in qua degit & ornat,
Dedecus eſt illi qui hac caret hac vacuus.
Qui minus aſtat homo, eſt ſicut ſine fructibus arbor,
Sicut in horto arbor, ſic homo in orbe viret.

ELEGIA V.

VIta brevis, longisq́ ſubeſt ars curſibus ipſa,
Fallitur in cunctis rebus & uſus adhuc.
In mundo mens nulla quidem ſub ſede quieſcit,
Iudicio & verùm longius omne ſubeſt.
At non naturæ ſolùm eſt defectus iniquus,
Sed nos ignari propria cauſa ſumus.

Qui tanto numero toto funduntur in orbe,
Vt mundus cunctis adſit ut umbra nigrens.
Qui non plura ſapit duplici diſcrimine torpet,
Se ignorat, tempus nec videt omne ſuum.
Stultitia expugnat naturæ viribus omnes,
Hac parte aſt illam robore nemo quatit.
Partibus aſt aliis hanc ſubdere poſſumus omnes
Nolumus, at cunctis eſt quia turpe nimis.
Doctrina eſt noſtræ jam ſemper libera menti,
Vt ſegnes illi, nil ſumus hic vigiles.
Improba patrantes, recti citò perdimus auram,
Quî fieri poterit jam & bona noſcat homo?
Partibus at geminis tanta ignorantia perſtat,
Vt qui plura ſapit ſe ſtupet ipſe magis.
Noſcit nemo Deum quadam niſi denique forma,
Senſibilis quoniam non Deus ipſe patet.
Nilque eſt noſcibilis nobis ſubſtantia quædam,
Mens ratione illam concipit ipſa ſibi.
Namque ſuperficiem ſolum cognoſcimus omnes,
Dum nullus mediis acriter extat obex.
Iudicium ſunt plura tamen quæ denique ſolvant,
Iudicium minuunt, judiciumque movent.
Noſtrum ſcire quidem deſervit denique parvo,
Atque hoc affectus prorſus ubique quatit.
At quis materiam poterit cognoſcere puram?
Sed niſi forma poteſt obvia mente capi.
Diverſas rerum ſpecies deſumere mente,
Non eſt hoc hominis, mens ſua tanta nequit.
Virtus compoſiti de formâ quæ apta reſultat,
Quomodo, curque manet ſcire nec ullus avet.
Vna ex materiâ nunquam ſubſtantia ſurgit,
Diverſa eſt, nilque hoc conſulere inde licet.

Ex

Ex ære & ſtanno, cuprum naſci omne videtur,
Quod nunquam vincet robore & ipſe chalybs.
Prorſus enim cunctis quæ ſunt abſcondita linquo.
Quæ non aſſequitur culpa at ubique hominis.
Ignorare quidem cauſa eſt ſi expendimus omnes,
Si id minimum ferimus nullus at error erit.
Hoc patimur nobis ut nil cognoſcere fas ſit,
Non animam, & corpus denique noſq́; ſimul.
Ex hac mente tamen quiſquis ſe tollit, & abdit,
Nilq́; placet proprium vel grave noſſe malum.
Eſſe Deum verum ſtat prima ſcientia cunctis,
Noſſe & nos ipſos ipſa ſecunda patet.
Mens ut creſcit enim, tunc ignorantia ſurgit,
Et cui plura ſapit majus adeſt dubium,
Dum ſcio nulla quidem dubito nihil inde viciſſim.
Nam ſemper ſtultis omnia ferme patent.
Nemo ſuâ jactetur adhuc ſemper æthera mente,
Eſt qui ſubjectum mentis adhuc dubitet.
Spiritus eſt, ſolos affectus noſcimus omnes,
Quodq́; eſt naturæ ſcire licet nimium.
Antiqui obſcurè penitus ſensêre viciſſim,
Præſentes dictis ſtantq́;, caduntq́; virûm.
In genere at ſub tanta loqui non ſufficit ulli.
Exemplo at ſtudeo jam mea dicta dari.
Anxius at mundi ſpeculor facta ardua magni,
Blanditias nectens pellor & ipſe ab eïs.
Vt votum ſenſus à me jam denique pellam,
Et nihil hoc cogam, temperiéve premam.
Stultus homo efficitur, totumq́; ignarus in ævum.
Frænare at ſeſe vel quoque nemo poteſt.
Non ſolum toto turbatur jure voluntas,
Et menti ſenſus demitur ipſe bonæ.

Neſtio cur aliquis quod dejicit æſtimat ipſe,
Nilq; decet pretium tradere ſæpe ſuum.
Sic defectu ipſo nunc toto ducitur orbe,
Iure magis, contrà, culpaq; nulla ſubeſt.
Quod virtus dat forte bonum qui poßidet ingens,
Hic vel noſſe poteſt, ducere mente & idem.
Inq; alijs cunctis pretium nihil undique ſubſtat,
Eſt ratio, cauſam tunc quia nullus habet.
Hoc fundamentum ducunt mendacia mira,
Et dubius ſenſus tunc ſua mutat inops.
At multi medicum greſſu ſubiêre citato,
Vt vivant, monſtrant morbida membra ſimul.
Aſt animam nullus ſtudio videt impiger ipſo,
Nec damnat ſecum quæ mala & hepar habet.
Quis mala facta rogat ſocium quæ fecit iniquè,
Cùm ſibi tot ſemper conciliet nimium?
Quiq; habet at clavem, reſerat nec clauſtra potenter,
Quis dabitur ſaltem qui huic aperire queat?
Non eſt qui ſe ipſum haud memoret, nec deferat omnem
Mendacem patitur laudibus eſſe ſuis.
Nam ſe vota queunt ſenſu cognoſcere toto,
Et falſum referunt quæ ſibi vera patent,
In vero & falſo breviter torpentq;, ruuntq;
Firmiter & credunt, ſtat quia nulla fides.
Nil manifeſti autem mens ſumma intelligit ipſa,
Obſcurare queunt hanc fera vota quidem.
Quodlibet at nimium votis inquiritur altis,
Quiſve parum, aut nimium non ſua vota vehit.
Affectus verò mentem corrumpit ubique,
Omnes his laqueis corpora ſtricta gerunt.
Vt cæli quis linquat iter damno obvius acri,
Illi confusè denique quod patuit.

Eſt

Eſt aliud tritum varijs erroribus omne,
Nil noſcit regimen quod ſibi contineat.
Nilq́ꝫ Deum novit naturæ aut robora ſummæ,
Tota & mens iſtud ſcire laborat inops.
Nilq́ꝫ ſapit, ſecumq́ꝫ ſimul luctatur iniquè,
Ergo quis ſtultus mente ſua remanet.
Scire at debet homo, proprio & ſub fine manere,
Et rebus nullum det latus ille alijs.
Quíſve & ſcire poteſt, cùm ſentit tempore damnum,
Venturo, præſens ſi negat omne ſibi?
Iudicat ut riſum, lachrymis tunc irrigat ora,
Cenſet amare quidem quem fugit ipſe & amor.
Atque ut neſcit homo quid ſecum deferat intus,
Se & ſanum cernit mortis ut in foribus.
Ille & qui toto corpus gerit ordine ſtructum,
Vt vivat, cujus mors quatit atra fores.
Hoc opus efficiunt nobis amor, iraq́ꝫ flammens,
In nos neſcimus quis mala flectat atrox.
Vt perfecta Dei res hic perſiſteret omnis,
Atque homo tunc finem ſumeret inde ſuum:
Æquum erat utq́ꝫ illum poſſet cognoſcere verè,
Inq́ꝫ illum rectâ curreret ipſe viâ.
Ex hac qui inſanus ſub tanto corde ſuperbit,
Scire ſuo languet lis quia vera latet.
Hoc vulnus ſapiens toto ſub pectore noſcit,
Tantum ut nec linquat vel ſibi corde fidem.
Vnumq́ꝫ eſſe Deum mens edocet obvia cuique,
Eſtq́ꝫ opus in reliquis adſit ut ipſa fides.
Sunt quos vel pudeat nimium neſcire viciſſim,
Quam potius proprijs viribus eſſe malos.
Non eſſe at vellent potius quam numine ſtulti,
Et ſape à Muſis undique pectus abeſt.

Illas non ſolum nullo ſub jure ſequuntur,
Sed dubitant quid ſint, unde oriantur item,
Vtq; animam, & corpus durus dolor opprimit ipſum,
Hoc nec quod faciunt jam ſibi noſſe queunt.
Vt qui ſub pelago degit rate vectus ab ipſa,
Illi teter odor redditur altus odor.
Qui ſine amore quidem mundi per compita tractant,
Quæ potius cunctis grata ubicunque manent.
Hi ſe illis demunt, quæ omni tractantur in orbe,
Atque illis damnum quæ ſibi conſiciunt.
Qui medium ſequitur corpus ſine corpore ducit,
Non eſt qui tali tranſeat inde via.
De me autem fateor mutari denique mentem,
Quà affectus ducit, volvitur illa ſimul.
At medicus ſummo qui tollit amara palato,
Non verò ægroto tollit amara tamen.
Quin veniat caſus, ſed ſolum mente volutus,
Mens ſenſu ut fuerit, volvitur acta ſuo.
Iamq; amòr, ira & atrox verum de pectore tollunt,
Ex falſo in falſum denique vera movent.
Et locus, & caſus tota illi robora mutant,
Nil eſt quod facies non det in orbe duas.
Obq; ſuum damnum quidam pura aſtra precatur,
Vtq; eſt quam ſequitur mors bona perſtat ita.
In nobis motus varius reperitur ubique,
Semper communis motus & ex alio eſt.
At votum noſtrum motor ſibi concutit alter,
Non ille in cunctos qui benè ſeſe agitat.
Cogitat inde & homo bona, & hæc loca propria ſemper,
Quæ per bruta ipsâ jam ſtatuuntur ope.
Mens autem deinceps vitæ ſibi commoda quærit,
Atque bonum ex tali detrahit illa loco.

Iudi-

Iudicium lapſus tunc mens ſibi conſtruit altum,
Si nec ibi eſt ſaltem nunc ubi ineſſe volet.
Et votum quoniam ſecum non altera quærit,
Mens curâ hæc magnâ litigat ipſa ſibi.
Iamq́ue Iovem video pleno conſiſtere riſu,
Nos hoſtes cernens undique quoſq; ſibi.
Sunt adverſa quidem ſemper quæ quærimus ipſi,
Hæc bona ſunt quorum grandia bella manent.
Atque malum petimus, bona grandia & eſſe notamus,
Quærimus hæc magnis ſumptibus inde ſimul.
Connubia atque decus fulgeſcens, quærimus aurum,
Adverſumq́ue ſubeſt quomodo quiſque volet.
Eſtq́ue bonum damnum, damnum bona reddit ubique,
Flatum, eſt qui dubitet quo ratis ejus eat.
Illi ſum ſimilis læto qui gutture cantat,
Atque premit ſenſu, tunc ſua corda malo.
Artubus eſtq́ue ſtupor, languet quoque dira podagra,
Súntque alij morbi quos recitare nocet.
Cúmque hic jam vitæ nil cogitet ardua dona,
Tunc illi integrius redditur ipſa ſalus.
Poſt & neſcit item qua decidit acta ſagitta,
Abſque medela illum quæ jubet inde mori,
Et quod opes nobis cenſemus tradere ſacras,
Hoc nos ſupremum fundit in eſuriem.
Eſt ſtultus multum qui mundi munere gaudet,
Nam non finis adeſt, ſi eſt quoque ſuſpicio,
Degere ſub votis, cunctis labor improbus extat,
Lætúmque aut triſtem dona tenere facit.
Et qui plura ſapit, quod vult vix denique novit,
Tunc ridet quando vel decet hunc gemere,
In mortem tendit cenſens ſe occurrere vitæ,
Vtque intrare licet jam ædibus egreditur.

Atque animam, & corpus propter bona parva refundit,
Inq́ ſuum damnum ſe quoque fundit atrox.
Quis ſcit quod ſtatuit divino numine fatum
Quando, ubi, quo pacto finiet ipſa dies?
Et mortem fugiens adit hanc vel tramite recto,
Neſcit ſi medium dat mala, datq́ bona.
Noctu progreditur nullo ducis omine certi,
Abſque gubernaclo tranſit & ille mare.
Lecticâ & duci tentat collo actus ab ipſo,
Atque illum illudit qui fugit orbis opus.
Hoc illi efficiunt, quos doctos nominat orbis,
Exemplúmque ab avis hoc habet inde nepos.
Qua ſede eſt nobis tanta ignorantia rerum,
Fortuna incerta eſt, ſtatq́ ibi firma opera.
Acrisq́ injuſtis lites agitamus acerbas,
Firma ſpe incertum ſemper & hinc petimus.
Vt ſtultus cæcus currens dat tela per auram.
Neſcit ubi, dubium ſi petit inde ſcopum.
Progrediénſque pedem ſe non videt indere firmum,
Atque latus frangit, nec ſibi finis adeſt.
Qui finale bonum vult ducere, talis habetur
Se, & mundi aſpicio cuncta jacere bona.
Vtque æger, qui dura ſubit ſibi pocula & atra,
Vt vivat corpus ſemper amara bibit.
Quæ ad mortem virus præbent, referuntq́ venena,
Nilq́ aliud novit, nílque habet hæc qui agitet.
Sic eſt qui in mundo vexat ſua corda labore,
Vt teneat pectus quod nimium ſaturet.
Quod verè nequit, quoniam eſt ſibi finis abactus,
Finibus in reliquis cuncta labore cadunt.
Mundi nempe bonum dat finem, haud poſſidet illum,
Qui illud ſuſcipiunt vix ſaturantur adhuc.

Cuncta bona extra ipſum naturæ munere corpus,
Nullo ſi advertis, ſunt ſibi fine ſita.
Eſtque aliquis finis qui apto venit undique ſenſu,
Vltimus abſque malo donat ubique bonum.
In primis ſemper nos mens oblectat amœna,
Non ſine damno autem, nam dolor eſt medius.
Horum quæ quis amat finis, non traditur ullus,
Finitam pœnam denique ſi nec agit.
Aſt ubi forte malum damno reperitur iniquo,
Nempe bono vero non poterit tribui.
Finis facta quidem mors atq; interminat ipſa,
Inque hac aſt judex vix bonus ullus adeſt.
Quis vero hæc recto jam tandem judicat ore,
Quæ facit an pœnam, delitiásve ferant?
Factorum fines ſecum nectuntur ubique,
Occultè non eſt qui videt hæc oculus.
Quæ formoſa patet ſecum fœda undique ſignat,
Si non ſe totam, monſtrat at ipſa caput.
Humida ut hora notat jam mundi arentia ſigna,
Ex recto in pravum nunc quoque facta ruunt.

ELEGIA VI.

O Quàm ſtultus adeſt qui fati pertimet arma,
Inque illud quærit robur, & auxilium!
Et qui robur habet ſub toto corpore magnum,
Nec noſcit, cenſens forſan habere nihil.
Tu hic es, qui in mortem vires petit undique ſummas,
Cùm citò vel fortis ſis moriturus adhuc.
Ipſe ſuas poteris mortis contemnere vires,
Nilque mori metuens hanc ſine lite lates.

In te eſt vel mollem, vel durum oſtendere ſenſum,
Nam duplici cauſa dat mala dura nimis.
Horrens damna locis æternis quæ acriter urgent,
Et quia quis lætas perdidit orbis opes.
Ex his jam poteris ſenſus depellere cunctos,
Senſibus hic quoniam quattuor ipſe cares.
In damnum te cinge armis virtutis ubique,
Nec dolor ullus erit, nec teret alta timor.
Namq; probo nunquam jam mors nocet aſpera telis,
Imò hæc eſt medium quo ſubit ille polos.
Etſi pravus enim moriens malus evolat ipſe,
Non hoc mors præſtat, ſed ſibi turpe ſcelus.
Mortem nempe timet qui in gaudia ſe atra refundit,
Nam geminos mundos perdit, & aſtra poli.
Recto ſi amiſſo corpus dolor opprimit altus,
Hic nihil eſt, animæ ſi mala quis reputet.
At binos mundos cunctis Deus intulit altus,
Naturæ ut binæ ſunt velut ipſi homini.
Pars quævis ſpem ſæpe ſuam præfinit in illo,
Vitæ à quo ſumpſit munera ſacra ſuæ.
At corpus noſtrum mors prorſus vertit, & urget,
Præſens dejiciens quod patet inde bonum.
Spiritus at mortis nunquam timet ardua tela,
Morte agitur, neſcit quæ loca forte petet.
Horum diverſi ſubſiſtunt undique ſenſus,
Omnibus etſi atrox mors citò nil placeat.
Hic timet, atque dolet, pariter dolet acriter alter,
Et proprio in mundo vult ſibi quiſque locum.
Diſcordi hoc corpus nimium ſibi diſſonat arte,
Atque his quæ noſco fixa manere ſibi.
Non autem eſt verum quoniam mala facta perurgent,
Solus namque probus ſtat memor ipſe ſui.

Verà

Verâ pace poteſt factis probus omnia ferre,
Non malus, at finem, nam dat habere malum.
Atque hoc fine quidem perſtátque, bonúmq;, malúmque,
Státque bono lucrum, damna manéntque malo.
In communi autem vult hæc bona quiſquis ubique,
In ſpecie at quantum dirigit hoc ratio.
Affectu qui agitur noſcit, non hæc bona ſentit,
Improbus haud ſentit, nilque habet inde fidem,
Pars noſtri quævis petit hoc, unde ipſa reſurgit,
Terrenum at corpus jam hic ſtudet eſſe ſimul.
Spiritus at ejus nollet dimittere corpus,
Et ſua ſuccedunt jam ſibi morte bona.
Hæc duo ſi ſtricto perſiſtunt undique nodo,
Hoc ut cauſa hujus perferat omne malum.
Donec delitias ſecum mala denique ducant,
Et mala ſuſcipiant nomen ubique boni.
Immortale ut homo mortis timet undique telum,
Et mala ſub toto grandia ferre ſinu.
At ſi poſt mortem credit nihil eſſe viciſſim,
Majori in damno tunc ſimul ipſe manet.
Et ſi forte polus non ardeat ignibus altis,
Æquum homini extiterit forte putare ſibi.
Ex hoc nam præſens jam nunquam detrahit illum,
Nec victum votum denique corde fugit.
Vt ſit homo in mortem divino robore fortis,
Eſt illi virtus undique ſemper opus.
Vt rationi autem jam corpus denique paret,
Ex voto vinctum ducit ubique probum.
Delitiјs igitur rectis probus ipſe fruetur
In membris, illas attigit aſt animâ.
Et plus æterno quam vel ſub jure caduco,
Hoc in mundo autem jus tulit alterius.

Qui in tantum accedit, mortem haud dubitabit iniquam,
Inque anima at corpus ducet amicitiam.
Vtque animæ jam forte bono caret undique quivis,
Sic corpus ſanum non dabit inde bonum.
Quódque extremum autem jacuit ratione ſub ipſa,
Et pravos motus temperat ipſa ſimul.
Fide Deo, præbéque ſimul tua munera egeno,
Vive ſide, qua omnes cœlica dona ferent.

EPIGRAMMA.

VIrgo Dei mater cuncti quam credimus ipſam,
Chriſtum altam prolem ventre tuliſſe, Dei.
Atque cruci affixus ſubijt qui prælia mortis,
Hoc tantam ut cupiunt fac & habere fidem.

ELEGIA VII.

NOn ſimulare queo quo deprimor ipſe dolorem,
Nam video mortem ducere tela mihi.
Exitiique viam reſerat, monſtrátque patentem,
Abſque ictu, mundo demere méque ſtudet.
Virtutem at primum mihi corporis abſtulit ipſa,
Nec capiunt ſenſus quæ potuêre ſibi.
Quæque intus ſubſtant, horrent, trepidántque timore,
Et mens ſtultitiæ jam timet ipſa vices.
Thuriacos malè vexat enim jam dira vetuſtas,
Et dubito, paſſim quî dare mente novum.
O mors, quæ vitam cunctis viventibus aufers,
Humanæ menti ſemper es ipſa dolor,

Te vix nempe timet, qui te vix cogitat idem;
Aut qui juncta pio fert ſua corda Deo.
Inter utrumque jacet populus, mundique facultas;
Et fateor me hujus nominis eſſe ſimul.
Atque aliquando metu totis premor artubus ipſe,
Quem mitto, at non eſt nobilitatis opus.
Iamq; ex ſtultitia, affectu quoque dividor ipſo;
Inq; metum redeo qui mihi morbus adeſt.
Quis noſcet quantum ferus undique & horridus adſit;
Quem natura addit robora ſæpe ſecans?
Hoc idem curâ ſemper ſibi ſumit ubique,
Virtute & ſenſum dat ratione frui.
Et gaudet quantum poſſunt ſacra gaudia ferre,
Vel paulum cuivis gaudia vita refert.
Atque bonum externum fletus, riſusq; reducens,
Sive bono minimo tunc mala dira timent.
Grandia tu & propria amittis, tu amittere cogis;
Atque hominem everti cogis ubique probum.
Ergo cui pectus non preſſo corde tremebit,
Cùm te hominis videat demere jura proli?
Quis mortis poterit ſecum cenſere dolores,
Et cui ſolamen jam hæc mala ferre queunt?
Quotq; boni ſubſtant ſub mortis robore deles,
Quæ & ſecum ducunt cogis & inde mori.
Vita hominis, pariterq; horum firmatur, & aſtat;
Viribus euertis tu bona magna tuis.
Qui viſu ſenſus quæ ſubſtant conſpicit alta,
Quo bona plura gerit, te ſpuit ipſe feram.
Quod fortuna bonum ſub dextræ numine præbet,
Si tollis, debet nemo dolere quidem.
Præter teq; alij tollunt hoc denique ſemper,
Quodq; illos tollit non ſibi culpa ſubeſt.

Nil dare tu ſentis, ſubvertis quæ illaq́ꝫ tradit,
Te timet in qua etiam ſtatq́ꝫ, manetq́ꝫ nihil.
Tecum mundus habet nil ſecum denique rectum,
Circa haud te perſtat ſeu putet illa nimis.
Tu dolor es, cunctos ſuperas qui ſæpe dolores,
Esq́ꝫ hamus veluti paſtomis ipſa & equo.
Cuncta bona excelſi ſubvertis nominis ipſa,
Quæſita & digno ſemper honore nimis.
Tu facis ut virtus ſecum videatur aperta,
Delitÿs mentem ſæpe movens hominis.
Poſt hæc quis pretium poterit conferre ſupremum,
Delitÿs quæ illâ ſemper aguntur ibi?
Proſperitas cui ipſum nomen jam deinde redundat,
Nos circa æternum devehit una polum.
Non intrare facit, ſine qua haud intramus in illum,
Atque homine everſo tu quoque vertis eam.
Quo mens noſtra magis luce eſt ſubtilior ipſa,
Eſt dolor huic major, grandia damna ſibi:
Qui mentem, & ſenſum ſecum deducit agreſtem,
Gaudia non ſentit, nec mala corde vehit.
Ex Venere occurrit dolor hic, quem tradis acerbum,
Nam tollis quidquid fert ſibi noſter amor.
At non divitias ſolum, formamq́ꝫ, decusq́ꝫ,
Sed nunc omne bonum quod ſibi ſentit homo.
Senſibus iſte dolor ſi tandem adjungitur ipſis,
Evertit mentem cum quoque mente ſubeſt.
Atque opus iſtud erit multorum in corde refuſum,
Nam non damna fero, nos quibus ipſa quatis.
Ad numerum faciunt quæ montes ſaxa reducunt,
Tot mala, ſed forſan dicere lingua nequit.
Delitÿs mixtam pœnam objicis omnibus atram,
Qui hanc ſentit, dubitat ſic vel ineſſe trucem.

Hæc

Hæc eſt quæ ut ſocios ſecum disjungit amantes,
In quibus eſt mixto munere vita ſita,
Delitiæ vt vitæ toto memorantur in orbe,
Aſtat delitijs hic dolor inde ſimul.
Diverſos homini deducis ſæpe dolores,
Hoc venit ut reperis nos ubicunque tibi.
Tale tuum atq; malum ut ſunt gaudia quæ ipſa reſumis,
Quare crudelis iram undique nomen habes.
Quique Deo fidit ſolum, pectusq́ꝫ locavit,
Huic bona es, & cui etiam te invenit eſſe bonam,
Vt ſedem quis adit, quam ſpes ſibi proſpera ſumit,
Nilominus vitæ diſplicet ipſe favor.
Atque hæc ut ſuperat, neſcit ſub pectore riſus,
Lætitiamq́ꝫ ſuo corde referre gravem.
Præteriere quidem optarunt qui pondera mortis,
Gloria ut his fœlix eßet in orbe alio.
Pluribus antiquis ratio quibus adfuit alta,
Quæ virtute ſuâ conſtituêre in opus.
Delitias carnis ſtatuunt horreſcere mortem,
Sunt natura quibus vel placet ipſa minus.
Compoſiti verò grata atque ingrata ſuperſunt,
Exceſſum & ratio fundere noſq́ꝫ jubet.
Quas ſi quis tollit nequaquam ſufficit inde,
Iam ſine morte illis damna ſuprema ſubit.
Delitias puras quiſquis ſub ſenſibus aptat,
Nilq́ꝫ illis mixtus perſtitit ipſe dolor.
Quæ & mentis perſtant immixto munere juris,
Ne exceſſum attingant undique ſæpe jubent.
Majorem in ſedem cùm quis ſub robore ſcandit,
Tunc ſenſus ſubito gaudia ſumma petit.
Spiritus utque magis toto lætatur in orbe,
Tunc intra corpus jam inſiluiſſe cupit.

Tunc bona cuncta quatit quantum & quis ſumere poſſit,
In ſimili caſu fit lepus ipſe leo.
At te non metuit mentem qui haud dividit ipſam,
Affectus morti præſtat ubique locum.
Sic ſat erit ſummam toto deducere corde,
Qui ſe haud defendit, quamque timere nefas.
In te delitiæ delectant pectora cuncta,
Abſque at delitijs vita refuſa cadit.
Iamq; igitur virtus firmato robore perſtat,
Luxuriæ adducti principio pereunt.
Ex quo ingens bellum ferventi Marte nutritur,
Et multum præſtat qui quoque victor abit.
Vt fortuna patet vario depicta colore,
Dextra ad triſtitiam eſt, læta ſineſtra micat.
Triſtitiam ut cernis toto ſub corde perhorres,
In latere atque alio non dolor ullus adeſt.
Sic te qui clara ſub mentis cogitat aura,
Illi quique dolor denique ſemper abeſt.
Qui reperire cupit te dulcem ut dulcia mella,
Huic fortè in damnum nulla medela deeſt.
Eſt tibi perpetuo commixtus dulcis amaror,
Semper perverſis es quoque longa nimis.
Iam fuerant talem qui te haud ſenſere viciſſim,
Et multi robur depoſuêre tuum.
Atque ut te ſimilem propius vidêre ſubactam,
Viribus obſequium conſtituêre tuis.
Hos ratio virtute ſua cogitq; movetq;,
Firmam ut te faciant, vis quia cuncta ſatis.
Eſt qui permixto ſe præſtat denique jure,
Debilis has vires undique ſæpe negat.
Sed verum eſt doctum nullo terrere dolore,
Non labi cogis, devehis aſt in humum.

Sed

Sed noſtra hic virtus ſpem ſub Iove ſuſcipit altam,
Sufficit ut nimium mors fera tunc vigeat.
Delitijs multis, ſed non ita ut ardua perſtet,
Pœnam ferre jubens, temperiem, ſed agens.
Sic & delitiæ ſuperant, pœnitusq́ repellunt.
Ejus qui ad tempus gaudia ſumma gerit.
Spiritus unde timet fletu caro & angitur acri,
Elector quivis ut legit excutitur.
Spiritus at promptè mortem ſibi ſuſcipit atram,
Compoſitum aſtringi, ſed nequit inde nimis.
Omnibus hoc præbet rerum miracula ſumma,
Vt virtus pectus ſic ſibi firmet ovans.
Vt ſapor at fellis tunc illa ut mella reſurgit,
Vt ſibi vel proprijs viribus obſtat homo.
Parte una effugere hic mortem contendit acerbam,
Parte alia hanc toto corde ſubire putat.
Hoc bellum robur tandem quodcunque repellit,
Et durat donec prælia victor agit.
At ſi vincit homo tunc mors pulſatur ab illo,
Et carnem occidit jam ut ſit abacta ſibi.
Eſt ius naturæ ut mortem quicunque tremiſcat,
Inq́ illam pariter candida ſtat ratio.
Quantum mors defert pœnæ cuicunque parantur,
Extrema & tabent fœtida facta ſimul.
Pars hominis morti quæ ipſo dominatur in orbe,
Ob dictam cauſam jam fera damna refert.
Cauſa animæ quæ viva manet lætatur ubique,
Sive metum nectat, Martis & hanc pudeat.
Præviſo & nullo jam rerum denique lucro
Virtutem clauſam viribus urget amor.
Delitiæ atque dolor pugnant vehementius intus,
Atque illud cogunt cui magis aſtat homo.

At qui virtutem non ſuſcepêre potentem,
Crimine quod præſtant ſæpe dolore necant.
Hi prolem alterius juri, manibusq́; dederunt,
Captantes formam gentis & omne decus.
Ex tenui filo bona pendet ſæpe voluntas,
Facti dum pretium non retulêre ſuum.
Pro minimo multum præſtant quod tollitur inde
A ſtultis, & quos ſuſcipit invidia.
Illud grande bonum per te quod ſumitur ingens,
Et vis virtutis delitiæq́; graves.
Eſt cauſa, ut ſubitò tandem cadat impiger ipſe,
Dum moritur, perdit quidquid & orbis habet.
Hoc ægrè efficitur mortem quæ commoda delet,
Grandia tunc coget jam hanc ſibi ſperet homo.
Hoc tandem ut quæſtu ſummo ſuſcepit in orbe,
Vt mortem accipiet nil ſibi ſuſcipiet.
Cauſa autem facti eſt finis non ultimus ipſe,
Majorem finem ſperat at ut moritur.
Hi quos invadit mors duro turbida telo,
Aut qui elegerunt hanc quoque fortè ſibi,
Finem aliquem norunt, cernuntq́;, bonumq́;, malumq́;,
Vt vitam aſſumunt jam bona ferre putant.
Verum eſt mors diro quem comprimit acta flagello,
Naturam hanc toto lædere jure piam.
Quæ ſub corde hominis generoſo perſonat ore,
Ne mortem ob triſtem jura relinquat inops.
Atque hujus verus quivis eſt undique judex,
Nilq́; eſt qui rectè judicet iſta ſibi.
Illo nempe metu quo mortem membra repellunt,
Et cauſis illam quæ ſine fine domant.
Temporis illapſi ſplendentia ſcripta redundant,
Atque ideo taceo nunc mala quæ incutiunt.

Robo-

Robora quæ excellens tunc virtus applicat illis,
Non recito, nec quæ jam potui legere,
Ex Seneca, atq; aliis vario at diſcrimine geſtis,
Cor hominis mortis ſæpe perire metu.
Quod ſentit ſub morte caro, ſub jure neceſſe eſt,
Vt nos excuſat ſenſus ubique animæ.
At qui delitias mundi & ſpem fortius optat,
Perferat hic moriens ſi dolet ipſe nimis.
Cui obſequium dederam vario ſub mente labore,
Auxilium præſto cui quoque præſto fidem.
Et qui talis adeſt, mirum eſt ſi denique cordis,
Huic non effuſus truditur ipſe ſinus:
Cum videat mortem corpus ſubvertere vivum,
Nec contra hanc nullum robur ineſſe ſibi.
Namque ut virtutis nequaquam munera cepit,
Membris ſic mundus ſtultus ut obſequitur.
Eſt homo ſub triplici notus jam denique cauſa,
Vt vivit, vitæ ſic ſibi nomen habet.
Si fœdè vivit, tunc bruti nomine ſubſtat,
Si ſequitur mores, eſt quoque verus homo.
Si ſecum vitam ſolum traducit opimam,
Supra hominem ſubſtat, jam Angelus ipſe manet.
Vt vivit, mortem ſic forte timere videtur,
Perdere nam neſcit, ſicq; viam dubitat.
At multi amittunt, pavidi qui denique tardant,
Inq; Orco dubitant poſſe dolere truci.
Quis pœnas dicet ſceleratos quæ undique torquent,
Ad mortem ut propius jam veniunt rapidam?
Dumq; bonum amittunt pretio quod conſtitit illis,
Illucq; ire timent gaudia ubi nulla vigent.
Senſus ut in mundo ſuſcepit grandia ſecum,
Exceſſu adverſo tunc dolor hunc quatiet.

Clauditur & clauſtrum diſſuſum ſemper in ævum,
Quo illi & clauduntur qui hoc ſubiere ſemel.
Et quantum poterunt compungent corda dolore,
Nec ſpes tunc pœnam quæ ſibi tollat, erit.
Hoc loquor at de illis damnato crimine qui extant,
Plutonemq́; timent ſidera & alta petunt.
Qui bona, qui leges habuerunt ritibus altis,
Vt perdunt mundum, non alium metuunt.
Aſt hi mortali viuunt ſub jure potenti,
Atque alÿ vitÿs tunc ſua corda gerunt.
His mors eſt toto ſemper confuſa dolore,
Atque bonum apparet jam his quoque deficere.
Antiqui docti diſcordi hoc pectore ducunt,
Diverſi intra illos damna ubicunque notant,
Quis credet mortem graviori ducere ſenſu,
Aut qui virtuti jam ſua jura refert?
Huic plura amittet quam tradere ſufficit orbis,
Nempe carere metu, ut pectora tuta vehat.
Aut qui delitÿs ſenſus vehementer abundat,
Atque alÿs opibus, ſummo & honore ſcatet.
Mixto ſe obtundunt ſemper ſub corda dolore,
Vnde retrocedit qui altius egreditur.
Hoc rogo ut hoc dubium quiſquis mihi detrahat altum,
Horum cui ſaltem mors minus ipſa placet.
Vt quis ſe oblectet vitam ſibi conſcius aptat,
Et ſine delitÿs nemo laborat adhuc.
At quando his illos vita abſtrahit acriter acta,
Sicq́; dolent quantum gaudia ferre ſolent.
Aſt ut delitÿs ſapiens majoribus aſtet,
Munere ſub vitæ, munere ſubq́; operis.
Majori pœnæ debet jam jure ſubeſſe,
Quam qui nil perdit gaudia fertq́; minus.

Et

Et qui delitias fert ſæpe dolore volutas,
Vita ut depereat dat ſine fine preces.
Tot mala tanta ſimul mors aſpera devehit orbi,
Atque animæ, & membris contulit illa ferox.
Vt me pœniteat ſolum hæc memoraſſe ſuprema,
Pauca quidem veluti mors mala multa gerit.
Cur mala nunc referam quæ mors ſub robore ducit,
Illi qui moritur ſpeq́ ſubacta timet?
Hæc mala diverſo ſecum ſub jure fureſcunt,
Qui hæc metuit, gaudet ſæpe aliis nimium.
Aſt eſt præſidium contra ſua damna viciſſim,
Ne ſit agreſti animo, nec pietas minima.
Qui morum vixit ſacris virtutibus actus,
Et tunc naturæ cepit in orbe bonum.
Hic pietatis opus, nam ſpem ſibi curat iniquam,
Atque animal ſummo vixit ubique gradu.
Cuncta intra ſe aptat, læto & ſic pectore vixit,
Atque minus ſenſit quæ mala agunt alij.
Vt mors accedit, mens toto corde repugnat,
Ne ſecum præſtet tunc quoque jure dolor.
Hic ub amore quidem tandem ſua facta patravit,
Non huic centeno res erit in pretio.
Vt bonus exiſtat mentem quis promere debet,
Iudicet & finem ſub Iove ſtare ſuum.
Huic mundo ſolum non deinceps mors patet ipſa,
Inq́ Deo remanet ſi ratio premitur.
Ergo ut nil ſubſtat niſi ut hic homo gaudeat ipſe,
In geminis mundis tunc licet eſſe Deum.
Ille niſi vero nequaquam exiſteret alter,
Non menti hunc addit ni Deus ipſe potens.
Quantum vivit homo, virtus tantum decet illum,
Illum poſt mortem complet, agitq́ Deus.

Iamq́; prius leges quam Iuppiter ipſe dediſſet,
Et ſcriptis homines denique ſe regerent:
Natura inſtituit multos diſponere jure,
Radicesq́; boni de Ioue ſumpſit homo.
Ex his illi unam conflarunt undique mentem,
Qua mundus ſemper corrigitur nimium.
Omnia facta hominum ſæpe hæc agitatq́; viciſſim,
Atque aliam priſci non tenuêre ſibi.
Notitiam obſcuram conceßit Iuppiter illis,
Huic mors hos pœnæ detrahit ipſa truci.
Eſtq́; triplex finis quo quilibet omnia præſtat,
Vnusq́; intra hominem eſt,exteriusq́; alius.
Exteriúſq́; intus ſemper dubitatur & alter,
Qui ſemper quadam ſub ratione patent.
Velle decus,famámque gravem,bona grandia & alta,
Et quod naturæ eſt,fortuitóque venit.
Illum etiam finem,quem virtus ſuſcipit una,
His inflammat homo tunc ſua vota potens.
Inque Deo eſt alius,qui in ſe nos commovet ipſum,
Extra nos extat,non tamen omnis abeſt.
Quidquid firmatur quocunque hic robore ſummo,
Deficit ut robur tunc quoque forte deeſt.
Mundo at corrupto quo lætabatur abundè,
Per ſe ipſum,cujus notitiam nec habet.
Qui intra ſe,& per ſe patrat ardua facta potenter,
Vt mors dura venit,tunc bona perdit inops.
Multúmq́; efficiet dum ſe defendere cenſet,
Eſt extra corpus vis quia parva ſuum.
Ejus ſolamen qui ſpem ſuper æthera miſit,
In ſe vel nullo ſuſcipit ipſe modo.
Intra ſe in mundo nullus ſaturatur utrinque,
Certum illi perſtat majus utrinque jubar.

Incertus quoniam poſt mortem ſpiritus hæret,
Extra infinitum ſi negat inde fidem.
Æternum quiſquis lucrari denique tentet,
Hic Deus eſt, veniat poſt necis ipſe malum.
Æternum quiſquis jam tandem credere cenſet,
A cælo nunquam longius ire poteſt.
Spiritus ut ſimilis ſemper ſibi ſuſcipit ipſum,
Per ſe ut finitum turpia ſemper habet.
At qui animam æternam jam prono pectore credet,
Sæpe Deo fœlix obvius unus abit.
Longius haud extat ſi nil ſit credulus ipſe,
Principium in proprium qui inde redire negat.
At quia principium Deus eſt caput undique noſtrum,
Eſt ſtultus renuit qui inde redire celer.
Qui mundum ut perdit, ſentit faſtidia nulla,
Hic totum fidei monſtrat habere decus.
Et Deus & mundus pariter nos claudere poſſunt,
Omnia qui tentat jam ſibi damna paret.
Eſt Deus omne bonum, mundus tamen arduus hoſtis,
Atque ideo qui ipſum non amat inde Deum.
Hic mundum ſequitur figens veſtigia velox,
Qui mundo ſervit, nil petat ipſe Dei.
Mundus parvus homo jam tandem dicitur ipſe,
Majórque eſt ſimilis ſub variis gradibus.
Hoc planè eſt ſemper recto ſub jure probatum,
Nam nihil eſt vacuum, machina plena ſubeſt.
Sic homini ſubſiſtit opus, factúmq; ſupremum,
Quod pravum eſt, linquit ſi vel honeſta bona.
Qui bona forte negat, ſequitur mala turpia ſemper,
Eſtque imperſcriptum vel ſine fine ſuo.
Ex ſe nil ſubſtat, nec habet quo firmiter extet,
Nil mala, nílque bonum dat loca tuta ſibi.

Eſſe nequit tandem mentem remanere viciſſim,
Se ut ſegnem peragat viribus ipſa ſuis.
Serò erit ut ſeſe non tendat prona voluntas,
Vt velit hac placitum planctibus aut doleat.
Ergo Deum cauſam primam quæramus ubique,
Contrà at ducemus vitia ſub pretio.
Nullus enim facinus tanto ſub robore ſtruxit,
Vt mundum ſtudeat ſubdere deinde ſibi.
Vt facit ille quidem qui jam ſua mala remittit,
Lucrari & cælum quod bona cuncta gerit.
Vtque hoc efficiat corpus terræ objicit ipſum,
Delitias à ſe tollit ubique ſuas.
Eligit auxilium, & vires quibus undique ſubſtat,
Spiritus ut membris prælia dira ferat.
At non tela petit, non ſcuta, altasq; ſagittas,
Solum at virtutes ſumit ut arma ſibi.
Vt moritur mundus pugnantem pugnat acerbè,
Si expugnat, cælo dignus & inde patet.
Atque homo tantum extat toto ſub corde malignus,
Dum mundum haud vexat qui ſine morte manet.
Hic autem eſt finis, præſens eſt candida vita,
Vt vivant homines omnibus orbis adeſt.
Vita eſt ut virtus toto ſumatur in orbe,
Et virtus ſimiles utque Deo faciat.
Quod ſi homo vix nulla jam non ſibi ſuſcipit arte,
Quidquid vel fecit jam at ſibi forte nihil.
Spes, & amorq; fides proprio nos robore ducunt,
Sed manet ipſa fides, ſpes volat ipſa tamen.
Iamq; ibi vix ratio patitur ſub juribus illa,
Quodq; oculi præbent credere vixq; licet.
Speramusq; nimis quod jam patet undique præſens,
Et quem ſperamus forte Deo fruimur.

At per amorem autem quem ducebamus amore,
Iam colimus,quæ extat gloria rara probis.
Hac aſt finis adeſt aliæ via ut ipſa ſuperſunt,
Abſque illa eſt ſtultus qui petit inde Deum.

ELEGIA VIII.

Iam nullum incuſo,culpâ vel ſi horreat omni,
Si me culpo quidem damna mea hic patior.
Extra me cauſa eſt, quodq; hanc vehit undique preſſam,
Intra me eſt autem maxima culpa mihi.
Ignoro ob mentem ſi forſan devenit ipſa.
Quod falsâ præſens ſub ratione notem.
Aut quia vota illis quæ tandem optavimus ipſi,
Ne poſſimus agunt vincere ſtultitiam.
Et ſi mens nullo perpendat numine facta,
Natura eſtq; bonum quod Deus ipſe dedit.
Ille autem elegit quidquid ſemel ipſe creavit.
Sæpe boni in finem,nec ſibi plura cupit.
Naturamq; ſuam ſtultus conturbat ubique,
Et pretium ſtatuit jam eſt ubi nilq; boni.
Seſe autem expolians alienum hic induit ipſe,
Dat gratis,à ſe cuncta trahitq; ſimul.
Aſt oculus ſtulti cuncta inſpicit undique velox,
In ſe cùm ſubſint omnia ſtulta quidem.
Ad ſe externa autem contendit ducere ſemper,
Vt nequit inſurgit ſidera in alta Iovis.
In ſe nec cauſam tandem proſpectat obortam,
Ne votum duplicet quod ſaturare nequit.
Sufficere atque putat totum & durabile in ævum,
Quod ſubit ima quidem quod volat alta tamen.

Inque homine eſt ratio languens, prorſúſque caduca,
In ſe nam tentat ducere cuncta potens.
Atque homo vel neſcit non orbe quieſcere toto,
Sic quod eum cogit vix tolerare poteſt.
Quod nequit at fieri qui urget ſic ſtultus habetur,
Dum facile id credit poſſe tenere ſibi.
Atque ſuum votum nequit hic conſtringere ſummum,
Ni in certo, & facili jam ſua vota locat.
Et mens, & ſenſus paſſim falluntur ubique,
Et dubitant votis quod ſatis eſſe poteſt.
Eſt ſtultus molli clypeum qui nectere pelle
Tentat vel cunctis ictibus inde potens.
Quid facient qui optant in pulchris eſſe puellis
Iucundam Venerem ſub bonitate ſinus?
Fortunam incuſant quod dura incommoda præſtet,
Cum dubitant cauſam qua venit ipſe dolor.
Non hi pauca ſciunt, tentant qui maxime amare,
Scire atque unde venit, qui dolor inde furit.
At ſtudio ut teneant jam commoda quæque requirunt,
Vnde amor & ſubſtet quem Iove deinde colunt.
Quod Venerem ignorent, naturámque ejus amœnam,
Quot quantúmque ſimul quæque puella meret.
Hoc curant qui forte famem dat, détque favorem,
Atque fames durat, durat ut hora ſimul.
Gratia at illi aſtat qui non in crimine perſtat,
In quantum ignorat crimen & hinc dubitat.
Vtque id cognoſcit fletu ſeſe incutit acri,
Vt caruit culpa, pœnitet ejus eum.
Sæpius ut tandem cauſam cognoſcit apertè,
Effugere id tentat quem fuga deinde gravat.
Illi namque placet tempus quod dátque levamen,
Et ſperat quæ pars denique victa ruet.

Nota

Nota nempe rei mens eſt contraria ſemper,
Si verum nullo ſuſtinet illa gradu.
Stultitia eſt ergo ſemper cuſtodia amoris,
Namque brevi vario ſæpe colore ſubeſt.
Non in amore locet jam quiſquis denique culpam,
Non in amato autem, ſolum in amante quidem,
Qui ſua vota infert tremulis in ſedibus acta,
Eſt ſtultus ventum qui cupit ut ſolidum.
Vltima ponit homo prima ſub ſede viciſsim,
Ni facti ad tempus non ſibi novit ea.
Omnia at ut votum communi pondere nectit,
Quódque nequit fieri linquere ſæpe ſtudet.
Iámque homo ſi eſt ſapiens errorem noſcit ubique
Quare quod quærit non propriè aſſequitur.
At ſapiens ſumit quæſiti commoda ſemper,
Occaſum ſolum ſtultus habétque ſibi.
Iámque prius quam quiſque habeat quod viribus optat,
Scire eſt quam pleno gaudia corde ferat.
Quod ſibi neſcit homo quin primum ſentiat ipſe
Eſſe ſuum, atque ejus quod ſibi ſæpe placet:
Quínque prius ſua vota premat, ſtringátque potenter,
Vtque illud nolit quod ratio jubeat.
Induti exuvias quiſquis malè ſumit ubique,
Quámque prius ſumat non facere id facile eſt.
Nunc facilè at credam quemcunque repellere votum,
Quam ſua ſub tali corda referre gradu.
At quis forte pedem firmat ſub ſede negata,
Quin forte in terram non citò mittat eum?
Ergo qui eſſe cupit ſecuro vulnere amoris,
Motus ſub formæ jam ratione ſecet.
Qui hoc præſtare nequit, penitus ſe ſubtrahat omnem,
Nam propius fletus quam ſibi riſus adeſt.

Quilibet at primum ſeſe in diſcrimina fundit,
Quam rerum ut capiat denique notitiam.
Cognitio quoniam non illi libera ſubſtat,
Dat Venerem, & vitium ſede ſubeſſe ſua.
Neſcio cur primum mens tandem ſurgit, & aſtat,
Quam votum proprio langueat inde gradu.
Nil valet illa quidem ſi id debita jura relinquit,
Vt cæcum id graditur ſin tenet inde viam.
Ille qui ſtudio quæcunque humana ſequuntur,
Atque hinc terrenis undique rebus hiant.
Vt plus hæc capient, illiq; aut illa labaſcent,
Qui fugit at mundum ſtat via recta ſibi.
Tu Domine at veros ducis ſub pectore ſenſus,
Nec mala te nunquam denique vota premunt:
Ipſe doces multos qui mentis lumina norunt,
Qui & norunt cæca tunc quoque mente nihil:
At ſi cui affectus ſedato pectore ſubſtat,
Huic equidem ſplendens integra ſtat ratio.

ELEGIA IX.

Iam nunc nemo tibi ſine te jam ſufficit unquam,
Tende in me dextram, crine vel ipſe trahe.
In te ſiq; meam non tandem defero dextram,
Ad te me invitum coge, reducq; ſimul.
Obvius eſſe tibi jam totis appeto votis,
Neſcio quod vellem cur facere hic nequeo.
Neſcio quid pectus ſic urgens impedit ipſum,
Cùm norim eſſe quidem libera vota mihi.
Surgere jam ſtudeo, nec vis mihi ſufficit ipſa,
Hec culpæ noſtræ ſic grave cogit onus.

Iam

Iam prius extinguat quam mors mea robora vitæ,
Fac, Deus, ut me optes, nam tibi ineſſe volo.
Facq́; tuus pectus noſtrum cruor abluat altus,
Nam ſimile hic vulnus ſuſtulit ille alijs.
Quod nimium tardes, rabidam mihi nuntiat iram,
Nec pietas in me ſtat quoque prona tua.
Mente equidem non pecco mea, patet undique & iſtud,
Ut votum, & culpæ pondus ubiq; meæ.
Auxiliare, Deus, ſed ſtultè deprecor ipſum,
Nam nec opem defers cui niſi fert ſibi opem.
Ad te qui accedunt plenis vehis undiq; donis,
Quod monſtrant cunctis brachia aperta tua.
Quid faciam auxilium mereor qui deniq; nullum?
Nam quantum poſſum me ſcio jam ruere.
Parce mihi ſtulto ſi tecum proloquor ore,
Nam nata affectu ſunt mea verba gravi.
Plutonem timeo in quem recto tramite curro,
Vertere terga opto, vertere ſed nequeo.
Sed nemini finem cœlos meruiſſe micantes,
Ut quiſquis cernit nil opus ejus erat.
Spiritus ipſe tuus quâ vult ſpirátque, manétque,
Qui in carne ut vivat neſcit at inde modum.
Quamvis jam Chriſti malè leges exequor altas,
Nil in te iraſcor, nec tua damno gravis.
Te ſcio opus jam ſæpè bonum conſtare potenter,
Cum morte, & vita das quoque ſæpè bonum.
Æquale eſt quid proprio de pectore ſurgit,
Unde etiam eſt ſtultus qui ſecat ore tua.
Atq; amor ipſe mali, atque boni ignorantia dira,
Eſt ratio, nullus te quia novit homo.
Te rogo ut immenſo cor noſtrum robore firmes,
Ut cocat votum denique jure tuo.

Et quia non dubito mundum nihil utile ferre,
Da ut penitus mundum deniq; deſpiciam.
Delitias quæ forte bonum oblectántq; vehúntque,
Fac noſtro aut minimum jam citò corde feram.
Párſq; minor quoniam quæ in me contraria ſurgit,
Ne me expugnet atrox leniat ipſa manus.
Auxiliare Deus, ſine te nam deprimor omnis,
Vis quoniam noſtris artubus omnis abeſt.
In me habitus turpes nimium ſic deniq; ſubſtant,
Senſibus ut virtus adſit amara meis.
Da, Deus ô, veniam naturam involve caducam,
Quæ culpa eſt tandem peſſima ſæpe mea.
Et ſi morte queo defectus temnere noſtros,
Hæc pœna, atque dolor jam mihi dulcis erit.
Te metuo potius, quam te vel amoribus opto,
Coram te culpam jamq; meam fateor.
Spes mea jam toto turbata eſt pectore cæca,
Intra me & telo ſentio bella truci.
Te juſtum inſpicio, miſeris & denique pronum,
Et ſine jam meritis ſunt tua vota meis.
Dáſque negáſque bonum, gratis quoque munera pravis
Quis ſic eſt juſtus quin tremat ipſe ut ego?
Si juſtus Iobus timuit Iovis arma potentis,
Quid faciam culpis qui nato ſæpe meis.
Cogito ut Orci ignes, cui tempus durat in ævum,
Quod metuunt ſenſus tunc mihi fortè patet.
Aſt anima excelſos quæ jam ſpeculatur in orbes,
Contra illos vario murmure ſurgit atrox.
Non jam nempe mali pretium quis deniq; ducit,
Ergo qui eſt talem qui ſecet inde viam?
Te precor, ô Domine, ut minuas mihi tempora vitæ,
Antè acres caſus quàm mihi proveniant.

Corde

Corde dolor creſcit miſero dum pectore vivo,
Et mortem timeo tempus in omne feram.
Hícq; malum, inde malum eſt nullo ſine fine fureſcens,
Ergo hic me ſubito ſuſcipe corde probum,
Ad nihil at prodeſt tardare & ſegniter ire,
Nil ceſſat qui alio forſan iturus erit.
Hoc doleo quoniam ut vellem nequeo ipſe dolere,
Damnum infinitum quod mihi jam dubito.
Talem non equidem recipit natura dolorem,
Nec quis ferre poteſt nilq; ſubire ſinu.
Nunc igitur noſtra eſt nullo excuſatio jure,
Nam damnum ut ſubſtat pectore non ſtupeo.
Si cœlúmque peto pretium non defero juſtum,
Atq; ſpei, atque metus tela ſuperba fero.
Et ſi tu ira acri pateas mihi ſæva furore,
Eſt quod defectus notitiæ miſeræ.
Mitem ſæpè modum expectat tua prompta voluntas,
Párque malum eſt, pretio quod caret inde bonum.
Da, Deus, hic veniam culpam ſi defero triſtem,
Nam fateor culpis ſæpè ſcatere meis.
Sub ſenſus oculis feci tua juſſa ſuprema,
Iámq; oculus animæ lumina mitte tua.
Sæpe tuo votúmque meum ſine lege repugnat,
Hoſtis ſum ut propriam cenſeo amicitiam.
Fer, Deus, hic at opem, me tanto pondere cernis,
En pereo, obſervas ſi mea demerita.
Invideo quoniam vita hæc producitur ipſa,
Et dubito finem poſſe tenere ſuum.
Vivo dolore quidem, nihil eſt quia firma voluntas,
Arbitrium & toto pectore deteritur.
Tu es finis verò in quem ceſſant denique fines,
Si in te non ceſſat nullibi finis erit.

Túque bonum es nimium quo ſtant bona cuncta viciſſim
Nílque bonum eſt quod non éſtque tibi ſimile.
Qui tibi forte placet, tolle hunc, Deus, aſtra per ipſa,
Dum tibi ſtant ſimiles altius hóſque vehis.
Dæmonio at ſimilis ſub magno jure ſuperſtat,
Hoc mundus capiat cui quoque ſtat ſimilis.
Eſt aliquis finis jam forſitan orbe ſub ipſo,
Fœlicem haud faciens non bonus ille patet.
Principium eſt quo alius penitus finitur ubique,
Ut proprio quivis pectore noſſe poteſt.
Illum qui ſtatuunt ſapientes undique magni,
In ſe diverſa denique mente manent.
Non igitur vero certo fundatur, & aſtat,
Lætitiæ haud homini tunc quoque præbet opes.
Non Iudæorum lex adfuit optima ſecum,
Illá nec cœlum ſuſcipere hinc poterat.
Aſt ut principium noſtræ dedit undique ſummum,
Ex iſtis geminis dicitur una ſacra.
Sic hominum finis terreno munere cinctus,
Non votis finem, nilq́; refert requiem.
Qua ſine non aliam quiſquis ſequiturq́; tenetq́;
Meſſiam Iohannes protulit hic digito.
Qui hic alium finem expectat nil ceſſat ubique,
Req́; aliâ votum nilq́; quieſcit idem.
Hoc quiſque efficiet ſub nullo pondere mentis,
Præter te votum ſtatq́; manetq́; nihil.
Flumina ut in pelagus currunt velocia magnum,
In te ſic fines ſæpè feruntur adhuc.
Ut te at amem, vim trade mihi, quia te undique noſco,
Atque metum vincat viribus altus amor.
Et ſi tantus amor non perſtat pectore fixus,
Horreo ne peccem ductus ubique mihi.

Illum

Illum habitum amittam ſi crimina nulla patraro;
Qui mihi cauſa fuit ne tua forſan amem.
Hic pereat qui à te jam me removere ſtudebat,
Et quia jam morior ſurgere me impediunt.
O Deus; hoc præſta ut vitæ mihi longa ſit aura,
Ad te ut perveniam jam quia tento nimis.
Atque ut me excuſem quis jam mea corda docebit,
Ut noſtri ratio conſtiterit ſceleris?
Tu recto noſtrum formaſti numine corpus,
Hic recta inflexi quæ mihi norma fuit.
Corrigere hanc ſtudeo, ſed opem mihi projice vivam,
Iam Deus, adfer opem, vis mea nulla ſubeſt.
In factis tu ſæpe probis primordia ducis,
Quî potero te ipſo turpiter eſſe prior?
Ne precor ut membris tutam des ipſe ſalutem,
Nec bona naturæ, nec bona ſortis agas.
Sed ſolum te ut amem ſummis Deus Optime votis,
Namq; ſcio cauſam majus ineſſe bonum.
Et pariter nullo perſentio gaudia ſenſu,
Nam me aptum nullo cerno ſubeſſe modo.
Sed mentis ſtudio ſtultus quoque judicat ipſe
Delitias majus certius eſſe bonum.
Quando ego non metuam ferventem robore mortem,
Quando inflammer ego forſan amore tuo.
Quod fieri haud poterit quin vitæ commoda ſpernam,
Atque illam ſemper deſpiciam penitus.
Cuncta ergo exiſtent circum mea pectora ſemper,
Quæ modo ſupra humeros conſpicio poſita.
Ungues qui haud metuit diras rapidasq; Leonis,
Hic veſpæ ſtimulum ſæpè minus metuet.
Te precor, ò Domine, ut ſenſus mihi denique demas,
Delitias nullo tempore ut accipiam.

Non ſolum quæ in te ferveſcunt crimine fœdæ,
Illæ ſed vario ſunt quæ ubicunque modo.
Hoc cupio ut ſolum in te mentem cordaq́; ducam,
Et quæ in te tendit jamq́; viam peragam.
O Domine, hoc præſta, redeo at ſi tempore quovis,
Surdam aurem haud dubitem me reperire tuam.
Me dolor altus agit video ut me perdere mundum,
Dum doleo ut cupio non tua forſan amo.
Hoc facere ſtudeo, aſt habitus mihi fortiter obſtat,
Præterito culpam tempore ſubſtitui.
Sumq́; pari pretio obſequium ac qui fortè negarunt,
Atque his donaſti nil minus atque peto.
Hoc precor ut pectus ſubeas, & corda reviſes,
Intraſti quoniam tu graviora tamen.
Profiteorq́; fidem, fidei nilq́; igne caleſco,
Vt ſenſus nimium deleat ipſe gelu.
Hoc linquo, ſenſus quod ſecum robore ducunt,
Et ratione polum judico, & eſſe fide.
Pars animæ aſt illa eſt toto mihi pectore prompta,
At ſenſus preſſos ſæpe per ima fero.
Ignibus at fidei, Domine hic occurre viciſſim,
Vrat ut & flammis frigida corda ſuis.
Vtq́; animam ſalves me tandem nempe creaſti,
Quod fieriq́; poteſt, ſcis tamen eſſe aliud.
Quod ſi ita ſubſiſtit, cur me vel in orbe creaſti?
In te nam falli mens tua non poterat.
In nihil at redige hoc precor, hæc mea corpora tandem,
Et potius carcer quam mihi perpetuus.
Vt quæ de Iuda dixiſti denique credam,
Non naſci in mundo nempe fuiſſe bonum.
Aut ego ut accepi ſacri baptiſmatis undas,
Nutricis peterem brachia nulla mea.

Sed ſubito mortis ſubiiſſem guttura duræ,
Nec modo ſub dubio jam mihi vita foret.
Majoremq́ Orci pœnam quicunque reducit,
Qui non delitias judicat ipſe poli.
Namq; malus ſenſus diverſum exemplar agebat,
Nam ſine ſenſu autem jam polus ipſe patet.
Me vi confirma ut vincam mea corda caduca,
In te culpa omni ſubditus invenior.
Quod ſi hoc non ſat erit, noſtris te conjice membris,
Aſt animam nunquam tange tibi ſimilem.
Fac ne forte fides cæco mea claudicet ore,
Nec ſpes aut quovis jam tremat acta modo.
Non amor hic deerit firmo ſi pondere perſtant,
Nilq́ audi, in corpus ſi precor ipſe meum.
Quando erit ut malas tenero ſub rore rigabo,
Sub latice his fletus dulcibus & lachrymis.
Ut bonitatis adeſt hic fons contritio ſumma,
Ut clavis clauſos iſta polos aperit.
Attrito ex corde hic ſemper funduntur amara,
Namq́ metu plus quam ſemper amore jacent.
Taléſque ut fuerint ſæpè his nimis effluo ſemper,
Semita namq́ harum ſtat via ſæpè aliis.

INTERROGAT AVSIAS Marchus Dominam Anacletam de Borgia Summi Pontificis neptem in hunc modum:

AVres & inter lumina
Certamen ingens incidit.
Hujus vocant te judicem,
Et mira de te proferunt.
Præſtantius dicunt faces
Quàm audire te eſſe cernere.
Volunt ſed id concedere.
Contrarium nam comprobant.
Tu, quæ es ſed hic præclarior
Vel intus atque extrinſecus.
Fines at horum conſpice,
Non proximum illis præmium.

RESPON-

RESPONDET IN hunc modum puella:

VT verba cepi jam tua,
O Marche, cui me ſubdidi,
Dictis brevis reſpondeo,
Vt illa tandem judico.
Mecum quod extat negligo:
Sed cogor hic nam dicere
Cui cernere hic majus putat.
Condemno jam ſententiam.
Adverſa ſed ſi hæc permanent
Vel veritatem comprimens
Mitto tibi votum meum,
Qui doctior cunctis micas.

QVÆSTIO AB FENOLLARIO AUSIÆ Marcho propoſita.

VEnire ut poſſim ætatis jam ſuavius æſtus,
Finem & percipiam quem penitus dubito.
In te confido, vel reſpondere paratum,
Huic dubio certam jam dare poſſe fidem.
Intra urbem cognoſco duos quos igne Cupido
Non ficti exhorrens uſſit amoris atrox:
Qui nunquam ſine lite patent, ſine Marteq; diro,
Ut cum fele canis ſic ſibi bella ſtruunt.
Ergo tu ingenij qui multo lumine polles,
Si placet affectus quid movet inde refers.
A te at jam tandem ſit certa ſolutio nobis,
Aut verſu, aut verbis quæ pede laxa ſonent.

RESPON-

RESPONDET AVSIAS MARCHVS.

QVò plus forſan amas, metuis vehementius ipſe,
  Ne tandem amittas quæ tibi tuta tenes.
Hinc ſequitur totis te fortè timere diebus,
  Alter ne Venerem cogat ubique tuam.
Sic mens plena metu, caſu & labefacta ſub acri,
  A te ſuſpicio dum quoq; talis abit.
Hoc bellum conflat dubitans mutabile tempus,
  Alterius Veneris gaudia dum reputas.
Dum Venerem tractas qua vivit quilibet apte,
  Naturæ donum conflat amicitiam:
Belláq; tanta movet ſævum ut vel reddat utrumque,
  Ne transformetur quilibet ut metuit.
Inq; aliam Venerem toto dant tempore bellum,
  Dum quidvis prono pectore forſan amat.
Quod ſi eſt perfectum zelo appetit omne carere,
  Novit quo imperij munere quiſquis amat.
Doctorum verò quæ docta volumina volvi,
  Dicere id invenio & cuncta probare ſimul.
Abſq; opere eſt equidem nullo experientia ſenſu,
  Quam plures dubitant ſæpè neceſſe ſibi.

ALTERA RESPONSIO RODERICI DIEZI.

UT credo, verum ſenſi ſub pectore amice,
Hujus nunc dubij cui petis ipſe modum.
Atque manu ipſe meâ ſcripſi tibi denique ſenſum,
Quem proprio in dubium corde tibi eſſe puto.
Quilibet amborum nimium cupit undique amari,
Diligi & alterius ſemper amore ſimul.
Atque metus magnus metuit quo quiſque repulſam,
Ambobus cogit prælia tanta nimis.
Et tibi confiteor quæ vidi dicere cuncta,
Dum Veneris mecum jam juga ſæua tuli.
Affectus cogit ne quiſquis rideat unquam,
Non fas ſit magnum quo fluit indicium.
Et dum ſpero quidem jucundi gaudia amoris,
Quemque alia video jam ſibi parte premi.
Tale opus at ſubitò manifeſtius indicat ipſum,
Intra corda quidem quantus amor lateat.
Ne dubites notus tibi ſi ipſe Terentius extat,
Ne minus exponas quàm tibi ſcripta patent.
Quod ſcribis dubij nunc iſta ſolutio ſubſtat,
Si advertis quidquid jam tibi mente capis.
Iras nam dixit, ſic nam jam ſcripſit, amarum,
Integri, & æterni muneris eſſe bonum.
Perfecti tandem divinum munus amoris,
Sic verò expoſuit, ſicq; notavit item.
Tu verò prudens, & toto pectore honeſtus,
Hujus quod dixi mens mea ut ipſa tulit.

Hanc

Hanc poteris veram ſenſus tibi ſumere mentem,
Zelum eſſe hic Veneris qui fera bella movet.

Vincentij Marinerij Valentini

ELEGIA ALETHINA.

NAturam rerum cæca ignorantia turbat,
Turba hominũ ignara eſt, hæc ſcatet una opibus.
Non proprio ſtat tuta loco palma inclyta mentis,
Sed vario ſemper diruta jure ruit.
Ingenij nil fulget opus, lucrum omnia fœdat,
Turpis honor magnis, dona negata probis.
Vocibus inſolitis triſtis jam deflet Apollo,
Nam nil non ſecum flebile Muſa canit.
Non vitreis jam currit aquis Parnaſſeus amnis,
Phœbi miſcetur nam lacus ipſe luto.
Gurgite jam fœtent Muſarum flumina putri,
Ingluvie extinguit turpiter unda ſitim.
Surgunt repentes per prata virentia Vates,
Et nihil ad laudem quod queat eſſe, viret.
Hic ſtatus eſt vitæ, modus hic nunc omnia vertit,
Inverſo tellus nunc movet antra polo.
Vincitur imbelli nimium generoſus Achilles,
Nam Laertiadæ nunc valet arte dolus.
Non Veronæ autem divinus cantat alumnus,
Præmia nam falſi carminis author habet.
Error habet culmen, ſubit error iniquus & aulam,
Nam verè ſentit candida Muſa nihil.

Nomina ſub titulis ſubſtant mulcentibus empta,
Et nil non magnum fert ſibi jam pretium.
Virtus ſola latet nebuloſis aurea tectis,
Vix ſolis nitidam concipit ipſa facem.
Stultitiæ ſunt ſemper opes, quæ ſtultà requirunt,
Ignaro, propria eſt vis, decus, aura, quies.
Hoc mundi eſt donum, non donum eſt deniq; mundum
Nam varijs ſquallet ſordibus eximijs.
Stultitia eſt jam ſcire quidem, eſt neſcire voluptas,
Mentis delitijs obruitur ruditas.
Eſt, eſt una quidem rebus ſpes nempe relicta,
Spe vitæ Muſas ſæpe carere ſuæ.
Sic currit tempus dum toto claudicat ævo,
Nam quo ſtet firmum non habet inde pedem,
Firmatur toto ſtudioſis dedecus orbe,
Nam tituli aſpiciunt non niſi ſtultitiam.
Sunt fures decoris proprio qui forte decore,
Indigni, rapiunt quæ nequeunt facere.
Iuſtitiæ ſtat nulla fides, nullusq; triumphus,
Nunc auri fulgor vilior ære perit.
Dignus honore cadit, volat atque indignus honore,
Quem petit & caſus ſæpè volatus adit.
Eſt miſerum rerum, nullóque ſub ordine tempus,
Ingenij nullo vis bona Sole calet.
Frigent virtutes, glaciéque rigente perhorrent,
Dedecus induitur, ſtat ſibi nudus honor.
Purpura ſœdatos indignè contegit artus,
Vix vili eſt virtus vellere tecta ſinus.
Pura ſeges pingues craſſos facit undique vultus,
Et tenuis mentis deprimit ora fames.
Membráque nectareus nimium liquor ungit eburna,
Et lachrymæ miſeræ nunc proba corda rigant.

Princi-

Principibus ſtultis diteſcit ſtulta caterva,
Nam Phœbo Princeps denique nullus adeſt.
Curret honor quia ſola nimis fallacia currit,
Nam verè ad curſum robora nulla patent.
Hoc jacet, hoc friget, nivibusq; furentibus alget,
Et ſpreta toto tempore languet ope.
Eſt fœlix, fauſtusq; ſimul quem Phœbus ut hoſtem
Reſpicit, & nullo quem tenet ipſe loco.
Huic bona fœlici veniunt currentia greſſu,
In quo nam offendant non lapis ullus adeſt.
Hunc & proſperitas riſu capit undique læto,
Hujúſque hinc hilari pectora veſte tegit.
Terra ſuos decorat, decorant ſimul aſtra ſuóſque,
Aſtra probos tantum, terra ſed ima malos.
Quos ſibi Muſa colit cuncti probitate coruſcant,
Improbitas vitium ſtultitiæ retinet.
Mutatur ſors ipſa tamen, quia ſorte ſub ipſa,
Stultitia eſt probitas, improbitas ſophia.
Territa virtutis ſemper natura pererrat,
Nam cæco mentis jura ſtupore cadunt.
Nil rectum fortuna vehit, vehit improba ſecum,
Obliqua improbitas currit ubique via.
Fama fugit, claudóque gradu ſe proterit ipſam,
Nam nequit hic veros vera reſlare tuba.
Angulus obſtringit miſeros miſer undique doctos,
Stultos divitijs lata platea tenet.
Fulvum onerat nimium torpentia membra metallum,
Víxque probos etiam ſtips le[illegible] una levat.
Exiguo jam magna patent, magnóque puſilla,
Damna probo ſubſtant, proſpera cuncta malo.
Adverſo virtus ſemper tenet omnia jure,
Huícque pedem magnum calceus arctat iners.

Cui rubor ore nitet, Baccho pectusq; tumeſcit,
  Fortunæ hunc vulgus judicat eſſe genus.
Quem pallor marcore premit, Muſæq; labore,
  Hunc vel flava quidem vix alit una Ceres.
Vulgus enim faciem ſpectat, faciémq; ſtupeſcit,
  Et ſerum ſolum vellera clara probat.
Quem talare tegit promiſſo ſtamine tegmen,
  Hunc Ditis ſtirpem ſic putat eſſe ſacram.
Quem verò laceris gerit alta injuria pennis,
  Hunc Iri ſobolem cenſet ubique ſenis.
Nudus enim nudum ſeſe traducit honore,
  Nam decus, & nomen maxima veſtis habet.
Cum campus ſine fronde aret, caret undique fructu,
  Cum ſine veſte viri, cum ſine jure decus.
Veſtis ſola tegit defectus ſortis iniquæ,
  Et nitido mentis murice ſordet inops.
Cernitur at corpus, non ſpiritus ipſe videtur,
  Quæ cerni poſſunt hæc quoque vulgus amat.
Non animæ ſpectantur opes, quas lumina terræ
  Nulla videre queunt, quæ vel ubique latent.
Quæ non cernuntur nequeunt quoque forſan amari,
  Hinc ſophiæ numen vix petit ullus amor.
Craſſo oculo craſſus ſemper color undique ſubſtat,
  Virtutis nullus ſplendet in orbe color.
Atque ubi ſub textis ſplendent aulæa repictis,
  Illuc ſe vertunt lumina cuncta virûm.
Eſt paries ubi nudus item, gypſóq; retectus,
  Vix illuc oculi vel ſibi lumen agunt.
Excitat ardeſcens ignis vigilantia membra,
  Virtutem ſolam vel ſopor ipſe videt.
Eſt hujus facies ſolis notiſſima cæcis,
  Qui ſola hanc poſſunt cernere mente ſibi.

Virtut

Virtutem mens ſola videt, mens ſola requirit,
Hæc una eſt mentis faxq; favorq; ſimul.
Hanc quia non cernit vulgus, non diligit unquam,
Vulgus habet ſolum quod ſibi vulgus amat.
Hinc eſt ſtultitiæ ſemper ſupremus amator,
Stultitiam ſolum namque videre poteſt.
Non oculis vulgi ſapientia maxima ſubſtat,
Vt Solem nunquam noctua cæca videt.
Non rerum ſpecies vulgo ſtat judice fœlix,
Nam fœda eſt illi cui hæc patet ipſa nimis.
Confuſum ſic terra nemus ſibi maxima nutrit,
In quo permixtis ſunt loca cuncta feris.
Hoc etenim multa Solem ſub fronde repellit,
Nam ſophiæ flammas umbra tenere nequit.
Denſatur telluris onus ſub ſtipite multo,
Cui loca vipereis ſunt habitata rubis.
Barbaries alto conſurgit vertice bellax,
Omnia neglectâ jam ſibi luce terit.
Hæc una audaci totum ſubit æthera collo,
Hæc una audaces jam facit una viros.
Nil ſine barbarie fœlixq;, audaxq; ſuperſtat,
Hæc una eſt nutrix fœlicitatis opum.
Non Helicon aulæa tenet bombycina ſecum,
Sed ſolum Sophiæ frondibus hic tegitur.
It pedes omnis honos virtutum, Sophiæq; potentis,
Quæ ſummo mentis numine ſola volat,
Aula nequit ſpectare decus mirabile Phœbi,
Quæ ſolum ſpectat fabula quidquid habet.
Ignorata jacet, ſordensq; & ſquallida Muſa,
Ignorat populus nam bona jura rudis.
Quotq; adamas ornat niveo fulgore coruſcus,
Corpore ſplendentes quotq; Smaragdus agit.

Tot Phœbus neſcit, nam Phœbi vera propago
Cortice non rerum pondere, ſed tegitur.
Vt ratis acta freto fulcit ſua pondere vela,
Sic mens ſe Sophiæ firmat ubique loco.
Aret terra ſiti quæ Solibus una pateſcit,
Vmbroſo Sophiæ mens ſibi monte madet.
Vtq́ avis æthereum pennis volat acta per axem,
Sic mens Muſarum flatibus una volat.
At Muſæ paucos ſacro ſpiramine tollunt,
Non altè ſurget culmine mentis avis,
Non percurrit iter cæli gens corpore craſſa,
Vt non ſumma pecus gloria vile ſubit.
Serpenti greſſu capitur ſæpe undique virtus,
Nam vehitur fœdum curribus omne ſcelus.
Turpis honor rerum ſolum ſibi turpia ducit,
Non efflat Sophiam criminis aura ſacram.
Non Cato juſtitiæ leges defendit eburnæ,
Sed diro Phalaris ſemper adhinnit equo.
Non quoque Cæſareis ſurgit contentio votis,
Fert conjuratam gens fera faſce facem,
Nullus Apollo micat, rerum favor occupat arcem,
Itq́ humili Sophiæ pes per iniqua gradu.
Stat pretio venale decus, meritumq́ fugatur,
Nam meritis juſtus vivere neſcit honor.
Fama vehit ſtultos ſemper per culmina rerum,
Opprimit & pallens nunc proba corda fames.
Curia diſcluſo depellit limine Phœbum,
Et patulis Bromium ſuſcipit hæc foribus.
Non canit altiſonis numeris, nilq́ inſonat Andes,
Sed melos obſcuris vocibus Oſcus agit,
Non Romana nitet culto Tarpeia Senatu.
Sed diris ſurgunt ruſtica jura Getis.

Non ſtrepitant læti latices jam fontis in amne,
Cœnoſo aſt aret turpiter amne ſitis.
Non rutilis radijs oritur modò Phœbus Eois,
Sed premit igniferas Heſperus ipſe faces.
Vincitur incultis Faunis Oeagrius Orpheus,
Deperit & raucâ perſona voce lyra.
Multifera calamus tenuem quatit aëra voce,
Fiſtula nec doctum ſentit acuta labrum.
Legitimâ ſoboles modo non vxore refulget,
Phœbus ſed triſti torpet adulterio.
Tempora cuncta premunt proprio vitiata ſub ævo,
Cuncta abeunt verè nunc quoque jura retro.
Hæret laus vili ſemper ſubmiſſa ſub antro,
Nam vix laus reperit quem merito ore petat.
Effuſo ſtat Muſa choro, ſaxoſaq; Pindus,
Antra rigat, curſu cogitur unda ſuo.
Nil veri fert cæca ſuis progreſſibus ætas,
Clauditur ad Sophiam qualibet auris iners.
Spargitur obtuſo ſemper vis barbara telo,
Quo peragit mortis vincula tetra trucis.
Fœlix Muſa latet ſolum ſub nomine fœlix,
Fœlices ſolum quos dare ſola poteſt.

FINIS.

1. C 31.2
3 – 14
C. 8